

KLIKSPAAN

STUDENTEN-TYPEN

EN-LEVEN

KLIKSPAAN

STUDENTEN-TYPEN EN -LEVEN.

Vierde Druk.

LEIDEN. — A. W. SIJTHOFF.

KLIKSPAAN
STUDENTEN-TYPEN EN -LEVEN.

I N H O U D.

	Bladz.
Studenten-Typen.	
Voorspel	1.
De Student-Leidenaar	3.
De Jurist-Literator	8.
De Klaplooper	14.
De Diplomaat	25.
De Student-Auteur	37.
De Aflegger	60.
De Liefhebber	75.
De Praetor	85.
Bivalva	92.
De Student buiten de Academiestad	98.
De Hoveling	109.
Flanor	122.
Besluit	158.
Enkele ophelderingen	160.
Studentenleven I.	
Inleiding.	
Voorspel	11.
De Academiestad	14.

	Bladz.
College	23.
Examen	38.
Promotie	50.
Minerva	97.
Dispuut College	153.
Bijlage	178.
Ophelderingen	192.

Studentenleven II.

De Rederijkerskamer voor uiterlijke welsprekendheid	3.
Sempre Crescendo	27.
Convocatie	53.
Schouwburg	86.
Thee	107.
Omgang	129.
Besluit	155.
Bijlage I.	157.

VOORSPEL.

- Klikspaan! Klikspaan!
- Waar is Klikspaan?
- Is Klikspaan niet die lange figuur met een stalen bril en met...?
- Daar gaat Klikspaan!
- Waar, waar dan?
- Daar, daar, daar! Als ge hem zien wilt.....

Gij vergist u, meneeren, Klikspaan is niet te zien, Klikspaan is onzichtbaar; hij is een klank, eene schim, eene mythe; gij meent haar te omvatten en zij ontwijkt uwe omarming, gij verbeeldt u haar te slaan en gij beukt de lucht...

— Maar, maar...

Maar Klikspaan is niet meer dan een band, die den pijlbundel aan elkander hecht; eene Type, evenals de andere, door welke hij heen kronkelt, die herinnert aan een geslacht, dat uitgestorven is, welks beenderen tot de fossielen behooren, maar dat de Schrijver nog even, als in een nevel, aanschouwen mocht. Men verhaalt dat het in Augustus dezes jaars uit de groeve opstaan en zijne oude liederen van jeugd en vriendschap en overwinning zal aanheffen; doch zij zullen hunne nachtrevue houden in tabbaarden van schoolmeesters, dominees, professoren, baliekluivers en de hemel weet in wat voor momgewaden meer, die onder hunne zware zwarte plooiën de uniform der dappere jagers bedekken zullen. Klikspaan nu is een konterfeitsel, hetwelk, zoo mijn geheugen niet faalt, iets van sommigen dezer generatie hebben moet; hij is, dat gaat althans zeker, een ferm en oud Student, die gaarne en bij voorkeur tot de jongeren het woord voert en niet aarzelt, door afwisseling van ernst en scherts, het kwaad scherp af te teekenen, opdat zij er zich voor wachten en het verafschuwen.

— Maar gij hadt toch wel een anderen naam kunnen verzinnen!

Zijt gij dan vergeten, hoezeer reeds in de kinderwereld hij, die uit de school klappt...?

Tegen den meester, ik stem het u toe, maar niet van den eenen makker tot den anderen; bovendien loopt in deze bladen de meester evenmin vrij als de scholieren, let er maar op!

— Maar anderen, maar vreemden hooren wat gij zegt, voor wie het alles een geheim moest blijven.

Dit laatste geef ik niet toe, doch al ware het zoo, zou ik nochtans meenen meer goed te kunnen doen door te spreken dan deze u kwaad door naar mijne woorden te luisteren.

Een luidruchtige troep, die in de verte nadert.

— Arriaan, Klikspaan!
 Durft niet over straat te gaan;
 't Hondje zal hem bijten,
 't Katje zal hem.....

Hemel, welk een geraas!... Maar, ik zie het, gij wordt boos! Dat spijt mij, dat had ik niet van u gewacht en zoo had ik het niet gemeend! Doch neen, gij vliegt mij op zijde, gij springt mij bij! O, nu merk ik het! Daar staat de Klaplooper! hij houdt zijn klapje, mij nog dreigend, in de hand; daar Diplomaten, met hunne joncs door de lucht zwaaiende; daar een afzichtelijke Bivalva; ginds een verachtelijke Hoveling. Deze zijn de schreeuwleelijken, deze degenen, die kwaad zijn en kwalijk nemen, de hondjes, die bijten, en de katjes, die krabben. Maar, waarde broeders, gij, die u om mij heen schaart! dat is juist mijn trots en mijne kroon. Mocht gij hen verfoeien gelijk ik; mogen zij u haten gelijk mij! Beteren wensch voor uw waarachtig geluk, draag ik, geliefden, niet in mijn boezem!

De jeugd is eene kostelijke bloem: dat wij er zorg voor dragen!

Voort nu, opgetrokken tegen het kwaad!

I.

DE STUDENT-LEIDENAAR.

— O gulden vrijheid der Studentenwereld, zal ik u wel ooit kennen? Ik weet niet wat het is, des winters in de sneeuw op klompen naar het college te gaan; op het damesuur met eene moffenpijp, die van mond tot knie reikt, over 'sHeeren straten te wandelen! — zuchtte eens zeker kweekeling van Minerva in het eerste halfjaar zijner studiën.

En hij had geen ongelijk. Hij behoorde tot die beklagenswaardige amphibieën der Academische wereld, die gedoemd zijn student te wizen en te gelijk.... Leidenaar! die, te Leiden gewonnen, geboren, opgevoed, woonachtig zijn in een groot huis met drie dubbelen ballast van ouders, broeders, zusters — ach! — logeergasten — driemaal ach! — en dienstboden.

— O, een koninkrijk voor één enkelen smerigen oppasser!

Men heeft nooit de ellenden opgesond van zulk een schepsel, gekneld, in dien hybridischen toestand, tusschen de Sociëteit-Minerva en de Sociëteit-Amicitia. Gij vraagt, of er kenmerken zijn aan welke zijne kwaal te herkennen is? Helaas, ja! en die kenmerken zijn even zoo vele ellenden.

Des morgens vroeg begint de martyrisatie van den Student-Leidenaar. Zijn vader, een deftig man, weet reeds te acht uren, of zijn zoon naar het college is gegaan en ontheiligt onmeedoogend zijn slaapvertrek, ten einde zeker te wezen, dat het bed ledig is. Zijn vader is bevriend met de professoren, verneemt gedurig naar den ijver en de vorderingen van zijn zoon, gaat in het geheim, nauwkeurig en angstvallig, zijne gangen na en wint berichten in betreffende zijne kennis. Zijne moeder, eene stemmige matrone, is onvergenoegd als hij niet met klokslag aan tafel verschijnt en kijkt zuur wanneer hij bij

ongeluk de Sociëteit wat later dan behoorlijk heeft verlaten. Het ouderlijk huis weegt hem zwaar. Zijne makkers ziet hij eten en drinken, of ook wel niet eten en dubbel drinken, al naar het hun goeddunkt, en college houden, als het hun lust; en hij! hij moet getuige zijn van een gesprek, waarin wreedelijk voorkomt dat Bram of Piet niet bij Gajus geweest zijn, omdat zij om twaalf uren nog in hun nest lagen, en dat Klaas zoo aan de sjouw is en nooit dan met een stuk in te huis komt, woorden, die, helaas! met veel meer andere van dien aard, niet in zijn woordenboek mogen voorkomen.

In den schouwburg zoekt gij hem tevergeefs onder de vroolijke jongens van den bak, die lustig en dartel door elkander krioelen en, met de pet op één oor, schertsen en schateren over voor- zoowel als over nastuk. Hef de oogen op! Daar zitten, in eene ledige en verlatene loge, hier en daar met slechts eenige epauletten gegarneerd, een paar jonge, stijve meisjes, een paar oude, magere dames en de vette moeder der jonge, stijve meisjes. De jonge, stijve meisjes zijn de zusters van den Student-Leidenaar; de oude, magere dames zijn de gelogeerde nichten van den Student-Leidenaar. Achter dit vijftal verschuilt zich een wezen, bleek van wrevelf en baksehnsucht, wien de verveling telkens den mond openspalkt en met wien de jongens van den bak, om zijne verzuchtende figuur, den gek scheren. Het is... Heb ik noodig het te zeggen? Zijne moeder en zusters hadden lust om met de logeetjes naar de comédie te gaan, en papa heeft geen tijd. Daarenboven, als men een zoon heeft! Arme Student-Leidenaar!

Des avonds, na den arbeid, voor hem geen feest, geen muziekpartijtje, geene grap, hoe onschuldig ook verzonnen. Te tien uren moet hij op het avondappèl present zijn, en wee! zoo hij zich wachten laat. Voor een studentenpret, voor een kroeglol, zal men geene meid, evenmin den knecht, vergen een uur later naar bed te gaan. Den huis-sleutel... Vreeselijke gedachte! Kent gij de Beeren van de Ruïne dan niet? Zij konden naderkomen. En als de ongelukkige, onderworpen en vroegtijdig, huiswaarts stapt, moet hij een hartverscheurend: — ik kan niet! — dat zeggen wil: — ik mag niet! — stamelen, als zijne juichende broeders hem naar de Sociëteit willen tronen, die van vreugdeliederen schatert en waar het geruisch der opgewondene muziek hem uitnoodigend tegenklinkt. Bij zeldzame en hooge gelegenheden blijft vader of moeder zelf op. Men verbeelde zich hoe'n onbezorgd genot deze gedachte het slachtoffer moet schenken! Maar is er een stijf souper, eene teringzieke soirée, die zich uit den dut huppelt op eene rammelende piano, ja, dan!... O, zoo het bedanken vrij stond! Maar neen; zijne familie gaat, hij volge! en ten behoeve der Leidenaars en hunne bacchanalia blijven meiden, knechts, honden, katten, blakers en lampen op tot het aanbreken van den dageraad. Zelden mag hij op dien grond lid zijn van een dispuut-college.

Hij noodigt u bij zich op thee; wel te verstaan te zeven uren, want

te vijf staat men bij hem eerst van tafel op, den tijd, dat een gewoon Student reeds op zijne kamer zit en voortwerkt tot na tien. Gij komt. Eer gij boven zijt, hijgt gij naar adem. Welk een hok! De zuinigste Student is beter gehuisvest. Zijne zusters, enz. enz. hebben de betere vertrekken ingenomen, en voor Studentenkamer bleef niets over dan dit vertrekje. Het verdient opmerking dat in zoodanige gevallen de ruimste huizen altijd te klein zijn. En toch is de ongelukkige grootmoedig genoeg om nimmer van zijne kast te spreken, misschien wel, ten einde tegenover de medestudenten zijn rang van Leidenaar, waarop hij toch niet kan nalaten in sommige gevallen trotsch te zijn, te handhaven.

Op al deze verdrietelijkheden, al deze eigennigheden der ouders wreekt hij zich door, met een glimlach, zijn vader zijn hospes, en zijne moeder zijne hospita te noemen. Een ui — de eenige! — expresselijk voor den Student-Leidenaar vervaardigd.

Wacht u voor eene wandeling met hem, vooral des Zondags 's morgens! Dan pronkt hij in zijn beste pak, want de Student-Leidenaar houdt er een Zondagspak op na, gewoonlijk effen zwart, althans in den beginne van den studietijd, als hij kort te voren lidmaat der kerk is geworden, hetwelk hij ook zorgvuldig in waarde houdt voor plechtige gelegenheden: begrafenissen, examina, enz. Voeg bij dit zwarte pak een zeer fijn geplooid overhemd met drie knoopjes er in, voor zijn jaardag in de Maarsmanssteeg gekocht, een satijnen stropdas met boordjes en een heerlijk gouden horloge met gouden ketting en cachetten, dwars voor de maag, als de ketting des nachts voor de voordeur. Gij zoudt hem waarachtig voor een koekenbakker of voor den kruidenier uit de steeg aanzien. Verstout u nu, met hem, aldus uitgedost, een Rapenburg en Breestraatje om te gaan, en zeg mij, of uw hoed niet meer geleden heeft in dat half uur dan anders in een half jaar. Ik vraag vergeving: ik meende zijn hoed. Want — het is onuitstaanbaar — de Student-Leidenaar kent alle menschen, en, daar hij geleerd heeft zeer beleefd te zijn, groet hij alle menschen ook. Hij is zeer vlijtig op professorale thees, waar hij dan veel met Mevrouw praat, ondersteld, dat Mevrouw praat, en sukkelst verder geweldig aan dagelijksche digestievisites.

In de kerk, waar hij elken Zondag trouw achter zijne familie komt aanbengelen, zit hij — zijne ouders gaan altijd naar de Pieterskerk, om het even wie er preekt — in de Studentenbank, waar nimmer een echt Student gaat zitten — de brave, godsdienstige, rari nantes! en de Theologanten zitten meestal elders, in de stoelen b. v., de andere blijven weg — en waar niemand den dominee kan verstaan. Daar valt hij neer, de verworpeling, en, luisterende naar het eentonige gedreun van den voorlezer, slaat hij, bij de winteravond-predikatiën, wereldsche en begeerlijke blikken achterom, naar de luchtige schaar, die, vóór den aanvang van den dienst, de kerk — ô profanation des choses les plus saintes! — ombaant.

De Student-Leidenaar verachteloost zijne kennissen en al wat den afhankelijken zoon vormt tot zelfstandig man. Zijne omstandigheden laten niet toe, dat hij eigenlijk gezegde vrienden hebbe. Academische genoegens, Academische vermakelijkheden, Academische uitspanningen heeft hij niet; Academische gewaarwordingen, Academische geestigheden kent hij niet. Hij is den kring vreemd, waarin hij leven moest. Hij is dezen van geen nut hoegenaamd en alleen goed om dictaten uit te leenen, daar hij tot het zuiverste ras behoort der collegehengsten.

In zijne eigene wereld is hij het slechtst te huis. Hij weet al de nieuwtjes van de stad en spreekt van Juffrouws — freule is hier nog niet algemeen — engagement en van Mijnheers bevordering. Hij hinkt op twee gedachten en dient twee Heeren: Leiden is zijn Mammon. Sommige Studenten mogen beweren, dat hij knap is, geen zal van hem zeggen: — hij is een ferme vent.

Hij is een slecht Student. Hij verzuimt de gewichtigste Convocatie. Hij mag alleen dáárom lid zijn van Sempre-Crescendo, omdat hij er zijne vrouwelijke familie, bij gelegenheid van een invitatie-concert, moet heensleepen, doch verschijnt er anders zelden, daar hij te veel bezoeken heeft af te leggen en zijn vader zegt, dat het te veel tijd kost. Raakt hij, bij onverhoopt toeval, met nachtwakers handgemeen, dan laat hij zijne metgezellen lafhartig in den steek, uithoofde, zooals hij het den volgenden morgen tegen elk, die hem over zijn houden gedrag aanvalt, uitbazuint, zijner bekendheid met den rechter van instructie, officier van justitie en andere autoriteiten, die reeds wonderlijk over hem gesproken hebben, bij gelegenheid van dien tweeden graad op zijn candidaats. Daarenboven, wat voor houding zou het hebben, te worden opgebracht door een gewezen oppasser van zijn oom, gehuwd met zijne moeders groenvrouw en, op voorspraak van zijn vader, in het roodkragen-gild ingelijfd. Doen hem ploerten aan, dan roept hij: — Leidenaar! — hielden jongelui hem voor een Leidenaar, dat gemakkelijk kon gebeuren, hij zou: — Student! roepen:

Hetgeen jongelui verrichten is zonder gevolgtrekking en onder het patronymicum: Student, loopt alles door. Maar de Student-Leidenaar is eene uitzondering op dien regel. Hij heeft een Van, een geduchten, een verraderlijken Van, die hem vervolgt, die hem op het voorhoofd geschreven staat, die hem als een scheldwoord wordt nage-roepen, en eens heeft hij op eene wandeling in den maneschijn — het zal nimmer weer gebeuren! — verscheidene malen moeten hooren: — Alsof ik u niet kon, Mijnheer van de Breestraat bij het Gangetje! — of: — van de Vischmarkt naast den Gaper! — of waar de arme drommel wonen mag.

Des zomers, als de Studenten de stad Leiden aan haar lot overlaten, de Professoren hunne landhuizen betrekken of een gunstig toeval kweekeling en leermeester doet kennis maken in den vreemde; als

de kroon van Leidens wapenbord afgezet is en de leeuwen er bij liggen te ronken; des zomers 's avonds komt de Leidsche burger zonder missen op de nieuwe Wandeling of op den Singel, vooral op dien tusschen de Witte- en Koepoorten, een jonkman tegen, die, geheel meester van zich zelve, verzonken in ernstige gedachten en steeds denzelfden afgemeten tred houdende, voor zich uit ziet. Hij is meestal alleen, somtijds begeleidt hij eenige leden van zijn huisgezin. Het is hem duidelijk aan te zien, dat hij met een geheimen tegenzin wandelt, dat hij wandelt niet uit behoefte naar avondkoelte en bloemengeur. Ik zal het u verklaren: hij wandelt voor zijne gezondheid, hij ademt Gods vrije lucht in zooals een ander een drankje inneemt. Het is de Student-Leidenaar, voor wien de natuur niet veel anders is dan eene groote apotheek.

Als gij hem dan vraagt, of hij niet uit de stad meent te gaan, antwoordt hij onverschillig: — ja! wij — wij, d. i. vader, moeder en al hunne lastige gevolgen — denken voor een veertiendaag naar Velp te gaan. — Hij zegt voor Velp ook wel eens Kleef, want de familie van den Student-Leidenaar veroorlooft zich zelfs enkele malen het Pruisische grondgebied. Ook gaat hij met groot verlof jaarlijks bij een zijner kennissen logeeren. Maar dit verkrijgt hij nimmer voor meer dan ééne week, want zijns vaders onwankelbare stelregel is deze: — is de cursus om college te houden, de vacantietaid behoort tot het bestudeeren der examina te worden gebruikt. — Vandaar, dat de reis naar Velp of naar Kleef en de week verlof niet meer dan korte uitspanningen mogen heeten en hij u antwoordt, als gij hem een of ander reisplan voorlaat: — jongen, neen! ik moet aan mijn examen.

Op grond nu van dit alles, raad ik allen ouders aan, die hunne kinderen verstandig liefhebben, hen, in den volsten zin des woords, Student te leeren wezen, Student met geheel hun hart en geheel hunne ziel. Dan zullen deze hunne kostbare jeugd niet vergallen door naïjver, wrevel en verdriet, maar haar genieten met al het vuur, al den uitspannenden hartstocht hunner lentejaren, de eenige gelukkige wellicht, die het leven hun zal aanbieden; zij zullen dierbare vrienden maken, die hun een steun in tegenspoed, een balsem in smart zullen wezen, en eindelijk vrijer zich ontwikkelen, naarmate zij in hunne frissche jeugd zich vrijer bewogen hebben.

II.

DE JURIST-LITERATOR.

Het is niet zeldzaam bij denzelfden persoon aanleg voor twee of meer vakken van wetenschap of kunst waar te nemen en dus ook niet vreemd, dat een Student in twee vakken te gelijk studeert. Niet alle vakken evenwel laten zich even gemakkelijk vereenigen — zoo ziet men weinig Medici, die tevens Theologanten zijn — en zelden kunnen de ware grondbeginselen van twee takken van wetenschap hetzelfde jeugdige gemoed zoodanig kluisteren, dat het beiden evenveel liefde, evenveel zorg en belangstelling toedraagt. De Letteren zijn natuurlijk, als de ingang tot elk Academisch vak van onderwijs, met de andere faculteiten lichtst te verbinden en worden daarom niet slechts door de eigenlijke Literatoren, maar ook door anderen beoefend, en onder deze anderen staan voorzeker de Juristen op den eersten rang.

Er zijn twee soorten van Jurist-Literator: de eigenlijke Jurist-Literator en de Literator-Jurist. Maar deze groote verdeling is niet voldoende, en men is verplicht, als de schrijvers over natuurlijke historie, nauwkeuriger afscheiding tusschen de in dit ééne Genus verzamelde Species te maken en van elk hunner eene zuivere diagnostiek op te geven.

Zoo bestaan er vooreerst Jurist-Literatoren, die door hun ouden heer met deze aanspraak naar Leiden worden verzonden:

— Vriendlief! — Papa noemt zijn zoon anders Piet, maar wanneer eene zaak ernstig zal voorgedragen worden, wordt Piet Vriendlief.

— Vriendlief! gij hebt mij op de Latijnsche school al een zeker sommetje gekost, en ik heb, Goddank! van den Rector vernomen, dat het niet in het water gegooid is; ge kent tamelijk je Latijn en je Grieksch, en het zou jammer zijn, wanneer je 't nergens anders toe

gebruikte dan om een propaedeutisch — of voorbereidend, als Papa niet gestudeerd heeft — examen te doen. Hoor eens! je zoudt me — de kinderliefde wordt opgewekt: mij: d. i. ik bezweer u, Piet! bij het geld, hetwelk ik van den Rector vernomen heb, dat niet in het water gegooid is — veel plezier doen, als je de studie der oude talen verder voortzette en, behalve in de Rechten, ook in de Letteren studeeret. Ik heb er met mijn vriend *** — eene rilling gaat den zoon door de leden: die vriend schrijft op den titel zijner werken onder zijn naam PHIL. THEOR. MAG. LIT. HUM. DOCTOR ET PROFESSOR ORDIN. IN ACADEMIA LEIDENSI; een dubbel snijgend zwaard in vaders kastijdende vuist! — reeds over gesproken, een doorkundig en geleerd man, wien ik u speciaal gerecommandeerd heb. Je moet dus, eer ik het vergeet, niet verzuimen dadelijk eene visite bij hem te maken, als je te Leiden komt. En deze heeft mij gezegd, dat eene vereeniging dezer twee vakken wel meer geschiedde, en de jongelui niet beter konden doen. — Dat spreekt van zelf, Professor litterarum! — Onderhoud dus niet alleen de Letteren, maar laat Letteren en Rechten gelijken tred houden, enz. enz. — Hier volgt eene lange reeks opvoedkundige wenken en behartigenswaardige sermoenen.

Soortgelijke gesprekken worden meestal des morgens na het ontbijt gehouden in de kamer van Papa.

Piet zwijgt en deponeert de redevoering stilletjes ter griffie van zijne memorie, of omdat hij nog niet geleerd heeft Papa te durven tegenspreken, of omdat de intrede in het Studentenleven hem veel nader aan het hart ligt dan de afloop er van en hij een voorstander is der philosophie, die violen laat zorgen en tot zinspreuk voert: geene ellende vóór den tijd. De eeuwigdurende herhaling van dezelfde aanmaning bij elke vacantie, die Piet in het ouderlijke huis doorbrengt, begint hem evenwel geducht het land aan te jagen, maar daar hij, in zijne kinderlijke gehoorzaamheid en nog onder den welsprekenden invloed van zijn ouden heer, zich terstond bij zijne aankomst uitgegeven heeft, zoo bij Professoren als bij Studenten, voor iemand, die de Letteren studeeren zal, acht hij zich ten minste gebonden tot het doen van een Candidaats, waardoor hij tant bien que mal gesleept wordt en hiermede zijne classische loopbaan besluit, waar zijn vader en zijn Rector zich zooveel heerlijks van gedroomd hadden.

De tweede soort voert een ander karakter. Was Piet met eene geringe dosis ijdelheid voorzien, Alberts neiging tot bluf gaat alle palen te buiten; was Piet aan de bevelen zijns vaders onderworpen, Albert schrijft zijn oudelui de wet voor. Albert is vlug van begrip en sterk van geheugen, en laat zich op die beide voorrechten bespottelijk veel voorstaan.

— De Rector der Latijnsche school — zoo zwetst hij gedurende zijn noviciaat — heeft meer dan eens aan mijn oude, deze aan mijne moeder en zij weder in vertrouwen aan mij gezegd, dat hij wel wenschte,

dat al zijne jongens zulke knappe, degelijke werkers waren als ik; maar — gaat Albert, zijne schouders ophalende, met een glimlach voort — de goede sukkel wist niet wat ik vóór schooltijd op straat en, nadat hij zijne hielen gelicht had, op school uitvoerde!

Dan komen de beste guitenstreken van zijne kennissen, benevens geheel verdichte en denkbeeldige, als door hem zelve bedreven, op het tapijt en hij eindigt:

— Om den boel niet al te desolaat in de war te sturen, gaf ik dagelijks een kwartier aan mijn werk thuis en leerde dan de lessen of maakte de thema's, waarop de anderen uren zaten te blokken.

N.B. Spijt alle vermaningen van Praeceptor, Conrector en Rector, volhardt de kwak in het spreken van zijne thema's, vooral wanneer hij beter weet.

Met eene zoo verhevene gedachte van eigene bekwaamheid kan het niet anders, of Albert, hoorende dat de Jurist-Literatoren voor de knapste Juristen doorgaan, vat het besluit zich onder hunne vanen te scharen. Dat voornemen wordt in een brief met de noodige groot-spraak, pedanterie en betuiging van schier onmenschelijke ijver aan de oudelui bekend gemaakt, en de oudelui, verheugd over het bezit van zulk een phenix, geven hem verlof te vliegen, waarheen hij wil, niet zonder den moederlijken raad nochtans, om het toch bedaard aan te leggen en zich de vleugels niet lam te reppen.

Albert slaat aan het werk. Een half jaar gaat het flink. Maar, helaas! meer dan één duivel fluistert hem weldra syllogismen in het oor, die hem langzamerhand van de studie afbrengen. Moet hij den sterken biljarter Louis dagelijks niet ten minste vijf partijen carambole en doublé aanzetten? moet hij niet dagelijks een pot biljart en een pot commerce winnen? is hij niet verplicht solo te spelen op Sempre? blijft hij niet praeses van zijn dispuut-college, omdat hij vreest, dat het vervallen zal, zoodra zijn beschermende hamerslag het niet meer in orde houdt? gelooft hij niet, dat het bestaan en de goede regeling — want hij moet in alles uitmunten — van Litteris sacrum, Themidi sacrum, ja! zelfs van het leesgezelschap voor verstand en hart, op hem steunen? moet hij niet — en beter dan allen — schaatsen- en paardrijden, kegelen, schermen, batonneeren, toosten instellen? wat zou de kroeg beginnen, zonder hem tot commissaris? is hij eindelijk geen lid van het collegium supremum? gaat niet alles door zijne handen?..... Mijn hemel! hoe zou er, bij zoo vele drukten, voor een zoo gezien, gezocht en onontbeerlijk persoon, nog tijd overschieten tot studeeren?

Kortom, bij slot van rekening: Albert doet zijn Candidaats zonder graad, beklagt als Piet den tijd er aan besteedt en zegt de Letteren vaarwel.

Willem, de ware Literator-Jurist, draagt den Letteren zijne heta-comben, den Rechten slechts een enkelen zwarten offerstier op. Hij is

Cicero's vriend, Plato's aanbidder; hij draagt Aristophanes of Horatius in zijn zak, leest Pindarus als den Enkhuizer-almanak en droomt hardop van Homerus, welluidende slaap! Bij hem is het niet: *Graeca sunt, non legantur*; maar *Graeca sunt, devorentur*! Hij maakt *adversaria*, waar meer Grieksch in komt dan Latijn en meer Latijn dan Hollandsch. Hij vult de albums zijner vrienden met uittreksels uit *CICERO: de amicitia*. Zijne brieven wemelen van classische aanhalingen en spreuken. Geeft ge hem bescheiden te kennen, dat uwe schaarsche belezenheid in zijn vak u buiten staat stelt den stroom zijner diepzinnigge aanmerkingen en uitweidingen over het *Symposion Platonis* naar waarde te schatten, hij zal u de deugden en gebreken der verschillende uitgaven opsommen, het onderscheidende kenschetsen van de geleerden, die er over hebben geschreven, u uit de hoogte bijzonderheden en conjecturen opdisschen, die in boeken, Professors dictaat niet uitgezonderd, staan te lezen, in één woord gebruik maken van uwe nederige bekentenis en laag vallen op de responsies zijner medestudenten door eene lange, bitse optelling van de bokken, die Frits, Jozef en Herman op het college van Professor Bake schieten. Want een Literator *pur-sang* gaat altijd bij vergelijking te werk: dat behoort zoo in de geleerde wereld.

En toch!... — zooals de Romantische dichters zeggen — diezelfde man, zoo verwaand, zoo opgeblazen, zoo dwepend met zijn vak, zoo ingenomen met zich zelve, wordt 's Maandags en 's Woensdags van tijd tot tijd op de Instituten aangetroffen, waar hij het echter nimmer meer dan één uur achter elkander uthoudt; diezelfde vurige Literator slaat thee bij dezen of genen Professor der *facultas JCTorum*; dienzelfden Willem hoort ge met zielsangst van zijn naderend Candidaats in de Rechten gewagen.

Willem heeft *summa cum laude* zijn Candidaats-examen in de Letteren gedaan; Willem heeft zich drie maanden lang in den wellust gebaad zijn Candidaats gedaan te hebben; maar eene felicitatie van een der Juridische Professoren heeft hem uit zijne zaligheid in eene hel gestort. Met eene sceptische beweging der mondspieren wenschte zijn Hooggeleerde hem denzelfden gunstigen uitslag toe in de Rechten. Daarbij kwam een brief van zijn vader. Helaas! hij gevoelt het, hij gevoelt het diep! Om *Doctor juris utriusque* te worden, moet hij eerst een Candidaats afleggen, en om een Candidaats af te leggen, moet hij eerst Juridische Colleges bezoeken en Instituten bestudeeren. Driemaal ongelukkige! Nu is de vreugd van zijne kast verhuisd, nu zit de *atra cura* in zijn leuningstoel, nu vermindert, verbleekt, vermagerd zijn opgeruimd gelaat, nu bedekt een vale geelbruine tint zijne wangen. De welwillende glimlach verdwijnt van zijne lippen; iedee week wordt een nieuwe rimpel op zijn voorhoofd zichtbaar. Zijne kleeding wordt slordig, zijn geheele uiterlijk verwaarloosd. De *cosmétique*

que-fixateur strijkt zijne haren niet meer glanzig-effen langs zijn schedel, de bakkebaard hangt achteloos naar beneden of krult — o, schande! — over de ooren om, en de luchtige sigaar wijkt voor de ernstige pijp.

Gij vermoedt de reden van dit verval. Hij dwaalt rond in de kenmerken van het onderscheid tusschen jus en aequum; hij is veroordeeld de droge definities van JUSTINIANUS, Alemannicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, etc. etc. etc. in zijn halsstarrig geheugen te stampen, gedoemd om, van justitia est constans et perpetua voluntas tot Deo propitio adventura est het vervelendste aller compendiën door te worstelen.

Maar wat kan dan toch in 's Hemels naam de reden zijn, die hem noodzaakt zich martelaar te maken van het Recht? Wie of wat noopt hem zich vrijwillig al die rampen op het hoofd te stapelen? Is hij een Stoïcus, die zich in lijdzaamheid zoekt te oefenen? Heeft hij onlangs Job gelezen en Neen! het is òf een vader-advocaat, die hem langzamerhand eene uitgestrekte praktijk kan bezorgen, òf een vader-hoogambtenaar, die hem kruien kan of laten kruien, òf het zijn de onzekere vooruitzichten, die den jongen Doctor in de Letteren voor oogen staan, waarbij komt de treurige bewustheid dadelijk na zijne promotie verplicht te zijn geld te verdienen.

Hij komt dagelijks des avonds te halfzeven thuis. Zijn vorig examen heeft hem gezetheid tot werken en slag van werken geleerd — werken is ook een slag. Op zijn bevel brandt zijne lamp, vlamt zijn vuur. Hij schaaft de Instituten en Westenberg vóór zich, slaat zijn dictaat open Neen, wees gerust! ik zal u niet in den jammerpoel zijner geheimen inwijden. Maar ik ben eens bij zoo iemand geweest: ik moest hem spreken en wist, dat ik hem stellig te zeven uren thuis vond. Hij had den eersten titel van het tweede boek vóór zich en zuchtte zwaar. Veertien dagen later moest ik hem weder in zijn werk komen storen. Ik vond hem verbleekt, vermagerd, met een verglaasd oog, nog altijd turende op den eersten titel van het tweede boek. Drie weken daarna bracht mij het toeval voor de derde maal bij hem. Daar zat hij, nog bleeker, nog magerder, het koortsachtig-droomende hoofd rustende op den eeuwigen eersten titel van het tweede boek!

Eindelijk toch, zonder dat men recht weet hoe, komt er een tijdvak van een of twee maanden, een tijdvak van moed, waarin Willem met vertwijfelende wanhoop, van den vroegen ochtend tot den laten nacht, zit te zwoegen; en ziet! hij doet het Candidaats. Terstond daarop gaat hij zich van zulke schromelijke vermoedenissen in Juvenalis satyrae verpoezen. Een paar jaren daarna vindt hij zich verplicht een Juridisch-Doctoraal te doen. Nu heeft hij de Colleges weinig verzuimd, zich zelfs meer dan eens geërgerd, dat op de Pandecten de Literarische vragen altijd aan Juristen, de Juridische altijd aan hem gericht werden; hij

staat gunstig bekend bij de Professoren, hij weet al wat hij weten moet om er door te komen en hij komt er door.

In het laatste jaar van zijn studietijd ziet men hem aan twee dissertatiën werken: een stuk van een oud redenaar, dat met critische noten gestoffeerd wordt, voor de Letteren; een ander stuk: de tutelâ parentum, voor het Recht. Maar, helaas! hij is niet onpartijdig in het bedeeën van beide kinderen zijner opgedane kennis. Terwijl de eerste dissertatie groeit en zwelt, mist de andere nog eene juiste verdeling; de eerste verrijkt hij met de gevoelens van zeer vele geleerde mannen, de tweede wordt een dor verhoog; heeft hij eene vernuftige gissing of schranderen zet, in het volle gevoel hunner waarde worden zij in de Literarische dissertatie ingelijfd, de arme Juridische mag er de oogen niet eens naar opslaan; de eerste wordt vertroeteld, de laatste verschopt; van de eene ziet hij zelf de proeven na, die van de andere geeft hij aan een vriend of aan een huurling; de eerste is 130, de laatste 44 bladzijden groot; de Literarische heeft twee vel Prolegomena, de Juridische begint... bij het begin.

Ten laatste is er nog eene vierde species: de Jurist-Literator, die beide vakken met even veel warmte van hart aankleeft, beide gelijke zorg toedraagt, beide gelijken tred doet houden. Maar, helaas! in onze dagen, te gelijk die van het voor- en nageslacht, zijn zulke mannen zeldzamer dan een maanregenboog of eene bloeiende cactus grandiflora. Evenwel zij bestaan, die dappere kampioenen van critiek en wettenkennis; zij bestaan, al promoveeren zij niet in beide vakken, al verdedigen zij slechts een specimen een uur voor de dissertatie en toonen zoo doende, dat zij den lauwer niet onwaardig zijn, waarvoor zij niet in het strijdperk traden. Waarom toch, terwijl wij in Napoleon een tweeden Alexander bewonderen, zouden wij aan een anderen Huig De Groot wanhopen?

III.

DE KLAPLOOPER.

— Het is nu juist eens een avond om te werken! ik wil er eens goed wat aan doen!

Thomas steekt de lamp op, schudt den kolennemmer half ledig in de kachel, trekt zijne chambercloak aan en zijne pantoffels, Mama's eigen werk of van eene nog dierbaarder hand, smijt het eene boek hier, duwt het andere daar, stoot en versleept door elkander, bereidt zich een open vak op zijne tafel tusschen de opeengestapelde geleerdheid, vischt uit den hoop de *viri docti*, die hedenavond zijne kennis moeten voeden, slaat de schatten der wetenschap open . . . Maar eerst moet hij nog eens op.

Hij schelt.

— Breng wat vuur in het komfoortje!

De lange pijp, die aan een spijker tegen den wand hangt of in den hoek van den schoorsteenmantel staat, wordt gegrepen, de tabak van het kastje gehaald, en Minerva verschijnt haren lieveling in Nicotiaansche walmen.

Welk eene stilte, welk eene afzondering!

De diepe stilte wordt door zacht getik gestoord.

— Binnen!

Een onbekend gelaat vertoont zich schemerachtig, wegens den gloed der lamp, in de deur, welke langzaam opengaat, na een lang gehaspel aan de kruk, hetgeen een vreemde hand verraadt.

— Bonsoir!

Thomas, die juist op zijne dreef begon te raken, antwoordt door een vorschenden en alles behalve gullen of vriendelijken blik langs zijne lamp te werpen, die zoogoed is als: — wie ben je en wat kom je

hier doen? — De ander treedt nader en herhaalt den avondgroet. Thomas daarop met zekere verwondering in de stem:

— Zoo Verzwaag, ben jij het!

Men moet weten wie Verzwaag is. Verzwaag is een deftig Student, die in zijn tweede jaar is getreden en wiens vader als Dominee met zeven kinderen op Schiermonnikoog staat en het thans, zoo men de oprechte Haarlemsche Courant mag gelooven, buitengemeen druk heeft met het inzamelen van giften voor de nooddriftige Schokkers. De jongen heeft niet veel in de melk te brokkelen, en zijn geest is nog druiliger dan zijn gezicht. Hij heeft ook weinig noodig en vanwege . . . maar hetgeen hij voor de grootste bron zijns geluks houdt is, dat hij het overal beter vindt dan bij zich, zoodat hij het Corps der Leidsche Muzenzonen in den uitgestrektsten zin met zijne achting verwaardigt, en in den hoogen ernst, die hem bevangen houdt, vermoedt hij niet, dat hij een wezen is, waarvan de opmerker partij trekt. Iedereen heeft hem zeker reeds menigmaal op straat gezien en, helaas! op zijne kamer gesproken.

Thomas geeft hem geen stoel. De eenige band, die tusschen Verzwaag en hem bestaat, is, dat zij tijdgenooten zijn en dezelfde colleges houden. Dit laatste staat hem duur. Al dreigde men hem met eene pistool, hij zou niet weten te zeggen waar Verzwaag uithangt, maar Verzwaag — o, die Studenten-Almanak is een verraderlijk boek! — Verzwaag kent ieders woning.

Hij blijft met zijne grijnen manteljas, waar de mouwen bij slingeren, omgehaakt en zijne pet op voor de tafel staan.

— Ik kom je vragen, of je me het dictaat van den Pruys ook eens zoudt willen leenen? zegt hij eenigszins te leur gesteld over de koele ontvangst.

— Jongen! antwoordt Thomas, die den aanval heeft voorzien, dat komt nu almachtig gek! Ik moet het juist gaan gebruiken.

— Dat spijt mij! besluit de ander kortaf, keert zich, zonder verder aan te dringen, om, loopt de kamer . . . uit? Nog zoo gauw niet — op en neder, kijkt de balken eens aan en links en rechts.

— Een net kastje!

— Dat schikt nogal, is het antwoord van Thomas, die niets liever zag dan dat hij optrok en reeds weder, om het hem te toonen, met den neus in de papieren zit.

Maar Verzwaag laat zich door zulke wenken niet uit het veld slaan.

— Heb jij dat in eene lijst?

Hij wijst naar de plaat van de Sociëteit, die in eene oude, zwarte bestovene lijst boven een tafeltje pronkt. Op dat tafeltje staat een flesch wijn met kelkjes.

— Zulke prullen speld ik maar . . .

Dit zeggende, stoot hij behoedzaam tegen het tafeltje, dat de glaasjes rinkinken.

— Heer, daar staat je wijn nog!

Geen antwoord.

— Weet je wel, dat je wijn daar staat te verschalen?

— Sprak je daar niet van prullen?

— Ik zei, die steek ik maar op het behangsel vast. Dat is ook veel Studentikoozer. Ik zeg altijd: eene kast van een Student moet er niet uitzien als de kast van een Leidenaar.

Alsof de Leidenaars kasten hadden!

— Ik heb een kennis, die heeft den trein van de maskerade van 35 opgeplakt als een rand onder aan zijn behangsel. Jongen, dat staat zoo patent!

De man komt en gaat zeker over Amsterdam van en naar Schiermonnikoog, waar zijne vader giften inzamelt voor de nooddriftige opgezetenen van Schokland.

Thomas, die dezen laffen praat vooral nu niet wil aanhooren, slaakt een geluid als van een onrein dier. Verzwaag geeft het niet op.

— 't Is beroerd weertje! Kijk ik er eens uitzien, en nu moet ik nog heelegaar naar het eind van de Heerengracht.

Het tooneel valt voor in het Noordeinde.

— Je hebt nogal lange beenen, bromt Thomas hem toe.

— Ja, dat gaat, Goddank! nogal heel wel. Laatst heb ik mij nog eens laten meten, zoo maar pour le grap, en hoe lang denk je wel, dat ik ben?

Thomas wordt half dol.

— Zes voet.

— Hei, hei, hei! Je hakt er ook zoo forsch in. Neen, maar wezenlijk, raad eens! Een beetje minder.

— Vijf voet twaalf duim.

— Nog mis, een beetje maar te veel: vijf voet drie duim.

Verzwaag schijnt niet te weten, dat een voet twaalf duim heeft.

— Toen ik voor de militie kwam, zei de Sergeant: — Nou, jij zult er ook niet beneden zijn, baas!

Verzwaag grenst aan den Leidenaar.

Stilte. Toen opnieuw:

— Wat brandt je vuur lekker!

Hij stelt zich voor het vuur en warmt zich op zijn gemak. De ander, die er niet toe kan komen hem het vierkante gat te wijzen, omdat hij hem zoo weinig kent — men durft veel onbeleefder zijn tegen een goed vriend: hoffelijkheid is onder jongelui veelal een slecht teeken — en niet gaarne vijanden maakt om kleinigheden, geeft hem echter de meest ondubbelzinnige blijken, dat hij hem verveelt en liever moest aftrekken. Hoe onophoudelijk en ijverig hij echter in de boeken voor en om hem snuffelt, hij voert eigenlijk niets uit, daar hij de kalnte mist, die alleen de studie voor den geest doet rijpen.

— Kom, zegt Verzwaag na eenige minuten zwijgens, daar hij be-

merkt dat zijn gesprek door gebrek aan toevoer uitgeput raakt en de vlieger niet opgaat, ik ga de reis eens aannemen.

— Bonsoir! valt Thomas in, bij het woord ijlings oprijzende en Verzwaag de hand reikende.

— Maar eerst, wacht! zal ik mijne pijp nog eens stoppen.

Eene Duitsche pijp wordt uit den borstzak gehaald. Hij valt op het tabakskistje aan, dat open op de tafel staat, stopt, steekt aan en verlaat langzaam het vertrek met de woorden:

— Nu, ik kom nog wel eens nader om je dictaat.

Waarop Thomas de meid roept en vraagt:

— Aal, Mie, Ka, Bet, Jans, Kee — of hoe die beesten meer heeten — heb je dien heer gezien, die daar uitging?

— Mit die voile pit en die paip?

— Juist! En als die heer weer mocht komen, ben ik nooit thuis, al zegt hij ook, dat hij licht boven ziet.

Een man nu als Verzwaag noemt men een klaplooper. Maar hij drijft den handel slechts in het klein. Hij betrapt de vossen in hunne holen; hij is de beer, die des avonds den honig uit de bijenkorven haalt. Als hij ergens licht ziet of des zomers opgeschovene ramen met Rijn-sche-wijnflesschen en vroolijke hakken bezet gewaar wordt, gaat hij na wie daar woont, en zoo de geringste omstandigheid hem aanleiding geeft, laat hij zich nimmer afschrikken, al is het voorwendsel ook nog zoo nietig, nog zoo gezocht, nog zoo zot, nog zoo indiscreet. Hier loopt hij een boek op, daar een glas wijn, ginds een warmen haard, elders een pijpedop; hier vermeestert hij eene sigaar, daar knoopt hij kennis aan met een nieuw slachtoffer, bij onvoorbereiden of onvoorzichtigen vangt hij somtijds een vroolijken avond onder een glaasje punch of bisschop en drinkt voor al de overige dagen der week.

Deze — ik behoef niet te zeggen dat hij met het vuur van een eersten haat alle Comedie-, Concert en Disputavonden verfoeit — draagt zijn wapen op de borst, zooals de ridders op den achten Februari doen, en de domme herhaling dierzelfde middelen doet hem weldra bij iedereen als den klaplooper *κατ' ἐξοχήν* bekend staan. Al zijne geestvermogens zijn slechts op één punt gevestigd, de pijlen zijner gedachte mikken slechts op één doel.

In den dampkring der academische wereld ademt de klaplooperij ruim en gemakkelijk; zij leeft er vrij, tiert er met wellust, heerscht er met kracht en zekerheid, dan eens grof en lomp, dan weder fijn en beleefd, ook wel vriendelijk en zacht, zoodat zij den opletendste ontsnapt, tot zij eindelijk overgaat, als koortsen, die in elkander beginnen te loopen, in de klaplooperij der geklaploopten zelve en ont-aardt in eene aangename en wellevende ruil van vriendschapsbetuigingen, door uiterlijkheden van meer of minder aanbelang bevestigd en uitgedrukt. Klaplooperij is een Proteus, die allerlei gedaanten, allerlei karakters, een kameleon, die allerlei kleuren aanneemt. Zij stoort

zich aan rang, jaren noch geld, en, onafhankelijk van al de overige hoedanigheden — wel eens er mede in strijd — van denzelfden persoon, kleeft zij op hem, zooals Shakespeare ergens zegt, als eene kwaal. Zij is eene wolk voor de starren, die niet voorbijdrijft, en wordt als surprise op het dessert der kennismaking voorgediend.

Het is eene onmogelijkheid het gild der klaploopers onder rubrieken te brengen. Verschanst achter zijne eigene kale muren, levert het geen enkelen bijzonderen kant ter beschouwing. Zoo het aan iets te onderkennen ware, het zou daaraan zijn, dat het alle stelselmatigheid vliedt, den slimste te slim af en te vatten is als een aal bij den staart. Klaplooperij openbaart zich alleen in uitwendige handelingen en ontstaat veelal uit nietige oorzaken. Als de groote rivieren, is zij beek aan haren oorsprong, maar, evenals de rivieren, neemt zij ook spoedig toe, als men hare vaart niet stuit.

Mary is klaplooper uit luiheid. Hij vraagt aan Jan, die naast hem op de Sociëteit zit te lezen, hoe laat het is, en als Jan antwoordt: — kijk op de klok! — zou hij het hem gaarne kwalijk nemen.

Steven loopt klap uit ledigheid, hangt op de leuning van een stoel, waarop een zijner vrienden zit te schaken, en gaat den loop na van de partij, die hij als het ware ten zijnen genoegen spelen laat en waarin hij voor beide spelers beurtelings partij trekt.

Maar dit zou te metaphysisch worden.

Men loopt klap op couranten, op dispuutreisjes, op leesgezelschappen, waarvan men natuurlijk geen lid zou willen worden, maar toch gaarne de boeken leest, op kaartjes voor concerten, op college-inktfleschjes, op promotiepartijen, op . . . het zou korter zijn te zeggen, waarop niet. Och, laten wij het maar bekennen! het klaploopen is den Student ingeweven, het is een onschuldig deel van zijn aangeboren egoïsme. Maar dan eerst heeft hij recht gekregen er voor gescholden te worden, als de ziekte zich met bepaalde kenteekenen vertoont en zich met voorbedachten rade ontwikkelt.

— Waar haal jij je sigaren toch? vraagt Cornelis, die de zijne heeft vergeten of er liever geen geld voor uitgeeft, aan Jan, die er eene staat te rooken, waarvan de damp Cornelis bijzonder aangenaam aandoet.

— Bij Blaauw.

— Hoeveel geef je?

— Drie centen.

— O! die deugen niet.

— Niet deugen! Die van een stuiver zijn veel minder.

Jan wil nog niet bijten.

— Ruik maar eens! vervolgt deze, en blaast Cornelis den rook in de neusgaten.

— Hm! zucht Cornelis, wiens bedoeling verder gaat, op een critischen toon, met eene sceptische lip en een zeer bedenkelijk gezicht.

Nu houdt Jan het niet langer uit, haalt den rieten koker voor den dag en zoekt er con amore de beste sigaar uit.

— Probeer die dan eens! Vlammetje!

— Vlammetje, Mijnheer!

Cornelis is aan en stapt naar de biljartkamer.

— Wel, hoe smaakt ze je? vraagt Jan kort daarop, bij het naar tafel gaan.

En waarachtig! Cornelis weet niet eens meer, waar Jan van spreekt. Dit is nog fijne, doordachte en voorbedachte klaplooperij. Er is eene andere, die recht op den man af gaat en u dagelijks in het oor komt blazen:

— Heb je ook eene sigaar voor me?

Doch dit is nog maar de klaplooperij in hare kindsheid; ze verdient niet eens dien naam, het is cynische bedelarij, niets meer, en men antwoordt: — ik heb er geene meer — of, om er een einde aan te maken: — daar heb je een cent, koop er eene bij Waalboer!

Er is een hemelsbreed onderscheid tusschen klaplooperij met slingerpaden en klaplooperij met rechte lanen. Als Vincent gezegd had: — Ze geven de Jagers van avond, daar moesten we eens naar toe; maar ik heb geen donder geld, de boel is op en de oude komt nog niet over de brug voor de maand om is — dan had Frederik hem op de voorstelling getrakteerd en er waarschijnlijk nooit weder aan gedacht. Maar wat deed de kerel?

— Ze geven de Jagers van avond, daar moesten we eens naar toe!

— Goed!

En aan het bureel gekomen, met eene uitgerekende gesticulatie en bestudeerde pantomime al zijne zakken betastende en met het verlegenste gezicht, dat een Student kan trekken, als zijn vader hem onder Collegetijd in een Paul De Kockje overvalt:

— Sakkerloot! daar is mijne beurs weg. Bliksem!

Ondertusschen wordt het gedrang aan het bureel grooter, het ongeduld der menigte groeit aan, Frederik betaalt en Vincent kraait victorie.

En dit, hoe min ook, beteekent nog niets, mijnheer! maar ik heb wezens gekend, die in éénen slag het gansche Studentencorps schoren: A — dezelfde nog wel, die gewoon was Rousseau den subliemen klaplooper te noemen — die eene lijst legde om den behoeftigen X ter hulp te komen, en bij slot van rekening kwam de som uit:

$$X = A;$$

anderen, die klapliepen op de kundigheden hunner makkers, die een vriend hadden om het Duitsch, een vriend om het Fransch, een ander, omdat hij gezien was, een vierde, die hem de Instituten inpompte, enz. Aan zulke trekken herkent men den meester.

— Hebt gij het al gehoord? Eduard is ziek.

— Erg?

- Neen! Maar hij houdt zijne kamer toch.
- Mag hij jongelui ontvangen?
- Waarachtig!
- Dan ga ik eens gauw naar hem kijken.

Ferdinand klopt. Een vreeselijk geraas en gezang voorspellen reeds, dat Eduard niet alleen zal wezen. De deur gaat open. Daar zit de zieke bij den haard in een leuningstoel en een kamerjapon, op muilen, met een drankje naast zich. Tien a twaalf vrienden stoeien en ginne-gappen om hem heen. De tafel is bedekt met halfjes madera en glaasjes, naast welke de karaf met jenever en de getrouwe wachter dier zon, welke het verstand niet verlicht maar benevelt, het bitterfleschje, geene onbevallige figuur slaan. Sigaren en pijpen dampen om het zeerst. Hemel! is dat eene ziekenkamer! 't is eene kroeg.

— Ga zitten! zegt de zieke met eene flauwe stem en met een deemoedig gezicht, waarop maar al te duidelijk te lezen staat: — hebt gij dan geen medelijden? *καὶ σὶ ἔλεον.*

Eerst als de stadhuis-klok drie slaat is het:

— Nu, bonjour! ik moet gaan eten, straks — op het theeuur — kom ik nog wel eens kijken.

En de troep stormt de kamer af. De zieke, uitgeput door het leven, half gestikt in den tabakssmook, walgend van de lucht des sterken dranks, siddert bij de gedachte. Gelukkig hij wiens Aeskulaap de vrienden van zijne sponde weert! Want, o, een zieke! Rampzalig voorwerp, waar klaploopende vriendschap zich bot op viert; weerloos kalf, dat met gebondene pooten en slappen nek het mes der klaplooperij ten prooie valt. Voor den patient geen beschermend niet thuis meer! Men weet het: hij is ziek, hij kan niet uit. Als hij belet geeft, is hij een beroerde vent. Hij staat ten doel aan peripatetische ledigheid, aan traagheid, wie de Sociëteit te ver is voor een borrel, aan elke invalende gril. Alles is afgehandeld, alles is afgewandeld, de morgen is een uur te lang, de verveling staat voor de deur, de eerste huiveringen dier koorts doen zich reeds gevoelen. . . . Daar komt redding: — Eduard is ziek! — en men loopt op bij Eduard. Eduard is een pis-aller. Neen! 't is geen medelijden, 't is er maar het masker van. Als men binnenkomt, vraagt men nauwelijks: — hoe gaat het? — Men komt niet met troost, kalmte, zachte verstrooiing, als een zieke passen en herstellen; men komt zijn vriend geen gezelschap, men komt koffiehuis houden. Ongelukkig slachtoffer! En op elk uur der ledigheid, als daar zijn van 1 tot 3 en van 5 tot 7, slaat klaplooperij hare tabernakelen om hem op, foltert hem met geschreeuw en gerook, drinkt zijne sterke of lauwe dranken en tobt hem af en tart hem uit met de uitspattingen eener overdadige gezondheid.

Een ander tafereel.

Hendrik kan niet alleen zijn, maar, getrouw aan zijn ingeboren schrielen aard, schuwt hij niets meer dan een stap op zijne trap of

een knokkel aan zijne deur. Dan roept hij: — binnen! — met eene bekleemde stem, ziet angstig op zijn horloge, bedenkt dat hij juist geen wijn in huis heeft, en besluit — al die gedachten schieten hem als een bliksemstraal door de ziel — zij het ook een weinigje laat, maar thee te schenken. Welk eene uitkomst! het is zijn oppasser maar.

— Heeft u ook nog iets, mijnheer?

En hij:

— Neen!... als dat je eens bij mijnheer Verbool moest gaan en nog eens vragen om dat boek, dat mijnheer mij laatst beloofd heeft, en of ik mijnheer Raadwens schotsche vest nog eens mag hebben, want dat ik morgen uit soupeeren moet, en ga dan nog eens even bij mijnheer hier onder — de contubernaal — om nog wat tabak, dat de mijne op is.

En dan komt de oppasser terug met de boodschap van den contribuaal: — dat mijnheer van beneden ook geen tabak heeft — begrepen! — maar of mijnheer het corpe shuris terug mag, dat u al zoo lang van mijnheer gebruikt.

Het slaat tien uren: het boterhammenuur!

Uit vrees voor wederwraak van den kant van een zijner vrienden, spoedt Hendrik zich met haastigen tred de deur uit. Naar wien zal hij eens gaan? Bij Jan is hij gisteren pas geweest en bij Joost eer gisteren, en Bram kan zoo stuursch zijn; maar zou Kees alweer in de stad wezen?

Arme Kees! te tien uren pas uit de diligence gekomen! Nauwelijks heeft hij zich uitgetkleed en zit hij onder een lekker pijpje comfortable bij den haard van zijne vermoeyenis uit te rusten, of daar wordt geklopt en het gezicht van den beruchten klaplooper ploft hem op eens weder, en van de onaangenaamste zijde, de academiewereld in. De groet, waarmede hij Hendrik bejegt, is meer dan koel, en groote afmatting en zware verkoudheid voorgevende, maakt hij zich dadelijk van hem af. Hendrik loopt naar Jakob, Jakob is uit. Naar Nicolaas, Nicolaas is ook uit. Daar slaat het al halfelf!

— Naar Dirk!

Dirk zit te werken, kijkt hem verduiveld brutaal aan en schiept hem af met het brood en den wijn op tafel, onder voorwendsel dat hij morgen zijn examen moet doen, hetgeen Hendrik zeer wel weet, dat niet waar is, maar hij zich, uit angst voor een standje en aan dergelijke betuigingen van hoogachting en toegenegenheid gewoon, gewillig laat aanleunen. Hij rukt uit, krabbelt in den donker weder naar beneden en staat op straat. Hij keert zich links en rechts. Hij snuffelt. Hij riekt wild. Eene herinnering, een lichtstraal!

— Naar Willem!

Zijne onbeschaamdheid laat zich door geene ontvangst, hoe bar ook, afschrikken. Willem is gisteren op eene promotiepartij geweest en van morgen eerst om zeven uren naar bed gegaan. Daarenboven is Willem

een van die menschen, die gaarne een ander schepsel over zich zien zitten en minder om de qualiteit geven. Als Hendrik binnenstapt, valt het Willem wel tegen, dat het Hendrik is, en vindt hij, dat het wel wat laat is om nog op te komen loopen, vooral bij iemand, die den vorigen nacht zoo collossalisch und majestätisch bezopen is geweest en zich nog zoo katterig voelt, dat hij op zijne beenen niet staan kan; maar met een: — zoo, ben jij daar nog? — krijgt Hendrik een stoel bij het vuur en vat eene pijp.

— Als je eten wilt, zegt Willem geeuwende, moet je maar aanvallen, want het is al laat; ik heb gedaan en trek over een half uurtje naar kooi.

— Kom! Maar eerst nog twaalf blaadjes.

Na de boterham worden er nog weder eens twaalf blaadjes — Willem heeft goede tabak — gestopt, en eer drie van de twaalf verwalmd zijn, snurkt Willem in zijn leuningstoel. Hendrik rookt de overige negen rustigjes op, ledigt onderwijl de flesch, steekt het pijpepeutertje en pijpedopje in zijn zak, laat Willem slapen en snijdt uit.

Het gebeurde wel eens, dat hij bij Egbert zou komen theedrinken. Egbert moest nog even uit; hij had het dien dag bijzonder druk, wegens eene groote Vergadering der Rederijkerskamer, welke luisterrijke bijeenkomst eenige dagen later in de concertzaal zou plaats hebben.

— Ga maar naar boven! riep Egbert, die Hendrik beneden aan de trap ontmoette, ik kom zoo aanstonds terug, de thee staat klaar.

Hendrik ging naar boven en dronk thee en veel thee, want hij had den vorigen avond een feestje gevierd op den Burg, ter verjaring van zijn voormalig Dispuut, waarvan hij zoo spoedig mogelijk avuncul was geworden en de verjaringen, waarbij de honoraire leden zonder verzuim genoodigd werden, trouw bijwoonde. Het was winter, het vroom; hij had de kachel fern aangesproken en vierde nu feest met zich zelve. Egbert krijgt ondertusschen de eene karwei op de andere, vergeet zijne thee met Hendrik annex, draaft de stad door, het eene huis uit het andere in, vliegt van Leidenaar tot Leidenaar, beveelt, beredert, hijgt en zwoegt. Te acht uren is hij eerst terug. Alles is donker op zijne kamer, slechts de kachel geeft een flauwen schijn. Hij wil zijne lucifers krijgen, die op den schoorsteen staan, maar struikelt... Wat duivel! over twee beenen? Eene luide uitbarsting van gelach volgt die van den lucifer. Het waren de beenen van Hendrik, die, half gestoofd voor de heete kachel, vol van zoete thee en met de pijp in den mond, welke gebroken naast hem op den grond lag, was ingedut en ongemerkt van den stoel gesukkeld.

Ik heb iemand gekend, die elken morgen, als hij er kans toe zag, het ontbijt van zijn contubernaal opat. Als deze nog te bed lag en de meid het ontbijt in de zijkamer had klaar gezet — hij bewoonde, helaas! eene benedenkamer met al hare inconveniënten — sloop hij naar beneden met de college-portefeuille onder den arm, en, als de

ander opstond en half gekleed eens naar voren kwam geloopt, zette deze rare oogen op, als het overgeschoten vleesch van den vorigen dag met de eieren en een goed gedeelte van het brood happa waren.

Nog ken ik iemand, die zeer oud Student en sedert vijf jaar honorair-lid is van een Dispuut-gezelschap, wiens praeses hij zelfs niet eens meer als candidaat heeft hooren voorstellen en toch elke Vergadering trouw bijwoont. Hij verschijnt tegen halftien en vindt, dat de werkzaamheden veel te lang duren, als het voorlezen der kladnotulen en het adjourneeren der Vergadering na tien geschiedt. Hier schuilt de klaplooperij veilig achter de wet. Zij verheft zich krachtig en aanmatigend, en zet zich voor den tulband en de chocolade met een gezicht van wie kan mij hier iets zeggen, dat eene oorvijg verdiende.

De laagste en verachtelijkste klaplooperij is die, welke zich indringt bij een novicius, van zijne beschroomdheid, zijne geringe bekendheid met de zeden en gewoonten der Studentenwereld misbruik maakt; die zijn wijn uitdrinkt en zijn brood opeet en hem dit nog als eene eer durft aanrekenen; die hare diensten hoog opvijzelt, hem eindelijk in zijne eigene woning de wet stelt en het recht betwist van spreken.

Maar de zotste klaplooperij van allen is daarentegen die op vrienden. De klaplooper op vrienden werkt met terzijdestelling van alle andere soort van klaplooperij en offert zich voor de geheele wereld op, trekt zijn vriendelijkste gezicht aan, zet op zijn vriendelijkste gezicht zijn vleierendsten lach en zou den vernederendsten dienst met graagte bewijzen. Hij is voorkomendheid van het hoofd tot de voeten. Hij biedt u een halfje Zwolsch aan voor gij nog met beide uwe beenen in de leeskamer van de Sociëteit staat, vertelt u al wat de academische en de staatkundige wereld voor nieuws opleveren en verzuimt niet de snaar aan te roeren, die hij weet, dat den meesten weerklank bij u vindt. Het voetstuk, waarop hij zich verheffen wil en dat hij niet zal nalaten eenmaal als *ex-voto* in de kapel van den heiligen Lazarus, zijn patroon, op te hangen, is een of ander voorwerp, hetwelk dienen moet om de niets kwaads vermoedende vogels in zijn knip te lokken: een tekening, een buitengewoon meubel, lippenpommade, bereid volgens een bijzonder recept, waarvan hij alleen het geheim bezit, als hij voorname vrienden verlangt, of het adres van een schoenlappertje, als hij er in nederiger kring zoekt, een handschrift van dezen of genen grooten man, dat hij niet uit zijne handen geeft, als hij op blokkers het oog heeft, enz. IJzeren ridderhandschoenen kan ik bij gelegenheid der aanstaande maskerade allen dergelijken belangeloozen sujetten van dit Academie wel aanraden. Als hij met u spreekt, brengt de snaak, gedwongen of ongedwongen, maar zonder mededoogen, het gesprek op zijn lokaas, en zijt gij onvoorzichtig, onargwanend, beleefd of u zelven niet meester genoeg om er eenigszins belangstelling in te toonen, dan is het terstond:

Je moet eens komen zien.

Gij antwoordt onverschillig:

— Goed!

De ander heeft u aan het lijntje.

— Wanneer?

— Bij gelegenheid.

— Gij meent, nimmer.

— Bepaal liever een dag, ik mocht eens uit zijn. Kun je morgen?

— Neen, morgen ga ik uit de stad.

— Tot wanneer?

— Tot . . . Zondag.

— Kom dan Maandag op eene boterham!

Want de klaplooper op vrienden — dit is bij uitzondering zijne specialiteit — is bijzonder royaal. Maar wie hem kent, schuwte hem als de pest en weet heel wel, waarom hij geene vrienden heeft en nimmer zal krijgen.

Gij krabbelt achteruit, gij trekt al meer en meer terug, gij schermutselt met leugentjes, eindelijk geeft gij u op genade over, en hij brengt u gevangen op naar zijn hol. Twee dagen na het uwe krijgt gij reeds een contrabezoek en nog een bezoek en weder een bezoek, tot u geene andere uitkomst overblijft dan vloeken en vuisten.

Doch waartoe langer deze lijst vervolgd? Waartoe, zegt gij wellicht, haar aangevangen? Allen toch weten wij wat klaploopen is. Wij weten het bij ondervinding, wij weten het theoretisch en tevens practicaal. Helaas! wie onzer, die er zich niet eenmaal, met opzet of onwillekeurig, aan schuldig maakte! Klikspaan zelf, toen hij bladz. 12 en 13 nog eens oplettend herlas, betrapte zich zelve, helaas! op de onbedachte mededeeling van een drietal bezoeken, die hem in zijne eigene oogen — hoeveel meer dus in die van anderen! — zeer verdacht maken van aanvallen van klaplooperij. Doch hoe dit zij, klaploopen is eene laakbare zuinigheid, eene kleingeestige zwakheid, eene beklagenswaardige melaatschheid der Studentenmaatschappij, maar zij geneest niet door het eten van gebedeld brood.

IV.

DE DIPLOMAAT.

De diplomaat! Eene rampzalige rol op het Academisch tooneel. Gelukkig, dat het ras begint uit te sterven! Ik weet waarachtig niet, waarom die heertjes maar niet liever thuis blijven. Meestal komen zij naar Leiden afzakken uit de groote steden van ons land. Hunne familie is in aanzien aan het hof, hun vader bekleedt een hoogen post of is millionnair. Van kindsbeen af hebben zij, in kleine pelsjes en met vilten hoedjes op, met pluimpjes versierd, geleerd zich te goed te doen, vertroeteld te worden en langs Keizersgracht of door Voorhout te pronken aan de hand van eene soort van juffrouw, met rose linten opgedrild, die Fransch tjilpt en daarom den dubbelzinnigen naam van *bonne* draagt. Op hun derde jaar werden zij reeds door *freules*, die ook Fransch spraken, staande gehouden in het Bosch. Van hun eersten polsslag af hebben zij in een *equipage* gereden. Zij zijn opgevoed in de onbewustheid der armoede, in de verachting van den burgerstand en den hoogmoed van het geld of van het hoflivrei. Men vindt diplomaten, die op hun tiende jaar de eer genoten hebben van met onze jonge prinses in eene *française* te figureeren. O kindsheid! Nu moeten die jongelui, van den lossen band eens gewilligen *gouverneurs* ontslagen, naar de *Academie*. De *fashion* wil het zoo. Het is *étiquette*. Zij moeten naar eene binnenstad, inwonen bij burgerlieden, bij een timmerman of bij een spekslager, kamers betrekken boven eene slijterij of eene uitdragerij, kamers, nog lauw van den gepromoveerden banketbakkerszoon of van den neef des huurkoetsiers, zij, wier vader zelf een koetsier en acht paarden op stal heeft. Zij worden bediend door eene vuile en trage meid, die doof is voor de vreeselijkste stem en onverschillig voor de hardste vermaning. Zij zijn

veroordeeld om te drie uren te eten — welk fatsoenlijk mensch eet ooit te drie uren, sedert men het fatsoen van den mensch beoordeelt naar het uur, waarop de mensch zich voedt! Men kan wel zien, dat het canaille aan de Academie den boventoon voert — te drie uren! Daar worden zij op eens in dien poel van gelijkheid en broederschap gedompeld, waarvoor hun van hun eersten ademtocht zulk een afkeer is ingeboezemd. Maar zij zullen zich wreken. Zij zullen het zoodanig aanleggen, dat geen sterveling het hun aan kan zien, dat zij tot de Academische jeugd behooren, en het zoo ver trachten te brengen, dat iedereen, zonder onderscheid of uitzondering, naar hen spuwt. Ik had haast gezegd hen uitjouwt, maar de waan, die hen zalig doet zijn, is, dat zij maar alleen gehaat zijn. Gehaat te zijn, dat is hun wellust, hun nec plus ultra, het hooge doel van hun streven.

Willen wij de schreden van zoo'n diplomaat niet eens voor de aardigheid volgen en zien, hoe hij zijn tijd doodt?

Geloof niet, dat hij 's avonds, als de meid komt vragen, of Meheir ook nog ies noudig hait, ooit de order geeft:

— Morgen precies te zeven uren wakken!

De diplomaat wordt nimmer door zijne meid gewekt. De buitenwereld, die rondom zijn vadsig leger draaft en slooft, drijft hem, langzaam en gemelijk, uit zijne warme dekens. Honderd vloeken op alles wat hem bejagent zijn zijn morgengebed.

Een huisknecht. — Is mijnheer thuis?

De meid. — Ik weit nie of Meheir al bai de hand is. k' Ga 'r is kaiken.

— Nou dan: de compleementen van Profester — gij raadt wien: een der weinigen, die Studenten beleefdheid doen, die wel eens over iets anders spreekt dan een examen of het weigeren van een testimonium en iets anders leest dan zijn dictaat; er zijn Professoren wier Studenten niet weten, hoe zij Hollandsch spreken — en of Mijnheer plezier heeft morgen familiaar te komen soupeeren.

De meid vliegt de trap op.

— Tik, tik.

Geen antwoord. Nog eens:

— Tik, tik.

Het wrevelig geknor der gestoorde vadsigheid gromt uit het bed en dringt door het sleutelgat.

— Hé, wat is het?

— De compleementen van Perfester *** en of uwes plezier hait morgenavond familiaar te kommen soupeeren.

De diplomaat binnensmonds. — Lastige kerel, met zijne familiariiteiten! Dat is nu al de derde keer. Ik kan toch niet altijd bedanken. — Hardop. — Zeg, dat ik zal komen.

De diplomaat zakt weder in zijne kussens.

Een kwartier later wordt er weder aan de deur geklopt.

— Wacht even! ik sta op. Wat is het nu weer?

De meid. — Meheir Van Breideroude laat vragen om de boeken van het laaisgezilschop en bringt andere.

— Laat de slaaf maar boven komen, ik trek gauw mijn tricot aan.

— Robert! — want hij is het, de koning aller oppassers — Robert! schreeuwt de meid boven aan de trap, kom maar bouwen mit je boeken.

En als hij boven is — goed, dat de diplomaat de gesticulatie en mimiek, die hare woorden begeleiden, niet zien kan — :

— Meheir komt zou, hai trikt zijn ticow an.

Robert blijft wachten. Hij wandelt op de fraai gemeubelde kamer heen en weder.

Voor een rond tafeltje, met een blauw gebloemd kleed bedekt, waarop thans het ontbijt met de koffie gereed staat, is eene canapé geplaatst, die juist zulk een hoek met den voorgevel van het huis maakt, dat het oog des diplomaats van zijne gewone zitplaats juist door het spiegeltje kan zien tot zoo ver de straat reikt. Aan den wand achter hem hangen de twee bekende platen van den Mazeppa van Vernet, aan dien vóór hem twee Engelsche, op staal gegraveerde vrouwekopjes, in mahoniehouten lijsten. Tusschen de twee Mazeppa's is de schoorsteen, tusschen de twee vrouwekopjes de spiegel, een kleine, smalle spiegel van de menschen van het huis. Onder het eene vrouwebeeldje staat eene piano, waarop eene viool en stapels muziek liggen; een muzieklessenaar staat er naast. Onder den spiegel bevindt zich een klein tafeltje, ik zal niet zeggen *étagère*, waarop allerhande snuisterijen: een bronzen inktkokertje, te klein om te gebruiken, maar de eenige inktpot, die aanwezig is, boven op een buvard geplaatst van rood marokijn met gouden arabesken, een stalen schaaftje, een plumeau in miniatuur, een herder en een herderinnetje van porselein, een fluweelen speldenkussentje, een achordeon, een blakertje van verguld met een rozenrood waskaarsje, eene kristallen *bonbonnière*, enz. De muur naast de deur is gevuld met eene boekenkast, die op verre na niet met boeken gevuld — wij zullen maar niet zeggen met welke boeken — maar behangen is met eene groene soort van *cache-misère* in den vorm van gordijn. Eene plank er van is bevracht met verscheidene kistjes sigaren, waarop de diplomaat zeer keurig is — hij rookt zelden Deutsche en nimmer Goudsche pijpen — en die hij altijd door eene bijzondere gelegenheid uit Havanna krijgt. Tegen den anderen muur staat eene zeer nieuwerwetsche *secrétaire*, waarop eene pendule, waarvan de meid reeds tweemaal de stolp heeft gebroken, geflankeerd door twee kristallen kandelaartjes met aangebrande bougies ten behoeve van het speeltafeltje, dat toegevouwen naast de *secrétaire* in den hoek staat. Aan den schoorsteen hangt een koppel pistolen, eene sabel, een staatsiedegen, rijzweepen, een *cache-désordre* of een bibliotheekje van *tapisserie*, en de mantel is be-

zet met flacons van gekleurd glas, parfumfleschjes, pastiljebrander, presse-papier, étui voor visitekaartjes, lucifersdoosje, sigarenaschbakje en nog twee poppige vaasjes met stijf opeengedrongene ruikertjes van papier, die de hospita maar bedankt weg te nemen. Aan den zolder schommelt een ding, dat, sedert den Studenten-Almanak van 1837, sinombre heet, waarschijnlijk omdat het u, waar gij u ook aan uwe tafel plaatst, overal met zijne schaduw, die zich op den eigenaar over zijn naam schijnt te wreken, vervolgt.

De deur vliegt open. Mijnheer verschijnt. Robert was reeds aan 't eind van zijn geduld.

Welk eene gedaante voor een eenvoudig burgerman! Over zijn tricot en zijn nachthemd is een roode kamerjapon aangeschoten, die wagenwijd, door de drift zijner vlugge voeten, in kabelbont geborduurd mulen gevat, openwaait, en zoo niet een pauwe- dan toch een zwaluwstaart achter hem uitspreidt. Zijn hals is bloot, maar zijn collier grec, zijne bakkebaarden en imperiaal zijn hem een bekleedsel, warmer dan vele onzer, evenwel niet onzer hedendaagsche griep-charivari — roemrijker gedachtenis! — Kr... maar ik zou geen politiek aanroeren — en andere dassen. Zijn hoofddekseel is een foulard, die hem tot over de ooren komt en laag over het voorhoofd is getrokken, zoodat hij zijn loomen oogleden nauwelijks eene vrije beweging gunt. Eenige kwalijk verborgene papiljotten verraden hunne tegenwoordigheid er onder. Hij gromt iets bij het binnenstuiven en gaat in ééne adem door:

— Heb je daar de boeken van het leesgezelschap?

— Ja, Mijnheer!

— Laat zien, wat zijn 't voor dingen?

Hij bladert er eenige van door.

— Leg ze maar op de secretaire en neem de andere mee!

Hij krabbelt iets met potlood voor op het schutblad.

— En op een anderen keer kom je wat later!

Nauwelijks is zijn morgentoilet geëindigd en zit of liever ligt hij op zijne sofa te ontbijten met Charles De Bernard, Paul De Kock, het cabinet de lecture — de diplomaat houdt niet van verzen — de revue de Paris, George Sand, Alphonse Karr — arme letterkunde, tot mode-artikel vernederd door menschen, die niet eens reden kunnen geven van wat zij lezen! — in de hand, of de klok slaat halfelf.

Een oude schermmeester strompelt de trap op. De kerel is een panier-percé, dit heeft hij gemeen met alle steek-, schiet-, houw-, strijk-, blaas-, dans- en tooneel-kunstenaars; 't is hem niet kwalijk te nemen, het zit in het bloed: die menschen worden als vergiettesten geboren. De professeur d'armes buigt zich onderdanig. De diplomaat legt zijn boek neder en richt zich op.

— Que voulez-vous, Monsieur?

— Monsieur! je viens vous demander un petit service. Je voudrais vous prier d'avoir la bonté de me payer la note du payement qui

expire dans le courant du mois prochain; vous me rendrez service, je dois faire un paiement pour la maison que j'ai-t-achetée.

— Ce n'est pas la première fois que vous venez m'importuner.

— Hélas, oui, Monsieur! je le sais bien, mais vous avez droit de venir prendre des leçons pendant toute l'année, vous ne payerez plus rien.

— Vous êtes un farceur, mon cher! ne voudriez-vous pas....

— Pardon, mon cher Monsieur! mais ma femme....

— Ecoutez, mon ami! je ne me soucie plus du tout de vos raisons. Tantôt c'est votre femme qui a foûtu le camp, tantôt vos moutards ont la rougeôle; une bonne fois je veux que ça finisse, et si vous me tenez encore de tels propos, je vous jette du haut de l'escalier.

De diplomaat hervat bedaard zijne lectuur en de académicien verdwijnt, doch niet zonder op de trap zich binnensmonds de woorden: — vilain bougre, va! — te laten ontvallen.

Op stoep komt hij een man tegen met een pak grof linnen onder den arm, die regelrecht de trap op naar boven snelt. Des morgens, zooals ge merkt, stelt de diplomaat zich voor, eene soort van gehoor te verleenen. De andere Studenten zijn naar het College, men is doorgaans zeker hem thuis te vinden. Zoodra hij het ventje bemerkt, springt hij op, loopt op hem aan, neemt hem het pak af, vouwt den rok, die er in zit, uit elkander en trekt hem aan.

— Nu zit hij goed, maar de armen zijn nog te lang. Heb je krijt?

De kleermaker haalt een klein balletje krijt uit zijn vestjeszak. De diplomaat stipt op den rok de plaats aan, waar hij wil, dat de mouwen uitscheiden.

— Daar! Nu de pantalon!

Ongelukkig, als er hier een wordt voorgesteld, gebruikt de diplomaat om zijne kleederen te verstellen, te veranderen en nieuwe naar goede modellen na te maken, waar de zich noemende tailleurs veel te waanwijs toe zijn.

— Waar is 't model?

— Hierzoo, Mijnheer!

— Wij zullen eens passen.

— Net zooals mijnheer belieft.

— Wacht! ik heb hier nog een ouden rok. Zie je, die is nog zeer goed om mede paard te rijden. Sla dat tafeltje eens uit!

Het speeltafeltje wordt midden in de kamer geplaatst en de rok er plat op gelegd.

— Het krijt! Zie! nu snij je dit hier zoo er onder van af.

— Maar, Mijnheer! dan zal de rok niet toe kunnen.

— Hij moet ook niet toe.

— Maar ik heb van mijn leven nog zoo'n fassoen van rok niet gezien.

— Je hebt immers niets gezien.

— Maar, waarlijk, mijnheer! draagt er iemand zoo'n rok?

— Ik! 't Is Engelsche mode, en nu geen woord meer.

En het lappertje zwijgt en legt het kleed op zijde.

— Nu zullen wij de pantalon eens aanpassen!

De diplomaat trekt eerst met veel moeite en pijn zijne laarzen van Allard aan, terwijl de kleermaker hem de broek bij den band presenteert. Met evenveel moeite en zichtbaar gevaar, schiet de keurige diplomaat, wiens grondregel in het vak van kleedingstukken is, dat alles nauw moet luisteren, door de pijpen van zijne broek, en de kleermaker volgt met zekere ingenomenheid de plooilooze zuiging om de welgevormde beenen. De diplomaat trekt nu de broek met beide handen op en beschouwt zich van top tot teen. Doch plotseling bewolkt zijn voorhoofd.

— Kijk eens hier, hoe die pijpen over de laars sluiten!

De Leidsche snijder, die meer met kuitendekkers dan met sous-pieds omgaat, ziet mijnheer met twijfelenden blik aan en vreest reeds te bemerken, hoe laat het is. Hij weet bij ondervinding, dat het toilet het kruidje-roer-mij-niet van den diplomaat en het kleinste gebrek aan eenig kleedingstuk voldoende is om hem woedend te maken.

— Wel, goed! dunkt mij, durft het slachtoffer bedeesd in het midden te brengen.

— Noem jij dat goed? Moesten daar op den enkel plooiën zitten? De pijp is veel te wijd van onder en de sous-pied zit scheef. Jullie bent nog niet eens in staat na te apen. Waar is je model? Het is waarachtig aan niet veel zulke knoeiers als jij vergund naar werk van Pradier te werken! Deze broek is een meesterstuk en zou je veel kunnen leeren, maar de een is als de ander: jullie bent te lui om vooruit te komen en te eigenzinnig om het te willen.

Hij wil de broek toedoen.

— De pantalon kan niet toe!

Nu siddert de snijder.

— Hoe komt dat nu weer? brult hij.

— Ja, stamelt de verschrikte Leidenaar, ik zie 't al; het gat is niet rond genoeg uitgesneden, het gat moest ruimer zijn....

— Je hebt die broek verknipt, ellendige uil!

— Mijnheer, ik.... een ongeluk.... het gat moet alleen maar een beetje....

— Weet je wat? besluit de diplomaat in stijgende gramschap, terwijl hij buiten zich zelve de broek zich van de beenen scheurt, scheer jij je met jou gat van de kamer en heb het hart niet er ooit weer op te komen.

Hij smijt hem de broek om de ooren, terwijl het lappertje zich zoo spoedig mogelijk wegmaakt.

— Daar! pak je knoeierij mee en zend mij terstond je rekening.

Nog inwendig verstoord, hoort hij op eens eene vroolijke stem, die hem toefluit, sist, kwaakt of lijmt — de diplomaten verwringen doorgaans hun natuurlijk spraakorgaan en ontzeggen zich het gebruik van enkele lettergrepen om zich een air te geven —:

- Ah, bonjou, l'ami!
 Een ander diplomaat, in reisgewaad, staat voor hem.
- Ik vertrek met de diligence van twaalven naar Den Haag, heb je ook iets te zeggen?
- 'k Dank je.
- En na eene korte pauze:
- Je vindt me in een destestabel humeur.
- Jij, in een detestabel humeur? Pas possible! Maar, serieus, wat scheelt er aan?
- Daar heeft me een stommerik van een snijder, die ik hier, zooals je weet, voor mijne kleine besognes had en zelfs de gekheid gehad heb dezen en genen te recommandeeren, eene nieuwe pantalon verknipt, waar ik hem nog wel een model van Pradier had bijgegeven, dat hij maar als eene machine te copiëeren had....
- 't Is hier vee. Zie ik je morgen in de Norma?
- Ja, als jij een middel weet om mij van *** af te helpen.
- Moet je daar eten?
- Als dat waar was! Maar die menschen hier soupeeren nog, comme au temps de nos pères. 't Is zeker weer zoo'n ellendig Studentensouperkje, en dan is het weer: — ik zie je niet op mijn college — en dan wordt er weer een uur lang gekletst over Cicero, Bilderdijk en de hemel weet wat voor snuiters meer.
- En dan vindt men daar Van der Loop, Worpen, zoo'n beroerden smous, hoe heet hij ook?....
- Die heet niet.
- En dan nog dien ellendigen Loog — de diplomaten zijn bij voorkeur op theologanten gebeten — die altijd pedanterieën debiteert en van twee Instituten één spreekt, en dien barren oosterling, die nog steeds grammatica voor poëzie houdt.
- Hoe zeg je dat daar? dat heb je niet van je zelve.
- God beware me! Gulpers zei het laatst in De Pauw. Je prends mon bien où je le trouve, zooals Alexandre Dumas.
- De diplomaten zijn ongelukkig in hunne aanhalingen en van aard verward in hunne literarische herinneringen.
- Nu is het noodig te weten, dat Van der Loop, Worpen en de beroerde smous hoe heet hij ook, de vlijtigste, schranderste en geachtste juristen zijn van de Academie, dat die ellendige Loog zijne faculteit eervol vertegenwoordigt en de oosterling, een heldere en geniale kop, bar genoemd wordt, omdat hij met zijne radde tong al de diplomaten schaakmat zet. Maar Van der Loops vader is boekverkooper, Worpen heeft een slechten kleedermaker, de beroerde smous is geen christen, Loog komt uit Twelloo en de oosterling stelt hen ten toon.
- Schrijf, dat je naar Den Haag moet.
- Maar ik heb reeds tweemaal bedankt.
- De eer is toch aan hem.

Dit laatste sluit de deur. De diplomaat krijgt zijn inktkokertje, neemt uit zijn buvard een stukje Engelsch velijn met gegaufreerde randjes en met zijn wapen gestempeld, van zijn inktkokertje zijne stalen pen, die als een gespannen koord over twee daartoe opzettelijk vervaardigde staafjes rust, en schrijft, terwijl hij al schrijvende zijn vriend een stukje pâté de foie gras en een glas madera aanbiedt, waarvoor deze bedankt:

Ulrich, Jean, baron de Havikstein est au désespoir de se voir obligé de renoncer au plaisir de venir souper chez Monsieur le Professeur *** demain soir. Une lettre qu'il vient de recevoir à l'instant même le force de partir pour la résidence.

Zonder verdere plichtpleging vouwt hij het biljetje met zijn geëmailleerd vouwbeen dicht, verzegelt het met gemarmerd en welriekend lak, fluks geadeld door den indruk van zijn cornalijnen ring, schrijft het adres en zendt het briefje weg.

— Kom, breng mij naar de diligence!

— Ik ben niet gekleed.

— Wel, kleed je dan gauw! het is immers nog zoo laat niet?

Hij ziet op de pendule.

— Gaat die pendule gelijk?

— Ja wel!

— Wat! nog maar vijf minuten? Mille tonnerres! Adieu, tot morgen in de Norma!

Hij vliegt in allerijl de trap af.

De diplomaat kijkt nog een oogenblik voor het raam en in den spiegel, met allerlei visite- en uitnoodigingskaartjes of eigenlijk kaarten uit de hofstad bestoken, die hij zeker uit het salon zijner ouders kaapt, om op zijne kamer den gebraden haan mede te spelen, laat zijn hondje apporteeren, leest zijn hoofdstuk uit of ook wel niet uit en gaat zich aankleeden.

Daar staat hij voor zijne toilettafel, met een breeden, helderen, weegbaren spiegel versierd! Ik heb een diplomaat onder mijne kennissen geteld, die er een psyché op na hield. Wat zich aldaar voor geurigs en onontbeerlijks op den schoorsteenmantel en toilettafel verdringt, zal ik niet schilderen; mijne pen is te zwak en mijn bestek te kort: het zij genoeg hier aan te stippen, dat het den schijn heeft, alsof al de cosmétiques van Engeland en Frankrijk, met Rowland en Guerlain aan het hoofd, zich op deze plaats rendez-vous hebben gegeven. Het is hier een kapperswinkel, eene tentoonstelling, een museum; het is hier de weelde der negentiende eeuw in al hare oververfijning en de afgoderij des haars in al hare dweepzucht. Hier vindt men, van de alom verspreide Macassar-olie van Rowland tot de huile philocôme toe; de graisse d'ours pure van Delignoux betwist

hier den voorrang aan de pommade du lion, ce prodige de la chimie; de eau de Cologne en de eau de Portugal zijn bereid hun welriekenden urn op het fijne lijnwaad uit te storten; na de roosgeurige zeep wacht de melkwitte kalydor op de zachte hand, ten einde haar met lenigend vocht te besproeien; op een scheermes van fluweel, dat zich door een savon mousseux den gladden weg baant, volgt de verzachtende cold cream of de onvergelykelijke amandine. Doch waartoe meer? De diplomaat is gereed, en te half-twee stapt hij met een vriend ter deure uit en Leidens straten op.

Men ziet, neen! men riekt het hem aan, dat hij een diplomaat is. Hij heeft een hoed op en een dik riet met zwaar besneden gouden of zilveren knop in de hand, zorgvuldig door een glacé handschoen omwoeld. Drie jaren geleden waren de ijzerhouten stokken aan de orde, nu zijn het de joncs met opgebrande vlekken en zou men zich met geen bois de fer durven vertoonen. Maar niet zoozeer zijn sierlijk gewaad, zijne geheele uiterlijke houding verraadt den diplomaat. Ten zijnen behoeve is de naam van nuf op den Academieburger toegepast, en spottend zegt men schertsend, als men hem voorbijloopt: — dat 's een piet! — of schimpend — zoo'n beroerd mispunt! — of iets even vleiends. Voorbijloopt, want wie zijn het, die zich blootstellen hem bonjour toe te roepen? Nieuwelingen, die zich nog niet aan zijne deerniswaardige lomphheid — waar zich trouwens niemand aan ergert, als zijnde volstrekt onschadelijk — gestooten hebben, of dezulken bij wie onderdanigheid eene tweede natuur is, die het niet durven laten uit zekere aangeborene schuwheid, welke de Academische omgang nog gevoed heeft, en die, gewoon aan erger, den hemel danken voor de negatieve beleediging des diplomaats. De diplomaat groet niemand terug, groet niemand dan de zijnen. Hij gaat voor niemand op zij: mij de kleine steentjes! Men heeft ook wel eens diplomaten tegen het lijf zien loopen. De trek der hooghartigheid staat hem, als een brandmerk, onuitwischaar op het stroeve gelaat. Niets vreest hij meer dan zijn decorum te schenden en den mensch onder het gewaad des wandelenden standbeelds te doen raden. Hij wendt eene waardigheid voor, die hij niet bezit en die boven zijne jaren is. Hij verbeeldt zich, dat aller oogen op hem gevestigd zijn, dat hij de bewondering, het raadsel en de afgunst der gansche studenten-republiek is, dat iedereen verbaasd en bedonderd staat over zulke gedistingeerde manieren en levenswijze, dat eindelijk iedereen hem benijdt. De verblinde! Hij gelooft aan zijn eigen prestige. Of hij van tijd tot tijd niet merken zou, dat hij eigenlijk voor oud vuil loopt? Daar draait hij de Sociëteit, ik wil zeggen De Pauw in. Een half uur later roept hem het middagmaal, wanneer hij elke vier en twintig uren verwenschingen over het eten uitbraakt en de meid hatelijk en onverdraaglijk navloekt, ten einde het voorrecht te smaken van zich aan zijne minderen te vergrijpen.

Daarop keert hij naar De Pauw terug, drinkt zijn kopje *café noir*, gevolgd van de groom er van, *pousse-café*, speelt somtijds eene partij biljart en wordt hoogst zeldzaam aangesproken, omdat men weet, dat hij het beneden zich rekent het eerste woord tot een ander te richten.

Nu doet zich van zelve de gewichtige vraag op: hoe brengt de diplomaat zijn avond door?

De diplomaat bezoekt nooit of uiterst zelden, en dan nog maar om voor hem in zijne betrekking van toekomstig candidaat of doctorandus belangrijke redenen, de kringen der Leidsche families. Hoe hij zich dan pleegt te houden, schilderen wij niet.

— Het is jammer, zucht hij, dat er te Leiden niemand is, dien men voegzaam zien kan!

Hij is de eenige studentensoort, die eene dame voor zich uit den weg laat gaan of gevaar loopen tegen de stoephekken te worden gedrongen, een *snoob*, die zich *gentleman* waant. Doch men ziet hem op concerten in een elegant toilet in de Gehoorzaal achteraan staan. Hij laat zich met niemand in, lacht de aanwezigen hardop uit, maakt overluid insolente aanmerkingen over de dames en werpt de jonge mooie meisjes blikken toe, die haar tot achter de ooren doen blozen. In de komedie — de troep noemt hij ellendig, maar, bij gemis van de Fransche opera, vergenoegt hij er zich mede — neemt hij plaats in de loge en zit, met witte glacé handschoenen aan, den bak eene gratisvoorstelling te geven. Maar meestal, bij gebrek aan openbare vermakelijkheden en het hooge en drukke leven der groote steden, sluiten de diplomaten zich met hunne verveling op hunne respectieve kamers op, decalqueeren, copiëeren romances, spelen bij elkander kaart, bluffen met dezen of genen natuurgenoot om het hardst over jachthonden, paarden, actrices, scheppen behagen in allerlei nare weelde: zes waskaarsen, twee lampen, fijne wijnen, enz. enz. en baden zich in onderlinge flauwheid.

— Maar als dat jonge mensch op zulk eene wijze zijn tijd doorbrengt, hoe kan er dan nog van studeeren inkomen? vraagt deze of gene eenvoudige ziel.

Mijnheer! voor eereposten is het niet noodig, dat men zoogenaamd lauweren op de Academie inoogste; de diplomaat zal eens zien, of het hem conveniëert op eene betaalde dissertatie te promoveeren, en de groote wereld kent geene graden.

Och! dat hij nog maar een goed student ware in den professoralen zin, zoo niet in den studentikoozen!

De diplomaat is van nature jurist; in eene andere betrekking aan de Hoogeschool is hij niet denkbaar. Hij staat in het album *civium academicorum* ingeschreven als *juris utriusque studiosus*, maar eigenlijk studeert hij in eene zesde faculteit zonder professoren en in welke hij zich zelve een *perpetueel summis cum laudibus* toekent, de muziek, die gevaarlijke trekpleister, welke de beste krachen der *jura* opslurpt. Zijne strengste rechtsgeleerde stu-

die neemt den vorm aan van Pandecten-wals of Grondwet-galoppade.

Nu moet ik ook zeggen, dat de faculteit der rechtsgeleerdheid eene wonderlijke faculteit is. Ik heb er allen eerbied voor, en de schuld ligt niet bij haar, maar zij heeft veel van den academischen vuilnisbak. Wie zal zich ooit aan de geneeskunde, aan de wijsbegeerte, aan de letteren gaan wijden, zonder kennelijke opgewektheid, zonder hooge ingenomenheid met het vak, dat hij kiest, en hoe zal hij dat vak anders dan door arbeiden, zwoegen, practische beoefening onder den voet krijgen? Zijne eerezucht is geprikkeld, hij heeft naar eigen vrijen wil een vak gekozen en dat vak is voortaan zijne liefhebberij, zijn palladium, het doel zijns levens. Ik zal niet zeggen, dat, om een kundig rechtsgeleerde te worden, het minder noodig is te werken en te sloven; de rechtsgeleerdheid uit een hoog wijsgeerig, zuiver geschiedkundig, fiksche maatschappelijk oogpunt in al haren omvang te overzien, is iets groots en edels, en ik bewonder het stalen geduld van den hardnekkigen blokker, die zich door de droogte der beginselen, het gevaarte der Pandecten, den berg der keizerlijke verordeningen niet laat afschrikken en eindelijk overwinnend de kern, de wetenschap zelve bereikt en zich den weg opent tot eene der ruimste bronnen van menschelijke wijsheid, kennis, oordeel en vernuft. Maar worden de Rechten aldus door de meesten beschouwd? Mocht het eenmaal zoo wezen! Maar vooral niet aldus door de diplomaten. Er is iets lauws, iets niet moeielijk-, niet vreemd-genoegs, er is vooral een schijn van vertrouwdheid, een literarische zweem met de beginselen verwant, eene zekere overeenkomst met Romeinsche oudheden, eene zekere herinnering aan Romeinsche geschiedenis, die men op het gymnasium reeds bestudeerd en gelezen heeft, al hetwelk terstond, als een vochtige, mistige winterdag, den jongen student ontzenuwt en hem de zaak koel beschouwen doet, dat hem den lust beneemt om door te tasten en den moed zich toe te leggen. De eenvoudigheid van dat verheven *bon-sens* noemt zijne onkunde alledaagschheid, en hij neemt het vak niet ter harte, hij neemt het op zijne sloffen waar. Een vak daarenboven, bij de hand genomen en niet uit eigene beweging boven andere vakken gesteld. Zijne ouders wilden, hij zou studeeren, dat behoorde tot eene goede opvoeding. Daarmede wilden zijne ouders zeggen, dat hun zoon in de Rechten zou studeeren; want Medicijnen waren te gemeen; het zou zonde zijn, dat een rijke jongen zijn leven tusschen ziekbedden ging begraven of zijne familie met contagium bezoedelde. De Godgeleerdheid en Letteren waren goed voor burgerlui, die mochten dominees en schoolmeesters worden. En de Philosophie.... Ah, l'horreur! Er schoot dus niets over dan de Rechten, voor den aanstaanden Academie-burger het Eldorado van het far niente. En zoo komt het, dat de diplomaat in de Rechten studeert. Doch het is alleen maar om den graad, zegt hij tot verschooning van zijn lediggang, om het figuurtje Mr. voor zijn naam. Ellieve, ik bid u, wijs mij

een tweede vak, waarin men om den graad studeert en kan studeeren en door vijf jaren niets doen het recht verwerft om een boerenbedrieger — een uithangbord voor eene kroeg zonder jenever — in den wind te hangen, waarbij doorgaans komt, dat de diplomaten geene overvliegers zijn.

Er bestaat nog een onverdraaglijker soort van wezens dan de diplomaten; het zijn hunne satellieten, hunne bijloopers, hunne pedisequi, een tak van het geslacht der Jourdain, die, zonder geld en zonder hooge geboorte, trotsch zijn op den adel en het geld hunner vrienden, van wier tilbury en fijnen wijn zij trouw gebruik maken; die zich, vleiende, fleemende, kruipende, bij hen indringen en gelooven, dat het hen in achting en aanzien doet rijzen en het hun een zeker relief geeft, als zij bras-dessus bras-dessous met een diplomaat op 's heeren straten gezien worden. Zij hebben weinig, dat hen bij den diplomaat aanbeveelt; maar daar deze op niets dan op het uiterlijke let en zij zich kleeden en gedragen zooals hij, gestadig speculeeren op zijne onnoozele ijdelheid, hem gedurig naar den mond praten, zich eeuwig in zijn spiegel zien, zijne apen, zijne gediensstige opvijzelaars, bewonderaars en inwilligers zijn, ziet deze eenige wel is waar onontbeerlijke voorwaarden over het hoofd en erkent hen als tot de zijnen te behooren. De trawanten des diplomaats, de manen dier zon, aangenomen dat de diplomaat een licht is, zijn eene zekere soort van gedoogde, geotrooieerde klaploopers, maar die zich doorgaans, ver van zich door hun klaploopen vet te mesten, jammerlijk aan den grond helpen. Zij moeten met het aristocratische gezelschap, dat zij hebben opgezocht, naar Den Haag, van tijd tot tijd fijne soupertjes geven, dineeren aan het huis Ten Deyl, veel jassen, broeken, rokken, vesten laten maken, veel witte glacé handschoenen en satijnen dassen inslaan, wijn drinken aan tafel, bouillotten en écarté spelen, enz. enz. Ten laatste worden zij, als de kwade jongens van Eliza, door de beren verscheurd.

Gij zijt er nu zeker meer dan ooit van overtuigd, dat de diplomaat den naam van Student onwaardig is. Hij degeert te Leiden, hij flaneert te Leiden, hij verveelt zich te Leiden, hij verveelt Leiden en het corps, waarvan hij zich schaamt lid te zijn, maar hij studeert niet te Leiden. En in volgende jaren hoort men hem toch, onderwijl hij dezen of genen jongeling, die naar de hoogeschool vertrekt, ongeveer een of anderen zotten raad geeft, met een opgetrokken neus en veel gewicht gewagen van den tijd, toen hij te Leiden aan de Academie was. Maar u, Academiebroeders! wie ik gaarne en met geestdrift de hand druk, al is zij niet door kalydor gehaald; die geen gevaar loopt, dat Klikspaan laag op u neerziet om het strikje uwer das of de vierkante punten uwer laarzen, u danke men het, dat de diplomaat pur-sang zoogoed als uitgerooid is en men niet dan nog slechts ter sluik eene verkwinende schaduw er van, beschaamd, veracht, verlaten en met nederhangende lokken, langs onze breede straten ziet dwalen!

DE STUDENT-AUTEUR.

- Jongen, laat mij toch zoo'n standje eens kijken!
Mijn vriend Van Eider bedoelt een Student-Auteur.
- Of zijn ze misschien niet te kijk?
- Ja, enkele wel, als zij zich maar niet in het hoofd stellen, dat het belangrijker staat zich thuis te houden, sedert zij enkele staaltjes van lord Byrons coquetterie in hun oor hebben geknoot. Zij denken, geloof ik, dat hun voorbijgaan op straat eene opschudding in de Leidsche zitkamers veroorzaakt en hunne verschijning onder jongelui algemeene verrukking baart. Doch zij hebben het heelemaal mis.
- Maar laat mij dan zoo'n ding toch eens zien!
- Kom maar mee!
- Neem het mijn vriend Van Eider niet kwalijk, maar toen mijn vriend Van Eider studeerde, waren er nog geene Student-Auteurs.
- Het is vijf uren. Binnen weinig tijds zal de Sociëteit-Minerva gevuld zijn met domineerders, schakers, commercers en bijzonder met couranten- maar vooral vlugschriftenlezers. Nu loopt men nog dooreen en slaat een aangenamen kout met de vrienden. Ieder heeft een kopje koffie of een glaasje likeur in de hand: alle handschoenen kleven.
- Mijn vriend Van Eider staat bedaard zijne koffie te gebruiken, in druk gesprek met eenige mijner bekenden, terwijl zijn blik gedurig op de kachel valt.
- Zeg mij toch, wie is dat die daar zit?
- Die lummel met al die boeken op zijn schoot? Dat is Verbees.
- Daar heb je nu een Student-Auteur! fluister ik Van Eider in het oor.
- Een beroerde vent, zegt de een.

— Een fluim, die boekjes schrijft, zegt een ander.

— Nu, weet je wat, zegt een derde, daar kan hij mee naar huis gaan, en zet het vorige, afgebrokene gesprek voort, maar bejegt terwijl den Studiosus theologiae Verbees nog even met een pijpsteeltje tegen zijn neus. Deze kijkt gramstorig en verschrikt in het rond, maar het leuke gezicht van den dader weert alle vermoeden af, en het hoofd zinkt weder op het nieuwspapier.

Deze Student-Auteur brengt dagelijks na het eten een paar uren op de Sociëteit door met het herkauwen van zijn nederig maal en het lezen van maandwerken, gevolgd van het letterkundige nieuws der couranten. Ziet hier een staaltje zijner voorliefde voor sommige voortbrengselen der periodieke pers en zijner antipathie tegen andere. Den Gids vervolgt hij met zijne onvoorwaardelijke aanbidding, en men is zeker hem den tweede van elke maand meer dan vijfentwintigmaal op een dag met luider stem te hooren zeggen: — Heb je den Gids al gelezen? — al staat er ook niets in, dat bijzondere aandacht verdient. Hij raadt naar de Redactie, deelt uit eene goede bron mede — die goede bron is zijn duim — dat Beets tegenwoordig aan het hoofd staat en de beoordeelingen van Elize en de Engelschen te Rome stellig van Van Lennep moeten wezen, daar niemand dan de schrijver van den Pleegzoon en de Roos van Dekama een dergelijken tak van letterkunde zou kunnen waardeeren. Op dit oogenblik ligt het exemplaar van den Gids zonder omslag op tafel. Waarom? Gij raadt het nimmer. In het Mengelwerk staat een stuk, getiteld Lucie en ondertekend J. F. o. Verbees ontdekt op de inhoudsopgave van het omslag, dat die O Oltmans is, verdonkeremaant dat halve omslag en trompet op gewichtigen toon zijn oordeel rond over de Lucie van Oltmans, alsof hij de bevoorrechte man was, wien het te beurt viel achter de schermen onzer literatuur te worden toegelaten. Als hij er nog eens bij wist, dat die mijnheer Oltmans voor den schrijver van den Schaapherder doorgaat! De Vaderlandsche Letteroefeningen verfoeit hij natuurlijkerwijze als vijanden van den Gids, en hij rekent het zich ten plicht mede te werken tot haren spoedigen val. Hij noemt ze nooit dan op een verachtelijken toon: — die ellendige Leuteroefeningen! — en spreekt met den grootsten afkeer van de klik van IJntema. Ook op het letterlievend maandschrift, welks redacteurs hij wel eens gehoord heeft, dat Rotterdammers zijn, is hij zeer gebeten, sedert hij laatst op Verscheidenheid en Overeenstemming met minder gunstig gevolg dan hij gedacht had een leerdicht over het Leerdicht heeft voorgedragen, dat, zooals hij tot zijne verontschuldiging pleegt aan te voeren, in zijne soort toch nog zoo slecht niet was als de Egmond van Hofdijk. Het is nu altijd het letterdievend of letterliederlijk of letterhatend Maandprul, en als hij het in handen krijgt, wordt hij nog leverkleuriger dan het omslag.

Wanneer hij nu met deze en twintig andere maandwerken bij de

kachel is gekropen, slaat hij op geen schepsel meer acht en waant zich het geëerbiedigd middelpunt der algemeene oplettendheid. Van tijd tot tijd knikt hij goedkeurend en roept een zalvenden glimlach om de lippen, als Van der Linden onder het Dorpspleidooi van Rozenveldt, of wel hij fronst en werpt het blad moedwillig boos van zich. Nimmer is hij buiten zijne rol. En zijn schouwburg is vol ook, maar de dames zitten met haren rug naar het tooneel en de bak met zijn gezicht naar het amphitheater.

Deze nu is de Student-Auteur-manqué, de Student-Auteur-globus.

Doch laat ik u eens iets zeggen! Meer belachelijk of minder belachelijk, manqué of niet manqué — de Student-Auteur is het beide altijd een weinigje — op dit punt zijt gijlieden studenten onbarmhartig. Geene genade voor den Student-Auteur! Voorwaar, de Student-Auteur is geen geliefkoosd ingrediënt in de academische potage. Men mijdt, men vreest hem en men lacht hem tevens uit. Ik weet, hij heeft het meestal zich zelve te wijten. Hij plaatst zich boven, buiten, ja, tegenover de Studentenwereld. Zijne literarische loopbaan wart zich met zijne academische dooreen; ook verdwaalt hij zeer licht. Hij empiëteert op zijn volgend, op zijn maatschappelijk leven; hij snijdt zich den honig uit alvorens zijn korf vol is. Hij wil roem eerst, verdienen daarna; eerst den triomf, daarna de overwinning. Zijn overdreven gevoel van eigenwaarde, telkens op de hardste proeven gesteld, telkens belemmerd en gekwetst, maakt hem stuursch, scherp, bitter, beleedigend. In plaats van zijne bekwaamheden ten algemeenen nutte te doen strekken, gordt hij een hatelijk, ondoordringbaar egoïsme aan. Zijne houding wordt zelfs vijandig. Ook bij de professoren staat hij niet hoog aangeschreven. De mannen der wetenschap kunnen niet met onverschilligheid aanzien, dat een jongmensch voor de kunst zijne noodzakelijke studiën verwaarloost, want elk uur, dat hij aan de poëzie geeft, ontrooft hij aan zijn vak. Daarenboven is de dichterlijke tijd voor professoren voorbij en weet ik meer dan één Hooggeleerde te noemen, die de beoefening der schoone letteren voor onvergeeflijk tijdverlies en roekelooze dwaasheid houdt, en om die neiging alleen den Student, die er zich aan overgeeft, minder acht, bestraft en bedreigt.... — Waarmede?... — In één woord, de Student-Auteur vertegenwoordigt aan de Academie het pedantisme, de vreeselijkste banvloek, die tegen een academieburger kan worden uitgesproken! En kent ge eene plaats, alwaar het woord, de zaak late men liefst daar, erger wordt misbruikt dan aan de Leidsche Hoogeschool? Van eene jonge dame, die een beetje behaagziek is, heet het: — 't is zoo'n pedante meid! — van iemand, die zich wat opzichtig kleedt: — wat een pedante vent! — O mijn arme pantalon à guêtres, zoolang ik u droeg, ben ik ook zeer pedant geweest! Iemand, die een toost in het Latijn durft instellen, kippig zijn, spreken waar een ander niet van weet of eenigermate den grooten weg verlaten, is pedant. Neef van

een professor te zijn is ook al pedant. Klikspaan heeft een dispuut te gronde zien gaan, omdat de Voorzitter eens bij het binnentreden uit gekheid: — dag, kindertjes! — tegen de leden had gezegd. Kindertjes! Niemand wilde langer onder den pedanten vent staan en nog dienzelfden avond bedankte iedereen, op den per se nauwgezetten Fiscus na, die daardoor ook zeer pedant werd. Eens voor altijd! — Leidenaar, luister! — spreek nimmer over kinderen bij Studenten: Studenten zijn Meneeren! Op dengeen, die zich afsluit, die anders kijkt, groet, loopt, iets anders heeft, draagt, najaagt dan de groote menigte, wordt het gruwzaam anathema zonder verderen omslag toegepast, en gij staat aangeteekend met de zwartste kool. Het is een zuiver gevolg van de gelijkheid, broederschap of... het pedantisme. De beste zaken kunnen wel eens een enkelen minder fraaien kant hebben. Aan de Academie wordt te veel de middelmatigheid, die zuster der allemansvriendschap, in de hand gewerkt en al wat er boven uit steekt, de kop ingeslagen, hatelijk en bespottelijk gemaakt of achter de bank geschoven. Verdienste wordt dan alleen gehuldigd, wanneer zij zich tot het algemeene patroon weet in te krimpen en zich houdt alsof zij niet beter wist. Er is eene gemeene maat; die niet deelbaar is, is de bloed. — Maar dan deugt uwe gemeene maat niet. — Precies, daar hebt gij 't! De volksgeest verdraagt geene openlijke meerderheid, geen zedelijk gezag, niets wat opzien of bevreemding baart, en op den dichter of den jongen letterkundige, die zich van zijn kant ook niet onbetuigd laat, kleeft eene goede dosis hekel of schimp. De Student-Auteur kan niet mede; zijne aardigheden zijn onacademisch, zijne gesprekken loopen over onderwerpen, waarvan men niet op de hoogte is, zijne gangen steken af bij de gewone wijze van leven, zijn geest is den algemeenen geest de baas, die voor een steek onder of boven water niets weet terug te geven dan 't land. Kortom, de Student-Auteur staat alleen, verlaten, gemeden, geducht en uit de verte gehoond. Zoo gaat het in de wereld ook, maar aan de Academie, die kleine wereld, waar zich dezelfde zwakheden, dezelfde ondeugden, dezelfde vooroordeelen en bekrompenheden als in de groote en onbewimpelder ontwikkelen, teekent zich alles met scherper omtrekken af. Eenige Student-Auteurs — hoe ondeugend! — vinden zelfs een sarrend genoeg in die algemeene oppositie, die hun stilzwijgend zekeren invloed, zekere kracht toekent. Och! maar ik weet er toch ook, die zich gaarne tot den grooten hoop nederbogen, die hun geest door het zand der vloeren sleepten, die er op uit waren allen aanstoot af te weren, die biljart speelden en feest vierden en bommetjes bitter dronken met wien maar wilde en zich met het schijnbaarst genoeg doen door het ruwste Studentenleven en de lafste flauwiteiten wendelen en wien toch niemand de gedichten vergaf, die zij, zelfs ter eere hunner Hoogeschool, uitstortten. Het bleef altijd — de ondankbaren! — met spotzicken wrevel: — Daar is de poëet! daar komt

de dichter aan! Bonjour, *ποιητής!* — en hem groetten zoo weinigen als 't durfden laten. Het was het digito monstrari et dicier: hic est in omgekeerden zin. Natuurlijk komt er, vooral bij dezen of genen drijver en baaivanger, jaloezie, nijd, afgunst, overtuiging van minderheid, onmacht om tegen den stroom des talents op te varen, bij dit links laten liggen van kerels, die tot de sieraden der Hoogeschool behooren. Maar dan ook dit nog. Men zeide:

— Zij zijn niet, die zij lijken; het is maar eene rol, die zij spelen om zich te insinueeren. 't Zijn intriganten, die ons achter onzen rug nog uitlachen toe.

Dat was dat schijnbaar genoeg, waarvan ik zoeven sprak. Iets was er van aan. Aan het biljart, op het feest, in den roes, bleef de kunstenaar zich zelf, en de gasten onderscheidden door de kunst heen de waarheid, die op den bodem lag. Een instrument kan wel hooger, maar niet lager bespeeld worden dan het gestemd is. Dit alles wil zeggen, dat de aap van tijd tot tijd uit de mouw kwam en de kat met den fluweelen poot wel eens krabde.

En dan de ergste reden nog van de weinige sympathie, welke de Student-Auteur ondervindt! De Student-Ateur staat als zoodanig buiten de Academische en in de maatschappelijke wereld. Hij is niet zuiver academisch; hij wordt een Hybridisch tusschending, in den trant van den Student-Leidenaar. Juist dat kan men niet velen. Staat de republiek der Studenten niet regelrecht tegenover hetgeen men gewoon is de maatschappij te noemen, waarschijnlijk omdat daar niemand maats is? Is er grooter vijandschap denkbaar dan tusschen den Student en den ploert, den philister, den Leidenaar, vertegenwoordigers dier maatschappij? Heet de andere pool van den Student niet lid van de rechtbank of koekenbakker, notaris of kleermaker? Daarenboven is de Student van de maatschappij afkeerig; voor hem is de maatschappij het donkere hol, waarin ook hij zal moeten rondgrabbelen tot hij een rijken buit in den vorm van een post of eene vrouw bij de vodden zal hebben gepakt en waarvan hij zoo lang mogelijk de oogen afgewend houdt. Hij wil niets van de buitenwereld weten; hij ontkent en ontvliedt ze, snijdt er zich op alle mogelijke wijze van af, sluit zich op in het geluk zijner jeugd en de onbezorgdheid zijner studiejaren, leeft in zijn quinquennium als in eene eeuwigheid, en daar steekt nu zoo'n pedante Student-Auteur die buitenwereld de armen toe, reist letterkundige genootschappen af, introduceert celebriteiten op de Kroeg en op Sempre, zendt verzen naar Tesselschade en bazuïnt zijn lof en haalt zijn hekel over alles wat maar onder zijn bereik komt. Hij versmaadt de Studentenwereld, ziet uit de hoogte op haar neder en trekt een neus. Is het niet om razend te worden?

— Ik zal dien beroerling nog eens van de Kroeg donderen!

Stil, stil! hou je bedaard! Men dondert niet meer van de Kroeg en ziet ge die drie trapjes in de gang wel? Als men thans dondert, don-

dert men uit eigene liefhebberij naar beneden. Echter ben ik gedwongen te belijden, dat ik op diezelfde drie trapjes de opgetogen getuige van de opgewondenste standvastigheid ben geweest.

Maar wilt gij wel gelooven, dat Klikspaan op grond van het voorgaande, nog groote kans had er in te loopen met zijne Typen, als men wist, dat hij Student was? Doch neen, het zou ditmaal geene verdienste buiten de Academie wezen. Want voor wie anders schrijf ik dan voor u, die mijn vroegere, goede, plezierige, onbekommerde, losse leventje van vroolijken Frans leidt, dat voor mij voorbij is, helaas! maar dat ik altijd met vreugd zal herdenken. Dat gij voor een dergelijken arbeid, uit den boezem van het Studentenleven ontsproten, niet onverschillig zijt, bewijst de belangstelling, waarmede deze poging om u iets volledig over uwe academische loopbaan te bezorgen, ontvangen wordt; bewijst vooral de geestdrift, de blijdschap, de hartelijke, luidruchtige, ongeveinsde ingenomenheid, waarmede gij den bekroonden beantwoorder eener Prijsvraag of den tot Doctor bevorderde begroet. Overal waar hij verschijnt is het hoezee! heilbeden stroomen hem te gemoet en geheele drommen vliegen op hem aan. Hij zou, als de Indische goden, honderd handen willen hebben voor zooveel handdrukken, honderd tongen, als Homerus, om zooveel gelukwensen te beantwoorden. Iedereen deelt in zijn roem, die tevens de roem is der Hoogeschool, en van het geheele Studentencorps is er niemand, die er aan denkt hem pedant of verwaand te noemen.

Behalve de ijdelheid en ingebeeldheid der diplomaten, leidt ook de trots van den Student-Auteur, welke niet is het geld of de naam, maar, wellende uit eene edeler bron, de aristocratie des geestes, gedeeltelijk tot dezelfde gevolgen, en zijne berekende afzondering heeft geene andere oorzaak. Ook dit nog heeft hij met de diplomaten gemeen, dat hij, behalve door zijne eigene schaduw, op de hielen gevolgd wordt door zekere soort van schimmen, die zich aan hem vasthechten als het zwam aan de oude broeibakken. Het zijn meestal geesten zonder geest, die zich voeden met de aardigheden van den Student-Auteur, om er in hun eigenlijken kring, waaruit de Student-Auteur, als de Nassaus uit België, à perpétuité gebannen is, mede te pronken, gelijk de ekster met de veeren van den pauw. Vervolgens woekert hij met het gezag in het letterkundige, hetwelk toch doorgaans door sommige meer bedaarde en oudere jongelui den Student-Auteur wordt toegestaan. Want — en dit is niet te betwisten — al worden persoon en talent beide door den grooten hoop — het vulgus, zooals men zegt — versmaad, de keurbenden weten het laatste toch te schatten, al dragen zij den eersten een stil land toe. Doch wel eens slaat ook afgunst, uit wanhoop van het talent niet te kunnen aanranden, den weg des persoons in en zoekt het te vermoorden onder spotternij of hatelijkheid, geladen op dezen, alzoo besluitende van den mensch, die meestal niet gekend wordt, tot zijne werken, die men uit nijd be-

laagt. Ontegenzegglijk onderwerpt de Student-Auteur zijne academiebroeders, en tegen hun zin, aan zijn invloed; er gaat eene zekere kracht van hem uit, die onmiskenbaar is en door de anderen met woorden nooit, maar met daden, ja, het sterkst door hunne hatelijkste, wordt beleden en bevestigd. Op dit alles nu speculeert de bijlooper. Hij stelt er eene eer, neen! een bluf in, want anders is het niet, te naderen, die voor anderen ongenaakbaar zijn, gemeenzaam om te gaan met dat stug en scherpgetongd gebroed, dat alles afbijt en terugstoot, op gelijken voet behandeld te worden door diegenen, die dingen verrichten, waartoe de menigte hare onmacht inziet, die reeds van zich doen spreken, reeds lauweren plukken en de vleugels blinkend uitslaan, terwijl al de overigen nog onbekend in de enge en duistere pop der studiejaren verscholen liggen. De vriend, denkt hij, van zulke viesneuzen, zal men zeggen, kan geen gewoon mensch zijn. Maar daarom is hij nog de vriend der Student-Auteurs niet, hij loopt niet eens klap op hunne superioriteit; hij gebruikt ze slechts als een voetstuk om zich op te verheffen, als den pols, waarmede hij de breede sloot zijner middelmatigheid overspringt, als den cocagnemast, waaruit hij een onverdiend brevet van geestigheid en fijnen smaak tracht te kapen. En dan klinkt het nogal goed te spreken van *** en van ***, die hij op oesters heeft gehad of, zooals het luidt in zijne taal, die ongeveer zes duizend lillende zeemonsters op zijne kast hebben verslonden. Vervolgens kan hij in vertrouwen mededeelen, dat er van *** stanzen aan Ida in den Muzen Almanak komen.

— Mooi?

— Brillant!

Meer komt er nimmer uit. Zijne critiek gaat verder noch dieper. Treedt in bijzonderheden, hij zal geheel van den wal in de sloot geraken. Zijne befriendheid met de schrijvers is de eenige maatstaf van zijn onbepaalden lof.

En *** heeft een groot gedicht, natuurlijk eene legende, geschreven, waarvan hij niets mag vertellen, maar dat het mooiste is — dat is in zijn mond het laatste altijd — dat hij nog gemaakt heeft. Hij geeft ook voor in de geheimen van den Studenten-Almanak te zijn doorgedrongen; hij is b. v. op de hoogte van de namen der samenstellers van het Mengelwerk, schrijft die aan den voet der stukken en intrigeert ondubbelzinnig — ook al eene oorzaak zijner vriendschappelijke betrekking, want ik behoef niet te zeggen, hoe indringend en karakterloos men zijn moet om op zulk een voet in de auteurs-club te geraken, wat men al moet weten te slikken, hoe men zich, gebogen walvischkaak, tot iederen kwinkslag, dien de heeren kwijt willen zijn, moet weten te leenen — om zelf eens redacteur te worden, daar de Student-Auteurs, als de geschiktste tot zulk eene taak, van zelf worden gekozen, en hij altijd hoopt, dat hunne voorspraak of de gewoonte van hem altijd met deze te zien — daar men mee verkeert wordt

men mee geëerd — wel iets zou kunnen uitwerken. Is hij in hun onmiddellijk gezelschap, dan laat hij geene gelegenheid varen om zijn zoogenaamden vrienden — en deze, hoe zullen zij zich voorgoed van hem afmaken! — die hij geene kans ziet in geest en hoogte van conversatie te evenaren en bij te houden, hunne eigene stukken en verzen, eene ware echo, naar de ooren te smijten en te pas of te onpas uit te galmen, hetgeen voor deze, die ze bedacht, geschreven, gepolijst, overgeschreven en ten minste twee keer op de drukproeven gecorrigeerd hebben, minder vermakelijk moet wezen. En, het is aardig! maar, als hij met eenige jongelui wandelt en een Student-Auteur tegenkomt, heeft hij hem altijd iets te zeggen. Allemaal armoede des geestes!

Tusschen den Student-Auteur en den Student-Auteur-manqué, dien wij daar straks bij het altaar van Minerva zagen zitten, dringt zich eene zoo fijne nuance, dat zij eene benaming ontduikt. Hare zuiverste uitdrukking heeft Piet Zwaan de goedheid ons te leveren. Piet Zwaan komt van de Zaan en is de oudste telg van een echtpaar, gezegend met twaalf spruiten, die nooit boomen gezien hebben, maar dwepen met een bosch van molens, met zagen voor nachtegalen, wieden voor lommer en wachthonden voor wild gedierte. Piet is van der jeugd af opgeleid tot voorzanger van de talrijke familie, in dien zin, dat hij sedert zijn achtste jaar bij opklimming afgericht is geworden tot het leveren van dertien verjaringverzen in het jaar. Alles wordt gewoonte. Er kwam spoedig ook al ijdelheid bij. Moeder kon niet meer ziek zijn, vader op den Mercurius stappen, een der kleinen een tand worden getrokken, of Piet stond gereed met eenige alexandrynen tusschen rok en vest. Het gezin juichte, de burens kwamen op koffie en koek om het pronkstuk te hooren; Trijntje en Klaasje, de vriendinnen van juffrouw Zwaan, kregen elk een afschrift, en spoedig was Piet, trots de onzuiverheid zijner taal, zijne ontelbare hiaten, zijne telkens herhaalde rijmen van matigheid op ingewijd, rein op zijn, zacht op verzacht, trots de korthed zijner lange en de lengte zijner korte lettergrepen, wegens de huiselijkheid zijner onderwerpen en zijne gemeenzaamheid met toespelingen op de woorden: vreugd, deugd, jeugd, God, lot, drinken, klinken, enz. die zich toevalligerwijze altijd aan het einde der regels geschoven vonden, een erkend genie en werd hij zelden door de wandeling anders genoemd dan 't Zwaantje van 't Zaaantje.

Piet vertrok naar de Academie met een lang vers op het bezoek van Z. K. H. den grootvorst van Rusland aan het huisje van Peter den Grooten, dat voor zijn beste stuk doorging, en werd binnen den kortst mogelijken tijd overtuigd, dat hij van poëzie en schoone letteren niet het allerminst te doen had. Hij zelf liet den moed zakken, ten minste waagde het, na twee of drie inlooperijen, niet meer zijne verzen Student-Auteurs te vertoonen, en zeker boek in schitterend blauwen band, in wiens bladen van best schrijfpapier het watermerk van

J. Honig en Zoon te lezen stond, bleef zorgvuldig achter slot. Maar hij kon toch van tijd tot tijd niet buiten de vertrouwelijke mededeeling, dat hij ook wel eens een versje maakte, dat hij van te voren zelfs nogal veel aan de dichtkunst gedaan had, maar nu, voegde hij er bij, wilde hij er niet zooveel tijd meer aan besteden. Hij kapte intusschen heimelijk al zijne familiefeesten nog steeds met de paarlen zijner dichterlijke vlucht, en zijn groote naam hield zich onaangerand staande aan de Zaan; maar den dag vóór de afzending van zoo'n vers, wee hem tot wien hij zeide: — Kom van avond eene boterham bij mij eten! — en die, geen kwaad vermoedende, de verraderlijke uitnoodiging aannam.

De groote vacantie is ten einde en de uitgaaf van den Studenten-Almanak ophanden. Kan Zwaan zulk eene schoone gelegenheid van zich te vertoonen laten ontsnappen? Op zekeren avond komt hij opgewonden thuis, steekt den brand in zijn gouwenaar en, aangetrokken door den rijm van bloesem op boezem, voelt hij zich genoopt de Roos een loflied toe te zingen, die hij niet kan nalaten bij eene jonge maagd te vergelijken en hare amourette met den Bulbul wereldkundig te maken. Hij rekt dit denkbeeld zes coupletten lang uit en zendt het vervolgens, geheel ontwricht van die pijnbank, naar den duisteren kerker des manuscriptenhoks der Redactie. Of het lust hem eens van 't gevoel verrukt te zijn. Hij ontzweeft het dwarrelend stof, slaakt eene dichterlijke Ontboezeming en baadt zich in stroomend licht, slecht Hollandsch, valsch vernuft en onzin, gedurende twintig coupletten, tweehouderd verzen! De echte Student-Auteur staat af van zijn rijkdom, doch Piet vervaardigt expresselijk en zendt, ten einde zooveel kansen mogelijk te hebben, zonder aarzelen drie verzen in. Hij zal b. v. bij zijne Roos en zijne Ontboezeming zeker nog een Toost op een feest, dat nooit gevierd is, of een Afscheidsgroet aan zijn dispuut hebben gemaakt, hoog gestemd, alsof het lot van Engeland en China er van afhing, en waar veel inkomt van vroeger genieten, van den wellust der jongelingsjaren, de lente der jeugd, de weelde van den lust, de droomen der jeugd, de zoetheid van 't jongelingsleven, andere evenzeer verschillende uitdrukkingen en oneindig meer nog, dat volkomen onverstaanbaar is. Aan vertalen doet hij niet, dat is te moeielijk. Tweemaal echter is het geluk hem te beurt gevallen, dat er een stuk van hem aangenomen is. Hij haastte zich het anoniem te verbreken en liep gestadig in de eerste week van zijn geluk met den Almanak, die nooit van hem week, bij iedereen te koop. Doch meest, in den laatsten tijd vooral, blijven zijne prullen afgekeurd liggen, en van den eersten dag, dat de opgaaf der aangenomene stukken op het zwarte bord staat aangeplakt, verzuimt hij geen morgen zich op de Sociëteit te gaan teleurstellen. Maar hij laat nu ook geene gelegenheid meer voorbijgaan, om den arbeid der Redacteurs, als eene booze keep, te bekrabbelen en te bepikken. Hij waart rond

als miskend genie, onophoudelijk bluffende op twee of drie vrienden zijner jeugd, met wier stichtelijke rijmen hij zijne kennissen tot in het brutale toe vervolgt en waarvan hij altijd zegt: — Jongen, 't zijn zulke genieën! maar ze zijn nog weinig bekend. — En ik mag wel een bekend genie.

Maar hij zal zich wreken op de Redactie over den aangedanen hoon. Sla die dissertatie eens open!

— Een vers! — merkt gij het? — een vers, dat hem bekend maakt met zijn naam, dat van hem doet spreken bijna zoo lang als van de dissertatie zelve, dat hem den weg opent tot den doctoralen disch en, als een vriendschapsblijk, in geen geval mag geweigerd worden. Hier heeft hij geene miskenning, geene verguizing te vreezen, en vrij van het masker des anoniems, treedt hij kloekmoedig en met open vizier als dichter op. Zijne leus is, volgens zeker vroeger promotievers:

Maar vriendschap duldt de middelmaat,
Bij 't welgemeende Hed.

Hetwelk zooveel zegt als: het doel wettigt de middelen, 't standvastige beginsel onzer recensenten bij het beoordeelen van nationale gedichten of die van naderbij het koninklijke huis raken.

Meestal heeft Zwaan niets te zeggen. Hij werpt zich in de toekomst of verdiept zich in 't herdenken van het zoet verleden en verzekert stellig, dat de Academietijd niet terugkeert. Geen glimlach, geene grap meer, geen losse toon, geen scherts; het is een lied ter uitvaart, ernstig, deftig, gestijfseld, dikwijls hoogdravend en altijd gemaakt. Gevoel voor geen greintje; hij morrelt zich de borst kapot om iets te vinden, dat er naar gelijkt. Nijpt de armoede te fel, dan werpt hij zich in de dichterlijke vlucht en doet al zijn best geheel bezieling te zijn. Hij begint met: roem de een b. v. de liefde; roem de ander het.... vaderland; roem een derde.... den roem; ik roem n. n. Dit is oden-taal. Of hij slaat het elegische gelijk aan:

Gelijk de zon bij 't langzaam westwaarts neigen....

of wel:

Gelijk de dauwdrup op de lelie,
Zoo beeft de traan op mijne wang,
Nu gij, mijn dierbare enz.

Of zijn begin is episch, met een aanhef tot de zangster of een ander tafereeltje, dat naderhand zijne toepasselijke of ontoepasselijke toepassing vindt. Of wel, Piet geeft zich in zijne opschroevingen aan kleinmoedige nederigheid over en spreekt, doch alleen — in 's hemels naam, versta mij wel! — als rhetorische figuur, van zijn gering verstand. Inzonderheid op deze wijze:

Hoezeer mijn hart vergeefs naar Phebus gunst moog haken,
Hoe luttel ook bedeed met dichterlijken gloed.

Is er bijna geene uitkomst, dan werpt hij zich, als laatste toevluchts-oord, in de armen der Latijnsche, ja, zelfs der Grieksche Muze, die de meest alledaagsche gemeenplaatsen doorlaten. Hij spreekt ook van eerekroon om de slapen, dat constant rijmt op Minerva's outerknappen, of in het Latijn: *themis ipsa parat cingere fronde comas*. Op de zee van het leven laat hij de hulk van den doctor zweven; hij gewaagt ook van het scheiden van hen, die vriendschap saamverbond, van den droeven scheidingstond en van meer zulke mooie dingen, en zorgt vooral, dat bij een medicus van 't veege ziekbed wordt gesproken en bij een jurist verzen voorkomen als de volgende:

Geluk, o dierbre Vriend! in de achtbre tempelkoren,
Waar men voor Themis eer —

deze soort van verzen is bijzonder classiek

— den heiligen wierook brandt.
Strijd nu voor 't heilig recht, strek de onschuld tot een vader.
Gij gaat, na jaren vlijt — (hm, hm!) —
Met kunde toegerust, om 't eerspoor in te treden,
Waarin ge, als zoon des rechts, uw dienst aan Themis wijdt.
Heil u, die vroolijk thans uw schreden
Naar Themis achtbren tempel wendt.

En als ge den auteur in den tusschentijd van zijne bange verlossing tot aan den glorievollen dag der promotie ontmoet, roept hij u toe:

— Zeg eens, 'k heb van morgen een weergaasch goed vers gemaakt.
't Ging heel gemakkelijk; 't kost mij tegenwoordig niets meer.

Of:

— Laat mij met vrede! 'k heb het zóó druk! ik kan niet meer, 'k heb den ganschen morgen proeven zitten corrigeeren!

— Proeven? jij proeven?

— Ja, waarom niet? je weet immers, dat ik een vers heb gemaakt achter de Dissersatie van Kloeks.

En een derde zegt, als hij het meesterstuk onder de oogen krijgt:

— Wat bliksem! maakt die vent ook al verzen?

Maar sedert het laatste paar jaren zijn er oneindig minder van die promotiezangers *ex professo*.

Laat ons thans nog een uitstapje wagen naar de zuiver academische Student-Auteurs, auteurs krachtens de wet van 1815 en den wil van het gouvernement. Ik bedoel de Prijsvraagbeantwoorders en de Dissertatiënschrijvers.

Waarvoor Prijsvragen? Ten behoeve der jongelui of ten behoeve der wetenschap? Volstrekt niet ten behoeve der wetenschap; de Academie is geen geleerd genootschap, maar de Prijsvragen dalen van boven uit de hand der Professoren als het lokaas in den berenkuil van den *jardin des plantes*. Van Heusde zegt: „onze wet van het jaar vijftien biedt eerepenningen aan allen, die eene prijsvraag, niet te diep,

niet te nieuw, niet boven het bereik van jongelingen gaande, maar toch eene prijsvraag, volledig beantwoorden." Van Heusde zat er met zijne bepaling kennelijk in. Niet te diep, niet boven het bereik van jongelingen gaande, is reeds eene bloote herhaling; niet te nieuw, eene volslagene veroordeeling. Niet te nieuw, een oud, versleten, verjaard, opgewarmd, uitgezogen onderwerp dus; een gebaande weg met herbergjes, waar men kan uitrusten, een slokje nemen en vragen, hoe laat het is, en op welken zoovele geleerde en beproefde koppen voor den navorscher uitwandelen, dat hij hunne schreden slechts te volgen hebbe; een onderwerp, waarbij de beoordeelaars vooral niets wagen, waarvan zij al kennen wat er over geschreven is en waarbij ook zij zich wel zullen wachten den lang gebaanden weg te verlaten. Alleen zullen zij scherp toezien, of het volledig, zooals Van Heusde zegt, is behandeld, want daarop komt het altijd in de eerste plaats aan, en is er eene enkele bron ongeraadpleegd gebleven, keuren zij af. Maar, mijn hemel! roept gij uit, is dit dan nu eene Prijsvraag! Ja, zegt Van Heusde, toch eene prijsvraag! Het is immers met den menschelijken geest en den kostelijken tijd den spot drijven. Neen! het moest nu juist eens geen versleten onderwerp zijn en juist eens eene streep twee, drie, boven het bereik van jongelingen gaan. Wie toch zullen de Prijsvragen beantwoorden, wie bedoelt de wet eigenlijk? Van Heusde zegt het ons weder: „die zich in schrijven zoowel, als in studeeren en zelfdenken en oordeelen geoefend hebben." Precies, in zelfdenken en oordeelen. Gij hebt hen altijd aan daadzaken, aan uwe meeningen, beginselen en waarheden gekluisterd, gij hebt hun altijd de wetenschap naar uw model geknipt, door uw bril laten zien en bij het handje in de gaarde der kennis rondgeleid; laat hen eens voor een oogenblik los, laat hen begaan, laat hen vrij, laat hen struikelen, opstaan, zich redden zooals zij kunnen. Daar staat gij nu alleen, mijnheer studiosus! kijk uit uwe eigene oogen, gebruik uw oordeel, beproef uwe krachten, toon wat gij kunt, wie gij zijt; sla de vlerken eens uit op het nest en waag het te vliegen! Op die wijs zou men kunnen afmeten, hoe hoog elk staat en de waarde toetsen van elks geest; op die wijs zou het vernuft zich ontwikkelen en gedwongen worden tot zelfdenken en oordeelen. Maar zóó is het allegaar kinderkamerwerk. 't Is nu prijsvraagjespelen. Als je maar plezier hebt!

En gij, mijn Rappo in het Prijsvraagbeantwoorden, wat gelooft gij er van? Brengen zij den Student tot of van zijn werk?

— Zij brengen hem buiten zijn werk, zij leiden hem af, zij houden hem op. En dan nog zoo dikwijls vruchteloos.

De vraag naar eene disputatio de Vondelio, poeta tragico, qua ejus in hoc poeseos genere virtutes explicentur, nec non, quid a Graecis Latinisque poetis profecerit, indicetur, werkte dit uit, dat een jong en vlijtig Medicus, die altijd

veel liefde voor Hollandsche letterkunde gekoesterd en de ouden op zijne Latijnsche school met ijver en verstand had gelezen, geheel en al voor de studie verloren ging. Verleid door de openbaarheid en de gouden belooning, sloot hij zich midden in den cursus op zijne kamer op, verwaarloosde gedurende dien tijd al zijne colleges, verviel daardoor in den toorn zijner Professoren, raakte ten achter in zijn vak, eindelijk zelfs geheel op een dwaalweg en werd niet bekroond.

Het is raar, maar die ééns op eene Prijsvraag schipbreuk lijdt, lijdt meer schipbreuk, en die ééns bekroond wordt, wordt meer bekroond. Pleit dit ook wel voor de Prijsvragen? Mijn vriend Van Eider, die er in zijn tijd nogal sterk jacht op maakte, verklaart onder vier oogen, dat het maar een slag is en men met eene goede verdeeling en eenige loopers al ver komt. Hij vergelijkt het met zekere zetten van het schaakspel.

Nu zoudt ge na dit alles niet denken, dat de Type van den Prijsvraagbeantwoorder zich in de roef eener trekschuit verschuilt. Maar de guit heeft zijne redenen; vraag het maar aan zijn pennemes, dat nevens zeker palmhouten doosje in zijn jaszak op zijne linkerborst zit. Het is nog wel wat koud, en de vaart, lang gestremd door het ijs, is eerst sedert een paar dagen weder open, doch, zoo gij er niet te veel tegen hebt, stappen wij in! Wij zijn bij den bouwvalligen Knip en hebben Lammen en het Schouwtje achter den rug. Klikspaan plaatst zich naast eene oude juffrouw, die zit te breien; over hem heeft hij een ouden, buikigen heer in het zwart, met eene korte broek, vierkant pruikje, parapluie in een grauw zakje tusschen de beenen, en wiens dijen warm gehouden worden door twee dochttertjes, de eene met een rooden, de andere met een scheeven neus en iets meer dan de acht en twintig jaren voorbij. De eene heeft eene trommel met evenveeltjes voor zich staan, voert niets uit en verveelt zich; de andere knoopt een beursje. De oude heer, waarschijnlijk een predikant, wil gaarne praten; de roode neus, die zich verveelt, insgelijks; de scheeve neus niet minder; het gesprek tusschen ons vieren begint, en weldra is het een gesnap van *s'il crache il est perdu*. Boven de juffrouw, die zit te breien, steekt eene lange figuur uit met ros haar en een ondersik zoo rood alsof hij zich nooit anders dan met groene zeep schoor. Hij heeft een blauwen bril op en gelapte laarzen aan, benevens eene bruine jas met fluweelen kraag en kanariegeel vest, dat tot boven aan de witte das is toegeknoopt. Hij rookt eene pijp en leest. Hij leest Grieksch. Ons levendig gesprek schijnt hem van zijn stuk te brengen, althans hij scheidt uit, kijkt in het rond, neemt elk der passagiers scherpzinnig op en legt zijn boek opengeslagen midden op het smalle tafeltje. Hij valt in het gesprek met:

— Ik hoop niet, dat mijne pijp u hindert, juffrouw!

De scheeve. — O, in het minst niet, mijnheer! Vader rookt ook wel.

De oude heer. — Mijnheer schijnt veel van lectuur te houden.

— Het is mijne geliefkoosde uitspanning, klinkt het afgemeten antwoord.

De roode. — Ik dacht al in de verte: vast een roman van Lafontaine.

De scheeve slaat hare oogen in het boek. — Hé, watte rare letters! Kijk eens, vader!

De oude heer laat zijn oog op het boek vallen, slaakt een: — O! — alsof hij nu op de hoogte van den persoon was gekomen, en gaat voort:

— Mijnheer studeert zeker te Leiden?

— Om u te dienen, mijnheer!

— Het is niet kwaad voor een jongmensch de oude talen te onderhouden en van tijd tot tijd nog eens een auteur — Een collega! denkt de Student — in handen te nemen.

De scheeve. — Mien! is dat de Leidsche dam al?

De roode neus schijnt Mien te zijn gedoopt.

— Wel neen, mensch! we zijn hier pas aan Oostbosch. Nietwaar, mijnheer?

— Ik bid om verschooning, juffrouw! Mijn gezicht veroorlooft mij niet.... ja, dat is verdrietig en dat blijft maar zoo.

De roode. — Och, gut!

De scheeve. — Heeft mijnheer het al lang op zijne oogen?

— Sedert mijne bekroonde commentatie over de kalokagathie.

De beide neuzen werpen elkander een vraagteeken toe in den vorm van twee wijdopengespalkte oogen. De oude heer keert zijn hoofd plotseling op het woord naar den Student en Klikspaan gluurt over het kornetje van zijne buurvrouw, die zit te breien, naar het voorwerp.

De Student met zeere oogen wacht met inspanning naar de uitwerking zijner phrase;

Maar allen sweghen stille,
Sy gaven gheen gheluyt.

De stilte bleef voortduren. Doch toen het pedante stuk s.... — dit noem ik pedant, wacht maar! — bemerkt, dat ik, in plaats van iets in het midden te brengen, den anderen weg insla en een boek uit mijn zak haal, gaat hij oogenblikkelijk voort:

— Ja, dat nachtbraken kraakt iemand! Ik ben niet sterk; ik zie er Forscher uit dan ik ben.

De oude heer kortaf. — Dan werkte ik maar liever bij dag.

— Ja, maar u begrijpt, mijnheer! eene prijsvraag kan niet wachten, men moet doorwerken, men....

De oude heer extra koel. — Mogelijk.

De oude heer wil maar niet bijten. De dames voelen zich door eene zoo schrikbarende geleerdheid uit het veld geslagen en spreken niet meer mede. Klikspaan leest. De oude heer stelt volstrekt geen belang, noch in de Prijsvraag, noch in den beantwoorder. Nu houdt de Student het niet langer uit, en zich tot den rooden neus keerende, vraagt hij:

— Wilt u de medaille niet eens zien, juffrouw? ik geloof waarlijk haast, dat ik ze bij mij heb.

— Wat voor....?

De oude heer en Klikspaan meesmuilen tegen elkander.

Het palmhouten doosje was reeds uit den linker-jaszak gehaald, losgeschroefd en de penning bedauwd door den sterken wasem, die uit de gaten van den rooden neus kwam.

— O, dat 's netjes! Daar vader! Als uwé 't permitteert....

— Welzeker, juffrouw! met genoeg.

De oude heer tot de scheeve, den penning doorschuivende. — Daar Toos, dat 's wat voor jou.

De Student. — Neem hem maar gerust uit het doosje.

Toos. — Kijk, vader! een opschrift! Hoeveel doet zoo'n stuk, als ik vragen mag, mijnheer?

— Vijftig gulden ongeveer.

Toos tegen den ouden heer. — O! maar dat 's net zoo'n stuk als u er drie hebt.

De oude heer met moeite zijn lach bedwingende. — 't Kan wel wezen.

De Student wordt in eens buitenmate kleurig.

Klikspaan leest:

GYSBERTO VAN BEUSELWOUDE
IN CERTAMINE LITTERARIO
ERUDITIONIS
JUVENTUTIS BELGICAE
VICTORI
DOCTRINAE PRAEMIUM.

Vervolgens geeft hij hem over aan de juffrouw, die zit te breien, die hem weder aan den eigenaar met een: — dank je wel, mijnheer! — ter hand stelt, terwijl Klikspaan voortgaat:

— Zoodat u, denk ik, uwe familie eens gaat bezoeken, want het is zeker uw oude heer, die laatst.... en het gesprek zonder overgang op de familie van den be kroonde overbrengt, hetgeen den veelbelovenden Van Beuselwoude minder bevalt, hebbende zich waarschijnlijk nog iets anders van de beschouwing des eere metaals voorgesteld.

Twee dagen daarna, op een Zondag-avond — de roef was stampvol en de vlam der vetkaars, welke roodachtig door den pijpewalm, als een réverbère in den mist, heenglom, maakte de passagiers schier onkenbaar — stapte dezelfde Student weder in het schuitje naar Leiden en las weder in het Grieksche boek en klaagde weder over zijne oogen en bracht het weder op zijne be kroonde verhandeling de Socratica *καλοκᾶγορία* in Socraticorum scriptis exposita.

— Gij zult zeker met plezier zulk een eerepenning eens zien, juffrouw, ik heb den mijnen juist toevallig bij mij.

Doch de juffrouw passeerde hem aan haren buurman.

— O, juffrouw, maak het doosje maar gerust open!

— Oeh, mijnheer! antwoordde de juffrouw, al breiende, ik dank u, het is immers nog dezelfde van Vrijdag.

Nu vraag ik in gemoede, of men Prijsvragen zou beantwoorden, als er geen vooruitzicht was om in 't kort en in 't publiek, den achtsten Februari een bluf te slaan, met eene Latijnsche aanspraak begroet te worden, op den Burg een lekker diner te halen — dit couvert wordt tegenwoordig bezuinigd — en het gouden eeremetaal in trekschuiten te laten kijken.

Want inderdaad, zoo men zelden voor zijne vorming of zedelijke ontwikkeling naar Prijsvragen schrijft, evenmin behoef men het voor zijn genoegen te doen. Overal ontdekt men hinderpalen en struikelblokken; overal liggen voetangels en klemmen, in de gedaante van vermoedelijke mededingers, en uw eenig behoud, het geheim uwer zegepraal, is geheimhouding. Geheimhouding! als men er aan barst te vertellen, dat men schrijft, dat men auteur is; als men zou willen, dat het auteurschap ons de oogen uitstraalde! Eerst kampt men op de bibliotheek om de boeken, de fontes — ik zei daar waarachtig haast fontes; — daarna zou men wel gaarne, die men nog mist, aan Professor vragen, maar dan zou Professor de reden even gauw in den neus hebben als de Student de boeken op zijne kamer. Men sluit zich op. Als men bezoek krijgt, stopt men angstvallig — voor zijn besten vriend! — zijn werk weg. Het wordt lente, men gaat niet uit, men baadt niet meer aan De Vink, de ondergaande zon brandt het gezicht alleen maar door de glasruiten van het benauwde studeervertrek. Het wordt kermis; men dweilt niet meer des nachts langs 's heeren straten, zelfs het Haagsche Longchamps laat u koel. Men staat niet meer in het cirque bij den stal om Francisca Hennes bevalligheden, als zij voorbysnelt, te bespieden, en Anneke en Mina, de godinnetjes van 't wafeldom, die u zoo vriendelijk uit oude kennis toeknikken, strijkt men eenkennig en hardvochtig voorbij. Voor hem geene hippomanie, geene droskies met Van Hees van 't zaal! Voor hem speelt Frochart niet op de Kroeg en de Leidenaars beuken niet op zijn bast in de Eendracht. Nu komt de vakantie aan; ieder gaat heen, maar de zoon blijft te Leiden. O! beklagt hier eens even de rampzaligen, die zich op hooger order al deze folteringen aandoen! Sommige overgeblevene vrienden, Student-Leidenaars, die niets te doen hebben en uit verveling singeltjes wandelen, beginnen al te gissen en naar de reden te visschen, en enkelen verzekeren — dit gaat als een loopend vuurtje — dat men naar eene Prijsvraag dingt. Men wordt bestormd met indiscrete navorschingen en rechtstreeksche vragen. Welk eene pijniging! Maar het is alles nog niet. Tegen het eind van Augustus verbreekt men de zegels zijner gevangenis. Men heeft het geheim heilig bewaard. Slechts enkele malen heeft men de verklaring niet

kunnen onderdrukken, dat men zeer gemakkelijk stelt en het Latijn schrijven zeer meevalt, als men zich slechts oefent. Maar over het algemeen is men over zijne overwonnene eigenliefde tevreden. En zeker, daar was ook te veel aan gelegen. Maar nu? Het stuk moet overgeschreven worden, overgeschreven door eene vreemde hand. Voor dezen vreemde ten minste kan men de zaak niet verhelen. Wien zijner vrienden zal men kiezen? Bange twijfeling! Op wien der vrienden kan men het meest staatmaken? En zoo hij, op wien de keuze valt, den last van zich afschuift? Men neme een ander in den arm! Maar hoe meer er weigeren — en men moet zich aan weigering blootstellen — hoe meer er van de zaak weten. De twijfeling wordt vertwijfeling.

Quid non mortalia pectora cogis,
Auri sacra fames!

Eens gebeurde het — 't was eene groote daad, welke niet onvermeld mag blijven — dat verscheidene Hooggeleerden te zamen kwamen, om over eenige ingezondene Prijsverhandelingen te beraadslagen. Onder deze stukken was een antwoord op eene landhuishoudkundige vraag over landbemesting; de juiste tekst schiet mij niet te binnen, maar het was over landbemesting. De eerste bladzijde wordt opgeslagen en men leest: *στροντ* — de dames mochten het boekje eens bij vergissing in handen krijgen — op de tweede: *στροντ*; op de derde: *στροντ*; op de vierde altijd hetzelfde leelijke woord, waar de kinderen knorren voor krijgen. Tot de twee en dertigste bladzijde toe. De zinspreuk was: Phaëton en ik zijn twee Phaëtonen.

Ueber diese Antwort des Kandidaten Jobses
Geschah allgemeines Schütteln des Kopfes!

De Professoren waren razend. Hunne kaken bestierven, hunne vingers beefden, het wit hunner oogen werd geel. De dampkring der Senaatskamer verkeerde in gramschap, de voorhoofden der portretten betrokken, het goud der wapenschilden sloeg aan; de Pedel werd van den weeromstuit plotseling gram bij het onnoozel binnenkomen. Er heerschte een algemeen stilzwijgen. Op eens neemt een der groote mannen het ondeugende geschrift, verscheurt het voor het oog van allen, die verstomden, en werpt het in de opene kaken van de brandende kachel. Een ander valt op het naambriefje aan.

- Collega, gij schendt de wet!
- Spreek mij van geene wet!
- Geen genade! riep een ander.
- Al was 't mijn eigen zoon! zei een vierde, die ongehuwd was.
- Hij zal ten toon gesteld worden!

Hij zal ú ten toon stellen, Hooggeleerde heer! In het naambriefje stond geschreven: toch gekuld! 't Is een onfatsoenlijk woord, maar het stond er, en de *fides historica* is een diplomaat op hare wijze,

die voor geene dames uit den weg gaat. De deugniet had alles, zegge alles, vooruitberekend. Ik zet het den beste de uitdrukking der verschillende Professorale gelaatstrekken te schilderen. Een der Hoogleeraren rees statig op, offerde ook het naambriefje aan Vulkaan, en allen zwoeren bij dezen of genen Styx den plechtigen eed, dat nimmer eenig schepsel op aarde kondschap van hunne nederlaag erlangen zou.

En nu eindelijk de Dissertaties, de nimmer uitgeputte Dissertaties, met haren gulzigen muil, die telkens duizend onderwerpen verslindt, terwijl op hetzelfde oogenblik stof tot duizend andere er achter verrijst

Ce champ ne se peut tellement moissonner
Que les derniers venus n'y trouvent à glaner.

Academische proefschriften heeten zij, die de proef zijn op de studie, alsof zij allen door hunne eigenlijke ouders erkend werden. Men heeft slavenmarkten, waar zwarte ouders de vruchten van hun schoot aan blanken verkoopen; met heeft ook Dissertiemarkten, waar de kundige vader de vruchten van zijn brein aan luiaards en stommeriken verschachert. Deze soort van waar is terstond kenbaar. De Promotor, die er fijn op is geworden, voelt de boekjes al in de verte aankomen. Zij zijn in geene evenredigheid met de bekwaamheden van den onderstelnden schrijver en doen het meestal zonder voorrede. Het klinkt soms vreemd, nietwaar? op eene professorale theevisite:

— Meneer ***, ik heb weer een stukje van u onder handen.

Hetgeen beteekent, dat de Promotor van dezen of genen doctorandus eene Dissertatie heeft ontvangen om na te zien, welke door niemand anders dan den aanwezigen Dissertatiefabrikant vervaardigd is.

Doch bezien wij liever de Dissertatie als zoodanig wat nader!

Dissertatie,
Compilatie!

Voor geen greintje eigen oordeel of verstand; het is altijd al den duivel aanhaling, van 't begin tot aan het einde. Toullier, Delvincourt, Duranton, en van tijd tot tijd Zachariä voor den bluf, staan daar tegenover elkander als onderdanige dienaars te knipmessen, zonder een enkel woord te wisselen. Die heeren worden nooit eens handgemeen. Toullier zegt: ja; Delvincourt: neen. Ook goed, zegt de Dissertatieschrijver, daarom niet getreurd! en plakt — het lam zal met den wolf verkeerren als gespeel — de twee tegenstrijdige gevoelens achter elkander, zonder conclusie of beslissing.

Eene bladzijde meer aan het boek! zegt de maker.

De medici hebben ook hunne loopers en ezelsbruggen. Men vergete Laenec en Andral niet, als het op longziekten aankomt, en gooi medan de dictionnaire de médecine et de chirurgie pratique niet weg.

Er is geen gebrek aan hulpmiddeltjes om eene Dissertatie aan te

lengen. Men grijpt maar met volle hand in het Romeinsche recht, en, als de Promotor de veelvuldige aanhalingen doorstrijkt, vluchten zij onder aan den voet van den tekst in de gedaante van noten. Of men schrijft het dictaat van dezen of genen Hoogleeraar na, ten bewijze met hoeveel nut men zijn college heeft gehouden. Vervolgens laat men zoo wijd uit elkander drukken als maar mogelijk, met eene groote letter en bij elke alinea eene tusschenruimte van een paar regels. Zoo komt men nog, als men zorgt dat er niet meer dan vijf en twintig regels op eene pagina komen, tot de vijftigste bladzijde. Eén proefschrift ken ik met 35 letters op elken regel, 18 regels op elke bladzijde en 24 bladzijden in het geheel. Dat heet eerst arbeiden als een waar doctorandus!

De meeste Professoren, dien men het stuk brengt om na te zien, laten het twee maanden liggen, zoo zij er zich al niet terstond met een: — men heeft ook nooit rust! — van af zoeken te maken, en geven het eindelijk terug met eenige aanmerkingen op taal en stijl. Waarlijk, die heeren mochten wel wat beter toekijken! Ik herinner mij *sincerissimus*, een woord als *incertitudo*, specimen *quam*, enz. Ut met een *indicativus* is algemeen. In eene opdracht: *patro dilectissimo*. Ter verontschuldiging wilden de vrienden nog beweren, dat het *patruo* moest zijn, maar die de familie kenden, wisten zeer wel, dat papa altijd een eenig zoontje was geweest. De *medici* bekennen het zelve. *Multa*, zegt er een, *mihi adversa fuerunt, ne loquar de difficultate latino sermone scribendi, cui labori insuetus sum*.

Er zijn titels, die hunne eigene veroordeeling met zich ter wereld brengen. Zij kondigen, wel is waar, uitgebreide, moeilijke, diepzinnige onderwerpen aan: de *testamentis*, de *donationibus*, de *usufructus natura*, maar de naam van den auteur slaat het vonnis. Het zijn, men weet het sinds lag, niet anders dan excerpten uit eenige der bovengenoemde rechtsgeleerde schrijvers. En wie kan zijn lach houden bij eene literarische Dissertatie de Cicerone?

Zoo iets bewijzen moest, dat al de vertakkingen eener wetenschap evenals de Muzen, zusters zijn, het zouden de gequalificeerde titels wezen der *Dissertationes*, *Disputationes* — het woord is wat ouderwetsch geworden — *specimina academica*, of hoe men proefschriften anders gelieft te noemen. Als daar zijn: *Dissertationes Historico-politicae*, *Historico-juridicae*, *Oeconomico-juridicae*, *Philosophico-juridicae*, *Litterariae-juridicae*, *Psychologico-medicae*, *Physiologico-medicae*, *Historico-medicae*, *Anatomico-physiologicae*, *Anatomico-pathologicae*, *Medico-obstetriciae*, *Hermeneutico-theologicae*, *Theologico-exegetico-morales*, *Historico-litterariae*, *Geographico-litterariae*, enz. enz. enz.

Deze uitvloeiels van inkt worden meestal voorafgegaan van eene

praefatio op een zelfde patroon geknipt. Zij beginnen aldus: quum academiae valedicturo qualuncunq̄ progressuum speciminis conscribendi mihi incumberet officium, diuque dubitarem, quamnam tractandam susciperem materiam, etc. Of: quum per quinquennium in alma Musarum sede, Lugduno-Batavorum, Litteris et praecipue Jurisprudentiae operam navaverim, summosque in hac honores petere vellem, dissertatio quaedam ex academicis institutis conscribenda erat. Of nog aldus: stadio academico decurso, restabat unum lege impositum officium, dissertationis conscribendae, qua studiorum meorum specimen exhiberem. Ook wel met een familiaren draai: Ecce, benevole lector, libellum, etc. Volgende sinjeur begint kinderachtig-naïef op dezen toon: exacto studiorum academicorum tempore, cum dissertatio mihi esset conscribenda, diu haesitavi quodnam potius argumentum eligerem; tandem decrevi pauca de... memorare. Historia enim inter omnes disciplinas mihi maxime arrisit, cui studio non melius me satisfacturum esse putavi, quam si argumentum aliquod historicum sumerem. Dit laatste houde ik al voor zeer logisch geredeneerd. Ziet hier nog een staaltje, dat ook wel der moeite waard is! etsi mihi jam a puero omnis omnino historia grata et accepta fuit, tamen me imprimis illa semper delectavit et maxime tenuit, quae in republica patriae nostrae illustranda potissimum versatur. Atque hinc etiam statim ab initio vitae academicae meae id praecipue in animo habui, ut, finitus studiis academicis, in exponendo quodam argumento ex historia patriae desumto ingenii vires experirer. Dat heer verontrustte zich dus reeds over zijne Dissertatie op de groenenbank. De oomes hadden dat toen eens moeten weten!

Vervolgens zegt men, dat men lang in twijfel heeft gestaan, welke stof men kiezen zou; het verbum haerere is alsdan onmisbaar. Daarna gaat men tot de stof zelve over, tot wier behandeling men toch eindelijk heeft moeten komen, spreekt over de verdeeling, van juvenilis aetas, van benevolentia, indulgentia en vergeet in de eerste plaats de spreuk van Horatius niet:

quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.

Men gaat verder tot het noodzakelijke tweede gedeelte der praefatio op de volgende ongedwongene en doeltreffende wijze over: sequitur, ut officio adhuc fungar suavissimo. Men bedankt de viri clarissimi met den promotor aestumatissimus voorop,

pro egregia institutione, singulari humanitate, herhaalt nog eens het alma Musarum sedes en besluit: vos omnes D. O. M. incolumes servet in patriae, academiae et litterarum gloriam! Of: D. O. M. vos omnes in patriae salutem, in academiae gloriam, diutissime servet incolumes! Of: D. O. M. det vobis omnia, quibus vobis opus est, diuque vos servet incolumes in gaudium vestrae familiae, in decus Academiae Lugduno-Batavae, in gloriam patriae! Het is altijd de geschiedenis van: belle marquise, vos beaux yeux me font mourir d'amour.

De vrienden sluiten den trein als Jan Rap en zijn maat, wanneer de taptoe voorbij is. Vobis denique (!) commilitonibus carissimis, praesertim qui amicitia vestra me sustinere voluistis — Belgice, die de proeven hielpen nazien — vale dicens, memoriae et caritati vestrae me commendatum volo.

Een enkelen keer glijdt een dun Dissertatietje de hand van den oppasser uit, behelzende (continens) quaestiones juridicas, naar de uitspraak van een ander Student, meestal het kenmerk dragende van zekere festinatio, of eenig ander mager onderwerp inhoudende, in welks voorrede volgende tirade: miraberis forsán talia in lucem me emittere, qui per certum quoddam temporis spatium ad dissertationem elaborandam occupatus fui, sed susceptam prius materiam conficere non contigit. Tardius quam optabam progrediebar; solent quoque quaevis primordia esse rudia, et, quod vix opus est ut dicam (!!), viam novam et nondum tritam ingressus eram (!!). Of men komt met een boek, dat niet af is, en zegt, dat men het volgende later zal geven, maar dat volgende blijft altijd in de pen. Ook laat men nimmer na lezers te onderstellen, alsof de Dissertatieschrijver lezers verwachten kon en een geestig Student-Auteur niet gezegd had: — Dissertaties! een omslachtig soort van visitekaartjes, die men bij zijne vrienden rondbrengt, om hun te berichten, dat men de Academie gaat verlaten. — Klikspaan noemde ze wel eens academisch haft, dat ten hoogste drie dagen te leven heeft.

Dikwijls zoekt men naar eene nieuwe wending, maar de oudste is de beste. Zoo toch niet, bid ik u! — eheu! Quantulum proferam? Qua de re agam? Quo ordine progrediar? Diu hac de re cogitavi; cum amicis disserui; nihil profeci. Toen kwam de Professor er aan te pas. Hic vir, met een pluimpje, auctor mihi fuit, quaedam colligendi (bij elkander te krabbelen) de... het armzaligste onderwerp. Non deterreor, imo audentior procedo. Eindelijk kwam er eene Dissertatie, schraaltjes als het onderwerp, te voorschijn. Een mijner kennissen behandelde de zaak satyrisch, en gaf in zijne voorrede eene parodie van alle verledene en toekomstige Dissertatievoorreden.

Dissertatieschrijven is monnikenwerk, en zijn best doen met een goed stuk voor den dag te komen, zou zonde zijn van papier, pennen, tijd, geest en inkt. Alleen omdat het eene Dissertatie is, zal men het niet inzien. Die het verstandigst handelt, flappt gauw eene draaglijke bijeen, welke hoe eer hoe beter klaar is, en acht zich gelukkig, zoo hij, om een drukfoutje op den titel, zich door den Rector magnificus niet op dubbele kosten ziet gejaagd, die hem somtijds niet lijken, en zijn lang bepaalden promotiedag moet uitstellen.

En nu de krab van de gejaagde kat! Ziet gij daar achter den titel van tijd tot tijd niet een paar regeltjes verscholen? Ge hebt ze misschien over het hoofd gezien. Het zijn steken op het academische servituut, de Dissertatie. Ronduit als:

Tot de promotie is noodig het schrijven en defendeeren van een specimen inaugurale.

Besluit voor de organisatie van het hooger onderwijs in de Noordelijke Provinciën, 2 Aug. 1815, Art. 107.

of meer bedekt op de volgende wijze:

Quamvis, si liberum esset, noluissem, tamen coactus volui.

PAULUS.

C'est au législateur à suivre l'esprit de la nation, lorsqu'il n'est pas contraire aux principes du gouvernement, car nous ne faisons rien de mieux que ce que nous faisons librement et en suivant notre génie naturel.

MONTESQUIEU.

De jongeling heeft niets der maatschappij mede te deelen, dat rijp en goed en harer waardig zou kunnen geacht worden.

VAN HEUSDE.

Adres de Prijsvragen!

Omne coactum tragicum habet exitum.

BALDAEUS.

Celui qui n'écrit que pour satisfaire un devoir dont il ne peut se dispenser, une obligation qui lui est imposée, a sans doute de grands droits à l'indulgence de ses lecteurs.

LA BRUYÈRE.

Like or find faults, do as your pleasures are.

SHAKESPEARE.

Allegaar aangenaamheden, die het gouvernement in zijn zak kan steken!

Maar wat spreek ik voort en langer dan ik zelf verkies! Maakt uw besluit, Heeren Studiosi! en zegt met uw vriend, dat Student en Auteur woorden zijn, die niet bij elkander passen; dat de Prijsvragen nergens toe dienen dan om den academietijd te rekken, den overwinnaar pedant te maken of, zoo hij het reeds is, zijn pedantisme te voeden, en dat de Proefschriften n e p r o u v e n t r i e n. Dat schrijven en haspelen — al heb ik ook in den beginne een beetje de partij van den Student-Auteur tegen u genomen — voert eigenlijk maar tot dwaasheid, dwaling en ijdelheid. Wat zoekt gij zorg en kommer voor het tijd is? Leeft toch, zoo lang gij kunt, uw onbezorgde jonge leven! Zingt, schertst, weest vroolijk en geniet volop en onbeschroomd al wat uwe twintig jaren u toewerpen! En wilt gij eer, wilt gij lauweren, wilt gij voldoening voor uw volgend leven, zoo bewandelt de velden der wetenschap, die voor uwe schreden openstaan, en plukt en schikt de bloemen, die zij kweeken!

VI.

DE AFLEGGER.

Er zijn heertjes, die om den gouden rok naar den militairen stand haken; anderen, die, bekoord door de losse vormen van 't Studentenleven, dat zij, gedurende twee nachten logeerens bij een neef of een broeder, mochten afkijken, naar het uur reikhalzen, dat hun de Studentenwereld zal opensluiten. Van dit hout snijdt men Afleggers. Afleggers nu zijn degenen, die de studie als eene sinecuur of als een voorwendsel beschouwen.

Het is de kermisweek, snik heet en twee uren. Op de colleges is even weinig jeugd te vinden als des nachts op de Ruïne dienaars der heilige Hermandad. Blondin turkt de vakerige Leidenaars met zijne keteltrom uit den slaap, en Hildebrand heeft zijne camera obscura op de Vischbrug opgeslagen. Niet ver van deze laatste, op de stoep van een gebouw, voor welks gevel de voorbijganger den naam van den diplomatischen vogel Pauw leest, staat eene lange groene bank en op den bovensten ijzeren bout van het hek bootst een smal plankje, tot borreltafeltje bestemd en ingericht, de tours d'équilibre van Madame Schmidt na. Op de groene bank hangen, liggen — zitten? — lamzalig als de totebel van den kraai aan de Wittepoort, eenige jongenheeren, waarvan het eene gedeelte de oogen dichtknijpt als eene oude poes voor het vuur, het andere beurtelings de beenen in eene rechte en de armen boven het hoofd in eene verdraaide richting uitrekt. Allen zijn het Afleggers. Zij houden café des paresseux.

In de verte komt een poppenmannetje, een academisch petit crevé, netjes en bevallig gekleed, regelrecht op de groep aan; stofflaarsjes alsof ze aan zijne voetjes gegoten zijn; een broekje, porseleinblauw, van zachte en luchtige stof; een vestje en shawl, dat hem de

korte ribben fijntjes — maar het moet lastig zijn — samennijpt, en een sneeuw wit overhemdje, zoo keurig in de plooiën, alsof het liefste kameniertje het hem aangeschoten en de geëmailleerde knopjes met hare behendige, spitse vingertjes door de gaatjes had gestoken. Om zijn halsje kronkelt eene Oostersche écharpe, wier schitterende arabesken langs zijn wijd opengesneden vestje in heldere kleuren naar beneden vloeien; de zijden krullen van zijn welriekend haar komen verleidelijk van onder een Italiaansch strooien zomerhoed te voorschijn; hoe jammer, dat tusschen den rijken halsdoek en de bestudeerde haarpracht een geel en verrimpeld gezichtje, als een in de provisiekast vergeten citroentje, met een paar roode oogjes uitsteekt.

— Kijk, roept een der Afleggers, daar komt Vlierinxen ook aanzetten!

Tot Vlierinxen.

— Waar kom jij vandaan!

— Van mijn nest, God do'me! Wat is dat hier een Afleggersboel!

Iemand, die in het laatste half uur niets gezegd en in de laatste drie jaren nog minder gedacht geeft. — Nogal!

— Kom, jij met je nogal, schik je slapende bakhuis eens wat op, lui zwijn!

Vlierinxen slaat hem met zijne karwats op zijn buik. De andere springt ijlings overeind, uit welke plotselinge beweging men van lieverlede het besluit zou mogen opmaken, dat het gevoel nog niet geheel uit 's mans buikdeelen — deszelfs laatste schuilplaats wellicht — was geweken.

— Schei uit! gromt hij, leg nou niet te donderjagen; is dat nou mijn bakhuis?

— Je bak- of je voorhuis, toeterlietoe! geef me een plaatsje, lieve jongen!

Twee heeren, die van achter uit de zaal komen, voegen zich bij het gezelschap.

Een van de twee heeren. — Weet je al, dat mijn contribunaal op de sjees is?

— Gusje Van Yken?

— De droge ui?

— Sakkerloot, ik moet nog dertig gulden van den vent hebben!

— Die dertig gulden kan je op je muts steken.

— Een heele boel Leidenaren moeten in den laatsten tijd eene vrij intieme correspondentie met den Pipa hebben aangeknoopt.

— De oude heer schijnt zeer tegen rooken te zijn geweest.

— Ten minste tegen doorrooken.

— De man kon geene oliekoppen zien.

— Een oude heer is al een heel onredelijk sujet.

Met een zucht. — Een noodzakelijk kwaad! Ik krijg er al haarpijn van, als ik er maar aan denk.

— Ze zouden wel willen, dat je als een vagebond langs straat liept, merkt Vlierinxen aan, en als Piet de Stoomboot nog een zak daalders tegen de vacantie mee naar huis bracht.

— Jongen, maar 't is zoo'n standje geweest! Ik was juist uit de stad, maar mijne hospitaal, zooals 't schepsel zich noemt, is me alles omstandig komen verklappen. Het mensch was er ijselijk van ontdaan, zooals ze zei; want, zei ze, al was mijnheer wel wat los van tijd tot tijd, mijnheer was toch alevel zoo'n goed heer. Op zekeren avond springt de oude Gusje uit de diligence en geeft zijn valies te dragen aan den bravo. — Waar moet u wezen, mijnheer? — Bij Van de Stook. — O, zoekt u uwes zoontje op zijne kamer, vadertje? Neen, dan ben je mis, baas! Gusje zit 's ochtends vroeg al bij mooie Grietje in de wafelkraam. — In de wafelkraam! — Of hij! — 't Is de eerste maal niet, dat ik verneem dat hij ongeregeld leeft. — Of hij! — Jongen, ken jij zijn gangen van nabij?... — Of ik! — Zou je me niet?... — Hij wil zijne beurs trekken; maar de bravo met een verwoed brutaal gezicht: — Zie je me voor een stillen verklikker aan, bullebak? — 't Had er toch wel wat van. Maar de bravo kreeg ook nooit een centje van hem. De oude belt intusschen bij Van de Stook aan. — Mijnheer Van Yken thuis? — 'k Vraag excuus, mijnheer! — Wanneer komt mijnheer thuis? — Dat zou wel eens laat kunnen worden. U begrijpt, met de kermis... — Nu, ik kom misschien nog wel eens nader, trachtte papa op lossen toon, maar met een gezicht, alsof hij pijn in zijn buik had, er achter te voegen, terwijl de jongen met den grooten mond en breeden neus achter zijn rug grimassen stond te maken. Papa had géén plezier. Den volgenden morgen vroeg was het alweer: — Is mijnheer Van Yken thuis? — Jawel, mijnheer! zei de meid. Maar Van Zaanen, de oppasser, die van eene goede familie is, maar geen fortuin heeft, kwam juist de trap af. Op het gezicht van den pruik, rook hij lont en riep dadelijk: — Mijnheer gaat zoo de deur uit naar het college. — Te elf uren was papa alreeds weerom, maar vliegt nu zonder verder vragen ongeduldig en wrevelig naar boven. Op de voorkamer zingt het theewater in zijne eenzaamheid, en een paar kadetjes liefkoozen elkander in de broodmand. Vader spionneert eens op straat, gluurt de hoeken en de kasten vluchtig door en wandelt op en neder. Daar komt onverwacht eene vervaarlijke stem van de achterkamer: — Wie is daar? — Geen antwoord. — Wien voor den dit en dat hoor ik daar op mijne voorkamer? — De vader gaat onverschrokken naar het slaapsalet. De deur vliegt open. Een spook in een beddejak en met verwilderde haren staat voor zijne vaderlijke oogen. — Beroerde bl.....! — Het woord besterft op de lippen van Gus. Maar terstond daarop, brutaler dan ooit: — Hé, papa! dat 's eene buitenkans! Wat ben ik blijde u te zien! Wees zoo goed een oogenblikje.... — Doch papa staat al midden in de slaapkamer, waar de ondubbelzinnigste stank hem nauwelijks vergunt adem te halen. Van Yken trekt een pijnlijk gezicht. — Ik ben zoowat onge-

steld tegenwoordig, zegt hij imperturbabel, daarom vindt.... — Tegenwoordig? Het was, of zijn auteur in een nieuwen afgrond van ellende keek, maar zoontjelief valt dadelijk in: — 't Is maar een vuile maag, papa! — Er viel een pak van 's mans hart. Toen Gus gekleed was, deed papa eene dikke roode portefeuille open. — Gus, lees die brieven eens! — Taaie kaas op je boterham, zegt Gus; vervelend stijltje, en dat op eene nuchtere maag! — Maar wel zoo vervelend voor mij. Vijftien honderd zestig gulden alleen aan kleermaker en tabaksverkooper in twee jaren! Het is te veel, Gus, veel te veel. Ik heb ook gestudeerd en weet.... — Ja, maar te Lingen, papa! — En dan nog niet eens een examen gedaan! het is schande. — Och, papa! daar zou ik mij maar in 't geheel niet ongerust over maken; u moest eens weten, hoe ik aan den gang ben! u zou medelijden met uw zoon krijgen, als u zag, hoe hij 's nachts doorwerkt. — Doch de vader, die tegen dien toon niet was opgewassen, was besloten het, in weerwil van zijn besluit, gemoedelijk op te nemen en zeide, dat hij toegevend wilde zijn en voor dezen keer al zijne schulden zou betalen, zoo hij beterschap beloofde. Toen kwam Gusje dadelijk met een dik pak rekeningen voor den draad, ten bedrage, zoo men zegt, van vijf duizend gulden. Papa verbleekte; hij werd radeloos na het optellen van de som en sloeg de handen mistroostig in elkander. — Is dit nu alles? — barstte hij eindelijk uit. — Wel neen, papa! er staat nog wat bij Zuur, den huurkoetsier. — Hoe veel wel! — Laat kijken: ééns naar Lisse, acht gulden; eens naar Scheveningen, dat is achttien; eens naar Zomerzorg met de vieren: acht en dertig; eens naar Utrecht met de vieren: zes en zestig; daarvan nu zoowat een vierde, met de kosten.... stel, vijf en twintig gulden, papa! — Dat is niet alles, Gus! — Bij Zuur vijf en twintig gulden.... o ja, en dan nog bij Hoogenstraaten, een banketbakker, papa! staat ook nog voor een vijftig gulden, denk ik. — Hoe staat het met je wijnkooper sedert primo Januari? — Sedert primo Januari meent u? Laat eens zien, de wijnkooper: twee ankers Bordeaux a achttien gulden, maakt zes en dertig; twintig flesschen Champagne, tachtig gulden; zes en dertig en tachtig is honderd zestien, en een half ankertje Chambertin a vijf en veertig gulden is honderd een en zestig. Nu heb ik nog een bagatelletje trois moulins en gruaux la rose besteld.... — Kwade jongen, het zuur gewonnen geld van je vader zoo te verzuipen! Maar is het alles? Ik wil alles weten. — Laat mij nog eens bedenken! De huurkoetsier, Hoogenstraaten, de wijnkooper, dan staat er nog een zeventig gulden in De Pauw.... — Gus, Gus, het wordt te erg! Had ik geweten, dat gij zulk een leven zoudt leiden!... Het kan er niet door. Maar is dit dan nu alles? — Voor zoover ik weet, papa! — De oude ademt weder ruimer. — Jongen, jongen, welk eene som! Hoe komt het toch? Wees oprecht! Zeg mij!.... — Och, vader! ik ben te zwak; slechte jongens, de verleiding.... — Nu, dit is dan alles — zei de oude, het pak rekeningen

bij zich stekende. — Ja, voor zoover ik weet, want, laat nog eens zien! Zuur, wijnkooper, banketbakker, Pauw... o, ik vergat waarlijk het voornaamste, eene dette d'honneur, papa! dezen nacht heb ik achthonderd gulden verloren. — Hoe dat, Gus? — Wel, zooals men verliest, met dobbelen. — Toen werd papa, tot het uiterste gedreven, woedend en razend; hij bemerkte duidelijk, dat zijn dierbare zoon hem nog er bij voor het lapje toe hield; het heele huishouden moest boven komen: Van de Stook met vrouw, meid en spruiten; er werd naar alles scherp onderzoek gedaan; papa vloekte en tierde, de meid was brutaal, en de juffrouw zei, dat ze 't maar liever op hare zenuwen zou krijgen, uit vrees van zich te verpraten. Allen kozen partij tegen den ouden heer. Het was een leven als eene hel, en voor het avond was reed Gusje Van Yken met papa de stad uit op den hoogsten ooievaar, die ooit is gebouwd geworden.

Dit lange verhaal was met veel belangstelling, uitbundig gelach en gejuich aangehoord en telkens door verschillende snedige aanmerkingen en uitroepen afgebroken geworden. Een algemeen geschater en handgeklap volgde oogenblikkelijk het laatste woord, en er werd met algemeene stemmen besloten, dat de verschillende crediteurs, hier aanwezig, maar ten eerste aan den ouden heer hunne pretensiën zouden inleveren.

— Als hij roomsch was, zou zijn vader hem zeker wel hier of daar in een klooster stoppen. Dat 's meer gezien.

— Eene rare soort van verbeterhuizen!

— Weet je wel, dat Willem Oppert het ook aflegt?

— Och, kom!

— De theologische Professoren weigeren hem het testimonium van goed gedrag voor zijn Proponents. Nu zal zijne promotie ook wel in den steek...

— Is dat om dat kind?

— Niemand weet het rechte, maar daar zit iets achter.

— Waar hangt De Vries tegenwoordig toch uit?

— Hij zit, geloof ik, te Parijs.

— Ik heb er den oplichter gezien. Hij wou mij een doosje lucifers aansmeren. — De Vries! zeg ik, ben jij 't? Waar een mensch toch al niet toe komen kan! — Ik ben 't, ik ben het zelf! C'est moi! antwoordt hij op zijn ouden tragischen, hoogdravenden toon. Marchand d'allumettes! Maar, louter liefhebberij, jongenlief! want ik heb eene **betrekking**, doch slechts eene avondbetrekking: derde stomme in 't verschiet aan de porte St.-Martin. Ik zie 't ballet altijd van den verkeerden kant. Kuiten in plaats van... vat je? Per angusta ad angusta!

— Altijd dus nog dezelfde gekke vent? Een ware Heiden!

— Hij heeft wel aardig met stille trom weten af te marcheeren.

— Minder aardig voor mij, die bij zijn aftocht nog vijf en twintig gulden moest laten zitten.

— Zoo'n vagebond!

— Een dwaas tooneel! De vent dorst haast niet meer op straat te komen, en op zijne kamer liepen de schuldeischers elkander omver, eene happy family van Leidenaars en jongelui, want bij de weinigen, die den vuilik nog hadden aangehouden, stond hij evenzeer in het krijt als bij de ploerten, teedere gemeenschap van belangen! Het huis werd op het laatst letterlijk door schuldeischers bestormd en plat gelooopen en de bel stond niet meer stil. Weldra was de toestand dan ook niet duld- en houdbaar meer; Vriesje moest hem poetsen. Zonder dat zijne menschen er iets van merkten, had hij, doortrapt slim en gevat op ieder geval als hij was, wat hem nog van kleeren, boeken als anderszins overschoot, in veilige haven gebracht en hij stond reeds gereed zich het stof der alma mater van de voetzolen te schudden, toen de buikige gestalte van zijn wijnfrik voor hem verrijst. — Zijt gij 't of is 't uw schim? Keer mij om, roept hij snorkend uit,

Keer mij om, o Schrap-den-darmpje, die mijn studiën verstoort;
Als er één cent uit mijn pens rolt, hange ik naast u, soort bij soort.

Op deze interpellatie en het hooren van zijn bijnaam, werd Schrap-den-darm woedend, schommelde blazend de kamer op en neder, sloeg met zijne vuisten op de tafel, ging aan als een turk en schopte een vreeselijk spektakel. — Houd op! roept De Vries, buikig toonbeeld van zorg voor je nakroost en weet — op geheimzinnigen toon — dat er geld in aantocht is, meer zelfs dan het bedrag van je rekening. En ten bewijze... Lees! Aanvaard dit stuk pampier! —

En hij stopt hem een kattedelletje in de hand, waarin stond, dat een zeer bekend en hooggeplaatst persoon, dien ik liever nu maar niet noem, zich verbond hem, De Vries, binnen een paar weken driehonderd gulden te zenden; zoo niet, zou zeker ingezonden bericht worden openbaar gemaakt... enfin, zuivere chantage! Of het echt spul was, laat ik daar; De Vries houd ik er volstrekt niet vies van om eene valsche handteekening onder een stuk te zetten. — Dat geld, besluit hij, is voor niemand anders dan voor jou. Uw wachtwoord zij derhalve: *amant silentium Musae* of in het Nederlandsch: stil als een leeperd. Jij alleen hebt altijd met mijne omstandigheden te doen gehad en bent me als fatsoenlijk man blijven behandelen; zie daar mijne hand! — Daar wordt gescheld; De vries ziet even uit het raam.

— De laarzensmid! roept hij uit, ik sidder. — Maar het was noch de laarzen-, noch de kleeren-, noch eenige andere maker, maar iets zeer onverschilligs, iets voor de juffrouw beneden. De Vries doet, alsof hij vertwijfelt. — Wat te beginnen? stamelt hij en handenwringt. — Eene uitkomst! O, wat ik u bidden mag, aanhoor mijn smeeken! zie mijne tranen leken als waterbeken, bedenk uw eigenbelang en kruip zoolang in die hangkast! Je snuift, ik zal den vent daarom maar op mijne achterkamer te woord staan, je mocht eens moeten niezen —

en draait meteen den sleutel om, dien hij in zijn zak steekt. Stante pede neemt hij zijne pet en bouffante — de overjassen waren lang naar Mozes — en rukt de straat op. Daar komt hij mij tegen, en met eene mimiek om kleine kinderen mee naar bed te jagen, houdt hij mij staande en, mij bij de beide handen pakkende, zegt hij: — O kerel! ik ben een bedorven man, ik heb niets meer, ik moet weg, en wist ik hoe en waarheen en wat er van mij worden moet! Zoo ik gestuit wordt in mijne vlucht en ik verdoe me niet, verdoe ik vast jou of een ander. Geef me vijf en twintig gulden! — Loop naar de haaien! zeg ik, ik kan mijn geld zelf wel aan en jou niet genoeg. — Luister! ging hij haastig voort, je laat me niet uitspreken. Mij ken je op dit oogenblik een beetje minder dan vroeger, maar ken je mijn almaviva ook niet meer, den dierbren smokkelmantel, het servet om de mosselen te bedekken? Wel nu! je kunt hem voor die vijf en twintig gulden van mijne kast halen. Maar help me in Gods naam weg en verleid me op den valreep niet tot wanhoop! — Nota bene, van verleiden gesproken! Maar ik werd wezenlijk bang, zoo driftig, dreigend en dringend als hij werd en zoo Aballinisch als hij er uitzag. Daarbij, midden op straat, al was het in de uilenvlucht. Doch ik herinnerde mij, dat die almaviva, dien hij joost mocht weten waar had opgedaan, er vrij fatsoenlijk uitzag en althans bij sjouwerijen en nacht-sjambalen zijne diensten kon blijven bewijzen. — Kom dan mee! zei ik. — De aflegger van den Aflegger hangt in mijne kleerkast, zei hij, hier is de sleutel. Mogelijk zien we elkander nimmer terug; ik ga de wijde wereld in en beproef het fortuin, maar o! dezen uw vriendendienst... nimmer verlies ik dien uit mijne gedachte... en als ik later terugkeer... mijne eeuwige dankbaarheid!... — Hij deed alsof hij aangedaan werd, en nauwelijks had hij het bankje beet, of hij sloeg over in zijn theatertoon, maar amper kon hij zijn lach bedwingen, want alles was infame comédie. Hij stort de trap af en ik spoed mij naar zijne kamer, maar je kunt eventjes nagaan welk tooneel mij daar wachtte, toen, als eene geknuppelde kat, de razende wijnkooper mij ten onderste boven uit de hangkast schoot, en hoe brieschend nijdig ik wierd, toen ik ontdekte, dat er schijn noch schaduw meer van iets dat naar een almaviva leek, in de hangkast of ergens te vinden was.

Oorverdoovend gelach.

— Wien hebben we daar?

— Och, dien Aflegger van het Rapenburg.

— Zoo, dronken soes!

Een dikke vent, met breed overgeslagen hemdboorden, zijden das, geel en rood, losgerukt vest met rooden wijn bemorst, zoo zat als eene... als iemand, die zeer zat is, zwaait tegen den paal van het hek, ondanks den stevigen vriendenarm, die hem beet houdt.

— Gloeiend opgewonden! stamelt hij en lacht tegen de musschen in de boomen.

- Bonjourrr, koornbeurs!
 — Kom nu mee, Frans! dan ga je 't afleggen op mijne kamer.
 Zij verwijderen zich eenige schreden.
 — Jongen, Ter Strook! schreeuwt Vlierinxen hen achterna, breng hem naar zijne eigene kast, de kerel kot..
 — Mooi ding! Heeft me dat beroerde beest niet goedgevonden van nacht zijne kamers af te breken, zoodat hij nu op straat staat?
 — Hij was er immers pas op?
 — Om dat mooie nichtje, en daar komt me een afschuwelijk perkamenten handschrift boven, zoo mottig, dat de musschen wel uit hare petten kunnen drinken, en naaien om met geen polsstok over te springen.
 — Waar kom jij vandaan? vraagt Frans.
 — Ikke? Van Kattedek!
 — En wat kom je hier uitvoeren?
 — Nou nog mooier! Ik bin de maid.
 — Nou nog leelijker, verdwijn! Ik wil je niet zien. Roep de juffrouw!
 Een oogenblik daarna staat de juffrouw boven.
 — Wat is er van Meneers dienst?
 — Er is van mijn dienst, juffrouw! dat ik op dat afgrijselijke bakhuis van je meid niet kijken wil en ze 't hart niet moet hebben...
 — Mijnheer! ik heb geene andere bediening.
 — Wel zoo! heb je geene andere bediening?
 — Neen, mijnheer!
 — Geene andere bediening?
 — Neen, mijnheer!
 — Geene andere bediening?
 — Neen, mijnheer!
 — Geene - andere - bediening?
 De juffrouw buiten zich zelve. — Als je 't dan weten wilt, nichtje is weg; we hadden veel te veel van uwes gehoord.
 — Dat zal je berouwen, juffrouw!
 Waarop een wraakbacchanaal werd geïnstitueerd en eene voorstelling van de Medusa gegeven, waarvan de meubels niet veel zullen navertellen en Frans, zooals je ziet, nog niet bekomen is.
 Daverende toejuichingen.
 De dronkenman ontsnapt Ter Strooks arm en valt op de stoep bij de bureu; men richt hem met veel moeite op. — Goe morgen! — is alles — de hemel zij dank, dat het alles is! — wat er uit komt. Hij krijgt eene plaats op de bank.
 — Die glazen vervelen mij!
 Het dronken projectiel schopt met zulk een geweld tegen het plankje, waarop een twintigtal zoo volle als leege likeurglaasjes staat, dat het omkantelt en de vrees door vlakken op de kleeren eene grootere opschudding dan men zou durven verwachten onder het corps Afleggers teweegbrengt.

— Cent! de likeurglaasjes leggen het af.

— De likeurglaasjes spelen Van Yken.

De fecit krijgt eenige scheldwoorden naar den kop, vooral van de eigenaars der volle glaasjes. Doch hij antwoordt zeer onderworpen:

— Neem het niet kwalijk, ik ben naar Amsterdam geweest, naar Amsterdam. Ben jij te Amsterdam geweest?

— Jawel!

— Dan ben je een piet. 'k Zeg tegen me juffrouw: — Juffrouw, hou me lamp aan! — Dat was gisteren acht dagen, dat ik zei tegen me juffrouw: juffrouw, hou me lamp aan! Van morgen kom ik weerom. De lamp was uit! Ik wierd vervloekt nijdig. Juffrouw! zeg ik, 'k ben geen dwingeland, maar 'k ben Student. Eens gezeid blijft gezeid. En nou zeg ik: ik verhuis, dadelijk! Ik heb een bliksemsch standje geschopt.

— Wat is dat nu weer voor eene historie? De vent liegt; er is niets van aan.

— Hij is in de war; dat gebeurde op zijne vorige kamers.

— Ik lieg niet. Piet, bommetje bitter!

— Neen! kom nou mee! ben je stapelgek?

— Weet je wat? ik ga ook met jullui. Frans! we gaan samen kamers zoeken.

— Dat 's ferm! Goede vent!

Alle drie verwijderen zich.

— Daar komt Eikelenburgs tilbury aan!

De tilbury houdt op voor De Pauw.

— Net spulletje, vindt je niet?

— Zoo lang als 't duurt.

De meester van de equipage wordt van het biljart geroepen, streelt het paard en werpt zijn groom, die Teunis gedoopt is, maar Tony geheeten wordt, eenige kernachtige bevelen toe.

— In hoeveel tijd rij je daar wel mee naar Den Haag? vraagt de Aflegger-Klaplooper, die staat te likkebaarden van trek om eens kosteloos uit zwieren te gaan.

Daar zijn allerhande soort van Afleggers, zelfs Studenten-Leidenaars.

— Wil je 't eens probeeren?

De ander laat het zich geen tweemaal zeggen, wipt de tilbury in en weg rijdt het vriendenpaar.

— Wat moet die man een boel vrienden hebben!

— Jongen, ja! daar is weinig, dat zoo gezien maakt als eene tilbury, merkt eene lange figuur aan, die gemelijk tegen den post van de voordeur aanleunt.

— Maar een rijpaard geeft niets. Daarom, als ik sommige heeren zoo hoor ophemelen en in de hoogte steken, vraag ik altijd, of zij zich ook eene tilbury hebben aangeschaft. Bonjour, heeren!

De lange figuur stapt de stoep af.

- Zou dat een steek onder water zijn?
- Lamme zoutzak!
- Och, maar het dier doet geen kwaad.
- Kijk eens, wat een troep volk!

Allen vliegen op. Een wagen, met stoelen, tafels, eene secretaire, eene kast, boeken van allerhande formaat, enz. enz., in één woord, met een volledigen Studenten-inboedel bevracht, trekt, in den trant van eene Amsterdamsche verhuisslee, door drommen Leidsch gepeupel omringd, den Rijn af.

- Wat duivel! daar zit waarachtig Verkolken boven op den wagen!
- Wat voer jij nou weer uit, eeuwige dweil!
- Op straat gezet, jongens! — feest gehad — den boel stuk geslagen — kwaadaardige hospita — op stel en sprong! zei het beest. — Goed, varken! zeg ik. Deze held — hij duwt, daar hij dit zegt, den voerman diens pet in de oogen — rijdt onder mijn raam voorbij. — Hei, baas! drie gulden voor jou; door de stad rijden, mij en mijn personeel, totdat ik zeg: sta, bok! Dag, hospita! 'k hoop je op je ouden dag op krukken te zien bedelen. *Omnia mecum porto.* Als de trage slak.

Hij haalt een trompetje voor den dag.

- Hier is te zien dat groote wonder der natuur...

Maar niemand wil het groote wonder der natuur gaarne huisvesten, dat tot over de ooren in schulden steekt en weldra op een blauwen Maandag met de noorderzon en de kous op den kop zal verdwijnen. De trein zet onderwijl, omstuwd door Leidenaars en Studenten, den tocht voort, en het duurt geen kwartier of beide partijen slaan den inboedel stuk op elkanders ruggen en elkanders ruggen met den inboedel.

Zoo gij dit gesprek laf, onbeduidend, flauwgeestig vindt, mijne heeren! is dit oordeel mijn grootste lof, want het zal mij daardoor blijken, dat ik het kenschetsende van de conversatie des Afleggers getrouw en naar waarheid heb afgeschilderd. Het onderscheidende van den Aflegger zit minder in zijn kwaad doen dan in zijn niets doen. De Aflegger is het far niente in zijne onedelste incarnatie. Zijne buitensporigheden, zooals die van daareven, zijn zeldzaamheden, uitzonderingen: zij verraden nog een zekeren geest. De Aflegger is de noodzakelijke tapisserie van alle koffiehuisvoorportalen. Hij wandelt weinig, rijdt slechts om bluf te slaan of zijn lichaam te versjowen, en legt overal aan, om het overal af te leggen. Het af te leggen is zijn wezen, de verste vlucht zijner gedachte, die eener kip, niet dan gedwongen en zoo laag mogelijk. Hij reikt de broederhand aan Joe, the fat boy bij Dickens. Hij staat laat op, ontbijt lang, besteedt veel tijd aan zijn toilet en slentert naar het koffiehuis. Dan ziet men hem, zooals straks, op banken hangen of dommelen in den tuin over een nieuwsblad of een glaasje drank. Des Zondags legt hij het af in het Haagsche bosch of voor Stoffels deur in den Haaremmerhout, en

des namiddags wordt hij veel aan 't Huis ten Deyl gezien, waar hij de voorbijwandelende gezelschappen over zijne buitensporig uitgestokene beenen laat struikelen. Des avonds legt hij het af op zijne kamer onder een kaartje, eene flesch of een dutje. Na een diner, na de comedie, na een bal, na een feest, legt hij het af op de Kroeg of in een ander café. Dit is zeker, dat het af te leggen hem behoefte is, zoodanig, dat hij, na het lang in het klein gedaan te hebben, het eindelijk in het groot gaat doen. Op zekeren dag verneemt men: Jan, Gerrit, Klaas scheidt er uit, hij heeft geen lust meer, zijn oude heer heeft wel van de studie; hij gaat jenever stoken of planken zagen of naar de West of hij is met een troep koordedansers mede. O Muzen!

Doch bij sommigen bestaan nog andere redenen van verval. Naar den geest der eeuw en de ijdelheid der burgerlieden wordt zonder onderscheid ter studie gejaagd, en hoe dikwijls gebeurt het, dat het beperkte verstand duizelt voor de wetenschap of dat de weinige letteren taalkundige opleiding ongeschikt, onvatbaar en daardoor afkeerig maken van het hooger onderwijs!

Nog een ander geval.

Heeft iemand uwer Charles Groempt gekend? De jongen ging met classische uitgelatenheid naar de Academie. Hij was de oogappel van zijn Rector; de fijne smaak der ouden, dien hij met lust had ingezogen, deelde zich tot aan zijn gelaat en zijne manieren mede. Welk een onbeschrijfelijk geluk zou het weldra zijn, niet meer zijn Rector, maar die beroemde mannen van de oudste onzer Hoogescholen over hunne en zijne dierbaarste onderwerpen te hooren uitweiden, hen hunne gedachten, hunne opmerkingen over de dichters, de wijsgeeren van dat Griekenland en Latium, waarheen zijn jeugdige ijver streefde, welsprekend te hooren ontwikkelen!.... *Quis erat Patroclus? Quodnam tempus? A quo verbo?* was het de eerste en de tweede en de derde en de tiende en de twintigste maal en zoo dikwijls als hij op het college kwam. Dat was al wat hij vernam van de Leidsche geleerdheid. En van dat alles had hij zich zooveel voorgesteld! Toen zag hij ook, hoe de Studenten hunne antiquiteiten uit het dunne boekje van Nieuwpoort van buiten leerden. Het was, alsof hij in eene kuil zonk. Alle lust tot de Letteren was bij hem uitgebluscht. Hij werd uit wanhoop Jurist.

Charles, laat ons het bekennen, handelde dwaas en oordeelde onrechtvaardig. Vergeeft het zijne jeugdige dolzinnigheid! Waarom zich niet bij de literarische Professoren aangemeld, met alles rondborstig! voor den dag gekomen en zedig, doch vrijmoedig, blijken gegeven van ernstige begeerte om het verder te brengen en zijn aanleg te ontwikkelen? Ongetwijfeld zouden zijne Hoogleeraren hem zich aangetrokken en den weg hebben gewezen. Maar, als hij met dit plan te voorschijn kwam, lachte men hem uit. Hij zou er toch niets bij winnen, zeide men. Men praatte hem om, wond hem op en nam hem in tegen de Faculteit.

De meesten vonden het pedant. Dit schrikte hem vooral af; ook al uit valsche schaamte. Och, dat pedant vinden! Maar nu moest Charles zijn propaedeutisch doen. Wat raakte hem dat malle examen! Hij dacht er geene acht dagen voor te werken. En dit was in zekeren zin ook niet noodig. Maar in dien noodlottigen tusschentijd, zonder doel, zonder arbeid, aan zich zelven overgelaten met zooveel leegen tijd, begon hij feestjes en kort daarna feesten te vieren, geld te verteren en niet lang daarna schulden te maken, naar het Haagje te hollen naar en weldra na de Opera in den hollen nacht. Hij holde er zich eindelijk uit. Zelden meer zag men hem nuchter. De hemel weet, waar hij al dat slechte en havelooze gezelschap opliep! Zijne vorige kennissen durfde hij niet meer groeten. Hij liep met zijn boezemvriend, den Amerikaan van Blanus, onder den arm kroeg in kroeg uit. Hij zonk al dieper en dieper. Op zekeren dag kwamen zijn vader en moeder hem halen met eene koets. Hij was ziek en had tevens bij eene vechtpartij eene vrij gevaarlijke wond aan het achterhoofd opgedaan. Men droeg hem om zoo te zeggen stervende in het rijtuig. Langzamerhand krabbelde hij echter weder bij, en overal hoorde men: onkruid vergaat niet. Maar de ziel was verloren. Hij misdraagt zich op allerhande wijzen, en wachtende op een schip, dat hem naar Java, zijn vermoedelijk graf, zal overvoeren, converseert hij veel met sergeants van de afdeeling!

Ziet, gij allen die dit leest! dit zijn gedeeltelijk de vruchten en weldaden eener academische instelling welke luidt:

Art. 92. Als voorbereidende graad voor het doctoraat in de wis- en natuurkundige wetenschappen wordt tot het candidaatschap gevorderd:

1°.

2°. Het bewijs, dat men buitendien de lessen over de Latijnsche en Grieksche letterkunde, en die over de redeneerkunde, met vrucht hebbe bijgewoond.

Art. 93. Als voorbereidende graad voor de studie der geneeskunde, wordt tot dit candidaatschap geëischt:

1°.

2°. Het bewijs, dat men buitendien de lessen over de Latijnsche en Grieksche letterkunde, en over de redeneerkunde, met vrucht gehouden hebbe.

Art. 99. Als voorbereidende graad voor de studie der rechtsgeleerdheid, wordt tot dit candidaatschap geëischt:

1°. Een examen over de Grieksche en Latijnsche taalkennis, en over de Romeinsche oudheden en de algemeene geschiedenis.

Wet van 2 Augustus 1815.

Art. 5. Tot het verkrijgen van den graad van Candidaat in de letteren, voorbereidend voor de studie der godgeleerdheid en voor

die der rechten, zal, mede voor de Faculteit der wis- en natuurkundige wetenschappen, een examen worden afgelegd over de gronden der reken- en stelkunst, alsmede over die der meetkunde, met insluiting der platte-driehoeksmeting.

Wet van 9 September 1826.

Gelooft gij heusch, dat men door een enkel jaar verlenging van Latijnsche schoolwerk den smaak leert vormen, het gevoel voor het schoone en edele opwekken? Malle praatjes! men leert tijd vermorsen, leeg loopen, slecht gezelschap vinden, schreeuwen, geld doorbrengen, onbruikbaar worden voor zijn gansche leven en in acht maanden tijds de vrucht van achttien jaren ouderlijke zorg en liefde vernielen. Men leert veel af, niets aan dan kwaad. Dat binnengeleid worden door het koor der Muzen in den tempel der wetenschap is maar eene phrase. Bedorven naar lichaam en naar geest, zorgt de wet, dat de jongeling dien tempel met holle kaken, roode oogen, kale kruin betreedt. Niettemin ontbreekt het nog altijd niet aan menschen, die meenen, dat men zuiveren smaak en schoonheidsgevoel krijgt door een jaar langer dan noodig moest zijn Grieksche en Latijnsche partes te maken. Alle lust tot wijsgeerige taalstudie, alle opscherping van het denkvermogen worden er immers met den wortel door uitgerooid! Maar kunnen de Professoren het helpen, dat zij zoo lang moeten voortsukkelen? Helaas! de professoren liggen ook op de pijnbank: één ding slechts verzacht hun harde lot! De jongelui zijn onwillig en weten niet veel meer van de oude talen dan noodig is tot hun vak. Rijden op een literarisch college strekt tot zekeren graad niet tot schande; men lacht zelfs om de geschotene bokken en zegt met reden: — 't Is mijn vak ook niet; vraag mij chemie of algebra! — Waarom toch, in 's hemels naam, worden de jongelui zoo lang opgehouden, afgehouden van hun vak, geplaagd en getravailleerd? Laat hen toch zoo vrij werken als zij willen; wat werken is moeten zij weten; laat hen toch een jaar langer op het gymnasium en dan beginnen met de wetenschap, waarvoor zij bestemd zijn: dan zullen zij terstond de handen vol hebben en hun zal geen tijd overschieten om aan losbandigheid te denken; op de examina — laat het op deze aankomen! — zal het blijken, of zij en hoe zij gewerkt hebben. Zoo gebrekkig als nu de verhouding van de Latijnsche- en de Hoogeschool is, komt men te vroeg...

— Och, zwijg toch, vriend! 't is immers maar om onze dubbeltjes te doen.

Peccavi! Ik zal mijn glaasje daar eens op uitdrinken. Wie drinkt mede?

De soorten van Afleggers, die aan dit Academie vegeeteeren, zijn ontelbaar. Enkelen gaan naar huis, kruipen in hunne schulp, om zoo genaamd hunne Dissertatie te schrijven — dit is eene honorabele

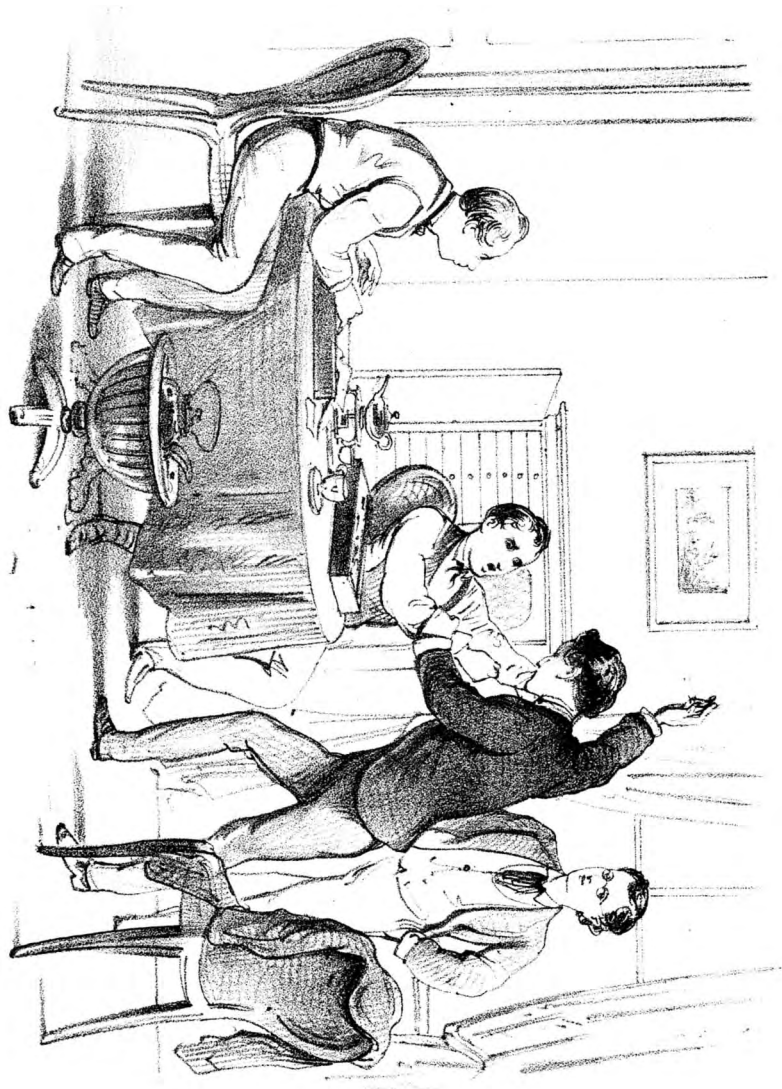
retraite — die men nimmer terugziet. Anderen blijven Student in der eeuwigheid, zonder zich ooit met de gedachte over een examen of de mogelijkheid er van te pijnigen. Zij dweilen vadsig, opgevreten van Klaploopers en Alleenloopers, het eene jaar voor, het andere na, over den geleerden bodem rond, vervelen al wat in hun dampkring raakt en ontzien zich niet avances te doen aan jonge Studentjes, die, toen zij ontgroend werden, nog op de Fransche school gingen, die zij te voren niet zouden hebben aangezien en nu in hun verderf medesleepen. Eindelijk worden zij zoo wormstekig, zoo caduc, zoo bouwvallig, dat iedereen hen vliedt als de pest, uit vrees den instortenden schoorsteen op zijn nek te krijgen, tot zij zich in hunne eenzaamheid, lang nadat hunne personen van de baan zijn, oplossen in mythen, legenden en overleveringen, en zij, beladen met al de namen, welke de geringachting van een kordaten kerel op hun hoofd kan laden en op hunne nietswaardigheid toepassen, der vergetelheid ten deel vallen. Anderen — dit is het eerste kenteeke van Afleggerij — veranderen van studie en komen daardoor al aanstonds in een slechten reuk. Een theologant, die jurist wordt, foei! Het is eene desertie, eene bekennning van onkunde of van onverschilligheid. Wordt een jurist ook wel theologant of medicus? Sommigen verwaarloozen hun eigenlijke vak voor eene of andere liefhebberij, van deze hun hoofdvak makende. Van zoodanige Afleggerij loopt de Student-Auteur groot gevaar. Doch het ergste er aan toe zijn degenen, die het afleggen in de opinie hunner broeders. Men ziet hen vermeden, gehaat, verfoeid, verworpen uit den algemeenen kring. De vriendschap sluit hun de deur voor den neus en weert hunne hand af. Men woont het bij, hoe zij krimpen, kruipen, tegen den stroom op worstelen, vervallen van den een tot den ander, dieper en dieper, tot zij, jousseerende van de algemeene verachting, op- en neergaan met het schuim der academische maatschappij. Doch, laat het ons niet verzwijgen, allen dragen wij, aan de Hoogeschool komende, de zaden van Afleggerij bij ons; onze eigene geestkracht, onze eigene degelijkheid, moeten beslissen in ons eerste jaar.

De Aflegger is, zooals wij gezien hebben, bij uitstek vervelend van nature, tevens nochtans niet onbedeeld met zekeren geest. Evenwel is het de ware geestigheid niet; het is slechts de philisterische verwondering, welke studentikooze eigenaardigheden, buitensporigheden, waaghalzerijen, schouwiteiten, taalverkrachtingen, er voor pleegt te houden. Studenten verzinnen dikwijls dwaasheden, die niemand dan Studenten durft uitvoeren en daarom alleen geestig schijnen. Het zijn zonderlinge, alle decorum met voeten tredende grappen, door menschen bedreven, die geene kans zien op eenige andere wijze de opmerkzaamheid te trekken. Neemt er de proef van! noodzaakt hen tot eenvoudig, natuurlijk, gelijdelijk, fatsoenlijk spreken! Dolle streken zijn het; aardige, zoute, puntige gezegden zijn het niet. Het is de

materie, die zot is; de geest heeft aan die zothed geen deel; Jan Klaassen met zijn malle gezicht en dubbelen bult, maar de man in de poppenkast schoft; alleen maar tijdelijke, invallende opbruising, overdrevenheid, jeuking, opgewondenheid eener dartele en roekelooze jeugd. De Aflegger bemint evenwel in de eerste plaats rust, hetzij op eene canapé of tusschen de wielen. Hij merkt niets op en leidt een dierenleven. Toch heeft hij aanvallen van wijsgeerigheid en voert u op uwe redeneeringen tegen zijn nietig bestaan met den grootsten ernst en de meeste koelbloedigheid te gemoet:

— Ja, maar ik sta ook naar geene posten. Het land is al veel te vol van zulke liefhebbers. Ik wil een ander niet in den weg staan.

Edel gedacht, voorwaar! Maar laat ons elkander gelukwenschen! Want, wie weet, als hunne Hoogwelgeborene rampzaligheden zich eens niet aan dit voornemen hielden, zij kregen nog den volsten uier van de Hollandsche koe.

VII.

DE LIEFHEBBER.

Laatst kwam Piet Kole met Klikspaan uit De Pauw.

— Ik ga eens naar de Quaden.

— Naar wie?

— Naar de gebroeders Quad.

— Naar die nare heeren?

— Wat zal ik je zeggen, Klikje? uit dezelfde stad! Maar ik maak er altijd een feest van en 'k heb hier weer iets in mijn zak... Toe, ga mee!

— Ben je zot? Ik ken ze bijna niet.

— Maak je nog complimenten met die kerels? Allons, mee! of breek een haar!

En meteen stoot hij Klikspaan een kruidenierswinkel binnen en schreeuwt — hij heeft eene stem als eene klok — dat al de winkeljongens mekaar aankijken:

— Bennen jullie hier nog altoos met Quaden behept?

— Jawel, heeren! de heeren zijn boven, kraait uit het kantoortje eene stem, wier geluid een neus met een knijpertje voor den geestroept.

Tik, tik! De deur gaat open en vertoont het edel broederpaar, in tabaksdampen gehuld. Verschrikt als hazen, want zij weten wel, hoe laat het is, als zij Piet zien verschijnen, kijkt het broederpaar op. Het broederpaar zat...

— En gobe de chambre? vraagt een Diplomaat.

— Padon, Diplomaat!

— In een stuijjas?

Minder! maar, netjes aangekleed, in schitterend witte hemdsmouwen, met twee lange pijpen in het hoekje van den mond, welke iedere be-

weging van het hoofd liet sleetjevaren over de tafel, terwijl de blauwe rokken knapjes over twee stoelen waren gehangen. De eene Quad zat, in de nabijheid van een kastje, welks met groene zijde gevoerde deuren beide openstonden, over eene la met penningen gebukt, waarvan de meeste in palmhouten doosjes, met fluweel gevoerd, voor het gezicht verborgen waren; de andere wroette in een bak vol met in de helft toegevouwen vellen schrijfpapier. De numismaticus heet Jaap, zijn broeder antwoordt op den naam van Chrisje.

— Bonjourrrr, kerrels! gilt Kole, die het er nu eens op gezet heeft hun leven voor vandaag te vergallen, met eene barsche, nagemaakte jeneverstem, en knijpt ze beiden in de handen, dat zij meenen flauw te vallen. Klikspaan volgt met een gezicht zoo honigzoet, alsof hij tot hunne intieme karnuiten behoort, en zegt, zoo familiaar mogelijk: — Bonjour! — Ik geloof evenwel niet, dat het bezoek den Quaden juist bijzonder welkom was.

— Wat doe jij daar? begint Kole tegen Jaap.

— Ik schik mijn penningen eens.

— Daar doe je wèl aan, dat 's al eene heel geschikte occupatie voor jou.

— Ik ben er al sedert van morgen aan bezig.

— Daar moet dan ook al heel wat hoofdbrekens aan zijn.

— Dat beloof ik je! Ik heb het ook zóó in mijn rug van dat bukken!..

— Maar... schikt mijnheer eeuwig?

— Dat eigenlijk niet — je bent weer hatelijk — maar dat komt, omdat laatst, toen schikte ik ze volgens de jaartallen, van te voren lagen ze land bij land, en nu heeft de meid ze weer allemaal met het boenen van het kastje door elkander gestooten.

— Kom, kom! jullie willen wel zoo. Dan schikken zus en dan weer anders! Visch moet zwemmen en penningen moeten geschikt worden; anders was de grap gauw uit en konden al de penningkundigen wel ophoepelen. Wat kan je er aan doen? Penningen worden alleen geslagen met het doel om geschikt te worden. Dat is de specialiteit van die Unarten. Je hebt vast de meid omgekocht. Is 't zoo niet, Chris, brave jongen? Maar wat voer jij daar uit? Ik zie het wel, het loopt met jou weer in de papieren.

— Ik kijk mijne handteekeningen eens na.

— Ik heb van morgen mijne eksteroogen ook nagekeken. Dat zijn mijne medailles, Japie!

Japie antwoordt niet.

— Wat is eigenlijk het doel van deze liefhebberij? vraagt Klikspaan Chrisje zoo leuk als hij kan.

— Chris, om er af te zijn. — Och, zoo maar voor de aardigheid.

— Chris, valt Kole in, Klikspaan houdt in het geheel niet van zulke aardigheden. Dus niet geestig, jongen, hoor! Hou je wat in, als je kunt!

De arme Chrisje wist niet wat geestigheid was, en eene woordspeling had meer dan een kwartier noodig om het taaie hersenvlies van

den autografiel te doorboren. De eigenschappen van zijn geest openbaarden zich in het, men zou haast zeggen, systematische verwarren der woorden: diplomatie en diplomatiek.

— Heb je al eene handteekening van Molière?

— Molière?

— Ja, Molière, de maker van die stukken, waar al die klisteeren in komen?

— Ik weet het zoo waar niet.

— Jongen, Chrisje! jij bent knap; als je thee liet komen, zou 'k eens op je knapheid drinken.

Chrisje vliegt op en belt, het theewater rukt aan, en terwijl Chrisje thee zet, zitten Kole en Klikspaan, hartelijk lachend, met hunne beide handen in den kostbaren bak.

— Daar heb ik de handteekening van Noach!

Chrisje keert zich haastig om.

— Och! blijft toch uit dien bak: je haalt immers alles overhoop!

Kole houdt den bak tegen. Chris wordt boos. Er grijpt eene worsteling plaats. De bak glipt uit Chrisjes hand, Kole valt tegen Japie aan, Japie tegen de la met de penningen: al de penningen in de war! Japie had waarlijk haast gevloekt

Schoon zijn vader 't hem verbood.

Maar Japie broemt en gromt toch in zich zelve.

— Zooals ik zei, gaat Kole voort, die zich door niets van zijn stuk laat brengen en niet ophoudt de Quaden te koeieneeren — ik wenschte, dat ge zijn gezicht zaagt, zijn toon van spreken kendet en wist hoe weergaloos hij kan spotten — jullie willen wel zoo; je hebt het weer expres gedaan, 't is alweer een pretext om te schikken.

Maar Japie blijft stom. Japie is nurksch, en als Japie eens nurksch is, dan blijft Japie nurksch. Maar Kole weder goedig:

— Kereltje, vadertje, mannetje, schenk toch eens een kop thee! Chrisje moet niet boos zijn. Kijk eens, 'k heb iets voor je meegebracht, Chris!

Stil tegen Klikspaan:

— Van morgen met het Klankbord (alias Van der Merk) expresselijk vervaardigd.

— Eene handteekening! Van wien? Ik kan ze warempel niet lezen.

— Dat verwondert me! 't Is de handteekening van Ossian.

— O, die dichter?

— Juist. Bij toeval aan gekomen. Die moet je bij Maria Stuart leggen, die 'k je laatst gaf: dan zijn de Schotten bij elkaar.

Wij gaan aan het zoeken naar hare gemartelde Majesteit, op dezelfde wijs uit Koles fabriek gekomen. Onder het werk valt een gedrukt visitekaartje van Professor Nieuwenhuis uit een omslag.

— Je collectie, meende ik, was eene verzameling van handschriften van beroemde mannen, merkt Klikspaan, het kaartje beziende, aan.

— In allen gevalle, voegt Kole er bij, zul je me toch niet wijsmaken, dat dit manuscript is, of ik moest het mishebben.

— Neen, maar ik leg er al vast maar zoo'n kaartje in, tegen dat ik iets beters krijg.

— Dat 's braaf! jij weet het. Wien heb je daar?

— Een zekeren Oldenbarneveld.

O, die dominee, die zoowat onder Maurits leefde?

— Onder Maurits of onder een anderen koning. Hoe vindt je deze?

— Weergaasch mooi geschreven, maar ik ken geen beroemden man van dien naam.

— Hij is ook nog niet beroemd, maar, wie weet? in het vervolg! Als men de onderteekeningen van Van Speyk maar had bewaard?

— Wat heb jij toch een doorzicht in dergelijke zaken! Maar laat mij nog eens verder kijken! Maria Stuart komt nog niet gauw. Wien hebben we hier?

— Ik weet warempel zelf niet. Het is zoo schandelijk geschreven.

— 't Dondert niet. Verder! Die daar?

— Die? Laat eens zien! O! Scriblerus.

Door eenige H. H. Studiosi op zekeren middag door de glazen nagetrokken.

— Scriblerus? Scriverius meen je. Jongen! als ik toch aan handteekeningen deed, zou 'k maken dat ik ze eerst kon lezen.

Eindelijk vindt men de Schotsche koningin. Op haar volgt Hobein, wiens gesteendrukte naamteekening, gelijk de facsimiles van Wyttenbach, Hemsterhuis en andere geleerden, onder van zijn portret is afgesneden.

— Zie eens! zegt Chrisje met een glimlach van pronkzucht, daar heb je de hand van Boerhaave! Er was nog een lange brief bij, maar daar ik niet aan handschriften doe, heb ik er de onderteekening maar van afgeknipt.

— En den brief? valt Kole driftig in.

— Dien heb ik toen maar, geloof ik, in de vodenmand gegooit.

Kole werpt den stoffel den hoonendsten blik van verachting toe, waartoe hij in staat is. Hij wierp hem toe aan eene talrijke caste, die ons land verpest. Zulk soort van volk is voor de intellectueele vorming en ontwikkeling eener natie erger dan de luis voor de groeikracht der vruchtboomen. Zou er geen tabakswater voor zijn? Die apen zijn de voetangels en klemmen van de beschaving en den vooruitgang.

Een vel papier wordt voor den dag gehaald, de valsche handteekening er tusschen gelegd en netjes met eene wel versnedene pen, er op geschreven:

Ossejan.

— Jaapmaat, jongen! jij valt nog in den dut! Kom, vigilant! Heb je geen plezier in je leven? 'k Zal je eens een raadsel opgeven.

Jaap blijft altijd even zuur kijken en morrelen in zijne la met penningen.

— Wat is de lichtste kogel?

Stilte.

— Kom, Jaap, jongen! raden!

De stilte wordt niet verbroken.

Kole met eene stem, alsof hij Jaap zal vermoorden. — Weet je 't niet?

Jaap op een knorrigen toon. — Neen!

— Dat 's wel eene eeuwige schande voor een numismaticu! Dat 's je vriend Bom, Jaap! En waarom? nietwaar? Omdat die op het Water woont.

— Laf!

— Een ander dan. Chrisje mag ook wel meer raden. — Waar ligt de vetste duin?

— Waar zouden vette duinen zijn?

— Tusschen Hillegom en Haarlem, kerel! als de kastelein van den geleerden Man in zijn nest ligt.

— Kun jij, Chris! me ook vertellen, waar Willem II is gaan loopen?

— Nergens! luidt het opgewonden vaderland- en vorstenlievende antwoord; Willem II liep nooit.

— Vraag jij dan maar eens aan Kees Kruseman wat de prins op zijn Boutersem doet.

Daar hangt de laatste prent van de Kroeg. — Weten jullie al wie daar tusschen Jachin en Boaz zit, met zijn rug naar het publiek?

Jaap houdt vol en blijft kwaad, Chrisje kijkt Klikspaan aan en begrijpt de vraag niet recht.

— 't Is Keschiebie van Harre.

— Wie?

Kole met eene stem als een bul. — Keschiebie van Harre!

Chrisje heel flegmatiek. — Dien heb ik niet gekend.

— Ik ook niet.

Doodsche stilte.

— Vondt je die niet almachtig aardig, Jaap! he, jongen? Ha, ha, ha! Ik lach voor jullie allemaal! Ik vind hem al heel gek! Ha, ha, ha, ha, ha!

Hij loopt tegen de tafel.

Jaap. — Kom, leg nu niet te malen! je hindert ons hier altijd.

— Laat ons in dat geval overgaan tot een anderen toer, die het gezelschap al minder en minder zal bevallen. Jaap, je mist eene medaille!

Jaap, die op eens vergeet, dat hij boos is. — Hoe zoo?

— Koop je 'm?

En Kole duwt zijne kale kruin onder het uitspreken der laatste woorden plotseling en misschien wel eenigszins gevoelig onder Japies neus, dat geen goed doet aan 't humeur van het ventje.

— Waarom is does van Staats gekruld?

- Omdat hij een krulhond is, merkt Chrisje snedig aan.
- In het geheel niet! maar omdat zijn baas friseeren op hem geleerd heeft, en toen de klok sloeg is zijn haar zoo blijven staan. Als jou dat ook eens gebeurde!
- En de stem des haarsnijders nabootsende:
- Zie je does 's mowegens, hai is gekwuwd: zie je does 's avonds, hai is gekwuwd: awtaid is does gekwuwd, awtaid.
- Luister dan toch, Jaap! zulke dingen hoor je niet alledag bij je k.....
- Hier kwam een leelijk woord. Jaap wordt rood van boozigheid.
- Jaap, wanneer opent Van der Chijs?
- 't Is schande genoeg, dat er zoo weinig liefhebberij is aan eene Academie van zeshonderd jongelui.
- Dat zeg ik ook, als ik mijne jeneverflesch aankijk. Bellamy had er eene, die heette Jonas, omdat ze elke drie dagen leeg moest. Zoo hoort het. Heb je al eene handteekening van Bellamy? Ik zal er bij gelegenheid eens eene voor je maken. En is er wel een penning op Francina Baane, met het randschrift: SIC TRANSIT GLORIA MUNDI? Maar toch wel, hoop ik, op de zilveren bruiloft van je tante?
- Jaap, antwoordt Chrisje, die er trotsch op is, Jaap heeft al twaalf familiepenningen present gekregen en laatst nog van zijn neef een heele boel in een zak.
- Jaap verregaand geraakt. — Het waren munten, Chris!
- Nu, zooals je wilt.
- Heb ik je niet al dikwijls gezeid, dat er een zeer groot verschil bestaat....
- Wel ja, komaan! wordt er nu nog eens pedant bij!
- En Kole begint, met eene stem, die de glazen doet rinkinken en de menschen op straat stilstaan

De Joodsche wandelaar

- Kole, zwijg toch!
- Jaap wordt nijdig.
- Het lied moet eerst uit.
- Hij schuift het raam hoog op en heft weder aan, terwijl eenige soprani voor de stoep hem nazingen:

De Joodsche wandelaar,
Hij heeft zijn gat gebrand
Al aan den kandelaar,
Hij heeft vervloekt het land....

- Schei nu uit, Kole! Je moet niet denken, dat je een groen voorhebt.
- Malle eend! kom je uit de nachtschuit? De groenen zijn dood, en die ze terug wenscht mag voor mijn part verrekken. Maar zeg mij liever eens, dierbare Jaapmaat! of je de drie gedresseerde arenden wel kent.
- Jaap geeft geen antwoord en ziet zoo zuur als een citroen.

— Dan zal ik ze je leeren.

Hij kruipt hem dicht op het lijf. Chris is te laf om zijn broer bij te staan of iets in het midden te brengen.

— Primo: die uit de *Chûte* van Lamartine, maar daar heb je zeker nooit van gehoord; secundo: die van prins Napoleon — daar mag je wel eens een penning op laten slaan — en tertio: die daar op den penning op Paganini, die al met pak en zak naar de eeuwigheid vooruitvliegt.

Meteen steekt Kole de hand uit, trekt Jaap en passant bij zijn neus en grijpt het stuk brons.

Jaap, op den toon van een stout kind, dat dwingt. — Blijf er af!

Kole houdt den penning in de hoogte.

— Ik heb hem laatst van papa voor mijn examen gekregen, gaat Jaap voort, die uit zijn vel springt. Blijf er af met je zweetpooten!

Kole met eene stem om van te beven. — Beroerde lammeling! heb ik zweetpooten?

Hij nadert meer en meer. Het kookt bij Japie. Klikspaan ziet een onvermijdelijk gevecht te gemoet.

— Ik, zweetpooten? Zeg het nog eens en ik sla je cachueel op je eigene kast op je bek!

En, klets! daar keert hij hem zijn kopje kokende thee op het hoofd om en brengt te gelijk eene aardbeving onder de penningen teweeg. Nu wordt Jaap woedend, slaat druipend in het wild, wil Kole na en gooit de tafel met penningen, autografen, theeservies en Chris omver, die eindelijk partij trekt voor zijn broer en kwaad wordt van den weeromstuit. Men raakt handgemeen. Klikspaan retireert naar de deur. Op eens gaat deze open. De kruidenier verschijnt. Hij klaagt, dat het kokend water regent in zijne pruimedanten. Wij ontsnappen door de kuiten van den hospes en vallen schaterende van het lachen op straat.

— Beotie, Beotie! schreeuwde Kole.

Die Piet Kole, ofschoon veel te bar, is waarlijk een uitmuntende jongen, een opgewonden, opbruisende vent, die veel weet en onder vier oogen zeer ernstig kan spreken; maar voor wezens als de Quaden is hij onbarmhartig. Na de gegevene schets, zal Klikspaan niemand met de ontleding van het karakter dezer twee liefhebbers bezighouden. Zonder dat zal iedereen wel weten onder welke soort ze te rangschikken en kunnen nagaan in welken hoek zij te huis behooren. Het zijn zoete jongens, die 's avonds bij een eindje vetkaars zitten te blokken, omdat papa zegt, dat lampen voor de oogen schadelijk zijn, en dat eindje vetkaars — zoete jongens zijn bijna altijd huichelaars: de hemel beware ouders voor zoete jongens! — al zijn ze uit, laten doorbranden, om de Academische voorbijgangers, bij wie zij als werkezels bekend staan, te doen gelooven, dat zij elken avond op hunne kamer zitten.

— Aan niets, sprak Kole, toen wij eenige huizen ver waren, heb ik meer het land dan aan dat zoogenaamde liefhebberen, een woord met eene pruik als van een Amsterdamschen burgemeester. Weet je wat

men er eigenlijk onder verstaat? Het zonder kennis, zonder bepaald en ernstig doel beoefenen van een vak, 't zij van wetenschap of kunst. En wat zijn kunsten en wetenschappen, als zij een doel missen? Verzamelzucht is het, anders niet. Ik bid u, waartoe een kabinet van schilderijen, eene kast vol penningen, eene tafel met gravures, zoo ze alleen om zich zelve daar zijn! Eene verzameling moet tot voorbeeld en opheldering strekken, geene hoofdzaak wezen. Maar verbeeld u eene collectie van handteekeningen, het meest nuttelooze bijeenraapsel, dat ooit door lediggang is uitgedacht! Schoonheid valt er niet bij te zoeken, en het zeldzame alleen, zooals Van Effen, meen ik, zegt, kan bij mij de plaats van schoonheid nimmer bekleeden, hoewel 't geen zich als wezenlijk schoon voordoet van de zeldzaamheid een aanwas van waarde met eenig recht schijnt te ontleenen. Bovendien, leven de schrijvers niet juist door hun schrift? Daarom, zoo ik ooit het gekrabbel van mijn medemenschen begeeren zou, het zou dat zijn van zeehelden of veldheeren. Die mannen van het zwaard wisten nauwelijks wat schrijven was; voor hen was het zetten van hun naam eene zaak van aanbelang, en er zou, volgens deze wijs van beschouwing, nog eene pikante zijde aan te vinden zijn. Van penningkunde gruw ik. Vooreerst bevordert zij eene bastaardkunst, de opeenkruiping en vermenging van de graveer-, de teekenkunst en de sculptuur. 't Is beeldhouwen met behulp van perspectief; 't lilliputters bas-relief met diepte van tafereel. Verder is er niets uit te leeren. Geschiedenis, zegt men, en schermt met dat woord in 't honderd; men meent chronologie, het stoffelijke en kinderachtige gedeelte der geschiedenis. Kinderen alleen moeten met penningen spelen, evenals, om het abé te leeren, met bordpapier letters. Zoo heb ik er vrede mede. Maar vijzel mij de penningkunde niet hooger op! Ook durft men nog aanvoeren, dat het monumenten zijn, geslagen ter gedachtenis en vereeuwiging van deze of gene groote daad of grooten man. Vriend Klikspaan! heb jij veel op met monumenten, die in palmhouten doosjes worden weggeschroefd, in laatjes weggeborgen en die laatjes weggeschoven in een kastje; monumenten, voor niemand toegankelijk dan voor die Latijn verstaat? Penningkunde is goed voor geleerden, maar het volk — en voor dit, in de ruimste beteekenis, zijn toch de gedenkteekenen — begrijpt niets van al die spreuken, al die toepassingen, al die fabelkunde, al die emblemata, al die koude en vreemde allegorieën. Neen, zoo ge van medailles monumenten wilt maken in den waren zin des woords, smelt ze samen, maak ze tot één met de munten, en graveer op uwe guldens en willempjes, op uwe centen en maffen, de belangrijkste gebeurtenis, welke, in het jaar, dat zij geslagen worden, voor of in het vaderland is voorgevallen, niet alleen onder de regeering van welken vorst, maar ook onder den glans van welk roemrijk feit zij geslagen zijn, zooals in Wurtemberg de guldens, bij gelegenheid der vijf en twintigste verjaring van 's Konings regeering geslagen. Groot en klein,

arm en rijk, zal dagelijks alzoo den roem des vaderlands onder de oogen hebben, het geld waarlijk *moneta*, de gedenkpenningen niet enkel *metalla* zijn. Zoo, als loon in den zak van den handwerksman, als knoopen aan het wambuis van den boer, zullen de medailles werkelijk populair, werkelijk gedenkteeken en wezen. Maar wat in mijn oog van nog veel hooger gewicht is, heb ik u nog niet gezegd. Hebt gij wel eens nagedacht, Klikspaan! over de ware oorzaak, die jongens als de Quaden — en van dat slag zijn er zoovele, hoewel telkens anders gewijzigd — tot dien rampzaligen staat gebracht heeft? 't Is een gevolg van hunne opvoeding. Het ouderlijke huis fabriceert dergelijke zoutzakken. De Hollanders hebben altijd wel een beetje op dien weg heen gewild. Kinderen, zeggen malle moers, moeten een liefhebberijtje hebben, en dan krijgen zij van oomes en tantes, onder den naam van rariteiten, nesten present: duiten, prenten, horens, schelpen, weet ik wat? en zoo leeren zij kwanselen op de school, schacheren, spelen met dingen, die, in hunne oogen althans, kostbaar zijn. Zij worden ouder, en dit instinct van de liefhebberij, dagelijks aangewakkerd, groeit aan in kracht en omvang. Kennis van de zaak of liefde er voor hebben en krijgen zij niet en wordt hun ook niet ingeboezemd: het is maar de hebzucht, de schraapkoorts, de lust van veel bij elkander te garen, de kanker van ons Hollandsch karakter, die wordt aangezet. De lieve jeugd, welke aan penningen doet, leert al vroeg met goud, zilver, geld of stukken, die er veel van hebben, omgaan. Het is eene aristocratische gril, zij eischt eene ruime beurs: dat raden de jongens terstond en streelt hunne ijdelheid, hun hoogmoed. Als zij uit de school komen, vliegen zij niet naar den tuin, stoeien niet op het gras, visschen niet, springen niet, spelen geen krijgertje of met den hoepel; dat zou misschien nog ondeugend op den koop toe zijn! Neen, maar als oude lijzen sluiten zij zich op bij hun kabinetje, kijken, peuteren, zitten boven eene la met goud, blozen van wellust bij het staren op hun rijkdom, maken zich heet op hun schat. Naderhand gaan die onverdraaglijke poliepgewassen bij drommen naar de Academie en dragen de zaden bij zich, die, weldra, als alle onkruid, welig opschietende, den geest der Academie bederven: lauwheid, flauwhartigheid, eigenbelang, welke hen eerst als jonge menschen, later als mannen zullen kenschetsen. Bekrompen van beginselen, arm aan gezond verstand, onverschillig het gewichtigste dat gebeurt den nek toekeerende, gesteld op hun zin en hun gemak, koel voor alles wat hun niet onmiddellijk raakt, slaan zij het leven in. Het zijn stilstaande wateren. Zoo zij iets aanbaden, het zou de middelmatigheid wezen. Eene belanglooze daad wekt hunne achterdocht. Zij twijfelen aan het talent. Wat inderdaad groot is, maakt hen wrevelig, en als er eenige aanleiding bestaat, keffen zij het na. Geestdrift is hun vreemd. Zij kennen het genot niet van iets of iemand te bewonderen. Zooals zij in het gewone leven zijn, vertoonen zij zich ook in hunne studiën. Akelige sukkelaars zijn het, die vergeefs elken

morgen op de colleges zitten en hunne dictaten thuis netjes overschrijven. Bij velen, bij allen van hun gild, heeten zij toch knap. Het zijn niets dan letterknechts en zullen het blijven: gortentellers, *servum pecus* — slaafsch vee — allemansdienaars zonder kop of veerkracht. Alles hangt slap. Op zelfstandig denken, op manlijk voortrukken, onvermoeid handelen, helder en royaal blikken en wikken komt het aan in onze dagen. Wat kan de maatschappij met die duffe, onverschillige, zenuwlooze plantennaturen uitrusten? 't Is vuilnis; weg er mede! Het zijn ventjes van wat kan het mij schelen. Uit de voeten voor den vaderlandschen troep, die ginds aankomt! Zij zijn bang, zij aarzelen hun gevoelen te zeggen; zij moeten, zooals het hun altijd geleerd is, beleefd zijn jegens iedereen. Zij zouden niet gaarne iemand beledigen. Men moet toegevend zijn in de wereld... Zulke stumpers laten eerst alles, waartoe zij aan de Academie geroepen worden, vervallen en in de war loopen, boren Disputen en wat dies meer zij, in den grond door traagheid en vadsigheid, verwaarloozen alle vergaderingen, of zoo zij zich al eens op eene algemeene of faculteits-convocatie vertoonen, doen zij nimmer hun mond open tot het geven van een heilzamen of beslissenden raad, maar brengen integendeel eene keuze uit of scharen zich bij het gevoelen, welke strijden met het belang en de eer van het algemeen. Gij weet immers zelf, hoe moeielijk het is tot faculteitsvergaderingen, zelfs van de talrijkste faculteiten, ten minste vijf of zes jongelui, die vuur en vlam voor hunne belangen zijn moesten, den praeses medegegeld, bijeen te krijgen. Dat het anders ware! Zoodoende wordt de geest der Academie bedorven, uitgebluscht, en verdwijnt alle eenheid, alle kracht, alle zelfstandigheid uit het Corps. Naderhand, de maatschappij ingetreden, trappen deze vroolijke jongens alle burgerlijke plichten met voeten en vervullen hunne posten als lammelingen. Zij zijn het, die luieren en dommelen in plaats van te waken, nawagelen in plaats van aan te voeren, voor alles wat zij boven zich wanen, al was 't het verkeerdste, uit overmaat van hoffelijkheid den hoed onder den arm en den neus in de modder steken, ontzien waar het op luid berispen aankomt en zitten te bitteren in de koffiekamer van de Hoogmogenden, als 't de hoogste belangen van het vaderland geldt. Deze zijn de geduldigen, de gemoedelijken, de vertrouwend in den lande, die met neergeslagene oogen spreken van het wijze bestuur als van eene geheimenis der kerk, en voor het overige de zaken maar laten gaan, om nog een uurtje langer op hunne sloffen aan het hoekje van den haard te kunnen blijven. — Als - wij - onze - pijp - maar - kunnen - blijven - rooken! — Hoe zal er opruimen aan zijn! Zoo wordt nu de Hollandsche natie een volk van eigen gatjes kinderen! en, helaas! staten praten!

— Hoor dien pedanten Kole weer eens aangaan!

Het waren een paar Afleggers, die reeds drie uren lang op hunne ellebogen uit hun raam hadden gehangen, en Kole schreeuwde wel wat hard.

VIII.

DE PRAETOR.

Het is kort na de groote vacantie.

— Nog vijf minuten! fluistert Ployks, die van den aanvang van het College, voor hem halfelf, met zijn horloge in de hand den tragen loop der uurwijzers tersluiks heeft nagegaan, maar nu in zijne waarnemingen gedwarsboemd wordt door het koortsachtig jagende voortdicteeren van den Hoogleeraar, wien nog eenige belangrijke volzinnen over de tong zweven, die volstrekt voor het uur slaat moeten geloosd worden.

Doch de woorden rollen Ployks veel te snel naar zijn zin; hij slaat zijne portefeuille brutaal voor den neus van den Dictator dicht en steekt ook zijn horloge op zak, dat hem nu toch niet veel genot meer schenken kan. Genot? En is het er geen, wanneer men op het College door het tikken tot de overtuiging komt, dat de tijd toch werkelijk voortgaat? Is het er geen, bij zich zelve te bedenken, hoe iedere tik, langzaam maar zeker, het uur der verademing naderbrengt? Is het er geen, wanneer men door middel zijner onbedrieglijke oogappels gewaarwordt, hoe de tijdruimte vermindert, welke een bezwaarlijk te overschrijden slagboom heeft gesteld tusschen den van levensbestanddeelen beroofden dampkring der Collegekamer en het frissche van de buitenlucht?

— Goddank! zucht Taelinck uit den grond zijns harten, die zich ondertusschen het volle uur heeft beziggehouden met het schetsen van allerlei standjes tusschen de Heeren Studenten en het Leidsche gespuis, — dan heb ik juist nog den tijd mijne stillebens af te maken.

— Daar heb je 't portret van zijne hooggeleerdheid met fac simile!

zegt een ander, terwijl hij het voortbrengsel zijner pennekunst bij zijne vrienden laat rondgaan.

— Zie ik 'je van avond? à dix heures? vraagt een vierde, met vuile paille handschoenen aan en een gouden lorgnette, aan zijn overbuurman, die den spreker in kleeding en tournure niets toegeeft.

— Bien volontiers!

— Beroerlingen! bromt een zesde, die, in den geurigen kreits hunner atmosfeer geplaatst, deze half Fransche samenspraak aanhoort, — praat je moêrstaal!

Maar, hoe? dicteert Professor dan in den wind en wordt er door geen van die allen geschreven?

Kom je uit de nachtschuit? Als men maar niet al te zelden op de banken van dit vertrek heeft nedergezeten, krijgt men een briefje van toelating tot het Examen, waarmede de grap afloopt. Zoo men slechts doet alsof men College houdt. Het overige is van minder belang. Il s'agit de sauver les apparences. O hooge school!

— Hora! roept Pluyks vrij luid, en twintig stemmen herhalen dat heerlijke woord.

Welk een gewoel! welk een gestommel! Het is eensklaps alsof verborgene raderen in die wassenpoppen beginnen te werken, op wier troniques verveling gezeteld, in wier houding ijskoude onverschilligheid te lezen was. Professors tong ratelt nog midden in een volzin, welke een geheelen schat van welsprekendheid en wetenschap besloten houdt. Dat het nu ook juist elf uren slaan moest! Hij verheft zijne stem, zet aan zijne voordracht klem bij, tracht de reeds voorlang bezwekene of wederspannige aandacht zijner hoorders te boeien. IJdele poging! Het eentonig geklep van de stadhuis klok heeft op het trommelvlies zijner ornatissimi eene veel streelender en krachtiger uitwerking dan zijne snedigste invallen, puntigste aardigheden. Het is hem onmogelijk hen ééne minuut over den tijd bezig te houden; hij blijft steken in het schoonste gedeelte zijner peroratie, en alsof er geen Hoogleeraar in de wereld was, verlaten al de auditores in een oogwenk het mufte collegehok.

Slechts één is blijven zitten, één enkele slechts vangt nog met een gretig oor de lettergrepen op, welke, voor hem zoeter dan honig, van de Hoogleerarische lippen vloeien; één enkele slechts krast nog met de pen over het keurig geliniëerde papier en schijnt geenszins te deelen in de haast, welke zijne medestudenten betoond hebben. Dat is eerst een Student! Nietwaar Professor?

Deze hoopvolle jongeling is het beminde kindje van den Vir Clarissimus. Bij zijne aankomst aan de Academie werd hij door zijn vader, die bij ondervinding weet, hoe licht een jongmensch voor de verleiding bezwijkt, aan de bijzondere zorg van den Hoogleeraar aanbevolen. De oude heer Quad heeft met zijn zoon Jacobus bij ieder, wiens hulp en bescherming deze ter voortzetting zijner studiën behoefde,

bezoeken afgelegd, ten einde Hunedelen de belangen vak zijn lieven jongen op het hart te drukken, en hem daarenboven bijzonderlijk opgedragen aan het herderlijk toezicht van den Weleerwaarden ***. Jacobus Quad, die, nauwelijks der vaderlijke roede ontwassen, aan den geesel der Docenten is overgeleverd, waagt het nimmer een enkel College over te slaan. Zijn papier, hetwelk hij behoorlijk met vier lijntjes potlood in het vierkant voorziet, opdat de Dictaten als kabinetstukjes daarin pronken zouden, is zonder frommel of vlek. Hij heeft zich eene wandelende inktflesch en pennenbos verklaard. Altijd bevindt hij zich het eerst op het College. Nauwelijks is de klok van tien koud, of hij stormt de Studenten voorbij, zet zich dadelijk op zijne plaats, welke die is waar niemand zitten wil, uit vrees, dat Professor hem in het vizier hebbe, en vertoeft altijd zoolang, dat hem nimmer de dierbare zegen ontgaat, die de Hooggeleerde zijnen hoorders geeft:

— Reliqua, auditores humanissimi! ad diem crastinam referamus!

Nu eerst oordeelt Quad zich bevoegd tot het bergen van zijne dictaten en maakt zich gereed om op te staan, maar spreekt onderwijl den Hooggeleeraar licht blozend aan:

— Wat doet het mij een uitstekend genoegen Uw Hooggeleerde weder zoo wèl te mogen zien! Is de familie ook in goeden welstand?

Den volgenden morgen wordt de aanval hernieuwd.

— Ik hoor dat u van plan is de reis, die u dezen zomer gemaakt heeft, in het licht te geven. Ik ben al zóó benieuwd!..

Den derden morgen heeft hij weder iets op de bruine tong, wanneer juist de Hooggeleerde zich met ongewone vriendelijkheid en een glimlachje tot den onvermoeiden collegehengst wendt en zoo geheimzinnig mogelijk zegt:

— Mijnheer Quad, mag ik u wel eens een oogenblikje spreken?

Jaapje buigt en werpt een zegepralenden blik in het rond, of ook iemand van zijn geluk getuige is; maar, eilacy! hij is met den Professor alleen. Zijn Hooggeleerde gaat voor, Jaap volgt. Buiten de Collegekamer maakt Professor rechtsomkeert en spreekt:

— Mijnheer! zou ik u wel mogen belasten met de bezorging van de naamlijst van degenen, die mijne Colleges wenschen bij te wonen?

— Met het grootste genoegen! is het opgetogene antwoord.

En Jacobus Quad, ten hoogste voldaan met de hem opgedragene waardigheid en het mondgesprek met den Professor, keert langs denzelfden weg, welchen hij gekomen is, en valt in een hoopje medestudenten, die buiten staan te wachten, dat het Professorale kwartiertje zal verlopen zijn, hetwelk hen naar binnen zal roepen. Quad komt op straat met een gelaat blinkende van vreugd.

— Heeft hij nog zoo lang gekletst? vraagt er een; het is al tien minuten over elfen.

- Jij hebt hem voor die tien minuten weer het gat gelikt.
 — Neen! antwoordt Quad, zonder in het minste boos te worden; ik heb een apartje met 'm gehad.
 'M! dat moest Japies vader eens hooren! Met zooveel minachting van zijn leermeester te spreken!
 — O, dan ben je Praetor geworden!
 — Dat is ook zoo, en daarom, jongens! vervolgt hij hoogst fideel tot de omstanders — nu moeten jullie eens gauw teekenen, want de oude heeft gevraagd, of ik me wat haasten zou.
 — Ben je mal!
 — De vent heeft weer geld noodig.
 — Laat hij naar de maan loopen.
 — Ik betaal geen donder voor het eind van de volgende maand.
 — Ik ook niet.

Allen zingen hetzelfde liedje en scheppen er vermaak in den lamzaligen Liefhebber grof te staan verneuken, zoodat Jaap, die zich van zijn Praetorschap niets dan eer en genoeg had voorgesteld, lust krijgt er over te gaan nadenken, of hij de vleiende onderscheiding nu reeds niet even oprecht zou durven gaan verwenschen als hij ze vroeger begeerd heeft.

Het is avond geworden. Jaap komt te halfzeven thuis — zijn broeder viert juist een Promotiepartij — en zegt, terwijl hij naar boven gaat, tot zijne hospita:

— Juffrouw, ik ben van avond voor niemand thuis.

Nauwelijks heeft hij zich gansch op zijn gemak voor zijne tafel gezet en eene lange pijp gestopt, of hij haalt zijn extra supra velijn voor den dag en begint aan het schrijven van de lijst. Met onnavolgbare zorgvuldigheid wordt alles aangewend wat dienen kan haar eens recht netjes te hebben. Vele kostelijke vellen papier worden aan dien arbeid verknoeid en omtrent een half gros pennen afgekeurd, totdat het onzen Liefhebber post tot *varios casus* gelukken mag eene in de daad sierlijke Praetorlijst gereed te hebben, boven welke in schoolmeesterschrift te lezen staat:

L. S.

Juvenes ornatissimi, qui, solitis conditionibus, Viri Clarissimi, quas dabit lectiones de — frequentare cupiunt, ut nomina his subscribere velint, rogat

Scrpsi ad diem — Octobris
 MDCCXXI.

JACOBUS QUAD:

Jaap is niet weinig opgewonden over zijn arbeid. Dat heet eerst zijn tijd besteden! De constructie van het Latijn is immers innig Ciceroniaansch en de vraag zelve zoo beleefd en vriendelijk gesteld, dat iemand al heel hardvochtig moet wezen, die niet dadelijk, tegen de

gewone heffing ter tegemoetkoming in het huishouden van den Professor, zijn naam daaronder plaats en wil. Hij overziet met zelfvoldoening het geschrevene, houdt het nu rechts dan links bij de lamp, om het calligraphisch schoon er van vollediger te genieten, en is eindelijk zedelijk overtuigd, dat de Professor geen beteren Praetor had kunnen kiezen dan hem, Jacobus Quad.

Daar komt iemand de trap op.

— En ik had gezegd alleen te willen wezen, en ik zou nu juist aan vader geschreven hebben! Wat zal hij verrukt zijn over de onderscheiding, die mij ten deel is gevallen!

Spoedig alles bijeengepakt wat verraden kan, hoeveel velletjes papier er te loor zijn gegaan, hoeveel moeite en zorg er aan de zaak zijn besteed, hoeveel lexi ca overhoop gehaald om het Latijn zonder fouten saam te krijgen en hoe ongelukkig hij in de eerste pogingen daartoe geslaagd is! De deur gaat open en Van de Velde staat binnen. Dan zal Chrisjebroer, zoo niet Jaap, ditmaal ten minste rust hebben.

— Bonsoir, Praetor! Is je lijst al klaar? Ik kom teekenen.

Van de Velde liegt; hij komt alleen om Jaapje het land aan te jagen, en de spotachtige uitdrukking van zijn gelaat heeft aan den onnoozelen Quad alle vertrouwen op zijne welwillendheid reeds benomen. Deze vermant zich echter en zegt, schijnbaar vriendelijk:

— Dat 's vroeg genoeg. Van morgen hadt je heel andere voornemens.

— Ik heb me bekeerd. Dat doet je goed, he? Waar is je lijst?

Jaap geeft hem met de onmiskenaarste blijken van inwendige onrust het gevraagde of liever het geëischte over.

— Pas toch op, dat je die streep niet vlakt. Het hoofd is nog niet droog. Wacht! wil ik 'm vasthouden? dan kun je 'm in mijne handen zien.

Van de Velde glimlacht en neemt het papier zoo onhandig aan, dat Jaap een schreeuw van angst niet onderdrukken kan.

— Doe ik je zeer?

— Neen, maar je kreukelt het papier.

— Is het anders niet! Geloof mij, 't zal er zoo fijn niet uitzien, als je 't den oude weeromgeeft.... Ik moet zeggen, dat het mooi is.

Hij overziet het opschrift.

— Bliksem! vraag jij ons om te teekenen? met een verschrikkelijken nadruk op de beide voornaamwoorden. Solitis conditionibus! Ben je beroerd? Heeft de oude je dat gezegd? Cupiunt moet een conjunctivus zijn. Die lijst is veel te pedant.

Jaap ziet vol angst naar de krampachtige trekking der vingers van Van de Velde; hij wil eene laatste poging wagen en hem de lijst ont-rukken, maar....

Daar lag, voordat hij 't kon beletten,
't Gewichtig document in twee!

— Smeerlap!

Van de Velde koeltjes. — Ik hou niet van twist.

Jaap is rood van toorn en spijt. Hij zoekt de stukken in stille wanhoop bijeen en poogt ze weder saam te hechten.

— Zoo heeft het gezeten, Japie! — Met een spottenden glimlach. — Je kunt de lijst nog best gebruiken.

Jaap eenigszins bemoedigd. — Hoe dan?

— Als je ze maar in twee afleveringen uitgeeft.

Jaap antwoordt niet, maar zet zich, met den rug naar Van de Velde gekeerd, aan zijne tafel.

— Mag ik nu niet teekenen?

Geen antwoord.

— Ik vind het vervloekt gemeen, dat je daar je lijst gingt verscheuren. Maar ik weet het wel, je hebt het land aan me. Het was uit hatelijkheid. Wacht maar! morgen op het College, daar spreken wij elkander nader. Ik kan ook wel hatelijk zijn.

Een vloek, een slag van de deur, dat de kamer dreunt, weg is Van de Velde.

Pas is de schrikvogel gevlogen, of Jaap, die zich gedurende al dien tijd verbeten heeft, begint te grienen als een kind, en des anderen daags durfde hij, uit vrees voor Van de Velde, niet op het College komen. Het was het eerste, dat hij oversloeg.

Ex ungue leonem! Kent gij iets vervelenders dan een Praetor? Eeuwig loopt hij u na met gesprekken over Colleges en over Professoren; altijd weet hij nauwkeurig, waarom deze of gene geen College geeft of wanneer er Instituten- of Pandectenlol zal zijn, en loopt voor dergelijke feesten het wild, ijverig snuffelende, op. Mag het u voor een oogenblik gelukken te vergeten, dat men Student is om Colleges te houden, dan is hij de kwelduivel, die deze vreugde vergalt. Zit gij aan een speeltafelte, dan trekt hij u telkens af en stoort u in uwe diepzinnige berekeningen, door u te onthalen op den een of anderen ui van een hooggeleerde, dien hij dezen morgen heeft opgedaan op het College, waar het *tres faciunt collegium: ego, tu et Deus* — op de sprekendste wijze werd voorgesteld. Praat gij over uwe kennissen in de stad, dan bluft hij op zijn familiaar verkeer bij den Professor; hij kent den naam, den ouderdom, de eigenschappen van elk der leden van de familie, en weet u altijd, met een behendigen greep, te doen gevoelen, hoeveel gij aan die lieve conversatie mist.

Op het College is hij het eerst en het laatst. Hij kiest zijne plaats rechts van- of nog liever vlak tegenover den kathedr en kijkt den Professor de woorden uit den mond. Zijn papier ligt reeds gereed, als de portefeuilles der overigen nog toegestrikt zijn, en zijne pen staat reeds klaar om dadelijk van wal te steken. Op de vraag van den *Clarissimus*: — *Ornatissime, quaenam fuerunt ultima?* — waarbij hij alle mor-^{te} aanwendt, dat de Professor toch het oog naar

hem richte — hetgeen trouwens gewoonlijk het geval is, daar zijn Hooggeleerde bij den Praetor alleen geene slib pleegt te vangen — dreunt hij met gepasten ernst de laatste phrase van het laatst gedichteerde op. Gevoelt een of ander onvoorzichtige en minder geoefende mededinger ook eens bijgeval eenige opgewektheid op de bovengenoemde formulievraag te antwoorden, zoo laat de Praetor hem zijn gang gaan, maar duwt hem, kleingeestig jaloersch op zijn recht, zoodra hij gedaan heeft, toe: — Nu, jij houdt je dictaten ook goed bij! — terwijl hij in eenen adem de verbetering laat volgen.

Welk eene moeite om al die heertjes te laten teekenen, welk eene nog veel grootere om al de foaien voor den Professoralen meidenstoet binnen te krijgen! Overal wordt hij met grauwen afgeslagen; overal laat hij eene veer. Hoe hij de broeders niettemin moet blijven naloopen! De Diplomaten zijn nog het handelbaarst. Zij vernederen zich niet tot scherts, krabbelen hun naam, schenken den godspenning en werpen de pen minachtend op de houten tafel, dat de punten er van staan als de beenen van een houten Jan Klaaszen.

De meesten hebben het land aan den Praetor. Voor pedant staat hij algemeen te boek. Daarbij is hij degeen, die, handlanger van de Professoren, dezen zijne makkers plukken helpt, eene soort van collegediender.

Zoodra Jacob Quad al het geld gezakt heeft, brengt hij de lijst aan den Hoogleeraar, rekt met hem af en wordt even trotsch en ondraaglijk als hij kort te voren kruipend en indringend geweest is. Geen wonder! Trotsch en ondraaglijk is hij in de zielverheffende bewustheid, dat hij een dergelijken plicht betracht heeft en de goedkeuring van den Professor en van zijn vader heeft verworven. Het streelt hem een man aan zich verplicht te hebben, die op zijne volgende Examina een rechtstreekschen, althans een zijdelingschen invloed uitoefent. Voorzeker zal deze zich zijner te goeder ure herinneren; het kan niet falen, of een uitstekend getuigschrift is de belooning voor zijne bewezene diensten, en veelal becroont bij voorraad een vriendelijk: — Mijnheer! het zal mij aangenaam wezen u nu en dan ten mijnent te ontvangen, het zure werk. Dan is de Verzamelaar buiten zich zelve van vreugd. De geheele Academie moet het weten, welk geluk hem is te beurt gevallen. Aan ieder, die het hooren wil — al wil niemand het hooren — verhaalt hij het treffend voorrecht en houdt niet op met het eenvoudigste gelaat te betuigen:

— Waarachtig, ik weet niet waarmede ik zoo iets verdiend heb!

IX.

BIVALVA.

Zijn zij nu allen bijeen, zijn ook de laatsten aangekomen, zijn ook de achterste achterblijvers binnen? Welkom dan, vrienden, binnen deze vest! welkom op uwe kamers! In uwe afwezigheid zijn zij sierlijk uitgedost, met lichtere kleur van verf en vroolijker behangsel. Getroost het u dus, zoo gij bij het eerste binnentreden onaangenaam verrast werd door zekere kille, maffe lucht, welke te gelijk naar olie, stijf sel en zeepsop ruikt! Het was de Hollandsche zindelijkheid, die u tegenwoei. Geduld! zij zal weldra gevlucht zijn voor den geur uwer sigaar, gevlucht door de opgeschovene ramen. Gij zoudt u in het groene zeildoek uwer tafel met mahoniehouten rand kunnen spiegelen. Doch, wacht maar! over eenige dagen zal de tafel door het heen- en weerschuiven der geleerdheid mat geschuurd en haar rand met kringen wijn, bitter, punch, zijn uitgebeten. Ziet eens hoe uw haard blinkt! Nog weinige weken en hij schudt zijne werkeloosheid af, hij gloeit, en gij schaart u met uwe boezemvrienden rond zijne fideele vlam. Dan wordt hij u het altaar der vriendschap, en zijn vuur spant samen met het vuur van uwe bisschop en zet uw vroolijken kout aan en prikkelt uw jeugdigen geest.

Hoezee! nu zijt gij weer te Leiden! Weer te Leiden, Studenten! mijne Studenten, Klikspaans Studenten! Nu bevolkt gij mijne straten weer, en mijne nachten zijn niet meer stom. Nu heeft Klikspaan met vernieuwden lust zijne puntige pen opgevat en spreekt weer tot u, vrijmoedig, onbevreesd.

Hoe stil, hoe doodsch, hoe akelig, hoe afgewonden, was hier alles, toen gij weg waart! Onze zomerconcerten, anders bleef ons niet over. Maar ook deze verveelden den slaperigen stedeling. Het was er ledig

en treurig. Toch hoorde men er goede muziek, toch had men er een vrij lieven tuin, toch zou men er aangenaam en talrijk gezelschap hebben kunnen ontmoeten en, met de gedachte, dat wie te Leiden verkiest te wonen zich een weinig moet behelpen, zich goed hebben kunnen amuseeren. Doch men bleef liever bij het kwispedoortje thuis.

Wat ik ulieden bidden mag, vrienden! komt toch nimmer te Leiden, als het aan vacantie lijdt! Gij zoudt er u dood ergeren. Uw rijk is er voor die twee maanden opgeheven; uwe macht, uw invloed worden er miskend. De weinige Spoelhonden — zoo durft de Leidenaar u immers verwaten genoeg noemen — die er blijven, houden zich schuil. Gij hebt er niets te zeggen. Wat meer is, men maakt er u bespottelijk.

— Hoe dat? bespottelijk?

— Ziet gij die snaken, daar voor ons uitloopen?

— Die jongelui?

— Jongelui! en het is vacantie?

— 't Is waar, maar het kunnen toch niet anders dan Studenten wezen, dunkt mij. Petten op één oor, badines in de hand, nette rokjes, korte jasjes aan, de gang, de manieren, de slender, de chic en fin van den Student; Dikke dotten krulhaar meen ik ook te zien, die...

Wij gaan het troepje voorbij. Mijn vriend Van Eider schrikt terug. Het was de huid van den Student maar. De gemeenste bek stak uit het gewaad. Het waren verkleede Leidenaars! En als zij Engelsche reizigers, die deze stad in het schoone seizoen bij menigte bezoeken, voorbijkomen, zegt de domestique de place, die er bekenden onder heeft:

— Dutch Students, Sir!

Ziet gij wel, dat ge wel terdege bespottelijk wordt gemaakt in de groote vacantie en gij hier al wonderlijk wordt vertegenwoordigd gedurende de zomermaanden? Maar thans komt gij terug, en daar, volgens Lafontaine,

*Un équipage cavalier
Fait les trois quarts de leur vaillance,*

worden al die fraaie vermommingen naar de lomberd teruggebracht of aan den uitdrager weerombezorgd en tegen den ouden, getrouwen kuitendekker ingeruild. Thans komt gij terug naar de stad uwer taak en uws vermaaks, ontslagen van de grendels der ouderlijke woning, met een buidel geld, dat gij in de vier winden uitstrooit, vervuld van nieuwen, verschen haat tegen die, als gij van de baan zijt, uwe petten durven opzetten, met uwe rokken loopen en zich voor u uitgeven. Nu beeft hij weer, de Leidenaar, houdt zich nederig en laag bij den grond, en peurt naar uw afval. Nu ontsluiten zich de Colleges, en de Professoren, die in Juni — of, enkelen, reeds in Mei — bij de omega amen gezegd hadden, vangen hun dictaat bij de alpha weder aan. Nu valt gij uwe broeders, die gij zoolang hebt moeten missen, met geestdrift

in de armen, en uw hart springt op van vreugd, en met lust smelt gij het nieuwe jaar weder in. Nu de studiën, ijverig onder het vaderlijk oog voortgezet — of hebt gij een reisje gemaakt? — de studiën ampart gezet! nu feest gevierd, gejuicht, gejubeld, bacchanalia geïnstitueerd, gezongen en gesprongen, en de vrije jeugd door alle poriën ingezwolgen: de ouderdom nadert zoo ras! Vertoont u aan de stad, als Z. M. te Amsterdam op het balkon! De stad is begeerig u te aanschouwen, heel Leiden deelt in den geest, die u bezielt; de biljartjongens hangen niet meer droevig op hunne armen, maar staan wakker op hun post; Robert draaft als vanouds door de stad en huppelt naast de koets met de pauweveeren; stokke Mozes, dat zeventigjarige lijfstuk van het Leidsch Atheen, waar hij reeds acht geslachten overleefde, legt zijn zware pak weer op zijne heup, gelijk Bolus zijne groene trommel; Toon Muller met zijn bedenkelijk gezicht, strijkt opnieuw zijne hand welgevallig langs zijne kin en glimlacht tusschenbeide — zoo'n oolijke Toon Muller! — terwijl het staartstuk van Döhler, luizig opgewonden, met een stuk in zijn kraag, op zijne vier stijve pooten door de leege concertzaal huppelt. En daarom, Klikspaan groet u, vrienden, en weest welkom in dezen herbergzamen wal!

Maar voor hij verder gaat heeft Klikspaan vergeving noodig.

Klikspaan schreef, bladzijde 69: de Aflegger is het far niente in zijne onedelste incarnatie. Hij schreef onwillekeurig eene onwaarheid. Neen, de Aflegger — de Afleggers mogen hem de vergissing, of laat hem liever zeggen de verguizing vergeven! — is het far niente in zijne onedelste incarnatie niet. De Aflegger is nog eenigszins tierig, doet nog eens eene grap, laat de lever nog eens schudden, en wie mag hem niet gaarne, als hij in coulessen met zeven paarden rijdt, zich met sjeezen in het Rapenburg ment en op de vrijers ranselt van de meiden, die hij gekitteld heeft? Maar dat andere wezen, het welk werkelijk het far niente in zijne onedelste incarnatie is, doet niets van dit alles, heeft voor niets, dus ook hiervoor geen gevoel. Het leeft, het voedt zich, het dierlijk leven gaat zijn gang, maar de ziel!... Velen twijfelen, of het er wel eene heeft, en meenen, dat hetgeen zij houden voor hare kenteekenen, verschijnselen zijn van zijn organisme. Het is tuig, niet eens een werktuig. Een ding; dat het een dier ware! Zoo het nog maar kwaad deed! Maar het doet niets. Het weet niets, het kan niets. Het is een negatief wezen, dat meestal in zijne schulp ligt opgesloten. Aldus bestaat Bivalva, als men het bestaan mag noemen. Zijn geest is gesloten voor elke aandoening, voor alles, edel of onedel, wat naar drift zweemt. Des morgens, tien minuten nadat hij gemelijk zijn bed is uitgekropen, komt de zwammige en schubbig vent langzaam aandweilen op het College, dat hij slordig houdt. Met ongewasschene handen, ongekamde haren, afzich-telijke oogleden, ongeschoren baard, valt hij neder op de bank. Zijn gele vel, in de eerste plaats zijn neus, is met vurige puistjes bezet;

zijn hals is achteloos in eene roode, gescheurde bouffante gewikkeld; zijne voeten steken in vuile wollen kousen, afgehakte vette muilen of zware modderschoenen. De pruim, waarmede hij gisteravond naar kooi is gegaan, heeft hij zooeven uitgespogen op de straat, en het stompje gouwenaar kleeft reeds aan zijne gekloofde lip.

— Terstond een citroen of azijn! of hebt gij desnoods zuur roggebroomd bij de hand? Het hart keert mij om!

— Wat deert u, wat scheelt er aan?

— Ik keek op, toen hij geeuwde.

Men ziet hem verder nagenoeg nooit dan op de Sociëteit, waar van tijd tot tijd een lamme, onnoodige vloek uit zijn scheeven mond glipt, en als hij u om het komfoortje vraagt, merkt gij, dat zijn adem met bitterdeelen is bezwangerd.

O jeugd! o gulden, blonde jeugd! het is een afzichtelijk monster, dat u geschilderd wordt! Stelt tegenover dezen aterling den ijverigen, smaakvollen, geestrijken jongen man, die voor de reine, edele indrukken van kunst, wetenschap, natuur, liefde, vriendschap, de wijde poorten van zijn geest opensluit, dien verrukking voort doet ijlen naar den top, alwaar roem en geluk hem wachten; den vroolijken gast, die zich ontspant in de zonnige weide, zich, verborgen in het hooge lommer, op den arm geleund eens vriends of eener geliefde, uitstort in vertrouwelijke of degelijke gesprekken, of in liefelijke droomen der blijde toekomst verliest. Dat heet zaligheid, dat genot! O, zich over te geven aan de heerlijkste neigingen des gemoeds! O, gehoor te hebben voor de groote harmonieën der schepping, sympathie voor bloemen en voor sterren! Eere eene zoodanige jeugd! Ontzag, liefde voor haar! Zóó verwarmt zij de broederlijke harten, zóó oefent zij een weldadigen invloed uit op alles wat haar omringt, zóó omstraalt zij hare tijdgenooten met haren verlichtenden glans, zóó deelt zij overal liefelijkheid, kracht, manlijke zelfstandigheid mede!

Bivalva is buikig en ziet er ouder uit dan hij is. Hij spuwt wel eens bloed, is aanhoudend heesch en hoest, maar sterft niet. Hij mist volstrekt godsdienstige en zedelijke begrippen; vandaar dat er voorbeelden, zeldzame nochtans, bestaan, dat hij zich zelve uit verveling heeft van kant gemaakt. Hij zit veel op zijne kamer en ligt daar veel op de canapé. Als iemand hem bezoekt — zijne schaarsche vrienden zijn geïnteresseerde Klaploopers — schijnt hij altijd uit den dut te verrijzen. De eenige boeken, die bij hem te vinden zijn, behooren tot de noodzakelijkste, welke hij voor zijn vak behoeft. Hij leest verder nimmer. Eens toch herinnert hij zich flauw in eene trekschuit een gedeelte van het tweede deel van den Jood van Spindler doorgebladerd te hebben, dat de schipper uit eene la haalde, waar het tusschen pijpen, snuiters, speelkaarten en vetkaarsen in lag. Hij nam het mede tot zijn gerief. Het boek zag er uit als de dief zelf, overal met smetten, ooren en scheuren. De schoonste bladzijden waren er moedwillig uitgerukt en

het stonk walgelijk zuur. Hij kent niet eene enkele taal, ook geen Latijn, zelfs zijne moedertaal niet. Zijn woord is:

— Nou die was ook *ad rerum!*

Meer dergelijke spreekwijzen zijn hem eigen. Hij is zoo vervelend, dat Klikspaan bang is het op de beschrijving van zijn persoon af te leggen. Met gemak kan hij twee uren lang zijn bek houden in een gezelschap, waar gelachen, gezongen en gestoeid wordt. Klikspaan was gedurende een half jaar met een zoodanigen gebruid in zijn dispuut. Het misselijke product sprak nooit mede en nam zelfs volstrekt geen deel in de gesprekken. Alleen schonk hij zich, zoodra zijn glaasje leeg was, regelmatig in en rookte afgrijselijk veel pijpen. Na den afloop der werkzaamheden — ook dan bleef hij even stom — verzwolg hij zijne twaalf kopjes chocolade, rookte nog een paar pijpen, zei met het klokje van éénen: — wie gaat er mee? en rukte uit. Hij was, zooals men pleegt te zeggen, een goed lid voor de kas. Zelden vervulde hij eenige werkzaamheid. Daar was hij veel te lui toe en bovendien ook niet in staat. Ja, eens toch dreunde hij tot aller verveling een opstel voor in schoonmaaksters Hollandsch, hetwelk hij nog bewaard had als eene gedachtenis van de Latijnsche school, een vertaald brok uit *cicero*: de officiis. 's Avonds heeft Bivalva meestal een snor aan. Hij bezuipt zich in zijn eentje, bij zijne heete kachel, aan het eerste gedistilleerde vocht, dat hem onder de hand komt. Dan dresseert hij ook een klein Engelsch langharig hondje, waar hij bij toeval aan is blijven hangen en dat op den schoot eener Haagsche freule behoorde te liggen. De arme Bijou, Smous wil ik zeggen, is ook van dat gevoelen, want hij krijgt meer slaag dan eten, en dan hoort men het diertje kermen en janken door het gansche huis. Want hoe dronkener de baas wordt, hoe harder hij het hondje schopt. Ka de meid klaagt bij de bureu:

— Laast zat werending de juffrouw benaiden te hoilen, zou as Meheir dat lieve beissie met zijne rotting op zijne bast zat.

En dan is het een leven, dat hooren en zien vergaaf, en men verneemt niets dan razen en vloeken op „dien verdomden mop.” Te tien of elf uren gaat hij uit. Naar zijne meid, eene zoogenaamde *piereuse*, die hij er met twee andere Thersiten op na houdt, met wie hij ze op een winternacht van achter de pomp van de Ruïne gehaald heeft, en het wangedrocht komt zelden thuis vóór 's ochtends, als de dag aan den hemel is. Hij weet, hij weet bij ondervinding, dat niemand meer veracht is dan hij: daarom vermijdt hij ook allengs de Sociëteit en De Pauw; eerst komt hij er op onbezochte uren, weldra in het geheel niet meer en valt al lager en lager. Men zoeke hem in het wakende Haantje, op het Doelengrachtje bij Servaas of in de Spijkerbak. Hij gaat van de heeren naar de heerenknechts, maar vindt overal zijne meerderen. Men zou hem in den Schouwburg of op elke andere publieke plaats, die hij om die reden ook al vliedt, pre-

senteeren om eens even aan het puntje van zijn neus te komen, dat hij zou laten begaan. Op inteekenlijsten wordt zijn naam constant geschrapt of met malle of beleedigende adnotationes in margine geïllustreerd. Eens zat Piet Kole naast Bivalva op het College. Gelijk wel meer geschiedt, liep een houtluisje over de tafel.

— Steek hem maar weer bij je, vuilik! zei Piet moedwillig, alsof het een geheel ander insect was.

Maar Bivalva wrook zich... op het beestje, dat hij dood wreef, en toen het college uitging, zei hij vriendelijk bonjour tegen Kole, die hem aankeek als een leeuw. Zooals gezegd, Bivalva weet, dat hij het uitvaagsel des Studentendoms is en soortgelijke dingen alleen gezegd worden om een standje met hem te zoeken en hem een duchtig robbertje ros te bezorgen. Daarom veracht hij zich zelven ook diep, zich zelven, dat is natuurlijk zijn lichaam, en spreekt nooit dan van zijne ribbenkast of zijn zielzak. Maar dat laatste is een bluff.

Wat nu het meest zal verwonderen: Bivalva steekt tot over zijne ooren in de schulden. Hoe hij ze maakt is ieder een raadsel. Hij drinkt veel, dat is waar. Doch eigenlijke feesten geeft hij niet, het getal zijner kennissen is zeer beperkt, voor zijne kleeding heeft hij geen penning over. Nimmer spat hij eens uit of doet dolle coupes. Zijn leven is geen vuurwerk, maar een uurwerk. Spelen doet hij evenmin; daartoe zou hij ook te lam en te stomp wezen. Hij is een paddestoel, eene stinksloot, de Academische aī. Kortom, Klikspaan weet het zoomin zeker als iemand het weet. Maar toch zijn er drie dingen: hij heeft eene meid: die slet kost geld en fopt hem bij neus en ooren; niemand vervolgens ontziet zich hem, waar hij maar kan, in zijn nek te zien, en Bivalva weet van toeten noch blazen: eindelijk schijnt hij aan de Joden aangelegd te hebben, en dan heeft hij het zoo bijzonder ruim niet. Hij wordt geplukt en uitgezogen, waar hij gaat en staat en op allerhande manieren, en zoo komt het, dat hij weldra òf op magere Theses van een ander, zoo hij Jurist is, in het Romeinsche recht zal promoveeren, òf druipen, als hij in een ander vak is ingeschreven, òf verdwijnen als een Afegger. Want dit is het eigenaardige van Bivalva: hij behoort tot alle Faculteiten, en er is geene, die zich beroemen kan niets Bivalvisch te bevatten. Hij is het grondsop, het zaksel, de drap van allen. Zoo hij slechts een greintje energie in het lijf had, werd hij een zwijn of een schobbejak, maar neen! het vonnis is gesproken: Bivalva blijft eene oester.

X.

DE STUDENT BUITEN DE ACADEMIESTAD.

Wanneer de kwak zijne geluksdroomen op het allertoegeeffijkt den teugel viert, zich een hemel op aarde wil scheppen en zijn sterkst bemanteld en gekanteeld kasteel in de lucht bouwt, zoo waant hij zich Student. Student! O, dat te zijn is het eenige doel van zijn streven, en vurig wensch hij, in zijn overdreven ongeduld, de jaren, welke hem nog van dien gelukstaat afscheiden, te kunnen oprollen als een gangkleed, opdat hij hunne lengte niet geheel behoefte af te loopen of na te meten. 't Studentzijn is het eeuwig wederkeerend onderwerp zijner gesprekken, met zijne makkers; anekdoten worden op anekdoten gestapeld, wier helden alle den rang van jongelui bekleeden, zijne Tantaliden buiten de school; dan wordt er verhaald wat aan den verhaler verhaald en herhaald wat aan den herhaler herhaald is, omtrent reuzen van het voorgeslacht, Enakskinderen, die de geheele Academie op stelten brachten, geen Professor rustig op zijn bed lieten, bloeddoggen hielden ter verschrikking van Leidenaars en klapperlui, en ieder wel twee, ja, wel twee flesschen! aankonden.

Och, kwak, *τὸ πρῶτον* den bal grootendeels mis!

Grootendeels! niet geheel! want vroegt gij aan het lieve, aankomende meisje, wie de eerste plaats in hare verliefde verbeelding inneemt, zij zou u den naam van een Student toefluisteren, van den vrijen, luchtigen, jeugdigen, schoonen, vermetelen man, die grillig en oorspronkelijk tegen den valen achtergrond der maatschappij uitkomt, die, bevalliger dan allen gekleed — En de pet — Recht coquet — Op één oor — Zwiert de breede straten door — die zich verleidelijk en sierlijk over de frissche juffertjes heenbuigt — ziet, hoe galant! — een rijpaard, eene tilbury, een New-foundlands-dog houdt!... Wat al schitterende betooveringen! Ja, er bestaan voorbeelden van lieve dotjes uit de provincie, die, na de feesten, te weten na lustra,

met optochten en bals op de Ruïne gevierd, verliefd op het Studentencorps en bloc, of liever op de mooie pakken, zwijmeldronken naar huis terugkeeren. Vraag het aan hare oorkussens of het niet waar is! Gelukkige, bevoorrechte, benijdbare Studiosus!

Na acht maanden aan den Leidschen Academietrans als eene zon geschitterd te hebben, komt de gelukkige, bevoorrechte en benijdbare te huis en belooft er zich veel van zijne glansen het Philisterdom verblindend in de oogen te doen stralen.

Al zijne vrienden, kantoorbonden, afhankelijk van hunne ouders, hun principaal en hunne beurs, gekluisterd tevens binnen de enge muren van het oord hunner geboorte, zuchten hem des zomers tegen:

— Waardeert gij uw geluk wel, vriend? Vergelijkt gij wel eens uw leventje met de slavernij, die ons deel is?

Noodelooze en flauwe vraag, ternauwernood kantoorbedienden waardig en waarop het den kweekeling van Minerva te veel moeite is antwoord te geven! Wie immers aller schepselen op aarde is, althans in de twee eerste jaren van zijn Academisch burgerrecht, sterker dan de Muzenzoon overtuigd van de gadelooze hoogte van zijn stand? Student! vorst in het rijk der ongebondenheid, vrijste der vrije wezens, rijkste der rijken, vanwege het ongelooflijke krediet, schepsel, hetwelk buiten de schepping staat, voor wien de zon geen dag maakt, noch de duisternis nacht! Zijn pet is hem de muts der Vrijheid, zijn stok de knods van Hercules, zijn oppasser een Heloot slechts waardig het slijk van zijne bezoedelde laarzen te likken!...

Maar hoe valt hem alles bij zijne ouders tegen, hoe verschiet zijn glans, hoe verbleekt zijne kleur, hoe vergaat hem de joligheid zijner vrije jeugd! Op de Sociëteit — het is niet anders! — ziet hij zich door de pruiken laag geschat, door de knechts gefamiliariseerd, door zijne eigene figuur geplaagd; op straat en bij helder klaren dag wordt hij door kruiwagens van de kleine steentjes gedrongen, door boeren met melkimmers, ja, door metselaars en schoorsteenvegers straffeloos en ongewroken tegen het lijf geloopt. Zijn karakter wordt geschonken, zijne hoeken en kanten glad geschaafd, zijne kenmerken gesloopt, zijne eigenheden geëffend. Hij wordt een gewoon mensch, wat? een gewone zoon, het kind van zijn vader, de jonge heer, en hij moet zijne kinderschoenen weer aansloffen, die hem te nauw zijn geworden en hem zeer doen. Hij leert weer gehoorzamen en zoet wezen. Ach! waar is zijn oppasser, zijn wijnkelder, zijne kast, zijne kroeg? Koning, waar is uw scepter en, dwingeland, waar is uw wil? Helaas! zijne oogen zijn dof geworden: hij is suf; het is een verloopen leeuw, zooals Hildebrand zegt. De Student is dood in den Student. Hij moet het leven der Philisters leiden, neen, lijden; opstaan en naar bed gaan met het huishouden, eten en drinken op het uur. Alles is hem een steen des aanstoets. Nu vordert vader strenge rekenschap van tijd en geld, en doet scherp onderzoek naar zekere praatjes, waarmede

kwaadsprekende tongen den lichtgeloovige in den loop van het jaar zijn komen lastig vallen. Dan denkt zoontjelief terug aan de gouden tijden en reikhalst naar September, wanneer hij weer Studentsch zal mogen spreken en knopen leggen in de zwiep zijner volzinnen.

De kennissen van den Student, eenige evenals hij verzuchtende stadgenooten of, erger nog, doortrekkende vrienden, zijn contrabande in zijns vaders huis. Welk eene smart voor den gullen, gastvrijen jongen! Hij mag ze onder den blooten hemel spreken, en 't is hun geoorloofd op een behoorlijk uur eene stijve visite bij de familie te komen afleggen, en, wee den martelaar, zoo hij in eene vlaag van drift opstoot! Mama tobt hem af met buitensporige zorgen, kinderachtige liflafjes, ongepaste teederheden. Hem, die anders kussen uitdeelt, worden ze nu opgedrongen, vroeg of laat, willens of onwillens; aan tafel verschijnen er lekkere schoteltjes, waaraan hij gedwongen is op poene van zure gezichten eer te doen: wanneer hij uitgaat, is het: — knoop je jas toch dicht! — of: — wees voorzichtig op het water, als je weer gaat roeien! — of: — denk aan de avondlucht! — tot den sterken knevel, die, als de thermometer beneden nul staat, met eene bloote borst door Leidens straten giert, reeds in April aan 't Vinkje het Galgewater overzwemt, zoo dikwijls als het lukken wil, in den maneschijn wandelt met eene kleine, poezelige Houri onder zijn almaviva, en ten gevolge van dit alles de voldoening heeft mogen smaken, ouders, broeders, zusters, magen, vrienden en bekenden, hem als uit éénen mond bij zijne tehuiskomst te hooren toeroepen:

— Wel, jongen, wat zie je er patent uit!

Daar zit hij nu thuis! en als hij na zijn ultimatum — middernacht — nog niet binnen is, maakt Mama zich ijselijk ongerust, ontvangt hem in een beddejak en klaagt den volgenden morgen op het ontbijt, dat zij geen oog heeft toegedaan en eene vreeselijke schele hoofdpijn heeft, waarop gepoederjaste vader zoon grimmig, gepapillotte zusjes broer vinnig, en witgedaste broeders denzelfden verontwaardigd aankijken en als uit één oog beschouwen als een ongevoelig monster en koelbloedigen moedermoorder. Daar zit hij nu thuis! neen! ligt thuis! gebannen uit zijn onbedwongen Academieleven; gelijk Prometheus aan de rots, geklonken aan de ouderlijke woning; slaaf van allen, die zich niet ontzien zich aan zijne weerloosheid te vergrijpen, die hem, zooals zij dit noemen, pleiziertjes willen aandoen, met en bij wie hij visites moet gaan maken, die hem introduceeren in alle college- en andere tuinen, hem rondleiden als den vetten os en niets anders dan pronken willen met den Student, die over is. Ja, het is wel met hem over! Aan al die ongelegenheden staat hij bloot, moet hij zich onderwerpen, en dit niet alleen, maar hij is ook nog genoodzaakt allerlei zonderlinge ondervragingen te ondergaan bij onderscheidene oudeluitjes, die twee geslachten ten achter zijn, waarvan sommigen meenen, dat hij nog op de kostschool is, en anderen durven aanmerken,

dat hij alweer grooter is geworden, hij, wiens vuist, in bondgenootschap met rotting en huissleutel, reeds heirlegers van Leidenaars heeft verslagen!

Daar zit Prometheus dan nu op zijne rots, evenals Napoleon, die ook al dikwijls bij Prometheus is vergeleken, en roept uit al zijne macht, gelijk de Corsicaansche dwingeland op den penning: — WAAR ZAL IK ONTKOMEN? — Ja, reeds zag hij derwijze tegen de vacantie op, doorgebracht in den schoot zijner familie, dat hij, nog te Leiden, aan zijn vader vergunning verzocht tot het maken van een reisje langs den Rijn of door België, met een zijner vrienden. De vader weigerde. Waarom? O, mijne vrienden! — en onder u zijn er velen, die insgelijks de grievende doorgestaan hebben — is het niet om u de haren uit te trekken en die van uw vader er bij? Leest deze passage eens uit den laatsten brief van huis: „Omtrent uw verzoek in de aanstaande vacantie eene reis te maken, moet ik u antwoorden, ik daar zeer tegen ben, de vacantie eene veel te geschikte gelegenheid zijnde om eens braaf door te werken en alzoo zoo spoedig mogelijk een einde te maken aan die reeds zoo kostbare Academische studiën. Ook geloof ik, dat, als gij zulk eenen toer over eenige jaren, bij voorbeeld na uwe promotie, maaktet, u dit van veel meer nut en voordeel zou zijn als nu. Al wildet gij dan eene geheele maand, ja, zes weken lang uitblijven, zou ik het u gaarne toestaan; ga dan eens den Rijn op tot Mainz of nog hooger, zoo gij begeert; slechts niet naar België, waar het voor een Hollander, wat men er ook van moge zeggen, altijd gevaarlijk blijft. Bovendien ken ik dien compagnon niet, van welken gij spreekt: een jongmensch wordt in verkeerd gezelschap zoo schielijk bedorven! Nog eene andere reden doet mij besluiten u bij ons te houden. Uwe moeder blijft altijd zeer over uw gemis klagen; de goede vrouw, die er zich nog maar niet aan kan gewennen, vreest, dat gij onder al die verleiding van de Universiteit geheel zult verwilderen en vervreemden van uwe betrekkingen. Haar oordeel was, en zoo is ook het mijne, dat de groote vacantie in den familiekring behoort gepasseerd te worden. Gij ziet dus, dat wij er allen om gegronde redenen zeer op staan,” enz. Het slachtoffer van de ouderlijke baatzucht en eigenzinnigheid komt met een kwaden kop thuis en besluit van zijn kant ook niets te doen van alles wat hij weet, dat zijne ouders aangenaam zou kunnen wezen. Knorrig laat hij het hoofd hangen, spreekt, als hij binnen is, niet meer dan noodig, is zoo weinig binnen als hij kan en eet zich op van spijt. De zon brandt op de heete straten, gloeit op de roode pannen; de stoombooten, tot zinkens toe met passagiers bevracht, varen weg voorbij zijn neus; de postrijtuigen snorren, als hij uitgaat, langs hem heen, en hij ziet de diligences, met zooveel reizigers als zij bergen kunnen beladen, deftig door de stad stappen: Et tu n'es pas là, brave Crillon! Hij is geboeid, gevangen! De eene familie gaat hier, de andere daarheen, brieven melden hun geluk en genoegen, heel Holland wordt door heel Europa gestrooid, hij verzucht en ver-

molmt bij en met zijne ouders. Ziet gij dan niet in, bekrompenen, die gij zijt! dat gij de beste opleiding versmaadt tot zelfstandigheid en vrije ontwikkeling! Gij ontzegt uwen jongens het zuiverste vermaak, dat onze samenleving aanbiedt; gij ontscheurt hen aan den boezem der natuur, die hen roept! De behoeften van den jongen mensch ontkennende, weigert gij hun de beweging, de ontspanning, de gezondheid naar ziel en lichaam! Gij wendt hun geest af van grootsche, edele, weldadige genietingen; gij smijt dezen anderen bijbel voor hunne blikken toe; geen wonder, dat zij u met de geboden van den eersten naar den kop gooien! Gij drukt de driftige verheffing huns harten gezagvol naar beneden, kluistert hen wangunstig aan uw dompig vertrek en uwe verlatene stad, en in plaats van toe te geven aan den dringenden eisch der natuur, onder den invloed van die opgeruimde onbezorgdheid, welke het den mensch slechts een oogwenk hier beneden gegeven is zonder eenig inmengsel van alsem of edik te smaken, zegt gij hardvochtig en onverstandig: — neen! — en weigert... Zoo gij wist hoeveel! — Ons behoort gij! — zegt gij tot uw kind, ten onzen genoegte zal het u drie maanden lang verdrieten, en eerst wanneer het maatschappelijke leven, met al zijne bezorgdheden en strijd, u dreigend aangrint, dan eerst zult gij met een door het breken met uwe jeugd verscheurd hart, met een door de onzekerheid van wat voor de deur staat geslingerden en verontrusten geest eens even mogen uitvliegen, ten einde het groote gemis te kennen van wat gij nimmer zult terugzien!

Wien verwondert het nog, dat de Student tegen zijne vacantie opziet? De vaderlijke woning is hem een doorn in het vleesch. Hij gaat er heen zoo laat hij kan, hij verlaat haar zoo vroeg mogelijk, en als gij hem vraagt: — wel, hoe heb je 't in je vacantie gesteld? — is zijn antwoord een diepe zucht. De ouderlijke liefde staat hem duur. Hij komt er toe den Student-Leidenaar te benijden, die ten minste van jongs af naar dit leventje is geplooid geworden en, zonder een ander te kennen, zich gewend heeft aan ingetogenheid en onderwerping.

Zijn vader gebiedt, dat hij in zijne vacantie werke. Optime! werken zal hij dus niet. De kamer van een zijner broers of de leerkamer van de kinderen of het hokje, waar hij te gelijk slapen moet, wordt hem tot studeervertrek aangewezen. Weet gij wat hij er uitvoert? Hij lucht er dagelijks zijn hart. Hij schrijft zijne makkers. Hij telt hun zijne rampen op, hij roept hun medelijden, hunne vertroosting in, en zijne brieven schitteren van bittere scherts, snijdend vernuft, bedroefd geschater. Zijne stad- en huisgenooten moeten het bezuren. Wat loopen ze er in! En dan keert hij somtijds zijne gedachten naar Leiden en is weer Student en vroolijker dan ooit. Somtijds zijn zijne brieven met versjes doorspekt. Luistert! Bevalt u dit rijmpje?

Wie wandelt daar, heele uren lang,
De straten door met loomen gang?

Wie ziet er knorrig uit en geel,
 En lijkt, met alles in krakeel,
 Een mensch, bij wien 't niet pluis is?
 't Is de Student, die thuis is.

Wie heeft het land, waar hij ook gaat,
 Het land in huis, het land op straat,
 Waar veel, waar weinig menschen zijn,
 Waar thee geschonken wordt of wijn,
 Waar 't stil en waar gedruisch is?
 't Is de Student, die thuis is.

Wie, schoon zijn beurs zij welgesteld,
 Geeft niet één cent uit van zijn geld,
 Die anders meer nog dan zijn deel
 Verfeestviert, als hij droog van keel,
 Maar kaler dan een huis is?
 't Is de Student, die thuis is.

Of hij vergrijpt zich — met zulke beuzelarijen vermorst hij nu zijn besten tijd: bonjour Papa's! hoe vaar je? — aan de schoonste uitstortingen onzer poëzie en verkleedt den verheven Helmers' in een slaplipper.

FEESTLIED.

KOOR VAN STUDENTEN.

Legt neer de brandende sigaren!
 De lofzang ruisch' deez tafel rond!
 De toon rijze uit uw hart, o Leidsche drinkerscharen!
 Heft aan en laat de pijpen varen!
 Maar brengt voor alles eerst den beker aan den mond.

TWEE STUDENTEN.

Dat hij weer groen ¹⁾ word', die, verbasterd,
 Den nooit volprezen wijn mis kent,
 Den drank van zijne avunculs lastert
 En 't poculum der tafel schendt!
 Hij hebbe smeden tot zijn bureu
 En zij gehaat als trappenschuren,
 Steeds zij zijn buidel zonder geld!
 Hij hebbe pijn in bei zijne ooren,
 En 't kroost, den onverlaat geboren,
 Zij eeuwig met den dorst gekweld!

Wat steden, in zijn dronken zwieren,
 De Wijngod met zijn vocht bespat,
 't Lugdunum van de Batavieren
 Schonk hij een dubblen flesschenschat.
 Waar dronk ooit Noach fijner wijnen
 Dan hier in onzen kring verschijnen?

¹⁾ Een verouderde naam voor eene verouderde zaak: het stukje lag ook onder oude papieren.

Waar vindt men beter Chambertijn?
Zegt, waar mousseert Champagne beter,
En waar dronk ooit een beestücketer
Een dergelijken Portowijn?

Roem, Philistijn, uw karig sjouwen!
Bij ons wordt nooit een flesch geteld!
Men vreesst bij ons geen witte mouwen,
Wij smijten uit al wat ons knelt.
Wat stoft ge op whist en hombra-spelen?
Gij zijt verplicht er in te deelen:
Moogt gij het laten, als ge wilt?
Gelukkig, zoo gij, bij 't betalen,
Een enkel vischje weer mocht halen
En niet naar huis gaat doodgeevild!

Ook wij, wij spelen — maar waarachtig!
Die spelen zijn van beter soort;
Wij drinken Puff of tellen tachtig
En letten op 't gegeven woord.
Wel roemen wij niet op lakeien,
Heidukken in hun prachtlivreien,
Of Mooren met het blank gebit;
Maar 't hospitaatje komt naar boven,
En lacht ze eens vriendlijk onder 't sloven,
Haar tandjes zijn wel eens zoo wit!

Wij sluiten in geen kamermuren
De feestvreugde op, als waar ze een groen!
Het raam moet open, en de bureu,
Ze moeten hooren wat we doen!
't Is onder 't klinken van de glazen,
Dat elk naar hartelust kan razen
En zingen zonder melodij.
Wij, die geen glaswerk kunnen lijdén,
Wij blijven tegen flesschen strijdén,
Zoolang er wijn in flesschen zij.

't Is wellust van den stoel te zinken,
Waaronder 't gruis der glazen rust,
Waarop bij 't feestelijke klinken
Gij 't eerst uw beker hebt gekust!
Op welke kamers dan uw stralen,
Aurora! 's morgens komen dalen,
Neen! op geen kast ziet ge in de stad
Zoo zacht en vriendlijk naar beneden
Als daar, waar nog geen uur geleden
De vriendschaar te drinken zat.

Denkt evenwel niet dat zoonlief nooit ofte nimmer uit de stad gaat!
Hij doet wel eens een uitstapje — toertje noemt men zoo'n foltering —
gekluisterd aan zijne familie; dan wordt hij een nietsbeduidend appendix
van zijns vaders huisgezin en draait gedurig voor zijn ouden heer of
zijne broertjes op, wanneer deze te jong bevonden worden en gene te
vermoed is om de dames te chaperonneeren. Maar die keten van

ergernissen, teleurstellingen, kwellingen, vernederingen, wie schildert haar, wie daalt in die gehenna af?

Slechts één reisplan kan het ouderlijke gezag moeielijk verijdelen: het is dat tot eene voetreis met het Dispuut-college, welks kas buitensporig gezwollen is. Dan is onze vriend waarlijk Student, dan, en dan ook alleen, komt hij als zoodanig in aanraking met de groote maatschappij, welke hij vreemd is.

Sterne heeft hem niet gekend, the Student-Traveller, ten minste niet opgenomen in zijne bekende optelling, of hij moest het — zoo'n platje! — stilzwijgend in die van de Idle, Inquisitive, Lying, Proud, Vain, Splenetic Travellers gedaan hebben. Misschien reisden de Studenten van dien tijd alleen maar in het belang der wetenschap; misschien was het uit hun dagboek blijkbaar, dat zij niets anders dan den kortsten afstand tusschen twee Academiën zochten en al wat tusschen die beiden lag geen oogopslag waardig keurden. Maar dat waren nog de overblijfselen der middeleeuwen. De Student-Reiziger van de negentiende eeuw zoekt de woonplaatsen der sinds lang gestorvene onsterfelijke geleerden en de orakels van wijsheid aan Duitschlands hoogeschoolen niet meer op, noch ontrolt in bibliotheken onleesbare perkamenten of gaapt in Senaatskamers voor witte pruiken en zwarte toga's. Deze tweejarige tochten, het complement eener welgeslaagde Academische loopbaan, komen voor den degelijken jongen Doctor eerst later. Wat zoekt, wat wil hij nu? Grappen, avonturen.

Te Munster, want verder gaat het zelden, boezemen hem het koor en de geschilderde glazen der Domkerk minder belang in dan een lief Engelsch meisje, dat hem bij ongeluk voor een van haar gezelschap heeft toegeknikt en, hare vergissing bemerkende, het blonde kopje blozende afwendt. Van Nijmegen naar Cleef voeteerende, ontmoet hij haveloos gekleede landlieden met zeisen op den rug, en woeste, zwarte physionomieën, en zijne verbeelding spiegelt hem bandieten voor. De avond valt, en in plaats van sneller voort te stappen, bivouaqueert hij uit louter genoegen met zijne reismakkers onder het geboomte en ontwaakt nat van den dauw en stijf van het slecht geschudde leger. In iedere beek wil hij, als Alexandre Dumas, forellen visschen en bij iedere boerensteê loopt hij in, om te vernemen, of men ook eene lamp met een blikken schoorsteentje bezit. Aan de table d'hôte blijft hij met gespannen aandacht naar de logens luisteren, die hem een wildezwijnen-jager voordicht, of naar de ongelooflijke verhalen van een officier, die zijn tijd niet beter weet te besteden dan met op steile rotsen de ooruilen uit hunne nesten naar beneden te schieten.

Op zekeren morgen in Juni staat bij Vlaerdinck, collegii praesidem, vóór halfzes de voordeur aan. Hij zelf is reeds een uur op geweest en maakt de laatste voorbereidselen tot zijn vertrek. Hij gaat nog eens naar zijne achterkamer, om te zien of al zijn goed aldaar behoorlijk achter slot is; hij ziet nog een* zijne kasten en secretaire na

op de voorkamer, snuffelt zijn ransel en zijne portefeuille nog eens door, tast nog eens, uit vrees van iets te zullen vergeten, in al de zakken van zijne ruime reisbroek en van zijn witten kiel, troubadourachtig door een zwart lederen riem boven de heupen vastgegespt. Daar wordt aan de deur geklopt, en Slot en Van der Wilden, die met nog eenige anderen het Dispuutreisje naar Cleef, doch op eigene kosten tot Nijmegen, zullen maken, staan voor hem, den stok in de hand, de Duitsche pijp voor in den kiel, de tabaksbeurs aan het knoopsgat en den ransel op den rug.

- Jongen, 't is toch een toer om zoo vroeg je nest uit te komen!
 - Heb je wel om sigaren gedacht?
 - Gaat Verloen nog mode?
 - Ik zou niet weten waarom niet: gisteren was hij er zeker van.
 - Hij is er voor eene maand al zeker van geweest.
 - Voor mijn part mag de vent zijn nek breken, als hij in het rijtuig stapt.
 - En ik geef van middag eene flesch Champagne, als hij op dit oogenblik tien koortsen krijgt.
 - Al kreeg hij er honderd, hij ging toch mee, alleen om jou het land aan te jagen.
 - Bij de eerste gelegenheid de beste schop ik hem een standje.
- En nauwelijks is het woord gesproken, of Verloen staat midden in de kamer.
- Bonjour, Meneeren!
 - Dag, Verloen!

Verloen, la bête noire van het Dispuut, wist zeer wel, dat men alle middelen zou beproeven om hem van de reis uit te sluiten; daarom had hij wijselijk aan de Socii opgegeven, dat het zeer waarschijnlijk was, dat hij om familiezaken juist dien tijd te huis zou moeten doorbrengen — en ieder juichte; eene week nochtans voordat de tocht een aanvang zou nemen, meende hij nog wel mede te kunnen gaan, schoon hij vroeger dan de anderen terug zou moeten keeren — en ieder had het land; maar wie Verloen kent, weet van te voren, dat Verloen de reis mede zal doen en blijven tot de laatste penning van de kas verteerd is, maar ook geen dag langer, want aan suppleeren heeft hij een broertje dood — en ieder zal hem vervloeken.

- Hoe is hij in het Dispuut gekomen?
 - 't Is allen een raadsel.
- Kwartier voor zessen staan twee opene rijtuigen met vier paarden bespannen voor het huis en op een na zijn al de leden tegenwoordig.
- Waar of die eenwige Suermalen nu toch blijft?
 - 't Is een vervloekte ultimatus; de kerel is vast een half uur te laat in de wereld gekomen.

Ieder lid uit intusschen zijn ongeduld op zijne wijze, de een door op de tafel te trommelen, de ander door eene opgeplakte kaart te bekijken, de derde door op en neer te wandelen, de vierde door vloeken,

de vijfde door fluiten, zoodat de conversatie nog niet zeer opgewonden is.

— Laat ons maar naar zijne kast rijden, zegt de Abactis eindelijk.

Den volgenden dag kan men dezelfde personen bij Maiwald terugvinden. Daar zitten zij aan tafel in smerige stuijfassen, vermaak scheppende in de vieze neuzen, welke daarover door het talrijke gezelschap getrokken worden; slechts een paar verdwaalde Diplomaatjes hebben het met hun fatsoen onbestaanbaar geoordeeld geen toilet te maken en verschijnen en frac, waarover zij dan ook den noodigen uingeur mogen opsnuiven.

Nauwelijks zijn zij gezeten, of er komt gehaspel met den Fiscus over de hoeveelheid en de qualiteit van den wijn, welken de kas elken Socius toestaat gratis te drinken; maar de Fiscus blijft onverbiddelijk, en ieder neemt den wijn, die hem lust, al moet het dan ook voor eigene rekening zijn. Gedurende de soep en de visch gaat alles wel; men tracht zich moeite te geven eens voor een oogenblik den Student niet uit te hangen en zoekt zijne bureu aan het praten te krijgen; doch deze, door een heimelijk voorgevoel gewaarschuwd, antwoorden met ja en neen en zouden, zoo zij durfden, zich gaarne doof houden. Ook geven het de jongelui weldra op en maken zich zelve eene conversatie, welke zich al heel spoedig van zekere banden ontslaat, over den slagboom springt en op een aardig handgalopje vooruit begint te stuiven.

Het dessert wordt opgebracht.

Tot nogtoe heeft het gesprek niets, dat kiesche ooren zou kunnen beleedigen, gekenmerkt, daar enkele voorkomende dubbelzinnigheden voor iemand, aan Studententaal ongewoon, niet te ontcijferen waren. Maar ziet! op eens roept een heertje, dat zich verbeeldt Literator te zijn, na de eene of andere snuggere aanmerking, met een stemmetje zoo schel als een kermistrompetje: — *ὦ Ζῆν, βασιλευ!* — en twee galachtige Overijselsche freules, houten paarden van over de acht en twintig, verstaan: zuip als een luis, rijzen verstoord van tafel op en duwen overluid de dame, die naast haar zit, toe, Alexandrine: — het ies ienderdaod niet uut te holdn! — en Olympe: — 't ies ien hoorrör! — De heeren aan het hooger einde raken in opschudding en raadplegen, of zij verplicht zijn voor de aftrekkende freules partij te trekken, doch niemand wil de kat de bel aanbinden en, nadat het Dispuut met veel hartelijkheid hardop de uitvaart van de malle teven gedronken heeft, gaat alles weder zijn ouden gang.

Langzamerhand begint het bovineinde der tafel te verstommen, overschreeuwd door het benedeneinde, dat luidruchtiger wordt, en nauwelijks is het dessert half gepresenteerd, of de eene familie na de andere blaast den aftocht, terwijl slechts een paar heeren het wagen durven zich aan de feestvierende Muzenzonen aan te sluiten.

De partij wordt bij Robbers voortgezet; daar gaat men kruidenwijn drinken, jaagt door kracht van taal en krasheid van uitdrukking een

paar tafeltjes met Papa's, Mama's en dochtertjes weg, laat de muziek, tot ergernis der gasten, wel meer dan tienmalen *l'ovivat* aanheffen en krijgt een standje met jonge Duitsche schilders met oranje kuiven en oogen van kobalt, anders gewoon aldaar eene eerste viool te spelen, alle welke dergelijke voorvallen des avonds, terwijl hij zijne vrienden al hoort ronken, door den *Abactis* met loome oogleden en dragen geest, getrouwelijk in het journaal geboekt worden.

Des nachts sluit niemand bij *Maiwald* een oog, door het gesleep over de gangen van dronken personages met tegenspartelende lijken, en den volgenden morgen wordt de *beau monde*, die reeds op de wandeling gaat, overvallen door een woesten troep van gele aangezichten, die op het terras onder de *viranda* om nog meer *theewater* en nog meer *kidetjes* razen, en met eene schorre stem op de knechts tieren, die dat woord niet gauw genoeg vatten. Dit alles met het gevolg, dat de *logementhouder* onder de hand gewaarschuwd wordt, dat de gasten besloten hebben terstond te vertrekken, indien hij niet zorgt, dat de *Studenten* nog in den loop van denzelfden dag *Cleef* verlaten.

Gij neemt wezenlijk te veel moeite, heeren en dames! en gij, *Overijselsche freules*, weest maar niet ongerust! Na twee dagen vertoevens ziet de *Fiscus* de kas na, vraagt den *Ober-Kellner* de rekening — eene echte dronkenmansrekening — en ieder gevoelt de noodzakelijkheid om, zoo men ook nog den boel te *Velp* eens opscheppen en de aanwezige *Amsterdammers* voor een paar nachten *à faire* wil nemen, zonder langer dralen naar de grenzen van het lieve vaderland terug te trekken, en van *Velp* wederkeerende, haast men zich deze of gene stad te bereiken, waar men op den een of anderen vriend eene geforceerde leening heffen kan, tot stijving van de gapende schatkist.

Na acht of tien dagen is men in de *Academiestad*, waar het onder-tusschen geheel vacantie is geworden, terug, en *prima concione post ferias majores*, leest de *Abactis* een geestig en boeiend verhaal van den tocht, terwijl de herinneringen aan *Cleef*, *Nijmegen*, *Arnhem*, *Velp* en de *Grebbe*, door herhaald nectarplengen worden verlevendigd, en *Verloen*, die er al zijne veeren bij heeft laten zitten, met eene soort van zelfbehagen aan ieder, die het maar wil aannemen, verhaalt, dat hij eene buitenlandsche reis gemaakt heeft.

XI.

DE HOVELING.

Wie kent den hatelijken, kleinen Wackford Squeers, uit den Nicholas Nickleby, niet, die de nieuwe laarzen van zijne makkers draagt? Achten wij elken kinderloozen schoolmeester gezegend als zoodanig en zijne leerlingen er bij! Het zoontje van een schoolmeester! Wendt uwe oogen eens van uw blad, en denkt eens, diep in uwen leuningstoel gezonken, over dien valschen tusschentoestand na! Aan den eenen kant wordt het manneke gefatsoeneerd door vader, aan den anderen door de schoolieren; hij helt beurtelings over naar de aangeborene ondeugendheid der kinderjaren en het overerfelijke pedantisme van het vaderlijke beroep; hij staat eenigszins tegen zijn ouden heer over, wegens zijn omgang met de jongens, maar uit eigenbelang en natuurlijke neiging oneindig meer tegenover de jongens, die hij zoekt te drillen en over wie hij gaarne den ondermeester spelen zou. Hij is een knaap, die veel meer dan een knaap wil en tevens, helaas! kan en mag zijn, die met scherpe sporen zijns meesters paard berijdt, in wiens bijzijn niet op mesheu gescholden wordt, dien men omtrent alle kattedwaad wanstouwt, die met opene oogen en ooren heimelijk rondwaart, rondgluurt, rondsnuffelt, in één woord een luistervink, een Vosmeer, een Klikspaan.

— Van uwe familie, mijnheer! als ik vragen mag?

Ik vraag verschooning, wij hebben slechts den naam met elkander gemeen, zoowat als de weer- en de snaphanen. Daar zijn meer Klikspanen; 't is een van als Hofman, Van den Berg en anderen, een van die, waarvan Byron zingen zou:

'Mongst them were several Englishmen of pith,
Sixteen call' d Thomson, and nineteen named Smith.

En — het is immers zoo? — Klikspaan heeft nooit iets rondgeba-zuind, dat iemand schaden kon, en houdt wat hij weet zoo lang bij zich tot de tijd er den angel van verstompt heeft. Men wil wel zeg-gen, dat Klikje soms pikant kan zijn, maar nooit heeft men hem nage-geven, dat hij kwaadaardig of gevaarlijk is. Hij steekt als eene vlieg, niet als eene wesp, die een vergiftigd spoor nalaat. Niemand integendeel edelmoediger dan hij. Zou hij niet oneindig meer nog kunnen klikken dan hij doet? Maar hij wil niet. Hij is geene booze tong. Hij weet zeer wel wat hij zwijgen en laten moet en hoe ver hij kan gaan. Klikspaan zal nimmer scherpe inkt in opene wonden laten vloeien. Inderdaad, waardste vrienden! vindt gij toch niet, dat hij veel van u moet houden, met om zooveel liefde op een en ander te wijzen, dat voor verbetering zou vatbaar zijn? Op den geest vooral wil hij het munten, want de vormen zijn reeds, over 't algemeen, onberispelijk. En de onverbeterlijkheden, hij laat ze, in 's Hemels naam! daar. De hinderpa-len, waar hij niet over kan, mogen links blijven liggen. Als men elders nuttig kan wezen, zou het tijd verspillen zijn zich voor deze 't harnas aan te jagen.

Maar om weer op 't verhaal te komen. Zulke jonge heeren Squeers, zoowel door geboorte bestemd als door aanleg gedreven, loopen aan dit Academie ook. Het zijn argussen met oogen tot op het puntje van hun staart en ooren tot tusschen hun kam. Zij zijn juist het omge-keerde van Studentikoos, daarbij uitermate conservatief, vanwege het prachtige beginsel: houdt wat je hebt! veranderen is geen verbeteren; schermen met ondraaglijke machtspreuken en laten zich op een aller-pedantsten toon zonderling veel voorstaan op hunne bloedverwantschap of vriendschappelijken omgang met de Hooggeleerden. Als zij slechts die zekere kwaal niet hadden, zouden ze al niet kwader zijn dan de Quaden en soortgelijken. Maar die *macroglossa* is dan eene ver-vloekte ziekte! En ze kunnen het niet laten. Eerst hebben zij hun vader gelikt, nu likken zij de Professoren — en men praat nog van ongelikte beren! — en dat niet als vader, niet als Professoren, niet als menschen, die men liefheeft en hoogacht, maar als die van welke iets te halen, bij welke iets te verbeuren valt, die plagen en door de vingers zien, die begunstigen en schaden kunnen. Indringers, inkrui-pers zijn die onderdanige kapstokken; stille wachten, roodkragen in het geniep, dilettant-spionnen, besluipers, verraders hunner medeburgers, en dit uit louter genoegen, innige laagheid van karakter, adderach-tigheid van ziel; de ooren van de muren. Deze behendigheid om zich een weg te banen zouden sommige hooge heeren misschien met den naam van *esprit d'intrigue* willen bestempelen. Ik bewonder de toegeeflijke uitdrukking, doch er is *intrigue* en *intrigue*, en zoo-lang zij een ander niet belaagt, bestookt, belastert en benadeelt heb ik er niets tegen.

Het is winter, avond en halfacht. In een eenvoudig gemeubeld

kamertje zit Koormberg te werken. Wij willen niet eens den Hoveling tweede macht schilderen: Koormbergs vader, oom of neef is geen Professor, evenmin hij zelf een Medicus. Buiten vriest het fel. Hij heeft zijne wijde collegebroek en viltlen muilen aangetrokken en zit nu in zijne gemakkelijke huisjas te blokken. In dit barre weer, gelukkig hij, die thuis kan blijven! Zijn potkacheltje gloeit. De warme atmosfeer des vertreks schijnt hem lust in den arbeid te geven en zijn ijver aan te zetten. Daar wordt gebeld, toe gaat de voordeur, de trappen kraken. Bij de naderende schreden legt Koormberg verstoord zijne pen op zijde en ziet op. Het is de meid. Zij heeft een briefje in de hand.

— De compleementen van Perfester Schol. Daar mot beschaid op. Koormberg leest:

Amice,

Ik had mij geveleid het manuscript, dat uwe goedwilligheid op zich had genomen voor mij over te schrijven, heden terug te zien.

Verblijve

Uw Dienaar;
P. M. SCHOL.

De oppasser, die wachtte, was hier van groote beduidenis. Koormberg kijkt ongerust rechts en links en werpt een blik op zijne lekkere kachel.

— Zeg, dat ik binnen een uurtje zelf bij den Professor kom.

Dit antwoord is zonder twijfel het gevolg eener gewichtige wijsgeerige overweging. Zoodra Koormberg zich weder alleen bevindt, maakt hij zijn werk aan kant en pakt het manuscript van de verhandeling, welke Petrus Marinus Schol, *Juris naturalis et criminalis*, dat is crimineel vervelende Professor ordinarius in *Academia Leidensi*, in een wetenschappelijken kring moet voorlezen, uit de grauwe papieren. Helaas! Het opgedragene werk was onvoltooid. Als hij eens in ongenade verviel! Hij zet zich onder allerlei betichtingen zonder dralen neder, ten einde het ontbrekende bij te schrijven, en ziet, dat hij, gelukkig, niet veel meer dan een half uur daartoe noodig heeft. Verschijnen voor den Hoogleraar en te moeten bekennen, dat het copiëerwerk niet af was! Professor zou het aan onwil kunnen toeschrijven, en het ware met den gunsteling gedaan.

De laatste letter staat op het papier. Koormberg rijst met een verwaand zelfbehagen van zijn stoel, steekt zijne kaars op, begeeft zich naar zijne ijskoude achterkamer en kleedt zich weder aan — iets verschrikkelijks! wien gaat niet, bij de gedachte alleen, eene rilling door de leden? 'k liet mij liever doodtrappen door een olifant, als die Indische koningin — pakt alles netjes bij elkander en haalt een kouden neus op de gladde, besneeuwde straten.

Professor zit intusschen bij een warm kolenvuurtje in een lagen

leuningstoel en eene zacht gewatteerde kamerjapon. Een keteltje met punch dampst gezellig naast hem op eene theestoof. Professor staat als een eerste liefhebber van den vier elementen-drank bij de Leidse jeugd bekend. Hij is, zoo moreel als fysiek, een klein man, die, voor fleemtaal in 't geheel niet doof, gaarne Academievorstje speelt en eenige trawanten als hofstoet achter zich geschaard ziet. Zoodra Koormberg in het studeervertrek is binnengelaten, ziet de Hoogleeraar om.

— Het verheugt me je te zien, en je brengt het manuscript mede?
 — Welzeke, Professor! Vergeef mij intusschen, dat ik u noodzaakten oppasser te zenden en een briefje te schrijven, want het stuk lag klaar, maar ik wilde het u in persoon komen ter hand stellen.

Professor ziet het handschrift door.

— Is het niet wat klein geschreven?
 — Dunkt u dat? Zal ik het dan nog eens overschrijven?
 — Dankje! Neen, daarvoor is geen tijd meer.
 — Een heerlijk stuk, Professor! Daar moet u wel veel werk aan gehad hebben. Ik heb het met zoo'n genoegen gecopiëerd!!...
 — Ei, ei? Maar loop je nu al weg, wil je niet een oogenblikje zitten?
 — Als ik mag, Professor? Het zal mij altijd eene groote eer zijn en een dierbaar voorrecht, in de intimiteit van een man als Professor toegelaten te worden. Het is eigenlijk mijn gewone studeertijd wel, doch hoezeer ik ook mijne studiën op eene uitgebreide schaal heb aangelegd, zal ik echter nimmer eene gelegenheid laten voorbijgaan om op welke wijze ook bewijzen van mijn deszelfs Professoren op de uitgestrektste schaal lievend hart te geven.

Wie uwer, mijne vrienden! schaamt zich zulk eene armhartige vleitaa! niet? Zou het gevoel van ieder braaf Student zich niet verzetten tegen een zoo lompen en aanmatigenden lof omtrent een geleerde, wiens verdiensten ver boven de goedkeuring van een jongmensch verheven moesten wezen? Er kwamen evenwel nog vele dergelijke complimentjes. Koormberg liet meer dan merken, dat de lettervruchten van Professor alle door hem gekend en zonder onderscheid gewaardeerd werden. Hij stelde ze zelfs zoo onvoorwaardelijk hoog, dat eene minder bekrompene ziel dan die van Schol het voor onbeschaamde persiflage — om het Hollandsche woord liever niet te gebruiken — zou gehouden hebben. Maar Koormberg wist wat voor vleesch hij in de kuip had. Ieder ander geleerde van het vak werd, ten behoeve van Professor, meedooogenloos gehavend, het stelsel, hetwelk niet dat van Professor was, verguisd, hij wiens beginselen niet die van Schol waren uitgeklee!d. Dat alles in Quadenstijl en op zoetsappigen toon. En dan is het:

— Hoe vaart mevrouw en hoe varen de kindertjes en hoe vaart de poes en Azor en de kanarievogel van Lisetje?

Tot naar de minste huishoudelijke bijzonderheid wordt vernomen.

Van een groot man is immers alles belangrijk! Professor wordt verder zeer beklaagd, dat hij door dit gure weer zoo dagelijks naar de Academie moet, en likkebroer Koormberg vraagt met interest, of hij laatst bij de publieke promotie van Verbees niet verkouden is geworden. Maar Professor is ook zoo nauwgezet in het vervullen van zijne betrekking!

— Hoe bevalt u mijn nieuwe college? vraagt Schol.

— Heerlijk, Professor!

— Maar is het wel duidelijk genoeg? begrijp je alles?

— Dat geloof ik, Professor! Als alle Professoren zóó college gaven!...

Ingeval er Studenten bij waren geweest, zou Koormberg immers helder zijn uitgelachen? Schol laat zich niettemin welgevallig door zijn troetelkind sollen en smelt van wellust in den duffen wierookwalm.

— Is Professor's koperen stoof nog wel warm?

En Koormberg neemt voorzichtig kooltjes uit den haard en voedt den voetenwarmer kruipend gediensig. Het wordt walgelijk. Nu haast de fleemkous zich zijne makkers op 't tapijt te brengen.

— Het verwondert mij, Professor! dat Verbrug den tweeden graad nog gehaald heeft.

— Waarom? Hij hield toch vlijtig college.

— Misschien bij u, Professor!

— Wezenlijk, hij is geen onknappe jongen.

— Hij kan aardig praten, Professor! Maar zou u meenen, dat hij solide is?

— Hoor eens, mijn waarde Koormberg! het is voor ons altijd eene moeilijke zaak, en sedert men goedgevonden heeft aan Stegers den tweeden graad te schenken, is men wel verplicht...

— Nu ja, maar dat heeft Professor Van Dree — de aartsvijand van Schol — doorgedreven.

— Ik heb dan ook voor Verbrug — evenals Stegers een gunsteling van Van Dree — simpliciter gestemd. Maar wie kan tegen den stroom op?

— U heeft wel gelijk, Professor! Daar heeft u nu dien onaangenaamen Vraam, een jongen, die bij elk Student als een stommerik bekend staat; weet hij niet de Professoren zoodanig zand in de oogen te smijten, dat hij warempel nog summis halen zal. U denkt misschien, dat hij uw dictaat gebruikt...

Dit was genoeg: Vraam zou ten minste van Professor Schol den eersten graad niet hebben. Het wraakzuchtig doel van Koormberg was bereikt, wien Vraam laatst in de koffiekamer van de Komédie palam voor gatliker had uitgemaakt.

— Zou de jonge Heumer spoedig zijn examen doen?

— En druipen ook, is het geleerde antwoord, als hij niet beter mijn college frequenteert en volhoudt mijne vrouw niet te groeten. Dat kun je hem uit mijn naam zeggen.

Maar dat zal Koormberg niet, want hij zou door te waarschuwen zijn spel blootleggen, en dat komt minder in zijn kraam te pas; hij heeft zelf veel te veel plezier in 't vak en wrijft zich de handen, als hij er dezen en genen eens in kan laten loopen. Zoo'n booswicht!

— Ken je Vliegerstein ook, Koormberg?

— Dat kleine ventje? welzeker!

— Een interessant voorkomen; maar het zou mij verwonderen, als hij veel werkte.

— Dat is te zeggen, Professor! in de flesch, geloof ik, meer dan in zijn vak. Ik ben ook zoo heel fijn niet, maar ik heb altijd gevonden, dat dronkenschap iemand verlaagt. Niets staat mij zoo tegen als drank. Ik ijs er wezenlijk van, zoo dikwijls ik een glaasje zie inschenken. Het is jammer van jongens met zulke goede vermogens. Maar ik vrees, dat zijn gedrag niet nagegaan moet worden. Men heeft hem ook maar aan te zien, evenals Sawel...

Daar kwam een portret van Sawel, die uit zorg voor zijne zwakke gezondheid als een oud heertje leeft en — de arme jongen! — weg kwijnt aan de tering!

Gelooft evenwel niet, dat het, zooals straks, toen er van Vraam werd gerept, haatdragendheid is of naijver, die Koormberg op eene zoo wreede en verraderlijke wijs kwaad doet spreken van zijne medestudenten; 't is alleen maar uit behoefte, uit gewoonte, omdat hij het niet laten kan, omdat laagheid en slechtheid moeder en dochter zijn en het berokkenen van eens anders nadeel zijn voordeel kan bevorderen. Het spoor van zijne kar loopt over het lichaam zijner broeders. Waarom zou hij hen ontzien! De stroop, welke des Professors tong het zoetste streelt, is de edik des lasters. Waarom Professor hierop dan niet getrakteerd? De honig, dien hij Schol om den mond smeert, is samengesteld uit de ware en verzonnene misstappen en gebreken van hen in wier midden hij zich beweegt, wier vertrouwen hij zich moest waardig gemaakt hebben. Doch ook zij vreezen, verdenken den schurk, fluisteren als hij nadert, vlieden zijne gemeenzaamheid, voeden een argwaan tegen hem, dien zij gegrond, maar te gelijk onbewijsbaar weten. Zij hebben de zedelijke overtuiging van het gedurige verraad des aterlings. Hij is de Academische Judas, en — welk een vooruitzicht! — de promotiedag zal zijn bedorven hart niet omkeeren. Van schuld bewust, beducht voor elke verklaring en opheldering, angstig en lafhartig als alle gluipers, laat hij zich, gelijk Knaap de pruikenfrik zou zeggen, pot vol blommen! allerlei afgronden zeggen.

Kleine deugniet van een Asmodaeus, hoeveel lieve, aandoenlijke tooneelen zoudt gij ons te aanschouwen geven, zoo gij eens in dit late avonduur de daken onzer woningen affichttet, en hoe zou het huiselijk geluk, de stille tevredenheid der gezinnen, u in al hare kuische eenvoudigheid tegenstralen! Hier is het een jong gehuwd paar; het eenige kindje, dat hun nog geschonken werd, ligt krank; vader en

moeder zitten bedrukt naast het wiegje en vragen hoop en troost aan elkanders beminrende blikken. Beschouwt dien geleerde in zijn boekvertrek! peinzend bukt hij de grijze kruin over de ernstige folianten; van tijd tot tijd neemt hij de pen tusschen de vingers en schrijft onschatbare woorden: des kundigen mans nagedachtenis zal niet vergaan. Ginds onder dat andere dak, zitten ouders en spruiten om de groote tafel geschaard; de kinderen zijn vroolijk bezig; de jonge meisjes, vruchten die beginnen te kleuren, wolken wier zoom de gloed der jeugd verguldt, verheugen de aangebedene moeder, en de vrienden harer broeders, toekomstige Studenten-Leidenaars, dragen haar reeds in hun gemoed. Asmodaeus fluistert, dat deze laatsten alleen naar de Academie reikhalzen om in den geliefkoosden kring vrijer te kunnen rondfladderen, want gij weet het: hoe lager de kwak staat bij het vrouwelijke geslacht, des te hooger de Student. 't Zou belachelijk staan, een meisje verliefd op een Latijnschen jongen! maar een Student, spreek mij daarvan! In dat eenzame en verlatene vertrek, vindt gij Klikspaan. Wat zit hij daar deftig en genoeglijk in die fraai gebloemde chambercloak, en wat is het doodstil om hem heen! Ik zou wel willen wedden, dat zijn geest weer steentjes raapt langs de oevers der Lethé, uit vrees, dat de stroom ze anders mogelijk verzwelge. Hoor dat leven eens! In een huis in de buurt zijn eenige jongelui bij elkander. Allen spreken te gelijk. Viert men daar feest, wordt daar geslaplipt? Neen, 't is daar nog te vroeg voor, bovendien is dit thans het doel niet. Men leest daar oud-Hollandsche schrijvers. Beminnelijke jongelingen, ik druk u de hand! Dat ik met u aan de groene tafel mocht aanzitten en uw bezielde, smaakvollen redetwist deelen! Zoo is alles in deze woningen liefde, vrede en rust, ouder- en huwelijkszegen, genot en studie. Maar laat ons nu ook eens in het huis van Schol gluren, schalke helsche Mayeux! In eene hooge studeerkamer zit daar een jongeling over een man van rijpen leeftijd; eene vergulde lamp, boven de schrijftafel gehangen, verspreidt een aangenaam en zacht licht door het ruime, warme vertrek; die man is Hoogleeraar, die jongeling Student: de leerling aan de voeten van den wijsgeer! het gesprek zal belangrijk, leerzaam, misschien roerend zijn. Wij verliezen ons in aandoenlijke gissingen. Helaas, neen! Ge weet reeds, waarover het liep; ge weet, hoe beuzelachtig, hoe klein-geestig, hoe ellendig, hoe walgelijk, hoe verachtelijk het was. Dat heet vertrouwelijk. O, die menschen, die nimmer over zaken kunnen spreken, die altijd personen moeten afhandelen! Wie het tooneel, waarvan wij u getuigen maakten, een tooneel zoo laag als slechthartig, zonder geest of belangrijkheid, even schaamteloos en gemeen van den kant des meesters als van dien des leerlings, onmiddellijk had voorgesteld, hij had verontwaardiging, hij had afschuw verwekt. Wij hebben den Hoogleeraar willen sparen en er voor een gedeelte den bescheiden sluier des derden persoons over heen geworpen.

— Welk een leven op straat! luister eens!

Vier of vijf stemmen krijschen door elkander allerlei heterogene liederen. De bas wil sopraan zingen en verwingt zijne faucet; de tenor zoekt in de bas af te dalen. Het is een krakeel, een oproer, eene vischmarkt, een bordeel van klanken. 't Is om bang van te worden. Men hoort reeds luidkeels uitgegild:

L'or est une chimère!

en mère is een wanhoopskreet, dien eene nuchtere keel niet in staat zou zijn te slaken. Te gelijk zingen twee andere stemmen in duet:

Messieurs les Etudiants
S'en vont à la Chaumière,
Pour danser le Cancan
Et la Robert-Macaire,
Toujours, toujours,
Triomphant des amours!

en het koor valt woedend in: — En ioup, ioup, ioup, la lalera la! — terwijl een derde dronken sujet de beide vorigen ten overvloede al brommende begeleidt:

Mijn lieve Krulle-Mie
Ik heb in jou behagen,
Ik heb in jou zenie,
Daarom wil ik jou vragen,
Of jij, of jij,
Eens dansen wilt met mij.

En zich vereenigende met het koor, merkt hij te laat, dat hij onder zijn gelol eenige maten ten achter is geraakt. Ondertusschen hoort men wel twintig huizen ver een kleinen, zwarten smidsjongen, die nog laat van zijn werk komt:

Wel, schipper van de schuit!
Ben jij daarin geboren?
Kom jij er reits onder uit,
Want anders zal je smoren...

Een zingt *Io vivat*, een ander heft het Volkslied aan, een derde brult:

Het land, dat heeft geen vader meer,
vader meer,
vader meer!

— Dat komt uit Den Burg, zegt Koormberg. Het is geducht zooals het thans weer aan de Academie toegaat. En nu is men nog maar in de pauze! 'k Zou niet graag op het dessert komen.

— Is er vandaag iemand gepromoveerd?

— Och! die gemeene Theologant, ik weet zelf niet meer, hoe hij heet.

— O ja! dat jongmensch uit Twelloo.

De troep nadert. O jé! ik herken het lied al in de verte.

Pietje Schol, Pietje Schol,
Dronken soes, oliebol!..

en daaronder is het: gesproken, zooals tusschen sommige aria's staat:

- Hoe smaakt de punch, Piet?
- Lieve Piet!
- Ben je al zat? he?
- Heeft Mie, je wijf, den groei in haar rechterbeen?

En ergere zaken, minder voor herhaling vatbaar.

Men is voor het huis blijven staan. Het laat zich aanzien, dat het een standje zal geven. Koormberg maakt een gebaar van afgrijzen. Schol blijft onbeweeglijk en scherp toeluisteren, en houdt zijne handen, bevende van inwendige gramschap en schaamte, krampachtig om de armen van zijn leuningstoel geslagen. Daar klinkt het weer:

Pietje Schol, Pietje Schol,
Dronken soes, oliebol!

Welk een oogenblik, welk een toestand voor den Professor! Zoo hij nog maar alleen was! Hij vliegt op en met eene vreeselijke stem:

- Wat hoor ik daar tegen mijn venster?
- Sneeuwballen, Professor! zucht Koormberg beteuterd.
- Hoe houden het mijne ruiten uit! en dan in die kou! Zoo wordt iemand beloond voor alles wat hij voor de Academie doet! Maar ik had de ondankbaarheid moeten voorzien... Ik zal het hun betaald zetten... In mijn tijd zou zoo iets niet gebeurd zijn... Toen had men nog ontzag voor grijze haren... Kwajongens!...

Professors woede grenst aan vertwijfeling. Maar het koor — Gaat steeds door:

Pietje Schol, Pietje Schol,
Dronken soes, oliebol!

Op eens verheft zich eene stem. Het gezang versterft en houdt op.

- Professor Schol, je bent een verdomde smeerlap! Hoor je wel, dat ik zeg, dat je een smeerlap bent? Nou ben ik bezopen, maar 't eerst, dat ik je tegen kom, al is 't in de Senaatskamer en met je toga om je bast, zal ik je in je bek spoegen, dat Boerhaave en Scaliger het zien. Je moest al lang afgezet zijn, ellendige schoft!

Hier sidderde Professor en werd zoo bleek als een doek.

- Als je nog eens het hart hebt om een vriend van me te laten druipen, omdat je niet wel bent met zijn oude, zal ik je in het Rapenburg smijten, fielt, die je bent! en hals en ribben stuk slaan. Versta je 't wel daarboven in je hok? Het gouvernement moest je afzetten, hoor je, afzetten!

Hier werd zijne stem zoo rauw als eene zaag. De heele vent was wel rauw.

- En als je wilt weten wie ik ben, ik heet...

Daar werd plotseling zijn mond gesloten door eene vlakke hand.

— Ik woon in het Noordeinde bij... was alles wat hij er nog dof achter kon mompelen.

Deze geheele aanspraak, afgebroken uitgebraakt en telkens door allerhande pogingen van het clubje gestoord, was door Schol en Koormberg — hoe kon het anders? — zoo duidelijk verstaan als door de bureu, die alle voor de ramen stonden, ten einde zich in deze potsierlijke gratis-voorstelling te verlustigen. Meermalen hadden de anderen al zingende getracht hun weg te vervolgen, doch de redenaar stond pal, was niet van zijn stuk te brengen en weerde met een krachtigen arm ieder af, die het waagde nader te komen, totdat eindelijk een van allen, op het oogenblik, dat de onvoorzichtige zijn naam ging verraden, op hem aanvloog en hem, onder de woorden: — Ben je bliksems gek? — het noodlottig geluid, als gezegd is, in den mond smoorde. Men wilde hem nu medesleepen; doch niets baatte. Vergeten, dat zijn naam niet ter kennis van Professor Schol gekomen was, ging hij voort:

— Nou ben ik opgewonden, maar ik weet best wat ik zeg, en als je er morgen wat van hebben wilt, dan kom je maar bij me, smerige loeris!

Schol was geheel buiten zich zelve; hij wandelde met groote schreden de kamer op en neder en sprak geen woord, maar zwaaide met een grooten, witten zakdoek, zuchtte erbarmelijk en sloeg van tijd tot tijd zijne kneukels zeer op zijne schrijftafel, om zijne gloeiende woede niet te laten bekoelen. Koormberg durfde de oogen niet opslaan; in de pakken met zijne positie, zat hij in het vuur en op het ongelukkige keteltje punch te turen, dat, aan de kook geraakt, binnen het vertrek zijne beschuldigende stem aan die daarbuiten paarde. Klik klak! klik klak! rinkinkt het op eens. Het waren de ruiten, die onder eene bui harde sneeuwballen bezweken. Schol viel neder in zijn armstoel en beet op zijn zakdoek. Zijne arme glazen! Welk een hoon! En wat voor eene figuur maakte hij voor Koormberg, voor de bureu, voor zijne vrouw en kinderen! Eindelijk deed hij eene poging tot spreken. Zijne lippen waren bleek, zijne trekken stonden strak, zijne oogen waren strepen, maar tusschen die strepen brandde vuur. En uit dat vuur daar kwam een traan, o, zoo'n overschoone traan! die als lava over de Professorale wang biggelde.

— Wie zijn het?

— Ik weet het niet, Professor!

— Ik moet het weten.

— 't Is me inderdaad niet mogelijk de stemmen te herkennen.

En zich op deze of gene manier vertoonen, zich er aan blootstellen gezien te kunnen worden, was voor Koormberg minder zaak dan voor iemand. Maar daar vallen hem op eens de kleine uitknipsels in het hout van de blinden in het oog.

— Zoo ik daardoor zien kon, Professor! 't Is lichte maan. en op de sneeuw onderscheidt men gemakkelijk.

Onderwijl ging het schelden, zingen en jouwen steeds zijn gang.

— Neem dien stoel!

— Ik kan er nog niet bij, Professor! Kijk! ik sta al op mijne teenen.
Onophoudelijk bulkt het koor met eene variant:

Pietje Schol, Pietje Schol,
Ga maar met je meid op hol!

— Kom hier! 'k zal je helpen.

Professor gaat voor het blind staan, buigt het lichaam, en Koormberg klimt, met behulp van den stoel, op zijne schouders. Edele, bevallige, schilderachtige groep!

— Drie ken ik er van: Klaas Verboor, Vlierinxen en Groempt.

— Vlierinxen en Groempt. Ha! juristen! Verder!

— Ik zeg, dat ik de anderen niet ken.

— Maar dien één?

— Welke, Professor?

Professor stond het ijselijkste uit onder de verplichting eener nadere aanduiding.

— Wil je me niet begrijpen?

En hij neep Koormberg van nijdige spijt in zijne kuit.

Beiden zaten onder dit vriendschappelijke praatje nog steeds boven op elkander, en de Student had niet den minsten lust den naam te noemen van den uitdager, dien hij meer vreesde dan iemand, dien hij wist, dat alles wagen durfde, niets ontzag, en het goede en billijke slechts te woest, te dol, te hevig en te onbesuisd wilde doordrijven. Hij hield dus vol, dat hij hem niet kende, te meer, daar hij zijne eerste klappen al beet had.

Dan wil ik zelf zien! zegt Schol knarsetandend en het laatste gevoel van waardigheid afwerpende.

Doch juist terwijl hij, op zijne beurt op Koormbergs nek geklommen, zijn oog voor het gebogen sleufje brengt en een van allen weer snauwt:
— Zeg! moet je werkmeid haast weer bij je in de kraam? — en het koor weer giert:

Ga maar met je meid op hol,
Dronken soes, oliebol!

— het was de spijker op den kop — roept er een:

— 't Is maaneklips, jongens! De blinden zien! Arsch, marsch! Verraad!

Tot afscheid vliegen nog enkele glasruiten, maar de straat is ledig; een luid geschater verheft zich eenige huizen ver, en Professor Schol heeft een langen neus. Zoodra het gevaar geheel geweken blijkt, wil Koormberg aftrekken.

— Wacht even!

Met eene bevende hand schrijft Schol een briefje.

— Reik dit in het voorbijgaan bij den officier van de rechtbank over.

— Best! Is er ook nog iets anders van uw dienst?

— Neen.

— Eer ik het vergeet, Professor! ik verhuis over eenige dagen, voegt Koormberg er ten slotte nog bij, ten deele om Professors en zijne eigene figuur zooveel mogelijk te redden onder het zoeken naar zijn hoed, die van te voren onder het blind had gestaan, maar, bij het op elkander klauteren geheel plat getrapt, onder de schrijftafel wordt teruggevonden, ten deele misschien ook om tot op het laatst zijn karakter vol te houden — ik kan het niet langer uithouden met dat slechte huis achter mij in de steeg. Ik zal uw briefje dadelijk bezorgen. Goeden avond, Professor! de complimenten aan mevrouw!

Roodkragen, diendermengers, roemvolle, zoo al niet dappere mannen, waar toefdet gij, terwijl des avonds vóór tien uren het huis van Professor Schol met sneeuwballen werd gebombardeerd, de stoep schitterde van het gebrokene glas en de straat weergalmd van misbaar, vloeken en schimptaal?

— In de kroeg, Klikspaan! in de kroeg aan het Utrechtsche veer. 't Is waar ook, de schuit had een uur geleden eene oproerige beweging naar de Mijterstad gemaakt.

En daarom zou het niet geheel ongepast zijn te dezer gelegenheid, daar men toch op bezuinigingen bedacht schijnt, de Leidsche politie maar als overtollig en onnuttig af te schaffen.

Wij kennen de betrekking van Koormberg tot Professor Schol; maar nu die van den tweeden tot den eersten? 't Is een geheim, maar ik wil 't u wel in het oor blazen.

— Koormberg heeft geld en Schol eene huwbare dochter; vat je 't? En Koormberg heeft Professor in den zak.

Doch niet alleen bij dezen, bij alle Hooggeleerden zoekt de man met de bruine tong zich evenzeer in te dringen en aangenaam, ja, onontbeerlijk te maken. Hij is als 't ware er op aangenomen om de wekelijksche theecorveeën te stoffeeren, er Professor naar den mond te praten, Mevrouw niet tevergeefs den trekpot te laten vullen, de aanwezigen te ergeren en de gelegenheden te laten voorkomen, bij welke de Hooggeleerde gewoon is zijne stokpaardjes te bestijgen. Hij is een levend bulletin, wanneer Professor ziek is. Op de colleges — hij is Praetor op de meesten en weet welke niet en waarom zij niet gegeven worden — zit hij onder den kathedr als de vroompjes onder den preekstoel, en zorgt, dat er 's morgens altijd een toereikend gehoor tegenwoordig zij om de Professorale machtspreuken en uien te genieten en zijne verjaarde dictaten na te pennen. De man met de bruine tong loopt, speculeert op de Professorale ijdelheid. Zijn geweer, zijn schepter is de stroopkwast. Als een schildwacht heeft hij post gevat voor Professors deur.

Bah, dat geflikflooi! en dat alles om een goeden graad te krijgen en een plasdankje te verdienen, om een wit voetje te hebben in den kring van welken hij zijn heil verwacht, om de beste te zijn, om ge-

noemd te worden onder de oppassende jongens — en hoe vele deffige mannen, die zich als kinderen laten inpakken! — om eindelijk te schijnen wat hij niet is.

Om te schijnen wat hij zeer ver is van te zijn, de huichelaar! Want...

Wat blijft ter wereld ooit verborgen,
Hoe diep verhuld?

allengs kwam de eene gemeene streek uit na de andere.

Op zekeren avond, dat Professor Schol het Stoombootje voorbij moest, dat slechte huis achter hem in de steeg, om hetwelk Koormberg wilde verhuizen, zag hij er dezen, voorafgegaan door een hevig huislawaaï en stampage, niet ongelijk aan dat in den Gijbsbrecht van Amstel, als de nonnen achter het gevallene scherm vermoord worden, door Groempt en Vlierinxen met schoppen en vuistslagen uitdrijven. Zijn gelaat droop van bloed, zijn geest was bedwemd, vanwege het vocht, dat hij vooraf gaf zoozeer te verafschuwen, en toen Schölletje, verschrikt zijn lieveling herkende, stil bleef staan, merkte deze, dat Koormberg half naakt lag; hij had wel een rok aan en een losgescheurd vest, doch zijne bloote beenen spartelden in de lucht.

Hij ijsde, als hij een halfje bitter zag inschenken op de Sociëteit maar vatte twee heele bommen, als hij alleen was op zijne kamer. Hij werd opgevreten door allerhande bivalvische schulden, en toen men hem zijn consilium abeundi kwam aanzeggen, vond men de deur op het nachtslot, dewijl hij noodig had geacht de heimelijke hulp van zekeren medischen smid in te roepen, die juist met hem bezig was.

Toen Koormberg klein was, heette hij altijd zulk een heel lieve, zoete jongen.

Stille waters hebben diepe gronden.

XII.

F L A N O R.

Na bij dien Booze op de Mare, die hem daartoe ieder etmaal in verzoeking leidt, aan de voeding der tamme dieren te hebben deelgenomen, was Flanor, toen hij zijn kopje koffie in De Pauw geledigd had, met een zijner kennissen een Haagscheschouwtje en Endegeestje omgekuierd, waarop hij, te zes uren in de stad terug, bij dezen nog een fleschje Rijnschen wijn was blijven knappen. Frans had juist een half ankertje lekkeren Niersteiner — een royale trek van zijn oude — voor zijn Doctoraal gekregen, en daar beiden warm en dorstig waren, werd dit geurig middel ter bekoeling en lafenis gretig aangegrepen.

Het was zeven uren geslagen en reeds schemerachtig, toen Flanor opstapte, met het heilige doel om nog wat uit te voeren, want te tien uren kreeg hij feest op zijne kast, en, met een eeuwigdurende lol in zijn leven op de kaken, de Ruïne overwipte naar zijn hotel op de Turfmarkt.

Gegroet, zeldzame dagen der Aprilmaand! gegroet eerste zoete lenteduchtjes, eerste balsems, den kampkring met genezing bezwangerend van de striemen des winters! eerste liefkoozing, eerste kus der lente, welke geest en hart wakker streelt, het trage bloed in de aderen verdunt, de dichtelijke bezieling doet opwaken en de prikkels des levens vernieuwt en aanzet! O, dat ik u, mijne vrienden! mede naar buiten kon voeren, naar het stille veld, naar de malsche klaverweide, waar het bonte vee dartel huppelt, waar de zwijgende avondstond, de heldere hemel, het fladderend koeltje, allesoverweldigende opwellingen aan het jeugdig hart ontlokken, eene bron van gloed en leven in het gemoed doen ontspringen, en de maagdelief naast de boterbloem haar zedig kransje van witte stralen ontplooit!

Maar ik heb mij opgelegd u op ander vee te wijzen, u op andere maagdelieven — straatmaagdelieven — te onthalen!

Zoodra de eerste lenteadem over kruiden en vogels heenblaast en de bleeke bloesems doet openspringen, spat, zoo lang door de winter-vorst onderdrukt en beteugeld, met feller drift de ontucht, de geilheid uit der bedorvene stad, en terwijl de vertrouwelijke schemering alles tot zalig en rein genieten uitnodigt, dwaalt eene losgebroke vrou-wenschaar met oorverdoovend gejuil en onbetoemd misbaar langs de breede straten en grachten. De maagden keeren het hoofd om en vreezen te luisteren, en den grijsaard, die der loopsche stad zijne on-verschillige verachting niet toedraagt, grijpt verontwaardiging tot in het diepste der ziel, als hij die bandelooze en luide openbaringen eener onverzaadbare krolschheid gewaarwordt. Welk een rumoer, welk een getier, welke afzichtelijke drommen, welke troepen van weelgedron-kene bacchanten! En dit een lentefeest! dit het feest der nachtegalen, het feest der stille nachten, van 't uitbottende gebladerte, van de eerste en geurigste bloemkelken! Maar in hare woeste drift rukken zij het loof van de twijgen, vertrappelen de bloempjes in het gras, verschrikken de ontwakende natuur met de rauwe kreten van haren vuilen lust, en ambachtsman en dienstmeid en burgerdochter en Stu-dent rukken uit en mengen zich in den dollen Sabbatsdans. Zulk een avond was deze.

Bij de Sint-Lodewijks-kerk stonden drie gedrochten in grijze lompen gehuld. Zij schurkten zich. Van ongeduld of van ongemak?

— Pst, pst!

Verder stond er weer een; zij kwam achter een boom vandaan, als eene spookverschijning.

— Dag, lieve meid! zei de spotzieke Flanor, doch zette sneller door, opdat zij hem niet naderde.

Maar de rampzalige schim zuchtte met scherpe wroeging in haar vertwijfelend gemoed:

— Ik ben geen lieve meid, ik ben eene hoer.

Die toon sneed Flanor door de ziel, maar aan de brug, die naar de Koepoortsgracht leidt, was de indruk al voorbij. Het was zeer leven-dig op straat. Flanor kwam een Academiebroeder tegen, die een meisken opgedaan en zijne hooge winterjas had aangetrokken, om niet herkend te worden; maar Flanor herkende de jas, en zei schertsend:

— Bonsoir, jas van Slot!

Wat verder repte een jong Studentje zijne dunne beentjes zoo haastigjes voort, alsof Amor hem gespoord op den rug zat. Hij trachtte een klein gestaltetje te bereiken, dat even pijlsnel voortschoof als hij. Dezen zei Flanor, deftig, maar ondeugend, bonsoir. Het karmijn van des jonkmans ongerepte wangen loste zich op in den valen avond, maar Flanor liep vlugger dan beiden, en toen hij het vlindertje had ingehaald, greep hij haar bij het vlerkje en beet haar in het oor:

— Waarom zoo schuw? mijnheer wou reis probeeren!

Het maagdelijn keerde het hoofdje om, deed alsof zij er niets van weten wilde en scheurde zich los, maar door deze sribbeling had de lichtzinnige Flanor haar in handen van het aardige Studentje gespeeld. Weg vloog Flanor, maar wie vloog in de kaars? Zoo'n mooi, lief Studentje! Nietwaar Catootje!

Op het plein voor de Anatomie zag Flanor een neepjeskapje op schildwacht staan, eene dienstmeid, die aan hare Mevrouw gevraagd had eene boodschap te mogen gaan doen. Flanor maakte een bocht in zijn weg, en toen hij zag, dat het een aardig snoetje was, dat onder het kapje uitstak, en dat het kapje achter op haar hoofd stond, en er van voren zooveel plat haar te voorschijn kwam, wist hij al wat voor soort zij was en trok haar aan de franje van haren zeegroenen omslagdoek.

— Ben jij het, Mietje?

— Nei, Mietje staat wat verder.

— Nou, maar al ben je Mietje niet, je bent toch eene lekkere meid.

Hoe heet je?

— Betje.

— Nou, Betje dan, laat me eens proeven, hoe je kust, lichte vogel!

— Wel zeiker, waarom niet?

— Kom, geene gekheid, we weten het immers wel! Waar is je vrijer?

— Die komt.

— Dat 's vast die tamboer?...

— Bin je mal?

— Nou, wie dan? zeg 't maar eens in mijn oor! Wie is het?

En meteen keek hij om, want hij was niet zonder vrees den vrijer onverwacht op den aangang te zien komen.

— Die korreperaal met die blonde snorren.

— Je moet van avond dan maar denken, dat ik je korporaal ben.

Telkens als hij de knappe meid te lijf wilde, trachtte zij zich, slaande of knijpende, los te rukken en draaide zich, dan rechts dan links, zooveel haar dit Flanors armen toelieten, maar nu pakte hij haar toch zoo stevig beet en drukte haar zoo krachtig tegen zich aan, dat het niet ver van eene worsteling bleef en hij op het punt was haar onder het schreeuwen van: — Ai, ai! Bin je gik? Zoo'n spoelhond! Gemeine kerel! Wat bliksem! — en meer andere vloeken, zuchten, uitroepen — even zoovele aanmoedigingen — een flinken zoen te ontweldigen; toen, zoodra hij haar hoofd met geweld naar zich toekeert en haar, bij de aanraking harer lippen, van nabij onder de oogen ziet — o jemenie joosje! — het de derde meid van Mevrouw de weduwe Van der Erkelen was, bij wie hij nog geene week geleden gedineerd had, hetgeen Flanor, hoewel in schaterenden lach over het zotte geval, zoo snel mogelijk de vlucht deed nemen, om zich echter een poosje daarna, spijtig over zijne overijling, te bezinnen,

in hoever hij van dat huis voor eene zoodanige verstandhouding als fatsoenlijk man partij zou mogen trekken.

Nauwelijks was hij dat zekere Mietje voorbij, wier bestaan hem ten eenenmale onbewust was, doch wier naam — er staan 's avonds honderden zulke Mietjes op alle hoeken van straten — hij slechts toevalligerwijze als eene aanleiding om met Betje in aanraking te komen, had gebruikt, of daar kwam hem een aardig dingetje met een wijden lakenschen mantel en een stroohoed met een bloemtakje getooid, te gemoet. Flanor opende zijne beide armen als een valk, die op zijne prooi aanvalt. Het meiske week naar den waterkant, Flanor deed hetzelfde, een spel niet ongelijk aan dat van wolf en schaap op het dambord, en middelerwijl riep onze Student haar gemeenzaam en luchtig binnensmonds toe:

— Hei, hei, juffertje! zoo gauw niet! Waar gaat dat zoo laat naar toe? Zeg er eens even! Heb je zoo'n haast?

En toen zij voor elkander tegen een boom aanstonden, welke hen waarschuwde: — tot hiertoe en niet verder, of julie moesten in het water verkiezen te rollen! — en het nimfje reeds een: — Och, Mijnheer! op de lippen had en een handje zonder handschoen ter zelfverwering uit den mantel te voorschijn haalde, zeide zij op eens glimlachend en vertrouwelijk, hem verlokkend met hare zwarte oogen aanziende:

— O, mijnheer Flanor! bent u het?

— Sakkerloot! Leen!

En toen sloeg hij zijn arm onder den mantel om haar middelje, en Leentje liet begaan, en hij gaf haar eenige kussen, die zij met vuur beantwoordde, legde zijn hoofd smachtend op haren schouder, en zij stapten langzaam voort, fluisterende....

Vijf kwartier later zat Flanor op zijne kamer; hij had zijn jasje uitgetrokken, zijne moffenpijp aangestoken, zijne boeken opengeslagen; hij werkte dapper voort tot klokke tien en kwam in die anderhalf uur meer vooruit dan de meesten in drie geheele uren.

Flanor was de uitdrukking van die karakter-nuance, welke men poogt te schilderen, als men, met hartelijkheid op het bijvoeglijke naamwoord drukkende, iemand een goeden vent noemt. Hij was vol grappen, guitenstreken, dwaasheden; echter hield hij gemeenlijk niet van aardigheden, welke een ander roekeloos benadeelen, noch ook van jongens, die zich, uit gebrek aan snaakschheid van geest, op baldadigheden toeleggen. Hij had een gestel en eene gezondheid van staal, en was een knappe vent naar ziel en lichaam, maar hoe hem zijne kennis was aangewaaid, begreep niemand, want hij was zeer zelden op zijne kamer en zeer dikwijls aan de rol. Echter was hij eens op eene Prijsvraag bekroond en op publieke promotiën hoorde men hem van tijd tot tijd opponeeren, wanneer hij dan iedereen verbaasde, zoowel door zijn vlg en zuiver Latijn, als door zijne vernuftige zetten.

Flanor was een sprekend bewijs, dat men, als men het ernstig wil, ook buiten de Academiestad kan studeeren. Aan eene strenge huistucht gewend, hield hij zich gedurende de vacantiën met eene onverwrikbare standvastigheid op zijne kamer opgesloten en werkte, dat de onverschrokkenste blokker er van versteld stond. Doch voor het overige was hij voor niemand iets meer dan een zwierbol, een losse guit. Hij was ver van een studiosus, maar hij was een Bram en een Piet te gelijk, een haai, een ware Roland, en aan de Academie niet in de mode, maar zeer bemind en gezien, wat twee is. Op alles wist hij raad; hij roste en vloog door het leven, zonder zich om wat het ook mocht wezen te bekreunen; hij had door zoovele kelders en riolen gekropen, door zoo dik en verward kreupelhout zich een weg gebaad, dat hij noch kuilen, noch hakhout meer ontzag en die aarzelden hem te volgen uittartte en uitspote. Hem viel de last des levens licht, en de tranen liepen langs zijn gerozenolied hart, zonder het eens vochtig te maken. Hij was iemand die zich zat dronk aan de geneugten, aan de uitspattingen der jeugd, die de sluizen wagenwijd voor den hartstocht had opengesteld, maar die, altijd behoedzaam, door degelijke gronden, kunde, oordeel en liefhebberij in studie ondersteund, zich, uit den roes ontwakende, sterk en in staat zou gevoelen, zijn land, de wetenschap, de beschaving te dienen en, wie weet? vooruit te zetten. Zwieren wij hem na in zijne weelderige vaart en zingen wij het onbekommerde lied des levens voor eenige oogenblikken met hem mede!

Hetgeen vooral een helder licht op zijn karakter deed vallen, was een zekere lust tot spotten, niet met het booze opzet om een ander te beledigen, te kwetsen of te beschimpen, maar dewijl de natuurlijke strekking van zijn geest hem naar den zwakken of liever naar den dwazen, den belachelijken kant der maatschappij trok. Van alles wat hem omgaf, viel hem de scherpe hoek het eerst in het oog, de harde omtrek, waarmede het tegen de andere voorwerpen uitkwam en afstak; voor zijn luim werd alles contrast en caricatuur, alles bakende zich voor het oog zijner ziel in de eigenaardigste eigenaardigheid, of, om een heel mooi woord te gebruiken, eigendommelijkheid af. Terwijl de dichter in den mensch het ideaal aanschouwt, begreep de grillige opmerker slechts den lagen, zwakken, werkelijken kant zijner natuurgenooten, en, door dezen prikkel aangepord, gaf hij aan die ingeborene aandrift toe, welke hij voor zijn eigen belang misschien wel eens een weinigje te ver dreef, daar hij meer dan eens het dunne vlies der prestige, waarmede zich de mensch, in de hoop van eenigen schijn van uiterlijke waardigheid te verwerven, omhult, onbarmhartig, ofschoon onwillekeurig te barste stiet. Zoo was hij het, die menig lid van het Studentencorps met zekere bijnamen en gezegden belaagde, welke zoo stevig aankwamen, met zoo levendige kleuren en tastbare waarheid, dat geen klit of lijm met meer hardnekkigheid ooit op den mede-

mensch zijn blijven kleven of ganzenhagel ooit zoo juist doel trof. Het was eene gave, eene gevaarlijke, maar hij zelf meende het zoo kwaad niet; het was eigenlijk meer, dat zijne vrienden gebruik maakten van een ondeugend woord, hetwelk hij, zonder andere bedoeling dan eene gekheid, had laten vallen of op dezen of genen in 't voorbijgaan had geworpen of toegepast; behaaglijk strooiden zij het uit en lieten het wortel schieten onder de jongelui. Flanor verfoeide alle Klaploopers, Diplomaten, Hovelingen: dat wil zeggen, hij liet ze in hun eigen soppaar koken; maar hij converseerde en vierde feest met Afleggers en herbe, gebruikte de Liefhebbers, Studenten-Leidenaars en meerderen van die soort tot zijn bijzonder vermaak en was te verstandig om zich niet met Studenten-Auteurs in te laten en niet van hunne talenten partij te trekken. Flanor was het, die op den derden October de meeste en heetste centen uit het raam gooide over de deftige Leidsche wandelaars, die dan door gretige kleine straatjongens bestormd en omvergehaald werden en, Gullivers in handen van Lilliputters, dachten om te komen onder de worsteling, welke om, over en op hen geleverd werd, terwijl de onvermoeibare Studiosus, bijgestaan door onvermoeibare vrienden, steeds meer gloeiende centen naar beneden liet regenen, hetgeen steeds meer gehuil, gevecht, getrap, gekrab en bloedneuzen onder de lieve Leidsche jeugd teweegbracht. Hij was het, die, als een verborgen plaaggeest, de Leidenaren met dwaze naamlooze brieven tureluursch maakte; hij, die op Sinterklaas het banket, 't kroost der Leidenaren toegedacht, wegstal uit de koetsen van deszelfs vaders; hij, die op den achtsten Februari, terwijl de muziek voor Professors vensters speelde, met deftige dames versierd, en de Praesides met bevrorene kuiten Professor stonden te begroeten, serenade hield op de wangen van Professors meiden; hij ook, die, toen iedereen brandde van nieuwsgierigheid, dat het geheim, wat de Maskerade mocht voorstellen, zou uitlekken, Arnhemsche Courant en Handelsblad tegen elkander in het veld joeg; die Matigheidsgenootschappen ten toon stelt, zijne vrienden op kappersgevechten, gelijk de Engelschen de hunnen op hanengevechten, onthaalt, elk van welke tooneelen, zoo wij het meer dan aanduiden wilden, eene geheele Type zou vullen; hij die, toen de Hoogleeraar — doch namen noemen is hatelijk — een feest had aangelegd en de oesterpastijtjes uit Den Burg zich uit den treure lieten wachten, zoodat frau Professorin minder in hare nopjes raakte, het aanmerkelijk bekoelde diner heel veel van een mislukt collation begon te krijgen en de Burggraaf eindelijk weten liet, dat de pastijtjes reeds lang bezorgd waren — den volgenden morgen de beleefdheid had den ledigen schotel ten huize van den Hoogleeraar terug te zenden met het volgende briefje:

Hooggeleerde Heer,

De oesterpastijtjes hebben overheerlijk gesmaakt. Wees zoo goed

nevensgaanden schotel terug te doen bezorgen bij den Heer Kramer in Den Burg. Uw Hooggeleerde zal mij wel ten goede willen houden, zoo ik het minder gepast oordeele dit kattedelletje te onderteekenen. Ik verzoek niettemin mijne hoogachtingverzekering aan uwe Eegade.

* * *

Dat was ditmaal wel: wacht u voor den ongeteekende, Professor!

Nauwelijks was het klokje van tien en koud of daar wordt opgelopen, aangetikt en Slot treedt binnen.

— Zoo, baanderheer!

— Duivelsche kerel, is er dat iemand laten inloopen!

— Nu, waarom doe je 't mij niet?

— Als je 't mij weer bakt...

— Verzoek je me op eene fijne flesch?

Nu belt hij, doet de boeken aan kant, steekt vetkaarsen, die hij bougies heet, op al zijne boekenkasten, kastjes en secretaire, en trekt, als naar gewoonte, het gansche vertrek in een wip een kleed van festiviteit aan, dat iemand al jolig en luchtig maakt, zoodra hij er maar binnen komt. De meid staat boven.

— Koos! brood halen; voor vijf heeren; tien kadetjes hoor! En haal dan meteen... Laat zien! Slot, hoeveel citroenen?

— Voor de punch brûlé? Wij zijn met de vijven... 'k Zou voor alle zekerheid maar twee dozijn zeggen...

— Twee dozijn dan, Koos! maar groote, hoor! en fijne velletjes, dat weet jij wel. Als de weerga, Koos! Toon, dat je voor niet geen engel bent!

Nu is het een geloop, gedraaf, gesjouw, eene drukte alsof het om leven en niet om dood te doen ware. Slot hielp trouw. Men droeg flesschen rum aan, potten met klompen suiker, lepels, kurkentrekkers, kommen en heel veel meer, dat overtollig was. Flanor kende bij die gelegenheid geen kleiner getal dan: ongeveer vijf duizend! Dit alles met opene ramen en onder luid gezang en gegalm, hetwelk Gustaaf, die onderwijf was gekomen, reeds in de Paardensteeg tegengeklonken en hem halfdronken had gemaakt eer hij boven was. En dáár was het — geene guller welkomst dan die van Flanor! —

— Dag, beste kerels, geurige klantjes! 't Moet van avond een gloeiend feest worden, desgelijks in Leidens vest nog nooit is gevierd! En — zeide hij, toen bijna allen bijeenwaren, op halfplechtigen, halfbrutalen toon, terwijl hij eene flesch rum in eene kom goot — meent niet, dat jullie hier voor je plezier gekomen bent; neen, hondenribben! je bent hier gekomen om te zuipen, en zoo hoop ik — hier schepte hij een vingerhoedje rum in een lepel en hield hem statig opgeheven in de hand, alsof hij een toast instelde — en zoo hoop ik, dat deze nacht in dit hotel wederom gekenmerkt worde door tweedracht en vijandschap, en niemand deze parrtij verlate zonder daden verricht te hebben, die hem tot in zijn ouden dag zullen berouwen!

Hetgeen met een luid hourrah van de aanwezigen beantwoord werd. Weldra was Koos terug, de boel in orde, de punch aangestoken, en allen zaten met glinsterende oogen om de blauwe vlam.

— Champagneglazen, Champagneglazen! riep de opgewondene Flanor, om het feest nog meer luister bij te zetten!

En zij dronken punch brûlé uit hooge Champagneglazen. Flanor vond dit poëtischer, en de anderen vonden er ook wel iets in.

— Wij zullen reis op die snoeperige trechttertjes drinken, zei Gustaaf, terwijl voor de eerste maal het gloeiende vocht in de diepe glazen vloeide — bonjourrr, Champagneglazen! ik drink uit jullie op jullie! Per angusta ad angusta!

— Spreek je moêrstaal, Gus! en zeg: door kruipen komt men tot...

— Geene politiek, als 't je blijft! Hoe smaakt het, jongens? Brûder, stosset an! 't Is hier helseh, 't is hier fantastisch!..

Nous étions beaux à voir autour d'un bol en feu,
Buvant sa flamme..

— En proie aux bourrasques du jeu! vervolgde Slot. — Kom! wie wil eens passe-dixen? Die liefhebber daar, op Gustaaf wijzende, draagt de steenen toch altijd in zijn broekzak!

— Neen, niet passe-dixen! gebood Flanor; je weet, dat ik er het land aan heb; als het je hier verveelt, poets hem dan en ga op de Kroeg dobbelen, als de commissarissen het toelaten.

— Nu, Flanor! zet maar geen gezicht van zure appelen. Wij zullen opgewonden zijn. En daarom stel ik voor — ging Slot voort op een gemaakt-dronken toon — dat de Champagneglazen poenitet drinken, die zich niet gehouden schijnen op den pieterigen toost van Gus te bedanken.

— Kom, jij, vierde man! zeg ook eens iets! Vadermoorders en landverraders kan ik verdragen, maar geen vervelend mensch.

Maar de vierde man was een stille jongen. Wat doen die menschen op feesten! zou men zeggen; maar dikwijls krijgen zij den slag van feestvieren op eens weg, dan slaan zij om als een blad en... zegen over hun hoofd!

— Het is beroerd, dat Van der Wouden weer zoo lang wegblijft.

— Hij komt stellig niet meer.

— Hij is nog dronken van zijn feest van eergisteren, bij gelegenheid van zijn Candidaats.

— Neen, komen doet hij zeker, zegt Flanor, want ik heb hem met zoo'n heerlijk vers geïnviteerd!... Als hij niet kwam, was hij een monster; maar je weet, hij is een van teutem van de eerste soort.

— Of misschien onder-water.

— Schlechte Witze!

— Maar, als hij eergisteren zijn Candidaats gedaan heeft, moet hij nú promoveeren.

- Dat 's ferm! ja, wij moeten hem laten promoveeren!
- Flanor Flanoris! klonk het van de straat.
- Daar is Van Teutem zelf! riepen allen.
- Dag, standjes! Och, ja, 't is alweer te laat. Bonjour, Gustaaf! bonjour, Slot! bonjour, allemaal!

Flanor hem een vol glas onder den mond houdende: — Zuip, beest! Vervolgens ging Flanor langzaam zitten, maar stond na een oogenblik weer op en bracht met een hoogst ernstig gelaat eene sierlijke rede in het midden. Van der Wouden zette groote oogen, doch, aan soortgelijke uien gewoon, begreep hij terstond, hoe laat het was, en stelde zich op de hoogte van de partij. Hem werd verkondigd in barbaarsch Latijn, dat deze vier heeren de Hoogleeraren waren, die hem tot doctor zouden bevorderen, en de partij te Lisse bij Bakhuizen zou gevierd worden; waarop Van der Wouden het vertrek verliet, en terugkwam met zijne jas het binnenste buiten gekeerd, een nachtdas van Flanor om, eene Goudsche pijp voor degen door een knoopsgat van zijn broekzak en eene lange rol behangselpapier, die hij op Flanors achterkamer had vinden liggen, onder den arm, voor Dissertatie. Hij trad de kamer bleek en angstig binnen. De Professoren, voor wie zelve deze vermomming eene verrassing was, barstten uit in luid gelach, maar Flanor sprak met eene holle en schrikverwekkende stem het cape sedem uit en het lachen was gesmoord. Toen werden er — ook de vierde man was door den wijn en al de gekheid vroolijker en spraakzamer geworden en bleek een geschikt sujet te willen zijn — onderwijl er geslaplipt werd, eenige Theses gedefendeerd, waaronder die: *j'entends du bruit dans le jardin*, door de Hooggeleerden niet het minst disputabel werd geoordeeld, doch welke veel, dewijl zich achter het huis geen tuin bevond. Ook liet men niet na de stemmen, gebaren en manieren van sommige Professoren op de kluchtigste wijze na te bootsen. Hierin had Flanor zijn meester niet.

Na het slaan van het repetitiehorige van Flanor, dat de gebarstene Academieklok moest verbeelden, verzocht de Faculteit den jongeling zich voor eenige oogenblikken te verwijderen, waarop er een geweldig misbaar op de voorkamer ontstond, dat veel had van zeker gestommel en geschuifel op het College, als de Professor over 't uur blijft voortdicteeren, en zulks wegens de allerkoddigste voorstelling van een hevig krakeel tusschen Professor Nycticorax en Professor Salomolahbabi, over dat zekere, je weet wel, dewijl Nycticorax, Professor in de sterrenwichelarij, en Salomolahbabi, Professor in de Oostersche talen, gemeend hadden, dat het eene promotie in de philosophie was en zij derhalve niets van defensie en oppositie, zelfs van hunne eigene niet, begrepen hadden, hetgeen de wijze koppen, elkander dit zoo gaaf niet willende toestemmen, liever hunne toevlucht deed nemen tot grofheden en verwijten. Juist op dit oogenblik kwam Koo de meid vragen, of Mijnheer nog iets noodig had, en toen Mijnheer, na een oogenblik

bedenkens, neen zei, trok zij op, de orde herstelde zich, de juvenis ornatissimus kwam weder binnen en werd verwelkomd met eene indrukwekkende aanspraak, in welke de promotor aestumatissimus op den voorgrond stelde, dat de Faculteit, uithoofde der luis-terrijke verdediging zijner thesides, door wier herhaalden val, ondanks de ijverige pogingen der Opponenten, zijne uitstekende bekwaamheid ten volle gebleken was, eenpariglijk had besloten hem summis laudibus den graad van doctor in de Medicijnen toe te kennen, waarop men terstond het achterste voren op zijne stoelen ging zitten en dapper aanving op deze, als te paard, door de kamer te huppelen, welke Fuchsrith een leven maakte niet ongelijk aan dat van eenige luidruchtige oliemolens.

— Wie is daar? riep Flanor, een geluid beantwoordende, dat niemand gehoord had.

Van de straat. — Dronken soes! ben je weer aan 't feest vieren?

Flanor uit het raam. — Kom je niet op?

Toen die twee nuftere kalveren de deur openstootten, sloegen zij de handen in elkander en vielen bijna den muur omver van het schaterlachen, als zij daar die vijf malle menschen op stoelen de kamer zagen beploegen, dat het zweet er bij neer druppelde.

— Wij rijden naar Lisse, wij rijden naar Lisse!

— Promotiepartij vieren, lol hebben! Ga je mee?

— Waar komen jullie vandaan?

— Van de Rederijkerskamer, 't is wat laat geworden, daar waren zooveel honoraire leden, en met het mooie weer hebben wij nog een straatje omgewandeld.

Waarop terstond eenige leden van de Kamer geparodiëerd werden. Flanor begon:

Ik heb Van Zaanen omgebracht,
o Moeder, Moeder, Ach!
Ik heb Van Zaanen omgebracht,
Dien knecht, zoo hoog geacht. — Ach!

En de pas gekomene vervolgde:

Hélas, que j'en ai vu mourir de jeunes filles!

dien avond voor het eerst op de Kamer gereciteerd.

— Schei uit! riepen allen, hun buik vasthoudende, schei uit! wij barsten, wij stikken, wij leggen het af!

En Flanors boezemvriend, Gustaaf, gaf in den grijzen mantel van een der Rederijkers de slaapwandeling van Lady Macbeth met zogenoemd geslotene oogen, een snuiter in de eene en eene vetkaars met eene pit van eene Nederlandsche el in de andere hand, waarmede hij telkens het haar van de aanwezigen beaaidde, die meenden om te komen van 't geschater en geene kracht meer hadden om van zich af te slaan.

Al deze buitensporigheden brachten veel bij tot het vermaak van den avond, dat men zóó slechts — het moest zeker aan den gastheer of aan de kamer liggen — bij Flanor genieten kon. Weldra waren allen zonder onderscheid ook gloeiend opgewonden, enkelen reeds halfdronken. Nu werd Van der Wouden om een versje geplaagd. Van der Wouden was eene soort van Student-Auteur, doch niet zooals Verbees, Piet Zwaan of Van Beuzelwoude; bij zeer weinigen stond hij zelfs, o wonder! als pedant geschandvlekt en hij liet zich op zijn talent, hoe studentikoos ook, weinig voorstaan. Bij alle gelegenheden, op ieder feest had hij iets aardigs, vroolijks, iets gepasts, en daardoor aan de Academie een grooten naam, doch welke uit den aard zelven deed voorzien, dat, buiten dien cirkel overgeplant, hij spoedig met den Auteur in de wijde wereld zou versmelten. 's Ochtends had Flanor, die ook wel eens een rijmpje maakte, al kwam hij er zelden voor uit en van gekheid niet wist wat hij doen zou, hem den volgende brief gezonden:

O jeugd'g troetelkind van 't Zanggodinnendom!
 Gij, lieveling en trots van god Apollo! kom
 En deel met ons de vreugd eergistren u beschoren.
 U, die, niet zonder lof, in Themis heilge koren
 Zijt ingelijfd, en nu, tot Candidaat benoemd,
 Bij mij die vrienden ziet, die ge ook als de uwe roemt,
 Om bij 't genot van brood en punch en andre zaken,
 Ons met een vriendenkout gulhartig te vermaken,
 En, zoo gij ons het heil van uw gezelschap schenkt,
 En niet weerspanning zijt, waar u de vriendschap wenkt,
 Ook aan de poëzie te denken, en een hulde
 Te brengen aan de kunst, wier schoon ons hart vervulde,
 Zoo dikwijls uwe hand de snaren tokkelen mocht
 En ge onzen geest vergasttet op eenig kunstgewrocht.
 Doch waartoe meer uw lof verkond met zwakke tonen?
 Slechts goden zijn in staat den zanger te beloonen
 Voor 't nameloos genot, dat hij aan 't menschedom schenkt.
 Maar, zoo gij bij Apol nog soms aan Bacchus denkt
 En 't druivennat nog acht als prikkel der Poëten,
 Zoo kom, als 't mogelijk is, een broodje bij mij eten:
 Ik schenk u punch brûlé! Vriend Gustaaf komt vast ook.
 Begaafde jongeling! zoo gij niet kwaamt, in rook
 Verdween 't genoeg, welks vooruitzicht ons mag streelen:
 Kom dus, kom aan ons hart, gij zult u niet vervelen.

FLANOR.

On s'assemblera à 10 heures.

P. S. Geene excuses zullen voor geldig verklaard worden dan die hedenavond persoonlijk worden medegedeeld.

Maar nu moest Van der Wouden er ook aan. De goede jongen, die het gewend was, nam zijne partij en grand capitaine, roepende: — Vrienden, glazen vol! — en begon luidkeels aan te heffen. Het gezels-

schap herhaalde het referein in koor. Hoe aangenaam voor de hospita, die in haar bed lag met het doel om te slapen!

PUNCHLIED.

Studenten, hoort! Uit vuur is voortgesproten
Des menschen geest, bij 't worden der natuur:
Schenkt mij dus in, fideele feestgenooten!
Schenkt mij dus in een stroom van vlietend vuur!
Vlietend vuur is punch!
Heil dien gulden stroom!
Schenkt den beker in!
Leegt hem tot den boôm!

Wat zou ik doen met flauw, ellendig water,
Alleen gemaakt voor paling, vorsch en pad,
Voor 't lompe vee en voor een ploertensnater?
Geen schepsel dronk zich ooit aan water zat.
Dronken maakt de punch!
Heil dien gulden stroom!
Schenkt den beker in!
Leegt hem tot den boôm!

Studentengeest, Studentenvriendschap, waren
Reeds lang vergaan, verzwolgen in het nat,
Zoo Bacchus niet aan ons, Studentenscharen!
Tot troost op aard de punch geschonken had.
Deugd spruit voort uit punch!
Heil dien gulden stroom!
Schenkt den beker in!
Leegt hem tot den boôm!

— Bravo, bravo! klonk het alom.
Iedereen wilde met Van der Wouden klinken, tot spoedig de gestorte punch hem binnen door zijne mouwen tot aan de ellebogen toe liep. Een oogenblik daarna was het:
— Toe, Van der Wouden, zing nog eens iets!
— Van la Gnognote!
— Neen, van Crambamboeli!
— Dat 's maar eene vertaling, en wij kennen geene Crambamboeli, dat is goed voor de Moffen! zei Van der Wouden.
— Ik heb eene conjectuur, dat Crambamboeli niets anders is dan punch brûlé!
— Als dat waar is, geef mij dan nog een glaasje!
En meteen begon Van der wouden voor den vijftigsten keer misschien:

Crambamboeli, dat vocht der vochten,
Is eigenlijk de panacee,
Die outtijds de alchimisten zochten,
De beste drank bij wèl en wee.
't Zij 'k avondrood of morgen zie,
Ik drink mijn glas Crambamboeli.
Crambom — bam — bamboeli,
Crambamboeli!

Heb 'k pijn in 't hoofd, in de ingewanden,
 Heb ik geen smaak in spijs of drank,
 Voel ik mijn maag als sulfer branden,
 In één woord heel mijn corpus krank,
 Wat geef ik dan om Medici!
 Ik drink mijn glas Crambamboeli.
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

Is mij een wissel uitgebleven,
 Kreeg 'k in 't bouillotten nooit emblé,
 Heeft mij mijn liefste niet geschreven
 Of bracht de post een doodbrief mee,
 Dan drink ik uit melancholie
 Een vollen kelk Crambamboeli.
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

Zijn des Studenten maffen rari,
 Hij pakt zijn hospes bij het haar
 En denkt: het is toch alles larie,
 Van ons tot op den bedelaar!
 Want dat is eerst philosophie,
 Gezuiverd met Crambamboeli!
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

O, konden de oudelni eens weten,
 Hoe 't zootje, in plaats van daaglijksch brood,
 Zelfs zijn krediet heeft opgegeten,
 Zij weenden vast hunne oogen rood!
 Terwijl doen zich de filii
 Te goed bij hun Crambamboeli.
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

Wat leeft gij, ploerten, toch bedonderd!
 Gij hebt geen meisje, drinkt geen wijn;
 Gij zijt tot ezels afgezonderd
 En namaals wilt gij englen zijn!
 Drinkt morsig water uit de Schie,
 En houdt het voor Crambamboeli!
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

Nog zal Crambamboeli mij smaken,
 Als iedre vreugdster is getaand
 En ik Vriend Hein eens genaken,
 Die mij tot laatste huishuur maant.
 Ik drink met hem in compagnie
 Mijn laatste glas Crambamboeli.
 Crambom — bam — bamboeli,
 Crambamboeli!

Dit lied, met uitbundige bravo's ontvangen, bracht het gezelschap
 in eene zangerige stemming; er werden gestadig lijntjes getrokken,

onnoemelijke toosten ingesteld, na de toosten gezongen van wien Neerlandsch bloed, in sanitatem virginum, van Laurentia, liebe Laurentia, van pro salute horum amicorum, al de mooie meisjes, gaudeamus igitur, o vader Abram, enz. met vuistengetrommel op de tafel begeleid, en vervolgens met zooveel ijver lasset die feurige bomben erschallen aangeheven en kardinaal Puff en de boom stond in de aarde gedronken, dat het een onafgebroken heen- en weerwandelen werd van den stoel naar de opene ramen en van de opene ramen naar of liever naast den stoel, en de stille jongen, die reeds eenigen tijd, gelijk de meesten, aan hiaten in het geheugen en traagheid der spraakorganen had gesukkeld, het gepast vond 't aanwezen voor eenigen tijd af te leggen, waarop een der makkers hem den dienst bewees hem naar een donkeren hoek van het vertrek uit de voeten te sleepen.

Flanor hield niet veel van Studentenliederen, welke hoe langer hoe meer, uit gebrek aan geschikte, dat hier beteekent uit overvloed van verouderde, in onbruik gerakende, slecht en zonder hart gezongen worden en welker aanheffing hem het teeken placht te zijn, dat een feest de tering begon te krijgen en de gasten waren uitgepraat. Hij liep dus naar zijne kast en haalde er zijn feestalbum uit, een gewrocht zonder wederga, waarin hij gewoon was handschriften van dronkenheden, zooals hij die wezens noemde, te verzamelen. Iedereen werd geprest zijne bijdrage te leveren, en bij de meesten kon men de opmerking maken, dat zij het potlood, hetwelk Flanor hun uit vrees voor verregaand gemors tusschen de vingers had gestoken, voor eene pen hielden en telkens met den diepsten ernst van de wereld in het ijdel luchtruim indoopten. Allen weigerden eerst, zooveel als dronken soezen daartoe in staat zijn; maar Flanor zette eene zware stem op, en dan sloeg er een aan 't werk, die veelal niet het flauwste denkbeeld had van een vers — proza was uitgesloten — onder het luid zingen, gooien, schreeuwen en ravotten der anderen, terwijl de gloeiende punch hem om de ooren spatte, het album in een Phlegeton dreef, en tonen, kleuren, lichten, menschen, letters, woorden en gedachten als een warrelklomp door elkaar krioelden of als eene lange rist van sterren met duizelende vaart voorbij zijn gezicht zwierden. Zoo stond er een der Rederijkers op, die den anderen Rethorijker tot wit zijner aardigheid, bij gebrek aan beter, nam en suizebollende schreef:

Hic haec hoc:
 Janus Van der Bok,
 Hujus huic:
 Knijpt de kat ter sluik,
 Hunc hanc hoc:
 Is een dronken brok:
 His:
 Of heb ik het mis?
 Hi hae haec:

Nu houdt hij zijn bek,
 Horum harum horum:
 Met zonderling decorum.
 Hos has haec:

Hier brak het puntje van het potlood. Hij vervolgde, met het hout in het papier krassende:

Nu houd ik mijn bek,
 His:
 Daar mijn potlood stuk is.

Hoewel er onder het voorlezen veel geschreeuw en gehoezee was en veler denkvermogen in nevelen verkeerde, was der meesten toch eene flauwe perceptie van het geheel toegewaaid, en, daar zij bovendien in de toejuiching van het meesterstuk eene gelegenheid zagen om hun glas nog eens te ledigen, riepen zij: bravo! dat de muren daverden, en klonken bij herhaling met den vervaardiger. Op deze wijze kwamen er nog verscheidene voortbrengselen te berde, maar toen Gusje zou gaan lezen, zei hij:

— Ik.. ik kan niet lezen... of niet zien: 't is me zoo raar! Het is hier ook razend benauwd... De kamer moet weg, naar de achterkamer! Duwen maar, kerels! duwen!

— Het lijkt maar niet te gaan.

— Laat ons de achterkamer dan even uit het venster houden.

De zaak was — om na de episode weer op het vers te komen — dat hij met handen, druipende van punch, op het beschrevene blaadje geploeterd had en zijne poëzie zich tot eene donkere onweerswolk of woelige zee had samengetrokken, zoodat Flanor aanmerkte:

— Gustaaf maakt Schoteltjes.

Hoe meer het getal der stukken vermeerderde, hoe meer de opletendheid der gasten afnam. De beurt was aan den anderen Rederijker. Met een zeer dronken smoelwerk, de netjes gekrulde haren door de war en punchtranen in het manlijk oog, begon hij met eene schorre faucet:

Gij, dierbaar zestal, door Minerva's gunst belonkt,
 Bij wien ge, o Cato en Homeer, in 't niet verzonkt...

— Dat is pedant, merkte Slot aan.

— 't Raakt je niet! antwoordde de lezer, die nog zijn best deed om te declameeren, en ging weer voort:

O Van der Wouden, pronk der 's-Gravenhaagsche hoven,
 Wien ik mij niet verstout naar waarde en eisch te loven,
 O volle schotel van het keurigste banket,
 Dat ooit werd voorgediend op 't kostelijk salet...

— Dat is wartaal, zei Flanor, die met voordacht redelijk wel bij zijne zinnen was gebleven.

— Vern..k je me? zei de Rederijker.

— Ga voort, ga voort!

En gij, wiens geest gevoed met Hellas eêlste schatten,
Al wat men zong of schreef in één pink weet te vatten...

— 't Is beroerd, zei weer een ander.

— Hou je bek of je krijgt een glas naar je kop!

Flanor beduidde den aristarch, die reeds met kwade voornemens opstond, stil te zijn.

— Stoelvast, meneeren, stoelvast! de Rederijkerskamer heeft het woord.

Men luisterde weder.

Die wat men zong of schreef in één pink weet te vatten,
Van vóór Homerus af tot na Victor Hugo,
En zich, 't zij dag 't zij nacht, wijdt 't *καλῶ κάγαθῶ*...

— Dat is nogal een Rederijker! prevelde Slot, die met gebrokene oogen en eene verdikte tong voor eenige oogenblikken op zijne knieën voor het raam was gaan koesten.

— Wat doet hij daar? vroeg Flanor.

— Het beest conjugeert *βόαω*, hij heeft net den optativus uit.

De Rederijker ging ondertusschen voort. Er ontstond een duchtig oproer, er werd gevloekt, bedreigd. Verbeeldt u ook: er was geen vuur meer in het komfoortje, en nu wilde Van der Wouden zijn gowenaar zoo maar aan de punch aansteken. Flanor werkte met de vuisten. Ep toen het weder stil was, kwam de stem van den Rederijker allengs weer boven, die ondertusschen zonder iets te merken had voortgebazuind:

O, hoe zal Vijver, Maas en Amstel zich verheffen,
Hoe zal hun golfslag in verrukking de ooren treffen
Der zaligen, die lang reeds slapen bij de doôn!

En allen wezen op het lijk in den hoek.

*Hoor Vondel reeds den lofzang stemmen en den toon
Ontwringen aan de lier en al dees helden roemen;
Zijn leerling Vollenhove...

— Die komt hier niet te pas.

— Daarom juist, omdat hij hier niet te pas komt.

— Och, schei er maar uit!

— Wil je ook liever hier zitten? zei Slot van den anderen kant der tafel.

De Rederijker deed, alsof hij de aardigheid niet begreep.

— 't Is liederlijk vervelend.

— 't Dondert niet! riep de Rederijker.

Flanor lachte, dat hij niet zien kon.

— 't Is bliksems mooi, zei hij, wij zijn allemaal luizig opgewonden, dat kan je wel zien, ga maar voort!

De Rederijker liet het zich geen tweemaal zeggen, maar de kluts kwijt zijnde, begon hij eenige regels lager dan hij was blijven steken:

Is 't waarheid? 'k zie ook hem, den grooten Rotterdammer,
Die ons zijne armen biedt. Daal neder! Vrienden! kwam er
Ooit een, die wijzer was en geestiger van aard?

— Aan 't Leidsch Atheen?

Hij is aan Luther thans als Chang aan Eng gepaard.
Daal neder! Ziet, naar ons rept hij de gulden wieken,
Omgeven door een glans van zomermorgenkrieken;
Hij nadert. Op een bed van wolken zinkt hij neer,
Als op de zachte peul de donzige eiderveer.
Hij reikt me een boekdeel. 'k Buig mij neder voor de godheid.
Wat prijs ontving ik van zijn hand? Den lof der zotheid.

— Dan hadt je net je verdiende loon.

— 't Is flauw! zei een ander.

— Men kan wel merken, dat die man aan heimelijke pedanterie laboreert, fluisterde weder een ander.

— In vino veritas.

— Dat zeg ik ook. Daar zullen wij eens een glaasje op drinken! Slot wilde fluiten, maar Flanor, die geene ruzie duldde, gaf hem een los klapje voor den mond en riep, hoewel reeds wat laat, met eene stentorsstem alsof hij het vers overheerlijk vond:

— Bravo, bravo! Laat ons op die poëzie eens klinken, jongens!

Och! en toen riepen al de overigen ook bravo en nog harder dan Flanor zelf: dat gebeurt meer in de wereld.

De glazen stonden alweder gevuld, Van der Wouden rijst op en roept, zich tot de Rethorijkers wendende, half spottend:

— Ik drink op de Rederijkerskamer!

Zij klinken.

— Daar ga je!

Maar op eens, terwijl twee anderen zich eeuwige vriendschap zweren, loopt een der gasten naar de gitaar van Flanor.

— Mannen! serenades geven!

Niets kon Flanor beter te stade komen dan deze inval; de partij werd hem wel wat al te luidruchtig om tusschen vier muren ingesloten te blijven, de kaarsen brandden in de pijp, de punch raakte op en de geheele kamer leverde een mengelmoes van allerlei vuiligheid en wanorde, hetwelk iedereen, die niet smoordronken was, met afschuw moest wenschen te ontvluchten.

Spoedig werd het lijk, dat altijd roer- en sprakeloos in den hoek lag, aangegrepen en opgetild. Op dat oogenblik was de lijder eigenlijk nog zieker dan hij beschonken was: het schepsel kon waarschijnlijk

nog niet tegen het nachtbraken, maar sjouwerijtjes als deze zetten de academische opvoeding ontzaglijk vooruit: Klikspaan weet bij ondervinding, dat zij niet schadelijk zijn voor de gezondheid, en eert hoog het voorvaderlijke voorschrift: zet je van tijd tot tijd eens een stuk in! Men bedenke slechts, dat tijd hier niet staat voor dag of week! Hij gaf teekenen van inwendige bewustheid van hetgeen men met hem voorhad, voor het overige was hij een stom en lijdelijk slachtoffer der zwelgzucht. Men zeulde hem de trap af, en op straat werd hij, bij gebrek aan eene ladder, door een drietal broeders op de schouders gesjord. Toen wierp Flanor, die zich intusschen, uit vrees voor averij, van de gitaar had meester gemaakt, zijn mantel over den aflegger, opende den trein met afgemeten tred en riep op elken hoek der straat, waar men dan zoolang stilhield, met eene Haagsche-tooneelstem:

— Die hier volgt is de zeer hooge en zeer machtige heer Fabiano Fabiani, graaf van Clanbrasil, baron van Dinasonddy, baron van Darnmouth in Devonshire — de Engelsche namen sprak hij natuurlijk op zijn Hollandsch uit — dewelke een kop kleiner zal gemaakt worden op de groote markt te Londen, beschuldigd en overtuigd van koningsmoord en hoogverraad. Bidt voor hem!

Roef, roef, krauw, krauw! reed de duim over de snaren, en de lijkstatie rukte voorwaarts.

Weldra raakte de doode, door de nachtlucht in het leven teruggeroepen, min of meer in beweging; hij moest van de schouders af en onder de armen genomen worden, en eer hij thuis was, liep hij alweer redelijk wel mede; zelfs was hij bij machte zijn huissleutel te vinden, en nadat men dezen, welken hij gedurig in den knop van de bel wilde steken, in het ware gat voor hem te recht had gebracht, was hij werkelijk in staat het slot open te draaien en: — bonsoir! — en: — ik dank je wel! — te zeggen.

— Wil ook iemand van ons met je naar boven gaan?

— Neen, het hoeft niet.

En toen men aandrong, zei Flanor:

— Hij weet immers best wat hij doen kan. Dronken menschen moet je maar laten begaan.

Toe sloeg de deur. Men bleef nog een paar minuten luisteren en wachten en.... Ja, daar is een god voor dronken Studenten! er vertoonde zich licht op de bovenkamer. Toen werd er fortissimo een tempo di marcia op de gitaar getokkeld, en de troep stooft verder onder een luid *Iovivat*.

Nu liep men de stad door en de Breestraat over in hare geheele lengte, en overal, waar men wist, dat jonge dames te bed lagen, al ware het ook achter in huis, werd muziek gemaakt en geraaskald onder de vensters. Maar de meesten stoorden zich niet aan de dubbeltzinnige avances der Muzenzonen en bleven hardvochtig snurken, en

dan besloten de Muzenzonen de hoffelijkheid met een kort en krachtig charivari. Eenmaal hoorden zij ter sluik een raam openen boven hun hoofd, en Flanor, die dieper in de straat stond, riep:

— Jongens, bergt je k...!

Flanor vreesde namelijk voor de stroomkruik der Najade. Waar de troep licht ontwaarde bij Studenten, werden kreten aangeheven, alsof de Amsterdamsche apentuin was losgebroken, of zij floten liefelijk onder de ramen, en als deze of gene beroerde vent, voorbestemd er in te loopen, de onvoorzichtigheid had het venster open te schuiven, werd hij *à la faveur des ombres de la nuit* uitgejouwd en uitgemaakt en moest op den koop toe menige harde waarheid slikken. Aldus voortrukkende, kwam men weldra aan de Noordeindsbrug. Het was over éénen.

— Daar is nog licht op de Kroeg!

En de troep zeilde er heen.

Een paar jongelui zaten er heel bedaard eene boterham met een kalkoentje te begieten en eenige andere, minder bedaard, om de commerce-tafel vereenigd; nog een ander paar rookte eene sigaar bij de kachel, die evenwel geen vuur meer bevatte en op het punt stond van op pensioen te worden gesteld. De troep, of zooals sommigen Van der Wouden, Slot en Gustaaf wel eens in malam partem geliefden te noemen, de club van Flanor, liep onwillekeurig op de kolom aan, en eerst, toen hij post had gevat, bemerkte onze held, dat een der sigarenrookers, naast wien hij bij geval was te staan gekomen, een zijner gruwelijkste vijanden was. Hij wist, dat deze sedert lang geweldig s... aan hem had en hem telkens door zekere gebaren en pantomimen, die echter geene dadelijke beledigingen konden heeten, het leven zocht te verbitteren en ook werkelijk het bloed herhaalde malen aan het gisten bracht. Geerse, een smakeloos wezen, dat, met eene bivalvische ziel, aanspraak maakte op diplomatische aanmatigingen, was de pijlen van Flanors scherp vernuft niet ontkomen; evenwel, toen deze bemerkte, dat hij zijne kwinkslagen zoo heel hoog opnam en Geerses kennissen er een venijn uit zogen, hetwelk Flanor ver geweest was van er in te willen leggen, had hij dadelijk afgehouden, te meer, daar hij zich nooit veel om den nurk bekreund en zelfs de moeite niet had genomen hem tot iets anders dan tot doelwit zijner grappen te gebruiken, natuurlijk zonder den minsten zweem of 't geringste opzet van haat of kwaadaardigheid. De ander, die niet veel te missen had, voelde pijnlijk, dat hij al kaler en kaler werd, bij elk haar, dat hem werd uitgetrokken, en kon Flanor niet meer luchten of zien. Meermalen reeds had hij gezegd, dat hij een standje met hem zou zoeken en gedacht hem door wijzen en gluren te sarren en uit te tarten, daar het hem zelve aan genoeg fermiteit faalde om zulks ruiterlijk te doen.

Zijn overmoed steunde voornamelijk op een gezegde van Flanor,

die zich wel eens over duelleeren had nitgelaten en verklaard, dat het al erg zou moeten loopen eer hij tot zoo'n gekheid kwam. Maar de rampzaligheid bedroog zich deerlijk, zoo hij daaruit afleidde, dat Flanor zich als een lafaard zou aanstellen. Flanor hield het duel werkelijk voor een bespottelijk, roekeloos en ongeoorloofd gebruik, maar was tevens van oordeel, dat het somtijds eene noodzakelijkheid wordt en niet mag vermeden worden; ja, men het zelfs wel eens verplicht is aan zijne in twijfel getrokken eigenwaarde en zijn betwist karakter van moed en kordaatheid. De wijze spreuk van Shakespeare was de zijne:

Beware

Of entrance to a quarrel, but, being in,

Bear it that the opposer may beware of thee.

Daarenboven begreep hij, dat sommige maatschappelijke ongerijmdheden door de algemeene opinie geijkt zijn. Zijn gezond verstand had eerbied en ontzag voor de publieke meening, en als men hem zeide, dat de menschen gek waren, antwoordde hij, dat er in dat geval niets anders voor hem op zat dan maar met de gekken mede te doen en met de honden mede te blaffen. Waar de meerderheid van haar verstand is beroofd, moet de wijze minderheid wel dansen naar hare pijpen, op risico van zelve voor gek verklaard te worden. Dus was het oordeel van Flanor, maar de mijnheer aan de kachel had niet bedacht, dat Flanor goed trok en trof, al vertoonde hij zich zelden op Mars of Arena studiosorum en al had hij in het geheel geen naam onder de Pieten in het vak, die om prijzen schermden. Geerse, die, onder ons gezegd, in het geheel geen held was, steunde hierop wel het meest.

Zoodra Flanor naast hem stond, keek hij hem dus weder zoo bar en vernederend over den schouder aan als zijne lodderige varkens-oogen toelieten. Maar Flanor, ofschoon hij bleek werd van nijdigheid en boven zijn theewater was, vermande zich, ten einde nú geen twist te krijgen, en keerde het wezen den rug toe. Maar kort daarna, terwijl Flanor tusschen de leestafel en het buffet staat te praten, tast het logge gevaarte naar zijn hoed, geeft zijn buurman de hand en loopt Flanor, waarschijnlijk met voordacht, doch evenals de zelfmoordenaar, die berouw gevoelt, terwijl hij den haan overtrekt, vierkant tegen het lijf, zoodat deze het evenwicht verliest en over eenige stoelen struikelt. Nu was de kogel door de kerk. Flanor roept hem terug.

— Mijnheer!

Het is altijd mis, als jongelni elkaar Mijnheer noemen. Geerse loopt voort. Flanor ijlt hem achterna. Slot en Gustaaf, die weten, dat Flanor een kwade en koppige drommel is, als hij begint, willen hem terughouden, maar hij rukt zich los. Terstond stormen allen de gang in. Alles doet eene strijderij voorzien. Flanor tikt Geerse zachtjes op den rug.

— Je schijnt niet te hooren, als men roept, Mijnheer! 't Is toch niet, omdat je ooren niet lang genoeg zijn, zou 'k zeggen.

En meteen trekt hij hem gevoelig bij het lelletje.

— Mijnheer, je beleedigt me!

— Dat was mijn plan, Mijnheer!

Men deed moeite de partijen te scheiden, wilde de zaak bijleggen, sprak van afdrinken; Flanor hoorde naar niets. Geerse wilde hem op zijn smoel slaan. Flanor zei hem daarop eenige insolenties. Gustaaf stelde zich aan het hoofd der beweging en stond Flanor krachtdadig bij, die hem gelastte de zaak met Geerse of — zoo deze nog een vriend kon opsporen — met zijn second te beramen, maar dat hij van geen bijleggen wilde weten en er den volgenden morgen moest en zou geklopt worden. Daarop trokken hem een paar ooggetuigen naar buiten en trachtten hem naar huis te brengen, maar in eene nieuwe vlaag van kwaadheid wilde hij weder op Geerse af.

— Mijnheer!...

— Kom jij nu mee! Wat heb je er aan! De vent is 't immers niet waard.

En Flanor, die in allen deele op was, liet zich medesleepen. Geerses buurman en, naar het scheen, een vriend van hem, had zich met de zaak in het geheel niet bemoeid, doch toen hij het woord second door de gang had hooren galmen, had men hem even om het hoekje van de leeskamer zien gluren, of hij ook ongemerkt kon wegsluipen; doch, helaas! de gansche breedte van de gang was door het standje ingenomen en had den studiosus in de Sociëteit geblokkeerd.

Zoodra Flanor vertrokken was, stormden allen de leeskamer weder binnen. Geerses buurman stond nog altijd voor de kachel en lurkte sedert vijf minuten op eene uitgedoofde sigaar.

— Droeving! riep Gustaaf, zoodra hij hem zag, ben je een vriend van Geerse, ja of neen?

— Dat raakt je niet.

— Het raakt me zooveel, dat je dan verplicht bent Geerse bij te staan.

— Of zou je ook liever in de kachel kruipen? zei een ander.

Geerse kwam gelukkig tusschenbeide, en de zaak geraakte langzamerhand in 't effen. Eerst wilde Geerse maar niet vechten, doch iedereen snauwde hem af, en hoewel hij trilde als een blad, onderwierp hij zich, ten einde eene nog dreigender nederlaag te vermijden. Te halfdrie verliet iedereen de Sociëteit, nadat besloten was, dat er den volgenden morgen te zeven uren bij de Papenlaan met pistool zou geduelleerd worden.

Flanor was intusschen, kokend van woede en buiten zich zelven door den drank, teruggekomen in de zwijnerij, die hij anderhalf uur geleden had verlaten. Hij nam het gesteendrukte portret van zijn Rector voor het damesportretje, dat er tegenover hing, en dan weer

het damesportretje voor het gesteendrukte portret van zijn Rector, en verbeeldde zich, dat een van beide gestolen was door zijne gasten, en vloekte en raasde het huis bijeen en riep den heelen tijd:

— Gestolen, stellig gestolen! Hier heeft het gehangen! Die Geerse! zoo'n smeerlap! Morgen duelleeren! duelleeren! Zoo'n smeerlap! 't Is lang genoeg! 't Moet nu uit zijn! Eens voor altijd!

't Had iets van een benauwd droom. Toen hij op zijne slaapkamer kwam, wilde hij nog zien, hoe laat het was, maar hij kon den langen wijzer van zijn horloge niet van den korten onderscheiden; als hij op twee uren keek, dan zag hij drie streepjes, en op drie uren, dan zag hij twee streepjes; dan weder dwarrelden al de nommers door elkander als de paren op een bal. Hij zag er zich scheel op. Hij keek dubbel, onze vriend. Maar op eens wordt hij zoo verwoed, dat hij het bierglas, waarmede hij zich den mond spoelt, in duizend stukken smijt tegen zijne kleerenkast, dat hem de scherven om de ooren vliegen. Toen, zonder te weten, dat hij nog maar half ontkleed is, valt hij op zijn bed en slaapt.

Den volgenden morgen vond Gustaaf Flanor reeds gekleed en gereed. Flanor zag er waarlijk uit, alsof hij met de kippen op stok en met een rijstebrijtje naar kooi was gegaan. Zijn Pylades had gedacht hem nog te bed te zullen vinden.

— Te bed? antwoordde Flanor, integendeel! Ik ben zelfs gek geweest van nog zoo laat in de veeren te zijn gekropen; ik had veel beter gedaan maar op te blijven: zoo ik mij eens had verslapen!

— Alles is klaar! zei Gustaaf, wiens ernst of liever wiens overgroote bedaardheid eenigszins verried, dat zijn gemoed een weinigje beklemd was. Ik heb de pistolen bij mij. Droeving.... Maar ik zal u dat wel in het rijtuig vertellen.

Eene tilbury hield juist voor de kamers van Flanor stil, en vijf minuten daarna reed het vriendenpaar de Witte-poort uit. Gustaaf verhaalde zijn vriend nu alles wat er na diens vertrek op de Sociëteit was voorgevallen. Flanor gaf van zijnen kant Gustaaf eenige onderrichtingen omtrent hetgeen hij wenschte, dat geschieden zou, en hoe hij verlangde, dat zijn vriend in sommige mogelijk voorkomende gevallen handelde. Men zou thans in deze twee voorzeker nooit Studenten herkend hebben, allermint onze Studenten van den vorigen avond; doch, ziet gij! het waren beide jongens van hart, edele, brave kerels, die wel is waar met overgevoeligheid en al te nauwgezette beginselen den draak staken, doch als het er op aan kwam hardvochtig of ungentlemanlike te wezen, zielroerend door de mand zonken. De bodem van hun geest was ernstig; op dezen vloer was het, dat de dartelheden der jeugd in wispelturige arabesken, als de menigte op een feest, door elkander krioelden, en zoo men den grond niet zien kon, was er de groote menigte in de kleine ruimte schuld van; doch de jaren zouden al die lichtzinnige springers, die dartele feestelingen,

welras verdrijven en diezelfde dansvloer niemand anders dragen dan het vreedzame huisgezin van ouders en kindertjes.

Terwijl zij aldus voortreden, schoten hun twee heeren, Geerse en zijn second, te paard voorbij. Zoodra Flanor zijne tegenpartij ontwaarde, gaf hem zijn opnieuw aangeblazen toorn weder verschen moed. Van binnen overviel hem een gevoel alsof de duivel in persoon met een gloeiend ijzer in zijne ingewanden roerde en van buiten alsof Geerse hem het hemd van Dejanira over de schouders wierp, en hij kon niet nalaten de ruiters eenige tot Gustaaf gesprokene vloeken en verwenschingen achterna te zenden. Evenwel zeide hij:

— Ik zal toch mijn best doen den vent niet te raken.

— Als hij u maar niet raakt! antwoordde Gustaaf, die hoe langer hoe minder plezier begon te krijgen en gaarne eens even dat snaartje bij Flanor aanroerde. Doch Flanor lachte er om en zeide:

— Geen nood, jongen, geen nood!

Zij waren aan het Huis ten Deyl. De dikke De Wit wist al, hoe laat het was, toen hij zoo vroeg jongelui bij hem afstappen en een kistje van beduidenden inhoud, door Gustaaf uit de tilbury getild, aan het koperen hengseltje in huis zag dragen. Hij vond het óók minder aangenaam, dat de Leidsche Academie zoo dicht bij zijne kiosk pogingen kwam doen om zich zelve te verwoesten, maar het deed hem voorshands toch nog — om straks van meer te gewagen — een borrel slijten, daar Flanor met een brutalen bek en zijne pet op halfzeven bestelde:

— Twee glaasjes couragewater!

De Wit, die een wel opgevoed man is en zijne wereld verstaat, liet hoegenaamd niets blijken, maar kon echter niet nalaten Flanor en zijn second eens schalk in de oogappels te turen, ten einde na te vorsch, hoe het er van binnen met hen uitzag. Doch er viel niets waar te nemen: de sterren blonken helder en er was geen wind. Ook Geerse had met Droeving een oogenblik aan ten Deyl verwijld, doch beiden waren juist opgewandeld, toen de anderen, die thans hun voorbeeld volgden, aankwamen.

Het was een verrukkelijke morgen. De vogeltjes kwinkleerden tusschen de buigende takjes van het pas ontlokene elzengroen, dat helder en liefelijk door de lentezon beschenen werd; de sering, de sneeuwbal, de meidoorn stonden reeds in knop, terwijl enkele nageblevene vastenavondzotjes vergeefs hun best deden hun nederig klokje in de kroosige kikkersloot te spiegelen, die met den besten uitslag haar examen voor weiland had kunnen afleggen. Maar Flanor en Geerse, gelijk menschen, die kiespijn hebben, merkten niets van het schoone weder. De Wit alleen, die nog gestadig met den buik van het levend geraamte loopt, had aangemerkt, dat het van 't jaar reeds vroeg warm begon te worden en daaruit besloten, dat er een buitengewoon heete zomer voor de deur stond, waarop Geerse geen antwoord had gegeven, maar een geluid geslaakt, hetwelk de welsprekendste tolk mocht heeten voor

afgetrokkenheid, en de knechts van De Wit ontzagen zich niet te bewerken, op het zien van zijn druilig gelaat, dat zijne pomp wel verstopt zou wezen van de haarmoppen.

Zoodra het gezelschap was opgestapt, gebod de kastelein, die menig duitje aan Flanor verdiende, bovendien op de promotiepartij rekende en wel wist met welk deeg men Studenten vangt, dat men een en cas zou gereed zetten. Terstond haastte men zich versche broodjes in een mandje te schikken, geflankeerd met koude lamskoteletten, benevens een overgebleven gedeelte van een pâté de foie gras, mitsgaders verdere benooidigheden; doch toen de eieren, die het déjeuner zouden voltooiën, al vast maar in het netje waren gedaan en de meid het deksel van den ketel met kokend water aflichtte, viel het eerste schot en plotseling daarop het andere. Juffrouw De Wit kon niet nalaten te verbleeken, doch haar man lachte haar uit en liep naar buiten, zeggende, terwijl hij naar den kant van de Papenlaan uitkeek:

— Het zal wel met een sisser afgeloopen zijn!

Hij had, Gode zij dank! waarheid gesproken. In de verte kwamen de vier heeren werkelijk aan, ongedeed. Geerse en Droeving stegen dadelijk te paard en reden weg. De twee kurkentrekkers van het Academisch Alphabet — *vedeat*ur Tweegevecht in voce — hadden het dus ditmaal mis: er had geene verzoening plaats gehad; alleen was, nadat geene der partijen geraakt had, door de seconds de eer voldaan verklaard; doch in plaats van elkander toen de hand toe te reiken, had Flanor, zonder verder naar Geerse om te zien, hem den rug toegedraaid en rechtsomkeert gemaakt. Daar nu Flanor de tilbury nog moest laten inspannen, liep hij even naar binnen. Het gezicht van de koteletten en de getruffelde geur, die uit de terrine steeg, lokten hem uit.

— Je bent toch een fijne menschenkenner, mijnheer De Wit! zei Flanor, die zich wel honderd ponden lichter gevoelde; je dacht zeker wel, dat ik dezen morgen met niet bijzonder veel smaak ontbeten zou hebben.

— Ik dacht, dat die heeren nog wel iets zouden willen gebruiken, antwoordde de slimme kastelein met zijne holle basstem en Vlaamschen tongval; maar anders...

— Integendeel! ik vind het een subliemen inval van u. Je bent een menschevriend, mijnheer De Wit! ging hij voort op plechtigen toon; geef me je handteekening, en de Quaden zullen ze bij de *φιλάνθρωποι* leggen! Heb je lust, Gustaaf?

— Vraag je 't nog, Flanor?

— Zullen wij dan maar aanvallen, Gustaaf?

— Wij zullen maar aanvallen, Flanor!

— Als je daar nu eens eene flesch van dien zekeren Cantemerle bij gaaft!

— Terstond, mijnheer!

Zich tot het oor van een zijner knechts wendende, mompelde De Wit iets geheimzinnigs, dat stellig op Cantemerle doelde.

— Wat was ik blij, dat ik het eerste schot niet had! zei Flanor, toen zij alleen en duchtig aan het schransen waren en zich niet onbetuigd lieten aan den nectar. Je hebt zeker wel gemerkt, dat ik in de lucht schoot. In gevallen als deze, en de onze zijn immers gewoonlijk van niet veel ernstiger aard, zou immers degeen, die den anderen neerlegde, verreweg het meest te beklagen zijn.

— Je hebt groot gelijk, vriend! Zou Droeving het gemerkt hebben?...

— Onder ons gezegd en gebleven, vervolgde Flanor, toen hij eenige glazen achter de knopen had, ik heb er nooit zoo ingezet als dezen morgen. Ik begreep wel, dat het goed zou afloopen, maar, ik weet het niet, als de mogelijkheid van anders toch bestaat, dan haalt men zich zooveel muizenissen door het hoofd...

— Daar doe je toch anders niet veel aan.

— Neen! en daarom juist; dan krijgt men zulke beroerde gedachten. 't Is dwaas, maar wat kan men er aan doen?

— Ik was ook niet op mijn gemak, dat wil ik je nu wel bekennen, want, dit stond bij mij vast: als Geerse je had doodgeschoten, had ik het duel op staanden voet voortgezet en, daar kan je op aan! niet in de lucht geschoten; — terwijl hij dit zeide werd hij op eens doodsbleek van inwendige woede — mijn besluit woog mij zwaar, maar het was behoefte. Wraak is de zaligste troost in eene onherstelbare ramp.

— Je bent dronken, Gus! Zeg liever, dat wij ons kras gehouden hebben. Nietwaar! hadden wij het masker der onbekommerdheid niet netjes aangebonden? Ik wil wedden, dat Geerse ons voor onvervaardde ijzervreters houdt.

Alzoo onder allerhande gekheid opgewonden voortpratende, raakte het maagje vol, de flesch op, en te tien uren — bewonder hem! — zat Flanor weder op het jus gentium, alwaar hij van vele zijden hoorde verhalen, dat er dien morgen een duel had plaats gehad; maar niemand wist bijzonderheden, behalve een, die verzekerde, dat een der kampioenen — de naam was nog onbekend — zwaar gekwetst naar huis was vervoerd, waarbij Flanor voegde, dat hij stellig meende te weten, dat hij reeds bezweken was.

Eenige bladzijden vroeger werden wij gedrongen uit te roepen: — ja, daar is een god voor dronken Studenten! — thans zouden wij gaarne in meer algemeenen zin de uitboezeming uitbreiden en zeggen: — ja, daar is een god voor Studenten! — Gij allen, gepromoveerden en nog niet gepromoveerden! zijt gij ooit aan de Academie van tweegevechten getuigen geweest of hebt er van vernomen en kunt gij er u een enkel herinneren, waar reeds van te voren niet om gelachen werd en dat niet neerkwam op gekheid en eene lekkere flesch? Zijn de tweegevechten tusschen Studenten niet zoodanig in zedelijk verval — welk een vooruitgang! — dat men, door er een aan

te nemen of zelf tot een uit te dagen, er zich aan waagt in zekere mate bespottelijk te worden?

Daar hebben duels met degens plaats gehad, waarbij machteloosheid een einde maakte aan den al te gelijken kamp, en duels met schietgeweer, dat de toppen der naburige boomen er van kraakten, en duels met sabels, dat de heesters ter neder geveld lagen over het pad, de strijders halverwegen naakt stonden, doch beide overeind, en er geen enkele druppel bloeds stroomde. En de goede hemel zij er voor gedankt! Denkt het in, ik bid u! de ontzettende mare: — Flanor... — of wie ook — allen staan hier gelijk, want het is het bloed, dat hier spreekt — is omgekomen! Denkt aan zijne ouders, stelt u voor, hoe schrikkelijk de Academie uit hare onnadenkendheid wakker zou springen met ontroering, tranen, siddering en te spade verwensching van het wreede spel, en welk een ontzaglijke kreet van afschuw door het gansche land zou opgaan tegen het jonge geslacht te Leiden! Maar tevens — en nog meer! — beklaaft den moordenaar, diens vader, diens lieve moeder vooral! Denkt aan zijne gebroekene loopbaan, aan zijn vaneengereten hart, aan zijne vernielde jeugd, zijne vroeg ter neder gebogene grijsheid! hij, die een beminlijke, rechtschapene, veelbelovende, gevoelige, beschaafde jongen is, die het tweegevecht — die vlek der Deutsche Hoogeschoolen — aannam, daartoe alleen door de onverbidde publieke meening genoodzaakt, en wien de publieke meening andermaal dwingt onder een luide tranenvloed uit te roepen: — Werd ik nogmaals uitgedaagd, ik ging weder!

Neen! ik begrijp maar ééne soort van tweegevecht: deze: — Wij zijn vijanden, vijanden van den beginne, vijanden tot aan het graf; het bloed mijner aderen is het bloed uwer aderen afkeerig, de haat is doorgedrongen tot onze nieren en ingewanden, hij jaagt ons tegen elkander ten eeuwigen, rusteloozen strijde op, en de aarde kan ons langer te gelijk niet dragen, want ik vloek haar, omdat gij ze betreedt, en gij, omdat ik haar bewandel! Dit moet een einde nemen, een van ons beiden moet weg! — En dan gaat men heen en men werpt het lot, en naar het lot wijst, wordt de een des anderen moordenaar; dan juicht deze in zijn bloed, dan eerst ademt hij ruimer, betreedt hij vrijer zijn levenspad. Hier was geene misdaad, derhalve zal hier ook geene wroeging wezen; hier was eene overeenkomst, een contract: dat van den haat, koel, onbarmhartig en zeker. Ziet, dit begrijp ik, want ik besef den haat en ik besef de wraak, die vergiftige harpijen, welke woelen in den afgrond van 's menschen harte; ik besef, ik heb sympathie voor eene Corsicaansche vendetta, die voortvreet van geslachte tot geslacht. Er zijn oogenblikken, dat het een wellust — hetzij dan een helsche! — mag heeten, het vitriool des haats en der wraak te voelen branden en spatten over zijn hart, en wee dengenen in wiens binnenste die zieleraderen van den natuurmensch verlamd zijn! want ook liefde, toegenegenheid, menschenmin en welwillendheid

en welke hare bloemenstrooiende zusters zijn mogen, zullen vreemd wezen aan zijn gemoed! Der Mann will seinen Hass, zegt Schiller. Maar dat men om eene lichte onbeleefdheid, eene onbeduidende kwalijke opvatting, eene dubbelzinnige, onvoorzichtige uitlating, roekeloos op elkander gaat staan schieten en houwen; dat men, als ware het uit gebrek aan iets ergers, op moordtuig uitdaagt en afmaakt met degen of pistool wat men geen geest of verstand of zachtzinnigheid of beginsel genoeg heeft om door eene aardigheid af te wenden of met een behendig of wel een ernstig woord, ter goeder ure gesproken, door te hakken; dat men om het minste zijne toevlucht tot het meeste neemt; dat men zijne toekomst, het geluk en de rust van zijn leven, die zijner ouders en betrekkingen, waagt aan eene onbedachte, loszinnige opwelling van drift en zich den slaaf verklaart — somtijds jegens een vriend! — eener onvergeeflijke, onverantwoordelijke valsche schaamte... Nog eens: — de hemel zij gedankt, dat er een god is voor Studenten! — En hiermede: er zij vrede onder ulieden! en mogen de academische tweegevechten, onder hunne eigene belachelijkheid bedolven, met vereenigde krachten geheel uitgeroeid worden. Maar — ik herhaal het — de maatschappij, de scheeve, valsche, dolle, stomme geest der maatschappij drage de schuld, zij alleen, zij altijd! Om harer meening wille loopt men naar de strijdplaats, voor hare waanzinnigste eischen strijkt de verstandigste de vlag. Over haar dus kome de vloek, tegen haar getuige het onschuldig vergotene bloed en de bange zuchten des naberouws!

Toen Flanor op zijne kamer terugkwam, bedankte hij Gustaaf nogmaals herhaalde reizen in de hartelijkste bewoordingen voor den bewezenen dienst. Zijne taal was een zonderling en onbevattelijk mengelmoes van gemoedelijkheid en koddig uitgedrukten ernst; de tranen stonden hem in de oogen, en ook Gustaaf zei bij het afscheid nemen, dat hem zeker op weg stof in de oogen zou zijn gewaaid. Zoodra Flanor zich alleen bevond en op het punt stond zijne College-portefeuille onder den arm te nemen, opende hij zijne secretaire en nam er twee brieven uit; den eenen verscheurde hij aan zeer kleine stukjes, welke hij uit het raam liet sneeuwen, den anderen gaf hij aan Koos de meid om in den loop van den dag op de post te steken.

Weinige dagen later ontving hij een brief van zijn vader, op welks eerste bladzijde onder anderen het volgende voorkwam:

Zoo ik van uw duel bericht had gekregen alvorens het was afge-loopen, zou het geen voortgang hebben gehad, daar kunt gij verzekerd van zijn. Maar het is nu, Goddank! achter den rug, en zonder ongelukken! En daarom, lieve zoon! hoewel met de aanleiding en de bijzonderheden onbekend, ben ik blijde u bij dezen te mogen verklaren, dat het mij innig verheugt in u een kind te bezitten, wiens vuist,

zoo noodig, het eergevoel, dat hem de borst doet kloppen, manlijk weet te handhaven.

Men behoeft niet te vragen, of die vader gediend heeft. De brief was koren op Flanors molen, en de achting en het ontzag, dat alle Academieburgers hem toedroegen, schoot zoo mogelijk nog dieper wortels; zijne vijanden bogen het hoofd, en het kwam niemand meer in den zin Flanor op die zekere wijze aan te kijken of na te wijzen.

Toen Flanor van het college kwam, ging hij tegen zijne gewoonte niet naar de Sociëteit, daar hij allen schijn wilde vermijden van bluf te slaan met het voorval en tevens tegen den last opzag van door iedereen, en men kan bij analogie weten met welke onstuimigheid, gecompimenteerd te worden. Hij bleef dus thuis tusschen zijne boeken en kleedde zich later netjes aan, eens zoo netjes dan gewoonlijk — dat is eene opmerkelijke eigenaardigheid van Studenten, die den vorigen avond feest gevierd hebben — maar toen hij de deur uittrad, met het doel om voor hij naar tafel ging nog een grachtje om te loopen, stelde Koos hem een toegeknepen briefje ter hand, hetwelk Oltz juist gebracht had en hij op straat opende. Het schrift was hem niet bekend, echter begon het zeer familiaar:

A m i c e ,

Het griede mij bitter te vernemen, dat gij u hoe langer hoe meer aan uwe losbandige levenswijze overgeeft en dat nog de laatste nacht daar de vreeselijkste getuigenis van zou kunnen afleggen. Bedenk toch, waarde Flanor! — het is een vriend, die u raadt en zich, door hooger hand geleid, gedrongen voelt u te waarschuwen — dat er eenmaal een licht voor uwen afgedwaalden geest zal opgaan en er een tijd van berouw komen zal, welke uw geweten met knaging zal vervullen. Zorg, dat het dan voor u niet te laat zij! Keer terug, lichtzinnige zondaar! van het goddelooze spoor, hetwelk gij betreedt; staak de gruwelijke tooneelen, welke de vroomheid verafscht; bezoedel uwe ziel niet langer met het slijk der aarde, eer de ure voorbij is en uw eeuwige deel zonder herstel teloorga en verdorven worde! enz.

Volgden eenige bijbelteksten, waarmede het briefje besloten werd, hetwelk geteekend was:

KOORMBERG.

Zulk eene taal, bezegeld door zulk een naam! Welk eene godslastering! Er zijn namen, die het onnoozelste schuldig maken, het blankste zwart, het oprechtste vals. De naam van Koormberg alleen veranderde dit vermanende schrift in vloekwaardige heiligschennis. Valsche slang, gij scherpt den angel der kastijding! Deze letters, Koormberg, zullen wegen als lood in de schaal der gerechtigheid! Wee u! word

rood van schaamte als scharlaken, doorslepen femelaar! Wij kennen u, en gij weet, dat wij u kennen, maar uw hart is versteend in schaamteloosheid! Gij vergrijpt u aan het hoogste en neemt in uw vuilen mond den heiligen naam van het Opperwezen, dat gij dagelijks hoont. Wij werpen uwe woorden op u terug: eenmaal, eenmaal, geveinsde!

Flanor lachte er eerst om, maar te gelijk voelde hij toch eene heimelijke, stille verontwaardiging in zijne ziel oprijzen. Hij bleef stilstaan, las het briefje nog eens aandachtig over, liep terug naar zijne kamer en sprak op besloten toon:

— Wij zullen hem ten toon stellen! wij zullen hem te schande maken! zoo'n fielt! Hij zal het niet meer doen, dat beloof ik hem!

Hij nam vier ouweltjes uit zijn inktkoker en spoedde zich naar het Academiegebouw, waar hij de huichelpredikatie ten aller aanschouwe ad valvas aanplakte. Dit zou, meende hij, zijne vruchten tegen den volgende morgen wel opleveren. Openbaarheid, openbaarheid!

Toen Flanor van de Academie, de Choorstegen door, op de Breestraat kwam en de Maarsmanssteeg in wilde, werd hij door een troepje jongelui in de verte geseind. Hij ijldte hen te gemoet. Het waren zijne vrienden Gustaaf en Slot, benevens nog een drietal Kapenaars — doorgaans een uitmuntend slag van jongens — die van de Sociëteit naar tafel, ook de tafel van Flanor, sneden. Dat was een gejuich, een gehoezee, zoodra hij onder hun bereik kwam! Flanor was er verlegen mede. Maar 't mocht niet baten. Het regende felicitatiën en vriendschapsbetuigingen. Aan de Tafel: algemeene Vreetzaamheid tot Völmaking, hernieuwde zich, en luidruchtiger, de vreugd. Het was eene ware zegepraal.

— Kerel, je hebt je ferm gehouden!

— Geluk, Flanor.

— Flanor, jongen! je bent een Piet!

Een lid, dat binnenkomt. — Zóó, renommist! Waarom ben je niet op de Kroeg gekomen? Je zweefde op aller tong.

— De heele Kroeg was over je in rep en roer.

— Of dacht je, dat je lauwerkrans je niet goed zou staan?

Allen schreeuwen te gelijk.

Een, declameerend. — Maar na den strijd was hij de vriend zijns vijands weder! Nietwaar, Flanor? .

— Dat minder! was het antwoord, 't lag in het geheel niet in mijn plan Beylinkje te spelen.

En nu begon hij, telkens door kwinkslagen en tussenwerpsels, gelach en gevoel, van den weg gebracht, als een gevierde koning, die door het volk heen naar zijn paleis moet worstelen, het verhaal der geheele geschiedenis. Intusschen werd de soep en het vleesch opgebracht en onder de bedrijven over het eten gegeven, dat hoe langer hoe akeliger begon te worden, waarop de juffrouw aanmerkte, dat de

eetwaren hoe langer hoe hoger in prijs stegen en de Heeren eindelijk wel voor niemendal zouden willen eten.

Het was een heerlijke middag en wegens eene kermis in de buurt kwamen er onnoemelijk veel opgeschikte wijven en burgermeiden, met zwarte zijden stormhoeden, kleurige doeken en voeten als strijkijzers voorbij, die aan den arm slungelden van een vrijer met eene perreplu, zeemen handschoenen en eene sigaar van een cent in het hoekje van den mond. Men zat recht gezellig bijeen. Alle aardigheden werden aan de groote gebeurtenis van den dag ontleend, alle metaphoren aan het duel. Flanor heette bij voorkeur de renommist of wel René ie tueur, volgens den inval van een lid van het leesgezelschap: *Scientia acquiritur litteris*. Geerse kwam er slecht af. Er bleef geen stukje aan hem heel. Toch moest Gustaaf bekennen, dat hij zich, toen het eenmaal zoo ver was gekomen, veel beter had gehouden dan hij van hem had kunnen vermoeden.

Terwijl Slot druk bezig was over Geerse te redeneeren, stond de Fiscus eensklaps op en zeide plotseling, zoodat iedereen er van opkeek:

— Slot, ik beboet je voor eene flesch! Moet je ons hier allen den honger benemen met je vuilen praat!

Zoo was de wet: die over vuiligheid sprak, moest eene flesch geven, maar de uitval beduidde thans niets meer dan eene grap van den Fiscus, welke ook dadelijk door Slot gevat werd.

— Gaarne, Fiscus! 't Is ook waar, het stuk str...

— Moet ik je voor eene tweede calengeeren?

— En ik, riep de opgewonden Flanor er tusschen, ik geef twee flesschen Champagne!

Allen. — Bravo, bravo! Leve onze renommist!

Slot, die in eene nog betere luim was geraakt dan hij reeds was, gaf ook eene flesch Champagne, en een oogenblik daarna stonden de drie Bevalligheden op tafel. Of zouden het drie Schikgodinnen zijn, die der jongelingen levensdraden zouden afsnijden? De kurken vlogen, paf! tegen de zoldering, en Flanor stelde een heerlijken toost in op de Tafel, welke even heerlijk door den Praeses beantwoord werd; vervolgens een allerliefsten op zijn second, Gustaaf, die iedereen aandeed, en eindelijk werd het rechts en links salueeren en zich een stuk inzetten in den kortst mogelijken tijd.

Toen de flesschen op waren, werden er op kosten van de kas nog een paar andere ontboden en de lijken, voorbij de neuzen der voorbijgangers, verachtelijk in de Mare geworpen, en dan hoorde men: — Minsch! Heirejei, is dat schrikken! Heb ik nou van mijn laiven! Wat stom alevel! Gossie maine! — en dergelijke bevallige kreten meer, die dan door een luid gejouw van den kant der Muzenzonen werden beantwoord.

Het was reeds over vijven en de groote drukte op straat gedaan. De burger vermaakte zich nu buiten de stad op de boerenkermis of

dwaalde de Singels langs, aangetrokken door de menigte uwer Cafés en Biljarts-royaal, o stad van kroegen en museums! als paddestoelen uit den grond oprijzende. Daar kwam evenwel nog een groote, vierkante Leidenaar voorbij, met een hoed op drie haren, een blauwen kuitendekker, eene wijde broek van glimpend zwart laken en een doorrookertje in den mond; zoo'n vent van omstreeks vijf en twintig jaar, van dat slag, hetwelk ringetjes in de ooren draagt en altijd van zins schijnt een heer tegen het lijf te loopen; met één woord, een Jan. Nauwelijks is de vent voorbij, of Gustaaf steekt het hoofd uit het venster en roept hem na:

— Vriendje!

De vent kijkt om.

— Trap niet op ie jassie!

— Pieas? Zoek je stront, volle spoelhond!

Gustaaf zat weder te schertsen en more solito door te slaan als een wekker, die affloopt, toen op eens een groote kei over de tafel komt vliegen — voor het huis van den bakker over de brug was men juist bezig de straat te maken — en hij te gelijk een vijftal Leidenaars — waar komt dat volk toch zoo gauw vandaan! — met andere steenen gewapend, om den hoek van het raam ziet gereed staan, om daarmede het voorbeeld van den belhamel te volgen. Glazen en flesschen waren door het bombardement meestendeels kapot, en eenige jongelui hadden keien tegen hunne volle magen gekregen, dat bij hen, pas verzadigden, een minder aangename indruk had teweeggebracht. Men begon van weerszijden te schelden, te vloeken, te razen; de Leidenaars gooiden nu ook met drek, de jongelui terug met de toegeworpene keien en groote scherven glas, van welke er eene Leidenaar in het aangezicht trof, zoodat hem het bloed langs de wangen droop, hetgeen zijne ontstokene drift nog feller vlammen deed braken. Langzamerhand was het getal der ploerten tot twaalf aangegroeid. De Studenten waren slechts negen.

— Komt er maar oit, as je durft, laffe spoelhonden! Komt er maar oit! was het gedurig.

De Studentjes wilden er ook wel uit, maar hoe? Zonder slaags te raken was het onmogelijk. Flanor, in zulke gevallen altijd bezadigd en onverschrokken, stelde voor, zich krachtig door de bende heen te slaan en door te rennen tot aan de Oude Vest, daar de Leidenaars zulk een uitval niet verwachtten en hen veel minder zouden durven nazetten. Alle standjes, meende hij, was het om vele redenen zaak, dat overdag vermeden werden. Zij rukten dus uit. Men was overeengekomen de Leidenaars den eersten slag te laten toebrengen. Deze liet zich dan ook niet wachten. Flanor antwoordde met een vreeselijken vuistslag op een Leidschen neus. Als in een oogwenk was het gevecht algemeen en aan ontkomen niet meer te denken. Dóór de Kapenaars, die zich dapper weerden en zoo vlug en behendig boksten,

dat de Leidenaars niet wisten wat hun overkwam, hadden de jongelui groot voordeel.

— We moeten ze verzoipen! we moeten ze verzoipen! riepen de ploerten.

Maar op hetzelfde oogenblik lag een heer met een kuitendekker te spartelen in de Langegracht. Op dat gezicht bereikte de woede der Leidsche Jannen een hoogen graad van hevigheid en zagen zij, dat het ernst was. Flanor begon het ergste te vreezen. Men was hier in eene gevaarlijke buurt, de stelling was bovendien hoogst onzeker, zoodat hij er niets anders op zag dan maar ijlings, na een paar vrienden gewaarschuwd en met zijn doel bekend gemaakt te hebben, zijne biezen te pakken en de wacht te gaan halen. Hij snelde heen. Voor de Marekerk viel hij een diender in het oog, die juist uit de Brandewijnsteeg kwam, met het doel om op de oproerige beweging van de schuit van halfzes naar Haarlem te gaan achtslaan. Deze vatte post op de brug, en toen Flanor blootshoofds, met losgerukt vest en gescheurd overhemd, zonder das en de borst bloot, nader was gekomen, wilde hij hem stuiten in zijne vaart en greep hem bij den kraag. Doch Flanor, zonder een woord te spreken, geeft den roodkraag met zijne gespierde vuist zulk een ongemakkelijken opn.... — slag wil ik zeggen, tegen den slaap van het hoofd, dat de vent voor dood ter aarde stort en Flanor, zoo hij niet buiten adem was geweest en zoo veel Spaansch gekend had als het er met de zijnen spaansch uitzag, zonder twijfel deze verzen van Calderón zou aangehaald hebben:

Ik sloeg, daar 'k weerstand bood
Gevat, een diender dood;
Bij al 't bedreven kwaad
Mijne allerschoonste daad!

Flanor was niet zoo spoedig weg, of daar gebeurde wat deze voorzien en geducht had. Het gemeen kwam uitloopen, bezette alle hoeken en stegen, en het gerucht dromg tot in de kroegen door. De jongelui, die, wegens den steeds aangegroeiden hoop — er waren nu wel vijf en twintig Leidenaars bijeen — noodzakelijk het onderspit moesten delven, dropen eindelijk af. Aan beide kanten was bloed vergoten, drie Leidenaars waren zelfs geheel buiten gevecht gesteld. Maar, ondanks dit laatste, het werd te gevaarlijk, men moest de wijk nemen.

Nauwelijks stond Flanor voor het stadhuis, of Gustaaf en een Kapenaar stonden tevens op de Breestraat, op de hiel en gevolgd door eene bende Leidsch gepeupel en eenige bezetene ploerten. Een man in het zwart gekleed en met een dikken rotting in de hand, daagde op uit eene der poorten van het raadhuis. Flanor ging dadelijk op hem af en wees hem den troep janhagel, die meer en meer aangroeide, en toonde hem Gustaaf en den Kapenaar, die beiden niet ver van hem afstonden. Juist kreeg Gustaaf een zwaren straatsteen gelukkig slechts tegen zijn hoed, zoodat deze voor Flanors voeten neerrolde.

- U ziet het zelf! zei Flanor.
- Mijne Heeren! zei de man met den dikken rotting, toen Gustaaf zijn hoed opraapte, mag ik u wel eens spreken?
- Ook de Kapenaar, die razend was, ging met het drietal binnen.
- Jullie bennen allen mijne arrestanten! zei de man met den dikken rotting, na de deur behoorlijk bezorgd te hebben.
- De jongelui zett'en groote oogen op en begrepen er niets van.
- Het bleek echter weldra, dat de man met den dikken rotting hen op eene gemeene manier in den strik had gelokt. Er werden vele, eerst beleefde, daarna minder beleefde woorden gewisseld.
- Maar, lieve hemel! waarom hou je ons gevangen? vroeg Gustaaf; ik begrijp het waarachtig niet. Je hebt immers zelf gezien, hoe de Leidenaars mij met steenen smeten.
- Juist, Mijnheer! antwoordde de man met den dikken rotting, daar ligt juist je schuld. Het zou niet gebeurd zijn, als je daar niet gestaan hadt. Je stondt daar...

— Ik zie wel, dat je een Leidenaar bent! zei Gustaaf den man met den dikken rotting minachtend onder den neus kijkende.

Tegen zoodanige argumenten was ook niets anders in te brengen. Men maakte zich nijdig; men zeide onaangenaamheden, grofheden, hatelijkheden, vreeselijkheden; alles vruchteloos, maar gij weet niet — of misschien weet gij het wel — hoe zoet dat is in zulke omstandigheden. Men smoorde niet ééne belediging, welke ook, op het hart; het was een lavastroom van verontwaardiging. Men ontzag niets, en waartoe? Studenten hebben immers niets te ontzien! Maar de man met den dikken rotting at dat alles voor zoetekoek op. De gewoonte! moet men denken.

Twee uren later was het nieuws als een in het licht verschijnend Academisch vlugschrift over de gansche Academie verspreid: — Flanor zit vast! Gustaaf zit vast! Slot zit vast! — En de geheele geschiedenis ging van mond tot mond in al hare kleuren en geuren. Waar men ook kwam, in De Pauw, op de Sociëteit, op straat, waar de jongelui elk-ander staande hielden, op Studentenkamers, overal schold en tierde men op het Leidsche vee, op de schandelijke behandeling Studenten aangedaan, en trok partij voor de onschuldige broeders, die men van harte beklagde. Een Student is in de oogen van een ander Student altijd onschuldig, en dat is goed en braaf. Doch het bleef, helaas! bij woorden. De algemeene geestdrift, het esprit de corps brandde, driewerf helaas! te flauw om eenig dadelijker bewijs van afkeuring te geven, om eenige poging — waarvan sommigen echter spraken — aan te wenden ter ontzetting hunner in handen gevallen makkers. Wel werden, als maatregel van voorzorg, door de geheele stad de wachten verdubbeld, doch iedereen zat zoo tam als een lam op zijne kamer te werken, en de Academische voetgangers, die zelfs in het minst geen lust schenen te hebben om de openbare rust te verstoren, vergenoeg-

den zich, uit zekeren onbestemden wrevel, den goedaardigen soldaat, die het niet gebeteren kon, eene of andere hardheid naar het hoofd te gooien. Den volgenden morgen werden de Heeren, als op heeterdaad betrapt, in eene koets naar 's-Gravenstein overgebracht en de instructie van de zaak nam terstond een aanvang.

In dien tusschentijd kreeg Piet Zwaan een langen brief van zijn vader, welke hem meldde, dat hij in beraad had gestaan om, met zijne vrouw, naar Leiden over te komen, op het vernemen van dat oproer, hetwelk onder de Studenten was uitgebarsten; te Haarlem wilde men weten, dat er zes Leidenaars door eene bende beschonkene Studenten wreedaardiglijk vermoord waren, en te Leeuwarden verhaalde men, dat een eskadron kurassiers, hetwelk was afgezonden, ten einde eene vechtpartij tusschen Studenten en burgers te stillen, meer dan twintig jongelui had nedergesabeld, waarop de overigen de kazerne hadden willen in brand steken, hetgeen de Friesche papa's en mama's nogal opfrischte. Zelfs een der Prinsen liet er zich, waarschijnlijk als oud-Academieburger, aan gelegen liggen; op een bal bij een der afgezanten vroeg Hoogstdezelve er Ulrich, Jean, baron de Havikstein naar, in zijne qualiteit van Leidsch Student, die zich daarmede in het geheel niet geveid voelde, dewijl hij zich niets zoozeer tot schande rekende als juist deze zijne qualiteit van Leidsch Student — een naam van jeugd en van geluk! de flauwerd! — en reeds waande het zoo ver gebracht te hebben, dat men de gedachte aan de Academie nooit aan zijn persoon verbond. Hij antwoordde dan ook hoogst koel:

— C'est vous, Monseigneur! qui m'apprenez du nouveau: je ne vois personne là-bas.

De eene ongerijmdheid volgde op de andere en leverde wederom eene nieuwe gelegenheid het Studentencorps zoo onbillijk hard te vallen als maar mogelijk en het gebeurde voor verregaande liederlijkheid, voorbedachte kwaadwilligheid en verwaarloosde opvoeding — en dan de gevolgen, die men zoogoed was er uit af te leiden! — uit te krijten.

Na het requisitoir van het publiek ministerie, den afloop der pleidooien, enz. enz. werden de schuldigen, volgens artikel 311 en artikel 463 van het Wetboek van Strafrecht, veroordeeld tot eene gevangenzetting van eene week.

— Hoe! kreeg Flanor geen harder vonnis, wegens zijne moedwillige verwonding van dien agent van politie? vraagt ***, te recht gemelijk over zulk eene teleurstelling.

Maar zoo men Klikspaan zijn oordeel vroeg omtrent eene zoodanige uitkomst, hij zou niet aarzelen het — en niet deze alleen, maar elke straf hoedanig ook door den rechter toegepast — schadelijk en dubbel onbillijk te noemen.

Schadelijk.

Het doel zal toch wel zijn: verbeteren, anderen afschrikken, een

voorbeeld stellen. Maar de slachtoffers stellen er volstrekt geene schande in, evenmin hunne Academiebroeders, zelfs heeft men er stedelingen mede zien lachen. Zij leven recht gezellig en gemakkelijk in hun kerker. Alles is er ingericht, alsof zij te huis waren. Zij hebben hun oppasser, ontvangen de Romans en Tijdschriften uit hunne Leesgezelschappen, en het eten wordt hun gebracht van Root den kok. Des avonds leggen zij een kaartje of dobbelen, gaan naar bed met een glaasje Punch of Rijnschen wijn, naar het seizoen, en het staat niet stil van bezoekers. Het is er de zoete inval van 's morgens twaalfen totdat het donker is, een lui en lekker leventje van den vroolijken Frans; 's-Gravenstein is dan het paradijs der Klaploopers. Moet dit zoete far niente straf heeten en kan dat oorkussen van den duivel, hetwelk hun telkens nieuwe deugnietereien inblaast, die langdurige ledigheid, tot iets anders leiden dan tot het tegendeel van wat de wetgeving beoogt?

Maar zoo zij er niet om geven, wie dan? Het antwoord volgt.

Dubbel onbillijk.

Men straft niet den veroordeelde, men straft de ouders van den veroordeelde. Niets komt binnen de gevangenis zonder aan zekeren impost, ten behoeve van den cipier, onderworpen te zijn. Op wijn, voedsel, van welken aard ook, op vleesch, groenten, brood, zout, boter, suiker, enz. enz., op personen zelfs, op alles ligt — het vaderland zal weldra iets van eene gevangenis hebben — eene belasting, en de oudelui zullen de som niet klappen, welke hun het verblijf hunner zontjes op 's-Gravenstein in rekening gevalideerd heeft.

De straf, die niet treft wanneer het zijn moet, werkt op tijd en dus ontijdig. Als namelijk de jongeling man is geworden, door de jaren bekoeld, door rijpe ontwikkeling wijs en hervormd als het ware in een ander mensch, het tooneel zijner jeugd als een tafereel buiten hem beschouwende; dan, wanneer hij tot doctor in de medicijnen of letteren of tot meester in de beide rechten of tot proponent ter heilige Godgeleerdheid bevorderd is; wanneer hij zich als geneesheer heeft gevestigd of naar een ambt staat of eene gemeente verlangt; dan eerst, helaas! als alles moest vergeten zijn, bemerkt hij, dat zijn vroeger vonnis, geveld in een tijd van dwaasheid en onbezonnenheid, om eene losse Studentengrap, die luttel om het lijf had, hem als eene schandvlek aankleeft. Zijne benijders, zijne mededingers, maken van de gunstige omstandigheid gebruik, en men haalt op van zijn Academiëtijd, toen hij, volgens sommigen, die er belang bij hebben, als een der eerste baaivangers der Academie bekend stond. Geene vrouw duldt hem aan haar ziekbed, geen bestuur aan zijne school, geene gemeente op haren kansel, en als hij zijne Dissertatie hem aanbiedt, die alles weet, grieft het den jongen man te vernemen, dat ook tot die hooge sferen zijn naam — maar enkel als herinnering aan den bagenen misstap — is opgestegen. Ongunstig voorteeiken! rampzalig

voorzicht! En toch is hij een bekwaam mensch, een braaf en kloek burger, toch bekleedt hij wellicht eenmaal den aanzienlijksten eerepost des vaderlands, ten bewijze, hoe allerschadelijkst, hoe allerongerijmdst het is, iemands kennis, iemands bruikbaarheid, iemands inborst te toetsen aan een onbeduidend vonnis van vroeger tijd omtrent een meestal toevallig feit van zeer ondergeschikt aanbelang, de eenige smet wellicht — zoo het eene smet mag heeten — die kleeft op zijn gedrag als Student...

Maar hoe of het toch wel met het aangeplakte briefje van den Hoveling zou zijn afgeloopen?

BESLUIT.

Er zijn vele boeken ten dienste van Studenten ontworpen en begonnen, weinige of geene ten einde gebracht. Dat deze arbeid het is, verheugt en vleit mij.

— Maar, vadertje Klikspaan! gij spreekt daar van boeken, geschreven ten dienste van Studenten; durft gij het uwe daaronder rangschikken? Bedenk toch eens, hoe gij er ons van de eerste bladzijde tot de laatste laat inloopen, in welk een ongunstig daglicht gij de Academie stelt...

Ik heb eerbied voor uw bezwaar, vrienden! want het spruit voort uit achting voor uw stand en liefde tot uwe Academische omgevingen. Maar een van beiden: òf gij ziet mijne bedoeling verkeerd in, òf ik heb het door het geheele boek heerschende beginsel niet helder genoeg doen uitkomen. Ziet, ik wilde hetgeen mij verkeerd toescheen — en dat er veel verkeerds onder u is, zult gij niet loochenen — berispen, bespotten en aldus den kop inslaan; ik wilde het Academische koornveld wieden en wierp het onkruid op den grooten weg, opdat een iegelijk het vertrappen zou. Dat oogmerk meende ik lofwaardig en dat meer getuigde van liefde voor de Academie, zorg voor hare eer en lust ter bevordering van het welzijn en den vooruitgang in velerhande opzichten harer burgers dan van het tegendeel.

— Maar gij hebt toch nergens de goede zijde der Academie doen uitkomen.

Nergens? Dat is, dunkt mij, wat erg. Ik verbeeldde mij hier en daar toch ook nogal eens een wenk ten goede, veelal bijwijze van tegenstelling, gegeven te hebben. Maar, geloof mij! niemand had eene loftuiting op de Academieburgers meer verveeld dan uzelf; daarenboven was mijn weg te nauw afgebakend, ook zou een zoodanige uitstap aan de eenheid van het boek schade hebben gedaan; eindelijk vind ik, dat er iets edelers en moedigers is in het uit liefde berispen, al valt de tong of de pen al eens wat scherp en vinnig uit, dan in het eentonig steken van de loftrompet.

— Was het uit liefde?

Waaruit besluit gij er aan te moeten twijfelen? Tot het samenstellen van een boek als het mijne is noodig een levendige prikkel: die van de liefde of van den haat. Meent gij nu, dat ik reden gegeven heb tot de onderstelling, dat het die van den laatsten hartstocht geweest is, welke mij tot zoo aanhoudend en dringend schrijven heeft aangezet? Neen! men moge beweren, dat ik, door de uitgave der Typen, de Hoogeschool in een ongunstig daglicht stel, hij die zou willen volhouden, dat ik bijzonder met dat oogmerk de pen voerde, begrijpt mij niet of miskent mij. Degeen slechts, die mij overtuigend zou bewijzen, dat het licht, waarin ik de Studenten en de Academie plaats, valsch en onwaar is, een ander dan dat der werkelijkheid, zou mij tot de veroordeeling van al het te boek gestelde doen besluiten.

Maar wat spreek ik vandaag ernstig en in opgekleeden trant, alsof ik voor mijne rechters stond en niet voor mijne broeders! Mijne broeders? Ja! de belangstelling, de ingenomenheid, de genegenheid van hen, die mijne wenken verstonden — en welk een groot getal! — geven mij het recht hen bij dien naam te noemen. O! met innige zelfvoldoening, met geoorloofde trotschheid en niet zonder ontroering schrijf ik het op dit laatste blad neder: weinig schrijvers is bij het grootere publiek ruimer, hartelijker sympathie te beurt gevallen dan mij bij het kleinere publiek mijner keuze. Ik zeg dit uit volheid des harten en ik zeg niet te veel. Heb dank voor dat geluk op mijne levensdagen gestrooid, beminde Leidsche Studenten! blijft, blijft uwen Klikspaan gedachtig! geeft uw zoontjes, als zij eenmaal om den wil der kennis naar Leiden komen, de Studenten-Typen als leiddraad in den doolhof mede, en zoo sommigen uwer eenmaal Curatoren eener Latijnsche school mochten worden, schenkt dit werk als prijs aan de verdienstelijkste jongelingen, die het Gymnasium verlaten!

Maar de ure des afscheids slaat; vaartwel!

ENKELE OPHELDERINGEN.

Bladz. 17, regel 16. De uitdrukking op den klap loopen ziet op den Lazarusklap. De ziekte, die men met den naam van Lazarus noemt, achtte men niet te genezen, of men moest een jaar (of langer) gebedeld brood eten.

BILDERDIJK, geslachtlijst.

Bladz. 47, regel 43. VAN HEUSDE, brieven over den aard en de strekking van hooger onderwijs.

Bladz. 79, regel 9. G. D. BOM, boekhandelaar te Amsterdam op het Water bij de Papenbrug, N°. 30, bij wien de meeste en aanzienlijkste verkooping van gedenkpenningen en munten worden gehouden.

Bladz. 81, regel 4.

„Par tous ces arts secrets d'ont j'avais l'habitude
Je voulus occuper ma longue solitude:
J'aiguisai les poisons, je forgeai les métaux,
J'amincis sous leurs coups les lames des métaux.
Comme on sculpte en jouant la feuille avec l'épine,
J'y sculptai sous l'airain la parole divine.
Le livre tout entier, copié par ma main,
Passa, multiplié, dans mes pages d'airain.
Mille fois je refis et refais mon ouvrage:
Dès que ma main pieuse en achève une page,
L'aigle prend dans son bec la lame de métal;
Dirigé par mon doigt au ciel oriental,
Il franchit l'horizon sur ses ailes sublimes,
Laisse derrière lui le Liban et ces cimes;
Attré par l'éclat des dômes habités,
Il plane dans les airs sur ces grandes cités:
Il écoute mugir ce grand volcan des âmes,
Comme du haut d'un cap nous entendons ces lames.
Il y laisse tomber de son bec entr'ouvert
Le morceau de métal de symboles couvert,
De ce livre sacré mystérieuse page,
Qui semble de Dieu même un céleste message,
Et qui, selon qu'il tombe en des bords différents,
Fait espérer l'esclave ou trembler les tyrans.”

DELAMARTINE, la chute d'un ange.

Bladz. 81, regel 43. Men gelieve op te merken, dat Piet Kole wel degelijk ook eene Type is.

Bladz. 83, regel 6. Men vergelijkte P. O. VAN DER CHYS, beknopte verhandeling over het nut der beoefening van de algemeene, dat is: oude, middeleeuwsche en hedendaagsche munt- en penningkunde.

Bladz. 83, regel 12. De penningen zijn zekere gedenkstukken voor de geschiedenis, onloochenbare bewijzen voor gebeurtenissen en daden, door den muntslag in beeld en schrift vereeuwigd. Het beoefenen der penningkunde staat in verband met de oudheidkennis, de tijdrekening, de taalkunde, de fabelleer en de beeldende kunsten. Reeds vroeg zochten de Nederlanders, die huisselijke bemoeijngen boven luidruchtige vermakten stellen, in het verzamelen van oude en nieuwe penningen eene verpoozing van ernstige bezigheden, en in de 18de eeuw vond men in onze gewesten aanzienlijke verzamelingen van dien aard. Onze V. LOON, die al het leerrijke dezer vreedzame liefhebberij begrepen had, voelde in zich het verlangen ontstaan om tot derzelve ontwikkeling op wetenschappelijk gebied bij te dragen.

C. V. EVEN, G. VAN LOON.

Dietsche warande IX 3e afl. 1870, bl. 205.

Bladz. 94, regel 38. Des facultés aussi bornées semblent placer ces animaux au dernier degré de l'échelle des êtres, et feraient croire qu'ils sont entièrement privés d'intelligence. On prétend cependant qu'ils n'en sont pas entièrement dépourvus.

Suite à BUFFON. Histoire des Acéphales. — Mollusques.

Bladz. 96, regel 34. La soie et la dentelle méprise souverainement le drap et l'indienne; l'indienne a en horreur la robe de bure; la robe de bure à son tour crache sur le haillon, et, le croirait-on? le haillon trouve encore quelque chose à mépriser parmi les pierres des maisons en construction, qui sont autant de boutiques de prostitution, en plein vent. Cette dernière infâme qualité de prostituées s'appelle énergiquement des pierreuses, et il faut que ce soit M. Parent-Duchâtelet qui nous l'apprenne, pour que j'ose vous le répéter ici.

JULES JANIN, les égôts. — Revue de Paris, Novembre 1836.

Bladz. 105, regel 34. Il prit donc avec une énergie qui tenait du désespoir, une serpe, pendue au milieu des instruments de cuisine, et une lanterne d'une forme si singulière qu'elle mérite une description.

C'était un globe de corne, rond comme ces lampes que nous suspendons aux plafonds de nos boudoirs ou de nos chambres à coucher, auquel on avait adapté un conduit de fer blanc de trois pieds de long, de la forme et de la grosseur d'un manche à balai. Comme ce globe était hermétiquement fermé, la mèche huilée qui brûlait à l'intérieur de la lanterne ne recevait d'air que par le haut du conduit et ne risquait d'être éteinte ni par le vent, ni par la pluie.

A. DUMAS, impressions de voyage, I. page 136.

Bladz. 111, regel 41. De Indische dagbladen melden uit Nangun, dat de nieuwe beheerscher van Birma de oude koningin (de gemalin des afgezette konings), haren broeder en deszelfs dochter, benevens drie andere vrouwen, en negen staatsambtenaren van den vorigen monarch heeft laten ter dood brengen, terwijl veel andere mannen in den kerker hetzelfde lot te gemoet zien. Al deze personen zijn overtuigd of verdacht van deelneming aan de ontwerpen der ontevredenen des lands. Volgens Birmanisch gebruik liet men de oude koningin door een olifant dood stampen.

Arnhemsche Courant van 29 October 1840.

Bladz. 112, regel 26. Wanneer wij alles gadeslaan wat uwe grootmoedige houding en gedrag hebben aan den dag gelegd bij eene voor u nieuwe natie, toen gij het ketzerpaleis en het trotsche Petersburg verliet om, op eene minder uitgebreide schaal u in eene hare vorsten op de uitgestrekte schaal, lievende hofplaats te verwijderen.

Toespraak van den burgemeester van Cattenburch aan de koningin ANNA PAULOWNA.

Bladz. 133, regel 34. Men heeft kalfsbeefsteak; zoo heeft men ook punch-brûlé van bier, *crambamboell* genaamd. Zie hier het recept:

Neem twee flesschen ale of porter en laat deze koken. Doe er vervolgens eene halve pint rum of brandewijn bij en van een half tot een geheel pond suiker naar den smaak. Laat deze gezamenlijk eenige minuten trekken en roer er daarna het wit en de doren van zes tot acht behoorlijk geklutste eieren door. Dit een en ander goed doorengemengd hebbende, doe het in een bowl. Deze drank laat zich zoowel koud als warm gebruiken.

Bladz. 148, regel 24. Men heeft dezer dagen zeer strenge verordeningen omtrent het tweegevecht in België uitgevaardigd. Zal iets, zal zelfs de doodstraf iets baten, zoolang niet ieder individu zonder onderscheid of uitzondering, het duelleeren zelf voor iets infamants of belachelijks houdt? Maar zal iemand dit ooit? Voorzeker niet, want het geldt de eer, iets onwaardeerbaars, iets door de wet en den rechter onbereikbaar. De eer, 's mans hoogste maatschappelijke goed, wordt dwaas en nietig, zoodra zij met een artikel uit het wetboek vergeleken wordt, en de dood in een tweegevecht, zelfs door de hand van den belediger, is vaak lichter en grootscher dan die voor het vaderland, want men sneeft in de verdediging van zijn eigen zedelijk bestaan en niet in die van de belangen van een vorst en in de uitoefening eener bezoldigde betrekking. Het komt er maar op aan zich een juist begrip van eer te vormen. Kitteloorigheid is geen eergevoel. Maar dit zou ons te ver afleiden.

Bladz. 153, regel 24. La justice ayant voulu m'arrêter au moment où je me refugiâs dans une église, j'ai frappé à mort un des alguazils qui me poursuivaient, seul acte méritoire au milieu de tant de crimes.

Calderon le purgatoire de St. Patrice; traduction
de M. LE Cte LOUIS DE VIEL-CASTEL.

STUDENTENLEVEN.

I.

INLEIDING.

Daar staat hij, plotseling uit den beperkten schoolkring in de Academiewereld, uit de wereld des dwangs in die der vrijheid overgeplaatst, de achttienjarige, helaas! wat zeg ik? de zeventien-, ja! de zestienjarige jongeling, met eene heillooze wet, die hem op den drempel met een valschen glimlach verwelkomt, hem tot ijdele herhaling van het aangeleerde verplicht en den toegang verspert tot zijn vak! daar staat hij, met ledige handen, zonder wapenen, in eene wereld van verzoeking, in eene wereld, die hem vreemd is, en in welken leeftijd! Kommervol vooruitzicht, dat het ouderhart moest samenschroeven van vrees! rampzalige sleur, welke den jongeling zoo vroeg zijne onafhankelijkheid schenkt, het vaderlijke huis uitdrijft en alleen laat op het glibberige pad! Nog eens, de kwaan zit hoog en diep, in wetten en besluiten. De Student nadere den tempel der wetenschappen niet voor zijn twintigste jaar en vange aan met zijn vak, dan zal de Hoogeschool iets hoogers, de roeping van Hoogleraar iets waardigers zijn dan thans. Wij bidden, wij dringen er in het belang der geslachten, die volgen, op aan, dat er ten dezen opzichte verandering kome!

Den jongen Student wenken twee wegen. Veel hangt er voor hem van af, welken van beide hij kiest. Zijne degelijkheid, zijne zedelijke waarde zullen er in het ware daglicht door uitkomen.

Laatst kwam ik bij zoo een, die, nog slechts in het eerste halfjaar, zijne kamers pas betrokken had. Het vertrek had een bij uitstek zindelijk voorkomen, en alles was netjes opgeredderd. De nieuwe verf wier oliegeur mij op het portaal begroette, glom nog, en op den pas behangen wand was nog geen smetje te bespeuren. Ziezoo! dacht ik, hier is nog geen feest gevierd! dat is in deze omstandigheden geen kwaad teeken. Op de tafel lagen enkele boeken, kleine Duitsche uit-

gaafjes van Livius, Horatius en Sophocles, een lexicon, eene hechte en sterke collegeportefeuille met menigvuldige inktplakkaten en een paar werkjes van Jacob De Gelder, die met uitgeslagen platen den jeugdigen kweekeling van Minerva op het ras naderende examen indachtig maakten. Geene enkele kast stond open, de gordijnen waren voor de geslotene luiken niet toegeschoven, noch prentjes tegen het behangsel gespeld. Ik zag zelden iets ongezelligers, maar de bewoner zelf scheen het niet te vinden. Hij bezat noch een pijpenrakje, noch een kwispedoortje. Evenwel brandde het studeerlampje vroolijk, de kachel gloeide en het vertrek was aangenaam doorstookt, zoodat het bleek, dat mijn vriend de gewoonte moest hebben van op dit uur veel te huis te zijn en zich met lust wist bezig te houden. Bravo! dacht ik alweder, dat is een goed voorspel voor het Academieleven!

Ik geloof, dat het een zegen mag genoemd worden, wanner jongelui, die pas aan de Hoogeschool komen, zich niet dadelijk op hun gemak in het academieleven gevoelen, hun de handen een weinig verkeerd staan, wanneer zij zitten te kijken als katten in een vreemd pakhuis en vertrouwelijk klagen over al de woestheid, die zij beleven. Volgende manier van het aan te leggen zou, naar mijne wijze van zien, de ware wezen: het eerste jaar, op den achtergrond blijvende, aan rondkijken, opnemen, waarnemen, onderzoeken te besteden, stilletjes zijn weg te gaan, bedaard zijn leger te graven, de kat, om weder een spreekwoord aan dit huisdier ontleend te bezigen, uit den boom te zien, en zich van zijne twee propaedeutische examina, beter of slechter, naar het toeval wil, althans, zoo men niet, hetzij filosoof, hetzij literator is, vóór de kermisweken af te maken. Dan heeft men vrienden verworven, zijn gezelschap gekozen, kennis gemaakt met al zijne omgevingen, op eene bescheidene wijze getracht den besten dunk omtrent zich mede te deelen. Men is intusschen lid van een Dispuutcollege, van Sempre en van meer andere vereenigingen geworden, die ons tot Studenten in betrekking stellen; men heeft trouw zijne plichten betracht en zijne rechten doen gelden, is dagelijks op de Sociëteit verschenen, heeft iedere Convocatie vlijtig bijgewoond en ijverig tot de handhaving der wetten medegewerkt. Het tweede jaar vangt aan. Men heeft zijne wortels in het Studentencorps geschoten; ons gedrag, ons overleg, onze wijze van zijn, de houding, welke men heeft aangenomen, hebben onze positie, onze inborst, onzen wil vastigheid gegeven. Men kan nu de oogen vrij in het rond slaan, aanspraak maken op eenige achting en onbeschroomd toonen wie men is. Ja, wanneer ik iemand zoo zie handelen, dan zeg ik bij mij zelve, hem met ingenomenheid beschouwende: — Zie, dat is een verstandige jongen; dat zal een ferme, een degelijke vent worden!

Maar de meesten zijn ongelukkig nog zoo ver, zoo onbevangen en zoo vast van karakter en ontwikkeld niet, dat zij zich gedurende een jaar deze overwinning op hunne jeugdige eigenliefde, hun ongeduld,

hunne vroegere emancipatie willen getroosten. Daarbij komt, dat velen — laat het mij voor dezen keer eens zeggen — in sommige opzichten — aan hen is het niet te wijten — nog kinderen zijn — kwaajongens zeggen de ploerten, maar Klikspaan heeft nooit andere dan goede jongens mogen kennen — die, door hun stand maatschappelijk mensch verklaard, daardoor in een gevaarlijken en valschen toestand geraten, waaruit de meesten zich niet weten te redden dan door zich dolzinnig toe te leggen — dat is de andere der twee wegen —

Om nu ook, in den striksten zin
Des woords, Student te zijn.

Hij hangt zijn kast met plaatjes vol,
En koopt zich dra een pet
Met groote kwasten, bovendien
Met kleuren afgezet.

Hij koopt zich sporen nog daarbij,
Een boomstam-dikken stok,
En loopt met honden langs de straat
En draagt een bonten rok.

Hij rookt het liefst uit een kabaal,
Den zakdoek in de hand,
En loopt de kinderkens omver,
En zegt: ik heb het land!

Met al deze flauwiteiten, waarbij nog duizend andere, en ergere! zouden te voegen zijn, versnippert, verbroddelt, verknoeit de jonge Student zijn geheele eerste jaar, dikwijls zijne geheele Academische loopbaan, zijne reputatie bij het corps en zijne gezondheid. Hij loopt op kleurige pantoffels over straat, schreeuwt zich 's morgens en 's nachts schor en blauw, bepaalt zijne gesprekken bij een paar Studenten-uitdrukkingen, die hem de moeite van te denken besparen, legt de kiel tot een volgend feest, zoodra het vorige van stapel is geloopt, en wordt slechts door dezen eenigen angst vervolgd en voortgezweept van voor niet royaal gehouden te worden en voor een kul door te gaan. In dit laatste tooverwoord ligt eigenlijk de noodlottige lis, bij welke zoovelen in den doolhof getrokken worden. Gelukkig hij, die zich over dat vreeselijke spookbeeld weet heen te zetten! het zal veel voor hem bewijzen, hij zal er veel bij winnen!

Allengs geraakt deze jonge Student in het volgende jaar verward tusschen zijn voorbereidend examen, hetwelk hij vóór de kermisweken en dus ook vóór de groote vakantie niet heeft afgelegd, en zijne latere, onmisbare colleges, werpt zich onbezonnen in de armen van kennissen, die hem niet lijken of wien hij niet aanstaat — eene onuitputtelijke bron van tegenspoeden — krijgt den naam van flauw, kinderachtig, benevens dien anderen, waar hij zoo bang voor was en dien hij zoo veel moeite deed om te vermijden, en loopt kwalen op, aan welke hij

bezwijkt of die hem gedurende zijn gansche volgend leven opbreken. Wel hem, die, in die dagen van dobbering, uit den bak, met een dubbel tooneelkijker voor de oogen, naar een zacht blozend aangezichtje gluurt, dat in de loge zit te schertsen en zijn geheele hart met hare liefelijkheid vervult! De aarde is voor hem in rouwgewaad gedompeld, zoodra hij het voorwerp zijner zoetste droomen niet aanschouwt; hij vliedt de wilde rijen zijner makkers, en niets brengt hem baat dan de stille afzondering, de eenzame overpeinzing; zijn geest is droevig, wegens de harde verwijdering, en in de uren der smart — ja, liefde is eene wonde, en de ouden gaven haren god niet lichtvaardig de scherpe wapens in de hand! — wordt zijne kamer zijne eenige toevlucht. Maar de vacantie nadert, zijne eerste liefde verflauwt, en als hij binnen Leidens muren terugkomt, staat hij zelf verwondert over de kalmte van zijn hart; maar de lieve gedaante, die hij onlangs zoo dweepend aanbad, heeft hem toch voor vele dwaasheden, voor vele afdolingen, voor vele misstappen behoed; door haar, wellicht door haar alleen, is hij behouden gebleven, en als hij later tot zijn schutsengel opziet, voelt hij een stillen traan van eerbied en dankbaarheid opdauwen in het heimelijkste hoekje van zijn oog.

O, hoevelen gaan in dat eerste studiejaar, dat van zoo beslissend belang is, verloren, hetzij uit lediggang, uit verlatenheid, hetzij uit jeugdige weelderigheid des gemoeds, hetzij uit vrees van gehouden te worden voor iets, hetwelk zwaarder bij hen weegt dan het gewichtigste, dat er zou tegengesteld kunnen worden, uit honderd niet te berekenen oorzaken! Wel hem, die den eersten weg opgaat! Zoo niet, geluk en driemaal heil dengenen, die, bijtijds zijne verkeerdheden inziende en boven alle valsche schaamte verheven, voor aller oog den steven durft wenden en, door eigene schade wijs en bezadigd geworden, met Masaniello uit volle borst zingen kan:

*Souvent c'est la tempête,
Qui nous conduit au port!*

Maar nu het tweede jaar! Dat is iets anders. Nu treedt de jongeling vrijmoedig op het tooneel, nu heeft hij zich zelven geleerd vast in zijne schoenen te staan en weet hoe en waarheen. Daar staat hij, frisch genoeg van zin en jaren om het leven volop te genieten en van het gewoonste zelfs niet wars! Hij doet alles mede, neemt deel aan alles. Ja! nu mag hij eenige sprongen maken — gelukkig hij, die er eenige gemaakt heeft! —

Nu doet hij menschenkennis op,
Bij dagen en bij nacht!

Komaan! den Academietijd op elke wijze ten nutte aangewend! Uwe geestige vermaken ijverig aan de strenge studiën gepaard en aan beide de hand geboden! Geen examen, zorg van lateren tijd, dreigt u nog! slechts de vreugde, slechts de korte vreugde der jonkheid roept u!

Het derde jaar levert eene wonderlijke gaping op in het Academieleven van den Studiosus. In dit jaar zal plaats hebben eene totale Studentverduistering van twee maanden, welke voor de geheele Hoogeschool zichtbaar zal zijn. Wanneer men hem dan in zijne schaduw opspoort, zal men hem begraven vinden onder de boeken. Hij legt bezoeken af bij Hoogleeraren op bijzondere uren, jaagt de vrienden weg, die aan zijne deur tikken, versmaadt elk feest en bestelt Jongmans een zwarten rok. Is het nog niet duidelijk, dat hij, als eene kip op eieren, op zijn examen, of liever zijn examen, als eene nachtmerrie, op hem zit? Weldra is zijn hoed in; hetgeen wil zeggen: hij is Candidaat. Nog dienzelfden avond haalt hij de geledene schade aan feesten dapper in door de ongehoordste lol, die hij ooit heeft geïnstitueerd, hijscht den volgenden morgen voorgoed den hoed in top en schenkt de faculteitspet van zijn eerste jaar aan zijn oppasser weg. Nu stapt mijnheer de Candidaat gehoed en deftig over Leidens straten en bluft alom met het uithangbord van Candidaat. De ouden zijn al niet wijzer dan de jongen: jonge Candidaten hebben heel veel van jonge Studenten, gelijk jonge Advocaten heel veel van jonge Candidaten hebben. Wie lust heeft moge de reeks voortzetten! Nu raakt de Student ook weldra geëngageerd, doch zeldzaam met een Leidsch meisje — de jongelui zien weinig Leidsche families — en de toestemming der ouders volgt spoedig het wèl volbrachte Candidaats. Van dit oogenblik af geeft de liefdeband dien der vriendschap een gevoelligen knauw, want bijna geen der kennissen van den verloofde kent zijne beminde. Daarenboven maakt hij nu — het vierde jaar is intuschen aangebroken — met zijne studiën voort en wenscht hoe eer hoe beter zijn doctoraal te doen.

De tijd, welken hij anders aan de vriendschap wijdde, besteedt hij thans buiten de Academiestad met liefde te plegen, en de geringste ongeregeldeheid is hem eene walg. Hij is bij zijn meisje of op zijne kamer. Voor het gezellige leven is hij verloren. Zijne vrienden treuren er over, beducht, dat hij na zijn examen terstond zijne kamerhuur opzeggen en zijne Dissertatie te huis zal gaan schrijven. De liefde maakt hem eer hij 't zelf weet tot Philister, en hij zou in staat zijn — o gruwel! — lid van Amicitia te worden. Aldus sluipt hij, zakt hij uit de Academische burgerij, zonder dat iemand hem mist, en als hij terugkomt om te promoveeren, bevindt hij zich in eene vreemde maatschappij en moet Doctoren tot paranymfen kiezen.

Doch laat ons verliefdheden, alsmede die slechte gewoonte van dat dissertatieschrijven te huis, ter zijde stellen!

Wij zijn in het vijfde jaar. Ach! hoe is de Student omgekeerd! Zijn vroegere glans is getaan, hij is wijs en ernstig geworden. Een deftige trek zweeft om zijn mond, een deftige toon heerscht in zijn spreken. Hij begint over te hellen naar de buitenwereld. Maar — al schijnt het eene tegenstrijdigheid — het is bevreesdheid voor de toekomst,

bezorgdheid voor wat hem te wachten staat, opzien tegen zijne intrede in het werkelijke leven, lust, in één woord, om in den afgrond te springen, die hem onvermijdelijk wacht, meer nog dan afkeerigheid van de Hoogeschool. Evenwel is 't het ware toch niet meer. Zoo de Academie en haar geest eenigszins veranderd zijn, hij zelf is nog veel meer veranderd. Maar dat voelt hij niet, gelijk alle oude lieden; hij wordt een *laudator temporis acti*, heeft zijne meeste vrienden verloren, staat alleen en ziet meestal uit de hoogte op de jongere Studenten neder. Want broederlijk met hen omgaan of zelfs hun de hand bieden en van hen houden, dat nimmer! zei Van Speyk. En zie, dit toch ware een zegen, een zegen voor beiden. Zoo men het niet deed uit smaak of verkiezing, moest men het doen uit plichtbesef en belangstelling in de Academie; dan zou men een regel en wet kunnen zijn voor de later aankomenden, men zou zijne bijzondere grondstellingen kunnen doen ingang vinden, men zou alzoo van het eene op het andere geslacht gunstig kunnen werken en eindelijk door raad en voorzorg, wie weet hoeveel jongelieden voor afwijken behoeden of terugwijzen naar het rechte spoor. O, in dien maalstroom, waarin wij zoo jong en onbedreven geworpen worden, zou eene hand, die zich naar ons uitstreckte, een hartelijke broeder, de klippen kennende, die als een broeder troostte, vermaande en liefhad, een vriend, die het wèl meende en aan wiens trouwe borst men niet schroomde alle schuld te belijden en alle twijfeling op te helderen, zoo onuitsprekelijk en onvergelykelijk zalig zijn. Doch de meesten keeren het hoofd af, lachen om de jonge Studenten, ergeren zich soms aan hun gegroet. Helaas! wanneer zullen der jongelui hunne studiejaren niet meer als eene zwakheid worden toegerekend! Eens, hopen wij, licht de dag aan, dat gelijkheid en broederschap zullen zegevieren en de Leidsche Academie zal ontheven zijn van alle vooroordeelen, hinderpalen en struikelblokken, die haar zoo dikwerf den voet dwars zetten. Dan roept Klikje hoezee en gooit zijne muts hoog in de lucht en steekt de groote vlag uit zijn dakvenster en geeft een nommer uit met gouden letters als the Sun, toen Koningin Victoria in den echt trad!

Eindelijk breekt de groote dag der promotie aan, een dag van rouw, hoe dikwijls van berouw! De sprong door de ton wordt gewaagd, en als men aan den anderen kant door het dissertatievel heen komt, is men reeds geen Student meer. Nog enkele dagen dwaalt men, als *quasi-Studioſus*, rekeningen betalende, door de stad, doch de dierbare band is verbroken, velen groeten u zelfs met eene zekere onderscheiding, behandelen u op eenigen afstand, en overal wordt gij vervolgd met uwen doctoralen titel. Het is doctor voor en doctor na. Men is de Doctor bij uitnemendheid, totdat men weldra door het kleine getal zijner overgeblevene vrienden met een treurend hart naar Seljee of naar Schlette gebracht wordt. Onder een glaasje bitter neemt men een weemoedig afscheid van zijne lieve jeugd, en de eerste stap

op de trede van de diligence is ook de eerste in de groote maatschappij.

De groote maatschappij! Een leelijk ding, een eigenbatig ding! Pas op je zakken, op je woorden en op je oude vrienden! Neem een versleten hoed en een slappen rug, en daarmee nu vooruit. Ja, jongens! dan is het: vaarwel de losse vermaken, vaarwel de geen achterdocht voedende scherts! vaarwel de rozen des vrijen levens, de zoete geuren der jeugd, de tintelende vlam onzer heldere dagen! vaarwel dat alles! dat alles heeft uit voor altijd! Nu vindt men — en men heeft de dwaasheid er zich een feest van te maken — zijne oude Academievrienden wel terug; maar, ach! zij zien u aan met een betrokken geelaat en reiken u zuchtend de hand, denkende: — alweder een liefhebber meer, een kaper meer op de kust, die, zooals wij, op 's lands duiten komt azen, aan 's lands ruif plukken, zich in ons hoekje komt warmen, varen en visschen in ons water, rijden op onze baan! — want de maatschappij is eigenlijk eene groote schaatsenrijderij, doch waar ieder zijne eigene baan veegt en de vrienden, die er hem op in den weg staan, maar mede onder den voet bezemt en voor vuilnis verklaart.

Men ziet elkander niet meer gelijk voorheen in de intimiteit van den haard, van den wijn, van den nacht, van het hart, maar op publieke plaatsen, in koffiehuizen, onder het gedruis der menigte, en omdat men bang is zijn neus voorbij te praten of zich vliegen af te laten vangen, spreekt men voorzichtigheidshalve over koetjes en kalfjes, laat zich niet uit en maakt eene gemaakte, gezochte, ontleende geestigheid plaats voor de hartelijkheid, rondheid en gulheid van vroegere dagen. Men snoert zich over en weer den mond en daardoor de handen.

Nu doet men ook als iedereen, slaat den grooten weg van het solliciteeren op en posteert zich op de kijktorens in het land der vooruitzichten.

— Wat doet Piet tegenwoordig al zoo?

Antwoord: — hij solliciteert.

Solliciteeren is een, zelfs wel eens chronische, toestand.

Er valt een post open. Men neemt den kalen hoed en den slappen rug.

— Excellentie! ik wenschte wel in aanmerking te komen.

Maar den post krijgt iemand anders. Eene week daarna komt een andere open. Men neemt den kalen hoed en den slappen rug nogmaals en herhaalt:

— Excellentie! ik wenschte wel in aanmerking te komen.

En zoo lang men niets krijgt, al duurde het ook een leven lang, is het van hetzelfde laken eene broek.

— U schijnt wel groote behoefte te hebben, mijnheer! om uw vaderland te dienen.

— En mij zelven.

Het ergste van alles is, dat de sleur wil, dat hun, die gebedeld hebben, meer aanspraak op een ambt wordt toegekend dan die er

niet naar hebben gestaan, en zij, die het langst hebben gesoebat, aan den besten koop zijn, welke combinatie zich ook opdoe. Men moet ze, hoort men zeggen, in Den Haag maar plagen en vermoeien. A solliciteert, maar A is een ezel; B solliciteert, maar B heeft reeds verscheidene winstgevende betrekkingen; C solliciteert, maar C staat als oneerlijk te boek; D solliciteert niet, maar D is een braaf man, doorkundig in zijn vak, algemeen als zoodanig bekend en zonder betrekking. D komt echter niet in aanmerking; bij voorkeur neemt men A, B of C, die reeds zoo dikwijls zijn hoofd heeft gestooten. *J'ai toujours fait l'expérience, zeide Napoleon, que ceux qui demandaient des places en étaient le moins dignes.* De regeering behoorde over het algemeen hare menschen te kennen en juist hen, die katteruggen kwamen zetten, liever dadelijk af te wijzen. Zij moet, zegt Piet Kole wel wat sterk, den man, die geschikt is, terstond met den vinger weten aan te duiden, en deze, aldus verkozen, zich aan die oproeping onderwerpen.

Een heer met een dikken buik, eene dikke beurs en een dikken post. — Het voegt niet aan jonge menschen zich over dergelijke zaken uit te laten.

Wordt gevraagd: wanneer men in dit Hollandsch Eden ophoudt een jongmensch te zijn?

VOORSPEL.

- Bonjour, Klik!
- Bonjourrr, kerels!

— Weergaasch! al zoo vroeg op 't pad
Door onze Academiestad!

Klikspaan zich spottend omkeerende. — Ha! auctor auctoris, ben je daar ook al! Shake hands! Gaan we 'tzelfde gangetje?

— Dat 's te zeggen het gangetje van moeten.

Flanor, die de laatste woorden gehoord heeft, slaat Klikspaan op zijne pet. — Was 't het gangetje langs Root maar, Collegehengst!

Klikspaan. — Moet je met de portefeuille hebben?

— En garde!

Maar Flanor komt met den linkerarm tusschen het vest en het hemd van een brievenbesteller te land.

Klikspaan. — Weet je wel, dat Evert straks zijn Examen doet?

— Hoe laat?

— Eén uur.

— Dan gaan wij even hooren vóór de Promotie van Van der Bok. Die steekt om twee uren af.

— Hoe 'n feest! Leve het leventje!

Tusschen beide plechtigheden in, dronken Flanor en Klikspaan op Minerva een kop koffie en verslonden eenige couranten. Van daar trok Klikspaan naar de felicitatie. Van de felicitatie naar tafel gaande, scheen het alsof een allerliefst troepje Afleggertjes hem zocht te praaïen, maar toen Klikspaan hun heel deftig met het gebaar eens viervoeters zijne zolen liet kijken, hieven zij een zoo vreeselijk gekrijsch aan, dat al de Leidenaars van de straat verdwenen en al de dames van de opengeschoven gordijntjes vlogen.

Juist zou Klikspaan de Mooi-Japiksteeg inslaan, toen Gustaaf hem achteropkwam. Een van de Quaden ging een eind voor hem uit en vlak voor hem een klein blond Studentje.

— St! wees Gustaaf, met een veelbeduidenden blik den vinger tegen den neus brengende.

Zijn voornemen kon geen ander wezen dan er zeker iemand in te laten loopen. Hij deed eene haastige schrede voorwaarts en tikte het kleine blonde Studentje op den schouder. Het Studentje bleef plotse-ling verbaasd stilstaan.

Gustaaf. — Ken je vern...?

Het Studentje zonder bedenken. — De zoon van den oude?

De droog-comische uitdrukking van het glinsterende oog was onbe-taalbaar.

— Jij moet bij me komen! zeide Gustaaf, hoogelijk ingenomen hem de hand toestekende.

— Mag ik? zei het Studentje, dat bloosde, maar heel vereerd was en een vent als Gustaaf aanstonds volkomen begreep.

Aan tafel had Gustaaf onophoudelijk den mond vol van zijn ui en wist van opgewondenheid met het antwoord niet wat hij van gekheid beginnen zou.

Maar Klikspaan moest naar eene Convocatie. Hij was niet te houden.

— Het is maar eene faculteits-Convocatie!

Het hielp niet. Klikje zou boos geworden zijn.

De Schouwburg speelde niet, het was Dinsdag; Klikspaan ging een uurtje naar Sempre en van daar naar een partijtje van zijn Dispuut. Op straat deed hij Piet Kole op, die eens Thee had geslagen. Nauwelijks bij de Stads-Gehoorzaal, daar moest het er op los. Voor hen uit slofte een bejaard heer voort, met eene hoogopgetrokken blauw lakensche kraagjas, waarin hij zorgvuldig het puntje van zijn neus verborgen hield. Hij scheen in eene diepe overpeinzing verzon-ken. Vooraf zich reeds in den schrik verkneuterende, welken hij den oude zou aanjagen, sloeg Piet dezen flink — Klikspaan wilde zijn vriend nog terughouden, maar het was te laat — op den schouder en beet hem met eene doffe en spookachtige stem in het oor:

— Zeg mij het Ludolfaansche getal!

En de oude stak bedaard zijn neus uit zijne kraagjas en ving zonder aarzelen aan:

— 3,141592653589....

Piet Kole was achter Klikspaan's mantel weggekropen.

— Dwaze vent! zei Klikspaan half spijtig, zoo verstaanbaar als 't hem zijn schateren toeliet.

Maar tusschen het aanhoudende gelach van de twee hoorde men den ouden heer, die onvermoeid voortging:

— 79323846243383.....

— Wanneer zie ik je toch eindelijk eens! vroeg Slot aan Klikspaan, toen zij te zamen van het Dispuutfest naar huis gingen. Kun je morgen?

— Donderdag?

De klapperman van tweeën liep.
— Letterknecht!
— De vergadering van de Rederijkers mocht eens lang duren.
— Dan kom je maar een uurtje later.
— Bedenk toch, dat ik dezen avond reeds verloren heb! Moet die van morgen er ook aan? Waarlijk! liever Donderdag.
— Gekheid! Je slacht mij: op je kast als een snoek op zolder.
Klikspaan eensklaps zeer ernstig. — Ik zit meer thuis dan je denkt.
Slot schertsend. — Heb je dáárom luiken gekregen!
— Stellig, Slot! ik werk.
— Laat ons elkander niet voor den gek houden.
— Werken, dat is te zeggen, ik speel — met Studentjes. Ik heb een doosje vol. Je moet ze eens komen zien.
Slot stond voor zijne deur.
— Bonsoir! tot Donderdag! zei Klikspaan.
Slot liet hem eenige stappen voortgaan. Toen riep hij hem na:
— Klik, zeg reis! wil ik je ook thuis brengen? Je bent niet wel, jongen!
Klikspaan, uiterst verwonderd en eenigszins geraakt. — Ik?
— Je hebt een al te ernstigen dronk.
— Loop naar den bliksem! zei Klikspaan en sneed door.
Donderdag-avond stormden Slot en Flanor over elven Klikspaan trap op en trommelden heftig op de deur.
— Binnen! sprak eene stem, zacht en gemoedelijk. Doch plotseling geheel van toon veranderende: — Ha, kerels! riep Klikspaan, zoodra hij de beide vroolijke standjes gewaarwerd van zijn stoel opvliegende en met groote opgewondenheid, die Slot en Flanor echter eenigszins gemaakt voorkwam, zonder eigenlijke reden uitbarstende in lachen: — kom je me al halen?
— Vergeet je onze afspraak? 't Is al elf geslagen. Maar hoe zien je oogen zoo rood?
— Sakkerloot, is 't al elf? zei hij, min of meer verlegen; 'k schiet gauw mijne jas aan en ga met je mee.
Onderwijl, zonder op het laatste acht te slaan of bescheid te geven, borg hij schielijk eenige papieren weg, welke over zijne tafel verspreid lagen, en veegde zich driftig met zijn zakdoek over het gelaat.
— Ik heb weer mijn tijd... verspeeld! voegde hij er in zich zelven bij, niet zonder eene zekere trilling in de stem.
En hij vloog naar zijne achterkamer.
Flanor. — Zeg, Slot! zou de goede Klikspaan het land hebben?
Maar, al zoekende naar zijne jas, zong hij immers luidkeels een liedje!

I.

DE ACADEMIESTAD.

Als de Leidsche Student, na de groote vacantie, met den wagen van Van Gend en Loos, Veldhorst en Van Koppen, Surig en Koens, naar de Academiestad terugrijdt, hoe moet zich niet zijn hart, als een teedere bloemknop, vroolijk openen, zoodra hij weder het erf zijner vrijheid aanschouwt, hetwelk, met zijne torenspitsen en aangename buitensingels, uit den schoot eeper zee van groene weiden voor hem in het verschiep opdaagt! Ja, liefelijk, vruchtbaar en mild is de plek, waar 't zoet Leiden gesticht werd, met prachtige lusthoven getooid, omgeven door een slinger van welvarende dorpen! zij, Rijnlands hoofdstad, waar het blankste vleesch wordt gehouwen, de vetste melk vloeit, de keurigste boter en de geurigste kaas bereid worden! Maar de trompet van den conducteur laat zich hooren, de jongeling begroet de Hoogewoerd, het Noordeinde of de Beestenmarkt. Ach! hoe moet dan zijn boezem zich niet op het onverwachtst toenijpen! Dat edele, dat machtige Leiden, die kroon des lands, is, helaas! dat edele, machtige, bloeiende Leiden sedert hoe lang reeds niet meer. Zijne verbeelding, door de dampen van den postwagen beneveld, had een droevig anachronismus begaan. Leidens welvaren heeft immers uit. Zie slechts den troep bedelaars aan, die de diligence belegert. Dat uurwerk is afgeloopen. De nijverheid ligt er met gebroken wiek. Het is de stad der over elkander geslagene armen, der duimpjesdraaijerij geworden.

Leiden, de tweede stad van 't oude gemeenebest, vervalt, de aandachtige beschouwer ziet het vervallen, het is uit er mede, en wie steekt de hand uit om den stroom des onspoeds te keeren? Lijdzaam gaapt men de verzakking aan en laat de stad wegrotten, als weleer het lijk van den misdadiger buiten de Morschpoort. Eene verweesde,

eene vaderlooze stad is zij, nog erger, eene weerlooze prooi, en de vreemdeling wijst er op met den vinger en zegt met deernis: — Leiden! — zooals men Woerden of Montfoort zegt. En dat, ondanks zoovele manhafte bedrijven, een in zoovele opzichten zoo eerbiedigwaardig verleden! Maar de stad volgt het voorbeeld des vaderlands: machteloos en onbeduidend geworden, teert en snoeft zij op den roem der voorouders. Ziet Leiden slechts aan om van haar verval recht overtuigd te wezen! Eene stad, voor honderd duizend zielen gebouwd, is slechts door een derde meer bewoond; de rijkdom is er onbelangrijk; de straten — het schieten door de straat zonder iemand te raken, is een Leidsch spreekwoord — zijn ledig en doodsch en klinken hol als spelonken. De stad is hier en daar akelig als Enkhuizen. Op sommige wonderlijke pleintjes, in enkele raadselachtige stegen moeten verontrustende gedachten van onveiligheid bij den vreemdeling opkomen; het vee, dat van de markt komt, graast langs de schoonste grachten; sedert burgemeester Orlers, in zijne beschrijving van den hongersnood, tijdens het beleg, boekte, dat schamele vrouwen hare huyk over het hoofd trekkende op de misthoopen zaten, de beste beenderen zochten en met zich droegen, zijn de mesthoopen in heilige eere geraakt en verheffen zich, als zoovele gedenkteekenen, dreigend aan den afgang der bruggen; een bende gauwdieven — gauw? waarom? wie hindert hen? op uw gemak, mijne heeren! — herhaalt hare straffeloze inbraken steeds stouter en onbelemmerder. Alles ligt overhoop. De gedempte grachten storten in, als men het waagt over het bouwvallige metselwerk heen te rijden; de huizen hebben geene waarde. Daar tegenover sla men nu het oog op Utrecht! Hoe trotsch zij het hoofd opsteekt! Wat is dat alles daar vermogend, welvarend, volkrijk en bedrijvig! Hoe nauw sluit zich daar de regeering aan de Hoogeschool en hoe wordt deze door haar bij elke gelegenheid geëerbiedigd en hulde betoond! Utrecht gaat zichtbaar vooruit, Utrecht is eene stad met menschen, die iets te doen hebben en die iets verlangen te doen, eene stad in één woord, al is zij, wel is waar — en daarom juist — de ware Academiestad niet.

Leiden is met stramheid bezocht. Sla zijn volk gade! Van 's morgens, dat de zon uit de kimmen rijst, totdat 's avonds de schemer valt, leveren zij het bewijs, gelijk de drilmajoor aan Van der Snuif, dat de onbeweeglijkheid de eerste der bewegingen is. Met een riet in de hand, un instrument avec un imbécille aux deux bouts, vindt men hen, stom als de voorwerpen hunner begeerte, bij onafzienbare rijen, aal zittende te peuren, of, zich scheel kijkende op een dobber, naar katvisch te hengelen, that solitary vice, gelijk Byron zingt; of wel hangen zij als idioten tegen de hekken der huizen aan of liggen ondraagelijke baliekluyvers over de leuninggen der bruggen kringetjes op het water te spuwen. Het is een ondergekomen ras dat tot niets meer deugt. Zij kunnen zich beroemen de crétins van ons

koninkrijke te zijn. Hunne spraak is lijmerig, lijsig, diktongig, slaperig. Hun gang gelijkt dien van den jagersknol. Zij hebben den tijd, niets roept hen. Lanterfant en van die vermoeyenis uitrusten in de ontelbare kroegen, die het Leidsche gepeupel nogal weer meer ontzenuwen, ziedaar hun leven!

Deze vuiliken en lammelingen zijn, met dat ongehoorde getal onvermogenden, die aan de stad knagen en die men als zoovele onmisbaren met de teederste zorg de geriefelijkheden des levens toevoert, de ware bevolking. Leiden is het paradijs der armen; bedelarij steekt er vermetel het hoofd omhoog. Bern houdt beren, Genève arenden, 's-Gravenhage ooievaars, Leiden bedelaars, al voert het er geene in zijn wapen. En wie zou daar niet van de bedeelde klasse willen zijn? Elken dag uw soepje, uw brood, uwe turf; kleederen, schoudermantels, dekens, hemden, kosteloos thuis. De grootelui spannen samen met de regeering, om aanzienlijke sommen ten gerieve der gunstelingen bijeen te brengen. En om al die weldaden te genieten, behoeft men alleen maar te verklaren, dat men in zijn eigen onderhoud niet kan voorzien. Kijk, 't is een baantje om te benijden, 't is een Eldoradootje van belang! Men solliciteert er al om. De armoede wordt een stand, neen! een rang in de maatschappij. Bedeelde! 't wordt een titel. Binnenkort krijgt hij, die het langst aan den arme geweest is, het grootkruis der orde nog. Verbeeldt u! den oudsten bedelaar! welk een verdienstelijk burger! Ook brengen zij al wat zij des zomers verdiend mogen hebben tegen den winter op één dag door, met opzet om weder oogenblikkelijk tot den arme te vervallen. Zij trouwen er op, en als men aan een jongen, sterken kerel zeggen durfde, dat hij beter deed zijn brood zelf te verdienen, zou hij antwoorden:

— Vader, moeder en allegaer hebben altaid van den armen etrokken en zou ikke dan gain richt hebben? da' wou 'k wel er es kaiken! Wat denken de hairen wel van een minsch?

Zoo ver hebben het te Leiden die armvaders met hunne liefdadige gestichten, die dominees met hunne rondgaande brieven, die juffrouwen met hare gemoedelijke huisbezoeken gebracht; allen nochtans, het zij in allen ernst gezegd, met de beste trouw ter wereld; en dan nog bovendien, de eene collecte op de andere, om bij al deze doellooze uitgaven niet te kort te schieten! Zoo stijft men het kwaad, zoo wint men zaad van onkruid. Ware dit streven nog maar dwaas, nutteloos, het dempen van bodemlooze putten, maar gevaarlijk en onzedelijk moet het te recht genoemd worden, want het wakkert den lediggang aan, breidt de armoede uit, geeft ze, ook in den figuurlijken zin, voedsel.... Doch aldus te spreken is liefdeloos en onchristelijk; zijn dit niet uwe gewone doodoeners, heeren en dames?

Door dit alles en andere maatregelen van ondergeschikten aard, welke te zamen genomen van Leiden weldra een puinhoop konden maken, is de stad zoodanig, moreel en physiek, in de verknijping en

staat de bevolking derwijze voor lamzalig en versleten bekend, dat iemand nauwelijks meer bekennen durft, dat hij een Leidenaar is. Maar — dit is de eenige uitkomst, die wij zien — de hooge regeering heeft in het hoofd gekregen om het leegmalen van den Haarlemmermeer door te drijven, en de koortsen, waarmede de Academiestad dan staat bevoorrecht te worden, zullen met vele geleerde mannen en veel-belovende jongelingen ook veel vuilnis wegmaaien en althans onder het gemeen eene onberekenbare en gezegende opruiming teweegbrengen....

Doch mijn hart breekt. Neen, Klikspaan — veroordeelt hem niet! — is noch ongevoelig noch hardvochtig, maar onberedeneerde geldverspillingen, gepleegd zelfs met het edelste doel, zou hij zoo gaarne stelpen met den edik zijner luim. IJdele waan! Wat vermag het woord, het zwakke, korte woord, daar een geheel leven van opoffering ontoreikend zou wezen om het lot der armen, niet te verzachten, maar te verbeteren. Doch tot mijne taak!

Om alle deze redenen nu, welke van Leiden eene vervallen stad maken, juist omdat er noch vertier noch weelde is, omdat er alles stilstaat en druilt, omdat er alles leeg is en naar, omdat er in één woord geen soort van wrijving, belang en afleiding bestaat, is Leiden bij voorkeur de meest geschikte stad tot de werken der bespiegeling en des geestes, en beantwoordt aan de zuiverste vereischten eener Academiestad, waarom alleen dan ook de volheid van zijne vernieling niet zal vervuld worden. Dáár geene vereenigingen, geene bals, geene vermaken der wereld, die den kostelijken avond rooven; geene beroemde toonkunstenaars, die de vurige jongelingschap naar de concertzaal troonen; geene pantoffelparades, die haar dwingen tot het uithangen van alle wimpels; geen stoet van fiere paarden en glinsterende rijtuigen, die haar ter kostbare mededinging uitlokken; geene talrijke maagdenschaar, wier schoon zij maar al te vaak alle degelijkheid, allen ernst opoffert. Te Leiden moet men werken en zijn heil zoeken onder zijne vrienden of op zijne kamer, en die het anders verkiest, is er misplaatst, rampzalig en gaat er wiskundig zeker te gronde. Geene uitkomst voor den lediglooper, den saletjonker; geene verstrooiing tegen de verveling, die bestendig door de stad waait, dan de wetenschap en de Muzen. Met eene wandeling in de omstreken houdt alles op, men is wel tot den arbeid gedwongen.

— Laat ons dan, in 's Hemels naam, arbeiden! zucht de jonge Student.

En allengs wordt hem zijn vak een lust en Leiden eene redding.

't Lugdunum van de Batavieren is van top tot teen, van de Hoogevoerds- tot de Wittepoort, van de Mare tot de Koepoortsgracht, Academiestad, en dat is zijn behoud. Daar leest, daar hoort, daar peinst men Latijn, daar ruischt het Latijn door de boomen, daar

blazen u de schimmen der hooggeleerde geleerden aan, eene heilige siddering bevangt u, en meteen vaart in u geloof aan- liefde tot de studie, welke rijp maakt voor het nageslacht en het voorgeslacht waardig. Neem de Hoogeschool met haar personeel weg, wat blijft er over? De stedelijke raad met het leger bedeeden. De wetenschap heeft het te Leiden ruim, de jongelui voeren er den boventoon, en dat is goed en moet zoo blijven. Leiden en de Leidsche burgerij schep- pen adem door de geletterde maatschappij, welke de muren der Academiestad verdedigt tegen een anders onafweerbaar verval. Dat zij de poorten uittrekke, en de stad stort achter de hielen van den laatsten student in puin. Het bestaan van Leiden hangt aan een haar: de Academie; snijdt het af, Leiden is niet meer. Leiden is geene stad, het is een klooster; Minerva, die op het Academiegebouw prijkt, de abdis. Men ziet het de stad aan, de reiziger behoeft slechts van de eene schuit naar de andere te stappen, om er van overtuigd te worden, dat Leiden de Academiestad is bij uitnemendheid. Oordeelt slechts uit het volgende!

Te acht uren des morgens zien de meiden, die de stoepen schrobben, en de strompelende Janssen en Lavemans, die nog altijd brieven trachten te bestellen, den Muzenzoon, hetzij het warm of koud, lente of najaar is, zijne voordeur achter zich toetrekken en zich naar de verschillende collegia spoeden. Velen, wel is waar, ontbreken steeds aan het vereischte getal opgeroepen, nochtans zullen er altijd genoeg overblijven, om op Leidsche straten eene zekere levendigheid, haast zou men, bij vergelijking gesproken, zeggen eene soort van opschudding teweeg te brengen. De meesten zien er nog vakerig uit. De Diplomaat is ten hoogste gebelgd, dat zijn Hoogwelgeborene voor de kuren van een Hoogeschoolvos zoo vroeg uit de veeren heeft moeten rijden en de papillotten uit de haren doen, en wie herinnert zich Bivalva niet? Wie zij ook zijn mogen, allen zien er knorrig en droomerig uit, loopen stil voor zich heen, lachen noch spreken, sluiten zich zeldzaam bij ander gezelschap aan, kauwen op responsies, beven het college voor hen in eene manége te zien veranderen en sluipen als dieven een voor een met de portefeuille stijf onder den arm geklemd een of ander nauw deurtje of poortje binnen, dat een onbelanghebbende nauwelijks zou opmerken.

De series lectionum doet haren invloed ieder uur merkbaar op de Leidsche straat gevoelen. Het slaan van de Academieklok jaagt telkens geheele zwermen Studenten hunne verschillende korven in en uit; naarmate het later op den dag wordt, neemt de troep in talrijkheid toe, en naarmate men meer lessen en responsies achter den rug en minder slaap in de oogen krijgt, worden de interludia luid- ruchtiger. Op het middaguur eindelijk wachte zich ieder Leidenaar voor eene wandeling langs het Rapenburg, tusschen de Doelen- en Nonnenbruggen; dan barsten de studentenbuien alle op eens los, dan

ontlasten de meest bevolkte collegekamers al hare drommen en drommels te gelijk, dan drijven de viri clarissimi Peerlkamp, Bake en Verdam hunne kudden propaedeutici voor hen uit, laat Reinwardt de studenten-kapellen vliegen, die op zijne bloemen kwamen azen, en de Kloksteeg spuwt Theologanten. Dan komen zij bij honderden uit allerlei hoeken en gaten te voorschijn; de gracht is vervuld met gedruis van voetstappen en gegons van stemmen; allen zijn vroolijk en luidruchtig; de grijnen jassen met rooden kraag en voering waaien hoog in de lucht; men stoeit en slaat met portefeuilles, dat de dictaten het er niet meer in kunnen uithouden; men schreeuwt, men zingt, bestormt de groene trommel van Bolus te gelijk met het huis van den adellijken bakker Van Brederode en bombardeert bij wintertijd, den eerste, die in handen valt, met eene hagelbui van sneeuwballen.

Maar op eens zijn de straten weer stom en leeg. Waar is zij heen de jeugd van zoeeven? Uiteengestoven op den adem der vier winden. Doch laat het halftwee worden en daar zijn zij terug. Maar in eene geheel andere gestalte, in een geheel verschillend gewaad. De Student heeft eerbied voor zich zelve als zoodanig, en dat drukt hij uit in zijne kleeding. De Student kleedt zich niet om eens anders wil of omdat men zijn naam kent, maar uit eigene beweging, eigene inspraak des gemoeds. Hij ziet er gaarne netjes en zwierigjes uit, enkel omdat hij Student is, een Student van zelf een fatsoenlijk man behoort te wezen en derhalve zorg te dragen er zoowel het uiterlijk als het karakter van te toonen. Laten Jongmans en Teupken getuigen, hoeveel de Student voor zijn tooisel overheeft, en Berenbak, hoe netjes zijn schoeisel moet zitten! Want Leiden schiet natuurlijk te kort, 's-Gravenhage moet bijspringen. Allen — of zij moeten reeds tot de oudjes wenschen te behooren — dragen het studententeeken, de pet, die hen van ieder ingezeten onderscheidt, op het met zorg opgemaakte hoofd. Doch het is niet meer die van des morgens. De ware Student heeft twee petten. De collegepet is een versleten vod, hetwelk zoo wijd is geworden, dat hij het bij koud weder over de ooren kan trekken; een ding, dat vet en vies, doch gemakkelijk is; dat hij draagt, als hij feest viert, als hij promotiepartijen bijwoont, en overal, waar troef voor hem en haverij aan zijne kleederen is te bekomen. Maar de wandelpet is een fijn, net, bevallig sieraad, dat hij schuins op het hoofd draagt, rustende op een geurigen krul; het jongste fatsoen, dat bij Visser te koop hing; een petje, dat hij eert, dat hij ontziet, waar hij trotsch op is, omdat het hem goed staat, dat hij opzet voor den spiegel, dat hij nimmer langer draagt dan van halftwee tot den schemer, dat hij liefheeft en liefkoost... tot zoo lang de bloem harer schoonheid verwelkt, de regen er vlakken op gegoten heeft of er de sierlijke gedaante van misvormd; tot zoo lang, na een half jaar, eene nieuwe mode uitkomt, jeugdige wispelturigheid het in ongenade doet

vervallen of een der vrienden uit een vreemd land een vreemd model medebrengh, hetwelk hij zich haast na te laten maken en te helpen invoeren, en het lieve, aangebedene hoofddekfel op zijne beurt eene gemeene, havelooze, verachte collegepet verklaard wordt.

Nu zweeft men luchtig de huizen voorbij, waar het vereischt wordt innemend en hupsch groetende; dan eens met dezen, dan weder met genen vertrouwde, loopt men Rapenburg en Breestraat om, telkens een halt houdende voor of binnen de Sociëteit. Men wijkt eerbiedig voor de Professoren en de Studenten-Leidenaars, die met familie geschoren lanterfant, en groet tot de aarde, maar geeft hun nog al eens bij en in het voorbijgaan een veeg uit de pan. Het bonjour klinkt links en rechts; het is waarlijk woelig, druk en plezierig op straat; het schijnt een wedstrijd, wie het beste figuur zal slaan, en ieder, die nooit student was, bijt zich op de lippen en berst van spijt, dat die spoelhanden zoo prettig door het leven rollen.

Zoo duurt dat tot halfdrie voort; dan verzamelen zich de meesten op de Kroeg, staan er des zomers op de stoep als herkauwende koebeesten over het ijzeren hek te kijken of des winters in de leeskamer met de oogen op de klok, en zoodra het drie uren slaat, stormen de heeren bij clubs van zes tot twaalf naar hunne wederzijdsche tafels, monsters, wier kop Kroeg en wier staart Pauw heet en op wier rug gommelastieke rollades, pontekoeken aardappels en een of ander goudhaaneten, dat groente verbeeldt, wassen. In een wip is het maal opee, en dan mogen de Nieuwe-Rijnbewoners op eene even bezochte als gemakkelijke voorbijwandeling rekenen van de troetelkinderen van Minerva, die op gematigden pas hunne koffie en likeur gaan halen in De Pauw, waarop langzamerhand het duister invalt en de Student voor het minder geoeffend oog van Leidens straten verdwijnt.

Voorzeker, Leiden is de rechte Academiestad. Wanneer gij op een winteravond langs de stille straten gaat en gij heft de oogen naar de gevels en ziet al die bovenkamers, waar het lamplicht door de valgordijnen of de retten der ruiten dringt, treft het u dan niet, als gij bedenkt, dat daar overal jonge menschen bij den vroolijken haard zitten te blokken tot het verkrijgen van kundigheden, waarmede zij eenmaal hun vaderland tot nut en eer zullen strekken? Plaats u op de Vischbrug! In den zwarten steenklomp, welk eene menigte vensters, uitgeknipt als de geoliede vierkantjes eener illuminatiekast! O, wie weet, hoeveel nu nog onbekende jongelingen daar den rug over de boeken krommen, die, toekomstige Professoren, geleerden van Europeesche faam, vertegenwoordigers des lands, raadslieden van den vorst, welsprekende voorgangers der gemeente, dichters, wiskunstenars, scherpzinnige navorschers der natuurkrachten, geschiedkundigen, mannen van den fijnsten smaak en het edelste vernuft, diezelfde nederige vertrekjes eene altijddurende herinnering aan hun verblijf zullen schenken?

Doch te tien uren verduisteren vele dier lichtvakjes, worden vele dier lampjes uitgedraaid, en op de straat, waar nauwelijks meer een burger te vinden is en een voortrollend rijtuig u doet opschrikken, spoeden zich bij menigte studenten voort, in kamerjaponnen gewikkeld met mantels er over heen, die den aankomenden nacht bij dezen of genen vriend gaan doorbrengen, om, zooals dat heet, een broodje te eten. Die te elf uren thuis komt, vindt de straten uitgestorven en hoort allerlei vreemde geluiden boven de stad; hier en daar slaat een klappermansklap in de verte of beweegt zich iets kletterends op de hoofdwacht, en eenige luiken op een kier, door welke eene nachtkaaars schemert, verkondigen, dat de deftige Leidenaars zich ter ruste begeven. Te twaalf uren is het levendiger. Eenige studenten, die aan examina werken of aan het collegehouden zijn en dus 's morgens vroeg op moeten, ontscheuren zich aan het vroolijke gezelschap en snijden in hunne eenzaamheid naar kooi. Soms gaat er dan een schelle kreet uit den tuin der Sociëteit op of treft eene wijs uit Lucia uw oor, aangeheven door eenige heeren, die bij Franken gas gezien hebben. Één uur is de algemeene tijd van aftocht, en ieder begeeft zich stilletjes met den huissleutel tusschen de vingers naar zijne kast. Hij, die dan de Breestraat over moet, komt dikwerf meer studenten tegen dan bij klaren dag op hetzelfde uur. Evenwel is het nog altijd vreedzaam en bedaard. Maar later verandert dat. Zij, die minder slaap plegen te krijgen en aan geen examen of collegehouden doen, blijven doorwerken — na éenen, heet het, is er geen tijd meer — verheffen hun broodje tot een feest en gaan zich aan herhaalde wijnplengingen te buiten. Dan moeten de vensters open, en het gezang, door gebons van flesschen en van vuisten begeleid, dreunt door de straat en doet den eezamen burger wakker schrikken op zijn bed.

Eindelijk kan men het in den benauwden dampkring niet langer uithouden; men vliegt naar buiten, schreeuwt en gilt onder elk raam, waar men licht ontwaart, voor elk huis, over welks stoep men struikelt, bezorgt vervolgens de lijken en voelt zich overweldigen door eene onweerstaanbare zucht om eene groote wandeling te maken, welke den volgenden dag, zoo het waarlijk tot de dwaasheid komt, driedubbel opbreekt. Of wel, men blijft razen en dweilen door de stad, strijdt met Leidenaars, wordt door dronkenschap tot allerhande, helaas! meest zouteloze straatschenderij verleid en drijft door het gerink der ingeslagene glasruiten al de klapperlieden en de stille wachts op de vlucht. Nu breekt, voor men het vermoedt, de dageraad aan; men dringt bij enkele Leidenaars — men weet wel bij wie en wat er te halen is — in huis en verrast den bakker in zijne bakkerij en steelt hem de slaapmuts van het hoofd en maakt van al die pluimhelmen en die belknoppen en die spionnetjes en die stadslantaarns en die uithangborden en wat des gestolenen meer zij, zwaar beladene pano-

plieën met welke men zijne kast opschikt. Weldra staat de zon aan den hemel, de dienstbare gemeente openbaart zich aan de buitenwereld, en de blauwverver, die naar zijn werk trekt, en de meiden, die de luiken openstooten, kunnen getuigen in welk een deerniswaardigen toestand de Muzenzoon des morgens de gang van zijn hospes insukelt, en deze, hoe bezwaarlijk zijn heer zijne slaapkamer bereikt, op het bed valt en hoeveel karaffen water hij bij het opstaan uit nadorst naar binnen jaagt.

II.

COLLEGE.

— Brandt de kachel op de collegekamer al? vraagt Professor Petrus Marinus Schol aan zijn oppasser, die hem het scheerwater brengt.

— Ik ga ze zoo terstond aanleggen, professor!

— Rep je dan toch wat! Altijd dat vergeten! Je weet immers, dat ik elken Maandag en Woensdag te acht uren college heb, en het is nu al lang over zevenen. Als je niet maakt, dat het er goed warm is, heb ik weer geen een Student.

Daarop scheert zich de professor, en ontbijt. Het uur slaat. Op de trap doet zich eenig gestommel hooren. Dat zijn de heeren.

— Bonjour, mannen! roept Flanor, die op welk uur ook altijd even frisch en opgeruimd is en Klaas Vaak nooit heeft gezien.

Zijn bonjour is tot een clubje gericht, hetwelk zich, onder een allerlandziekigst en telkens afgebroken gesprek, de handen staat te warmen om een potkachelkje, dat telkens dunne rookwolken naar buiten zendt, welke dit bekrompen lokaal, met gebarstene roode baksteen, ongewitte muren, lage, vervelooze zoldering, banken, die een Fransche Mesjeu zich schamen zou, en hetwelk op een somber binnenplaatsje, voor bleekveld dienende, uitziet, waarop eene geit aan een stok graast, met een bijzonder hinderlijken kooldamp vervullen, wiens opstijgende en door het gansche vertrek verspreide stiklucht de binnentredenden gedurig door eenige vloekwoorden zoeken te verdrijven.

— Wat stinkt het hier bliksems!

— Het stinkt hier vervloekt.

— Die bedonderde kachel rookt weer.

— 't Is hier om beroerd te worden.

— En toch koud.

Maar dewijl iedereen er reeds het zijne over gezegd en zijn hart over heeft lucht gegeven, dewijl tevens ook niemand er iets aan kan veranderen, krijgt de misnoegde broeder doorgaans weinig troost of bescheid op zijn uitval.

— Geeft De Tied van morgen geen college? vraagt een der heeren om de kachel.

— Hoe kom je dáár aan? Staat het aangeplakt?

— Ik hoorde er iets van.

— Toe! zeg jij het eens, jij bent toch zoo'n collegehengst.

Doch de hengst hoort niet naar het klappen van de zweep.

— Beroerd weertje! vangt weder een ander aan.

— 't Is een toer, om zoo vroeg uit je nest te komen! geeuwt een buurman, zijne leden uittrekkende.

Geen antwoord, men schijnt er algemeen van doordrongen.

— Is het van morgen responsie bij Gajus? vraagt een studentje, dat pas Juridische colleges houdt.

— Het is er immers altijd responsie, antwoordt een tijdgenoot.

— Laat hem stikken met zijn promiscue! Je kan op niets meer rekenen, voegt een derde er bij.

Gusje Van Eykens beeltenis teekent zich in de opening der deur.

— Kijk! daar heb je hem ook!

— Wonder boven wonder!

— Je bent verkeerd, ga maar weer heen!

— Het schijnt hier te rooken als eene keet, giegelt Gusje onderwijl in de verte. Dag, jongens! Laat me eens even door! ik kom mijne pooten maar eens warmen; als de oude aankomt, snijd ik uit, anders word ik nog een bokkem en krijg er liever geen.

— Het is mij hier veel te koud, valt Karel in; als hij wil hebben, dat ik een testimonium krijg, moet hij maar beter stoken. Ik poets hem, wie gaat mee?

Een drietal verlaten het kot.

Eensklaps doet zich een schraal scharminkeltje op, dat de collegekamer schichtig den wand langs komt binnengesloten.

Verscheidene studenten. — Daar heb je den hazelip ook! Dag, hazelip!

De hazelip wordt rood en kwaad, en neemt terstond plaats op eene bank, met zijn rug naar den troep. Hij bibbert, maar komt niet bij de kachel. Volgt Bivalva.

— 't Is toch een net ventje! spot Flanor.

Maar het gedrocht houdt zich, alsof hij den steek niet voelt, waagt het echter evenmin als de hazelip de kachel te naderen, maar werpt zijn loomen bast op een der banken neder, sluit de gore pet om den nooit gewasschen nek en dut voort tot het oogenblik, dat de les beginnen zal. Van der Wouden vertoont zich en slingert zijne portefeuille uit al zijne macht naar zijne gewone zitplaats bij het venster,

voorbij den neus van den hazelip, die er geheel verbauwereerd van opspringt, doch, zonder eens rond te zien, stilletjes voortgaat, alsof er niets gebeurde, zijne pen te vermaken, welke hem echter door den schok bijna uit de hand vloog, met het pennemes er bij. Van der Wouden volgt bedaard den portefeuille-kwartiermaker, duwt zijn buurman hazelip toe: — Je deedt beter van op een ander tijd niet op mijne plaats te gaan zitten! — maakt zijn dictaat en inktkoker alvast in gereedheid en vervoegt zich vervolgens bij het troepje om de kachel, dat hij met eenige vriendelijke handdrukken begroet.

Terwijl deze kleine tooneelen achtereenvolgens plaats grijpen — het is bijna kwartier — heeft Van Eyken zich onbemerkt van de kachel verwijderd, een pennetouw uit zijn zak gehaald, het herhaalde malen gemeten tusschen de posten van de deur, welke met de woning van den Hoogleraar gemeenschap heeft, het toen op eene behoorlijke lengte afgesneden, en is nu bezig het door twee lusjes met de beide einden vast te maken aan een paar keepjes, die hij met zijn mes op de hoogte van ongeveer vier en een halven voet in het hout van elk der posten gegeven heeft.

— Wat voert Gus daar uit?

— Gus, wat doe je daar?

— Ssst! fluistert de deugniet op plechtigen toon, den vinger voor den mond.

Daar hoort men op eens aan den anderen kant der deur gestommel en gepraat, zooals in den schouwburg achter de schermen, als Hamlet gaat opkomen. Dat is het teeken. Allen stormen naar hunne plaatsen, slaan hunne portefeuilles open, zien hun dictaat door, en Gusje neemt inmiddels de wijk naar den uitgang. Professor Schol valt, gelijk wij weten, een weinig driftig; hij rukt de deur open, vliegt.... Doch zijn mond ontmoet het gespannen touw, dat hem in zijne vaart achter de kiezen schiet, en eene stem als van een kwelduiveltje roept met luid gelach van achter de buitendeur:

— Hi, hi, hi, hi! Professor rijdt! Professor rijdt!

Sarrend geschater. Snelle voetstappen voeren het helsche geluid mede.

— Wie heeft weder?... mompelt het geleerde slachtoffer.

Maar op eens herneemt hij zijne majesteit, rukt het touw met verontwaardiging naar onder, laat een *quo usque tandem* ontglippen, klimt met kracht van ziel zijn kathedr op, vouwt, met eene hazelippige bedaardheid, zijn dictaat open en zegt:

— *Auditores ornatissimi!*

Maar het was *auditores a non audiendo*. O, zoo ge... En hebt gij ze niet gezien, die naar binnen gekeerde lippen, die geknepene neuzen, die zakdoeken, waarachter zich door het gesmoorde geproest misvormde gelaatstrekken verborgen en welke somtijds de allerwonderbaarlijkste geluiden doorlieten? Professor wierp een vergramden blik op de schare, keek in het rond en ontdekte zijn dierbaren Praetor

Koornberg. Dat was hem balsem en troost; Gusje had zonder Koornberg gerekend; voor het twaalf was zou professor weten wie hem de schandelijke poets gespeeld had en de misdaad niet ongewroken laten.

— *Auditores ornatissimi!* vangt hij aan, en twintig pennen zetten zich schrap op twintig kwarto velletjes wit papier. Nu is alles aan den gang, nu zitten zij bijeen en op elkander gedrongen in het droevige hok, waar een valsch licht bij regenachtig weder het schrijven dubbel hinderlijk is en, in plaats van hellende lessenaars, ruwe platte tafels als zoovele marteltuigen bij elkander staan. Al de Studenten-Leidenaars van de faculteit zijn tegenwoordig, gewikkeld in breede bouffantes, zonder welke zij, naar de ouderlijke vermaning, niet zoo vroeg in de ochtendlucht durven komen. Kole dreigt Bivalva gestadig aan zijn neus te komen en Bivalva werpt bij deze operatie gestadig inktvlakken op zijn dictaat, waaraan toch, wegens de menigvuldige hiaten, die het veel overeenkomst geven met een geïllumineerd gebouw op een winderigen nacht, weinig verbeurd is. Van der Wouden, die scherp hoort, souffleert rechts en links, voor en achter, elke laatste gulp woorden van Scholletje, beroemd wegens onduidelijkheid en onzuiverheid van uitspraak, doch die echter niet kan nalaten zich dik te maken over dat geëcho, hetwelk zooveel als een vonnis strijkt over de bewerktuiging zijner tong, en telkens met nadruk het gesprokene te herhalen, voorafgegaan door den voorrijder dico. De Diplomaat, die zich zelden met iemand inlaat, zich nooit vernedert iets te vragen of op eene vraag anders dan koud en onvolledig bescheid te geven, zit met den foulard onder den arm, ten einde zich niet aan de gemeene schrijftafel te bezoedelen, en houdt een klein snuifdoosje in de hand, dat hem de onaangename rook- en menschenlucht uit zijne neusgaten helpt verdrijven. Mijnheer gebruikt eene portefeuille klein-octavo, die hij in den zak steekt, ten einde het vermoeden niet te geven van college te houden, en schrijft gewoonlijk met vuile paille capretlederen handschoenen, van welke de vingertoppen zijn afgesneden, waarschijnlijk tegen de winterhanden en het bersten van het zachte velletje. De Klaplooper viert aan zijne inborst den toom: hij zit eeuwig met uw pennemes in de hand, sopt uit uw inktfleschje en heeft zelden papier genoeg bij zich. De Liefhebber draagt veel zorg, dat zijn dictaat er toch netjes uitzie, daar hij in zijne geboortestad den naam heeft van een jongen, die eene heerlijke hand schrijft; zijne wanhoop kent geene palen, zoo hij een college moet overslaan, en hij draaft zijne schenkelen plat om het laatst gedichteerde op te loopen, ten einde toch den volgenden morgen bij te zijn. Die klasse levert de beste Praetoren. Te huis neemt hij bovendien nog de moeite het gedichteerde met stalen pennen en Engelsche inkt op velijn papier in het net over te schrijven, dat hij dan studeeren heet. Ja, hij gaat zelfs zóó ver, het dictaat van het onbeduidendste college, dat b. v. van de algemeene geschiedenis, hetwelk gedurende eenige jaren

achtereen vervolgd wordt, tot na zijne promotie bij te houden, waaraan hij dan grootendeels zijne zomermaanden opoffert, als wanneer de studenten met de vacantie in stad zijn.

Doch het uur is om, men is lam geschreven.

— Hodie subsistemus, zegt Pietje Schol en voegt er in het Hollandsch bij: — De heeren moeten niet denken, dat ik van zins ben kwajongensstreken af te wachten; weshalve sluit ik mijn college voor een onbepaalden tijd en zal niemand zoolang een testimonium van mij kunnen krijgen.

— Wessssshalve! juicht het koor.

Anders is zijn dictaat weer te gauw uit! roept Flanor er dadelijk boven op hem na, evenals verleden jaar, toen hij al primo Mei sluiten moest.

Aldus eindigt de belangrijke zitting.

Er zijn twee soorten van professoren: dicteerende en onderwijzende. Of meent gij, Hooggeleerden van de eerste soort! dat dicteeren doceeren is, dat het lust geeft in de wetenschap, dat het ijver inboezemt in het vak, opgewektheid tot het bijwonen der lessen en de zielsvermogens over den steen helpt, wanneer gij den twintigjarigen jongeling dwingt zijne pen te stieren naar de willekeur uwer radde lippen, zonder zijn hoofd den tijd te gunnen tot het vatten van den gedachtenloop of zijn oor uwe klanken zelfs duidelijk op te vangen? Verrederend is het voor den student, want het is werk voor de lagere school. Neen, gij verlamt zijne veerkracht door dat onophoudelijke voortjagen over het papier, gij maakt hem stomp en duf, gij blaast uwen matten adem op den helderen spiegel der herinnering, die zuster der overweging, en schuift eene kap voor de oogen des moedigen valks! Maar, lacy! zij zijn niet anders, onze sinecuristen van de eerste kamer der geleerde maatschappij! Zoodra zij tot het hoogleeraarsambt beroepen zijn, stellen zij hun dikwijls — het zij! — zeer verdienstelijk dictaat op, houden hunne oratio inauguralis, openen hun dicteeruur, slaan aan het dicteeren, en dicteeren, dicteeren, dicteeren, tot de dood of het gezegende emeritaat de hoogeschool van hunne stilstaande wetenschap ontslaat. Dit is toch wat te erg, zou men zeggen, voor f 2800. Laat het gouvernement, zoo het stellig verlangt, dat het op deze wijze aan 'slands hoogeschoolen zal toegaan, het aan een of anderen kundigen kop aanbestede dictaat dezen of genen beunhaas ter hand stellen, ten einde het jaar in jaar uit voor de heeren op te dreunen; de brave man zal even vaardig als nu de professor en de asini ad lyram hun hora audita, zijn ornatissimi en zijn hodie subsistemus leeren zeggen en het verschil tusschen den hooggeleerde en den stumperd alleen hierin bestaan, dat de laatste dit baantje wel voor eene kleinigheid zal willen waarnemen. Maar f 2800 voor een dicteerder zonder iets meer, waarachtig het kan er

niet door! Of — nog beter! — late het land het dictaat op zijne eigene kosten uitgeven en den studenten bekend maken: — leer dat van buiten! Als gij 't op uw duimpje kent, moogt gij uw examen komen doen. — Aldus zouden de lessen geheel opgeheven en de *senatus amplissimus* veranderd kunnen worden in eene commissie ter afneming van examina en uitreiking van graden. Dat middel toch, ofschoon even uitdoovend, zou oneindig minder kostbaar wezen dan dicteermachines op twee beenen, eene nuttelooze weelde, welke der studeerende jeugd hare beste morgenuren rooft en door afmatting onvatbaar maakt voor de lessen der onderwijzende professoren. Intuschen bestaat er ééne vrees, welke zelfs de vadsigste dictator niet overwinnen kan, die namelijk van voor stoelen en banken te preeken. Ziet gij, dat is eene te verschrikkelijke, te onloochenbare, te feitelijke nederlaag, eene te scherpe, te harde, te ware critique en action van zijn onderwijs! En dat van zijne minderen! Hemel! hij komt voor niemendal! hij moet bij vrouw en kindertjes terugkeeren, *honteux comme un renard qu'une poule aurait pris!* hij moet tot zijne meid zeggen:

— Neem het vuur maar weg, daar is niemand!

Slechts één redmiddel bedenkt hij om zijne toehoorders eenigszins te boeien en de zinnen zooveel mogelijk wakker te houden: het vertellen van zoogenaamde aardigheden, anekdoten, die, opdat hij ze ter plaatse niet vergeten zou, met geheimzinnige teekens aan den voet der bladzijde staan aangeduid. Wee den studenten — enkele *claqueurs* zijn er doorgaans — zoo de kunstgreep niet baat en zij zich boven de list verheven toonen! Niets neemt hij kwalijker. Hij gevoelt wel, dat zijn college niet deugt, maar hij heeft het voorrecht de verontrustende eerzucht niet te kennen; in allen gevalle is hij hoogleeraar, hij heeft dwangmiddelen te zijner beschikking en zal ze niet braak laten liggen. Waarom heeft men hem dan ook beroepen! Hij vraagt er weinig naar, of zijn college nuttig is voor de jongelui, of zij er veel van meenemen, of het gunstig op hen werkt en tot de studie aanspoort, of zijne methode met zijn plichtbesef is overeen te brengen, zijn vaderland en het aankomende geslacht er hem dank voor zullen weten; wat gaan hem het aankomende geslacht en de dankbaarheid des vaderlands aan? Wat hem aangaat is zijn traktement, en telken jare steekt hij 2800 kwalijk verdiende guldens, de collegegelden daar-gelaten, in den zak. De studenten, denkt hij, zijn als de perziken: dezen komen er in weerwil van het schrale voorjaar, genen ondanks mijn onderwijs. Maar dagelijks op het college komen, zich dagelijks onder zijn woord verknijpen en dagelijks zich voor niemendal op de harde banken doorzitten, dat zullen de hondenribben! opdat professor de ontwijkende bekentenis kunne afleggen, dat Nicolaas Neutenkraker, Nicolaas Nickleby of welke N. N. dan ook, *assidue lectionibus* interfuit.

Ja, de collegegelden!

De collegegelden bestonden, zou ik denken, oorspronkelijk niet. De la Court spreekt in zijn welvaren der stad Leiden van „treffelijke Leermeesters de vrije konsten en de wetenschappen om sonst uitdeelende,” na te hebben gezegd: „Ja, dat meer is, met de Academische zaken is het zoo ver gekomen, dat 18 of 20 Professoren, van het publiek geloond om de wetenschappen voor niet te kunnen uitdeelen, ter contrarie, met uitsluiting van alle andere leeraars, een gilde hebben gemaakt, om door haar monopolie de wetenschappen aan de Studenten op het dierste te kunnen verkoopen. Het is nogtans waarachtig, dat de H. Professoren Theologiae voor hare privee onderwijsingen geen penningen van den Studenten, maar uit die consideratie jareliks meer loons als de andere Professoren van de H. Curatores der Academie ontfangen.” Het schijnt dus haast, alsof de collegegelden uit de privaat-colleges ontstaan en naderhand tot de gewone uitgestrekt zijn. Nu maakt De la Court wel bedenking, dat als de studenten ook het hunne bijdroegen, deze bij slechte colleges eenvoudig niet zouden teekenen, en voegt er bij: „Moesten ook noodzakelijk de H. Professoren hierdoor worden opgewekt, om insgelijks het onderwijs der Studenten wel te behertigen, oft als die zig niet van haar, maar van anderen lieten onderwijzen, misten zij het extraordinaris loon ofte Vereeringen der Studenten, ende sy behaalden daarenboven de schande van huns loons en ampts onwaardig te zijn.” Maar tegen al deze bezwaren van stoffelijken en zedelijken aard zijn zeker toen de verplichte Colleges uitgevonden.

— Hoor eens! zei Piet Kole op een achtermiddag, of het aan mijn verstand hapert of aan het uwe, zullen wij maar niet onderzoeken, doch dit staat bij mij vast, dat de hoogeschool onderhouden moet worden, hetzij door het land, hetzij door de studenten, niet door het land en de studenten te gelijk. Het vaderland komt in de zaak van het hooger onderwijs waakzaam tusschenbeide; het sticht het altaar der beschavende en veredelende wetenschappen en ontsteekt en onderhoudt de vlam met de gelden der schatkist, dat heilige brood van den staat, uit het merg en zweet aller burgers gekneet, en als het altaar hoog in de lucht zijne weldadige vuurtong verheft, verzamelt het vaderland zijne jongelingschap en spreekt: — Gelijk eene zorgende voedster heb ik een brandpunt van geleerdheid voor u allen in uw midden ontstoken; daarheen, daarheen! gij allen, die mij dienen, uwen geest veredelen, uwe kennis vermeederen wilt! Ziet! fel genoeg flikerkt de vlam om u allen te verwarmen, ruim en vrij is het veld! — Vrij! dat is het woord, waar het op aan komt, maar helaas! niet wordt uitgesproken. In aanmerking nemende, zegt de considerans van 's konings besluit van 13 October 1836, dat de subsidiën, welke jaarlijks uit 's lands schatkist aan de Hoogeschoolen kunnen worden verleend, niet toereiken om behoorlijk in alle de behoeften

dier instellingen te voorzien; dat het, onder zoodanige omstandigheden, niet onbillijk — zeer onbillijk: aldus draagt de burger dubbel bij, middellijk door de schatkist, onmiddellijk krachtens zoodanig besluit — mag worden geacht, hen, die van het onderwijs aan de Hoogeschool gebruik maken of aldaar naar Academische graden staan, te doen bijdragen tot aanvulling van het benoodigde voor die instelling, legt men eene belasting op de wetenschap en maakt er een monopolie van voor de rijke jongeheertjes. Ook de studie moet in onze dagen geld en veel geld kosten. Men zou den burger gaarne in den waan willen brengen, dat eene hoogeschool eene weelde was. Het besluit van 13 October 1836 neemt vrijdom van eenige geldelijke bijdrage in beginsel aan, maar 's lands middelen, zegt het, reiken niet toe om eene Academie op een betamelijken voet te onderhouden; die er de voordeelen van willen genieten, dienen in de beurs te tasten, het land zal doen zooveel het kan, het overige mogen de studeerenden er bij leggen. Liever dan op dien voet, in het geheel geene Academie! Zooveel *f* 2800 voor een dicteerder te veel is, zooveel is *f* 2800 te weinig — niemand zal het betwisten — voor een hoogleeraar in den hoogen zin des woords; maar onwaardiger dan dit ontoereikende traktement moeten hem voorzekeer de *f* 30 toelage schijnen, die zijne leerlingen hem, den vorst der wetenschap, tot wien zij als een halven God moesten opzien, toetellen, of de driegulden, bij de inschrijving schroomvallig onder het tafelkleed of tusschen de bladen van een boek verstopt. De leerling zou immers blozen bij het overreiken, nu houdt de hoogleeraar zich van den gekke. Neen! dan liever zijne schamelheid openlijk bekend en ronduit gezegd:

Burgers! geld is er niet! zoekt gij kennis en geleerdheid, beschaving en ontwikkeling voor uwen geest, trekt de grenzen over, naar Duitschland of naar Frankrijk, of stelt uit eigene penningen instellingen daar! — Liever zoo gesproken, al roeit het alle nationaliteit uit, dan openlijk te kennen gegeven, dat het land niet in staat is te doen wat noodig is en op eene zoo bekrompene en deune wijze zich te laten bijspringen! Spreek niet van andere landen! Houden wij op ons zelve het oog gevestigd en toetsen wij Hollandsche feiten aan Hollandsch gezond verstand. Tot zelfs het loon van den professoralen meidenstoet is de student genoodzaakt bij te passen, en hij zou op geen college worden toegelaten, zoo de Praetor niet eerst zijn naam op de lijst der toehoorders met het gewone teeken *S* gecanoniseerd had.

— Of al deze onkosten nog niet bezwarend genoeg waren, vervolgde onze heftige Kole, heeft de regeering op een goeden morgen gelieven op te merken, dat er te veel gestudeerd werd en de studiën nog vaster aan het goud gekluisterd. Hoe is het mogelijk! Gij stelt uwen stempel der wetenschappen buiten bereik der kleinere fortuinen! Gij spijkert den burger de vleugels vast, terwijl hem het brood der kennis boven den neus hangt! Gij bant het beste, het

krachtigste, het meest belovende, het opkomende gedeelte der natie, het merg van den staat, de hoogeschole af en geeft deze ten prooie aan de wuftheid onzer aristocratie, aan de Diplomaatjes! Zie om u heen! Wat komt ons van daar? Het is hier voorwaar niet, zooals vroeger op de Deutsche Universiteiten: so fleissig wie ein Deutscher von Adel. Zoo worden — hoe kon het fijner worden uitgerekend? — de posten, magere zoowel als vette, in die trage handen gespeeld, dienaars van zorgeloze loszinnigheid en gewichtige onbekwaamheid, en ziet de burger zich naar de schaduw des kantoor gedreven, opdat hij zich aldaar door noesten en onvermoeiden ijver ten aanschouwe der luilekkerlanders verrijke!

— Maar, mijnheer! kwam mijn vriend Van Eider daar tusschen, er zijn twintig beurzen voor de minvermogenden,

— Een ontoereikend getal, eene ontoereikende som! 6090 gulden in het geheel!

— De professor scheldt den behoeftigen student de collegegelden kwijt.

— Dit neemt het verkeerde en laakbare der instelling niet weg en hangt slechts af van des hoogleeraars edelmoedigheid. Het moet, helaas! — en nogmaals, helaas! gezegd worden, mijnheer! de wetten wikkelen den professor en den student in allerlei valsche toestanden jegens elkander, waar bij geene mogelijkheid is uit te raken; dit alleen zou reeds voldoende bewijzen, hoe verkeerd zij zijn, hoezeer zij tegen de eischen der maatschappij en de onderlinge betrekking der belanghebbenden aandruischen. En om nog eens op die zoogenaamde edelmoedigheid terug te komen, staat daar niet weder, in ruimer mate misschien, eene schraapzucht tegenover, welke maar al te zeer aantoon, hoe, ten gevolge der bestaande wetten, de student als het ware om des hoogleeraars wille alleen daar schijnt te zijn?

— De wet zelve is in het belang der mindergegoeden. Zoo hun kind, dat gelukkig zou zijn in den kring, waarin het geboren is en bij het ouderlijke beroep, aan de Academie mislukt of zich vervolgens door den grooten toevloed buiten gelegenheid gesteld ziet om zijn brood te verdienen, dan loopt het ledig, verarmt, wordt een ongelukkig, misplaatst, onnut, ja, wie weet? gevaarlijk schepsel.

— Ik stem het toe, maar daarom mag toch de staat de vrijheid des algemeen niet belemmeren. De burgers zouden het, in dit eerste geval ten minste, aan hun eigen onbedachten, dwazen hoogmoed alleen moeten wijten, terwijl zij zich nu terecht over een toestand te beklagen hebben, die hunne zonen, wanneer zij naar hogere studie haken, een stok tusschen de beenen werpt en toeduwet: — Heb je geen geld, terug dan! — Dit maakt ontevredenen. Begeert de regeering, dat er minder gestudeerd worde, zoo begunstige zij andere takken van volksvlucht, in plaats van de toetreding tot de wetenschappen te versperren. En zulks terwijl de tempel der Muzen voor den geringste wagenwijd moest openstaan! Verbeeld u! de leerling moet voor een

gedeelte met eigene hand zijn eigen leermeester bezoldigen, zelf de bibliotheek der Universiteit aanvullen, de musaea completeeren, de plaatverzamelingen uitbreiden!... Neen, de Academie, onderhouden door den landzaat, worde geheel onmiddellijk door den burger of geheel onmiddellijk door tusschenkomst van den staat gehandhaafd; door beiden te gelijk!... Doch ge zijt overtuigd.

Van Eider tot Klikspaan. — Wat kan die Kole doorslaan!

Welk eene orde hier en welk een toevloed! Is de voordracht zoo belangwekkend — de belangrijkheid van het onderwerp zelf is nooit toereikend om de oplettendheid gaande te houden — of wat mag het anders wezen dan de levende stem, die de vaak wederspannige jeugd aan de lippen van dezen hoogleeraar boeit? Gaan wij zitten! Doch alle plaatsen zijn bezet. In plaats van gedichteerd, moet hier het uit het hoofd gesprokene alleen bijwijze van uittreksel worden aangestipt en door gezette en ernstige studie voor altijd in den geest geprent blijven. Indien het alle hoogleeraren behagen kon aldus hunne lessen in te richten, zouden zij hun college te gelijk aangenaam, opwekkend, onmisbaar maken, in plaats van, zooals nu, helaas! meestal geschiedt, den studenten een dagelijksch voorbeeld te geven van vadsige sleur, opdat zij daaraan van lieverlede gewennen en gedurende hun volgend leven aan alles wat gemakkelijk, traag en leuterig is met de liefde van eene schapeteek vastgezoogen blijven!

— Maar wie zijn toch die heeren daar met die gele gezichten? Onophoudelijk zitten zij te gapen, te fluisteren, elkanders pennen weg te knippen en op hun horloge te kijken.

Het zijn Diplomaten, zij behooren tot het strafbataljon. Toen zij hun testimonium verlangden, werden zij vooraf nog eenigen tijd gedoemd om op de collegebanken voort te dutten. En deze zijn de eenigen voor wie in deze dure tijden de studie toegankelijk is gesteld! Maar de hoogleeraar is niet onverstandig genoeg om niet in te zien, dat zij luttel van zijne lessen zullen mededragen; echter komt het op het assidue interesse aan, en de wet moet worden nagekomen. Maar wij zouden hier te lang vertoeven, laat ons vertrekken.

Ga dit poortje eens binnen! Nu de nauwe trap op! Wees toch voorzichtig en maak u niet vuil aan de wanden!

— Hier is geen college.

Zie straks de series maar na!

Meteen gaat de deur open en de professor verschijnt met een dik pak boeken en papieren onder den arm. Helaas!

De Praetor zelfs was niet verschenen,
Om bij het werk zijn dienst te leenen!

Door een ongehoopt geluk vond de Clarissimus heden toch een enkel span toehoorders en dwong hem dus de tegenwoordigheid van een enkelen niet tot het grievende vir ornatissime. Hij begon te

dicteeren. Wij hadden pennen, inkt noch papier; hij sprak derhalve — dit gebeurde meer — tevergeefs. Hij las ontzettend veel en eentonig voor uit oude schrijvers in proza en in verzen. Tusschentijds weggaan wilden wij niet, de onbeleefdheid ware al te kwetsend geweest; wij moesten dus blijven tot het gedaan was.

Welk een damp! Is het de kachel of wordt hier rooktuig geduld? Het is waarlijk niet om uit te houden. En welk een gemompel! Niemand heeft de minste aandacht. Het is een kermis spel, voor hetwelk de hansworst zich blauw staat te schreeuwen, doch de menigte strijkt voorbij. — Maar, denkt onze hansworst hier, de dertig gulden komen toch in mijne la te recht, en van de rest geef ik de maan. — Somtijds wordt hij met pijpestelen gebombardeerd en telkens is het: — Geef mij den gloeienden pook eens! — of: — Maak den pook eens heet! — Professorale waardigheid, daar ga je! Laat ons spoedig met haar de plaat poetsen, ik hoest mij dood.

Hemel, welk een leven! Wat is daar te doen? Tien studenten, die den binnentredenden hoogleeraar met ketelmuziek inhalen. De geleerde man verzoekt stilte, het leven verdubbelt. Hij begint de les maar; niemand, die er zich om bekreunt. Allen lachen overluid. De hoogleeraar doet alsof hij boos werd, hoewel gewoonte eene tweede natuur moest zijn geworden. Terwijl hij voortspreekt, vallen hem eenigen in de rede met een brutaal: — Je liegt het, beroerde vent! — en loopen heen. Het wordt nu stiller, maar hij heeft de onhandigheid dit oogenblik aan te grijpen tot het houden eener toespraak, begonnen in barbarologie en voortgezet in de moedertaal, waarin hij zijn toehoorders al stotterende het schandelijke van hun gedrag onder het oog brengt en tot hun plicht vermaant. Nu is de heele boel verknold. Een luid geproest en gesis vervangen zijne rede, men danst op de tafels om hem heen, dreigt de kachel omver te smijten, scheldt, vloekt, tiert!.... De professor vliegt met verdraaide oogen en averechtsche haren den kathedr uit, stormt op de bende in!....

— Foei! zijn dat nu studenten!

Voeg er bij: — en professoren! — Met een geschikter en boeiender onderwijs zouden er geene ongeregelheden plaats grijpen: de jongelui leveren er dagelijks de bewijzen van.

Wij komen in het grijze, eerbiedwekkende Academiegebouw, in die ruime, vierkante, wit gepleisterde, geel geverfde, zonnige, lekkende zaal, waar die onzalige propaedeutische colleges worden gegeven. Daar pakken zich al de faculteiten in de gedaante van eenjarige studenten samen. Tot de Medici toe verbeuzelen daar hun tijd. Wij zouden er bijvoegen: met den hoogleeraar aan het hoofd, zoo ieder student geen dertig gulden vertegenwoordigde. Arme geleerde, in der daad! Tot de eerste beginselen moet hij afdalen, de eenvoudigste regels vruchteloos herhalen, met de lompe botteriken redekavelen; hij, hoogleeraar aan de Leidsche hoogeschool, zich met Latijnsche-schoolwerk afgeven, dat op

lang na niet altijd in de Rectorschool te huis behoort. O gij, rampzalig opgeofferde faculteit der Letteren! gij, professoren! die deze lessen geven, op deze galeien moet roeien, geklonken aan al die onwilligen en onwetenden, beter op uwe kamer zettet gij uwe literarische studiën voort dan onder al dit schorremorrie te moeten verkeerren, bijeengeschraapt uit jongelingen, die zich eenmaal voorzeker met ijver en liefde op hun gekozen vak zullen toeleggen, maar het er nu op hebben gezet om zoo hardnekkig slof en dom te zijn als maar mogelijk en hoe eer hoe beter schaamteloos den laagsten graad te halen! Een paar voorbeelden:

Clarissimus. — Ubi hoc legitur?

Ornatissimus, met eene heldere stem. — Nescio.

Clarissimus. — An *ai* semper significat et?

Ornatissimus. — Significat aliquando que.

Gij zit daar, Literatoren! onder heeren, die zoo weinig Latijn verstaan, dat zij niet weten wat de hoogleeraar wil, zoo hij maar even ophoudt partes te vragen; die onophoudelijk in hun dictaat, krioelende van fouten en hiaten, de uitgangen um en e verwarren, zonder ooit uit den zin den waren naamval te kunnen uitvinden; die zoo weinig van het voorgezegde begrijpen, dat zij het voorkomende Grieksch voor Latijn houden en nederschrijven met gewone karakters, en als de professor ainea verzoekt, dit woord tusschen de beide volzinnen stellen, zonder punt, komma of groote letter, als behoorende tot het geheel. Ja, zelfs bestaat er onder de propaedeutische jeugd een schepsel, dat al zijne colleges: geschiedenis, Grieksche en Romeinsche auteurs, oudheden en wat dies meer zij, zonder onderscheid op hetzelfde vel onder elkander schrijft, alsof het een zelfde dictaat en onderwerp ware. Ongelukkige, die tot zulk volkje het woord moet voeren! Zij, die meer gevoel voor de oude wereld en kennis van de taal hebben, bedanken voor dat gehaspel en blijven te huis, waar zij hun werk met vrij wat meer voordeel en lust kunnen verrichten, en verschijnen alleen, wanneer zij door den Praetor van hun responsiedag verwittigd zijn. Hebben zij geen gelijk? De professor blijft ondertusschen met den naren boel geschoren. Wij behoeven hem niet aan te raden, dat hij zijn gehoor toch laag genoeg stelle.

Professor dicteert:

— Ἐπιπροσπαιεῖν. Contrarium est: παροσταιεῖν.

Facile, i. e. sine molestia sive haesitatione.

D. Vespasianus, i. e. Divus Vespasianus.

Auctor operis, i. e. conditor; de bewerker, grondlegger.

Disjectos, i. e. dissipatos.

Insequitur; insequi hostem est instare hostem.

Hic; adverbium temporis, hoc ipsotempore.

Magnopere. Etiam conjungitur, magnopere et maximopere.

Idem, est similiter.

Student respondeert:

— Quis erat 'Οδυσσεύς?

— Erat insula in Brittannia.

— Quid significat κρημύ? — welk woord onvertaald was gebleven.

Toen werd er gezocht in de Latijnsche vertaling, welke naast den respondens opengeslagen lag — dat is onder dergelijk volkje eene vrij algemeene gewoonte, al is ook de vertaling, die zij zonder blikken of blozen voorlezen, in verzen — en in die vertaling het woord thesaurus gevonden.

— Et quid est thesaurus? dorst de hoogleeraar verder vragen.

— Est lexicon, was het schrikbarend antwoord.

Eens vroeg de professor een Ornatissimus, of hij ook nog een ander woord voor *Θάλασσα* wist. De respondens bleef het antwoord schuldig en den hooggeleerde aangapen als de tarbotten in de Roode Zee het doortrekken van de kinderen Israëls.

— ὄλις, ornatissime! ἄλις, ἄλις, ornatissime Hals! sprak de bittere scherts.

— An tu Herodotum legisti?

De Respondens, in plaats van legi. — Legisti.

De professor, rood van toorn. — Ego legi antequam tu natus eras. Algemeen gelach onder de Literatoren.

De Respondens, die het niet verstaan heeft. — Ita.

Hier valt de veder der historie
De grijze fabel in den schoot.

De heeren wettenmakers moeten het weten, anders zou men zoo zeggen, dat het èn de zaak èn de taal onteeren was. Dat geknoei en gedonderjaag kost nu een knappen jongen, die het niet missen kan, f 165 en houdt hem een jaar lang op.

Gij zegt: het ligt aan de studenten, aan de Gymnasia; dusdanige jongens behooren niet op eene Universiteit. Accoord! maar evenmin dusdanige colleges. Luister! Het is een beroemd en hooggeleerd Literator, die spreekt: „De Universiteitsleeraar stelt zich geene andere toehoorders voor dan zoodanigen, wie het werkelijk en alleen om de wetenschap te doen is. Hij kiest zijn eigen standpunt en berekent het gehalte van zijne voordracht naar de waardigheid der zaak. De Universiteitsles is niet bestemd, om de plaats in te nemen van een der honderd en zoovele bestaande leerboeken. Vóór hun bestaan, in vroegere eeuwen, kon en mocht men iets dergelijks van haar vorderen en zij bewees er een hoog te schatten dienst mede aan de wetenschap zelve. Maar het zou de ongerijmdheid zelve zijn, thans, nu het verkrijgen van gewoon onderricht, door het gebruik van talrijk verspreide en voor een ieder toegankelijke hulpmiddelen, zoo voor de hand ligt, wanneer de Universiteit, zich zelve tevens vernederende, zich aanma-

tigde dit alles te willen vorderen en onnoodig te maken! De Universiteitsles spreekt tot hen, die zelve onderzoeken en onderzocht hebben, maar, die èn tot de wetenschappelijke behandeling door een levend voorbeeld wenschen ingeleid te worden èn de individueele wijze van beschouwing van den leeraar verlangen te kennen."

— Wat ik u bidden mag, vrienden! verliest zoo min mogelijk uwen tijd aan de Academie! — Dit is een raad, dien uwe ouders u evenals mij gegeven hebben, waarde Studiosi! Vaders en moeders! voegt er met Klikspaan bij: — Al schrijft ook de wet het u voor! — en als uw zoon, na zijn propaedeutisch examen, naar zijne haardsteden terugkeert, dat hij met eene ruime borst zeggen kunne:

— Ik heb uwen raad gevolgd, ik heb den laagsten graad verdiend, want mijne college-uren besteedde ik aan nuttigen arbeid op mijne kamer.

Ziet gij, die colleges behooren op de Latijnsche school te huis en moesten er blijven. Dat de jongelui een paar jaren later student en aan een staatsexamen onderworpen worden! Ernstige redenen vorderen het, en het vaderland zal er dengeen, die beiden teweegbrengt, dankbaar voor zijn. Zoo begrepen het ten minste voor ruim twee eeuwen de burgemeesters van Amsterdam, gelijk Wagenaar ons meldt, wiens woorden wij tot de onze makende, ter kalme overweging van verstandigen, hier laten volgen: — „De Regeering, in aanmerking neemende, dat de jeugd deezer stad, in 't gemeen, te vroeg, en eer zij eenige gronden van Filozofie gelegd hadt, van de Latijnsche scholen, naar de Akademie gezonden werdt, daar zij, buiten 't oog haarer ouderen, ligtelijk verviel tot ongebondenheid, hadt, reeds op 't einde des jaars 1629, beslooten eenen Professor in de Filozofie en Historiën herwaards te beroepen." Een derhalve noodzakelijk kwaad.

In geen geval propaedeutische lessen, *censeo delendas*. Literarische, à la bonne heure! Maar dan tweesoortige: voor hoogere taalkunde, ten dienste der Literatoren in het bijzonder, aesthetische, ten dienste van allen. Deze zullen den classischen smaak bij het algemeen bevorderen en het gemeenzaam maken met den geest der oude wereld en met de oude kunst. *Pia vota!*

Vorbereidende lessen en studiën! Waarvoor bereiden ze? De draad ligt immers terstond na het propaedeutisch gebroken. Op even zoo redelijken grond als waarop nu genoemde lessen gelast zijn, kan een vader, wiens zoon kok moet worden, hem ter voorbereidende studie bij een blikslager in de leer doen, daar hij heeft hooren zeggen, dat men tegenwoordig eten in blikjes naar de Oost verzendt. In alles zit verband, gelijk in alles, volgens Raspail, rottekruid: men hebbe slechts behoorlijk te zoeken.

Maar het uur slaat. De hoogleeraar wil den volzin eindigen, een sterk voetgeschuifel laat het hem nauwelijks toe. Stuiven wij de trap af, voordat de drommen losbreken!

Zooals boven met een enkel woord werd aangemerkt, moet een col-

lege eene les zijn, waar weinig geschreven, veel gesproken wordt, welke onontbeerlijk en de oorspronkelijke, onmiddellijke, onvoorwaardelijke uitdrukking wezen moet van de individualiteit des hoogleeraars, dat is, van een der allergeleerdste mannen in het vak uit den lande of, misschien ook, uit den vreemde. Zoodra men zonder groote schade een college verzuimen kan, is het niet meer noodig, dat men binnen Leiden kamers hure. Men zou zich even goed in den schoot zijns huisgezins kunnen bekwamen en zich niet in dien poel des studentenlevens behoeven te storten, waarvan de Mama's kippevel krijgen en de zoontjes zelden zonder kleerscheuren afkomen.

III.

EXAMEN.

Slot staat op stoep bij professor Schol en wacht, dat de meid opendoet.

— Kom binnen, kom binnen, mijnheer! roept uit al zijne macht de hooggeleerde, die, met stok en hoed gewapend, achter in de gang gereed staat met zijne wederhelft een luchtje te gaan scheppen.

En schielijk de zijkamer geopend hebbende, voegt hij er bij, terwijl hij er hem binnenleidt en de blinden, tegen de zomerhitte gesloten — het loopt naar de groote vacantie — halverwegen, ter bepaalder kennismaking, openzet:

— Wat is er van uw dienst?

— Professor! ik zou gaarne mijn testimonium hebben.

— Van welk college? valt Schol haastig in.

Ja, van welk? Slot weet het waarachtig zelf niet. Gulweg bekend, kwam hij nooit op eenig college van Scholletje en is niet zonder vrees het testimonium voor het candidaats met dat voor het doctoraal te verwarren; doch hij wil en zal er doorheen, hij staat voor het aangezicht des professors en is voor het examen gereed.

— Van het jus gentium.

— Hoe is mijnheers naam?

— Slot.

— Slot, Slot!... Slot, zegt u?

— Ja, professor!

— Slot!... Mijnheer, ik ken u niet, u staat niet op de lijst, u heeft op dat college niet geteekend of is er nooit gekomen.

— Ik kan u verzekeren, professor!... Ik heb zelfs verscheidene reizen bij u gerespondeerd.

- En ik laat nooit respondeeren, mijnheer!
- Vergeef mij, professor!... Het is waar... Ik vergiste mij; maar ik zat altijd bij die...
- Wacht even, ik zal mijne lijst eens krijgen.
- Schol komt gezwind terug, een papier als een Amsterdamschen domineesbrief in de hand houdende, dat hij met aandacht van boven tot onder en vice versa doorsnuffelt. Hij blijft een oogenblik met den neus er steeds in voor onzen Studiosus staan.
- Zooals ik zei, u heeft niet geteekend. Uw naam... U zegt immers Slot?
- Ja, professor!
- Nergens te vinden!
- Piet! roept de eegade Scholli door de deur van de binnenkamer, die op eene reet aanstaat, kom je haast? Ik ben al lang klaar.
- Ja, kind! zoo aanstonds! Heb maar wat geduld! roept Schol wrevelig weerom. — U is nooit op mijn college geweest, mijnheer! U heeft er niet eens notitie van genomen, dat blijkt nu duidelijk, en u kan geen testimonium krijgen.
- Hierop vouwt hij het papier dicht en neemt zijn hoed.
- Maar, professor!... Ik bid u!... De dag van mijn candidaats — een leugentje om Schol te verteederen — is reeds half bepaald en... Schol keert zich plotseling om.
- Uw candidaats?
- Om u te dienen, professor!
- Met nog luider en verbaasder stem. — Uw candidaats?
- Ai, ai! denkt Slot, stommerik, die ik ben! Ik heb mij zeker versproken en het eene testimonium voor het andere gevraagd, want ik meende toch wel zeker, dat ik geteekend moest hebben.
- En wip! daar was de professor weg en wip! daar was de professor weer, met eene andere lijst in de hand.
- Kijk, hier staat je naam, bedrieger! Op de lijst van het jus naturale! Je weet zelf niet wat voor colleges je houden moet en dat gaat nogal zijn examen doen! Het zal er lief uitzien!
- Vergeef mij, professor! eene kleine vergissing!... Maar ik kan u anders verzekeren...
- Ik wil van niets meer weten...
- Kom dan toch, Schollief! balkt mevrouw weer door de reet, het mooie weer gaat over.
- Ja, ja! gromt Schol gemelijk tot wederantwoord. — Mijnheer! vervolgt hij en vat de kruk van de voordeur, terwijl Slot brutaal in in de zijkamer blijft post houden, je krijgt geen briefje. Is dat hier den spot drijven met mijne grijze haren! Geef ik dan voor niet college? Ben ik dan voor niet professor? Dat zullen wij eens zien! Houd je groenen voor den gek, maar mij niet! Vertrek, als je blijft...

— Het spijt mij waarachtig, professor! dat ik u in den waan heb gebracht als hadde ik u beleedigd, maar...

— Houd mij niet langer op!

Toen liet Slot drie willempjes klinken, die hij in den vestzak had.

— Drommels! denkt Schol, geld bij de visch!

— Herinner u slechts, professor!... gaat Slot voort, ten einde hem in de gelegenheid te stellen vuur te vatten op het bewuste geluid.

— Ik weet niet, hoe u het dan heeft gemeend, mijnheer! Zeker is het, dat ik u niet herken. — Hij laat den knop los en komt van lieverlede weer bij Slot in de zijkamer. — Het zou mogelijk zijn, dat ik u met een ander verwarde; ik heb met zoo ontzettend veel studenten te doen.

— U heeft gelijk, professor! vleit Slot meesmuilende.

— Och, toe, Schol! geef het den jongen maar, ze komen immers toch niet! krijt de in woede ontstokene gezellin zijns levens, met haren spitsen neus door de deur.

Schol valt hierop, zich op de lippen bijtende, op het schrijfgerij aan, dat altijd, naast een zilveren handbelletje, op de tafel gereed staat, vult, terwijl Slot de drie geeltjes omzichtig naast elkander op de tafel schuift, met een grievend gevoel van zwakheid en nijdigheid het getuigschrift in en gooit er met eene bevende, ongeduldige hand eene vracht zand over.

— Daar! zegt hij kortaf, ik ben waarlijk al te goed! overhandigt het geschrift en strijkt het footje binnen.

— Ik blijf u wel zeer dankbaar, professor! Mag ik u wel verzoeken mijne respectverzekering aan Mevrouw te maken?

En meteen is Slot de deur uit en op straat, en vuriger dan ooit Petrarcha Laura's minnebriefjes drukt hij het zoo behendig afgegoochelde permissiebiljet aan zijn hart. Nog een oogenblik! en lichter dan eene veder, snelt hij de kroegtrap op, alwaar hij, fier als de sultan van een kippenren, bij al zijne makkers, zijne overwinning, zijne laatste, want al zijne testimonia zijn thans binnengeschuurd, uitkraait.

Weldra breekt de groote dag, de dag des examens aan. Met eene koortsachtige huivering, alsof hij te dun ware overgedekt geweest, springt Slot, vroeger dan gewoonlijk door Oltz, zijn oppasser, gewekt, het bed uit. De arme jongen is groen en geel geblokt en sliiep dezen nacht veel te kort. Eerst over drieën trok hij, uitgeput en suf, ter ruste. In het laatste paar maanden is er niet eene enkele heldere ster aan zijn hemel opgegaan; ja, hij zelf, heldere ster, scheen verdwenen van het academische zwerk. Wie zag hem? in welken schuilhoek hield hij zich op? Voorheen geen feest zonder hem, nu zonder hem alle. Het Corps vergat hem: de jeugd vergeet zoo licht! Behalve voor eenige vrienden, was hij dood voor de studentenwereld. Ja, ook die vrienden, helaas! en de dierbaarsten onder de dierbaren, werden maar

al te dikwijls op zijn bevel in het voorhuis afgescheept met een leugenachtig niet te huis. Leugenachtig? Letterlijk opgenomen, ja; maar naar den geest? Zit de zijne in verbeelding niet te rillen en te beven voor de met groen bekleede tafel, zwerft deze niet in verre landen en tijden rond, verkeert deze niet met grootere en nog beroemdere mannen dan gewoonlijk? Neen, vrienden! stoort hem niet op zijn Pathmos, laat hem met zijne overdenkingen, met zijne huisgoden — zoovele huisplagen — alleen, laat hem met rust, laat hem begaan! Ook uwe ure zal komen, dat gij voor uwe getrouwen doof, stom en gevoelloos zult moeten wezen en hun het heilige kruis, wanneer zij optrekken, naslaan.

Slot zit aan zijn examen: dit is de algemeene mare, die van hem uitgaat. Dat zitten op, hetzelfde als werken aan of voor een examen, eene phrase, die eigenlijk behoorde niet te bestaan, is een voortdurend crescendo. Niemand, die ooit naar het onnaspeurbare begin er van heeft geluisterd, zelfs niet hij, die het uitvoert, maar langzamerhand ontwaart, verneemt men het nog maar slepende gezucht der tonen. bemerkte men, dat een vriend in arbeid is voor een ras naderenden proeftijd en de blijde uren, daaraan opgeofferd, telkens veelvuldiger worden, volgens de wet, waarnaar de appel sneller valt, de bode sneller loopt, de lezer sneller leest, de tijd sneller gaat, de nachtmerrie in benauwdheid toeneemt, in verhouding tot de hoogte des booms, de lengte des wegs, de uitgebreidheid der taak, den leeftijd des menschen, den duur der worsteling. Daarbij wordt de angst steeds nijpend, de schrik voor het geduchte onderzoek tastbaarder, aanvallen van wanhoop en vertwijfeling maken zich van den jongeling meester, troost en bemoediging worden onontbeerlijk.

Op gezette tijden loopt een klein zwart heertje, voor wien Mijnheer altijd te huis is, Slots trap op; enkele malen was een vriend hem noodiger dan brood. Brood! Ach! de ongelukkige eet noch drinkt meer, verwaarloost zijn sierlijk uiterlijk, hangt zijne tierigheid aan de wilgen, taalt niet meer naar de straat, naar de vermaken zijns leeftijds, naar de jonge deerntjes: zijn bloed is karnemelk geworden.

Eindelijk voelt hij moed, ziet hij licht, overvalt hem de overtuiging, dat hij klaar is. Hij spreekt met het kleine, zwarte heertje, wiens reputatie met den uitslag van het examen allernauwst samenhangt, raadpleegt eenige oude vrienden, die hem polsen en peilen, en ontvangt aller stellige verzekering, dat hij niet bang behoeft te zijn. Nu spoedt hij zich naar den decanus der faculteit, nu wordt hij door dezen naar A en door A naar B gezonden, die het over het uur niet eens kunnen worden, en door B naar C, die hem hinderpalen in den weg werpt; nu heeft hij een dag van duldelooze moeielijkheden, van dobbering tusschen hoop en vrees, zoodat, wanneer deze in de honds-dagen kon vallen, hij zeker dol werd. Doch de hemel klaart op, de professoren schikken alles ten beste, en het uur, onherroepelijk vast-

gesteld, wordt een etmaal te voren door den Academischen schepterdrager, opdat het allen zou kenbaar wezen en te verstaan gegeven, in de kooi, ad valvas Academiae, aangeplakt.

Nieuwe, vreeselijker, heviger ontroering! De stap is gewaagd, het examen moet afgelegd, aan terugtreeden valt niet meer te denken.

Welk een schrik! zou het waar zijn? Slot staat verplet. Alles is plotseling van de lei zijner herinnering uitgewischt. Hij snelt naar zijne kamer, opent opnieuw zijne boeken... Vergeefs! Eene bonte rivier van woorden, van zinnen, van bepalingen, van rechtsvoorwerpen, golft hem voorbij, stroomt om hem heen; hij kan geen Latijn meer spreken, hij heeft het hoofd verloren, hij krijgt de koorts, hij loopt als razend heen en weder; schande, bespottung, droefheid zijner ouders, alles rijst met eene buitensporige overdrevenheid te gelijker tijd voor zijn geest. Welk eene ontzettende verbijstering, welk eene zenuwachtige, ijlhoofdige verwarring! Hij zou zich van kant kunnen maken!... Daar wordt getikt: het is Flanor.

— Dag Slotje!... Maar wat is er met je gebeurd? je ziet zoo bleek. Heb je 't land, is het niet goed met je?

Slot op den toon eener smartvolle, diepgevoelde overtuiging. — Mijn examen, vriend! Ik ben alles weer kwijt. Ik weet niet wat te begippen. Ik word gek.

Flanor, die niet weet, hoe hij het met hem heeft: — dat zie ik, maar dat je alles zoudt vergeten zijn, maak dat aan anderen wijs! *Quid est justitia, ornatissime nec non amicissime Claustrum?*

Slot in zijne hoog ernstige stemming de vraag als op het examen gedaan opvattende, bemerkt met ontroering, dat hij, uit angst alleen, het antwoord niet vinden kan, en schrikt op die ontdekking zoodanig, dat alles zich het onderst boven keert in zijne ziel en hij met een bang gekreun mompelt:

— Ik weet het niet meer, ik weet niets meer!

Flanor ziet nu, dat het waarachtig met Slot mis is.

— Wees nu niet heelemaal zot, kerel! Zoo zijn we immers allegaer, als het er op aan komt; zoo was ik ook...

— Spot niet, Flanor! valt Slot hem verslagen in de rede; het is met mij geheel iets anders! Je voelt niet wat ik gevoel, je kunt je niet in mijne plaats stellen. Ik heb zeker te veel gewerkt, mij te veel overspannen; mijne memorie is gekrenkt. Wat ik je bidden mag, ga naar de professoren, zeg hun, dat ik dat het eene onmogelijkheid is. Ik kan niet worden toegelaten. Dat zij medelijden met mij moeten hebben, consideratie gebruiken! Verzeker hun toch, dat ik mijn best heb gedaan, dat ik mijne dingen goed heb geweten, dat zij het aan de beste Juristen kunnen vragen; maar ik kan niet, ik ben ziek, ik ben een uil geworden. Toe, loop! vraag uitstel!

— En zou je nu denken, dat ik zulk een knappen vent als jij en

die mijn vriend is, een mal figuur zou laten maken bij de faculteit? Neen, man! dat gaat niet...

— Maar ik kan niet, ik durf niet, ik ben...

— Een gek, een bliksemsche gek, Slot! Is je dat flauw aanstellen, en dat alleen, omdat je een uur voor die pruiken moet zitten reutelen. Heb je dan geene mannelijke veerkracht meer in je ziel, of ben je zoo laag gezonken, dat je niet in staat zoudt wezen tot een examen, waar de stomste ezels, Damheim, Snarte, Goerts, apekoppen zonder menschenverstand, wel doorgekomen zijn? Dat je er een beetje inzit, is natuurlijk. Maar daar moet men zich tegen verzetten. Je bent immers nog altijd een flinke jongen? Wees bedaard en gerust en vertrouw op je zelve! Of geloof je waarachtig, dat je zoo maar in eens gek bent geworden, omdat je van morgen plotseling in de baan van die professorale lichtklooten geraakt bent? Dat zou eene vorstelijke uitwerking van de geleerdheid zijn.

Hier glimlachte Slot. Dat gold eene overwinning.

— Hoor eens! vervolgde Flanor, allen hebben wij van die oogenblikken van ontmoediging en angst, en hoe knapper wij zijn, hoe erger, want hoe lichter onze eerezucht en reputatie gekwetst kunnen worden; maar wij moeten die zenuwachtige verschijnselen het hoofd bieden, anders stellen ze ons spoedig de wet, buiten staat om vrij te handelen en werkelijk, in dit geval van jou, met de schitterendste kundigheden, een niet meer dan draaglijk examen af te leggen. Als je je morgen even dwaas als vandaag wilt aanstellen, loop je inderdaad groote kans van te druipen. Wat ik je dus bidden mag, lieve Slot! wees bedaard! Een examen is geen heksenwerk, het is eene zweer; rijp zijnde, moet zij worden doorgestoken; eene flesch, die leeggedronken moet worden, jongenlief! anders verschaalt zij; het ei moet op den rechten tijd uitkomen, anders is het broeisel mislukt, en het gaat met den patient als met de hoenders, die men opzet en die, als de juiste slachttijd voorbij is, weder mager worden. Al die angstvalligheden van daareven zijn beneden je achting voor je zelve en je jaren. Ik verzeker je, en spreek uit ondervinding, dat op het gewichtige oogenblik een goede geest je nabij zal zijn, die je bewaren zal voor elken aanval van wankelmoedigheid en je de juiste antwoorden in den mond zal leggen. En laat ons nu eens wat gaan kuieren, bange jongen! De avond is nog lang genoeg om te blokken.

Slot was onder deze aanspraak kalmer en nadenkend geworden. Flanor bracht hem zijn rotting en zijne pet, en sleepte hem werktuiglijk de kamer af naar beneden en zoo op straat. Weldra waren zij de poort uit, en niet lang duurde het, of Flanors thans gemoedelijke, hartelijke, welgemeende, opbeurende toespraak, welke niets onbeproefd liet om zijn vriend te overreden, te bepraten, hem de laatste schaduw van beschroomdheid door tal van voorbeelden uit de ziel te jagen. had Slots gemoed geheel doen ophelderen; zijne tong ontsnoerde zich

allengs, zijn voorhoofd verloor de laatste rimpels; de strakheid van zijn mond, de matheid van zijn oog verdwenen, en toen Flanor zijn bedrukten broeder op weg een glaasje bitter ingepreekt en vervolgens door een vloed van zotternijen had bedwelmd, bracht hij den goeden jongen zoo vroolijk als weleer aan de tafel van de club, gelijk Geerse haar noemde, waar echter over het dwaze tooneel geene enkele letter-greep gerept werd.

Te halfzeven was Slot niet langer te houden, hij holde naar zijne kast en dook in de boeken. Dat mocht repeteeren heeten! Een waanzinnig en vermoeiend pogen was het om alles te gelijk te overzien. Een ooggetuige zou die foltering niet hebben kunnen uitstaan. Dan eens zat hij een geruimen tijd in de onbeweeglijkste afgetrokkenheid aan een volzin gekluisterd, dan weder deed eene invallende twijfeling hem het boek stuipachtig elders openslaan, totdat eene volgende hem weder naar eene andere bladzijde zou drijven. Het zweet liep hem tapelings langs het voorhoofd. Hij woonde, hij leefde in Westenberg. Dezen stevig in het geheugen te metselen, verder gingen zijne plannen voor het tegenwoordige niet. Alleen, hij had, dank zij Flanor, weder moed en vertrouwen op zich zelve en zijne krachten gekregen. — Het zal wel gaan! — riep eene stem in zijn binnenste, en bij de geringste weifeling kwamen hem de redeneeringen van zijn vriend als eene rij van wijze maagden, met de heldere, voorlichtende lamp des verstands, te gemoet.

Langzamerhand begon de arbeid toch bezwaarlijk te vallen, zijne hersens sloten zich voor den zin der woorden, zijne oogleden vielen toe. Hij ziet op zijn horloge: — drie uren!

— Kom! denkt hij, heelemaal op, laat ons het kantoor maar sluiten.

Toen stak hij, terwijl de klapperman en een troep joelende Academiebroeders zich onder zijne vensters lieten hooren, zijne kaars aan, draaide zijn lampje uit en was dadelijk ingesluimerd.

Den volgenden morgen vonden Flanor en Gustaaf Slot nog steeds in de boeken. Beiden zouden hem naar het examen vergezellen, dat trouwens voor iedereen, uit vrees voor toeloop, een diep geheim was gebleven, voor zooveel ten minste zulks met eene openbare handeling kan strooken.

— Komaan, jongen! zei de vroolijke Gustaaf, zijn vriend met een paar boekdeelen al gekscherende om de ooren dreigende te smijten, doe die geleerdheid maar dicht en geef je op genade over; als je 't nu nog niet weet, zal het er in dit laatste uurtje toch niet meer inkomen.

Het ontbijt stond, hoewel het naar twaalfen liep, nog altijd op de kamer, en het theewater zong een liefelijk morgendeuntje. Slot pakte met beradenheid en alsof hij er overheen was gekomen, den ketel mede en verdween naar zijne achterkamer, welke hij niet lang daarna geheel gekleed weder verliet. Of het kwam, dat hij, tegen den raad der beide vrienden, zijne kneveltjes niet had durven sparen en zijn haar minder glad-

jes zat dan gewoonlijk, maar hij had wel een zweempje burgermanachtigheid over zich. Flanor en Gustaaf konden niet nalaten hem daar een beetje mede te plagen, alsook met dien deftigen, afgemeten ernst. dien hij met den zwarten rok had aangetrokken, maar Slot was verroest en met geen sleutel ter wereld tot de minste vroolijkheid te bewegen. Langzaam trok hij zijne handschoenen aan, streek het vilt van zijn hoed, alvorens dien op te zetten, zorgvuldig glad, keek nog eens in den spiegel naar den gouden speld, welke den knoop zijner das bewaakte, als meende hij, dat de tijd naar de voltooiing van zijn toilet zou wachten, en zeide toen met eene half gesmoorde stem: — Komt! — gelijk een soldaat, die, op het punt van gefusilleerd te worden, zelf vuur commandeert. Hoe verder het drietal van huis raakte, hoe erger Slot door beverigheid begon aangedaan te worden; hoe meer zij het Academiegebouw naderden, hoe bleeker hij werd. Hij klaagde over kou, het was hem alsof zijne beenen hun dienst weigerden, zijne oogen zagen rood, telkens meende hij klokken te hooren slaan, zijne ingewanden rommelden verontrustend; toch stapte hij moedig voorwaarts: hij wilde zich goed houden, vooral toen hij de trap op was en in het zweetkamertje raakte. Op het gezicht van den pedel, wien hij zijne geloofsbrieven overreikte, vermande hij zich aanstonds, deed alsof hij zich om niets bekreunde, huppelde gestadig heen en weder en begon zelfs zoo luidruchtig te worden, dat Flanor hem ter zeide moest nemen en raden — juist was het één uur geslagen — een beetje bedaard te wezen.

Daar volgens Artikel 104 der wetten en besluiten op het hooger onderwijs, alle examina één vol uur duren moeten, klinkt twintig minuten na het slaan van het bepaalde uur de beslissende bel. Met de woorden: — Nu, Slot! hou je ferm! — wordt deze, met zijn vrienden achter zich, die op de banken bij de deur plaats nemen, in de faculteitskamer binnengelaten en door een paar hoogleeraren — de examina moeten alle geschieden ten overstaan der geheele faculteit: artikel 101 — met het gewone: — cape sedem, ornatissime! — ontvangen.

Ja, waarlijk! het is zooals Flanor zijn vriend gisteren in het uur dier malle vrees voorspelde: een engel staat hem op zij, die hem moed ingeeft en de rechte woorden inblaast. Nauwelijks is hij tegenover de professoren gezeten, of er strijkt iets kálms, iets ontspannends, ja iets genoeglijks over hem heen; vleugelen des vredes waaien zijne slapen koel, het kloppen van zijn hart bedaart, de gelaatstrekken der professoren krijgen eene vriendelijker uitdrukking, de toon hunner woorden klinkt vertrouwelijker, de geheele plechtigheid neemt een gemeenzamer, eenvoudiger, een minder omslachtig, afschrikkend, terugstootend aanzien. De geest van Slot verliest zijne poolster niet, zijn geheugen blijft hem bij, in één woord al zijne vermogens zijn present. Bij het eerste antwoord, dat zeer netjes en nauwkeurig wordt uitgebracht, voelt hij zich wegdrijven — niet anders is de soort van aandoening,

die hem overmant — als op de zachte wiegeling eener onmetelijke zee, tijd en wereld verzinken, en hij zweeft slechts voort op den adem van bepaling en verdeling, die hem verder en verder werktuiglijk en weerloos henenvoert. Twee slaat de klok. Op die stem des waarschuwendens tijds ontwaakt Slot eensklaps uit zijne afgetrokkenheid. De werkelijkheid pakt hem weder aan. Welk een benauwde droom! Hij is nat van het koude zweet, zijne handen zijn klam, zijne oogen — hij starogde op een rood pannendak, waarop de zon brandde — zitten vol tranen.

— Haec sufficiunt, klinkt het hem in de ooren.

— Examen, meent Slot, ja, examen! daar was iets van examen.

Hij wordt naar buiten geleid. Hij ziet zijne makkers weder. Nu is hij weder de oude.

— Goddank!

Een zware steen valt van zijn hart. Ja, dat was het! Hij heeft zijn examen gedaan. Gedaan! Heerlijk ontwaken!

— Het is er uit! zijn zijne eerste woorden.

— Ja, Slotje, vadertje, mannetje! dat is achter den rug!

— Je hebt je kras gehouden.

— Je hebt fiks geantwoord.

— Dat geeft summis, man!

— Ééns maar ben je mis geweest, in het derde boek.

— Maar ik moet zeggen, je hebt je mooi hersteld.

— Wat hebben we er voor je op sommige plaatsen ingezet!

— En, weet je, dan is het zoo plezierig, als al die klippen zoo de eene na de andere voorbijgezeild worden.

Het was alsof Slot in eene heete koorts had gelegen, want hij herinnerde zich niets van dat alles.

Tingelingeling!

Hoorbaar klopten Slots slagaders.

— De tweede graad, jongens! verkondigt de Candidaat, na weinige oogenblikken terugkeerende, met een, wel niet onthutst, maar toch eenigermate teleurgesteld gezicht, daar de onmogelijkheid van den hoogsten graad hem niet zoo volkomen was gebleken en het voorbarig woordeke summis hem reeds vooruit zoo zoet in de ooren geklonken had.

— Je bent grooter bol in de Rechten dan in het collegehouden, zegt Flanor, maar in medio tutissimus ibis.

— Als je je snorren hadt laten staan, zouden ze je wis en zeker simpliciter hebben gegeven, merkt Gustaaf nijdig aan.

— Daarom niet getreurd, kerels! Nu naar de kroeg!

Daar wordt hij reeds op stoep door al zijne kennissen met handdrukken, bittertjes en geluiskreten bestormd. Aan tafel laat hij een paar dominees aanrukken, bluft, dat het examen eigenlijk niets om het lijf had, en verzoekt daarna in De Pauw de geheele club des

avonds bij hem op een gloeiend feest, waarna hij vervolgens met een vochtig zeil naar zijne kast dwaalt, ten einde eene kinderplicht te vervullen en nog, voor het vertrek van de post, een opgewonden brief aan de oudeluitjes te dichten.

Het minst aangename, dat hij te melden had, was, dat hij den hoogsten graad niet had mogen halen; want, denkt hij, de oudelui hechten nogal aan die dingen. Gelukkig, voegt hij er bij, dat aan de Academie niemand er mij voor minder knap om zal achten. En met dit troostwoord sluit hij vrede met den afloop des examens.

Inderdaad, die graden van bekwaamheid zijn dan ook maar alleen voor provinciale familie, voor pijpenrookers en koffieschuifsters, en wat er al voor verwijderd en oningelicht Philistergespuis in binnensteden rondloopt, van eenig gewicht. Zij gooien zand in de oogen der betrekkingen en aan verwanten, voor het overige zijn het slechts nuttelooze appels van tweedracht en van twist. De student haat er zijn leermeester om en de eene hoogleeraar den anderen. Het zijn de goede en kwade markjes der kinderschool, op de Academie overgebracht, maar onbepaalder toegepast en uit dien hoofde vatbaar voor vrijer, ruimer, scheever, onbillijker toebeschikking. Ook bereiken zij maar op eene hoogst onvolkomene wijze hun doel en geven de maat van bekwaamheid slechts gelijk het besluit van 3 Maart 1826 zich uitdrukt, zoo verre zulks mogelijk is, aan. Zij zijn ingesteld om de enkele reden, dat zoodanige verandering kan — Zijne Majesteit twijfelde — medewerken tot meerdere aansporing van den ijver der studeerende jongelingschap. Waren de studenten dan zoodanig traag en lui geworden, zag het er dan zoo naar met de studiën uit, dat men tot het lossen van dit noodshot moest overgaan? Doch al ware dit zoo geweest, kan dit ooit ter verschooning strekken van een maatregel, welke dagelijks zooveel kwaad brouwt, dagelijks het Corps der studenten tegen het corps der professoren opzet en dagelijks verbittering zaait onder deze laatsten, om niet van de onaangenaamheden te gewagen, welke genoemd besluit in den huiselijken kring teweegbrengt? Elders volgen, zoo ik wel onderricht ben, de professoren in het toekennen van den graad van bekwaamheid de bepaling der wet, geven cum laude niet dan na een examen, waarin de Candidaat getoond heeft — althans zoo verre zulks mogelijk is — meerdere dan de noodzakelijk vereischt wordende bekwaamheden te bezitten, en uiterst zeldzaam en slechts in geval van een alleruitmuntendst examen, als bij uitzondering, magna cum laude. Aldus gaat men ten minste nog van een beginsel uit, trekt men onderling eene zelfde lijn, bewandelt een zelfden weg, is het eens en geeft — altijd zoo verre zulks mogelijk is — eenigen vasten grond aan het voorgeschrevene bevel. Maar zou het onmogelijk zijn, dat men daarentegen elders, tegen de letter en waarschijnlijk ook tegen de bedoeling der wet, eene schande, eene hatelijkheid van het simplici-

ter maakte, door het niet dan aan diegenen te geven, die een slecht examen aflegden of aan wie men een pik had, zoodat men dubbel zondigde: ten eerste door den geest der wet niet te eerbiedigen, ten andere door jongelui, die druipen moesten, door te laten? Daarbij komt nog, dat ieder hoogleeraar zijne eigene meening kan hebben en allen vreemd aan elkanders inzichten in de zaak van de toekenning des graads van bekwaamheid, een geheel verschillenden grondslag kunnen aannemen, zoodat de lijder dikwijls, naar het toeval wil, een al te gunstigen of al te ongunstigen graad zal erlangen, waar hij in beide gevallen al zeer vreemd van opkijkt, de schuld van welke verkeerde uitkomst de hooggeleerden met de meeste vinnigheid op elkanders hals zoeken te schuiven. Verder — laat het ons maar bekennen — is de mensch, zelfs al is hij hoogleeraar, aan oogenblikken van zwartgalligheid, van zwakheid of van toegeeffijkheid onderhevig; hij heeft zijne anti-, zoowel als zijne sympathieën, en wie schildert ons wat al voor kwaad, wanneer humeur en faueur in het spel komen, die ellendige, ter kwader ure uitgebroeide en door een boozen geest den koning ingeblazen uitvinding der graden van bekwaamheid, veroorzaken kan? Bovendien houdt men, bij de stemming over den graad, veel te veel de wijze in het oog, hoe het jonge mensch zich bekwaamd heeft, in plaats van door onderzoek slechts tot de oplossing der vraag te willen geraken, of de geëxamineerde zoodanig ervaren is in al de vakken bij de wet bepaald, dat men, volgens zijn geweten, hem tot Candidaat of Doctorandus moge verklaren. Doch het zou onedelmoedig zijn nader op een en ander te willen aandringen; ieder behoeft slechts zijn verstand en zijn geheugen te raadplegen om al het verkeerde en nadeelige eener dergelijke verordening diep te gevoelen, en gave de godin der wijsheid, schutsvrouw der hoogeschool, dat de senatus amplissimus zich de zaak hoe eer hoe beter aantrok en, door de ondervinding in gemoede overtuigd van den verderfelijken invloed des besluits van 3 Maart 1826, zich tot den koning wendde, ter intrekking eener overbodige en zoo bij uitstek hatelijke instelling.

Graden
Schaden.

Broeders, dat zij zoo!

En ten einde, eens voor altijd en om daar niet weder op terug te komen, een denkbeeld te geven, hoedanig Klikspaan zich enkele grondtrekken eener hoogeschool voorstelt, sta hier ten slotte het volgende geboekt!

De hoogeschool is een brandpunt van geleerdheid, door het vaderland ontstoken en onderhouden uit zijne algemeene middelen; eene koesterende zon, welke het graan op den akker doet rijpen en ver-

lichting over de velden verspreidt: van haar gaat uit wetenschappelijke beschaving.

Zij staat open voor ieder burger en ieder vreemdeling.

Ieder die de lessen geregeld verlangt bij te wonen en naar Academische graden te staan, moet zich bij den Secretaris der hoogeschool laten inschrijven, welke inschrijving kosteloos geschiedt.

De Officier van de Rechtbank is gelast een duplicaat van het album *civium academicorum*, volgens opgave van den Secretaris der hoogeschool, bij te houden, in hetwelk vermeld staat: de geboorteplaats van elken student, de naam zijner ouders, zijn ouderdom, benevens wijk en nommer van het huis zijner inwoning binnen de Academiestad.

Niemand mag in dit album worden ingeschreven, die zijn twintigste jaar nog niet is ingetreden.

De colleges zijn publiek, dat is kosteloos. Op deze moet gedoceerd worden, te weten, zooveel mogelijk gerespondeerd, zoo weinig mogelijk gediteerd; het moeten *colloquia* zijn, terwijl het den hoogleeraar niet vrij staat lessen in den vorm van voorlezingen te geven.

De propaedeutisch-literarische colleges vervallen met het propaedeutisch-literarisch examen.

Ten einde de aan de hoogeschool eigenaardige vrijheid een tegenwicht te stellen, hetgeen de hooge regeering aan het belang en het welzijn des vaderlands verplicht is, en een dam te zetten tegen onbekwaamheid of lichtzinnigheid, zullen de examina met de meeste nauwgezetheid en gestrengheid afgenomen en de duur er van worden overgelaten aan het goeddunken der examinatoren.

Zij, die toegang tot de Academische lessen en later tot de doctorale waardigheid verlangen, zullen zich daartoe vervoegen bij eene afzonderlijke commissie van geleerde mannen.

Deze twee commissiën hebben zitting in de residentiestad en staan in onmiddellijk verband met het Ministerie van binnenlandsche zaken. Opdat niemand rechter in zijne eigene zaak zij, worden de leden van genoemde commissiën buiten de leden in de eene commissie van eenig Gymnasium, in de andere van eenige Hoogeschool gekozen.

Hij, die ééns is weggezonden, kan niet weder tot het staatsexamen worden toegelaten dan na zich vooraf bij rekest tot den Minister van binnenlandsche zaken gewend en zijne toestemming daartoe erlangd te hebben. De commissiën houden een afzonderlijk album, hetwelk door de hoofden van algemeen bestuur kan geraadpleegd worden, waarin beide, duidelijk en kort, haar gevoelen boeken omtrent ieder afgelegd examen.

Wij geven deze algemeene oogpunten, welke echter niet dan een zeer onvolledig geheel kunnen opleveren, ervarenen mannen ter overweging.

IV.

P R O M O T I E.

— Kaik, joe! daar komt de kouning deur! Loupen, loupen! schreeuwt met de hoogste verrukking en het hoogste spraakorgaan een kleine klompenmajoor tot zijn makkertje, dat, evenals hij, schoften gaat en de daad terstond op het laatste woord doet volgen.

— Bin je mal, Keis, roept het makkertje, zich een oogenblik bezinnende, terwijl hij in het nadraven Kees bij de kleeren tracht terug te houden, 'tis de poerrelemosiekoes.

En werkelijk kan ieder wandelaar — zoo daar zijn — de prachtige promotiekoets van De Wit in de verte zien aanstappen, welke, zoodra de twee dreumissen haar bereikt hebben, voor het huis van een der Literarische hoogleeraren stand houdt. Wat is dat rijtuig rijk uitgedost en hoe happig maakt u dat aas, door den sluwen Deylwaard voor den muil des overmoedigen Doctorandus uitgeworpen! Ziet, hoe hoog op den wtlakenschen bok met gulden Minerva's zich de voerman verheft, gestoken in het deftige zwart, met zijne fiksche, in dubbelen zin schoone kuiten en zijn verheven steek, wiens gevaren hij, nadat de snoeikatapult door Leidens lommer gewaard heeft, manhaftig braveert! Onverschillig, roerloos als het beeld der rust, zoo zeker is hij van den weg waarheen, zit hij op zijn breeden troon. Men zou zeggen, dat hij was ingeslapen. Welk eene verdenking! Maar hij is treurig als de doodgraver, droevig en somber als zijn ambtgenoot met den huilebalk, die den brozen sterveling naar zijne laatste woning heenrijdt, hij, die gestadig slachtoffers naar het graf voert hunner zoete jeugd. Doch, neen! thans voelt hij daar sinds lang reeds niets meer van; hij heeft zich, wijsgeer als hij is, daar over heen gezet, hij heeft het hoofd gebogen voor het noodlot, zelf de hand geboden aan

den drang des onverbiddelijken tijds en bejvert zich dien jongsten tocht slechts zoo luisterrijk mogelijk te maken als onder het bereik zijner macht ligt. Ja, brave vader De Wit, gij hebt der studenten doodbed zacht geschud! Het is geenszins voor niemendal, dat gij uw vaderland verliet en u nedervleidet in de schaauw van de oudste der Academiesteden, dat gij lijkgelagen aanlegdet, waarop de voortvretende weelderigheid der eeuw en de invretende beurs der Hollanders met reden prat is, en dat gij uit het afgevallen land een praalbed tooverdet, hetwelk ieder vorst zou benijden! Gewezen paranymfen van een thans vertrokken Doctor, zegt het! stondt ge niet opgetogen en verstomd en ging daar niets om onder uwe pinkers, toen voor het allereerst de flonkernieuwe promotiekoets voor de nederige burgerwoning van uwen hospes stilhield? De zwaar met geel koper beladene tuigen glinsterden in de zonnestralen, de huurkoetsiersbonken trappelden van ongeduld en stonden in fiere rossen herschappen, dank zij de pluimen op hun hoofd, waarmede zij, als gevoelden zij iets van hunne belangrijkheid, hoovaardig schuddeden en twee rozetten boven de oogkleppen, met de veeren op hun hoofd, naar de kleuren van de faculteit des Doctorandus afwisselend, voltooiden den opschik. Toen gij dat rijtuig ingeklommen waart, en alles Fransche zijde, fijn casimir, kostbaar passement bleek; toen gij daarin nedervielte als in een ledikant, zoo zacht, zoo veerkrachtig, zoo donzig aan alle kanten opgevuld, toen gij bij den Doctor — de student anticipeert op den titel — waart aangekomen voordat gij bemerkte hadt afgereden te zijn, was dat geen wellust en geene zaligheid? Toch bleef het maar een doodbed.

Zoodra het rijtuig ophoudt, vliegt de eenige Robert met zijne witte katoenen handschoenen op het portier aan, en het is alsof men de exercitie met het geweer hoort, zoo flink en grif gaat dat open en de trede naar beneden. Drie heeren in het zwart en in het kort, met klakken onder den arm en scheden met stalen gevesten op zijde, stormen de deur in.

— Zain dat nou hairen sturdinten? vraagt de eene kwajongen aan den anderen, die met nog een paar menschenkinderen het schouwspel tegen des hooggeleerden stoep leunen aan te gapen.

— Beh ja, wat dink ie dan! dat kin je wil aan der zulleveren pallasten zien.

— Bin je zot, joe! dat is gain zullever.

— 't Is wellis; me vader, die past nog meir hairen op as Rubbert, en die zait, zait ie, dat Rubbert zait, dat ie wil een half duzain van die pallasten in zijn hois hait hangen.

— Hait die dan zoo veul cinten?

— Beh ja, die kraigt ie allemaal voor achter op de koes te staan, as ze poerreleveren.

Intusschen heeft de professorale zijkamer zich voor het drietal ont-

sloten, dat reeds langer dan vijf minuten in het maffe vertrek — de gordijnen hangen laag neder — staat te verkleumen en zich telkens in den rooden neus snuit, zonder dat iemand verschijnt. Het is daarbij reeds laat en elk oogenblik kostbaar. Echter mag men met reden onderstellen, dat de Paranymfen uit naam van den Doctorandus toch wel behoorlijk en vroegtijdig genoeg audientie gevraagd en hun vriend bij zijne Academische Majesteit zullen hebben doen inschrijven. Maar deze voorzorg schijnt ditmaal niet gebaat te hebben. Wachten is de boodschap. Een voorproefje van het antichambre maken, vriend! Doch ik vergis mij, gij zijt gelukkig geen Jurist. Maar wat hebt gij, Medicus! dan ook hier in deze literarische fuik te maken?

— Een vriend van mijn vader heeft recht op een exemplaar van mijne Dissertatie.

Ik zie wel, dat gij nog niet gepromoveerd zijt. Vriendschap bekoelt zoo!

Nadat het driemanschap bijna zoo koud is geworden als professors hart, hoort men slofgesleep in de gang, en de hooggeleerde staat binnen. Geene verontschuldiging.

— Dag, heeren! hoe vaar je?

Alle drie krijgen eene hand. Het afgetrokken oog des hoogleeraars, de huisjas en de minder zindelijke das, geven maar al te duidelijk te kennen, dat hij gestoord is geworden, dat hij aan het werk zat of aan het wijn uitpakken was. Niemand zal ontkennen, dat in zoodanige omstandigheden een bezoek, als het tegenwoordige vooral, minder welkom kan wezen, doch waarom het dan afgewacht? De Doctorandus neemt het woord en spreekt:

— Professor! het is mij aangenaam u een exemplaar van mijne Dissertatie te mogen aanbieden...

Professor verwijdert zich naar een hoek van het vertrek en schelt; de spreker gaat onderwijl voort.

— Het is natuurlijk niet heel veel bijzonders en het onderwerp zal voor u weinig aantrekkelijks hebben; maar ik hoop, dat u het werkje aan zal willen nemen als een bewijs mijner hoogachting en tevens in het oog zal willen houden, dat het de eersteling is van den zoon eens Academievriands.

De meid staat binnen.

— Kaatje, breng de madera eens; met drie glaasjes, hoor!

— Ik dank u, professor! niet voor ons, wij hebben niet veel tijd meer en kunnen maar een oogenblik blijven.

— Maar neemt dan toch in allen gevalle even plaats, heeren! Het hoeft niet, Kaatje!

Kaatje af.

— Ik dank u, vervolgt de hoogleeraar in ééne adem, ik ben zeer gevoelig voor uwe attentie; en geeft hem de hand nog eens.

Tevens werpt hij een oog in het boekske, zendt eenige keeren een

neuskuchje uit ter opsnuffeling van iets, dat een volzin aan de hand zou kunnen doen, en het eenige olijfblad, hetwelk zijne arkquiven eindelijk aanbrengeu, is:

— Uwe Dissertatie komt mij nogal netjes gedrukt voor. Zeker bij La Lau? Deze drukt tegenwoordig bijna alle Specimina en hij drukt goed.

— Hij schijnt een knap, hulpvaardig man te zijn.

— En een geletterd en geestig man tevens. Gaat u zich te Dorrecht nederzetten?

— Ik denk het niet, professor! Papa is er niet voor, dat men in zijne geboorteplaats blijft: niemand, zegt hij, is profheet in zijn eigen land.

— Ik geloof, dat hij in vele opzichten gelijk kan hebben.

— Denkelijk zal ik naar Winschoten gaan; daar moet een hoog bejaarde dokter wezen, en de andere, die er is, schijnt weinig kans te hebben ooit veel te doen te zullen krijgen.

— Het is alsof er driewerf gezucht wordt, denkt elk der jongelingen, een diepen zucht loozende.

— Het ga er u goed, dat is mijn hartelijke wensch, en groet uw vader! Komt hij bij gelegenheid uwer promotie ook in de stad?

— Waarschijnlijk, professor! Hij schreef mij, dat hij stellig plan had bij u aan te komen.

— Ik zou heel blij zijn hem nog eens weer te zien, doch ik vrees, dat hij mij niet thuis zal treffen, want overmorgen moet ik juist eene voorlezing in het Instituut doen...

— O, dat zal hem recht spijten.

— Maar ik ben spoedig terug en, zoo hij dan nog hier was...

— Misschien wel.

— Nu, dan hoop ik, dat hij eens met u bij mij zal komen eten.

Allen zijn gedurende dit laatste onderwerp opgerezen en reeds gezamenlijk voortgewandeld naar de deur. Het gesprek wordt al levendiger en gemeenzamer.

— Ik wil ook niet verzuimen, professor! u voor al de beleefdheden te bedanken mij zoo lang ik student ben geweest...

— Och, lieve jongen! je weet hoe weinig ik voor u kon doen, maar — zij staan op stoep — ik recommandeer mij, zoo gij nog eens weder in de stad mocht komen.

— Het is mij zeer veel eer, professor! Mijne respectverzekering aan mevrouw.

Nog een handje. Klikklak! gaat het portier dicht.

— Professor!

— Professor!

— Professor!

— Het is klaar, beveelt Robert.

Eene buiging, een knikje, een glimlach van den hooggeleerde: daar

gaan zij! Toe gaat de deur. Uit het oog, uit het hart. Daar zijn er ook zooveel!

— Het is een rare! zegt de eerste Paranymf.

— Hij was niet op zijne dreef, zegt de tweede.

— Maar hij meent het toch goed, merkte de Doctorandus aan, die hem beter denkt te kennen en terstond het gesprek op de koude voeten brengt, waar alle drie het over eens zijn.

Het Dissertatie-rondrijden gaat zijn gang op dezelfde wijze als sedert negen uren. Bij de Medische professoren, bij enkele bijzonder bevriende Leidsche burgers, ook wel bij sommige medebroeders wordt uitgestapt, een praatje gemaakt, een glaasje morgenwijn aangenomen, een complimentje ingeogst en dan gaat het weder hotsend en landziekig voorwaarts. De Doctor zit vorstelijk achter in — on m'avait mis sur la banquette de derrière...! on allait au pas, zooals de Stichtsche schoolprent ontleenend zegt — tot gebuur hebbende een ten koetshemel opgebouwd Dissertatiën-stapel en deze een minder hoogen van in heele en halve banden ingebondene exemplaren.

Was ever book containing such vile matter
So fairly bound?

De Doctorandus houdt de lange lijst der bevoorrechten in de hand, wie zijne gunst door het overhandigen zijner opera omnia in de gelegenheid wil stellen hem overmorgen hunne gelukwensen te komen bieden. De beide Paranymfen zijn met de uitreiking zelve belast. Dan alweder schittert — en wanneer doet zij het niet? — de vlugheid, de gevatheid van den generalissimus aller Academische Davi en La Fleurs; Robert verhonderdvoudigt zich, zijn metgezel en ambtsbroeder is niet veel meer dan een overtollig aanhangsel, dat slechts op zijne wenken draaft. De Doctorandus leest:

— Van der Loon, Goerts, Gaber, Sonhoven, Zalheid...

En telkens verneemt het triumviraat den schellen klank der Leidsche bellen, met eene aansprekershand overgehaald, en telkens hoort het de krachtige mansstem voor meer dan den tweehonderdsten keer herhalen:

— Compliment, de felicitatie is in de Plaats Royaal.

— Dykers, Mak...

Robert, den Doctor in de rede vallende. — Excuseer, mijnheer! mijnheer Mak woont op de Hooigracht.

Weer gaat de bel, weer klinkt de stem, weer gaat de Doctor voort:

— Verhove, Luttern, Doorn, professor Blume...

Robert. — Professor Blume dient een bandje te hebben.

Dat hoeft niet, daar zijn er te weinig. Maar, zeg! sedert wanneer is mijnheer Mak dan verhuisd?

— Sedert verleden week Dinsdag, mijnheer!

En de vingers van den snelsten aller dienaren trekken alweder aan eene bel.

— Versteeg, Bergen, dokter Lotsem....

Paranymf. — Sakkerloot! daar geeft Robert er twee af bij Versteeg. Robert! Robert!

Robert staat met de hand aan den hoed voor het portier.

De Doctor wrevelig. — Daar geef je twee Dissertaties bij mijnheer Versteeg af! Hoor je dan niet? De derde was voor dokter Lotsem, den wethouder.

— Excuseer, mijnheer! mijnheer Lotsem is uit de stad, dit is zijn aanzeghuis.

Bravo, bravo, bravissimo! Onberispelijk zijt gij, Robert! onvergelykelyk en onontbeerlyk! even moeielijk op eene onnauwkeurigheid als op eene onwelveeglykheid te betrappen! En uwe beeltenis hangt nog niet op de Kroeg, factotum van het studentencorps?

Zoo gaat dat voort tot vijf uren, wanneer alles afgeloopen is. Men is vermoeid, men is doodkoud geworden en dankt den lieven hemel, als men zich eindelijk mag gaan uitkleeden en aan een lekker maaltje te goed doen.

Na zoovele ongemakken, na zoovele tegenheden, wat smaakt het heerlijk, het bordje warme soep, het glaasje met versterkenden wijn! En niet toevallig wordt hier van tegenheden gesproken. Is het Academieleven, zoodra het zich met dat der hoogleeraren verwart, vol van ellende en ramp, verwekt het Collegehouden afkeer, perst het Examen zweetdruppels uit, een kort begrip van dit alles is de Promotie, de plechtigste, de gewichtigste, de omslachtigste, de laatste aller Academische handelingen. Dat eene uitvaart altijd met zoovele beslommeringen moet gepaard gaan! Het spreekt van zelf, dat niemand hier aan de private Promotie denkt, welke niets meer dan eene soort van Examen is met beslissender en — al krijgt men ook *summi* — treuriger gevolgen. Zij werd wel eens smadelijk uitknippen genoemd, ter sluik, zonder trommel of trompet. Dit was echter minder billijk gesproken. Eene private Promotie toch sluit in geenen deele de Promotiepartij uit, en geldelijke of verstandelijke omstandigheden maken haar meermalen noodzakelyk. Toch is 't het ware niet. Een knap student moet publiek promoveeren. De monniken, ofschoon wij over het algemeen weinig meer van hen leeren willen, besloten nooit een hoofdstuk van hun handschrift zonder eene sierlyke en bonte arabesk. Zoo ook besluite men waardiglyk eene eerlyke studentenloopbaan en de genietingen der zorgelooze jeugd met eene plechtigheid, zoo plechtiglyk gevierd als de beurs en de voorvaderlyke gebruiken het toelaten. Dan tooie men, reeds twee dagen voor den beslissenden dag, den kop der paarden met roode, groene, zwarte, witte of blauwe vederbossen, dan roepe men — *vox clamans in deserto* — al de professoren in den toga, dan richte men een gastmaal aan, dat de verhitste verbeeldingskracht tergt, dan late men zich door geene hinderpalen, door geene onaangenaamheden afschrikken, ja, trede zelfs niet terug voor de naamlooze wreedheid een tweetal zijner beste vrienden in dat vage-

vuur, hetwelk tot het tegendeel van een hemel leidt, mede te sleepen!

En welk eene reeks van bezwaren, van ramspoeden, van verdriete-lijkheden, die hen, Paranymfen, gelijkelyk met u, Doctor, te wachten staan! Onberekenbaar zijn zij, talloos. Zal Klikspaan alles optellen? Wie vergt het? Maar toch iets er van, dat onder de pen komt!

Hoe lang te voren reeds ziet men dat vreeselijke gedrocht: Promotie, in de papieren wolken eener Dissertatie gehuld, gelijk eene noodlotige staartster, aan den gezichtseinder des Academiezwerks opgaan, onze jeugd met verderf dreigende? Het Doctoraal is achter den rug, colleges teisteren den outerknaap van Minerva niet langer, hij is geacht, geëerd, gezien, hij is gelukkig. Waant het niet! Daar dreigt de Dissertatie, het eerste gelui, de eerste zweepslag naar het graf. Men kiest eene stof en naar deze den Promotor, den Calchas en den Kikman der plechtigheid. Maar deze heeft reeds zijne lading Doctorandi binnen, mag, volgens onderlinge afspraak der professoren van de faculteit, geene jongelui meer aannemen en verwijst u, evenwel niet zonder u eenigen tijd opgehouden te hebben, naar een anderen. Eerste teleurstelling. Die andere vindt de stof minder geschikt, ook daarom, dewijl zij het meer was voor den eerst tot Promotor gekozen hoogleeraar. Schermutseling, strijd, nederlaag. Want zonder hooge woorden behoudt men het onderwerp zijner keuze zeldzaam. U wordt een ander, vreemder, onbehaaglijker, minder met de strekking van uwen geest en uwe studiën overeenkomstig onderwerp opgedrongen. Men tiert wel en kijkt als een oorworm, maar komt er niet verder door en geeft zich van neerslachtigheid op genade over.

Nu gaat men, in Gods naam, maar aan het lezen voor-, vervolgens aan het schrijven van het proefschrift, *qualescumque studiorum primitias*, en verkeert onder de voor het meerendeel jongere broeders in de gesteldheid van iemand, die zijne Dissertatie schrijft, hetgeen zooveel beteekent als: — Je moet maar liever met dien kerel geene conversatie aanknoopen, want die snijdt toch gauw uit. — Het gaat u als een mooi meisje, dat verloofd is geworden: geen der vorige pluimstrijkers, die meer naar haar taalt. De student is verzegd aan de groote maatschappij, de Academische trekt het hart van hem af. Men klimt op naar de Bibliotheek. De ontvangst is er niet hartelijker dan op meer dergelijke vaderlandsche inrichtingen. De boeken, welke men verlangt, heeft deze of gene hoogleeraar om zijn Dictaat uit te compileeren, gelijk zijn leerling het zijne Dissertatie wilde doen, reeds langer dan een jaar aan zijn huis. Zoo men niet op de te gemoet komende welwillendheid van zijn Promotor en van den Bibliothecaris rekenen mag, hoe zal men er komen, daar men allerwaarschijnlijkst de voornaamste bronnen ontberen moet? Is men Jurist, bewerkt men eene geschiedkundige of zuiver rechtsgeleerde stof en heeft men een vriend in Den Haag, dan kan men mogelijk van daar boeken van de *Bibliotheca regia* laten overkomen; doch is men Medicus, staat

men naar het Proponentschap — sommigen verbeelden zich nog dwaaslijk, dat het een toestand van overgang is — hoe redt men zich dan, althans zoo de onontbeerlijke Emeis er geen raad op weet? Ongeluk op ongeluk! Eindelijk en ten laatste is de grootste helft van het stuk afgearbeid en in het net geschreven. Men brengt het den Promotor om na te zien. Binnen veertien dagen wordt het manuscript terugbe-loofd. Men arbeidt voort. Het geheel raakt voltooid. Ook dat brengt men den hoogleeraar en verwacht het eerste gedeelte terug; maar professor heeft nog geen tijd gehad en verzoekt mijnheer vriendelijk over een paar weken, vroeger is het hem ten eenenmale onmogelijk, terug te komen.

— Wanneer promoveer je?

— Hoe staat het met je Dissertatie?

— Ben je al aan het drukken?

Met dergelijke vragen verbittert de studentenschaar telken dage uwe vooruitzichten, gedurig aan den ophanden zijnden scheidingstond en de pijnlijke verwachting van de onherroepelijke bepaling er van herinnerende. Dat duurt zoo ongeveer twee maanden. Wekelijks trekt men aan de bel des Promotors, wekelijks laat men zich op stoep afscheppen met een: — Mijnheer is niet thuis — of: — Mijnheer is niet wel — of: — Mijnheer heeft belet. En met welk een nauwgezetten ijver en voorbeeldige belangstelling de hoogleeraar zijne taak heeft opgenomen, mogen de aantekeningen en veranderingen in het handschrift beslissen, dat men geheel onverwacht op een goeden avond met de complimenten te huis krijgt, welke aantekeningen en veranderingen bewijzen, dat zijne Hooggeleerdheid er zich, na lang tegenop zien, maar van afgemaakt en slechts de bepaling der wet heeft in acht willen nemen: toe te zien dat daarin (in het proefschrift) niets gevonden worde, strijdig met de openbare orde en goede zeden. Art. 108.

Den Promotor te boven, gaat men op tot het bibliopolium en is overgelukkig en verheugd in het bezit van het manuscript. Maar welk student heeft ooit met uitgevers te doen gehad en zich niet in een leger gevallen gezien van allerlei kleine kwellingen en haarkloverijen? Daarbij is de Doctorandus onbedreven, weet meestal niet, hoe hij het zal aanleggen om eene drukproeve na te zien, het woord revisie is hem vreemd, van uitgeven begrijpt hij niets. De uitgever zal wijs zijn voor hem. Wat is zulk een man onderdanig en gedienschtig! Doch wee u, zoo gij eene spaak in zijn wiel durft gooien! Elken gulden, dien gij hem aftrekt, zal hij u terugschenken met woeker van plagerij, zich oplossende in een enkel, doch schrikkelijk woord: getalm. Wij willen hier niet uitweiden over de onberekenbare, ontelbare, dagelijks, als zoovele speldeprikken, terugkeerende smarten en folteringen, welke dat woord in zich besluit. Maar gij, toekomstige martelaren! wendt u tot ouderen van dagen, vraagt het hun en ziet hen verbleeken en sid-

deren bij het herdenken aan dien wreeden tijd, toen zij eene Dissertatie schreven, aan dien nog wreederen, toen zij eene Dissertatie op de pers hadden, en zij zelve, de wildzangen van voorheen, onder den duim van een boekworm zaten. Hoe sneller de Promotie aanspoedt, hoe minder het drukwerk schijnt te vorderen. Want deze is eindelijk, echter niet zonder duizend kleine bezwaren, tegenstribbelingen, haspelarijen en hinderpalen, vastgesteld. Ook is, na een ganschen dag als een loopjongen van Promotor naar Rector en van Rector naar Promotor gedreven te zijn, de aanstaande Doctor zeker van zijn uur, dat onherroepelijk is vastgesteld. Alles is dus nu gereed, alles. Maar de uitgever niet. De Dissertatie is niet afgedrukt. Evenwel zij moet het wezen, en niet alleen afgedrukt, maar ingenaaid en ingebonden; te weten: vijf exemplaren in heele banden: voor de oudelui; voor Willem II, wien men bij gelegenheid zal pogen zulk een omslachtig visitekaartje door een of anderen kier van het paleis te pousseeren; twee voor de Paranymfen; één voor den Promotor aestumatissimus; — vijf en twintig halve bandjes voor de professoren van de faculteit, den Rector Magnificus, den Secretaris van de hoogeschool, Opponenten en verdere nadere vrienden en betrekkingen: dertig bandjes! en Loeber is ook zoo heel vlug niet! De uitgever lacht in zijn vuitsje en neuriet: — *Nous le tenons!* — met de valsche ridders uit *Robert le diable*.

— Dan zal men des nachts moeten doorwerken, mijnheer!

— Ga je gooi! zucht de ongelukkige, het hoofd onder den ijzeren nooddwang buigende.

— Ik ben aan de heidenen overgeleverd, denkt hij, maar het zij zoo! en onderwerpt zich zonder morren.

Want, voelt gij? dat 's nachts doorwerken klinkt hem niet zoo liefelijk in de ooren als weleer, toen het uitgelatene vreugd en baden in overtollige levensweelde verkondigde. Maar al te zeer begrijpt hij, dat het in den mond des boekverkoopers niets anders beteekent dan:

— Nu, mijnheer! zooals u verkiest, gedaan kan u het krijgen, maar u moet niet op het geld zien.

Hetgeen alweder niets anders beteekent dan:

— Kip, ik heb je! In die fuik had ik je gewacht!

Helaas! al kostte uw vroeger doorwerken óók geld, gij hadt er ten minste plezier voor! Maar voor een ding, dat niemand leest, dat men zelf niet eens mooi vindt en geene vier dagen te leven heeft!...

Welk een toestand! Etter en bloed zweet men van angst niet klaar te zullen komen; men is in eene koorts van bezorgdheid, van gejaagdheid; men zou wel mede willen letterzetten en niet wijken van de kasten. Deze aangename positie nu heet op zijne Promotie staan. Zoo staat men ook voor zijn gemak op een gespannen koord; gelukkig, dat er twee Paranymfen op de uiteinden van den balanceerstok zitten! Evenwel na lang zuchten, draven, smeeken, brommen, na dagen van vrees, druk, ijlhoofdigheid, vertwijfeling, is het werk, door kracht

van maffen als door stoomkracht gedreven, afgeraakt, en dankbaar ontvangt men de boekenstapels en de dertig ingebondene exemplaren op best papier uit handen van drukker en boekbinder aan huis, waarop men zich haast de vijftig door willekeur afgeperste en uit dien hoofde expresselijk op koffie- of zoogenaamd pedellenpapier gedrukt, den Academischen Mercurius ter hand te doen stellen.

En nu die twee getrouwe vrienden, die hij tot Paranymfen doemde en halverwegen in zijn val, tot aan den drempel der groote maatschappij, tot aan de trede der diligence, medesleept! Hoe duur en hoe zuur doet hij hun hunne vriendschap te staan komen! Maar zij zijn goedwillig bereid, en gaarne verdubbelt hunne teederheid en dienstbetooning omtrent den braven makker, nu deze hen reeds zoo spoedig en voor altijd gaat verlaten. Op hen rusten voornamelijk de huishoudelijke lasten. Zij herzien de proeven van het proefschrift, zij deelen in al de beslommeringen, in al de onrust, welke aan de uitgave kleven. Voor drukker en uitgever zijn de Paranymfen met den Doctorandus een Cerberus, die uit zijne drie keelgaten grimmig tegen hen aankeft. Zij zijn het, die de lijsten maken voor het omdeelen van de Dissertatie: wie zijn de Candidaten van het vak? Nu komt de duizend en ééne kleinigheid, nu alles dat afgesproken en besteld behoort te worden, alles dat men vreest te vergeten en vergeet; nu zorg men, dat Robert zorgde, dat Jongmans zorgde voor het kostuum, dat de administratie in het groote en in het geringe naar eisch geschiede, dat alles naar order worde uitgevoerd en in orde zij, alles voor de felicitatie gereed, dat niets ontbreke aan het gastmaal en de feestelingen naar genoeg en rang — daar heerscht vrijwat meer étiquette in die woeste studentenwereld dan een Philister droomt — geplaatst zijn, dat, zoo de Doctor muziek achter tafel verlangt, deze naar eisch uitvalle, dat.... Kortom, ik was liever vlieg en zat in een spinneweb.

De gewichtige dag licht aan. De fraaie koets komt weder op de proppen, de staatsiedegen wordt weder aangehaakt, de gekleede rok aangetrokken, de klak onder den arm gestoken, en Doctorandus en Paranymfen toonen bij het binnentreden in het groot Auditorium, dat zij niet tevergeefs gedurende zes weken hunne kuiten hebben laten staan. Nadat de professoren plaats genomen hebben, beklimt eerstgenoemde bleek en ernstig het laagste der beide spreekgestoelten, de Paranymfen staan aan beide zijden. Vóór hen zitten de Opponenten, daartoe uitgenoodigd of daartoe met opzet verschenen, rechts de Professoren, links de Doctoren; de achtergrond is met figuranten gestoffeerd. Met eene bevende stem vangt de Doctorandus aan, zich bereidende als een andere Karel V, die, evenals hij, nog zoo gaarne op het verlaten pad zou teruggetreden zijn, met levenden lijve zijne uitvaart te vieren.

QUOD BONUM FELIX FAUSTUMQUE SIT.

ANNUENTE SUMMO NUMINE
 EX AUCTORITATIE SECTORIS MAGNIFICI
 AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU
 ET
 NOBILISSIMAE FACULTATIS MEDICAE DECRETO,
 PRO GRADU DOCTORATUS SUMMISQUE IN MEDICINA HONORIBUS
 AC PRIVILEGIIS IN UNIVERSITATE LUGDUNO-BATAVA RITE AC LEGITIME CONCEQUENDIS,
 DISSERTATIONEM MEAM ANATOMICO-PHYSIOLOGICAM
 DE
 SYSTEMATE UROPOIETICO, QUOD EST RADIATORUM, ARTICULATORUM
 ET MOLLUSCORUM ACEPHALORUM,
 DEFENDERE CONABOR, QUAPROPTER OMNES QUI MECUM
 DISPUTANDO CERTARE VELINT, UT DUBIA SUA SYLLOGISTICA
 ET PERSPICUA RATIONE MOVEANT,
 ETIAM ATQUE ETIAM ROGO.

Nauwelijks zijn hem de woorden uit den mond of een quidam uit den hoop rijst op en neemt het woord.

Vreeselijk! waar hij ook rondblikke, overal tegenstanders, overal aanvallers, overal rechters en nieuwsgierigen, die elk zijner woorden zullen wegen, elke zijner misvattingen kleeden in lood en werpen in de schaal des kwaads.

Gij vergaapt u aan den schijn, liefste vriend! Als ge hier een weinig langer als student zult gedegeerd hebben, worden u de oogen wel geopend. Dit alles is niets meer dan eene ijdele vertooning, comediespel, pralerij, vuurwerk. Men behoort er slechts Latijn wel en blootheid niet voor te kennen. Gij ziet er vreemd van op! Toch is het zoo, en de Studenten-Almanak bevestigt mijn gezegde.

Disputeeren.

A. Daer niet gewonnen wort, is 't ijdel dat men strijt.

B. Een krijgsman wint genoeg, al wint hij niet dan tijd.

VONDEL.

Ziet gij! allen, die daar in de zoogenaamde opponentenbank zitten, het zijn vrienden en bekenden; zij zijn verschenen met de vredelievendste oogmerken; zij bewijzen den Doctorandus een dienst, welken deze met een couvert aan zijn galgemaal beloont. De punten van tegenwerping zijn afgesproken en bepaald, zoowel als de punten van verdediging. Het is dopjesspel, spelen met doorgestokene kaarten. Geef er maar acht op! Het pad is schoon geschoffeld, het spoor bereid, de weg scherp afgebakend. Luister! Hoort gij 't niet? De Opponens wijkt voor de redenen van den Doctorandus quia amicitia causa tantum dubia movebat. Let op! Niet ver van hem zal zich

zoo aanstonds wel een ander verheffen. Kijk! daar staat er reeds een!

— Meo jure!

Dat was eene stem uit den hoek der professoren, welke den opstandeling in het niet doet terugzinken.

— Nu trekt onze Medicus toch een vies gezicht.

Ja, zijne berekening is een beetje in de war, maar dit gebeurt altijd, en hij heeft immers ook daar wel op gerekend. Gevaarlijk is het evenwel niet. Het zal eene schermutseling zijn van eenige oogenblikken, en de professor is voldaan.

Onder het defendeeren wordt de patient hoe langer hoe meer opgewekt; hij vergeet, dat hij zijn zwanenzang zingt; het tegenwoordige oogenblik overstelpt hem; zijne gedachte trekt zich uitsluitend samen op het onderwerp; zijne inspanning schenkt een vrijer, helderder leven aan zijn geest. Het uur vordert, smelt ten einde. Daar staat, na eene dorre, druilige oppositie van een slecht bespraakten advocaat, plotseeling en driftig voor de tweede maal een klein manneken op, door niemand opgemerkt, alvorens hem, een kwartier geleden zijne eerste poging wagende, door een hoogleeraar het stilzwijgen werd opgelegd. Verwondering en te gelijk teleurstelling en gemelijkheid teekenen zich op het gelaat van den Defendens. De Paranymfen, die zich in hunne kriebelige verveling onophoudelijk met de toelisterende studentenschaar schertsenderwijze den tijd hebben zoeken te verdrijven, verdubbelen hunne teekenen van verstandhouding met enkele snaken in de buurt. De oppositie is deerniswaardig, het antwoord er op kort en stug.

— Concedo, zegt de Opponens en verdwijnt onder de menigte.

— Is Heintje weer een bakje eten komen halen?

Het was de Klaplooper. Nauwelijks is het laatste woord hem tusschen de lippen vandaan, of de magere gestalte van den Opponens quand même — gij hebt immers niets tegen dien titel, hooggeleerde? — rekt zich krakend uit boven die zijner ambtsbroeders. De man weet nog minder van de medicijnen dan doctor *** — vul in naar uwe ondervinding! — doch opponeeren zal hij, al moest hij bezwijken, stranden en vergaan. Dit laatste zal hij echter niet. Hij ziet in de oppositie niets anders dan eene gelegenheid om geluid van zich te geven en, daar hij zoo doof is als een pot, is hij nooit bij machte eenige andere repliek op de nooit verstane verdedigingsgronden in het midden te brengen dan een pluimpje aan den Doctrandus. Deze echter zal hem een droeve dag zijn. Ternauwernood heeft hij zich in zijn eersten omhaal van woorden begeven, of de klok slaat het uur, en de dikke tong van den pedel het uur nog eens dunnetjes over.

— Hora audita.

Zal de arme professor zich daarom voor uit het veld geslagen houden? De Defendens antwoordt, onder de schuifelende beweging

der menigte, iets, hetwelk door niemand verstaan wordt, en de grap is uit. Daarop zegt hij met een vrij ademend gemoed:

HISCE ITA FELICITER PERACTIS,
 DEO OPTIMO, MAXIMO, SIT LAUS, GLORIA, HONOR.
 RECTORI MAGNIFICO PRO AUCTORITATE,
 AMPLISSIMO SENATUI ACADEMICO PRO CONSENSU,
 NOBILISSIMAE FACULTATI MEDICAE PRO DECRETO,
 PROMOTORI AESTUMATISSIMO PRO CONSILIIIS,
 EIQUE UTI ET RELIQUIS PRAECEPTORIBUS CLARISSIMUS
 PRO EGREGIA INSTITUTIONE,
 PARANYMPHIS AMICISSIMIS PRO AUXILIO HISCE
 DIEBUS PRAESERTIM MIHI PRAESTITIS,
 OPPONENTIBUS (VIRIS CLARISSIMIS, CONSULTISSIMIS,
 AMICISSIMIS) PRO DUBIIS EGREGIE PROPOSITIS,
 VOBIS DENIQUE QUOTQUOT HIC ADESTIS PRO HONORIFICA
 VESTRA PRAESENTIA QUA HUNC ACTUM SOLENNEM
 ORNARE VOLUISTIS, GRATIAS AGO HABEOQUE
 QUAM MAXIMAS.

Vervolgens treedt hij den kathedr uit. De helden der geleerdheid in zwarte tenue worden één voor één en de rest aan troepjes, in hun geforceerden marsch naar de Senaatskamer, in oogenschouw genomen door de Academische jongelingschap met de petten omlaag, die alleszins hare tevredenheid te kennen geeft over de fiere en dappere houding der manschappen, waarop, zoodra deze de kortegaard zijn binnengerukt, de Doctorandus naar het zweetkamertje snelt, waar hij zich het zweet ditmaal afdroogt, en er fluks een spiegelgevecht wordt geleverd van stompen, trappen en elbogen, uit lust om van de eigenlijke Promotie te kunnen getuige zijn, terwijl het daarbinnen, wegens den graad, niet minder heet toegaat. Weldra is er eerbiedig front gemaakt en zit de Doctorandus over den breedten Senaat aan de lange groene tafel. Er heerscht eene plechtige stilte. Nadat de Rector Magnificus de gewone formule geëindigd heeft, wordt de eed voorgelezen in deze bewoordingen:

Testor Deum omnipotentem (sancte promitto) me in curandis aegris, diaetam aliaque remedia, quantum ingenii viribus assequar, ex artis regulis ad aegrotantium salutem et commodum commendaturum; nec prece, nec pretio aliave de causa pharmacum noxium cuiquam propinaturum, nec gravidae abortum procuraturum. Audita vel visa inter curandum, nisi Reipublicae ea efferri intersit, silentio suppressurum; in examine autem forensi ad iudicem fideliter relaturum quid actum, quid repertum sit, et de indole mali ex animi sententia religiose pronuntiatum. Et in his omnibus pietati, honestati et concientiae integritati operam daturum. —

Haec si sincere praestitero, nec sciens fefellerò, felix mihi per Deum
vita et ars esto.

De Senaat rijst op, de Doctorandus steekt de twee voorste vingers
der rechterhand, den handschoen uitgetrokken hebbende, in de hoogte
en legt de belofte, of zoo gij aan het woord hecht, den eed af:

— Ita me Deus juvet!

Hierdoor aan de voorwaarde van de Promotie voldaan zijnde, gaat
de Promotor tot de eigenlijke bevordering tot Doctor in de genees-
kunde over; met het: — te maximis laudibus Doctorem dico,
creo, renuntio — valt achter den jongeling het gordijn des onher-
roepelijken verledens over zijne rozeroode jeugd en is het hem alsof
zwarte duivels en geesten hem aangrijpen en onder het gezang van:

Dignus, dignus es intrare
In nostro docto corpore,

door onafzienbare ziekenzalen heensleuren.

Nu treedt de versch gebakken Doctor in de wis- — ik verspreek
mij — in de giskunde, naar buiten, klieft de golven zijner zee van
toehoorders en snort met zijne twee alterego's naar de Plaats
Royaal, omstuwde door drommen Ornatissimi, Clarissimi, Doctissimi,
Dilectissimi, en welke superlativi al meer op zoo'n dag chocolade lusten.

— Ga je mee naar de felicitatie?

— Ik zal het maar met een kaartje afdoen.

— Jij dan?

— Wel ja, kom! Laat ons kroeg houden in het Noordeinde!

— En waarom zouden wij niet?

Er is maar ééne schrede van Toon Muller naar moeder Schlette.
Geen huis, dat meer van een bijenkorf heeft dan de Plaats Royaal
tijdens eene felicitatie, met dat onderscheid nochtans, dat de insecten
er minder komen brengen dan halen. Aan den ingang is het
reeds als een potje met pieren, de gansche Noordeindsbrug is in-
genomen. Garrer is niet meer veilig in zijne bakkerij, het hek der
Plaats Royaal buigt, als dat van De Pauw, onder de Afleggers.
De gang is verstopt; overal stiklucht, overal rook; het is om te be-
keeuwen. De knechts, trots het gedrang, schieten voorbij als wevers-
spoelen. Loopen wij links dat haventje binnen en begroeten wij den
oorsprong van die beken madera en malaga, van die stroomen cho-
colade, lange beschuitjes, afgerukte mastbosschen, medevoerende in
hunne vaart! Het kamertje staat vol jongelui, ginnegappende met
Doortje en Leentje, de bedrijvigste en vriendelijkste deernstjes ter wereld,
terwijl de goede, brave, dikke, vette moeder Schlette, eene middel-
soort tusschen eene poffertjesbakster en eene Geldersche keukenmeid,
bomvrij aan een hoekje van hare tafel tegen den wand zit en over
alles een wakend oog houdt. Toch schiet haar nog altijd, te midden

van het gedruis en gewoel, genoeg gelegenheid over om ieder een opgeruimd lachje en een hupsch woordje toe te voegen. Ook trekt zij, benevens hare lieve dochttertjes en hare goede gaven, die u hier uit de eerste hand toevallen, meer studiosi aan dan de najver van den koning van den dag kan verdragen, en allengs propt de schuldelooze kout het vertrek zoo vol, dat er aan geen inschenken, ronddienen, heen en weder loopen meer zou te denken vallen, zonder den bijstand van een der Paranymfen, die weldra de menigte met een zoet lijntje en een: — Och, toe meneeren! Als je blijft! De Doctor verzoekt het — de gang inwerkt, waarop de stoet als een op elkander klevende zwerm de achterkamer binnenstuift, aan wier ander uiterste zich de Doctor bevin- den moet.

- Wat is het hier vol!
- Welk een beroerde damp!
- Eene broeikast!
- Bonjour!
- Bonjour!

Een Paranymf met een bundel gouwenaars in de hand rond- draaiende. — Eene pijp?

Iemand, die met zijn eigen kopje chocolade besausd wordt. — Pas dan op, kerel!

De Paranymf spottend. — Jan, een ander kopje chocolade voor mijnheer!

Jan. — Een kop chocolaad, mijnheer!

Mijnheer. — Verrek!

- Waar is de Doctor?
- O, daar heel in de verte! Dáár staat hij.
- Hij praat met een dominee.
- Met wat voor een?
- Of ik al de steken kon! Een vent, die een lulla van een kwartier heeft gehouden.
- Als dat zoo is, laat mij dan eens door!
- Laat mij eens bij dat blaadje madera!

Een professor, die binnenkomt en in zijne kippigheid den Doctor vergeefs tracht te ontdekken, doet op hetzelfde oogenblik met den rand van zijn hoed — een student zou dien ophouden — het blaadje kantelen.

De Paranymf met de pijpen. — Wil je ook rooken?

- Wacht je voor den derden keer!
- Stoot me niet, als je 't laten kunt!
- Ga dan maar even op zij, dat ik door kan!

Men drukt zich tegen het behangsel aan en smijt een paar ledige glaasjes op den grond, bij een dertigtal andere op het richeltje van de lambriseering te roesten gezet en onmiddellijk door de menigte vertrapt. Eindelijk staat men voor den grooten man van den dag,

voor het middelpunt van alles wat geschiedt, van alles wat voor- en omvalt, en nu is het en hoort men niets anders en niets meer dan:

- Doctor!
- Doctor!
- Doctor!
- Doctor!
- Doctor!

En bij ieder bekend, half bekend, onbekend aangezicht, dat voorbijstrijkt, steekt de Doctor de hand uit, maakt eene lichte buiging en zet een glimlach. Dit heet gelukwenschen, en de handen, die 's Doctors hand aanroeren, houden niet bij honderden op; het zijn slappe en ferme, lauwe en kille, droge en klamme, witte en zwarte... — Water, water! zal hij roepen, zoodra hij te huis komt, en hij zal zich de hemdsmouwen opstroopen.

Meent echter niet, dat hij aldus door allen, kennelijk en openbaar, in zijne glazen malaga wordt verheerlijkt en in zijne koppen chocolade aanbeden! Zijne naaste vrienden maken het beter met hem; zij rukken zich los uit den wriemelenden hoop, scharen zich bij den schoorsteen, en hun gepromoveerde broeder strekt hun voor een oogeblik ten bolwerk tegen de invallen der Noormannen. Zij nemen een warm en hartelijk deel in zijn wedervaren en sluiten zich aan bij de professoren en de meer bejaarde heeren, die de felicitatie met hunne tegenwoordigheid vereeren en wien de Doctor zich natuurlijkerwijze ook meer bijzonder wijden moet. Zij gaan ook een stevigen handdruk bieden aan den vader huns vriends, een deftig man met grijsachtig haar, geheel in het zwart gekleed, door zijn leeftijd en zijne lange verwijdering uit de Academiestad vreemd geworden aan die woeste jongelingschap, zoo zonderling toegetakeld, gehaard en gebaard, gestokt en gepet, met afgrijselijke tusschenwerpsels, dolle gebaren, uitheemsche en wonderbaarlijke woordkoppelingen, vreemd geworden aan de stad en hare inwoners, onbekend met al degenen, die hij om zich heen ziet, en overgeleverd aan een langdradigen Leidenaar, een taaien hoogleeraar en den ootmoedigen uitgever van zijns zoons Dissertatie. De pikeur van de manege houdt zich nader bij de deur. Al kennen zij den ouden heer even weinig als hij hen, vriend van den Doctor te zijn, is het niet genoeg voor diens vader om de hand van een Academieburger met liefde te vatten, geeft het niet toereikend recht aan een student hem diezelfde hand toe te reiken, welke de hand van zijn kind altijd zoo fideel heeft gedrukt? Ja, voorzeker! en wanneer het hart van een jongeling op de rechte plaats zit, zal er dan op dat oogenblik niet een woord uit opwellen, hetwelk den ouden man een traan in het oog lokt, hem evenzeer op zijn lieven zoon als op diens vrienden trotsch doet wezen en in zijne ziel nog levendiger feestvlam ontsteekt dan deze dag in den schoot van zijn huisgezin?

Langzamerhand nemen de meeste aanwezigen afscheid, vele trekken

met stille trom af, de meer bekende blijven nog eene poos en rooken eene sigaar; de genoodigden op de partij worden tegen vier uren in hetzelfde lokaal bescheiden, en weldra bevindt de Doctor zich met zijn vader en zijne Paranymfen alleen.

Het voornaamste van eene Promotie is het promotiefeest.

Te vier uren heerscht er eene ongewone opschudding in het Noordeinde. De Doctor, omstuwtd door zijne Paranymfen, den auteur van zijn leven en zijn broertje, dat op een kantoor is, staat op de stoep van de Plaats Royaal en haalt zijne gasten in, die, evenals de amphitryon en diens handlangers, hunne deftige plunje, den sierlijken dos, met de smerigste pakken hebben verwisseld. Eensklaps, aan de Wittepoort en langs het Rapenburg, verneemt men wielgerol, zweepgeklap, hoefgetrappel.

— Daar komen de rijtuigen!

Waar zal het heen? Welk oord heeft de Doctor na rijp beraad tot de plaats van zijn lijkmaal bestemd? Voorzeker niet den Leidschen Burg, waar men niet in kalessen met lang span zou hrensellen, maar nederig en onbespeurd heenstappen op zijne zolen. Ook heeft de Doctor wél gedaan en een bewijs gegeven van zijn goeden smaak. De Burggraaf, vrienden! heeft het beneden zijn stand geacht met zijn tijd mede te gaan en zich niet verwaardigd met de weelde der eeuw gelijken tred te houden. Tracht hij, zich zelven ongelijk, zich te verheffen boven den ossenhaas en het appelmoes, zoo smelten zijne vermete le wicken, en daar hij er tevens veel tegen schijnt te hebben zijne diners anders dan tot collations gestold op tafel te geven, komt dit ongelukkig zwak aan de meerderheid der liefhebbers van vloeibaar jus minder gepast voor. Wegens eerezucht en overdreven ijver kan men dus juist niet zeggen, dat de man voor zijne mededingers bijzonder gevaarlijk is; bovendien is zijne zaal ongezellig en hol, de wijn voor veler hoofden te zwaar, voor veler magen te zuur, terwijl Zwanenburg met de geschilderde wangetjes er steeds tot algemeene ergernis het servet zwaait der onbekwaamste bediening. Eindelijk geeft een feest binnen Leidens wallen veelvuldige aanleiding tot standjes, welke voor de studeerende jongelingschap van de onaangenaamste gevolgen plegen te zijn, waarom de Doctor, dit alles in zijne wijsheid overwegende, zijn gastmaal overal liever aanricht dan ten huize van den heer Kramer.

Veel minder nog dan voorheen het geval zou hebben kunnen zijn, struikelde hij over de Wykerbrug. Behalve dat daar altijd genoeg gelegenheid tot verdrinken in water bestaat, is het ook vrij algemeen bekend, dat, sedert de eigenaar van die lustgaarde, door het voorbeeld verleid, zich zelven op liquor is gaan zetten, die haven verzand is.

Of zou de partij wellicht den ouden, veelgeliefden, onvergetelijken, nu weder als uit den doode herrezenen Veldhorst aanbevolen wezen?

Doch neen! 's mans oude dag schrikt voor dergelijke ruwe feesten terug. Een klein fideel maaltje van zes of acht smulpapen, die zich eens braaf te goed willen doen aan lekkeren baars en lekkeren wijn, dat zou nog iets anders wezen! Te meer daar men Bakhuizen en De Wit heeft.

Wien van deze beiden nu zal het dus gelden, Lisse of ten Deyl? Helaas! het woord moet er uit, Lisse is verlopen. Spreekt ouderen dan Klikspaan over Lisse van voor twaalf jaren, onder Veldhorsts schepter, Veldhorsts kelder en de heerschappij der Senaten! Maar de grijze Veldhorst plaatste de kroon op den krulkop van Bakhuizen: wie kon den oude vervangen? Veldhorsts keurige wijn raakte op, de Senaten werden geveld. Voor den Zwaan hoeveel redenen van verval! En wie noemt Lisse thans meer? Sic transit gloria mundi. Helaas! Hoe dikwijls toch heeft Klikjes keel daar genoten en gegalmd! hoe dikwijls heeft hij daar gelegen op het zachte gras, onder de Senatoriale zuil, met het Minervabeeld gekroond, bij heuglijke gelegenheden ook nog met vlaggen prijkende! hoe dikwijls, zalig in den zoeten wijn, is hij, zich in het diepste van den nacht aan het feestgedruis ontscheurende, nedergezeggen in het koele priëel, en, als een god van Homerus verscholen in eene wolk van dauw, mijmerende weggezonden in de rust, terwijl de stille nacht hem omgaf en het maantje met de nachtegalen over hem waakte! Dan gingen hem allerlei toovergestalten voorbij, welke zijn verhitte geest door het hooggewelfde luchtruim achternazweefde; dan omstroonden grootsche beelden zijn gemoed, dierbare aandoeningen zijn hart; dan verschenen hem onbereikbare wenschen, uitgestrekte scheppingen, flikkerende idealen, waarmede hij dweept tot aan den volgenden morgen; alles hulde zich in de zachte kleuren des regenboogs, alles draaide en duizelde om hem heen en in zijn brein, en hij zou weldra van die aanminnige droombeelden in de zoete vergetelheid zijn vervallen... Daar verneemt hij zijn naam!

— Klik! Bliksemsche Klik!

En hij krabbelde op uit de duistere looverhut en het kostte den speurhond niet weinig moeite, eer hij het ontsnapte wild weder in de warande had teruggejaagd; dat schreef hij dan toe aan zathed en durfde vragen, of er gekotst was of gekotst moest worden. Wie beschrijft Klikspaan's verontwaardiging! daar het immers niets anders zijn kon dan dat de dauw een weinigje reumatisch in zijn heupbeen gekropen was. O! het is mij een wellust te herdenken, hoe ik, in de pauze, mij aan de luidruchtigheid der feestgenooten wist te ontstelen en met enkele dierbaren naar het stille kerkhof sloop, om daar — eere het druivensap! — elkander op eene kille grafzerk in den fluissterenden schemer te vertrouwen wat ons hart onder het openbare zonnelicht niet zou ontvallen zijn. Of wel, nam de opgewekte beweeglijkheid de overhand, wie deed liever met de wildebrassen mede? en wie zal de huizen tellen in wier geheimste schuilhoeken Klikspaan met 'de zijnen een gastvrijen toegang vond, wie de keeren, dat baar-

delooze jongelingen in troosteloze hoop en vollen ernst zich onder het mes der boersche barbierster begaven? Maar die glorievolle dagen zijn voorbij, voorbij met de reusachtige senaatspartijen, die, in een talloos tal chars-à-bancs door vier of zes paarden getrokken, met het krieken van den morgen naar Haarlem reden, in den Hout menschen en vogels verstoorden, te Zomerzorg bitterden en het feest te Lisse met een middagmaal besloten. Toen leefde, bloeide, toen schitterde Lisse. Daarom was er toch de tafel zoo prachtig, de spijs zoo fijn niet, al deed Bakhuizen, in tegenstelling van den Burggraaf, meer dan zijne krachten toelieten. De schotels kwamen smakeloos overversierd op den disch, de groenten hadden meestal een smerig geurtje, alle vleesch: roastbeaf, fricandeau, wild, gevogelte blank en bruin, was met eene zelfde raadselachtige, smouterige sous overgoten; men zat in eene lange, zonnige pijpenla, met witte muren en hinderlijk veel ramen, zoodat het geheel een aanzien van eene boerenbruiloft had. Maar vooreerst was er de wijn zoo zuiver en aangenaam, en dan was men er in allen deele zoo wel en zoo gezellig, men kon zoo goed met den kastelein en de bedienden overweg, de lijken werden er zoo trouw en eerlijk verpleegd, men verstond zich zoo uitmuntend met de dorpelingen; eindelijk, hetgeen de deur toedoet, Lisse was in de mode. En nu, Bakhuizen! waar blijven uwe studentjes? Burgemeester! waar blijven uwe Dissertaties? Ach! de Zwaan is eene gewone herberg geworden, en niemand houdt er meer voor stil dan de heeren van Letterkunde en de Conducteur van dezen of genen postwagen.

Maar welk eene verstrooiing! Klikje! waar was uw verstand, dat gij vragen kondt, waar de luisterrijke partij zou plaats hebben? Zagen wij den Doctor dan niet rondrijden in de kostbare koets van De Wit? Zou hij, zoo het feest elders ware besteld geweest, niet in Zuurs overoude pauweveder gezeten hebben? Naar ten Deyl dus, naar het Huis ten Deyl! en Klikspaan vraagt den Doctor nederig voor zijne zonderlinge onderstelling verschooning, dat het in een ander lustpaleis dan dat van De Wit zou wezen. Daar toch en daar alleen is men op de hoogte der hedendaagsche beschaving, daar weet men een feestdich met keurigheid en smaak, zonder overlading, maar ook zonder karigheid, aan te richten en te versieren, de schotels met zorgvuldige bevalligheid te doen optreden en door de fijnst doordachte berekeningen, de vernuftigst saamgestelde harmonieën der kook- en braadkunst, de tong te kittelen en te vleien, de keel te prikkelen en te streelen. Te Lisse streken onhandige kinkels langs uw zetel, hier is de bediening onberispelijk. Hier heerscht in alles een goede toon, en De Wit is een hoffelijk man, die zijne beschaafdheid mededeelt aan het leger, hetwelk zijne donkere oogwenken beheerschen. Ja! ten Deyl heeft een zoodanig hoog standpunt weten te bereiken, dat het alle mededingenden loef afsteekt, en ik iederen onbevooroordeelde, die bij de wereldberoemde Frères Provençaux, bij Véry en Véfour, gesmuld heeft,

tart te durven volhouden, dat hunne keuken volmaakter zou wezen dan die van den dikken De Wit. Daarheen dus, daarheen!

Twintig gasten, ondanks al de weigeringen, inzonderheid van gepromoveerde vrienden, twintig gasten staan geschaard op de stoep van het logement; vier kalessen met de vieren wachten ongeduldig. Het voorste rijtuig, de weergalooze promotiekoets, die den Doctor met zijne Paranyfmen en zijn vader ontvangt, staat met de zessen voor, die de manen schudden en vuur uit de keien slaan, alsof zij iets van de eer gewaarwerden. Zuur en Van Hees, met stevels en lederen broeken aan, prijken in hunne mannelijke schoonheid op hunne moedige kleppers. Er is geen oud wijf aan het spinnewiel gebleven; alles wat te Leiden niets doet, gaapt de staatsie aan. De breedneuzige Bravo met zijne jongens werpt zich op tot lijfknecht der hairen sturdinten en laat deze gelegenheid eenige dubbeltjes op te steken niet ontsnappen. Men stijgt in en... rijdt de poort uit? Dat zouden ploerten mischien doen, zoo ploerten ooit promotiepartijen gaven; zij zouden de stad uitsluipen als dieven en boosdoeners, en geen der vreedzame burgers zou vermoeden, dat de kiosk van De Wit daverde van vreugdeschal op het oogenblik huns stillen slaaps. Niet alzo de student. De geheele stad zal het weten: ik ben gepromoveerd! Verbleekt, Leidenaars! bij het gesnor der wielen, het geklap der zweepen, het hoezee der broeders! Ongelukkige! dat alles is voor het laatst! Gij doet wel u op te winden boven het leed en uwe vrienden te zetten onder den wijn! Men rent de Breestraat over; al de juffertjes lichten de gordijntjes schuchter bij een tipje op, en hoe menigmaal zendt een afgunstige mond den brooddronken spoel hond een hatelijken, onverdienden vloek na! Zoo komt men weder op het Rapenburg, en na geheel Leiden getuige te hebben doen zijn van den dollen droes der vreugd, welke allen, met tijdelijke achterstelling van iedere andere gewaarwording, reeds bevangen houdt, slaat men het Noordeinde in, nu eerst de Wittepoort uit, en spoedt zich naar het Huis ten Deyl, alwaar, bij het aankomen, een heir van slaven de wakkere Muzenzonen in hunne armen ontvangt, terwijl in de gang De Wit met een half onderdrukten glimlach zijn buik uit loutere onderdanigheid in tweeën vouwt.

Na een sigaartje en een glaasje madera, wordt men weldra — het is bijna halfzes — ten disch genoodigd. Men neemt plaats. De tafel is met geur van bloemen en keur van bevallig opgedane schotels bezet. Aan des Doctors beide zijden zitten van Adams tijden af, rechts de Paranymfus primus, links de Paranymfus secundus, over hem zijn vader. Aan het eind der tafel, tusschen een duisteren, hoogdravenden, opgewonden Studiosus Philosophiae en een piepjong Medicusje, dat pas komt kijken en bij zijne aankomst te Leiden aan de zorg des Doctors is aanbevolen geworden, een slanke

knaap met een jonge juffrouwengezichtje, oogjes à la Chérubin en hoog gescheidene haarlokken, die met eene kastanjeblonde krul ter weerszijden van zijn blanke voorhoofd afdalen, zit het broertje van den Doctor, dat op een kantoor is en met een leverkleurig broekje, wit dasje, puntige boordjes en achttien jaren is verschenen. Naast den ouden heer zijn twee bedaarde, knappe, oude jongelui geplaatst, die den goeden man door een weinig minder onzamenhangende gesprekken dan die der overigen, den tijd, aangenamer dan anders wel eens het geval zou kunnen zijn, zullen doen vervliegen en hem tevens ter verdediging strekken tegen alle zijdelingsche of rechtstreeksche aanvallen. De eene is Voorzitter van de Medische Faculteit, de andere van het philosophisch Disputcollege ad majora, waarvan de Doctor gedurende zeer langen tijd lid was. De eerste dezer beide heeren zit naast Hendrik den Klaplooper, die zich door middel van oppositie eene plaats aan den feestdich van een nagenoeg onbekende verworven heeft. Oppositie brengt nogal eens waar men wezen wil. Over hem zit ook een Opponens, maar die daartoe behoorlijk door den Doctor was uitgenoodigd en tot zijne geachtste kennissen behoort. Naast den Klaplooper komt Piet Zwaan, wél bekend; naast dezen een Student-Leidenaar, die nog nooit op eene promotiepartij is geweest en aan Papa en Mama beloofd heeft — de eenige voorwaarde hunner toestemming — met de diligence van Le Clerc, die te acht uren uit 's-Gravenhage rijdt, te zullen naar huis komen en zich aansluit aan den jongen Medicus met het juffrouwengezichtje en de gescheidene haartjes. Er was ééne moeilijkheid, onder vele, die de Paranymfen niet uit den weg hadden weten te ruimen, opgerezen in het schikken van de tafel. Waar zou men Van de Velde plaatsen? Lastiger apostel, brutaler rakker, ongemakkelijker opschepper en, naar het oordeel der meesten, beroerder vent, was er niet geschapen; toch moest hij genoodigd worden en kon niet worden voorbijgegaan, daar hij min of meer tot de familie behoorde en de Doctor hem uit dien hoofde ook wel te hooi en te gras zag. Men had hem naast den Praeses der Medische Faculteit geplaatst, die niet minder dan Van de Velde pooten aan het lijf had en hem nogal eens in orde wist te houden; maar — hierin was het, dat de zwarigheid bestond — dan zat hij zoo dicht bij den ouden heer en kon diens geluk door zijne woestheid als anderszins wel eens benevelen. Na vele verschikkingen, waarvan de eene al verkeerder uitviel dan de andere — de Doctor stond er op, dat Van de Velde zoo ver mogelijk van zijn broertje zou gehouden worden — kwam men tot de eerste plaatsing terug en wist er niets beters op dan hem onbarmhartig een der Quaden, die den ouden heer tot bliksemafleider zou dienen, aan den anderen kant te geven. De opening tusschen dezen en den Paranymfus secundus werd aangevuld door een Medicus, een anderen, die geopponeerd had, den Secretaris van ad majora, een Literator en een Jurist.

Nauwelijks is men aangezeten of de Paranyfufus primus neemt de bel en het woord, en spreekt ernstig:

— Meneeren! de Doctor heet u welkom aan tafel. Hij hoopt, dat gulle vriendschap en gepaste vrolijkheid op zijn promotiemaal zullen heerschen en ieder zooveel in zijn vermogen is zal aanwenden om dit feest te veraangenamen en luister bij te zetten. Heffen wij het gebed aan!

En uit onbeklemde borst davert het voorvaderlijk Iovivat. Eerbiedig staat de slavenstoet het einde des lieds af te wachten en nauwelijks zijn de laatste tonen uit de keel, of het gezang wordt door het gerammel van borden, lepels en vorken vervangen.

— Schildpadsoep of Zulienne?

— Schildpadsoep!

— Willen we eens een glaasje van buurschap drinken?

— Laat ons dat eens hebben!

De overburen volgen het voorbeeld.

— Mag ik meedoen?

— Graag! Een klaverblaadje!

Na de soep worden de gesprekken nauwer aangeknoopt, hoewel niet luider, voor het oogenblik althans, gevoerd, maar daar worden lijntjes getrokken de tafel rond, en dit is reeds eene conversatie op zich zelve en wel eene van de algemeenste soort.

— Klaas! willen we eens drinken?

— Jongen, ja!

Van den anderen vleugel der tafel. — Zwaan! Zwaan!

Het is Van de Velde.

— Wie roept mij?

— Ik, bliksemsche verzenlapper! Zuipen!

Piet zonder te antwoorden, steekt zijn glas in de hoogte, knikt even en ledigt het.

Intusschen schenkt het broertje van den Doctor zich bij iedere saluade een vollen beker in, welken hij dan in zijne onnoozelheid ad fundum usque dood slaat. Het kereltje heeft, zoo lang het duurt, een vorstelijk plezier, dank zij den stillen hoek, waar hij geplaatst is en die hem vergunt het schouwspel om hem heen als buiten hem gade te slaan.

Van de Velde. — Piepa!

Piepa geniet juist een schapekoteletje à la dit of à la dat en denkt er niet aan om op te zien.

De Praeses van Medische Faculteit. — Dat geldt u, mijnheer!

De oude heer verwonderd. — Mij?

De Praeses geeft hem de uitlegging aan het oor. Heel aardig vindt de Piepa het niet en evenmin te moeten ontdekken, dat hem onderwijl door den knecht zijn koteletje is afgenomen.

Het leven wast intusschen als eene opkomende zee. Men kan zich van het eene einde der tafel tot het andere nauwelijks meer doen verstaan.

— Blaak! Blaak! gilt de eene Opponens, zonder gehoor te verkrijgen. De eerste Paranymf is genoodzaakt Blaak aan te stooten. Met een wenk begrijpt men elkander, en het zinnebeeld der vriendschap wordt uitgevoerd.

De Medicus, die naast Christiaan Quad zit, tot den Student-Leidenaar, die ouder student is dan hij. — Dirkens, ik drink op je memorie!

De Student-Leidenaar denkt: — Wij drinken, maar doorgronden 't niet.

Een oogenblik daarna is het alweder:

— Dirkens, ik drink op je memorie!

En de Student-Leidenaar drinkt nogmaals en begrijpt het evenmin; totdat Piet Zwaan medelijden met hem krijgt en hij, zonder er langer gras over te laten groeien, de zaak door een teug wijns uit de wereld helpt.

De Klaplooper, wiens geweten schuld bewust is, houdt zich stil en eet.

Van de Velde. — Sakkerloot, lieve beste Quadje! wij hebben nog niet eensjes samen gedronken.

— Niet zooveel, niet zooveel!

— Ben je bang om zat te worden? Allons, rouge bord! Daar ga je! Hoe smaakt je de wijn?

— Heel lekker.

— Dan nog zoo'n glaasje!

— Neen, neen!

— Malligheid! Als dat je laatste glas was, deedt je beter van maar uit te rukken! Toe, gauw! zonder kuren! Je poot van je glas!... Ik zie wel, dat het je smaakt.

Quad speelt stommetje.

— Durf eens zeggen van neen!...

De Paranymfus secundus geeft Van de Velde een teeken, dat hij den Liefhebber, die hoe langer hoe meer het land begint te krijgen, maar liever in zijn eigen sop moet laten gaar koken.

— Heb je nog niet met den Doctor gedronken? vraagt de Opponens, die over Piet Zwaan zit, half verwijtend aan den Student-Leidenaar. Dat mag je anders wel eens weergaasch gauw doen.

De Student-Leidenaar, die van toeten noch blazen weet, met eene weifelende stem: — Doctor, mag ik wel eens een glaasje met je drinken?

Paranymf. — Terstond een rouge bord poenitet!

De bloed kijkt rechts en links, of er geene redding opdaagt.

Paranymf. — Terstond! terstond! Geene gekheid! — en voegt er met gewichtigheid bij: — Den Doctor salueeren!

Allen aan den vleugel, waar het geval plaats heeft, lachen den Student-Leidenaar helder uit, die het naadje van de kous nog maar niet juist vatten kan. Ziet gij, jongeheer! op eene promotiepartij

wordt het er op aangelegd iedereen dronken te doen worden — en men is ook al mooi op weg — uitgenomen den Doctor. En is het nu ook daardoor niet duidelijk en tastbaar, dat deze de Academie reeds is afgestorven en uit minder zalige gewesten, niet anders dan als eene schim, met welgevallen nederziet op het geluk, dat hij sticht in de werken, die hem overleven? Zelf mocht hij zijne gasten den welkomst-groet niet toebrengen; alles geschiedt wegens hem, te zijner eere, uit zijn naam, naar zijne uiterste wilsbeschikking, niets door hem zelven. Hij zit met de anderen — en het is al veel — aan tafel, geeft te schransen, kijkt rond en is eene nul in het cijfer. Hij herinnert aan die Oostersche vorsten, die al de lasten van den staat op den eersten minister laten aankomen en hun leven in de vadsigste ledigheid, den wellust der onbeweeglijkste werkeloosheid, doorbrengen; aan den geestelijken Lama van Thibet, die sprakeloos, zoo het heet in geheimzinnige gemeenschap met de godheid, in dezelfde houding zijne dagen ziet voorbijgaan.

Intusschen is het salueeren, het opgewonden woordwisselen, het geschreeuw en het gesuis, al vrij spoedig door eene zenuwachtige prikkeling gevolgd geworden, welke de beschonkenheid zeer nabijkomt. Van de Velde zegt ten minste, dat hij luizig bezopen wordt, maar stelt u gerust! er is niets van aan, de vent is een ware wijntobbe. Geheel anders staat het met het broertje van den Doctor geschapen, wiens oogjes al bitter verglaasd staan en voor wien alles, behalve het punt, waarop hij staart, zich in een dikken mist begint te hullen. Zijn buurman, die deernis met hem heeft en hem bovendien bij uitnemendheid vervelend vindt, geeft den Doctor een wenk. De Paranymf staat op, spreekt het mannetje aan, doch krijgt nauwelijks meer geluid weerom. Zij waggelen te zamen de kamer uit, en het tooneel, dat vertoond wordt tusschen de groote zaal en de koepelkamer, waar eenige matrassen bij voorbaat op den grond nedergespreid liggen, laat zich, bij zooveel lekkers als nog op tafel staat, ongaarne in bijzonderheden mededeelen.

De Filosoof en het jonge mijnheertje met de oogjes uit Figaro's Hochzeit schuiven nu naast elkander aan.

Van de Velde met eene heesche, doch krachtige stem — zijn manchester jasje staat reeds open, waaronder een hemd, maar geen vest te voorschijn komt — terwijl hij opstaat, flesch en glas in de lucht zwaaiende. — Mannen! wie drinkt een klaverblaadje?

Doch iedereen is veel te aangenaam bezig met zijne makkers om acht te geven op den zouteloozen borrelpraat.

Wie drinkt een klaverblaadje? Jij — jij — jij — jij?

Niemand antwoordt.

— Ik drink een klaverblaadje met jullie allemaal! Daar gaan jullie!

Zoo windt hij zich met zich zelven op.

De Oponens, die bij Van de Velde zit. — Wist je nog niet, dat hij terug was?

De Praeses van de Faculteit. Wie?

— Rombe.

— Dat was wel te voorzien.

Van het andere eind der tafel — O ja! de Muzenzoon.

— Is Rombe dan weg geweest?

— Wel ja, op de sjees.

— Ben je mal?

— Zijn oude had gehoord, dat hij verzen maakte.

— Die droge stokvisch?

— Een fiksche vent en een knappe Medicus, maar verzen maken!

— Laatst komt zijn vader op eene vergadering van het Nut. Daar staat de Dominee. — Goeden avond, Dominee! — Ik wensch u een goeden avond, vriend! Hoe is het met den staat uwer gezondheid en met dien uwer vrouw en spruiten, en hoe gaat het op het kantoor? — De man is, zooals je weet, boekhouder op eene zeemenlappenfabriek te Schoonhoven. — Patent, patent, Dominee! — En den voedsterling der Muzen, hebt gij van dezen ook voldoende berichten? — Dat scheen den sukkel te hoog. — Ik bedoel uwen zoon, onzen student. — Een voedsterling der Muzen? — Die Muzen zaten hem dwars voor de maag. — Nu ja, Muzen of Zanggodinnen, dochters van Jupiter en Mnemosyne, godin des geheugens. — Van wie onze notaris laatst sprak, toen hij dat vers oplas op de bruiloft van zijne nicht? — Dezelfde. — O, mijn hemel en mijn Stoffel! roept op eens de boekhouder luider stem uit, laat den dominee geheel verbaasd staan, snelt de zaal uit en vliegt, verslagen en verwoed, naar huis terug. — Och, vrouw, vrouwlief! wat moet ons overkomen!... Onze Stoffel!... Onze Stoffel!... Het is verkeerd met hem! Ik heb wat moeten hooren! Hij blijft geen oogenblik langer te Leiden! Geen oogenblik! Hij is verloren! Hij moet hier komen! Hier komen moet hij! Dat ik nog zoo'n verdriet aan dien jongen zou beleven! Wie zou het ooit aan hem gezegd hebben? Zoo geschikt! zoo ordentelijk! Een jongen, die nooit las, die zoo trouw college hield, die zoo'n brave dokter had kunnen worden! — Zoo kermde de man al voort, totdat zijne vrouw eindelijk vroeg — je begrijpt met welk een bestorven kleurtje om haren neus — wat er dan toch wel met Stoffeltje gebeurd was. — Hij is op den verkeerden weg, vrouw! slechte kornuiten hebben hem verleid. Dat komt er van! dat komt er van! Waarom hebben wij hem ook zoo ver heen gezonden, in die wereld van ongerechtigheid? — Nu kreeg de vrouw het zonder verder uitstel op hare zenuwen en de kinderen begonnen luidkeels te balken, meer nog om vaders misbaar dan om het voorwerp zelf der moederlijke vrees, en de meid, nieuwsgierig wat er te doen was, vloog eensklaps binnen, bestorven als de vaatdoek, dien zij in de hand hield, totdat de sidderende boekhouder ten laatste radeloos uitbarstte: —

De kwajongen maakt verzen! Dominee heeft het zelf gezegd! — De oude dolleman trok den volgenden morgen brieschend naar Leiden en pakte het zoontje meedoogenloos mede, zonder dat iemand er de reden van begreep. Beren had hij niet, zwijnen heeft hij nooit gedaan, hij was bijzonder gezien onder de Medici, leefde geheel voor zijn vak, droomde van sectiën en vlamde op verlossingen, al moest hij ook in het strengste van den winter midden in den nacht zijn nest uit. Zoodra dominee de zaak vernam, haastte hij zich, met al de stadhuisswoorden, die hij in zijn pakhuis had, het misverstand op te helderen, de oude boekhouder werd het relletje van al de Schoonhovensche zalmen en Stoffeltje ging weder naar de studie, maar behoudt voor eeuwig den bijnaam van Muzenzoon.

— Nu dáár is óók niets bijgedaan!

— Als Piet Zwaan zoo'n Piepa eens had! Piet, dat's een felicitatietje waard!

Van de Velde en Piet drinken een glaasje.

De gesprekken stijgen al meer en meer in tierigheid en toon; eene Haagsche freute zou zeggen qu'elle n'y tient plus, maar in dien dampkring verdubbelt een Leidsch student zijn leven. De Filosoof is druk met het jonge studentje aan den gang, die, al ziet hij er wat popperig en fijntjes uit, toch een aardige, knappe, ferme jongen is, die den Filosoof bijzonder aanstaat, hetgeen wederkeerig het geval schijnt, daar de beminnelijke jongeling zich hoogst vereerd gevoelt, dat een zoo oud en eerwaardig student zich wel zoo gemeenzaam met hem, pas aangekomene, wil afgeven, en met zijne geheele ziel aan de lippen hangt van zijn opgewonden buurman, die maar door dik en dun heenslaat. Zij hebben het, of liever de Filosoof heeft het tegen hem, over poëzie en over het verband tusschen vorm en gedachte in de kunst.

Ieder mensch, aldus kletst onze goede jongen, met den wijn in het hoofd en het hart, voort, ieder mensch bevat een machtigen en onweerstaanbaren prikkel, die hem naar alles wat schoon is, zichtbaar of onzichtbaar, heendrijft. Als stoffelijk wezen dringt de gewaardwording der tastbare schoonheid door middel van de zintuigen in zijne ziel door, en zachte trekken, edele, harmonische vormen, trekken hem tot zich, sleepen hem mede. Als geestelijk wezen wordt de mensch door dien prikkel, welke niets anders is dan de liefde... Heb je Plato gelezen?

— Zoo hier en daar.

— Dan moet je 't begrijpen. Als onstoffelijk wezen, zeg ik, wordt de mensch door de liefde naar de onzichtbare schoonheid heengevoerd, want de geest vereenigt zich met den geest, gelijk het stof zich met het stof vereenigt, en hij bemint de schoone gedachte, wier onverklaarbare tooverkracht de eene ziel geheel en voor eeuwig aan de andere smeedt. Kun je me volgen?

— Ja wel.

— Nu dan! Zooals die wijn de randen van het glas overstroomt, wanneer ik het te vol schenk — hij voegt de daad bij het woord — zoo wordt ook onze ziel wel eens zoo sterk door haar ingeboren schoonheidsgevoel overstelpt, dat het lichaam waarachtig nadeel zou lijden, als de ziel geen middel vond om zich uit te storten. Volg mij nu! Als aan het stof geboeid wezen, dat van het stof de middelen tot mededeelen zijner gewaarwordingen krijgt, zal het lichaam aan de ziel tot werktuig strekken, en de onstoffelijke gedachte zich, door spraak of schrift, in het stoffelijke deel van andere schepselen uitstorten, om daarna in hun onstoffelijk deel overgegoten te worden; met andere woorden, de gedachte zal gedwongen zijn een vorm aan te nemen, welke zich, of in klanken en woorden mededeelt, of wel zich nog lichamelijker door ingeprente teekenen verstaanbaar maakt. Daar het nu in den aard van den mensch ligt, dat het onzichtbare deel met het zichtbare een harmonisch geheel tracht uit te maken, opdat wij het naar ziel en lichaam zouden kunnen beminnen en beide zich wederkeerig zouden kunnen veredelen en volmaken, zoo zijn wij er steeds op uit om door de liefde, welke in ons woont, gedreven... Kun je me volgen?

Het studentje in volle bewondering. — Ja wel!

— en door ons gevoel voor schoonheid medegesleept, aan onze gedachte den bevalligsten, breedsten, onberispelijksten vorm, dien men bedenken kan, te geven — onze Filosoof schijnt niet van gevoelen, dat vorm en gedachte één zijn — opdat zij in dien rijken vorm, als een God in zijn tempel, zou kunnen veilig zijn en geëerbiedigd wonen, en die vorm haar ten burg verstrekke, die haar tegen de aanvallen des tijds vrijwaart en der onsterfelijkheid deelachtig doet worden...

— Soof! je lult als een boek!

— Hou je bek! ik ben nu met hem bezig. — Zoodat, zie je! de vorm de gedachte, de gedachte den vorm verraadt en zij onafscheidelijk en voor eeuwig aan elkander zijn gesnoerd en door elkander geweven. Je kunt me immers wel volgen?

Het studentje eenigszins bedremmeld. — Ja, maar...

Juist kwam de nougat binnen, van nux, omdat hij van amandelen gebrand wordt, een gebak, dat wij gewoonlijk noga noemen en eenmaal door zeker iemand loga, waarschijnlijk afgeleid, niet van het Grieksche *λόγος*, maar liever van het gemeene Loog voor Theoloog, werd gestempeld. Nauwelijks staat de sierlijke suikertempel op tafel of de gezamenlijke gasten heffen, als door een plotselingen waanzin beroerd, uit ééne keel aan, op de wijze van: dat kind, dat heeft geen vader meer:

De Loga wordt ampart gezet,
Part gezet,
Part gezet.

en op hetzelfde oogenblik dwingen een paar gebiedende stemmen een der knechts den schotel weg te nemen en op het buffet neder te zetten, waar hij zijne beurt in de schaduwen der vergetelheid geduldig blijft afwachten, waarop Van de Velde denzelfden knecht, hierop afgericht, tot zich ontbiedt en ten aandachtigen aanhoore van de geheele partij met het effenste gezicht ter wereld den volgenden catechismus overhoort.

- Jan, wat wordt er met de Loga gedaan?
- Ampart gezet, mijnheer!
- Wat is er gedronken, Jan?
- Een gloosie expansie de rōse.
- Niet lachen! brult Van de Velde. Waar is men toen naar toe gegaan? vervolgt hij.
- In de chieret van Verhagen om la Follo te zien.
- Als men vandaag aan zijn vader schrijft, Jan! hoeveel geld krijgt men dan overmorgen?
- Omstreeks vaifhonder gollen.
- Niet lāchen of ik vermoord je! Wat heeft men dan te vreezen, Jan?
- Dat men cashueel voor zijn briefje op zijn eigen kast op zijn eigen smoel krijgt.

Onderwijl is de oude heer met zijne overburen, den Literator en den Jurist, in een taalkundig gesprek gewikkeld.

Literator. — Het is inderdaad eene letterkundige buitenkans de taal, al is het dan ook maar met een enkel woord, te verrijken.

De oude heer. — De behoefte doet ze anders wel vinden.

Literator. — Maar, die ze vindt, is toch een fijn man, mijnheer! Ik bedoel hier woorden gelijk insulter, dat Racine, naar de getuigenis van Vaugelas, invoerde.

Jurist. — Hoeveel woorden heeft het Fransch niet aan de zoogenaamde *Précieuses* te danken!

Jurist. — Je hebt gelijk, en dezer dagen vond Delatouche, zooals ik las, nog het woord *camaraderie*.

De oude heer. — En een onzer meest geachte geleerden het woord *hybridisch*.

Quad. — Maar, als ik zeggen mag, mijnheer! ik meen, dat het woord *hybridisch* reeds lang van te voren bestond.

Van de Velde. — Net als jij lang voor de Typen.

— Daar loopt iemand in, als ik het wel heb.

Van den anderen kant der tafel. — Quad! wil je ook liever hier zitten?

— Hebben wij al eens samen gedronken? vraagt de *Paranymfus primus* aan het buurtje van den Filosoof, dat er vrij dronken begint uit te zien.

Het studentje fluistert tot zijn vriend naast hem:

— Als ik nog één glaasje drink, ben ik weg.

— Doe alsof je drinkt en zet je glas voor mij neer.

Het studentje brengt het kelkje aan zijne lippen, terwijl de Filosoof zijn ledig glas voor het bord van den jeugdige schuift en deze, na schijnbaar gedronken te hebben, het zijne onaangeroerd voor zijn buurman nederzet.

Paronymf. — Wat beteekent dat?

— Mijn glas is leeg.

— Neen, maar dat laat ik niet passeeren.

Hij vliegt op, de Filosoof stuit hem in zijne vaart.

— Och, kom! laat hem met rust, hij is het immers niet gewend.

— Neen, drinken zal hij of ik heet geen Sam! Maar daarom wil ik eerst wel eens een glaasje met jou drinken, want ik vind je een aardigen, goeden kerel en ik heb schik in jou. Geef mij de hand!

Aan kleine trekken herkent men de royale menschen.

— Nu is het onze beurt, maatje!

O, wat kijkt ons studentje zuinig, als dat nog kijken mag heeten!

— Waarom wou je niet eens een glaasje met mij drinken? Je hebt immers niets tegen mij?

— Iets tegen jou hebben! Waarachtig niet! Maar ik...

Philosoof. — Och, Sam! wat heb je er aan!

— Laat mij begaan. Drinken moet hij, al is het maar één drop. Schenk je zelf in! Kijk! zóó is het immers goed. Nog een klein oogeblikje, dan begint de pauze, en over een uur kom je weer zoo frisch als een hoen op het dessert.

Hoeveel moed plegen dusdanige bemoedigende woorden van hen, tegen wie wij opzien en die wij als boven ons beschouwen, niet in te boezemen; hoeveel kracht geven ze en hoeveel vertrouwen te gelijk in dengeen, die aldus heerscht over de aandoeningen des wijns!

— Ik verbeeld mij, vertelt er een, geritsel aan de voordeur te hooren.

— Dat zal weer eene historie voor onzen secretaris zijn!

— Dadelijk spring ik het bed uit en op mijne pistolen aan. Het was over tweeën en doodstil; alles sliep; beneden mij de luitenant, mijn contubernaal; boven, mijn hospes met zijn kroost. Ik luister nog eens, weder hetzelfde gekras. Nu dacht ik, dat tegenweer zaak zou kunnen wezen, laad mijne pistool, doe het kruit op de pan — daar snapt de haan over! Een slag alsof mijne kamer uit elkander sprong! Van schrik smeed ik mijne pistool tegen den grond en wipte weder mijn bed in, daar mocht van komen wat wilde. Nauwelijks lag ik onder de dekens of een benauwde zucht of vloek, het had van beide evenveel, rees op uit de benedenkamer; de bovenkamers raakten ook in beweging, al de bedden begonnen te kraken, ik hoorde fluisteren en stamelen, daar werden deuren geopend, daar werden trappen open afgehoopen, daar werd eindelijk aan mijne deur geklopt; ik hield

mij zoo stil als eene muis. Nu komen zij binnen. Op het gezicht van het moordtuig deinst ieder terug; mijne gordijnen worden behoedzaam weggeschoven en mijn waardige luitenant, met twee opstoppertjes gewapend, benevens mijn ploert, zijn wijf, zijne kinderen en Ka de meid, staan mij met slaapmutsen als kalkovens en oogen als potten aan te grimmen. — Goddank, mijnheer! roept nu de juffrouw, zoodra ze mij ziet, wij dachten zoo warendig allemaal dat uwees uwees verdaan had!...

De bel klinkt en de Paranymfus primus zegt:

— Meneeren, op last van den Doctor stel ik eene pauze in van een uur. Ik verwacht u dus te halftien weder aan tafel.

In de voorkamer vond men speeltafeltjes gereed, aan welke de nuchtersten zich nederzett'en. De overigen zonderden zich af of liepen den straatweg op, echter, op 's Doctors verzoek, niet naar Wassenaar. Want men moet niet denken, dat Wassenaar en Lisse gelijk staan. Te Lisse is de bevolking een student genegen, ontvangt hem wanneer en waar ook met een vleierend gezicht, heeft zijn huis, zijne vrouw en zijne dochters voor hem over en is wel zoo slim van in te zien, dat er altijd iets voor hem overschiet; men is aldaar aan de studenten gewoon, men weet het geheim hen te vriend en in eene goede luim te houden, hoe hen te vatten en hunne zwakke zijde te streelen, en, mits hier en ginds de beurs eens trekkende, kunnen zij alles gedaan krijgen en mogen een potje breken en des noods het gansche dorp in rep en roer brengen. Geheel anders alhier. Ik zet het u een voet binnen Wassenaar te zetten zonder op het onbeschoftst te worden bejegend; een schooljongen is er niet veilig, laat staan een student; de dorpelingen schijnen een gezworen haat te voeden tegen alles wat zich aan studie overgeeft. Te Voorburg weet men niet, hoe zich jegens studenten te gedragen; een student wordt daar aangezien voor een ontembaar dier, een monster uit de woestijn, iets kwaadaardigs, verdierlijks, onmenschelijks, iets losgebrokens uit de hokken van Carter, en als een troepje Leidsche jongelui het dorp binnenrukt en zij een meisje onder de kin voelen, komen terstond de dienders uit den grond op en nemen dreigende houdingen aan op de hoeken der straten, de burgemeester tapt aanspraken in pontifical, de gemeente-secretaris heeft met de grondvesten van het raadhuis en de steedsche buitenlui sidderen op hunne strookjes tuin tusschen den grijzen Vliet en den grijzen straatweg. Maar te Wassenaar is het leelijker; daar durft men de gedrochten uit de Academiestad aan met woorden en met vuisten, en spoedig zouden, wanneer zij niet ten snelste den aftocht bliezen, de Minervazonen, met achterlating van vele petten, mantels en nog meer druppelen bloeds, door de, gelijk Holland in 1830, als één man, opgestane dorpsjeugd worden teruggeslagen. Daarom, vrienden, niet naar Wassenaar! Evenmin — de Doctor smeekt er u om — evenmin naar Den Haag! Laat de wolvinnetjes nu uit uwe gedachte, aan wier bor-

sten zich zoovele Leidsche Romulussen krank zogen, en bewaart de rijstebrij van het hol der wedergeboorte voor nuchterer tijden. Men blijft dus in de nabuurschap, speelt whist, hombra, écarté, of loopt heen en weder; enkelen praten onder een pijpje bij de nis, waar de kachel 's winters brandt, anderen gaan het broertje van den Doctor voor een half uurtje gezelschap houden; in de gelagkamer vieren de koetsiers ook feest, en het is, waar men komt, een leven van belang. De koffie wordt rondgediend, daarna de likeur, en de sigaren zijn der feestelingen met eene kwistige hand gegund.

Daar komt de diligence van Le Clerc aan! De Student-Leidenaar staat reeds, in zoover zijne stukkerigheid het hem niet belet, aan de deur te wachten, met het doel, gelijk het een gehoorzamen zoon beaamt, om stillerjes uit te knijpen. Fluks stapt hij op de trede van den wagen. O wee! Eenige vroolijke gasten, die dieper in de gang bezig zijn radicale en subversieve beginsels uit te kramen, krijgen er den neus van. Weg zijn de staatkundige beschouwingen!

— Wat zou dat beduiden? Houdt hem beet! Houdt hem beet!

— Pakt hem bij zijn poot!

Een geweldig gekerm vervult den wagen. Het was een dikke heer, wien de andere poot gruwelijk op een paar likdoorns getrapt had.

— Laat me los! Ik heb beloofd thuis te zullen komen.

— Daar komt niets van in. Hem poetsen voordat je een toast op den Doctor hebt afgestoken! 't Is nooit vertoond! Trekt hem bij zijn jas!

De Student-Leidenaar handhaaft zich nog op de trede, de lankmoedige Le Clerc slaat reeds het portier van de coupé dicht.

— Jongens, helpt eens een handje! Dirksen wil weg.

En onder luid gevloek aan den eenen en geschreeuw aan den anderen kant, wordt de Leidsche jongeling zoodanig aan kleed en lijf geschoffeerd, geteisterd en gehavend, dat hij eindelijk het evenwicht verliest. Nog geeft hij het niet op, maar klemt zich in het achterovervallen aan den stok vast van den heer, thans zonder likdoorns, en verwacht de andere hand in de strikken van een vrouwenhoed, met het voor beide reizigers treurige gevolg, dat hij, verrijkt met een brok rotting en eenige verknuffelde zwart satijnen linten, te land komt in de armen zijner plagers, die hem ijlings onder woest rumoer in zegepraal naar binnen slepen, terwijl Le Clerc de gunstige gelegenheid te baat neemt om ten spoedigste zijne diligence te sluiten, welke wegrijdt onder het geürm en gejank der twee onnoozele halzen, die, te Leiden aangekomen, nog niet half hunne gal over de booswichterij van die smeerlappen — zoo noemen zij, met permissie! de studenten — hebben uitgestort en zich gelukkig achten in den familiekring, nog versch voor dergelijke uitboezemingen des verontwaardigden gevoels, weder opnieuw den lavastroom hunner gekrenkte eigenwaarde te kunnen laten vloeien. De woede van den Student-Leidenaar, die nu wel gedwongen was te blijven, bekoelde ras, wegens het zotte tooneel en het

zoete van den dwang, waaronder zijne makkers hem deden bukken, hoewel hij nochtans niet ontkennen kon, dat hij er schrikkelijk in zat om des morgens thuis te komen, daar zijn vader wel waarschijnlijk den ganschen nacht vergeefs voor hem zou opblijven; doch toen men hem geraden had, die vrees straks maar kordaat met een glas champagne ampant te zetten, sloot hij vrede met zijn lot en bekreunde zich verder meer om vadertje noch moedertje.

Het uur was om, men begaf zich weder naar tafel.

— Mijne Heeren! zeide de Paranymfus primus, na met het belletje geklingeld te hebben, het is den Doctor aangenaam u weder aan tafel te zien, ter voortzetting van het feest. Hij hoopt, dat dezelfde opgewondenheid, dezelfde vroolijkheid, dezelfde harmonie, zullen blijven heerschen, die in den vooravond zooveel hebben bijgedragen om de partij te veraangenen.

— IJs, mijnheer! — Marskijn, mijnheer! — vallen de knechts in.

Nauwelijks zijn beide genuttigd, of de bokaal komt ter tafel; er wordt stilte geboden en de Paranymfus primus neemt weder het woord.

— Doctor! ik heb eene treurige en te gelijk aangename taak te vervullen; ik moet namelijk het eerst van allen u den drinkbeker toebrengen en op uw welzijn ledigen op dezen zoo belangrijken dag, waarop gij met den meesten lof bevorderd werdt tot Doctor in de geneeskunde. Treurig en moeielijk is het voorzeker voor mij, iemand het vaarwel toe te roepen, met wien ik gedurende den tijd van bijna zes jaren in eene onafgebrokene vriendschapsbetrekking verkeerde, in de innigste trouw des harten leefde; met wien ik een zelfde pad gelijk een zelfde vak bewandelde en van wien ik niets dan hartelijkheid, dan oprechte vriendschap ondervond. Maar lenigend en bemoedigend tevens in deze smart is het voorzeker, wanneer ik bedenk, dat zich voor dienzelfden vriend, ten gevolge zijner bevordering tot Doctor in de Medicijnen, thans eene loopbaan opent van roem en eer.

— Te Winschoten!

— Ja! heden verlaat gij het zorgeloze, onafhankelijke jongelingsleven, en uw verlies gaat ons allen ter harte; uw voorhoofd zal weldra eene ernstigere plooi aannemen en gelaat en houding iets deftigers en bedaarders...

— Die Bliksemsche kerel lult goed.

— St! St!

— ...maar de voldoening, die gij smaken zult, wanneer gij uwen naaste van den dood redt, vaders aan hun liefhebbend kroost teruggeeft, natuurgenooten van het ziekbed opheft, zal ruim opwegen tegen de voorbijgaande genietingen des Academielevens. Geluk dan, waarde vriend! met de waardigheid, dezen morgen zoo glansrijk verkregen; het ga u in allen deele wèl op uwen levensweg, maar vergeet nimmer,

dat gij eenmaal student waart aan de Leidsche hoogeschool en herinner u steeds mijner, die eene eerste plaats onder het getal uwer vrienden heb mogen bekleeden!

Luide toejuichingen begroeten dezen toost, welke door een nog luider *Invivat Doctoris sanitas* en het geklink der glazen gevolgd wordt. Intusschen valt het den bedaarden opmerker in het oog, dat de dronkenschap hand over hand toeneemt. De *Paranymfus secundus* vult de bokaal en wendt zich tot den vader des Doctors.

— Was de eerste feestdrank aan den Doctor gewijd, ik wijd dezen tweeden aan den vader des Doctors.

Aller oogen vestigen zich op den ouden heer.

— Deze dag moet eene ruime bron van de zuiverste vreugde voor zijne ziel openen, nu hij heden zijn geliefden oudsten zoon in het vak zijner keuze met zooveel lof bevorderd ziet. Ik, die de eer en het genoegen heb met beiden meer bijzonder bekend te zijn, aarzel niet te verzekeren, dat die schitterende uitslag van de studiën des Doctors, waar deze gewichtige dag het zegel aan hecht, in de eerste plaats dank moet worden geweten aan de onbekrompene en liberale wijze, waarop zijn vader hem die studiën liet aanvangen en in de gelegenheid wist te stellen zich op eene dergelijke, mannelijke wijze, gelijk het een braaf en rechtgeaard jongeling betaamt, te ontwikkelen. Hij plukke daarvan thans de vruchten! Moge hij nog lange jaren getuige zijn van het geluk zijns zoons, zoowel in diens huiselijk leven als in het moeielijke vak, dat hij gaat uitoefenen, en in diens liefde en achting de zuiverste voldoening smaken voor de opvoeding, welke hij zijn geliefden zoon eenmaal schonk!

Nauwelijks was deze toost uitgesproken of de oude heer rees op en zeide met eene eenigszins aangedane stem:

— Ik dank u, *Paranymf*! voor den vleienden toost mij toegebracht; of ik dien verdiende, laat ik daar, doch zeker gaat het, dat, zoo deze dag gewichtig is voor mijn zoon, hij dit niet minder is voor mij, die hem van der jeugd af als mijn oogappel bemind heb, voor wiens behoud en wiens heil ik God gebeden heb alle dagen zijns levens en die steeds door liefde en vlijt aan al mijne zorgen heeft beantwoord. Deze plechtige dag heeft het mij wederom bevestigd, dat ik mij niet in hem bedrogen had, en het einde kroont het werk. Ik zal het kort maken, jongen! Maak u hem waardig, den graad, u dezen morgen geschonken, word een sieraad der maatschappij, wees de glorie mijns ouderdoms en de staf uwer lieve moeder, als ik er niet meer zijn zal!

Allen rezen op; tot zelfs die aan het eind der tafel zaten, stelden er eene eer in met den ouden heer te klinken, ja! het was duidelijk te zien, hoezeer zijne aanspraak op de gemoederen der aanwezigen, die nu daarbij ook alles door den *prisma* des wijns zagen, werkte. Een oogenblik later beantwoordde de Doctor — het was voor de eerste maal, dat hij uit zijne doctorale nietsbeduidendheid verrees — den

toost zijns vaders in de volgende al te koele woorden, welke niets meer waren en ook wilden zijn dan eene plichtpleging, waarbij plaats en oogenblik iets gemoedlijkers uitsloten.

— Ik dank u, mijn vader! voor uw hartelijken wensch. Ik ben u erkentelijk voor alles wat gij voor mij gedaan hebt, en het was mij een nieuw geluk, op dezen dag uit uw mond te mogen hooren, dat gij tevreden over mij zijt. Ik beloof u dan ook al mijne krachten te zullen aanwenden om mij uwe ouderlijke liefde meer en meer waardig te maken.

Intusschen werd het geraas der feestvreugde hoe langer hoe doller, en Van de Velde, die reeds onder het vooreten enkele malen was vermaand geworden niet te gooien en te stelen, doch in de pauze niettemin met eene fazantevlerk op zijn pet had rondgelopen, herhaalde nu zijne strooperijen en bombardementen stoutmoediger en veelvuldiger. De ruiker in de vaas, welke in zijn bereik stond, was door zijne baldadigheid reeds kaalgeplukt, en het suikergoed in zijn gooiarm strekte hem tot pijlen en kogels. Er werd ondertusschen, om den algemeenen lust niet op te wekken, geene calange op deze vergrijpen gesteld; nu evenwel werd het hoog tijd, dat de tweede Paranymf, tot wiens gebied Van de Velde behoorde, er zich mede ging bemoeien.

— Waar is de Piepa gebleven?

— Naar huis.

Niemand, behalve de naaste bureu en overburen, die hem zag uitknijpen. Ook was het zijn tijd, en op dezen zelfden oogenblik reed de goede man met zoontje-lief, die zich nog altijd doodziek bevond, slechts wenschte, dat hij maar weder bij den patroon was en volstrekt geen trek had gevoeld om weder op de partij te verschijnen, naar Leiden terug, waar zij in de Plaats Royaal zouden logeeren.

Paranymfus secundus. — Och, Van de Velde! je moest dat nu laten.

Van de Velde leuk. — Heb je 't tegen mij?

— Ik zeg, dat je liever met dat gooien moest ophouden.

Het roepen om het woord herhaalt en verheft zich. Het is telkens ook: — Mag ik eens opstaan, Paranymf? — dien de Student-Leidenaar, die nooit op eene promotiepartij was, doch lid is van Philomathie, maar halsstarrig Praeses gelieft te blijven noemen.

Nadat de voorzitter van de geneeskundige Faculteit den Doctor als een parel van deze en die van ad majora hem als een juweel van dat Dispuut hebben geprezen, komt Piet Zwaan aan het woord, die — niemand verwachtte het anders — een vers uit zijn boezem of liever uit den zak op zijn boezem trekt — neen! trekken wil. Want de zak op zijn boezem is ledig. Zou hij het verloren hebben? Doodelijk verlegen, peilt hij elken anderen katoenen afgrond, zoekt onder de tafel, tast onder de stoelen, licht zesmaal zijn servet op; vruchteloos! Iedereen, de Doctor inclus, proest het uit. Zwaans verwarring ver-

driedubbelt. Hoe zal hij het nu maken? Vliegen kan hij; maar loopen? Zingen; maar spreken? Daar gaat de bel reeds voor de tweede maal!

— De heer Zwaan heeft het woord.

Hetgeen zooveel zeggen wil, als: komt er haast wat?

— Mijn vers is weg.

— Doe het voor vandaag dan maar eens in proza! duwt hem eene stem toe in de buurt.

— Maar ik had dat alles nu reeds in dichtmaat bedacht.

Hij is dood ongelukkig.

— Doctor! vangt hij maar aan, ik had gehoopt u in verzen te verrassen, maar ik heb mijn vers verloren.

— Je kent het zeker van buiten.

— Och, neen!

— Een dominee van Urk,
Die zou te Schokland....

— St! St! Mijnheer Zwaan heeft het woord.

— Doctor! nu zal ik het dan maar in proza doen.

Tutti. — Hoezee!

— Ik wensch, dat... dat het u goed moge lukken...

Algemeen hoezee.

— Goed moge gaan, wil ik zeggen, in het vervolg...

— Het lukt jou minder goed.

— En dat u het geluk moge...moge...hebben, waar gij komt in het vervolg. Dat hoop ik, Doctor! en ik recommandeer mij voortdurend in uwe vriendschap.

Van de Velde. — Die kerel spreekt verdomd goed. Piet! Piet! Heb je geen ooren aan je kop?

Piet kijkt even op, als een verschrikt konijn.

— Je moet straks voor mij ook eens een toost slaan, anders wee je gebeente!

Piet vindt Van de Velde minder plezierig in de conversatie dan deze zich zelven, die langzamerhand schrikkelijk dronken wordt, maar het, helaas! daarom toch niet zal afleggen.

De bokaal komt aan den Filosoof, die in eene overdreven koddige terminologie den Doctor onderscheidene welgemeende wenschen doet, welke evenwel op het benevelde brein der gasten zoo weinig hechten, dat geen hunner eene halve minuut daarna zou kunnen navertellen, wat de spreker gezegd heeft; waarop het koor plotseling invalt:

Kun je me ook zeggen waar of Kikman woont,
Kikman woont,
Kikman woont,

Kikman op de Breestraat woont:

welk gelol eensklaps wordt afgebroken door het geschreeuw van twee

dronken sujetten, die, na zich eenigen tijd verdonkeremaand te hebben, luidruchtig redeneerende binnen komen stuiven, al maar tegen elkander en tegen de gasten roepende, met gebaren als malende windmolens:

— Drink is a great provoker of three things: nose-painting, sleep and urine.

— And of kots! stamelt de ander er achter, sterk in den faucet oversnappende; dont 't it?

Zij rollen tegen de stoelen aan, rennen de kamer rond en worden met veel moeite door eenige minder onbedaarde slapclippers op hunne zetels nedergeplakt, hoewel zij, niettegenstaande alle aangewende pogingen, niet te bewegen zijn hunne Shakespeareaansche uitboezeming in den eersten tijd op te geven.

— Meneeren! spreekt de Doctor, nadat de bel zich heeft doen hooren en de orde zich weder hersteld heeft; Meneeren! ik heb het genoeg aan deze tafel twee vrienden te zien, waarvan de een voorzitter en de ander secretaris is van een Dispuutgezelschap, waarvan ik meer dan drie jaren het genoeg had lid te zijn. Ik wensch, dat dit Dispuutgezelschap, dat het moge bloeien en groeien — de Doctor is, of men het merkt, een beetje dronken — en nog lange jaren een sieraad zij van dit Academie. Ik drink, Meneeren! op a d m a j o r a. Dat er altijd zulke knappe leden in mogen zijn als deze voorzitter en die secretaris!

— Hoezee! A d m a j o r a!

— A d m a j o r a, hoor!

Men zingt:

Al de mooie meitsjes komen in den hemel,
Daar is voorwaar geen twijfel aan,
Omdat zij zoo menig . . .

en wat daar meer volgt.

Pan, pan! vliegen de kurken van de champagne-flesschen, de bokaal vervolgt steeds hare glorievolle baan en de bijzondere toosten gaan hun gang. Te veel om te noemen.

Van de Velde tot Quad. — Vindt je dien Leidenaar, die daar zit al niet een vervloekt dwazen vent?

— Of ik! zegt het goedge Chrisje, om er af te zijn.

— Een ploert, een bedonderde kerel? De vent zuipt geen bliksem.

— Hij kan niet eens zijne hand teekenen! laat Chris zich uig genoeg voor hem ontvallen.

— Willen wij nog eens drinken?

Chrisje kan er onmogelijk af.

Van de Velde. — 't Is een kul.

— Nogal!

Van de Velde in de verte tot den Student-Leidenaar, die schromelijk dronken is geworden. — Zeg er eens, jij daar, met je krommen snotkoker! zij houden je hier voor een kul.

— Verrader! denkt Chrisje.

De Student-Leidenaar opstaande. — Wie houdt me voor een kul?

— Die kul hier.

— Wel God verdóm'me! snorkt de Student-Leidenaar, of hij het nooit meer deed.

En fluks rukt hij op Quad aan, die nu insgelijks opstaat om den aanval af te weren. Nauwelijks zijn er een paar onschuldige muilperen gewisseld, of een drietal gasten, waaronder de Paranymfus secundus, vliegen tusschenbeide.

Student-Leidenaar. — Ik wil hem op zijn smoel slaan.

— Je moet duelleeren! fluistert Van de Velde.

— Och, Van de Velde, hou jij er je nu buiten!

— Ja, duelleeren!

Paranymf. — Morgen, nu niet, nu is het te laat.

— Ja, morgen! en ik ben te spreken, 's ochtends van één tot drie en 's avonds van acht tot tien uren, dan zit mijn vader op Amicitia, en dan kan je er van krijgen wat je wilt — men weet niet recht meer wie de beleedigde is — en ik zal met je vechten op leven en dood, op sabel, op degen, op paixhans, op al wat je wilt...

Quad kijkt als een kalf. Onder deze laatste rede was de Student-Leidenaar weder naar zijne plaats getroond, van waar hij, op aanhoudend gesmeek van den Doctor, de zaak een kwartier later met de helft der Quaden afdronk.

Deze kreeg het echter weldra nogmaals met zijn woesten buurman te kwaad, die hem eene poos voor oud vuil had laten zitten, maar nu in zijne wassende dronkenschap hoe langer hoe meer plezier kreeg onzen Liefhebber eens ongenadig te donderen.

— Wat zit je luizenpad slecht, Chris!

Chris sidderde al.

— Dat zal ik eens beter aanleggen.

En eer het iemand bemerkt had — Chrisjes ach en wee ging in het wild rumoer verloren — was zijn plat gestreken knikkertje, dat onze baaivanger stevig onder zijn arm gekneld hield, in een ragebol herschepen en het schaalteje oranjestroop — de appel, die er in behoorde, was reeds lang verdwenen — er op geledigd.

Daar zat hij nu weer- en radeloos onder het uitzinnig geschater van zijn geheelen vleugel, die hem terstond bij zeker plaatje vergeleek uit Rowlands treatise on the hair, dat men om de fleschjes Macasserolie gewikkeld vindt.

Een der Opponenten is aan het woord.

— Wel hem, wien Aesculaap tot zijnen volger wijdt!

— Dat 's mijn vers! roept Piet Zwaan, opschietende van zijn stoel. De Opponent wederhoudt nauwelijks een glimlach en herneemt:

— Wel hem, wien Aesculaap tot zijnen volger wijdt.

— Dat 's gemeen! dat 's bliksems gemeen! Je hebt het gestolen in de pauze, toen ik mijn jas uithad.

Paranymfus primus. — Blijf zitten!

Hij vliegt nochtans op, de tafel langs.

Al de gasten aan dien vleugel. — Houdt hem vast! Houdt hem vast! Worsteling.

Met den Joodschen tongval. — Vlakkie, je bent dol! je bent dol, Vlakkie!

Daar zit hij weder op zijne plaats.

Aan den anderen vleugel, terwijl de Opponent poogt voort te gaan. — St! St!

De Paranymfen. — Stilte, Meneeren, stilte!

Piet Zwaan zit in zich zelve te mokken en te brommen, maar onderwerpt zich aan zijn gestarnte.

— Wel hem, wien Aesculaap tot zijnen volger wijdt!

Wel hem, die onversaagd, met ziekte en dood in strijd,

De slang verplettert, die in 't menschlijk leven bijt,

Sinds 's wereld worden!

Hem eert, wie wetenschap heeft in zijn brein vergaard;

Hem looft, voor wien Minerv' wat minder heeft gespaard...

— Dat hooren wij.

Piet blijft voor zich kijken.

— Hem prijzen van het een tot 't ander eind der aard

De woeste horden.

— Dat 's eene vervloekt gemeene hatelijkheid op de jongelui.

Piet Zwaan. — Dat lieg je.

— Wat! Zeg je nu weer, dat het vers niet van jou is?

— Op je beterschap! Daar ga je.

Paranymfus secundus. — Laat hem nu toch met vrede! Wat heb je er aan?

— Dit heil wordt nu uw deel, o allertrouwste vrind!

Bij wien van nu af aan de kranke heuling vindt!

Nu strengle rond den muts des Doctors Cypris kind...

Een Medicus zijn glas opheffende, met eene zatte stem. — Doctor! je kind! Daar ga je!

Cypris kind

Zijn myrtenkronen!

O! dat een gade u al 't geleden leed verzoet,

En trappe, waarde vriend, uw rampen met den voet!

— 't Is dun.

Maar dat tot aan uw dood mijn naam in uw gemoed

Toch blijve wonen!

De geheele tafel dreigt in opschudding te geraken en commenteert zoo luid als binnensmonds de verhevenste regels van het dichtstuk, de doctor, die, gelijk wij gezien hebben, ook een weinigje vroolijk is geworden, niet uitgezonderd. De voorlezer, die het zoo bespottelijk mogelijk opdreunt, kan bijna niet voort, wegens het onduidelijk schrift en het lachen.

— Want waar de vriendschap troont, daar is het leven zacht,
Daar blinkt de zon van vreugd, daar valt geen donkre nacht
Van tegenspoeden, daar ontvangt de boezem kracht
Uit vriendenadren.

Luid geschater. Het kooft Piet Zwaan van binnen, hij is inwendig razend en helsch. Nu blikt hij om zich heen, werpt zijn stoel wanhopig achter zich tegen een dientafeltje en verlaat de zaal. Weinigen geven er acht op.

— En daarom, vriend! blijf trouw aan d'eens gesloten band!
Steun, wordt u 't leven zwaar, op mijne vriendenhand,
Die zelfs u leiden zal tot aan den zwarten rand
Van 't graf der vaden!

Daverende bravo's kondigen het einde aan van het heerlijke vers. De Doctor wil den dichter toch bedanken en een troostwoordje toespreken, hem zeggende, dat, daar hij het gedicht had samengesteld en een ander het voorgedragen, hij, Doctor, het er voor houden moest als de goede wenschen van beiden uit te drukken en beiden er alzoo dankbaar voor was; doch de oogen naar Petrus opheffende, ontdekte hij met de overigen, dat de vogel gevlogen was. Dadelijk werd den vluchteling een Paranymf achternagezonden, die, gevolgd door een drietal, hem dronken en wèl, doch in eene droevige stemming, op een stoel pruilende vond, in een hoek van de voorkamer. Het huilen stond hem nader dan het lachen. Met een zoet lijntje trachtte men hem weder naar binnen te krijgen. Doch hij hield vol, dat het een gemeene streek was en hij zich niet liet verneuken. Allen waren het eens, dat hij daarin groot gelijk had en zij zich ook niet zouden laten verneuken. Dat schonk hem kracht, en hij durfde zich stoutmoediger toonen tegenover zijn verraderlijken roembelager. Hij had in het genoegen van de promotiepartij niets anders gezien dan dat van een vers te kunnen opsnijden. En nu! iets zoo verhevens en gezwollens, iets zoo Vondeliaansch gespierds en hoogdravends, had hij door het slijk zien sleuren en prijsgegeven aan den bitteren spot van al degenen, die het in zijnen mond bewonderd zouden hebben. Helaas! helaas! drierwerf helaas! Daar kwam de Opponens zelf. Hij beduidde Zwaan, dat dat hij het zoo erg niet gemeend had, dat het maar eene grap was geweest, en slaagde er in, hoe dronken hij zich ook gevoelde, den nog drunkener dichter eenigszins tot bedaren en in een draaglijker luim te krijgen.

— Willen wij het afdrinken?

Eerst wilde Piet er niet van weten, maar op aandringen van de anderen zeide hij eindelijk flauw en weifelend:

— Nu, ja dan!

— Piet! denk, dat de edelmoedigheid de dochter van de porseleinkast is!

En meteen eene groote karaf, vol koud water, die daar, ten behoeve der onbekwamen en beklemden van harte, was nedergezet, aangrijpende, vulde de Opponens twee bierglazen, welke er naast stonden, en reikte ze den ontstemden zanger toe. Men klinkt. Piet Zwaan zwelgt het vocht ad fundum usque naar binnen. Partij, die minder dorstig en beter bij zijne zinnen is, brengt het slechts even aan de lippen. Doch Piet, het glas aanstarende, met eene onuitsprekelijke uitdrukking van gramschap en kleinachting in zijne vertrokkenne geelaatstrekken:

— Sla je hem niet dood?

De Opponens vat het glas weder gedwee in de hand, maar de troep pakt Piet Zwaan onverwacht onder de oksels en brengt hem slierende en zwaaiende, onder het gezang van:

Daar komt Pietje Zwaan weer aan!
't Hoofd met lauweren belaân!
Kan niet meer alleinig staan!..
Piet, het zwaantje
Van het Zaaantje!...

naar zijne plaats in de zaal, waar hij met een vervoerend gejuich en ongeveer vijf duizend glazen in de lucht wordt ingehaald, gesalueerd en onder de tafel gewerkt.

De dronkenschap neemt, zoo mogelijk, nog toe. Een paar heeren en de Jurist, een knappe, maar stille jongen, die weinig wijn kan verdragen en wien de partij te ruw werd, liggen op de koepelkamer klaagliederen tegen elkander aan te heffen. Van de Velde wordt hoe langer hoe onverdraaglijker en vlegelachtiger, en ondanks al de vermaningen der Paranymfen en al de rouge bords, waartoe het ijzere varken reeds herhaalde malen is veroordeeld geworden, heeft hij het gooien en stelen niet verkiezen te laten, vooral het gooien naar den Filosoof, wien hij een heftig land toedraagt en niet zou nalaten een standje te schoppen, zoo hij, afgeschrikt door diens zedelijken invloed op al de overigen, hem maar openlijker aandorst. De Filosoof wil echter de wijste zijn en sluit de oogen. Reeds zijn ieders rokken en jassen een geruimen tijd uit, de sigaren aangestoken, en alle stoelvastheid is verbannen. Het is één uur.

De bokaal komt eindelijk aan den tengeren buurman van den in Van de Veldes toorn vervallen Filosoof. Des jonkmans brein, hoewel het voor zijne jaren reeds onbegrijpelijk veel wijn kan velen, is, verre

van bedrukt of twistziek, ontzettend levendig geprikkeld, en de veelvuldige bekere champagne hebben wel het meeste toegebracht om hem in die zenuwachtige, bovenaardsche aandoening te houden. Met eene fijne, trillende stem vangt hij aan, zich vasthoudende aan den rand van de tafel en aan de kandelaars, die wel wat medegeven.

— Ik drink op den Doctor! Wat mijn hart gevoelt — en hij sloeg zich op de borst en sprak met de innigste overtuiging; dat kon men aan zijne gebaren wel zien en aan de klem bespeuren, welke hij al zijn woorden, als wilde hij ze meer doen zeggen dan ze werkelijk uitdrukten, trachtte bij te zetten. — Wat mijn hart gevoelt kan ik niet uitspreken; ik gevoel onuitsprekelijk veel. — Tot den Filosoof. — Dat ik nu ook zoo dronken moet zijn! — En ik dank u, Doctor! dat je mijn vriend en mijn vader hebt willen wezen en mij uwe hulp en... uwe hulp... overal hebt verleend. Toen ik hier nog maar pas kwam kijken, heb je, als een trouwe, eerlijke vent, mij den weg gewezen; je hebt me van dien gemeenen Bivalva afgeholpen — de Filosoof stoot hem aan en geeft hem een teeken, dat hij niet verder in bijzonderheden zou treden — je hebt alles voor me gedaan wat in uw vermogen was... en nog veel meer heb ik voor je gedaan — men lacht — ik wil zeggen voor mij... en daar ben ik je eeuwig dankbaar voor, en als ik promoveer, zooals jij, Doctor! met den eersten graad, dan zal ik het aan iedereen... aan iedereen zal ik het zeggen, Doctor!... dat ik dat... dat ik... dat ik zoo knap ben geworden... dat ik dat aan niemand anders dan aan jou verplicht ben. Maar — en eensklaps betrok zijn gelaat — nu ga je weg... mij verlaten... praktizeeren in een gat aan een uithoek van de wereld... en trouwen... en sterven... en ik zal u zoo missen... en nimmermeer iets aan je hebben... en nimmermeer iets van je hooren...

Een traan blonk in zijn oog, zijn gemoed schoot vol, hij kon niet langer voortspreken. De Doctor ging terstond naar hem toe, klonk eens met hem, zeide hem fluisterend een paar goede woorden, gaf hem de hand en liet hem toen met den Filosoof naar buiten aftrekken. Daar kon hij vrij uitweenen, daar behoefde hij zich niet langer te bedwingen. Eerst hinderde het hem wel, dat zijn buurman, voor wien hij zoo gaarne zijn fatsoen had gehouden, hem gevolgd was, want hij schaamde het zich — o prille jeugd! o prille jaren! — dat hij zoo jammerlijk aan de gevolgen der dronkenschap leed; doch hij was te ver heen om de kracht nog te hebben dezen aan zijn verstand te brengen, dat hij zich liever alleen bevond. Evenwel, toen de Filosoof hem vriendelijk onder den arm en hem zoo gemoedelijk mogelijk troostte en moed insprak, nam hij daar genoegen mede; alleen zijne tranen hielden niet op en al wat hij kon uitbrengen was: — Je weet niet wat een goede vent hij is en hoeveel hij voor mij gedaan heeft. Hij is mijn beste vriend, En nu gaat hij weg en ik zie hem nooit weerom!...

En dan was het weer krijten geen gebrek. Als dronken menschen eens aan het schreien raken, mag de duivel er een eind aan zien. Hij beefde door al zijne leden en was koud als ijs. Eindelijk kwam de boel er uit: *βάω, βῶ! βοαις, βοῶς!* Toen voelde hij verlichting van zijne smart. De Filosoof sjouwde hem naar binnen in de zijkamer en liet hem water drinken. Dat bracht hem verder tot bedaren. Daarop beduidde hij hem, dat hij best zou doen te gaan liggen en bezorgde hem bij de anderen in het lijkenhuisje. Het studentje was onuitputtelijk in betuigingen van erkentelijkheid. Toen de Filosoof in de zaal terugkwam, vernam de Doctor met de meeste belangstelling naar den jeugdige en beval hem ten sterkste den Filosoof aan, zeggende, dat hij een fatsoenlijke, degelijke, lieve jongen was, die zich van den beginne af uitmuntend aan de Academie had gehouden. Daarop sloop hij voor een oogenblikje de zaal uit naar zijn gunsteling. En deze nacht legde den band tot eene reine, ware, Academische boezemvriendschap.

Gedurende het vorige tooneel is Van de Velde een dierbaar genoegen gaan scheppen in het breken van champagneglazen, telken male als hij er een hardhandig nederzette op de tafel of er, zonder vrees voor de gevolgen, met het platte van de hand bovenop sloeg, en dan klonk het ieder oogenblik:

— Men schaf' me een ander glas!

En als de knechts niet vlug genoeg aanspoedden, rolde er een donder van de vreeselijkste vloeken door de feestzaal.

Ondertusschen voelde zich de Paronymfus secundus gemelijk worden en voorzag, dat er vóór het sluiten van de partij nog wel eens eene ruzie, en van ernstiger aard dan die tusschen Quad en den Student-Leidenaar, ontstaan kon. Om eenige afleiding te geven, riep hij:

— Heer Hendrik! zal je niet eens een liedje zingen?

Van de Velde. — Wel ja, eeuwige Klaplooper! denk je, dat je hier alleen voor jou plezier bent?

De Klaplooper liet het zich zeggen en grinnikte zelfs om de geestigheid, maar daar was het Van de Velde niet om te doen. Hij kwam op hem af, voor het gemak over de tafel; doch terstond verhief zich zulk een vervaarlijk bellengelui en zulk een algemeen geschreeuw, dat de monsterlijke Loga spoedig weder ampert werd gezet. De Klaplooper antwoordde met eene dikke tong en eene vette stem, dat hij niets kon, dat hij niets wist.

Het koor. — Je moet!

— En als ik jullie nu zeg, dat ik waarachtig niets ken.

Het koor hem nadoende. — Je moet!

— Ik wil niet, ziedaar!

— Het gaat er op! Zoo verd...!

— Nou, wat willen jullie dan hebben, wat moet ik dan doen?

- Zingen, en bliksems gauw!
- Zingen? en waarvan?
- Van Krullemie.
- Neen! dat 's te gemeen.
- Dan van: laat ons vroolijk brassen.
- Nu kom! van: laat ons vroolijk brassen.

Dat was voor den duizendsten keer. Nu zou hij ten minste iets, dat naar een toast geleek, gedronken hebben, want die op het meisje van den Doctor had hij, tot ergernis aller gasten, niet ten einde kunnen brengen. Daar rijst de prul op. Voordat hij aanvangt is hij reeds het voorwerp van ieders lachlust.

— Laat ons vroolijk brassen,
 Bij de fikkerghlassen
 Van een kunstig licht!
 Wie zou 't ons verbieden?
 Onze jaren vlieden:
 Ruim genot is plicht!

Ruim genot is plicht, meneeren! ruim genot is plicht!
 — Ruim genot is plicht, Klaplooper!
 — Heintje, op je dichterlijk breintje! Daar ga je!
 Allen klinken en jouwen hem uit.
 Paranymfus secundus met eene luide stem. — Van de Velde!
 Wil je 't dan nu eindelijk laten?
 Tot wederantwoord werpt deze nog een paar abrikozepitten naar den Filosoof.
 Paranymfus secundus. — Als je 't nog eens doet, calangeer ik je voor drie rouge bords!
 Van de Velde breekt een pijpesteel in eenige stukjes en gooit er den Paranymf mede in het aangezicht.
 — Allons! drie rouge bords!
 Nog een pijpesteeltje.
 De Paranymf woedend, alhoewel zich intoomende. — Gauw wat!
 Van de Velde schenkt in.
 — Dat 's één!
 Het tweede schenkt hij maar half vol.
 De Paranymfen en een paar anderen. — Rouge bord! Rouge bord!
 — Het is rouge bord.
 — Het is niet waar.
 — Ik verdom het!
 Hij gooit het glas tegen den grond.
 Paranymf. — Jan! een ander glas voor mijnheer!
 De geheele vleugel. — Zuipen! Zuipen!
 Van de Velde. — Paranymf, je bent een flauwe bliksem! Ik schijnt in jou en in jullie allemaal. Ik schijnt in jullie allemaal, en in dien fluim

daar ook — op den Filosoof wijzende — daar schijnt ik ook in. Pedant stuk stront!...

Allen hem overschreeuwende. — Eerst zuipen! Eerst zuipen!

— Welnu, ik zal zuipen!

En meteen kotst hij een grooten plas naast zich neder op den grond. Arme Quadje! Onderwijl ligt zijne roode das op de tafel in den gestorten wijn te zwemmen; zijne losse bretels, die naast hem afgegliden zijn, drijven in nog iets anders; zijn hemd, vol allerlei dubbelzinnige vlekken en spatten, is wijd opengerukt en vertoont eene breede, schonkige borst, welke athletische krachten en longen van staal ver-raadt; zijn kroeshaar staat te berge en zijn kwalijk om zijne heupen sluitende broek dreigt af te zakken.

— Welnu, ik zal zuipen! herhaalt hij met een schor gebrul, en royaal ook! Of denk je, dat Van de Velde geen zuipsel meer lust? Dát is voor den donder één, dát is voor den bliksem twee, en dát is voor de eeuwige verdommenis drie!

Hij schudt zenuwachtig en walgend het hoofd, wegens den grooten plas wijn, die hem echter eensklaps weder nieuwe spierkracht schenkt, veegt zich met het bovenste van de hand den muil af en kwakt het glas tegen den vloer, dat de scherven de gasten om de ooren vliegen.

— Maar ik zal, gilt hij uit, opstuivende als een woedende buffel — hier kwam een drietal goddelooze bezweringen — ik zal het gooien toch niet laten.

En in een oogwenk slingert de beroerde opschepper uit al zijne macht zijn stoel naar den Filosoof, die echter den slag niet behoeft te ontwijken, daar het meubel voor den Doctor te land komt, na in zijne vaart eenige glazen, borden, schaal-tjes, kandelaars, eene com-pote, eene bloemvaas en eene lamp verbrijzeld en omvergesmeten te hebben. De tatel baadt in de olie.

Allen met een kreet van afgrijzen. — Hij gooit den Doctor!

— En, brult hij door, was dát mis, dan zal dit raak zijn! eene halve volle flesch wijn naar het hoofd van zijn vijand keilende, die gelukkig vroeg genoeg bukt om zich de hersenpan niet te doen verbrijzelen.

De flesch had in den omzwaai het linnen van de meeste feestvierders met nog meer wijn bemorst en de tafel was ééne roode vlek. De knechts redden wat te redden valt. Nu rukken allen — te laat! — op het woeste gedierte aan, dat in den beginne niet te temmen schijnt, doch eindelijk voor de overmacht van vuisten, voornamelijk van die des voorzitters der Medische Faculteit, en van den wijn moet zwichten, hoewel niet zonder met zijne klauwen de meeste overhemden aan flarden gescheurd en den Paranyfus secundus nage-noeg te hebben verworgd.

— A moveeren! A moveeren! is de luide kreet.

De lijken verrijzen uit hunne graven, de Doctor ten einde raad

vergadert met zijne Paranymfen in geheim comité, en boven het wildste geschreeuw, dat tamme dieren bij machte zijn te slaken, klinkt de stem van een der verontwaardigde Paranymfen:

— Meneeren! uit naam van den Doctor sluit ik deze partij.

— En adjourneer haar tot...?

Dat was de laatste flikkering. Het feestuur was uitgedoofd, de dage-raad begon in het oosten te gloren en de vurigst overprikkelde jongelingsdrift was door de koelheid van de morgenlucht weldra tot de meest neergeslagene gevoelloosheid getemperd.

En zoo droeg Van de Velde de schuld, dat de Doctor niet eens de toosten zijner gasten beantwoordde.

Nadat de meesten zich nog aan eenige kopjes bouillon verkwikt en aan eieren, ja! — o heiligschennis! o boer op den edelman! — aan boterhammen met ossevrleesch hadden wat men niet zeer eigenaardig noemt ontzuucht, stonden de paarden weldra voor de rijtuigen, waren de heeren in hunne dikke mantels gewikkeld en ter dege ingepakt. Maar dat laatste had nogal iets in voor sommigen, die nogal iets in hadden. De nuchtersten keven op Van de Velde, noemden het einde van de partij een zwijnenboel, betreurden het dat het feest zoo vroeg had moeten gesloten worden, en achtten den Doctor nog gelukkig, dat de tafel met al wat er op stond niet was ingetrapt en onder de servetten begraven. Maar bij de meesten verving slaperigheid en wijd gegeeuw de uitgelatene vreugde van den nacht, en toen men te halfvier in de volslagenste afgewondenheid de Wittepoort bereikte, was er niet een der lievelingen, die present genoeg was om het poortgeld te voldoen, zonder herhaalde malen, voordat men eigenlijk iets van het geval begreep, daartoe handtastelijk te zijn aangemaand.

Des anderen daags kroop de Doctor laat in den morgen zijne kooi uit. Hij was nog vakerig van dien zekeren vaak, welke wakende overgaat en, zoodra de avond valt, met verdubbelde krachten terugkeert. Hij voelde zich katterig, zijne oogen gloeiden als vuur, de slapen van zijn hoofd bonsden, zijne keel was eene zandwoestijn, zijne handen zagen afzichtelijk zwart, zijn linnen stonk walgelijk zoet naar champagne. Erger nog! hij was aan de wreede werkelijkheid wedergegeven. Hij zat helaas! — dat hij het nog een oogenblik vergeten kon! — hij zat in een verhuisboel; de kaartjes van de onverschilligen, die niet persoonlijk op zijne felicitatie verschenen waren, keken hem verwijtend aan, alsof zij, naar hij zich inbeeldde, zeggen wilden: — Ga je nu dan al zoo weg voorgoed? — Het was met die namen op porselein papier als met het klokkengelui: men hoort er uit wat men het liefst zou willen. Hij zag naar buiten; zijne kamers hingen te huur: cubi-cula locanda! Hij zuchtte eens diep en staarde weemoedig zijn gezellig kastje nog eens van onder tot boven aan en liep het nog eens in het breede en in het lange op en neder en beschouwde den vrien-

delijken haard nog eens, om welken hij zoovele en zalige uren met zijne liefste vrienden in vroolijken kout gesleten had en die nimmer weer branden zou, althans voor hem, en zijne gemakkelijke schuiftafel, waaraan hij zoo lange nachten had geblokt. En toen zuchtte hij nog eens en nog erbarmelijker. Doch hij vermande zich, kleeedde zich aan en snelde naar de Kroeg. Ach, nu bleek het maar al te zeer! Sedert gisteren was er een scheidsmuur tusschen hem en het studentencorps opgetrokken. Men verkoos niet langer familiaar met hem te zijn. Hij boezemde eerbied in. Hij werd niet meer de Oliekoop bijgenaamd, hij heette de Doctor. Men vroeg zelfs, of hij ook iets gebruiken zou, als ware hij geen lid meer. Men aarzelde, of men nog wel bonjour tegen hem zou zeggen; wat meer is, enkele jongeren deden alsof zij aan hunne pet wilden komen. Helaas! helaas! hij is een gevallen engel uit den Academiehemel! Hij is buitengesloten, zijne jeught is verkeert in achtbaerheit, gelijk Steenhauer zingt; hij heeft een tot welken prijs ook niet te herwinnen rijk verloren, zelfs niet tot dien van zich weder in een ander vak opnieuw te doen inschrijven: de studenten willen van geene studenten gediend, die Doctoren zijn, opgewarmde schotels. Daar waart hij nu dus, gelijk eene schim langs de wateren van den Styx, langs Leidens breede straten en groene grachten als Doctor rond. Leiden kan hem niets meer zijn. Met eene wond in den boezem, keert hij tot zijne eenzaamheid terug, tot zijne boeken, die hij inpakt, tot zijne meubelen, die hij wegstuurt, tot zijne rekeningen, die hij afdoet, tot den Pedel, die hem voor een footje zijn doctoralen Bul aanreikt. Dit was zijne laatste Academische bemoeiing. Arme studentikooze Doctor! Voor de laatste maal drukt hij zijne vrienden aan het hart, beveelt hun de eer der hoogeschool aan, wenscht hun bloemen op hunne paden, het trompetje blaast, 't ga je wel! daar rijdt hij de Academiestad uit, de Maatschappij in! Vervlogen is zijne jeugd met hare genoegens en hare vrijheid; vervlogen, als een damp van de sigaar — het laatste Academische geschenk van den meest beproefden Academiebroeder — welke het portierglas uitwaait! En later, als hem zijn lot nog eens naar dat zoete Leiden voert en hij met een brekend hart dezelfde straten doorwandelt, o! beklaaft hem dan wel het meest! Ziet, dan komt hij even zulke jonge, kommervrije, de zware toekomst te gemoet lachende, uit iedere porie vroolijkheid en onbedwingbare scherts ademende schepsels tegen als voorheen, allen, dezelfde gezichten, alleen, die zijner vrienden niet meer! Hetzelfde stuk, maar gespeeld door andere tooneelisten. Dat niets ook veranderd is dan de personen, dat is hem het wreedst en wringt hem het hart dicht, en daarom, meent hij, ware het beter voor zijne rust geweest, zoo hij Leiden, dat paradijs zijner jeugd, nooit meer had teruggezien. Studenten, zij, die hem te voren den broederlijken groet toebachten, dringen hem nu van de kleine steentjes; hij wil zijn dierbaar kastje nog eens weder aanschouwen, maar de gevel

is verbouwd en zijne hospita overleden, en als hij met een vochtig oog naar de kamer opziet, waar eenmaal een zijner intimi woonde en nog hetzelfde wilde en gelukkige gejoel uit de vensters ruischt, met tierige drinkebroers bezet, hoort hij zich toeduwen:

— Beroerde ploert! houd je bakhuis voor je!

Ploert! Hem! Dat is te veel! Maar... sie erat in fatis! want, denkt hij, zich met de woorden van Boxman troostende:

Want huwelijkshell en vadervreugd
Boeit vaster dan een droom der jeugd!

V.

MINERVA.

Het was nog maar tien uren des morgens, en Herman, reeds van top tot teen gelaarsd en gespoord, dribbelde haastig over zijne kamer, waar de kachel ditmaal niet brandde, boeken en papieren opredde-rende, kasten afsluitende — eene gewoonte, welke zijne eerlijke hospita hem maar nooit heeft kunnen vergeven — en zijn laatste kopje thee naar binnen slaande met zijn laatste hapje brood. De vorst was eindelijk ingevallen op de gevallene sneeuw; de straten, de toegevrozene grachten glinsterden in de stralen der bleeke winterzon als de wanden eener zoutmijn, en de grijze daken smolten weg in de kwijnend-blauwe lucht. Op eens, o ramp! — ja, het is wel zoo! — strompelt iemand de trap op en tikt aan de deur. De oppasser was er toch al lang geleden geweest!

- Binnen!
- Goeje morgen!
- Zoo, neefje! ben jij het? Je doet me plezier. Ga zitten! Al zoo vroeg in de stad!
- Met de diligence van halfzeven uit Rotterdam.
- Liever jij dan ik.
- Het was om je te zien.
- Beste kerel!
- Ik moest naar Amsterdam en dacht bij mij zelven: ik blijf een wagentje over, dan kan ik nog eens gaan kijken, hoe Herman het maakt.

Na het binnentreden van den jongen vreemdeling was er weder een zekere glans van vergenoegdheid over het kippevel van Hermans koude koonen gekomen, want neefje, een oude speelmakker, was bovendien de gulhartigste jongen ter wereld, dien Herman wel wist, dat uit zuivere hartelijkheid bij hem kwam en liever zou wagen een uur te laat ter bestemder plaatse aan te komen dan Leiden aan te doen zonder er een uurtje te blijven hangen om eens even bij hem op te loopen.

— Maar hoe jammer, gaat Herman voort, dat je vandaag juist komt! Je ziet, ik heb niet eens vuur aan, ik sta hier op mijne eigene kast te bibberen...

— Ik kom van straat.

— Mijne kamer wordt schoon gemaakt, jongenlief! Een beroerde last! en 's winters moet ik er mij wel aan onderwerpen, want de juffrouw is zoo dwaaslijk bang voor brand, dat zij het bestierf, als zij elken veertiendaag hare meid niet eens door de kachelpijp mocht jagen. Alles moet je wegbergen, alles bezorgen, honderd oogen hebben, voegt hij er bij, nog eenige voorwerpen, welke hij over het hoofd had gezien, naar zijne achterkamer overdragende.

— Het is hier alles behalve fideel, herneemt hij weder binnenkomende; laat ons hem poetsen en het liever, als je 't goed vindt, op de Kroeg gaan afleggen; daar is toch niemand zoo vroeg, dan kunnen wij in pace wat bij de warme kachel gaan leutereren.

— Heel graag.

Herman steekt alle mogelijke sleutelbossen bij zich, neemt mantel, pet, bouffante, rotting, daalt de trap af, herinnert nog eens, dat zijne kamer te vier uren niet alleen klaar, maar ook warm moet zijn, en vlucht met zijn Rotterdammer naar de Kroeg.

— Is dat uwe Sociëteit nu! roept de vreemdeling eensklaps in verbazing uit, daar zijn leidsman de vijf trapjes van Minerva opwipt, en loopt naar den waterkant van het Rapenburg, om, met het hoofd in de lucht, het gebouw van boven tot onder op te nemen.

— Sapperloot! een kapitaal erf! Maar wat doen jullie met zoo'n grooten klomp steen?

— Wij hebben maar alleen de benedenverdieping; boven staan de Chineezen van Siebold.

— Wien gaat het huis dan aan?

— Wel, niemand anders dan Doctor Von Siebold.

— Huren jullie het dan van dien Doctor?

— Eene rare betrekking tot het studentencorps, zul je zeggen, voor een geleerde, maar die geene windeieren legt.

— Hoeveel doet het dan?

— Raad eens!

— Achthonderd.

— Mooi ding!

- Duizend.
- Morgen brengen!
- Ben je gek!
- Het heeft er iets van. Vijftien honderd gulden!
- Zoo zijn de studenten! zucht de koopman; ze kennen de waarde van het geld niet.

De twee vrienden staan in het voorhuis.

- Hier heb je rechts de groote biljartkamer; links heb je de kleine.
- Patent, patent!

Na beide met de hand aan den deurknop — zij waren volkomen ledig — even rondgegluurd te hebben, dalen zij de trapjes af en treden dieper in de rechte, breede, marmeren gang.

— Zie je! de trapdeur is afgesloten. Deze kamer is voor den kastelein. Hier is de eetkamer.

- Een aardig kamertje.
- Nietwaar?
- Maar wat doet daar die kaart van Europa?
- Willen wij het eens laten hooren?
- En, zeg reis? . . .
- Och! zeg jij het maar!
- Geene studentenaardigheden, als je blijft! Die heerlijke platen. . .
- Schilderijen, zooals de meiden zeggen.
- Dat is wat keurigs.

— Mijnheer! zij stellen den band voor, welke de Academie aan Leiden verbindt: het ontzet der stad, op het oogenblik, dat Boisot zich in de armen werpt van den toenmaligen De Mey, en het zinnebeeldige tafereel der overgifte van het octrooi tot de oprichting der Academie door Prins Willem I aan de Regeering van Leiden.

— Lijden mag ik het, maar stem mij toe, dat de heeren Oosterhuis en Hoogkamer prullen zijn.

— Niemand liever dan ik.

— Als ik het durf zeggen, dan is het haast zonde van zoo'n kostelijk pand, daarin Studentensociëteit te houden.

— Daar moet je de Leidenaars ook over hooren! De beste huizen, klagen zij, worden half gesloopt en ten eeuwigen dage onbruikbaar gemaakt, tot musea verbouwd, tot winkels en herbergen verknoeid, die niemand weet, hoe zij het uithouden, maar evenals de suikerbakkers uit den grond opkomen.

- Verduiveld ongelukkig ook, weet je, als je hart voor je stad hebt.
- Dat is ook zoo, maar als men nu geen Leidenaar is?
- Welnu! heb je dan geen zwak voor de plaats, waar je toch den gelukkigsten tijd van je leven zult doorgebracht hebben?

— Zwakken komen later.

— Foei! Heb je hier eene goede restauratie?

— Dat is zooals je 't nemen wilt. . .

— O! ik zie het al, je trekt een leelijk gezicht.

— Men kan hier een biefstuk of koteletten, met aardappelen en eene groente krijgen, en dan werd hier ook nog voor eenigen tijd eene soort van table d'hôte gehouden, die nog een beetje slechter was dan de overige studententafels. Maar laat ons hierover in de Leeskamer gaan, daar is het warm.

Welk eene misrekening en welk eene vertooning! Dat het vóór en overal elders, ledig, verlaten, koud en tochtig was, treurig en akelig in de gang als bij het biljart, geen wonder! Maar hier! Wel trekt de kachel reeds, doch beide ramen staan open, en een paar meiden zijn druk bezig om den met glasscherven, pijpekoppen en pijpestelen overdekte vloer te schrobben, welke maar al te duidelijk de afzichtelijkste sporen draagt van een geweldigen haaienboel. De biljartjongens, in vuile linnen, in plaats van hunne grijze met groen en zilver afgezette lakensche livreibuizen, staan, onder het opzicht van een knecht, bij de lampen geklauterd, met de schaar in de hand en de oliekan bij den voet, of slenteren heen en weder, op eene onuitstaanbare wijze de deuren achter zich toe latende klapperen. Emeis verlustigde zich reeds met op zijn gemak de versch aangekomene dagbladen aan hunne houten plankjes vast te schroeven, terwijl Willem, wiens geheele lichaam naar het biljart gegroeid is, Muller, den kastelein, aan het buffet in het vullen van de karaffen bijstaat.

— Is het hier van nacht zoo lang feest geweest? vraagt Herman.

— Eerst te halfvijf naar bed gegaan! de heerén waren lang van stof, antwoordt Jan de knecht geeuwerig, het kousje van eene lamp afknippende.

— Lekker!

— Voor een half uur lag mijnheer Vlierinxen daar nog! naar een hoek bij de vensterbank wijzende.

Herman vergenoegt zich met een veelbeteekenenden blik met Emeis te wisselen. Zijn makker, met dergelijke zaken minder gemeenzaam, heeft moeite zijne ergernis geen lucht te geven.

— Weet je wat? 't Is hier een vuile winkel; wij gaan nog gauw eens den Singel langs kijken of er schaatsenrijders zijn. Maak, dat wij koffie en broodjes vinden, als wij straks weerkomen, en stook wat op!

Terwijl pakken de beide neven elkander vertrouwelijk onder den arm en huppelen, meer van koude dan van jool, de sneeuw-Wittepoort uit, terwijl Herman zijn hart lucht geeft, door de opsomming van al de akeligheden, welke een Muzenzoon heeft uit te staan, die in het felste van den winter door den schoonmaakduivel een Leidschen buitensingel voorgeschreven wordt, op het uur, dat hij anders meestal nog tusschen de lakens droomt van liefjes en rozeladeren.

— En waren er vandaag nog maar colleges, klaagt hij, ik zou in staat zijn er mijn heil te gaan zoeken; maar op het laatst van de

week staan die slakken van uurwerken, die toch al zoo woest achtergaan, heelemaal stil..

— Kom, kom! de wandeling geeft doorstraling.

— Al is de stelling niet nieuw, zij is troostrijk, merkt Herman met de woorden van Odry in de *Saltimbanques* aan, stapt weldra met zijn kameraad de Koepoort binnen, en weinige minuten daarna zitten zij in de lekker verwarmde Leeskamer van de Sociëteit Minerva, alwaar de kokende koffie, benevens een dubbel paar kadetjes en een schaalkje rookvleesch met toebehooren reeds op hen wachten.

Onze Rotterdammer kon het maar niet op krijgen, dat de studenten zulk eene mooie Sociëteit hadden, en moest er alles, ingenomen gelijk hij was met wat de studentenwereld betrof, eens nauwkeurig opnemen. Hoewel hij op zijne buitenlandsche reizen voor de fabriek grootere en fraaiere Sociëteiten gezien had, een lokaal, dat hem zoo gezellig en fideel als dit voorkwam, had hij nergens aangetroffen. Daarbij kwam, dat een Studentensociëteit iets ongewoon eigenaardigs voor hem had, hetgeen hem bijzonder aantrok. Zoodra hij dan ook den in- en uitwendigen mensch een weinig door koffie, broodjes en steenkolengloed verkwikt had, liep hij terstond de netjes grijs geverfde, versch behangene, rijk geplafonneerde zaal ijverig op en neder en beschouwde met lust den ruimen tuin, het tooneel van zooveel broederschap en broedertwist, waar raadselachtige koepeltjes den achtergrond van ontsieren en langs welks rechterzijde zich de onmisbare kegelbaan uitstrekt.

Hij kon zich des te ongestoorder aan zijne verkenningen overgeven, daar het aanwezige personeel nog maar zeer beperkt was.

Enkelen slechts, bedaarde jongens, die het eerste snuffje van de nieuwstijdingen wenschen te hebben, komen, in hun angst den Haarlemmer, Arnhemmer of het Handelsblad later niet machtig te zullen worden, gewoonlijk op dezen tijd, in de week op een vrij uur tusschen de colleges, hun kopje koffie op Minerva slurpen; anderen, die niet in het gewoel der menigte lezen kunnen en toch gaarne de letterkunde van den dag bijhouden, zitten, zonder in hunne onafgebrokene aandacht te letten op hetgeen er rond hen voorvalt, in een hoekje van den schoorsteen gedoken en met hun neus in de *Revue Britannique* of in eene andere *Revue* of in een nummer der *Maandschriften*, wier aantal de kracht onzer periodieke pers in ons landje noodlottigerwijze versnipperd. Nog zijn er op dit uur een paar andere soorten van jongelui op de Kroeg te vinden: de *Bivalven*, die nu het veld ruim hebben en zich in de vroege eenzaamheid vrij in den tempel der gezelligheid durven bewegen en ongestoord hun glaasje klaren genieten, die zich aldus op de hoogte houden van wat er in het studentencorps omgaat en snoeven kunnen, dat zij op en van de kroeg komen en hoe het er uitziet, zonder dat het Corps hen er eigenlijk

ooit gewaarwordt, en de Uilen, een slag, gelukkig zeer dun gezaaid, dat zich uit onverschilligheid, flauwheid, doch meest uit bedeesheid, onbeholpenheid, hazelippigheid, onttrekt aan de algemeene beweging; heertjes, die, gelijk het bij hen heet, zich niet met studentenzaken bemoeien, voorgeven zich daarboven verheven te rekenen, niet met den grooten stroom medegaan en veelal, omdat zij toch wel inzien, dat het leventje anders aangenamer is, nijdig en wrevelig, het achterste tegen de krib zetten, zoodra het op een algemeenen maatregel aankomt; die haat en ondergang aan alle populariteit, aan alle esprit de corps hebben gezworen, die daardoor niets vernemen van wat er gebeurt, niet opletten wie promoveeren, veel minder weten wie aankomen, noch wie in het Collegium voorzit, noch wie praeses is van hunne Faculteit, en zoo zij, wegens hunne studiën, toch wel enkele malen, in een onvermijdelijk geval, verplicht zijn zich in studenten-aangelegenheden te mengen, zich aan beide handen links gevoelen, wis en zeker een zot en belachelijk figuur slaan en alsdan wel zouden willen weten tot wien zij zich te wenden en hoe te gedragen hadden. Kennissen houden zij er weinig, vrienden in het geheel niet op na. Zij eten op hunne kamer en komen geen broederlijk verkeer, doch uitsluitend een nieuwsblad zoeken op de Sociëteit, werwaarts zij reeds vroegtijdig heenstappen, daar zij, slaven van hunne sleur, altijd gewoon zijn tusschen halftwee en halfdrie in hun eentje eene wandeling te maken.

Maar dit geheele zootje vult de zaal met geen twintig meneeren en is van een wonderlijk vreemdzaam aard, welke lieve hoedanigheid onzen vreemdeling derhalve alle gelegenheid verschaft heen en weder te loopen en alles gade te slaan wat zijne nieuwsgierigheid prikkelde. Hij trachtte zich dan ook wel op de hoogte van alle zaken te stellen, dat belooft ik u! en daar valt zoo iets op de Kroeg voor een leergierig jongeling te leeren en te lezen! Aanzie dat zwarte bord naast de deur, als een gewonde krijgsheld met honderd pleisters bedekt of, wilt gij liever, als een moskee met honderd spreuken beschreven! De Rotterdammer keert telkens het hoofd om naar zijn vriend, als wilde hij dezen een en ander vragen of beduiden, maar Herman zit reeds met het blad van Enschedé in de hand, heeft zijn stoel dicht bij de kachel geschoven, kijkt niet eens meer op en schijnt hem eenigszins aan zijn lot te willen overlaten.

— Herman! roept hij eindelijk.

En nu legt Herman het Haarlemsche bulletin — een dagblad toch is het niet te noemen in den zin, welken deze eeuw aan dagbladen hecht — ter zijde.

— Die courant kan je straks ook wel lezen; verklaar mij eerst liever dien boel hier eens!

En nu legt Herman hem, zoo duidelijk en beknopt als hij kan, alles uit wat op het bord staat aangeplakt. Hoeveel goedheid! Hij leest:

ALGEMEENE VERGADERING

VAN HET

STUDENTENCORPS,

op Donderdag den 10^{den} Februari 1842,

's namiddags te vier uren, in

het groote Auditorium.

* * *

Coll. C. A. L. B. S. h. t. Praes.

en poogt zijn vriend een denkbeeld van eene Convocatie te geven door haar bij eene volksvergadering — Poolschen landdag, zeide een spotter — te vergelijken. Hij leest weer:

CONVOCATIE

DER

THEOLOGISCHE FACULTEIT,

op Dinsdag den 15^{den} Februari 1842,

's namiddags te vier uren, in

het kleine Auditorium.

* * *

De Praeses der Theol. Facul.

en geeft zijn vriend er een denkbeeld van door eene Faculteitsvergadering comparitie te noemen. Naast het kattebelletje leest men op een ander kattebelletje:

GEWONE VERGADERING

VAN HET

COLLEGIUM CIV. ACAD. LUGD.-BAT. SUPR.,

op Maandag den 14^{den} Februari 1842,

's namiddags te vijf uren.

* * *

Coll. Ab-Actis.

— Wat willen al die verkortingen daar zeggen?
 — Of ik je dat nu al uitleg, je verstaat toch geen Latijn; zeg maar
 Calbas.

— Dat is zeker een scheldwoord?
 — Zoo'n beetje als Geuzen in den Spaanschen tijd.
 Verder leest men nog:

Prof. *** zal zijn college over *** morgen weder openen op het gewone uur.

Praetor.

De honoraire leden van het muziekgezelschap Sempre Crescendo worden verwittigd, dat op aanstaanden Donderdag en Vrijdag van 12—2 uren het Bestuur zal vaceeren tot het afgeven der kaartjes voor het invitatie-concert van Dinsdag * Februari.

Secr.

Professor *** geeft morgen geen college.

Praetor.

— Hoeveel borrelsergeanten hebben jullie?
 — Drie, en een voor het biljart.
 — Een lastig baantje!
 — Nogal!
 — En hoeveel partijen worden er wel op een jaar gespeeld?
 — Acht en twintig duizend, reket men.
 — Wel vreeselijk!
 — Bedenk daarbij, dat wij vijf maanden vacantie hebben, en daar de partijen, gedurende dien tijd gespeeld, ten profijte van den kastelein zijn, tellen zij niet eens onder de acht en twintig duizend mede. Vier duizend derhalve in de maand!

Onze commis-voyageur wilde verder lezen, maar Herman had reeds lang de kriegel, zoodat deze uit ongeduld maar haastig het woord opnam.

— Kijk! hier wordt iemand gewaarschuwd zijne biljartgelden te betalen.
 — Wie is mijnheer?

— Het blijft onder ons. Daar heb je eenige annonces van kooplieden, cachet- en eksteroogsnijders, goochelaars, nomadische professoren, die je Hebreuwsch willen leeren in drie vloeken en een zucht. Wil ik er het adres van je firma ook maar bijhangen? Maar je bent hier incognito vandaag; anders, de katoentjes zouden zeker nogal aftrek hebben.

— Begin je weer, plaag!

— Hier hangen eenige kennisgevingen van verkiezingen.
 — Verkiezingen? Waarvoor?
 — Voor alles, voor het Collegium, voor Praesides van Faculteiten, voor allerlei commissiën, Redactie van den Almanak, weet ik waar al voor!

Waarop Herman, zeer in zijn schik, dat de oogenschouw ten einde loopt, zijn vriend bij den arm pakt, maar de ander wringt terug.

— Kom dan!

— Wat hangt daar nog in dat lijstje?

— Daar staan de namen in van degenen, die voorhangen. En als je nu lust hebt om even een kouden neus te halen — dit zeggende sleept Herman hem *vive la force* mede en gooit de deur open — dan heb ik ginder nog iets aardigs voor je te kijk!

In het voorbijgaan slaat hij op een dik boek, dat links, begraven onder een hoop inteekenlijsten, op een tafeltje rust.

— Dit is het introductieboek! en hier — hij wijst door een venster in de gang — heb je de pisplaats, en hier — hij zwaait eene deur open — heb je 't sekreet, en hier — hij toont een vak tegen den witten muur tusschen de twee heiligdommen — hangt het affiche van de comédie, en daar boven.... het domineesbriefje. Het mag niet binnenkomen.

— Dat is wat anders dan boven den warmen haard in een mahonie-houten lijstje! Zoo mijne goede grootmoeder dat wist!...

Beiden rollen, hartelijk lachende, de Leeskamer weder binnen.

Wat is dat voor een huishouden daar? vraagt de vreemdeling een poosje later, terwijl zijn oog op de eerste plaat valt — men weet, dat er drie zijn — de oudste leden der Sociëteit voorstellende.

Hij gaat er voor staan.

— Zijn dat portretten?

Herman neuriënde. — Zoo gaat de spraak daarvan. — Maar die er op staan, waren er vóór mij.

— De prent ziet ook al grijs.

— Daar hangen nog twee van die galerijen van onberoemde mannen.

— Jongen, jongen! wat zijn zij slecht geteekend! Is dat Leidsche lithographie?

— Och, ja! Maar kom nu toch wat zitten, je bent zoo vreeselijk wandelziek.

— Eerst prentjes kijken!

— Jan, twee glaasjes madera!

— Twee glaasjes madera, mijnheer!

— Wacht, vriend, ik zal je helpen! Daar heb je den generaal Meyer en het monument van Beeckman; dit zijn de lijsten van Commissarissen en Leden van 1820 af, zoo ik het wèl heb.

— Is de Sociëteit toen eerst gesticht?

— Neen! zij bestond reeds een jaar of zes vroeger. Deze twee zijn

nogal lieve stukjes: De Sociëteit van voren en van achteren, door Cornet. Ginds in die twee nevelwolken hullen zich onze maskerades, en in de groote biljartkamer hangen vier platen op het biljartspel toepasselijk, te weten landschappen. Als je 't nu gezien hebt, ga dan zitten, drink en rook!

— Frissche morgen!

Herman ziet meer of min verwonderd op en antwoordt koel en zacht, met een onderdrukt lachje:

— Saluut!

Koetjes en kalfjes worden weder van stal en de oudste, onder eene lekker Havannah-sigaar en een brandewijnig maderaatje, half verdronken uit de sloot gehaald. Ongelukkigerwijze valt des vreemdelings blik op het Handelsblad, door een der lezende heeren weinige oogeblikken te voren op de groote tafel nedergelegd.

— Ik moet eens even de beurstijdingen inzien.

— Ga je gooi!

De Rotterdammer onder het lezen. — Mij dunkt, je hebt hier nogal veel papieren.

— Wij zijn redelijk wel ingespannen, zooals de Medicus nooit van de lijken zegt.

— Je hebt zeker al de binnenlandsche couranten?

— Op weinige na; vooral ook stedelijke, hetgeen wel noodig is onder jongelui uit alle hoeken van het land. Hier heb je de Vlissingche courant! Daar ligt het Weekblad van het Recht! Onlangs kregen wij ook nog le journal du Limbourg — de 'Tolk, of liever, Dolk der Vrijheid zul je weten, dat zich zelf doodgestoken heeft — tot de Kamper Courant en den Haagschen Nieuwsbode inclus. En dan houden wij er insgelijks alle leesbare Hollandsche tijdschriften en de politieke stukjes van den dag op na, en al de Studenten-Almanakken van het vaderland slingeren een rond jaar over de tafel.

— Dat is waarlijk heel aardig. Jullie moeten eene goede kas hebben.

— Tien gulden contributie en driehonderd leden, reken maar uit!

— Vreemd goed vind ik niet veel.

— Je hebt gelijk. Voor Duitschland hebben wij alleen de Allgemeine Zeitung, voor Engeland den Galignani's Messenger, als die ten minste een Engelsch blad mag heeten, en voor België niets anders dan de Emancipation.

— Voor dat land is dat ook toereikend.

— Ginds ligt de Gazette des Tribunaux, en dan hebben wij ook, zoo 'k hoop, de Presse nog. Maar, verbeeld u eens! daar heeft men onlangs het Journal des Débats gaan afschaffen! Is het niet jammer? de best geschrevene courant van Frankrijk, en er voor genomen... Raad eens!... den Courier!... Jan! waar is de Charivari?

— In handen, mijnheer!

— Ook missen wij onder anderen de Revue des deux mondes,

het degelijkste wat de periodieke pers in Frankrijk oplevert. Ik kan niet ontkennen, dat men wel wat al te lichtvaardig met dat telkens afschaffen en aannemen van couranten en tijdschriften omspringt. Maar het wordt hier drukker. Willen we eens gaan zien of Van Vaal te huis is? Hij is immers nog een oude schoolkameraad van je?

— Zeker.

En beiden stappen de zaal uit.

— Wat spijt het mij, herhaalt Herman, dat je 't vandaag zoo ongelukkig bij mij treft! Een student die van zijn kamer gebannen is...

Onder deze woorden hebben beiden zich in hunne mantels gewikkeld en snijden de stoeptrap af.

Een der courantenlezers. Wien had Herman daar bij zich?

— Niemand! Een ploert.

Dat had Herman eens moeten hooren!

De Sociëteit of, zooals men korter en gemeenzamer zegt: de Kroeg, heeft voor den student dieper beteekenis dan de menigte bij eene oppervlakkige beschouwing bevroedt. Zij is niet alleen een lokaal, waar dagbladen aanwezig zijn, waar gebiljart, gedomineerd, gekegeld, gekaart wordt en, trots de wetten, ook wel eens, helaas! zoo fluistert men, hazard werd gespeeld; een gebouw, waar men schepsels aantreft, geschikt om met ons te wandelen, bestemd om met ons gevoederd te worden; een tuin, waar men, tijdens de gloeiende zomerhitte, bij een glaasje limonade of koude karnemelk, onder het zeil onder zeil kan gaan; een huis van pret, van onderhoud en uitspanning; zij is oneindig meer dan dat en bekleedt een vrij wat gewichtiger rang in het Academische leven. Gelijk het stadhuis de stad, het Academiegebouw de Universiteit vertegenwoordigt, zoo vertegenwoordigt de Sociëteit het Studentencorps; evenzoo weinig als eene stad zonder raadhuis, eene Universiteit zonder Academiegebouw denkbaar is, is het een Studentencorps zonder Sociëteit: schaf de Kroeg af en gij vernietigt het Corps als ordelijk ingericht lichaam, verbreekt tegelijkertijd den algemeenen band, den algemeenen geest, dooft alle broederschap uit, trapt alle vriendschap den nek in. Wie kent de ongelukkigen, die geene leden van de Sociëteit zijn, en de ongelukken, wier uilenaard wij straks poogden te schetsen? Ternauwernood mogen zij Academieburgers geacht worden; zij staan buitengesloten, zijn onwetend van wat er geschiedt; het zijn beklagenswaardigen, zonder behoefte aan genoegens, aan vrienden, aan gezelligen omgang, vreemd aan alles wat het deel is eener frissche jeugd, en hij, die nooit op de Kroeg komt, is evenmin het toonbeeld van den waren student als hij, die er een steunpilaar van is. De Studentensociëteit is eene beurs; daar worden zaken gedaan, afspraken gemaakt, nieuwstijdingen vernomen, berichten medegedeeld; daar wordt de geest des algemeens gepield, daar leert men in het klein menschen en handelingen kennen, om de eersten

later naar uwe hand te zetten, de andere in het groot toe te passen, en, zelf een factor in de groote Academische formule, brengt men zich zelve door vergelijking met deze tot bewustheid en wendt zijne ondervinding aan ten nutte des algemeens.

De klok wijst twee. Dat is de ware tijd voor den Sociëteiter! De voordeur staat wagenwijd open, stokke-Mozes met zijn jonggehuwden zoon in het voorhuis. Het oog des Leidenaars, die voorbijgaat langs den overkant der gracht, valt tot achter in den tuin. Het staat niet stil van in- en uitgeloop, het bordes is geene seconde vacant. Gij komt in de Leeskamer, wolken tabakssmook halen u in. Nu zijn ook al de Muzenzonen vergaderd; nu wemelen zij allen door elkander, nu zijn alle soorten, de algemeenste Typen tegenwoordig; nu is het komen en gaan, bestellen en bepraten, babbelen en lachen. Laat ons liever zeggen: mompelen en glimlachen. Want, ziet gij? het is hier in den laatsten tijd niet alleen om een glas bitter, eene sigaar en een kout te doen. Het slag, welks eenige bedoeling het najagen dezer drie bestanddeelen van het Academieleven is, loopt er thans gedeeltelijk op toe: de Kroeg staat hooger dan eene gewone borrelplaats. Eenige onderverdeelingen van genoemde soort geeft de schrijver van Theeslaan op; als daar zijn: — Ongelukkigigen, die zich met slappe bouillon trachten te restaureeren; — halve zieken, die om eau sucrée roepen; — wanhopenden, die den tienden post van het Handelsblad hebben en om halfdrie moeten eten, daar zij Medici aan tafel hebben, die hun dessert op de Methodus plegen te gebruiken of zelve publice theses moeten defendeeren op een tijd, dat het publiek aan tafel zit: — nijldigen, die van de Academie komen met simplex op hun Examen en vloeken in den mond; — hongrigen, wier tafel ontbonden is en die niet weten, waar zij eten zullen; — regenboden, die bij mooi weer aan de kegelbaan wonen; — dwalenden, die zoeken naar hen, die niet gevonden willen worden, of voorgeven naar iemand te zoeken, daar zij toch iets moeten doen en het toch wat erg zou zijn om in één uur voor de vierde maal alle in-teekelijsten en bekendmakingen te lezen; — teleurgestelden, die te laat komen, om vóór pot te spelen; — mistroostigen, die onder den last van een Examen gebukt gaan; — enz. enz. Het overige gedeelte splitst zich in tweeën. Blik slechts rond! De zaal langs de vensters tot bij de kachel is met tafeltjes bezet, aan welke spelers gezeten zijn, die met diepzinniger inspanning op hunne dobbel- en dominosteenen blokken dan het menige Jurist ooit op de Instituten van Keizer Justinianus gedaan heeft. En zie mij vervolgens dat heirleger van courantenlezers eens aan! Onbeweeglijk zitten zij om de ellips van de groote tafel geschaard, terwijl de folio vellen aan hun stok in de hoogte heen en weder wapperen. Zij zien boos en ontevreden op, als zij door een kennis in hun genot gestoord worden, en dompelen zich nu eens gaarne tot aan het uur des middagmaals in

de zee van berichten omtrent de staatkunde des vaderlands en van Europa, ten einde zich zooveel mogelijk op de hoogte der gebeurtenissen te houden en niet vreemd te zijn aan de schokken, welke heerschzucht en kuiperij, welke de losgelatene driften der grooten en der volken de beschaafde wereld toebrengen. Deze soort van jongelui was vroeger onbekend. Het was niet mogelijk, ging de spraak, te twee uren op de Kroeg te lezen — enkelen beweren het nog — en die op nieuwspapieren gesteld waren, kwamen ter sluik des morgens vroeg of des namiddags tusschen vijven en zevenen. Sedert eenigen tijd is dit veranderd; thans leest de meerderheid, en de minderheid, die het oude spoor verkiest te blijven volgen, moet zich aan een beetje verveling onderwerpen.

Vanwaar die ommekeer in de gemoederen? Zoekt hem in Academische rampen, voorbij, doch, helaas! niet geheeld; zoekt hem vooral in de laatste vaderlandsche gebeurtenissen! Toen de blinddoek werd afgerukt en het zwarte gordijn ten deele weggeschoven, door hetwelk men zong, dat de Minister van financiën zaliger heenkeek, schrikte de Leidsche jeugd — waarom ook niet de Hollandsche natie? — wakker. Stelsels verzezen, meeningen vormden, gevoelens uitten zich, onjuist, onbekookt, oppervlakkig, overdreven, het zij zoo! maar toch stelsels, meeningen, gevoelens, te midden van Holland, zonder meening, zonder stelsel, en te verbasterd, te weifelend, te bang, om hardop voor een gevoelen te durven uitkomen. Dat was braaf van de Leidsche jeugd, dat was flink van haar, dat was gezegend, dat was toonen dat een mannelijk hart bij haar in den boezem klopte en de toekomst niet zonder veerkracht en grootheid zou wezen. Het is niet te loochenen, het corps der studenten, wat wijsneuzen ook schimpen mogen, is — wij zeiden het meermaalen — eene maatschappij op zich zelve, uit haren aard tegen de groote maatschappij overgesteld, met welke het, op eene geringe schaal, onnoemelijk vele punten van overeenkomst heeft. Het vergete echter niet, dat het toch ook tevens eene maatschappij is in die groote maatschappij, en zijne wateren, hoe zoet ook, eenmaal wiskundig zeker door dien zilten oceaan verzwolgen staan te worden, gene van deze afhankelijk en onder hare plak, zoodat het als eene grove fout, eene hoogst onvoorzichtige dwaling te beschouwen was, dat men zich te voren zoozeer in zich zelve gekeerd hield en de oogen, onbezonnen, wuft, lichtvaardig en kinderachtig afwendde van den voortdringenden stroom der hedendaagsche wereldgebeurtenissen. Ook het courantenlezen, het eenvoudig doorsnuffelen van dagbladen draagt bij tot de zedelijke vorming, de wetenschappelijke ontwikkeling der jongelingschap. Zij leert er door oordeelvellen en toepassen, wikken en wegen, onbevooroordeeld, onbevreesd; zij trekt er onderwijzingen, slotsommen uit, welke haar tot overtuigingen leiden, voor wier innig doorvoelde waarheid zij den dood tegemoet zou gaan. En is er, zegt het mij, eene boeiender uitspanning, een leerrijker spel dan het naarstige volgen van die

hedendaagsche geschiedenis, even boeiend als de verwickelingen eens romans; het ontleden van het van belangrijkheid en fijne kunst schitterende en tintelende weefsel van dat verrassende, voortjagende, werkelijke drama, ons overstelpende met angst en hoop, ons vervullende met bewondering en afgrijzen, ons beurtelings in een streelend gevoel opbeurende of verontwaardigd nederploffende; het volgen van dat staatkundige drama, welks algeheele ontknooping telken morgen door eene ongewachte wending wordt verijdeld, telken morgen opnieuw in den schoot der toekomst wegduikt; dat drama, waarvan deze aarde het tooneel is, de grootste vernuften, de hoogste namen, de helden en tegelijk de vértooners zijn, waarin gij, ik, wij allen, eenmaal, weldra, God weet wanneer, de figuranten, de deelnemers, de spelers, en, bedenkt het wel! de slachtoffers kunnen worden? Bij alles dan wat u heilig is, bij uwe dierbaarste belangen, studenten! jongere geslachten, die wij zijn! veracht, verwaarloost de staatkundige wetenschappen niet; dooft niet de belangstelling in de gebeurtenissen der wereld; geeft acht op hetgeen rondom u op het staatstooneel voorvalt: de rivieren wassen, ziet toe, dat uwe dijken gereed zijn! Onze eeuw kookt en bruist als ons jeugdig bloed; wij staan op den drempel van groote, ja, wie zegt ons het tegendeel, waar de waarschijnlijkheid doorschijnt? van gevaarvolle gebeurtenissen. De lagere standen steken de koppen bijeen, de landen zijn overbevolkt, de armoede neemt toe, de al te ongelijk verdeelde fortuinen telen wangunst, staten en koningen kraakelen. Ééne geworpene vonk, één onvoorzichtig woord, één vredevorst minder, en Europa staat in gloed, de strijd van armen en rijken barst los, godsdienstvrijheid stookt religieoorlog!... Ondergang der staten, verbolgenheid der koningen, rukwinden en bloedbaden; verplaatsing der machten, verplaatsing der fortuinen, verplaatsing der grenzen, algeheele verwoesting, omkeering van alles wat bestaat!... De goede God, die alles regelt, weet alleen hetgeen de toekomst baren zal; maar dit roep ik u toe als een waarachtig vriend: Hollandsche jongelingschap! welke baren u mogen slingeren, welke rampen u verbeiden, welke ecretitels u verlokken, welke glanzen u omgeven, weest vroede, weest brave mannen! En daarom thans gearbeid, thans u toegelegd, thans bedacht, dat niet geld, maar talent alleen de beschavende krachten der eeuw waardiglijk aanvoert, en het er op aan zal komen in welk strijdperk ook op te dagen in het stalen harnas der wetenschap. Denkt aan uwen naam, aan uw land, aan een roemrijk verleden, waar een verzonken nageslacht verwaten op pocht! Bewaart door geheel uw leven, den adel uwer ziel, de rust uws gewetens, de vrijheid uwer gedachte! Verheft u boven elke ramp, gelijk boven elken hartstocht, en draagt zorg, als gij mannen zult geworden zijn, voor de droomen uwer vrije jeugd! Vroomheid en kennis zullen zegevieren, beide zijn der omstandigheden woede te groot!

Doch wat ik vurigst wensch en de vorige woorden reeds eeniger-

mate in zich bevatten, het zou zijn ons jongere geslacht reeds aan de hoogeschool die weifelende, die ontijdige lankmoedigheid, die laakbare toegeeflijkheid, die trage sufheid, die verderfelijke onverschilligheid, welke als een moeraspest over het land walmt, eindelijk eens voor altijd geheel te zien afschudden. Er kome eenheid in zijn geest, kracht in zijn wil, opdat het zich in rijper leeftijd des te mannelijker, waardiger openbare. Is de jeugd het dan vergeten, dat onzer vaderen leus: eendracht maakt macht was, zij, die gevaar loopt het vaderland door sleur en zelfzucht te veronachtzamen? Weest, later in vereerende en onafhankelijke betrekkingen geplaatst, niet gelijk aan hovelingen, die opzien tot den troon met een blik, welke Gode alleen toekomt! Durft, als betaamt aan mannen van hart en van verstand, van beginsel en van geweten, vrij van kordaat, kalm en gematigd, onverdrot en onverschrokken voor uw gevoelens, voor geheel uw gevoelens, welk het ook wezen moge, uitkomen en ducht dreigende koningen, noch brullende volken, maar geeselt met schorpioenen, brandt met vitriool, schreeuwt wraak en braakt gal en spreekt den vloek uit over het onmetelijke heirleger van onwaardigen, onbekwamen, keutelaars, lamlenden, aarzelend en onderdanig, laag en laf, benauwd van inborst, bekrompen van ziel, die met een vleienden lach van welbehagen den rug krommen bij elke overtredene wet, kruipen voor een oortje, gatlikken voor een duit, op schijnheilig-gezalften toon: neen! galmen en stom-verraderlijk: ja! stemmen, waar het heil des vaderlands op het spel staat! Broeders! weet, dat tijden, doordrongen van derzulken geest, in de geschiedenis gebrandmerkt staan met nog ont-eerender brandmerk dan waarmede de misdaad wordt geschandvlekt: slijk is viezer dan bloed. En daarom, gij! blijft, mannen geworden, vereenigd, wapent u met kennis en wetenschap, toont u fier-beraden als uwe voorouders, degelijk, flink, eerlijk als zij, jongens van Jan De Witt!

Dat wij op onze hoede zijn! De tijden der lankmoedigheid hebben uit. Ontzien, hopen, wachten, vertrouwen, is eene al te ontzenuwende weelde. De omstandigheden zijn ernstig, wij blijven onverschillig; nijpend, wij gerust; droevig, wij opgeruimd; de armoede slaat alarm door de rijken, de partijen delven hare duistere loopgraven, wij dutten in, zitten bij de pakken neder; laffe bluf knakt de vermogens, schaamteloze koopziekte van eeretitels verteert de burgerij; ijdelheid, nietsbeduidendheid, onbekommerdheid verkankeren het vaderland; de Minister legt in den schoot der volksvertegenwoordigers de verklaring af, dat hij malaise bij de natie bespeurd heeft:

Sunt qui formidine nulla

Imbuti, spectant!

Opgestaan tegen dat kwaad! de sofa verruild tegen den veldstoel! Wij

zijn vergeven! Wie gaf ons dien slaapdrank in? Wakker gegild de jansalies! Bij den voortdringenden geest van Europa blijven wij achter; wij druilen, wij verkwijnen, wij vermuffen, middelmatige, middelmatigheid verheerlijkende steënkinderen, als wij ons, zoetsappig en dankbaar op den koop toe, hebben laten maken! Thans geblokt, gewerkt, uit de verte aandachtig bespied en opgemerkt! Eenmaal medegevoerd in den maalstroom, vroom en vroed gehandeld, gelijk het aan mannen van eer, deugd en kunde past! Waarom de menschen gevreesd, zoo uw geweten rein is als zilver, uw hart edel als goud, uw geest door studie onafhankelijk? Recht door zee, jongens! Wat het eerlijke, het roemvolle in den weg staat, onder den voet er mede! Krachtig en fier het hoofd ten hemel, volk en vorst kalm en onversaagd in de oogappels gestaard! en, moogt gij dwalen, zoo zich slechts daar binnen geene verwijtende stem verheft, zal het wèl zijn!

En gelijk ik wenschte, dat gij later waart als burgers, weest ook zoo reeds van nu af als studenten! De hoogeschool zorge geen Holland in het klein te wezen! Dan liever den teugel wat al te los gehouden! Leve de eigenschappen der jeugd, welke de jaren ten beste richten! Maar waar moet het in bezadigder leeftijd heen, zoo men reeds in de ziedende jonkheid zoo koel en overlegend, zoo voorzichtig en oververstandig is? Vergunt uwen schrijver een voorbeeld en wilt het hem ten goede houden!

Op den 26sten Juni 1841 namen de professoren van de Faculteit der Bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren aan de hoogeschool te Leiden een besluit, dat de Academie tot oneer strekt, volgens hetwelk, om de woorden van den schrijver der korte geschiedenis van de Leidsche hoogeschool in den laatsten Studenten-Almanak te gebruiken, naar artt. 11 en 12 het teekenen op de Colleges en het betalen der Honoraria bij het begin van den cursus moeten plaats hebben, terwijl, bij gebreke van dien: artt. 14 en 15, in verband met art. 10 en artt. 1, 2, 3, 5, 6 en 7, den student de gelegenheid benomen wordt een jaar later zijne verkregene kundigheden, zelfs in een ander vak (zie art. 16), door een Examen recht te doen wedervaren. Artt. 4, 8, 9, 13 en 20 bevatten uitzonderingen op dien algemeenen regel en art. 17 is een overgangsartikel, waar wij de motieven van het besluit, reeds aan het hoofd gebezigd, herhaald en in een tusschenzin verwaaid vinden. Artt. 18 en 19 geven daarenboven te kennen, hoe de Faculteit oordeelt, dat de eerste zomermaanden, wanneer alles in de natuur tiert en adem schept, of de tijd, dat een ieder door schoone herfstdagen opgeroepen wordt om te genieten wat weldra vergaat, alleen en uitsluitend geschikt zijn om met een Examen bezwaard te gaan.

Zulk een besluit wekte en wekt nog de algemeene verontwaardiging, welke het verdiende, en geene stem, zoowel buiten als binnen de Academische wereld, welke er niet ten heftigste tegen opkwam. Zeker,

het is eene vrij onverschillige zaak of de gelden, waarop een hoogleeraar, krachtens de wetten op het hooger onderwijs, recht wordt gegeven, den Pedel voor of na den cursus worden voldaan, doch het was nu eenmaal het gebruik, dat zij bij gelegenheid van het Examen gegeven werden, eene gewoonte, door eene lange reeks van jaren gewettigd. Om welke redenen er van afgeweken? Ten einde, spreekt het besluit, de orde in het Academisch onderwijs te handhaven en den geregelden gang der studiën te bevorderen. Is iemand eenvoudig genoeg aan die beweegredenen geloof te hechten? zijn orde en regelmaat zoozeer afhankelijk van de betaling der Collegegelden? of was er werkelijk zoo weinig orde in het onderwijs, was de gang der studiën inderdaad zoo ongeregeld? en, zoo ja, denken dan de professoren, dat wij waarlijk niet zoo slim zijn van te begrijpen, dat het nochtans niet de regeling van onderwijs en studie is, welke zij beoogen konden door hunne jongelui de collegegelden van te voren te laten storten en den tijd ter afneming van Examina, met allerhande schoolsche en onduldbare verordeningen omschorst, tot slechts drie maanden in het jaar te beperken? Eindelijk, laat staan de orde in het onderwijs, de gang der studiën, ongeregeld zijnde, konden door dergelijke maatregelen verholpen worden, zou dan nog de Faculteit niet oneindig verstandiger gehandeld hebben, zich liever die zwaarigheden te getroosten dan een zoo weinig kieschen maatregel te nemen als waartegen zij niet heeft opgezien? En dat, terwijl in vroegere dagen een hoogleeraar het beneden zijne waardigheid zou geacht hebben, zijne aanspraak op Honoraria, zoo deze bij het Examen onbetaald mochten zijn gebleven, te doen gelden, omdat de blaam op den leerling nederkwam, terwijl de hoogleeraar zou gemeend hebben, ze eischende, de Toga te beleedigen! Maar die tijden van achting voor zich zelve zijn voorbij. Het was alleen om eene betere orde in dier heeren financiën, om geregelder gang in hunne ontvangsten, in één woord, om des lieven gelds wille te doen; de houding van de grootste helft des besluits bewijst het immers voldoende door de fingseslepene tegenstelling der werkelijk aan deze hoogeschool studeerende en de kweekelingen der Athenaea of allen, die niet binnen Leiden zelf hunne studiën voortzetten, voor welke laatsten toch, zoo het oprechtelijk orde en geregelden gang der studiën gold, dezelfde bepalingen als voor de Leidsche studenten moesten, en ook zeer gevoeglijk konden van kracht zijn? Slaan wij het besluit op!

Tot de inschrijving in het Faculteitsregister — de spil om welke het gansche besluit draait, het net in welks fingegeknoopte mazen het kleinste vischje blijft hangen — wordt aan elk student gelegenheid gegeven, elken Zaterdag der maand November, van twaalf tot één uur, op de Faculteitskamer. Om de acht dagen één uur, gedurende één maand. Zoo men het vergeten mocht, geen examen, zelfs geen getuigschrift, in den loop van dat Academiejear! De kastijding is wel

wat hard voor de overtreding en de verhouding tusschen misdrijf en straf wel wat ver te zoeken, doch des te zekerder is men van de penningen. Het was nog niet genoeg, dat de jonge Jurist, de jonge Medicus, de jonge Filosoof, genoopt waren het eerste studiejaar te verliezen op de nuttelooze propaedeutische colleges; de professoren hebben thans de goedheid eene nog grootere kans voor den aankomeling open te stellen om er een tweede bij te verbeuzelen. En dan klaagt men, dat er niet gewerkt wordt! Maar — nu komt de tegenstelling — maar de kweekelingen der Athenaea zullen, gedurende den loop van het geheele Academiejaar, wanneer het hun maar in het hoofd gelieft te komen, in het Faculteitsregister kunnen worden ingeschreven. De heeren staan buiten den collegedwang der professoren en worden derhalve zoo beleefd en voorkomend mogelijk ontvangen en behandeld, opdat zij toch niet dralen zouden de beurs te trekken, waartoe dwangmiddelen hen niet kunnen nopen.

Elk student zal het gedrukt bewijs, dat hij in het Faculteitsregister is ingeschreven, telken jare door de Faculteit moeten laten bekrachtigen, waartoe elken Zaterdag van de maand November, van twaalf tot één uur, gelegenheid gegeven wordt, op de Faculteitskamer. Zoo men het verzuimt, blijft er geen andere weg om deze bekrachtiging te erlangen open, dan zich met een schriftelijk verzoek tot de Faculteit te wenden en daarbij de oorzaak op te geven, waarom men den vastgestelden tijd heeft laten voorbijgaan. De kweekelingen der Athenaea daarentegen zullen zich tot de bekrachtiging van het bewijs hunner inschrijving gedurende het gansche Academiejaar bij den Decanus der Faculteit kunnen vervoegen; al kwamen zij te middernacht, wanneer zij maar geeltjes op zak hebben, gaat de voordeur als die van een betooverd kasteel wagenwijd voor hen open.

Hun, die, in den loop van het Academiejaar aangekomen, zich tot het bijwonen van de lessen der hoogleraren aanmelden, zou men, naar de onredelijke gestrengheid der maatregelen te oordeelen, verwachten, dat weder andere hinderpalen, ter bereiking van hun wensch, waren in den weg gelegd. Integendeel; hoe eer hoe beter geknipt en binnengeloodst! Zij genieten al de voorrechten der kweekelingen van de Athenaea, en, mits terstond de verschuldigde penningen voldoende, waartoe dagelijks ten huize der Pedellen gelegenheid is, wordt hun het bewijs tot de inschrijving in het Faculteitsregister daarop onverwijld ter hand gesteld.

Waarom, zoo hier dagelijks voor hen en voor de vreemde studenten gelegenheid is, die van Leiden bij voorkeur zoovele moeielijkheden, zoovele onaangenaamheden berokkend? Meneeren, gaat eens, bij uw helder brandend vuurtje, bedaard in uw armstoel zitten, neemt onpartijdig en, zoo mogelijk, onvooringenomen het besluit in handen, leest, herleest het, denkt er over door, denkt er over na, en gij zult hoe langer hoe meer de overtuiging erlangen, dat het niets anders dan inheligheid was, die het in het leven riep.

Wil men nog sterker bewijs, zoo ga men bij de Literarische professoren rond en houde zich verzekerd, dat zij, ieder afzonderlijk, betuigen zullen, dat, wat hen betreft, zij zeer sterk tegen het besluit geijverd hebben, maar zich wel naar de meerderheid hebben moeten voegen. Kullage, vrienden! Het besluit, gedrukt en openbaar, spreekt luid en bepaald: — aldus eenparig besloten en vastgesteld. En wie hunner heeft die woorden gelogenstraft? Deze flauwe draaijerij alleen zou genoeg zijn, om, wie het ook wezen mocht, van het onverdedigbare, het onverschoonlijke der drijfveeren te doordringen; dan liever ronduit het studentencorps verklaard: — het behaagde ons aldus. De eenige beweegreden, wij willen er op sterven, was het geld. Niemand onder de zon, die er ook aan twijfelt. En gij bloost niet, Clarissimi! het spreekgestoelte te beklimmen tegenover jongelingen, die gij weet met welke oogden u aanzien? Maar, denkt gij, de pitten hebben we beet, het dreigende Examen houdt hun overmoed in toom, en het overige, het ontzag, de eerbied, het bewonderend en geloovig opzien der jeugd tot mannen van geleerdheid en bestraald door den lichtkrans des roems!... ijdele hersenschimmen, waar deze gouden eeuw zich met laatdunkendheid boven weet te verheffen. Professoren in de humane Letteren en de bespiegelende Wijsbegeerte, uwe bespiegelingen moesten toch eens tot een ander doel leiden dan tot de wijze, waarop gij de wetten wel het best zoudt kunnen aanwenden, ten einde uwe beurs te spekken en uwe studenten te plagen! Doch gij, jongste studenten, tot de propaedeutica gedoemd! leert van uwe leermeesters — het is het eenige misschien, maar het is van gewicht — dat kennis en billijk verkregene vermaardheid in de Hollandsche maatschappij nog geene paspoorten zijn voor geldgierige streken, en dat hij, die zich niet ontziet het verheven ambt hem toevertrouwd tot een lucratief baantje te vernederen en door winstbejag te ontheiligen, door ieder fatsoenlijk man over den schouder wordt aangezien!

Welk een indruk maakte een zoo heilloos besluit op de gemoederen der studenten, bij het einde der groote vacantie? want — de besluitnemers wisten wel, dat zij kwaad deden — het was ingesmokkeld op een tijd, dat er noch colleges meer gegeven, noch examina meer afgenomen, noch jongelui meer in de Academiestad aanwezig waren, en zij meenden het, als allen weder terug zouden zijn, steelswijze te kunnen in werking brengen. Men schold, men raasde, men tierde. In vorige tijden zou men glazen ingeslagen en hen, van wie het besluit was uitgegaan, in het openbaar hebben uitgejouwd. Daarvoor was men, de hemel zij er voor gedankt! thans te beschaafd en gevoelde zich de student te wel opgevoed: de straf had ditmaal nochtans wel in verband gestaan met het vergrijp. Doch er kon een andere, meer doeltreffende weg zijn ingeslagen, en niet genoeg is het te bejammeren, dat het — evenals in de groote maatschappij — bij klagen en grommen bleef. De nieuwelingen, wie het besluit dadelijk trof, waren nog niet op de hoogte

der zaken; wie hunner zou de kat de bel aanbinden? Ook voegde het minder, naar hun oordeel, dat de jongeren zich aan het hoofd eener dusdanige beweging stelden. Maar de ouderen moesten zich hunne belangen aangetrokken hebben. Dat zou eervol, dat zou behoorlijk, dat zou plicht, dat zou esprit de corps zijn geweest. Doch het bleef bij morren, mompelen, kakelen; gehandeld werd er niet, noch de grievende onlangs ingelijfd door het Corps beschouwd als ieder Academieburger rakende. Het Collegium voorzeker had zich in de eerste plaats voor de nieuwaangekomenen in de bres moeten stellen en het lot dier verschoppelingen, onder de zoo onbarmhartige plak van de *Nobilissima facultas philosophiae theoreticae et litterarum humaniorum*, ter harte nemen. Een besluit, de schande der hoogeschool, gevaarlijk voor de orde in het onderwijs, hinderlijk aan den gang der studiën, smadelijk voor elk student, liet de Academische Staten-Generaal, welke de eer der hoogeschool is opgedragen, werkeloos en onverschillig. Doe ik kwalijk met te verklaren, dat ik bij den tegenwoordigen stand van zaken, onder eene wet, welke de jongeren emancipeerde, wier rechten zij met die van allen gelijk stelde, de handen in elkander sloeg van verwondering en spijt? Een officieel stuk moest door het Collegium, uit naam aller Academieburgers, bij de Faculteit zijn ingeleverd — de scherpe uitval in den *Studenten-Almanak* is veel te individueel — een openlijk protest, gematigd, bescheiden, maar rondborstig en dapper, door hetwelk allen Literarischen professoren kenbaar ware geworden, dat het lichaam der Leidsche studenten zich wegens dergelijke maatregelen gekrenkt achtte en er de hoogachting door verminderd gevoelde, welke plicht het voorschreef en ook de inspraak des gemoeds oplegde zijn leermeesters toe te dragen. Zegt niet, dat dit niet zou gebaat hebben en het besluit toch niet zou zijn ingetrokken geworden. Wie is er zekerder van overtuigd dan Klikspaan? Maar het zou een onberekenbaar zedelijken invloed uitgeoefend en de gevoelens hebben geopenbaard van jongelui, die zich liever niet zoo maar als weerlooze schapen naar den scheerder laten drijven en fiks en ferm zouden voor den dag zijn gekomen. Door spreken komt men altijd verder dan door zwijgen en berusten. Geen betamelijk middel had men onbeproefd moeten laten, hemel en aarde, gelijk men zegt, behooren te bewegen. Geen gehoor bij de Faculteit verkrijgende, had men zich tot het College van Curatoren, daarna tot den Minister van Binnenlandsche zaken moeten wenden, en ware ook deze poging vruchteloos gebleken, dan zou men ten minste de zoete voldoening hebben mogen smaken, alle middelen, in het bereik van wel opgevoede jongelui, in het werk te hebben gesteld, ten einde zich niet te laten vertrappen, en mogen rekenen op de onderscheiding des algemeens. Thans hebben de dwingelandjes hun zin, en gij hebt niet eens de hand uitgestrekt om hun den strop te ontrukken: wie verzekert u, dat zij dien nu later niet nog nauwer zullen toehalen?

Foei! wat was Klikje daar aan het toornen! Nu, hij mag het immers wel doen en gij wilt het wel voor een enkelen keer van hem dulden? Daarom voegde hij het voorbeeld maar bij den regel en liet maar vloeien wat hem op het hart lag. O! hoe gaarne zou zijne liefde u kneden naar het ideaal, dat hem in de ziel woelt!

— Maar houdt gij u zelven dan voor zoo volmaakt, zoo onberispelijk, zoo onfeilbaar? ziet gij u zelven dan voor zoo'n voorbeeld aan, dat gij uwen medemensch zoo onbarmhartig durft doorhalen? Weet gij dan niet, dat met de jaren de gebreken, ook die van het karakter, komen: baatzucht, heerschezucht, neiging zich als middelpunt in elken cirkel te plaatsen, lust om te bedillen, te drillen, den baas te spelen en den grooten man, al is het ook op de kleingeestigste wijze, uit te hangen, gebreken, neigingen, lusten, geteeld, niet, als die der jeugd, door onbezonnenheid, onbedachtzaamheid, onervarenheid, maar door het bedaarde verstand, het overwegende overleg, den op luimen liggenden moedwil? en voorziet gij niet, dat uwe rijpere jaren daarvan evenmin verschoond zullen blijven als die dergenen, zoo boosaardig door u beschimpt? Niet alleen de kleederen, ook de ambten maken den man: hoe hooger, hoe tuitelachtiger standpunt! Uwe betrekking zelve legt hinderlagen, spant strikken aan uwe vrijmoedigheid, uwe goede trouw, uwe eerlijkheid, uw geweten; strikken, waarin de mensch zoo lichtelijk valt, met al zijne vuile hartstochten bloot! Inderdaad, het is wel zeer gemakkelijk, mijnheer Klikspaan, u schootvrij te houden en de klippen der maatschappij, waar zoo menig oorspronkelijk belangeloos hart op gestrand is, thans nog om te zeilen! Wie toch zijt gij en welke spil beweegt gij in het raderwerk van den staat? welke aanvechtingen staat gij door, welchen strijd hebben uwe beginselen met uwe belangen te strijden? Wij spreken elkander nader, eer wij tien jaren verder zijn!

Dit alles weet ik, van alles wat gij mij daar tegenwerpt loochen ik geen lettergreep, en als ik, overgoten met ons Hollandsche sop, gelijk zal zijn geworden aan hen, die nu mijne pen zoo onbarmhartig doorhaalt, zal ik voor het woord van den vrijmoedigen jongeling gedwee het hoofd buigen en met een bitteren glimlach terugzien naar mijne zoete jeugd, ondergegaan aan een thans onder zulke zwarte wolken verborgen gezichteinder. Gelooft intusschen niet, dat het mij eene aangename taak is, mannen te hekelen, in zoovele opzichten ver boven mij verheven; dat ik met graagte naar de roede grijp, uithoofde juist van hun hooger aanzien; dat het schrijfsjeukte is, welke mij tot geeseling aanspoort. Het ware jongensachtige, het ware onverantwoordelijke ophakkerigheid. Maar, vrienden! gelijk uw boezem zich met een gevoel van hemelschen wellust opent, bij eene edelmoedige daad, bij het aanschouwen der tastbare, bij het opvaren tot de zedelijke schoonheid, en zich onuitsprekelijk zalig vindt in het gevoelen der liefde en der vriendschap en in den aanblik der natuur, aldus krimpt hij pijnlijk

van spijt en verontwaardiging ineen, aldus wordt hij overstelpt van toorn, aldus vliegt u het bloed naar den kop, als daar daden worden gepleegd, welke uwe jeugdige verbeelding doen wanhopen aan den adel, aan de voortreffelijkheid des menschdoms. Zoodanig is het gevoel, dat mij althans de aderen doet zwellen, dat mij bezielt en overheerscht, en in den roes der gramschap vat ik de pen en maak gebruik van de vrijheid der drukpers. Zachtmoedigheid, toegeeflijkheid, vergevensgezindheid! heerlijke, loffelijke, christelijke deugden! maar — helaas! dat wij er toe moeten komen het bedroefd van harte te verklaren! — voor onze tijden weinig berekend. Die hoedanigheden ont-aardden reeds in even zoovele ondeugden en verdorven ons volksbestaan. Laat ons zorgen, dat het onkruid ons niet boven het hoofd wasse, de wurm niet voortvreet! Geschoffeld maar, jongens! en wrijven wij de gaten dicht met de scherpste terpentijn!

Het is dat stille, rust, kalmte en gezelligheid ademende uur, dat de luchtters staan aangestoken te worden en een koffiegeur door de zaal walmt. Het is dat uur van wezenlijk genot, waarop men herkauwt en digereert, waarop men meer tot een passief dan tot een actief genieten geschapen schijnt, waarop men eigenlijk zich zelven genoeg is, maar toch wel lijden mag, dat het omringende een flauwen, voorbijgaanden, aangename indruk op u maakt. Dat woelige, onstuimige, dreunende, gonzende van den voor-den-middag heeft opgehouden; geen gejaht, geen gehaast, geen geloop, geen gedraaf, geen gedraai, geen gedrang meer; geene dynamometers, geene muziek, die u iedere courant onbegrijpelijk, ieder gesprek onverstaanbaar maken; geen Bolus, die uw middagmaal met zijn naamgenoot tracht te bederven; geen geroep en geschreeuw om bitter of gentiaan tot tegengif voor het laatste; geen kooplui, cachetsnijders of portretteurs, die u aan de ooren malen. Alles verkeert nu in eene sfeer der rust, doch geene doodsche, vervelende, zooals tusschen drieën en vieren, wanneer slechts een enkele Bivalva zijn glaasje klaren gebruikt of Student-Leidenaar de courant zit te lezen. Het is nu eene gezellige, genotvolle rust. De zaal is langzamerhand weder bevolkt, maar geheel anders dan vóór het middagmaal; het is alsof dit laatste eenig aplomb aan de schooljeugd gegeven heeft, althans nu zit men. De groote tafel is gelijk aan een molen, wanneer 's molenaars dochter de bruid is, zoovele vlaggen wapperen er om heen; het zijn de couranten, welke in de linkerhand gehouden worden, terwijl de rechter de zoete klontjes met de bittere koffie mengt. Alle maandwerken vinden weder hunne lezers. Om de kachel zit of ligt men in gezelligen kout, men savouereert er de echtste Manilla, gevat in een zilveren tangetje, of steekt het Deventer pijpje aan; men scherts, men redeneert, ja! men is opgewonden; doch dit alles met de kleur van zijn en blijven, niet van gaan en trekken. — Kop koffie! Vlammetje! Sigaar! Aannemen! — zijn de

eenige woorden, die klinken, terwijl men bij de spelers de woorden: Domino, troef, geboft! — kan opmerken.

Treden wij de biljartkamer binnen! Al is het nog dag aan den tuinkant, voor aan de straat hangen de valgordijnen al neder, branden de lampen reeds, want het is slecht caramboleeren in den schemer; nietwaar, Liefhebbers? Dat woord ontviel mij daar: verschooning! Maar de Quaden biljarten nooit of zij moeten in handen vallen van een jongelui, die hun het mes op de keel zet, sterker dan zij en om geld speelt. Doch van dezulken zijn er te weinig om ze niet, voor de eer van het corps, stilletjes te negeeren. Maar gij, belanglooze dweppers met de meest Academische verlustiging, die 's morgens in Keyzers estaminet College en 's avonds aan 't Vinkje repetitie houdt! u mint Klikspaan met eene onuitdoofbare vlam, zoo dikwijls hij uwe veelbelovende kruin gebogen ziet over het groene veld der overlegende behendigheid! Heerlijke uitspanning voor een beschaafd jongeling, uitmuntende lichaamsbeweging gedurende onze twaalf lente-zomer-herfst-winter-, dat is: wind-regen-mist-en vorstmaanden! Hoor! de ballen tikken tegen elkaar, de ballen rammelen in den zak, de queuen stampvoeten op den vloer! heerlijke geluiden, welke dikwijls tot in het holste van den nacht voortduren! Let op! mooie; luister! aardige zetten kruisen elkander over de tafel! Zie rond! de galerij is bezet, de partijen loopen onrustig, onvermoeid en met gespannen blik heen en weder, en boven dat eentonige rumoer klinkt luid en schel de kinderstem van den biljartjongen.

De biljartjongen! Ongelukkig, deerniswaardig ventje! Daar staat hij, knikkebollende van slaap en met half geloken oog, leunende op den bok, uit vrees van om te vallen. Toen er gisteravond te halftwaalf geene spelers meer waren, moest hij naar de groote zaal, waar de club van Vlierinxen feest vierde, en eerst te vier uren mocht hij naar bed. En dat was reeds de derde nacht! En dan zijn er nog Studiosi, die niet beseffen, hoe onbarmhartig zij handelen, wanneer zij het arme jongetje vloeken naar het hoofd smijten, zoo hij zich vergist, en een slag of een gevoeligen stoot met de queue geven, als hij niet spoedig genoeg weet te antwoorden op de vraag: — jongen! hoe staat de partij? — Arm schepseltje, dat een guitje moest wezen en tot een deugniet opgroeit, welk eene kindsheid is de uwe! Het eenige groen, dat gij ziet, is dat van het biljartlaken, hetwelk zich door de ruiten met het gras tusschen de straatsteenen van het Rapenburg vermengt; de diepe slaap, welke op uwen tengeren leeftijd zoo weldadig op den wasdom werkt, is u grootendeels ontzegd; uwe longen zetten zich uit in den dampkring van tabaksrook en sterken drank; geen wonder, zoo uwe stem hard, uwe keel, waarvan zoo onbegrijpelijk veel gevergd wordt, schor is; gij slijt uwe avonden onder de benauwde vlam der aangestokene olie, de nog benauwder hitte der kachels en wordt opgevoed onder den invloed van scheldwoorden, liederlijkheden en dron-

kenschap. Vergeeft mij, mijne heeren, maar het is zoo! Op zijn dertiende jaar leert de biljartjongen reeds zijn naaste minachten, want deze vertoont zich nimmer aan zijn oog dan van den kant der onvoor-deeligste uitspatting, en hoe zou hij vermoeden kunnen, dat deze slechts eene uitzondering is, welke den regel daarom niet maakt? Zijne denkkracht wordt vastgenageld aan de biljarttafel, aan de uitspanning van anderen zijn geheele zedelijke bestaan opgeofferd, zijn geest op niets anders afgericht en gescherpt dan op de verhouding tusschen ballen, waarmede de tusschentijd verdreven wordt. Welk eene bestemming! en dan klaagt men nog, dat de biljartjongen brutaal en ondeugend is! Alsof zijn lot niet rampzalig, alsof hij zelf geen kind ware! O, medelijden, medelijden met het slavende biljartjongetje, voor een gering salaris onderworpen aan uwe grillen, aan uwe drinkgelagen! Zonder jeugd, zonder onderwijs, zonder vrijheid, dag en nacht in 't touw, bedorven door de bijwoning van de voor zijn geheele bestaan verderfelijkste tooneelen! spaart hem, beklagt hem, vergelijkt, bid ik u, zijn lot met het uwe, toen ge zoo oud waart als hij!

Maar keeren wij terug naar de Leeskamer! Daar is niemand. Het loopt naar halfnegen. De kachel snort, de kroon is op half licht gedraaid, de knechts dommelen op eenige stoelen, de Kroeg heeft iets van de voorzaal van een huis, waar eene partij verwacht wordt en de genoodigden staan te verschijnen. En inderdaad, er is eene partij op handen en de genoodigden staan ook te komen. Kijk maar eens naar gindschen hoek!

— Wat zien mijne oogen? Speeltafeltjes, eene pendule, eene queue, fishedoozen, een bronzen inktkoker, eene lamp! wat al snuisterijen! Het heeft iets van een erfhuis.

Eene verloting, jongenlief! Daar staat de held van het spel: zijn naam is Emeis. Hij zou u ten zijnent nog eene canapé, eene kachel en een mud steenkolen kunnen wijzen. Weldra stormen de heeren binnen, de knechts springen op, de kroon verspreidt hare glansen, en dit stille uur, hetwelk gewoonlijk zoo weinig verdiensten oplevert, brengt rente op: Toon Muller weet wat voor vleesch hij in de kuip heeft. De trekking vangt aan. Misnoegen en voldoening roepen een luid wee en hoezee, en den minder gelukkigen wordt spoedig door de bevoor-rechten troost geschonken in de diepste champagne-glazen, welke oit-teleurstelling deden vergeten en uitgelatenheid ten top voerden.

Eene verloting is echter geen dagelijksch werk, en zoo het zeldzame geluk de door herhaald nachtbraken afgematte en uitgeputte gediensstige geesten mag te beurt vallen, dat het lokaal onder het slaan van elf uren volkomen ledig is, maakt Toon gebruik van zijn recht, slaat de deuren van Minerva toe, welke behoorlijk van bouten, gren-dels en kettingen voorzien worden, dooft het licht uit, dat in de lan-taarn boven het bordes brandt, en heeren, die later komen, mogen zien, dat zij, al kloppende, beukende, luidende, stampende, vloekende, Toon uit-

het bed krijgen: de Kroeg is dood, de Kroeg is stom, de vesting onneembaar.

Maar niet altijd spitst de schrandere kastelein zijn oor op de klok van elven. Ook in het Academiejear vallen feest- en heilige dagen, waarop knechts en jongens zich den vaak uit de oogen jagen en den nacht herscheppen in een kunstigen dag. Verre van mij, te willen gewagen van die zoo dikwerf voorkomende goochelaars-, buiksprekers-, worstelaars-voorstellingen; er zijn hooger, algemeener, vroolijker vreugden. De goochelaar eischt aandacht, de buikspreker stilte, de worstelaar liefhebberij, terwijl, op een echt studentenfeest, dolheid, niets dan dolheid moet heerschen.

De eerste voorjaarszoelte doet zich gevoelen, het bloed stroomt hernieuwd door de aderen, de hippomanie laat het laatste geld in den zak der Academieburgers dansen, de lindeboomen waaien de zwachtels hunner schaduw over het stille Rapenburg en over de kermispracht van het Haagsche Voorhout. Voor het jongste geslacht is de eerste lente binnen Leidens wallen de ware, ook de eerste vrije; de eerste, welke het vogeltje niet verbiedt de vleugels buiten het traliewerk der schoolkevie uit te slaan; de eerste, gedurende welke men doen mag alles wat men wil en men onverhinderd, zonder iemand op aarde rekenschap verschuldigd te zijn of dat er een haan naar kraait, een ganschen nacht in den maneschijn met zijne goede vrienden mag rondwalen en den schadeloozen balsem der zachte luchtjes indrinken; de eerste, gedurende welke men zich wellustig mag overgeven aan dat onbestemde gevoel, dat ons dan besluipt, die zinnelijke droevigheid, welke ons dan overmeestert, aan dat onbesmette hart, hetwelk in ons klopt, aan die bloemen des velds en der verbeelding, dat zoete ik weet niet wat, nedervloeiende uit den blauwen hemel, welks reinheid de bron, waaruit het daalt, geruststellend waarborgt. De Rijnsche wijn boven, jongens! klinke het gezang, snor- en de droschkies, verga het professorale besluit, dat u, hieldt ge u niet kras, al deze genoegens zou ontzeggen!

Gij zijt in tilbury's en kalessen naar ten Deyl en naar Scheveningen geweest of komt, dorstig en vermoeid, met uwe beste vrienden van eene lange wandeling terug. Luistert! Muziek! Van waar? En gij wendt u op de brug van het Noordeinde rechts en links, totdat een uwer zich bezint en uitroept:

— Het eertste zomerconcert!

En: — Naar de Kroeg! — is het antwoord.

Inderdaad! het eerste zomerconcert in het malsche groen van den tuin van Minerva! Dat zij het vergeten konden! Maar zoozeer had het genot van 't jaargetijde u ingepakt, nietwaar, jonge minnaars van wat jeugdig is als gij? Muziek! muziek in de opene lucht! Veldmuziek! muziek van de koninklijke grenadiers! muziek tot in den nacht,

muziek door al de schakeeringen van den vallenden avond! Viermaal zulk een pret voor een enkelen gulden! en de fierste marschen, de stree-
lendste herinneringen uit het zangspel, de wegsleependste walsen, de
vervoerendste galoppen! militaire-, tooneel-, dansmuziek! Rossini en
Strauss! eene zee vol melodie!... Gelukkige Leidsche jeugd! Men
dwarrelt door den tuin, men zet zich buiten neder onder het zeil of
in huis tusschen duizend tochten; de heldere tonen hebben den geluk-
kigsten invloed op de gemoederen, men is heerlijk gestemd, Bacchus
bevordert het genot, en als de sterren beginnen te blinken, staat de
tuin in een vauxhall herschapen.

Tweemaal gebeurde het, tweemaal slechts — niemand, daar buiten
door het land, zal het willen gelooven — dat de Sociëteit der Leidsche
studenten met de tegenwoordigheid der Leidsche dames vereerd werd.
De Leeskamer was danszaal geworden, en als het orkest der blaasin-
strumenten zweeg in den verlichten tuin, waar honderd gasten, jeugdige
en bejaarde, langs de grasperken slingerden — het gebouw stond
gastvrij open als de aartsvaderlijke tent in gelukkig Arabië — begon
het orkest der strijkinstrumenten van binnen, en de dans ving weder
aan. De tegenwoordigheid der jonge meisjes gaf eensdeels blijk van
de goede verstandhouding en het vriendschappelijke verkeer der jonge-
lui met de Leidsche families, anderdeels van vertrouwen, door de
ingezetenen in het studentencorps gesteld en als zoodanig onder de
gelukkige verschijnselen op te teekenen. Of een feest van dergelijken
aard echter onvoorwaardelijk zij aan te prijzen, is eene geheel andere
zaak. Vooreerst is er voor sommigen iets aanstootelijks in, vrouwen
vereenigd te zien in een lokaal, tot zoo uitsluitend heerachtige doel-
einden bestemd, waar gemeenlijk zoo geheel iets anders gedaan wordt
dan wat doorgaans in wereldsche salons plaats heeft, iets zoo geheel
tegenstrijdigs met wat men overeen is gekomen hoffelijkheid en goeden
toon te noemen; in een lokaal, waar de dames eene dermate sterke
minderheid uitmaken, dat men haast zou vragen, of zij daar alleen
tot gerief van de leden genoodigd waren. Vervolgens is er iets onei-
genaardigs in. Eene Sociëteit, met huisvaders en erfooms tot leden,
moge al eens haar pak uittrekken, eene Studentensociëteit moet eene
Studentensociëteit blijven. En hoezeer dit ook bij beide gelegenheden
gevoeld werd, bleek zoowel uit de verveling, welke verreweg het grootste
gedeelte der heeren becroop — terwijl alleen voor hen het vermaak
gold, die, in Leidsche huizen toegang hebbende, meer van nabij met
de jonge dames bekend waren — als uit den ijver, waarmede heeren
Commissarissen, toen de dansmuziek te middernacht een einde nam,
zich haastten behendig en bescheiden, maar duidelijk, te kennen te
geven, dat de pret voor de Leidenaressetjes was afgeloopen, waarop
deze, nog geducht opgewonden, langzamerhand de zaal uitschoven,
voorafgegaan door de Piepa's en de Miema's, die de heeren studenten
wel vriendelijk voor de lieve receptie bedankten. Verliezen wij echter

onder al dit vitten niet uit het oog, dat het eene beleefdheid was van de jongelui aan de heeren en dames, die zij zooveel mogelijk aan de feestviering dier dagen — reünie van oud-studenten — wilden doen deelnemen en als zoodanig, het zij nogmaals gezegd, een allergunstigst teeken van den geest der jongelui.

Maar het ware, het grootste, het heerlijkste, het uitbundigste, het algemeenste feest, is dat van de inwijding der hoogeschool, dat van den Achtsten sc. Februari. Eene zekere ongedurigheid, bijwijlen in vlagen van onbedwongene zotternij uitbarstende, een zeker stuk in van opgewondenheid en bitter, bevangt sedert den vroegen morgen de geesten. Het middagmaal is niet geschikt om tot bedaren te komen; minder nog de tocht met de serenades, het gedurig herhaalde Iovivat, de maagdekens aan, de punch door de vensters, professor op stoep, de stokken in de lucht en het sarrend amok van: petten af! hetwelk, de Leidenaars met wraaklust bezielende, langs de straten dreunt, gevoelig uit den knuppel tot den rug der wederspannigen spreekt en een langen staart van kloppartijen na zich sleept. Nu trekt de zwarte drom, in den wierook der roode toortsen gewikkeld, naar Minerva. Welk een geschreeuw! welke brullende hoezees, uitgegalmd langs de gracht! Op eens zwijgt de muziek, verdwijnen de flambouwen — het is weder stikdonkere nacht — en rukken de Muzenzonen, al zingende en joelende en er zich op toeleggende zooveel gedruis mogelijk met stokken langs de wanden en laarzen op de zerken van de gang aan te richten, de breede deuren van den tempel der Gezelligheid binnen, welke aan de straat met eene trotsche eerepoort van lampions prijkt. Op het schitterende bordes stuit het oog op eene even prachtige flikkering van licht aan den tuinkant, de tonen eener gespierde muziek doen het gansche gemoed, in de vreugde, waartoe het zich reeds heeft opgewonden, opspringen van welbehagen, en honderden, die reeds ongeduldig op de wacht staan, halen de binnenstormenden in met dronkenmanskreten en gebaren op wijnflesschen.

Welk een feestelijk aanzien heeft onze Kroeg op dien gedenkwaardigen avond! Overal, waar ge komt, duizelt gij van het licht: biljart-, lees-, eetkamer, alles is zonneschijn. De deuren zijn afgehangen, elke hinderpaal neergeveld. Het wemelt van jongelui, het davert van geschreeuw, en waar de tuin eens lag, strekt zich thans eene ruime Noodzaal uit, als door den slag eener tooverroede uit het niet geroepen, waarin zich een weidsch orkest verheft en de vensters van lees- en eetkamer op uitkomen. De groote tafel is ineengekrompen van ontzag en de dagbladen zijn weggevlogen, als eene drift opgeschrikte duiven. Verder zijn de zalen met tafeltjes bezet, waaraan allengs de aankomenden met hunne intimi plaats nemen, die weldra eene enkele vereeniging vormen, een zoo welgeordenden en voorbeeldig als van zelven geschikten feestdich vertoonende, dat het de wanhoop heeft moeten opwekken van commissarissen, ooit tot soortgelijke regeling benoemd. Het

buffet is heerlijk om te aanschouwen; het is inderdaad jammer, dat niemand der aanwezigen honger heeft, zoo vriendelijk lacht dat eenvoudige collation, dat met zalm, vleesch en kaas bedekte brood, die kippen, die karbonaden, die gebakken botjes, u toe. Doch het is voor dezen keer slechts op den wijn gemunt, en, zoo men iets nuttigt, het is met oogmerk dezen des te dapperder te kunnen verdragen en eerst, gelijk men het noemt, een laagje te leggen. Ik weet er, die van te voren in het geheim een lepel olie innemen, ten einde de uitwerksels van het druivennat minder sterk te ondervinden, maar dit zijn ongeoorloofde middelen, welke een braaf student zich altijd heeft geschaamd.

Het eerste leven bedaart een ziertje; men luistert naar de muziek, men voedert zich, en dan zegt men, dat de muizen niet gewoon zijn te piepen. Doch terwijl men, voor zooveel het zijn moge, zich aan deze belangrijke bezigheid overgeeft en de voortgedrevene knechts de vlugheid van Munchhausens onvermoeibaren haas benijden, besaust men het eten met het behoorlijke druivennat en laat reeds de gelegenheid niet voorbijgaan, zijne toegenegenheid tot zijne naasten en overburen in herhaalde teugen te doen blijken of zijne vreugde in een broederlijk, hoewel niet altijd even welluidend gezang lucht te geven.

— Waar ga jij zoo in eens naar toe?

De Student-Leidenaar fluistert met een medelijdenswaardig gezicht iets aan het oor van zijn buurman.

De buurman. — Het zal niet gebeuren. Die kerel wil naar huis.

Het geheele troepje, waar de kerel toe behoort. — Ben je mal? Ben je belazerd? Laat je oude fluiten! Mag ik je trappen? Pastwaalfuren!

— Ik heb beloofd niet later thuis te zullen komen.

— Houdt hem beet! Houdt hem beet!

Student-Leidenaar ongeduldig. — Och! . . . Toe! . . . Neen! . . . Laat me los! . . . Ik wil heen! . . .

— Wil? je oudes wil!

— Mijn oude is een lastige potentaat, als hij begint. Anders laat hij me nimmer weer gaan.

— En ben jij dan zoo pedant van te denken, dat je hier bent geweest? De lol is amper begonnen.

— Ik zette mijn oude eens te kakken, als ik jou was.

Ontkomen was den armen jongen onmogelijk.

— Nu, zegt hij, zijne partij nemende, dan nog een half uurtje.

— Hoezee! hoezee! Nu ben je een ferme vent!

— Een glaasje, koos!

— Met liefde.

— Met mij ook!

— Als je maar wilt.

— Nu met mij!

— Als je maar plezier hebt.

Eene stem van een ander tafeltje. — Wie hebben ze daar beet?

— Ze willen Koos Van der Ton bezuipen.

Koos Van der Ton lacht als een boer, die kiespijn heeft.

Degeen tot wien de vorige gesproken heeft, krachtig en doordringend, terwijl hij rouge bord in de hoogte heft. — Koossie!

Koossie is wel genoodzaakt. Echter wordt het hem heimelijk wee, angstig en draaierig om het hart. Een oogenblik beraad: geene uitkomst? Maar hij moet, hij zal weg. Ongehoorzaam zijn! Het tooneel, dat hem des morgens wachtte, viel reeds zijne verbeelding ondraaglijk, hoeveel meer zou het hem de werkelijkheid? Zijne bedwongene wanhoop neemt een kort besluit, en op een oogenblik, dat het in de groote Noodzaal plotseling luidruchtiger wordt, roept hij, oprijzende:

— Een standje!

IJlings vliegen allen naar het raam, en Koos, die zijne baan schoon ziet, maakt van het oogenblik gebruik, schiet als een snoek onder twee tafeltjes door en rept zich naar de deur, terwijl de drang alle vervolging onmogelijk maakt en het geschreeuw van: — Grijpt hem! Grijpt hem! Hier! Hier! — en wat voor verwarde tonen meer, in den chaos van klanken opgenomen en versmolten wordt.

— Meneeren! roept eene forsche stem door de zaal.

— St! St!

Het is Flanor.

— Meneeren! Leidsche Studenten! herhaalde hij, toen het eenigszins stiller was.

De vloed drong van de Noodzaal door vensters en deuren in de Leeskamer, en, toen deze volgepropt was, bleef men opgehoopt, opgepakt, opgestapeld, voor de drie openingen staan. Doch men denke daarom niet, dat men Flanor liet vervolgen! Uit de verte riepen eenige minder voordeelig geplaatsten, hoewel de spreker reeds bij de kachel op een stoel stond:

— Op de tafel! Op de tafel!

Terstond werd het verzoek een algemeen gebod, en Flanor beklom, onder luide toejuichingen, de tafel, welke midden in het vertrek en derhalve onder de lichtkroon stond. Tallooze bravo's begroetten den man des volks, waarop de stilte, zoodra hij nogmaals den mond opende om het studentencorps aan te spreken, zich plotseling vestigde, en hij met eene zenuwachtige opgewondenheid en eene stem van kristal, aldus vervolgde:

— Weinige woorden! maar woorden van waarachtig gevoel en die het in onze macht ligt eene waarheid te maken; neen, Meneeren! eene waarheid te doen blijven! De jeugd is het bevoorrechte tijdperk des levens. Die voorrechten mogen wij niet braak laten liggen. Bewegen wij ons in onze studiën, in onze daden, in onze vriendschapsbetrekkingen, in onze vermaken, met al die vrijmoedigheid, welke onze stand in zulk eene ruime mate toestaat! Dragen wij zorg, dat geen enkel onzer privileges in onbruik gerake, noch ons

worde ontruk; dragen wij zorg voor de jeugd onzer jeugd!

— Bravo! Bravo!

— Gij weet, dat er ten allen tijde menschen zijn geweest, die, afkeerig van onze verrukkingen en van onzen geest, uit bekrompenheid of wangunst berispende, beklagende, belagende, er zich op hebben toegelegd gemeene en schandelijke uitdrukkingen voor onze lofwaardige eigenschappen uit te denken; die spreken van losbandigheid, roekeloosheid, liederlijkheid; die de tucht onzer Hoogegaarne tot die eener Franscheschool verlaagd zouden zien, onze jeugd in slaafsche banden zouden knellen en hare wieden inkorten. Het is niet voldoende, Meeneeren! met flesschen op tafels te beuken en tot heesch wordens toe: *osores nostri* pereant, te zingen. Onze *osores* sterven niet en blijven leven, want het is het eeuwige kenmerk van alles wat edel, hecht en deugdzaam is, dat het door het ellendige en beroerde met een machtelozen haat wordt nagekeft. Ja, het is zelfs heilzaam, dat onze *osores* blijven bestaan, want het hatelijke opzicht, waaronder wij gesteld zijn, schenkt ons nieuwe veerkracht en noodigt ons uit tot een wedstrijd, welke tot eene voortdurende aaneenschakeling van overwinningen leidt. Met welke wapenen, Broeders! gestreden? Onderlinge achting, achting voor ons zelve, voor onze Academie, voor ons Corps, zij ons pantser! geest en kennis ons geweer! Tot dien kamp, met zulke wapens, dan de handen ineengeslagen! En dit noem ik ware studentengeest: de vrijheid, der jeugd ten deel, getemperd door de strengste achting voor zich zelve, als lid van de Academische Maatschappij. Die geest zij steeds de onze, op hem ledig ik dit glas, want hij is de waarborg van den bloei der Leidsche hoogeschool en van het ontzag, dat hare kweekelingen geroepen zijn in te boezemen!

— Bravo, bravo! Leve Flanor! Vivat Flanor! klonk het allerwegen, en oogenblikkelijk werd de tafel, waarop deze nog stond, in de hoogte getild, waardoor Flanor, als een Gallisch opperhoofd op het schild, den volke verheerlijkt in den lichtkrans van de kroon vertoond werd, terwijl het gansche Kroeggebouw op zijne grondvesten trilde van het lied:

Iovivat!
Iovivat!
Flanoris sanitas!

Nu waren de riemen van alle terughouding losgesneden en het liet zich aanzien, dat de uren van den nacht door een vloed van toosten zouden overstroomd worden. Men gaf zich alreeds aan eene veelbelovende stoelvastheid over; het eene fleschje werd na het andere met smaak geknapt, hetgeen wel de inwendige joligheid, doch niet de uiterlijke beweeglijkheid, welke de wijn anders pleegt teweeg te brengen, scheen te bevorderen, en de eene toost volgde den anderen met zulk eene gezwindheid, dat men zelfs terregeling der spreekbeurten,

als in eene letterkundige Maatschappij bij den aanvang van het winterseizoen, een oogenblik de bedenking opwierp, of men niet een Voorzitter benoemen zou, hetgeen echter door de meerderheid werd afgeslagen. Daar staat Van der Merk — alias het Klankbord — op, een gezonde borst met een glinsterend oog en een gelaat, dat alleen reeds ingenomenheid opwekt. Hij is dronken, maar — daarom juist — geene radder tong dan de zijne.

— Meneeren! zegt hij, met de roerpen eener be vleugelde ongedwongenheid in de hand, vraag ik het woord en roep u allen op, om te begrijpen, dat wij deze steenen jas niet hebben aangetrokken, om de Irokeezen een loer te draaien. Terwijl wij sidderend terugdeinzen voor dat onbevattelijke denkbeeld, zoo hebben wij echter in ons leven te veel sjambal gegeten, om niet terstond een welwillend oor te leenen aan de ontploffingen van slecht gekurkte champagneflesschen, en daarbij aan de borsten eener onbeschaamde leugenprofetes ons te dapper gewapend tegen knorhanen en inktvisschen, om niet proefondervindelijk te weten, dat wij het van haar hebben ingezogen, dat X evenzeer de onbekende blijven zal als de poolstar nimmer gemeene zaak zal maken met de honden van Kamschatka. Wonderbaarlijk verschijnsel onzer dagen, mijne broeders! waarbij het als met bakken van den hemel wordt gegoten, dat de onbegrijpelijkheid verreweg de verstandigste weg is om tot het *κατακλινομένης* des levens te graken. Maar wat raad, in dien onverklaarbaren toestand, voor wiens verduidelijking vergeefs de Davislampen zijn gebezigd? Het gewichtige en plechtige oogenblik is daar, om met een woord voor den dag te komen, dat, evenals de ring van Saturnus, uwe meewarige zielen omzwachtelen zal. Broeders, verneemt dien raad! Houdt toch, in 's hemels naam! uw koers zuidoost-ten-zuiden, opdat de staketsels en hanebalken uwer gebreidelde denkorganen niet instorten voor den woesten en bloeddorstigen aanval der op ulieden in Ajaxwoede losgelatene meerkatten. Wij schilderden ulieden met deze doeltreffende woorden geen paradijsleven af, het is waar! doch met de leepheid van den Romeinschen baliekluiver, die eenmaal tranen als waterbeken deed vloeien, roep ik u op, om de handen moedig ineen te slaan. Met de magneetnaald eener radeloze verslagenheid op de borst en met een saamgetasten hoop meerschuur in de hand, staat ulieden de gelegenheid open, om, zonder behulp der locomotieven, de wereld voor nul in het cijfer te verklaren, en, de extrapost verzakende, het ruim gebied der drie en dertig duizend kometen te bezoeken, die in een vroolijken, doch eenigszins onbetamelijken sferendans, nog steeds zoekende zijn om zich op de rechte streep te houden. Broeders! waarom dan getreurd? waarom dan, bij de flikkergassen van een kunstig licht, de lage stoppels, die, als eene beschuldiging tegen uwe figaro's, daar op uwe berookte en doorkookte aangezichten staan ingeplant, doen neigen of bukken als treurwilgtakken onder de verhaaste rukwinden

van een balsturig lot? Of was het u niet genoeg, te staren op de lillende ledematen eener oesterpartij? Of moet het waarlijk nog zoover komen, dat gij, door het prisma uwer aesthetische aandoeningen, het ruime sop voor louteren ether zoudt willen verklaren? Dat zij verre! O neen, ik heb weder eene betere en geschiktere gedachte uit de heimelijkheden van mijn geperiphraseerd brein uitgepeuterd. Doet als ik! ik bevond er mij wel bij. Hangt alle muizenissen aan de rotssteenen uwer eksteroogen op, maar weest daarbij niet verwaten genoeg te durven beweren, dat de besoar te vinden zij in de holligheden uwer kiezen! O, verafschuwt dat denkbeeld! maar tracht u veeleer te verduidelijken, dat de schim van Paracelsus steeds zoekende is naar den knop van zijn rotting en verklaart hem juist daarom voor een tweeden Ahasveros. Doet gij dit, dan kunt gij desnoods, de Jungfrau tot tandenstoker gebruikende, in eenig vergelijk treden met het Italiaansch boekhouden eener handeldrijvende natie en eenmaal schitteren als sterren van de eerste grootte, zonder bepaalde aanraking met die vagabondeerende heeren poudrés à frimas à l'aile de pigeon, die gewoon zijn nu en dan op hun eigen staart te trappen. Ziedaar dan u mijne plannen voor uwe toekomst ontwikkeld, en terwijl ik mij daarmede even verkwikkelijk weet op te fleuren alsof ik in den poezeligen arm van een Evaatje God en de geheele wereld vergeten had, zoo drink ik, met deze zelfde roerpen mijner gevleugelde ongedwongenheid, op den President-Curator van onze Leidsche hoogeschool.

Deze koddige toespraak, duizendmaal afgebroken door even koddige opmerkingen, wordt met een schaterend gejuich ontvangen.

Zij, die dicht genoeg in de Noodzaal onder de ramen van de Leeskamer en in de Leeskamer dicht genoeg bij de Noodzaal zitten, deelen in de onderscheidene, hoewel gelijksoortige genoegens van beide vertrekken, waarin te gelijk verschillende toosten, grappen en drinkgelagen, deze onafhankelijk van, onverstaanbaar voor gene, gene van en voor deze, worden voortgezegt en aangericht. Zoo leest men te gelijk twaalf missen in de Sint-Pieterskerk te Rome, zonder dat de eene officiant door den anderen gehinderd wordt.

Terwijl de toosten, beurtelings te midden van het geweld, beurtelings onder eene redelijke aandacht, ijverig voortgezegt worden en reeds verscheidene liefhebbers om den derden en vierden post schreeuwen, treedt Bivalva binnen, die, in den waan daardoor eenigen opgang te maken, de roode voering van zijn grijzen cloak naar buiten gekeerd en het kleed onder zijne over elkander geslagene armen geplooid heeft, hetgeen hem in zijne eigene oogen iets melodramatisch en Zampaächtigs geeft, doch in die van de anderen zijne verloopene vuigheid in al hare proza en ellende nog meer dan gewoonlijk doet uitkomen. Een algemeen gefluit ontvangt hem, maar een doofstomme, aan wiens oor een kanonschot wordt gelost, houdt zich niet beter. Zijn blik waart onbedremmeld in het rond. Daar bespeurt hij nog eene opene plaats

en zet zich achter het eerste tafeltje het beste, waarbij toevallig een stoel ledig staat. Niemand spreekt hem toe; zoo hij het waagt tot een ander het woord te richten, krijgt hij geen bescheid. Hij wordt volstrekt ontkend. Intusschen, ofschoon het inwendig niet pluis is, houdt hij zich uiterlijk kordaat. Hij kan het echter op deze wijze moeilijk den ganschen nacht volhouden, en men zou wel willen zeggen, dat hij zich ook niet dol vermaken moest. Doch het genoeg van den een is niet dat van den ander. Het zijne bestaat voornamelijk, naar het schijnt, in het klaploopen op de gesprekken dergenen, in wier nabijheid hij zich nederplaatst, in wier gezelschap hij zich zoekt in te dringen. Reeds heeft hij kans gezien enkele zinsneden in te schuiven, met geen ander gevolg evenwel dan dat hij daardoor de stellige verzekering erlangd heeft, dat, zoowel als zijne tong, zijn neus en ooren te veel waren. Die schuins tegen hem aanzaten of die hem van ter zijde in het aangezicht konden zien, keken hem eerst onbeschoft onder de pet, om hem terstond daarop veelbeteekenend den rug toe te keeren, of kropen dichter naast elkander, om hem de kans te benemen zich dieper in den kring te dringen. Eindelijk, daar Bivalva maar niet op gaf, werd hij onuitstaanbaar hinderlijk, en te midden van een gesprek over studententafels, dat, hoewel zonder heel duidelijk verband, op allerlei soort van wild bracht, vroeg een van de pootigsten zeer luid:

— Hou jij van luistervinken?

Allen, die in den omtrek zitten, keeren zich plotseling naar Bivalva, kijken hem brutaal in het aangezicht en antwoorden hem nog brutaler, alsof hij het was, die de vraag gedaan had:

— Voor den donder niet! En als ze niet verdomd gauw oprassens. . .

De stelling was onhoudbaar. Hier was geene keus: of voort of op den bek krijgen! Waarom had hij zich ook onder deze snaken gewaagd? Juist viel hem een clubje van pas aangekomenen in het gezicht, die onder den spiegel genoeglijk en kinderlijk pleizier zaten te hebben.

— Daarheen!

Hij schuift, hij sluipt weg als op zijn buik, en voor zij het zelven bemerken, zit hij achter de jongere Meneeren. De jongere Meneeren merken hem niet eer of begrijpen aanstonds, dat hij zich alleen aan hen vastklampt, omdat hij denkt, dat zij hem niet aan zullen durven en hij hen licht naar zijne hand zal kunnen zetten; maar, wacht! denken zij, dat zal hem slecht bekomen. Allen, op een teeken van verstandhouding, zwijgen.

Tot Bivalva. — Zei u iets!

— Ja! ik. . .

Bivalva, overrompeld, zou bijzonder gaarne van deze gelegenheid gebruik maken om in gesprek te treden en zoekt iets te verzinnen.

Spottend. — Wat zei mijnheer?

— Ik. . .

Een ander verachtelijk. — Mijnheer zei niets.

Bivalva binnensmonds. — Ik dacht. . .

Op een vol geschonken glas wijzende. — Dat dit glas van jou was? Wil je nog een glaasje bisschop, Piet? gaat de spreker voort, die het gebied voert over den ketel.

Bivalva. — Ai! Ai!

— Nu hoor ik toch waarachtig, dat je iets zegt.

— Je schenkt dat kokende goed over mijne pooten.

— Ben je mal? ik voel er niets van.

Een weinig daarna begint hij mede te spreken, door eenig antwoord van enkelen min of meer aangemoedigd. Hij verstout zich zelfs en schuift met zijn stoel in den kring, haalt eene moffenpijp uit zijn zak en maakt zich gereed aan een zijner vermoedelijke slachtoffers tabak te vragen, wanneer juist de bisschopschenker hem den poot van zijn stoel zoo behendig en gevoelig op de teenen zet, dat hij een kreet slaakt als van een mager varken.

De schenker heel kalm. — Zit jij daar nog?

Bivalva kermende. — Je stoel! de poot van je stoel!

— Je schreeuwt waarachtig, dat iemand denken zou, dat je je reputatie kwijt waart.

Bivalva begrijpt den pijnlijken wenk toch, rukt achteruit en zakt de moffenpijp weder.

— Wat zie ik, Bivalva? Je gebruikt niets! Jan! een glas jenever aan mijnheer Bivalva, voor mijne rekening!

Het tafeltje, van waar Bivalva gevlucht is, schatert het nu uit en houdt, met de anderen in de zaal, bestendig het oog gericht op den zich klaarblijkelijk samenpakkenden storm. Hetgeen vooral de ergernisten top voert is, dat Bivalva niet alleen zich tegen het smadelijke aanbod niet verzet, maar, hetgeen ongelooflijk zal voorkomen, werkelijk het glaasje aanneemt en, zonder er evenwel uit te drinken, deftig voor zich nederzet, niet zoozeer nochtans uit gewoonte of uit lust naar dezen sterken drank op dit uur, dan wel uit zekere onhandigheid, zekere bangigheid, zeker mistrouwen op zich zelve, omdat hij er in één woord begon in te zitten en wegens een hem overvallend gevoel van de netelige positie, waar de zoo ongewachte spotternij, inzonderheid van een zoo jong student, hem ingewerkt heeft en waar hij zich bij geene mogelijkheid weet uit te redden, daar hij de partij toch liever niet verliet dan in den alleruitersten nood en alleen in het vooruitzicht van een onvermijdelijk pak slaag. Op het gezicht van het Schiedammer nat kon het studentje met de oogjes à la Chérubin zich niet langer bedwingen en vroeg den aterling, op dien beleefden toon, welken wij weten dat hem onderscheidt, en met die beschaafde bedaardheid, welke het hem onmogelijk was af te leggen:

— Mag ik vragen, heb je geen huissleutel bij je?

— Ja wel! gromde Bivalva half onverstaanbaar, die in de verte weder eene hatelijkheid voelde aankomen.

Ook lachten de anderen reeds, die nu verwachtten:

— Waarom snij je dan nog niet uit?

Maar ze waren mis.

— Hoe is het dan toch mogelijk, ging ons studentje op het antwoord voort, dat je dien heer daar — in den spiegel op Bivalva's eigen beeld wijzende — nog niet hebt uitgefloten? Je kent mijnheer immers wel?

En meteen wezen al zijne makkers, verrukt over den inval, koddig in den spiegel, tegen elkander roepende: — Hé! wat een gemeene vent! Een zuiplap! Een valsche speler! Die midden in den nacht jenever drinkt! Willen wij hem eens op zijn nek slaan? Slijp uit! slijp uit!

En als kleine jongens, die een hond aanhitsen, stonden zij allen voor den spiegel, met vooruitgestokene vingers in den spiegel wijzende, terwijl men niets anders hoorde dan:

— Kiesh, kiesh, kiesh, kiesh, kiesh!

Velen voegden zich bij het standje en drongen er om heen. De zotte Bivalva stond als vastgenageld aan den grond van schrik. Op eens, bespeurende, dat hij groot gevaar loopt van omsingeld te worden en hem de aftocht zou kunnen worden afgesneden, ziet hij angstig om, doch krijgt op hetzelfde oogenblik een geduchten slag op het hoofd, welke hem zonder verder dralen tot de snelste vlucht doet besluiten. In zijne drift struikelt hij over de beenen van Van der Wouden, die ze tot dat doel tusschen de zijne heeft ingestoken; men houdt hem vast bij zijn cloak, de koperen haak breekt in de worsteling; door den ruk tuimelt hij neder voor het buffet, richt zich pijlsnel op, ontvangt nog een paar schoppen, alvorens den uitgang bereikt te hebben, en loopt, zich naar de voordeur richtende, in de gang twee jongelui omver, die, van het geval onkundig, uit de biljartkamer komen en hem, in vereeniging met die van de zaal, de eeretitels van fluim, kloot, enz. enz. achternageven.

— A Paris on lui dirait chameau, merkt een geïntroduceerde lancier-officier aan, tegen een paar fatjes.

Waarop de verslagene op 's heeren straten in gevaar komt van zich door de Leidsche ploerten hetzelfde lot als door zijne Academiebroeders te zien beschoren.

De cloak was in handen der pas aangekomenen gebleven. Zoodra is de vuilnik niet uit het oog, of de overwinnaars klimmen met het roode lor boven op eene tafel, en het belhameltje met de schalke oogjes neemt met een geestigen ernst en de kalmte der ziel zetelende op het voorhoofd — hoewel er reeds heel wat bisschop naar binnen was gejaagd — het glas jenever, waaraan Bivalva zich niet bezondigd had, giet het over den cloak en beveelt een flambouwdrager te naderen. Een oolijke biljartjongen reikt hem een aangestoken zwavelkje, waarmee hij nu den brand in het gewaad steekt, opdat, gelijk hij zegt, geene sporen van het ondier in dit lokaal overblijven en de blauwe

vlam van zijn eigen kleed dienen moge om den dampkring van de verpeste lucht, welke hij heeft achtergelaten, te zuiveren. Daarop stelt een der fidele brüder voor, eene commissie te benoemen, ten einde te zorgen, dat de asch naar de vier windstreken worde verstrooid, waartoe hij acclamatie de doorluchtige Emeis verkozen wordt. Nu smijt Chérubin den mantel in lichterlaaie hoog in de lucht, men slaat een kring en danst er in eene dolle rondte zingende om heen, zoodat die van de Noodzaal niet weinig verbaasd binnenstormen op het zien van de vuuraanbidders en het aangebeden vuur, dat, eindelijk verdoovende, niets overlaat dan een hoop stinkende grijze asch, welke de commissie zich beijvert deftig met blik en varken te vergaderen en buiten op de stoep, onder een handgeklap, dat de geheele gracht doet daveren, aan de vier winden prijsgeeft.

— Meneeren, roept Flanor, op de overwinnaars van het monster, op de jonge studenten!

— Hoezee! op de jonge studenten!

Het studentje met de oogjes à la Chérubin. — Meneeren, ik dank den heer Flanor, ook uit naam mijner vrienden, voor zijn welgemeenden toost, maar hij neme het niet kwalijk, dat wij dien niet kunnen aannemen. Daar zijn geene jonge of oude studenten.

Het koor. — Hoezee!

Daar is een zeker koor in het studentencorps, zoowel als in het lieve vaderland, dat op alles hoezee schreeuwt. *A flourish for the king! A flourish for the people!*

Een der oudsten. — Zoo'n brutale bliksem!

Een Filosoof aan het andere eind der zaal. — Dat is een slim jongske daar, geloof me!

Flanor, wien de zaak persoonlijk aangaat, snelt naar de heeren onder den spiegel en beduidt hen, in eene opgewondene, eenigszins verwarde, zachtgesprokene rede, dat het hem leed doet te moeten zeggen, dat zij zijn toost niet goed begrepen hebben, daar hij op de studenten, die Bivalva verdreven hebben, heeft willen drinken en deze slechts toevallig jonge studenten geweest zijn, en dat, hoezeer hij voor het overige alleszins hunne beginsels huldigt, hij vertrouwt, dat zij na deze verklaring niet langer weigerachtig zullen blijven zijn toost aan te nemen, waarop door deze algemeen: — *Leve Flanor!* — wordt geroepen en de zaak met verscheidene teugen rood vocht haar beslag krijgt.

De geleidelijke voortgang der feestviering en de orde in de tafeltjes waren spoedig hersteld. Het jubelen der vreugd verhief zich sterker dan te voren, en de wijn ontsnoerde hoe langer hoe meer aller tong.

— *Mij het woord! Mij het woord!* schreeuwt een dik, plomp studentje met een boogschutterspak aan van de laatste maskerade. 's Mans welsprekendheid is gering, men is juist bezig een lied te zingen en ziet de noodzakelijkheid in het geheel niet in, het ten voordeele van zijne spreekdrift te staken. De Noodzaal, door de bekende wijs getroffen,

ondervangt den zang midden in. Nauwelijks kan de schreeuwer er tusschen komen. Weder roept hij:

— Het woord, Meneeren! ik vraag het woord! en ditmaal met gelukkiger gevolg.

— Ik wil dit glas drinken, Meneeren!...

Zuip dan maar en houd je bek!

Jammer, dat hij niet begrijpt zijne gevoelens na zulk eene aanmerking maar een weinig te moeten bekorten!

— Maar waarop wil ik dit glas drinken, Meneeren? Meneeren! ik wil dit glas drinken, met de diepste gevoelens van hoogen eerbied en hoogachting; met die gevoelens wil ik dit glas ledigen, en daarom noodig ik u allen uit met mij dezen beker te ledigen, dewijl ik een toast wil drinken, daartoe gedrongen door een waar, en niet alleen een waar, maar een zuiver gevoel overmeesterd, dat mijn hart medesleept en mijne ziel... mijne ziel... overmeestert. Daartoe gedrongen, Meneeren! wil ik met u dit glas ledigen, ten einde...

Men snapt, men lacht onderwijl, men trekt lijntjes, men hoort de verveling van een vent niet meer aan, die ondertusschen voortgaat, met verheffing van stem en eene pedanterie van belang:

— Ten einde, zeg ik, een toast te brengen, met dat zuivere gevoel, dat ons allen, studenten van de Leidsche hoogeschool, wie de eer van de Leidsche hoogeschool en van de stad ter harte gaat, welke eenmaal zich zoo roemwaardig kweet tegen het Spaansche juk. Daarop drink ik, Meneeren! dat, wie het ook zij en hoe de tijden ook veranderen en welke veranderingen de tijden ook... ook... bewerkstelligen; en dat deze toast dan, mijne heeren! u niet onwelkom is, daar ben ik zeker van, en door u allen met geestdrift zal gedronken worden; dat, ik herhaal het nogmaals, wie hij ook moge wezen...

Allen ongeduldig opstaande, den lulla, om een einde aan het gezanik te maken, overschreeuwende, met de glazen in de hoogte. — Bravo! Bravo!

Daar staat alweder een ander. Het is als op eene publieke Promotie, behalve dat hier allen een gelijk recht hebben en daardoor de noodzakelijke verwarring allergelukkigst bevorderd wordt.

Een atoom met rood haar, nauwelijks zichtbaar, boven op een stoel. — Mijne heeren! ik heb een toast. Ik drink op...

Hij aarzelt.

Een oude student met eene vreeselijke stem. — Je hebt geen toast. Het ventje krimpt in elkander, de anderen handhaven hem boven op zijn spreekgestoelte. — Lul door! Lul door! Laat je niet bedonderen!

Waarop het koor der vrienden aanheft, onder het luide gelach over het akelige gelaat van het manneke:

Papa Chassé, die sprak: ik laat mij niet bedonderen!

— Nu, Meneeren! ik drink dan op al de Leidsche meisjes!

— Bravo! de Leidsche meisjes!

Waarop terstond een ander foetus opstaat, dat, denkende iets buitengemeen aardigs te zullen uitboezemen, op den toon, alsof hij den vorigen toost kwalijk had genomen, uitsnatert:

— En ik, Meneeren! ik drink op al de mooie meisjes!

Een gefluister van medelijden.

— Flauw! mompelt een Student-Leidenaar.

Waarop zeker voorwerp, opgedampt uit Goudsche moerassen en steeds er op bedacht, hoe zijne mismaaktheid het beter uitgevallene gedeelte des menschdoms wel het kwetsendst in te peperen, smoor-dronken en dus door geene angstvallige bekommring of voorzichtige bedachtzaamheid meer teruggehouden, op den fleemend-valschten toon, want de toon doet hier alles, de volgende hatelijke woorden uitkraamt:

— Mijne heeren! al durf ik mij niet beroemen, zoo flink en krachtig als de vorige twee groote mannen te spreken, heb ik toch ook een toost en die het voornaamste deel der hier aanwezigen niet van de hand kan wijzen: ik drink namelijk op al de kullen van dit Academie.

De toost maakt zeer weinig opgang, ten eerste, omdat hij laf en plat, ten tweede, omdat hij gemeen en hatelijk is jegens twee ongelukken, tegen wier onmacht gemakkelijk te strijden valt, ten derde, omdat hij allerlompst al de aanwezigen aanrandt. Nu zou men er den jongen leelijk hebben kunnen laten inloopen, door in het geheel geene notitie van zijn toost te nemen en hem met zijn glas in de hand te laten staan, doch sommigen begrepen het anders.

— Bravo! bravo! dat is heerlijk! daar heb je eer van! Nu heb je ons eens ferm de waarheid onder den neus gewreven! Daar moeten we eens op drinken!

Maar toen hij in de rondte wilde klinken, was het:

— Neen, vriendje! dat gaat zó niet. Hei wat! Één voor één!

En toen kwamen er zoovelen, dat de lieverd, als freule Tarpeia, onder de eerbewijzen — zijn verdiende loon — bezweek en die nacht weinig genoegens meer voor hem opleverde.

Op eens, terwijl de toosten steeds hoogdravender rollen, hoort men een vreeselijk leven in de naburige zaal, onder hetwelk men gekraak van houtwerk onderscheidde.

— Wat gebeurt daar? wat is daar te doen?

— Ruzie in de Noodzaal!

Men drong haar door deur en vensters binnen. Al wat men verstond waren vloeken. Het rechte kon men echter niet te weten komen, doch het woord *relâche* ging van mond tot mond. De partijen waren noch handgemeen, noch ook sterk dronken; zij praatten althans zoo vlot en logisch, als hadden zij ooit college in dat vak gehouden. Zij scholden elkander nog maar uit en toonden elkander nog maar van verre de vuisten. Tot hier toe was de redekaveling gekomen:

— Je krijgt een glas in je smoel!

— Ik waarschuw je! ik gooi je die flesch naar je kop!

Het glas bleef niet weg en was raak, de flesch volgde; maar flesschen vliegen altijd mis: die diertjes schijnen niet op den man geleerd. Waar het aan liggen mag? Dat er een god is voor beschonkene studenten. Zij verbrijzelde maar een paar lampeglazen uit eene der kronen en kwakte verder tegen het houten beschot. Nu wilde men vechten, en reeds werden er tafeltjes omvergetrapt en deed men wederzijdsche pogingen om, waarschijnlijk uit kwaadaardigheid, het orkest af te breken — de muziek speelde onverzettelijk door — toen een paar commissarissen met nog eenige anderen tusschenbeiden schoten en niet zonder veel moeite die heeren aan het verstand brachten, dat zij zich hedenavond liever maar niet meer met elkander moesten bemoeien of anders beter zouden doen de partij te verlaten dan de vreugde en de eensgezindheid te verstoren; te meer, daar zij den volgenden dag altijd genoeg gelegenheid zouden hebben, om dat gevolg aan de zaak te geven, hetwelk zij zouden goedvinden. Ziet hier, gelijk men later verhaalde, welke de oorzaak van het geschil was geweest!

— Wat spelen ze van avond in Den Haag? had de een aan tafel — want zij aten te zamen — gevraagd.

— Relâche, had de ander geantwoord.

— Is dat een mooi stuk? had de een, die blijkbaar niet ver in het Fransch was, weder gevraagd.

— Nogal! had de ander weder geantwoord.

Waarop Van Hees met de droschkie en de vieren had moeten voorkomen en mijnheer, volgens gewoonte, moederziel alleen naar de hofstad geheld was, waar hij op alle affiches Relâche gelezen, doch al de deuren van den schouwburg gesloten had bevonden, als wanneer hij een vreeselijk gerucht had geschopt, de deuren willen intrappen, bijna achter slot was geraakt en van de geheele zaak steeds niets begreep, daar de affiches bij nader onderzoek dan toch wel met den datum overeenkwamen, voor hij, weder te Leiden terug, den volgenden dag op het Collegie in de Ornithologie als uit éénen mond met den bijnaam van Relâche begroet werd. Nu kon men hem niet boozier maken dan door op dit teedere punt te zinspelen en behoorde bovendien hij, die het zoo even waagde, niet tot de bijzondere vrienden. Vandaar de twist, doch hij zal morgen wel met een bittertje — of neen! overmorgen, morgen zou het eer met een kop bouillon geschieden — uit de wereld worden geholpen.

Daar stormt de menigte de Noodzaal weder uit naar de Leeskamer, evenals het volk, om den koning nog eens te zien, van het Stadhuis, door Koor- en Diefstegen, naar de Academie. Wat is hier nu weder? Een reddende engel. Gustaaf, Flanors vriend, wist geen ander middel om de vete te bedaren en de gelukkige stemming te herstellen, dan de feestelingen de lever eens te laten schudden. Daartoe was hij boven op eene tafel geklauterd en schreeuwde met al de kracht zijner longen:

— Meneeeren!

En gelijk een poelier, die, met graan in de hand: kip, kip, kip! roept, kwamen zij allen aansnellen als naar dengeen uit wiens mond een onophoudelijke stroom van dwaasheid pleegt te vloeien.

— Meneeeeeereen! herhaalt het opgewonden standje, en toen de kamer even vol was als toen op het oud-studentenfeest Robidé Van der Aa — het publiek vlaste op een antwoord van Beets — een toost zou instellen, riep Gustaaf nog eens als een machthebbende:

— Houdt dan toch even je bek! en ging toen, onder eene diepe stilte volgenderwijze voort:

— Meneeren! Een der vorige sprekers heeft een prachtigen dronk toegebracht aan den geurigen Noach of Bacchus vel quocumque alio nomine gaudet, zooals de waardige Wamba zegt; ten minste, Meneeren! ik houd het er voor, omdat de beleefdheid, de erkentelijkheid en de mos a majoribus traditus dit sancte vordert. Het is dan denkelijk ook wel gebeurd, hoewel ik het mij niet herinneren kan; maar dat doet er ook niet toe, want ik houd hier geen Kullage in de Mnemotechnie. Daar ik evenwel iets in het midden meen te moeten brengen, dat met de waardigheid van dit vergadering overeenkomt, Meneeren! — de stem van zekeren hoogleeraar nabootsende — zoo is het, mijns erachtens althans, niet geheel en al ongepast, u te doen opmerken, dat ik het met dien pseudo, quasi, of werkelijk gedronken, niet gedronken toost, met lijf en ziel eens ben. Ja,

Bacche, backbeest, grooten suyper,
Noyt verseevert, altyt sat,
Buyk-bestormer, sinnen-kruyper
O, hoe edel is u nat!

zooals een dronken sujet, opvolger of voorganger van Fockenbroch, eens gezegd heeft. En dat ik daden bij woorden voeg, Meneeren! bewijst deze avond, bewijst mijne geheele Academische loop-, hol- of rolbaan. Nec mirum, Meneeren! — weder met de stem van den zekeren hoogleeraar — hetwelk, in het Nederduitsch vertolkt zijnde, beteekent: geen wonder! De Godheid, die ik aanbad en aanbid, is de God der vaderen, het Palladium van het Academisch voorgeslacht, het is de God mijner vrienden. O Bacche rex! O Bacche rex! was de kreet, die mij in Leidens oude veste verwelkomde, onder dien zang verkreeg ik langzamerhand de capaciteit, die een goed student betaamt, en de Pommiés werd mijn de Oratore; ik leerde inzien, dat het Fichtiaansche niet ik een fictieve schemerschijn was, in een verward brein uitgebroeid.

Pour champ de course alors, je me donnai la terre!

ik doorleefde oogenblikken, waarin alles ik wordt, waarin de ziel wordt gelouterd en de banden des stofs afschudt, waarin men op de leer komt, die ons der oplossing in de hoogere eenheid nader brengt... Meneeren! ik ben in het paroxisme der geestvervoering, ik spoed

dus ten einde; nog slechts weinige woorden, multa in minimo. Het is ontegenzegglijk, Meneeren! dat de mensch kleine gebreken heeft; bij voorbeeld, dat hij niet herkauwt en geene beweegbare ooren heeft en meer dergelijken, maar het is even zeker, dat de wijn deze gebreken vergoedt en hem derhalve loutert en beter maakt. Ja, Meneeren! door den wijn beziel, smeden wij de beste wenschen voor al wat ons dierbaar is. Geven wij daarom ook thans aan die aandrift toe en slaken wij een wensch, die aller hart zal doen tintelen. Het geldt den uier, waaraan wij zuigen; het geldt de alma mater, die ons in haren schoot koestert. Vrede zij der Academie, vrede harer inrichtingen! Moge onze hortus botanicus met een expresselijk daartoe vervaardigd milder klimaat worden begiftigd! professor Van der Chys betrapt worden, peurende naar de medaille, door Noach ter eere van den zondvloed geslagen! Moge het Museum van natuurlijke historie weldra verrijkt worden met den bok Hazazel, die eenmaal met eene gratificatie van zonden naar de woestijn werd uitgelaten! Aan het Anatomisch Kabinet wenschen wij van harte een exemplaar toe van den alhier uitgevonden: mensch ken u zelve! en aan de vleeschal, dien men methodus noemt, wat minder bestorvene lijken. Aan u, o hooggeleerden! wenschen wij de voorkomendheid van Bolus; aan u, o goedgelooovige Toon Muller! den buik van Jan De Wit; en ons zelve, ons, de decus Academiae — 't is goed, dat ik niet stotter, anders ware het dedecus geworden — ons zelve bidden wij toe, drie avonden in de week werklust te gevoelen; niet te druipen op de Zoölogie, al zijn we ook geene Philosophen; mogen te genieten, die bewijzen, dat professor Van Oordt in zijne laatste Oratie gelijk had, toen hij beweerde: homines of studiosi non sunt vasa quae impleri possunt; moed en volharding op de berenjacht; een zalig uiteinde summa cum laude, en eene goede behandeling onzer lijken bij vader De Wit om eenmaal, als hoopvolle jongelingen, mit einem knoten Stocke, einem vollen Herze und einem leeren Beutel, in die blauwe Ferne hinaus zu schweifen, waarin het practische leven gehuld is. Dat zij zoo! Leve de Leidsche Academie!

Allen hadden aan zijne lippen gehangen; cuncta supercilio movens, had Gustaaf de gemoederen geleid, naar de indrukken, die het hem lustte bij de broeders op te wekken. Een oorverdoovend geschreeuw brulde zijn lof uit; men vloog hem om den hals, bespatte hem met den wijn, welken men zijne gezondheid had toegedacht, drong zich om hem heen, dwong hem van boven neder.

Tutti l'ammiran, tutti onor li fanno.

Hetgeen zeggen wil, dat niemand, zelfs partijen, meer den vorigen twist gedacht en de menigte ten eenen male bedonderd stond, wegens de doorslaande welsprekendheid des boertigen redenaars.

Die penning op den zondvloed stond een der Quaden, Jaapje, de lieve hemel moge weten door welk noodlottig gestarnte herwaarts verdoold, weder machtig duur. Wanneer zal men den Quaden toch eens rust gunnen? Men wilde van hem weten, hoe die penning toch wel in het water kwam, hoe hij er toch wel uitzag en waar zijne Numismatische hooggeleerdheid zat te hengelen en meer van dien aard; en toen hij alles omtrent het Noachische stuk loochende en men hem eindelijk de bekentenis ontwongen had, dat het een joken was, wilde men, dat hij van den spreker omtrent de zinsnede rekenschap zou vorderen, en zulks op eene wijze, dat hem eens voor altijd den lust verging tot dergelijke valsche aantijgingen, ongeoorloofde verzinsels en vuige lastertaal, welke alleenlijk strekken moesten om de wetenschap in minachting te brengen. En toen Jaapje weigerachtig bleef om voldoening te vragen en zijn hoofdje begon te toonen, riep er een voor hem:

— Mijnheer Quad heeft het woord! Mijnheer Quad verzoekt het woord!

Doch de stoelvastheid was over. Echter zette zich nog een twintigtal, op den naam van den Liefhebber, op de plaats neder en stijfde de drie of vier plaaggeesten, met wie de arme Quad het te kwaad had, in hun moedwil, zoodat het gecht van dezen troep eindelijk toch de vijftig, die zich op dat oogenblik in de Leeskamer bevonden, langzamerhand, hoe Quadje ook urmde, oplettend maakte en tot zwijgen bracht. De ongelukkige moest er aan, ofschoon hij niet het minste op het hart had. Reeds was hij op een tafeltje gehechen en stond hij bevend daar, bij zijne beenen door een paar stevige knapen vastgehouden. Nu begon hij, zonder te weten waarheen:

— Mijne Heeren! daar zijn reeds vele toosten gedronken...

Algemeen gelach bij den afgezaagden aanvang.

— Daar is gedronken op den geest der Academie en op den President-Curator en op de jonge studenten; daar is gedronken op...

— Klets voort!

En zij knijpen hem in zijne kuitzen. Na een: ai! en een bokkensprong, vervolgt hij:

— En op den wijn, en op de meisjes, en op... en op de kullen...

— Op jou.

— Op de...

— Op jou!.. Gauw! of je bent ongelukkig!

— En op mij...

Gelach en handgeklap.

— En...

— Waarop meer?

— En op de Academie.

— Dat heb je al eens gehad.

— Ai! ai!

— Ga als de bliksem voort, of we knijpen je lam, hondenrib!

Gelukkig voor hem, waren er nog een paar tafeltjes bedaard blijven zitten, waaraan eenige jongelui, die minder medededen dan wel den boel eens op hun gemak afzagen. Tot hen behoorde die fattige tweede luitenant van de lanciers, die zich reeds in den beginne van het feest omtrent Bivalva had uitgelaten. Het was 't clubje van zekere basterdsoort van Diplomaten, niet hoog genoeg om op dergelijke ruwe en gemêleerde feesten niet te verschijnen, maar zich echter om verschillende redenen afgezonderd houdende, met een gevoel van meerderheid de menigte voorbij latende dwarrelen en hare dwaasheden beschouwende als eene klucht, door potsenmakers voor geld en hun ten gevalle uitgevoerd. Dat groepje, meende Quad, zou hem reddend; hij draafde dus door:

— En daarom wil ik drinken....

— Dat lieg je, beest! wil men, dat ik drink! Terstond! Wil men, dat ik drink! of....

En hij verbeeldde zich hunne vingers al weder in zijne kuiten te voelen.

Met eene half huilende en gesmoorde stem. — Wil men, dat ik drink....

Schaterend gelach.

— Op... het dappere Hollandsche leger...

— Daar moet van den tiendaagschen veldtocht inkomen.

— Ik verdraai het.

— Ai! Ai! De tiendaagsche veldtocht!... die zich zoo goed gehouden heeft... in den tiendaagschen veldtocht!

— Nu nog van de lauweren!

— Neen!

— Dan laten wij je los.

— En zoovele lauweren heeft ingeooft. Het Hollandsche leger!

— Bravo! Bravo!

Hoewel de toast, aldus op Hollands dapperen ingesteld, niet dadelijk ernstig genoemd en aangemerkt kon worden als komende langs den kortsten weg uit het hart, en dus eigenlijk geen antwoord verdiende, vond toch de officier, dat hij ook wel eens een duit in het zakje mocht leggen en institueerde, te midden van het rumoer, de volgende conditie, niettegenstaande het hem hinderde, dat het troepje spotboeven, hetwelk hem dien dronk op het leger op zijn dak had gezonden, weder aan een tafeltje, niet ver van het zijne, was aangevallen, waarom hij ook meer bepaaldelijk tot zijn gezelschap sprak, zonder zich om de anderen te bekreunen.

— Hoewel ik minder dan de heeren gewoon ben in het publiek het woord te voeren en ik niet, zooals zij, in al die diepzinnige zaken ben ingewijd, wil ik het toch niet beneden mij laten en hoop ik, dat men het pardonneeren zal, zoo ik minder sierlijk spreek dan de

heeren, die ik het genoeg heb gehad hier dezen avond te hooren. Als officier van zijner Majesteits leger, wien ik mij durf glorifieeren, dat ik altijd met zèle en courage gediend heb, ben ik blijde in de gelegenheid te zijn aan onzen edelen Koning, den held van Quatrebras en Leuven, en ons dierbaar Vaderland, militairement een glas wijn te wijden. Dat Willem II het roer van staat nog lange jaren met eene even vaste en krachtige hand als altijd moge sturen en ons land door zijne kordaatheid en bravoure steeds tot de gelukkigste van Europa moge gerekend worden! Koning en Vaderland, mijne heeren! Zij leven!

Het gezelschap vond den dronk gespierd en krachtig, maar de anderen, die de staatkundige inzichten van den officier en zijne vrienden minder deelden, hadden onder zijne indrukwekkende aanspraak zitten fluisteren en meesmuilen, hetgeen den officier wel niet bijzonder gegêneerd had, doch de overigen, die de reden van dat fluisteren konden nagaan, des te meer. Toen nu het clubje echter deed alsof er in het geheel geen toost gedronken was, hardop doorpraatte zonder mede te klinken, hoezee te schreeuwen of met de anderen het één-kwart vers van het Wilhelmus te zingen, gevoelde zich ook de officier gekrenkt in zijne eigenliefde. En toen nu hetzelfde clubje — Flanor was er weder bij — aanmerkingen begon te maken en een der heeren zich zelfs niet ontzag de eigenaardige stem van den officier na te bootsen en een spottoost in diens trant — doch in een eenigszins anderen geest — in te stellen, werd het te erg en stapten er twee van de jongelui, die den soudenier, gelijk de andere partij den krijger noemde, geïntroduceerd hadden, op de grappenmakers los, ten gevolge waarvan zulke hooge woorden rezen, dat ook de officier, dien men weten moet, dat den ganschen avond Fransch had zitten babbelen en zich ook daardoor in hun oog reeds dwaselijk had aangesteld, begreep er zich in te moeten mengen en eindelijk, den boel met zijn commandeerstem trachtende te overschreeuwen, op een dreigenden toon uitriep, terwijl hij zijne sporen liet rinkinken en een zijner gesteven snorretjes, waarschijnlijk om hierdoor in een nog feller toestand van gramschap te geraken, in een zijner neusgaten poogde te steken:

— Messieurs, comptez sur moi! je suis toujours le second des jeunes gens de Leide!

Waarop Flanor hem terstond diende met een scherp:

— Je le crois bien, monsieur! Tel brille au second rang qui s'éclipse au premier!

— Insolent! apprenez à respecter un militaire! et d'abord, ôtez-moi cette casquette!

Maar Flanor sloeg hem den arm, welke hij naar zijne pet uitstrekte, met eene stevige vuist naar beneden, er bijvoegende:

— Et vous, ce caquet.

— C'en est trop! et vous me rendrez raison!
 — Vous l'aurez! kwam Van der Wouden er tusschen. Ik ben mijnheers second. Waar is u gelogeerd?

— In de Zon.

— Logeer liever in de Maan, malle snoeshaan!

— Geen woord, Flanor! Poets hem, en jullie allemaal! Is dat hier ruzie maken!

Toen bleef Van der Wouden nog eenigen tijd mompelend met den zoon van Mars voortspreken, en het gesprek eindigde met diens woorden:

— Nous serons prêts à huit heures.

— Dus, dacht de arme Van der Wouden, de trouwe vriend, niet naar bed, jongen!

Het was reeds twee.

Het geval met den luitenant had den laatsten slag toegebracht aan den zweem van orde, welke nog in de Leeskamer overgebleven, doch in de Noodzaal reeds sedert een geruimen tijd geheel verdwenen was. Tafeltjes, stoelen, banken, raakten uit den voet, nergens eenige opstopping, alles vrije baan. De dronkenschap was plotseling algemeen, onweehouden. De muziek had sedert lang gezwegen, zonder dat iemand haar gemist had. Het leven, hetwelk haar reeds, voordat zij nog ophield, gedempt had, was nu een storm geworden en elk student eene onstuimige golf van eene opgezette zee. Niet onbehaaglijk was het, dien vloed van uur tot uur langzaam te zien opkomen, tot hij eindelijk alles overspatte en overstroomde. Het was een gekrioel door elkander, waarvan geen denkbeeld was te maken, een gekruis links en rechts, over en weder, een gewemel, een gewriemel, een geschater, een gehaai, een gegil, een gejuil, een gejubel! en geen enkel redelijk woord! O! welk een onuitsprekelijk genot den lieven wijn in den man te gieten en de wijsheid voor eene poos in de kan te stoppen! en hoe de wijsneus, die nuchter blijft, met leede oogen wordt aangekeken door de weinigen, die nog de gaaf der onderscheiding niet geheel hebben verloren! Hooren en zien vergaan, de kelen zijn heesch geschreeuwd; toch vaart de Academische jeugd in hare onbeteugeldste uitspatting voort, al hare levenskrachten tot eene verbazingwekkende reeks knaleffecten inspannende. Voor haar brein is de tijd eeuwigheid geworden, en de wereld, hare wereld, bepaalt zich tot de Kroeg, zich in onbestemde, liefelijke dampen hullende, waarvan alleen het punt, waarop zich hare rusteloze aandacht voor een oogenblik vestigt, helder, bestemd, vroolijk en met vreemde kleuren afgezet, uitkomt. Nauwelijks een stoel, om te bekomen van de ras voorbijgaande zwijm! geen tafeltje, om een glas of flesch op te zetten! Maar wat scheelt het? Beide in de hand gevat en daarmede rondgelopen als een bezetene of op den grond er mede en aan stukken, zoo het er op aan komt een broeder om den hals te vallen.

— Ferme vent! Glaasje drinken!

— 'k Heb geen glas.
 Een voorbijganger. — Daar heb je 't mijne.
 En hij geeft een hoed, die op den vloer ligt; de ander trapt ter-
 stond den hoed verontwaardigd in elkander.
 — Jongen, een glas voor mijnheer! Emeis, een glas! Jan, een glas!
 Muller, een glas! Voor den donder, een glas!
 De stem verzinkt in het gedruis.
 Een ander. — Wil je mijn glas?
 Zij drinken.
 — Nu met jou!
 Tot een stomdronken schepsel, dat bij toeval voorbijzeilt en hij even-
 min kent als den vorige. — Drinken!

De ander schenkt in, het meeste over de handen van zijn maat, en er wordt geklonken, zonder dat er eenig verder woord gewisseld wordt. Eene heerlijke manier om in een korten tijd nogal zoo iets naar binnen te krijgen! Men verdringt zich voor het buffet. Het moet voor den kastelein een bekoorlijke aanblik zijn, al die dronken meneeren van aangezicht tot aangezicht en roepende, met half geslotene oogen, scheeve monden, schorre stemmen: — Wijn! Pommies! Champagne! — met vloeken en andere tusschenwerpsels er door heen. Ieder gaat gerust met zijn volle fleschje strijken. Maar of hij de wijnsoort, die hij bestelde, gekregen heeft, wie zal het voor hem proeven? of hij er den prijs niet dubbel voor betaalde, wie zal het voor hem narekenen? Het is inderdaad, als men niet al te nuchter van geest is, aardig, vooral eigenaardig, al die zonderling toegetakelde jongelui, met gescheurde kleederen, verstrueerde luizenpadden, sommigen half naakt, met glas en flesch gewapend, door het gebouw te zien gieren, zeilen en zwaaien, zingende, schreeuwende, springende, uitgelaten en dolzinnig. Krakeelen smoren in den wijn; hartelijkheid, broederschap, drijven boven. Aderen van vriendschap ontspringen. Elk karakter ontmaskert zich. Al de groepen vloeien in elkander, al de hartstochten ontwikkelen zich buiten evenredigheid en vertoonen zich als door een vergrootglas. Ook het lage, ook het slechte element komt voor den dag, wel is waar, doch de meerderheid is goed en verjaagt Bivalven en Koormbergen, die het op een feest, gelijk wij gezien hebben, niet lang uithouden, jammerlijk ingerekend en vervolgens uitgeworpen worden. En daarom, vertrouwt in eene razende orgie op de dolle scharen: de dolle scharen doen geen kwaad.

Men loopt over gebroken glas, men struikelt over banken, tafels, flesschen, borden, zieltogende broeders. Vlierinxen verbeeldt zich, dat men hem trois Moulins in plaats van St.-Julien heeft gegeven, en slaat uit nijdigheid hierover, met al de kracht zijner beschonkenheid, de flesch tegen den rand van den marmeren schoorsteenmantel stuk, dat de scherven en de wijn om de ooren der naastbijstaanden

spatten. De officier is met zijn gezelschap afgedropen. Hemden, haren, jassen, plassen in den wijn. Het is een maalstroom van geluiden, een dwarrelwind van dronkenschap, een ijlhoofdig tripudio, een woeste sabbat-, een maenadendans, eene carnavalsdolheid, de zegepraal van den overmoed, het bezwijken van de sluizen der ziel voor alles wat er in haar geheimste binnenste omgaat, de wellust van de overdaad des levens, van het genot des oogenblik, schuimende ten top gestegen!

Alleen de deur, de eenige, die niet was afgehangen, de deur van de Eetkamer was gesloten.

— Die deur verveelt me!

En twee dronken tobben rollen de kamer binnen. Welk een akelig tooneel! Zes lijken! twee op stoelen, twee — een van beiden was Freule Tarpeia — op den grond, twee op eene tafel. Het was om wee van te worden. Daar rusten die dappere strijders, zoo rust mag heeten die halve bewusteloosheid van den roes, welke daarom toch niet minder voelbaar afmat, al stuit des morgens de herinnering op de pijniging af, welke slaap huichelt en tijdens welke keel en lippen, gelijk de klei onder den gloed der Juli-hitte, openbarsten van dorst; zoo rust mag heeten dat voortijlend gevoel, hetwelk het hart van benauwdheid samenperst, die ijzingwekkende, tuimelende vaart, met tafel, stoel, matras, ledikant en alles, door het luchtruim, welke den lijder de oogen met schrik in zijne foltering doet openslaan en opspringen van zijne sponde, gelukkig dat hij, bij het in de rondte staren, zich overtuigen mag, dat alles om hem heen onbeweeglijk en als voorheen is. Een paar jongelui verzorgden daar hunne stervende vrienden. Daar lagen de krachtigsten uitgedoofd ter neder. De stank was ondraaglijk. Men wist nauwelijks, waar men den voet op den vloer zou zetten. Onder de snijtafel — waarop de lijken lagen — stond een hoed, ik zal niet zeggen met wat voor vocht gevuld. Ook ontdekte men in een duisteren hoek het studentje met de oogjes à la Chérubin, nog strijdende met den God des wijns, een vreeselijke geesel voor hem ge worden, die hem onophoudelijk voortzweept door het onmetelijk zwerk. Somtjids liet hij een flauwen zucht, trok krampachtig een been op of sloeg den arm uit. Hij was geheel naberouw.

— Wat ben ik ziek! riep hij gedurig.

— Hou je smoel een beetje, nare kerel! Heb je de pedanterie van te gelooven, dat je 't alleen bent? gromde, van onder zijn zwaren knevel, een oud Student, die razend nijdig was en gaarne op iedereen zou gewroken hebben, dat hij het afgelegd en niet aan de sjouw had kunnen blijven. De ander gevoelde zich te ongesteld, om hem wat hij op het hart had te antwoorden, en ging maar voort met kreunen:

— Ik kom nimmer weer op een feest.

— Als je nog eens je bek roert! . . . riep de oude snuiter en wilde zijn collega te lijf; de meer nuchteren hielden hem op zijne matras, en Fla-

nor, die binnen was getreden, declameerde op een hoogdravenden toon:

Per me si va nella città dolente;
 Per me si va nell' eterno dolore;
 Per me si va tra la perduta gente;
 Lasciate ogni speranza voi che 'ntrate.

Het was alsof de oogjes à la Chérubin zich nimmermeer zouden openen en de doodsbleeke knaap voor eeuwig ingesluimerd was.

— Het is een taai bliksempje! zei er een tot zijne lijkrede.

Of het studentje 't hoorde? Maar om er een ui op te zeggen!... Helaas! zijne maag had het zwaar te verantwoorden, en dat was wel de reden, dat hij daar zoo roerloos lag. Op eens! een hik! Hij tracht zich op te richten. Vergeefs! Men schiet toe, men ondersteunt hem voorhoofd en schouders. Te laat! En terwijl hij inwendig lucht krijgt, raakt hij uitwendig vlot. Nu staart hij rond, en, hoe vies ook anders, netjes en welvoeglijk zijne hand aan zijne witte, doch gloeiende slapen brengende, zucht hij: — zoo'n hoofdpijn! — legt zijne wang weder op de harde peluw, door den rijkdom zijner lange lokken eenigszins verzacht...

— En scheen gevormd albast, met purper overspat! gelijk een der toeschouwers op een Amsterdamschen treurspeltoon aanmerkte.

Waarop het studentje nog eens de gebrokene oogjes opende, glimlachend den spreker aanzag, schalk — memento mori! — stamelde en voor eene wijle den geest gaf.

Toen Flanor de kamer des doods verliet en zich in de woelige gang terugbevond, ging de deur van de pisplaats open en liet een tweetal-Muzenzonen door, die, een anderen met bestorvene kaken onder de schouders vasthoudende, dezen voortstuwden naar de plaats, waar Flanor vandaan kwam, terwijl zij op niet zeer nuchteren toon om koud water riepen, hetwelk trouwens bij karaffen in de Eetkamer — euphemismus ironicus — te vinden was.

— Iemand op de plaats. — Pst! Pst!

Flanor. — Wie daar?

De Pst-Pst-roeper wees naar een donkeren hoek.

Flanor tot den ongelukkigen lijder, die met het hoofd op den arm tegen den muur leunde. — Wie ben jij?

De helft der Quaden! was het dwaze antwoord van onzen Liefhieber.

Telkens, als men heen en weder liep, wierp de feestglans een lichtstraal in de duisternis bij het opengooien der deur, telkens bij het toevallen was het weder nacht. Het vroom fel. De sneeuw kraakte onder de voetzolen. Hier kwamen er om lucht te scheppen, om verkoeling te zoeken tegen inwendige verhitting, tot bedaring van het bruisende bloed, dat als champagnewijn in de opgezwollene aderen schuimde, uitkomst in één woord in hunne benauwdheid. Daar lagen er omgevallen op den grond, daar stonden er tegen den wand in schaamte.

looze houdingen. Ieder oogenblik werden er door de verstandigere broeders bezworen zich weder naar binnen te begeven of bewusteloos naar elders weggebracht.

— Kom, ga nu mee! — Het is te koud. — Ben je gek daar zoo te blijven staan? — Daar heb je water. — Drink uit! — Wil je naar huis? — Doe je broek toe, kerel! en geef mij den arm! — Je staat, God betere het! heelemaal naakt. — Je lijkt wel razend. — Hier vandaan! — Moet je nog kotsen? — Leg je 't af? — Je kunt hier in de opene lucht niet blijven.

Deze en meer soortgelijke weinig stichtelijke woordenwisselingen, allen variaties op een zelfde thema, anders hoorde men niet, want die hierheen strompelden waren diegenen alleen, die, beducht om het feestgenot af te sterven, in de strenge vorst een middel van herleving dachten te vinden. Mislukte dit, dan sloeg hun de wanhoop om het hart en zij bezweken, trots al hunne pogingen, half ontkleed, verhit naar ziel en lichaam, ten prooie aan de vinnige koude van den nacht, uitgestrekt op de ijskorst. Genoeg voor een philister om een heir van kwalen over een geheel leven te spreiden of in hevige koortsen samen te trekken tot een spoedigen dood. Maar hoe dikwijls riepen wij het niet reeds dankbaar uit, dat er een god is voor beschonkene studenten!

Op den drempel dezer walgelijke hel der wijnzweigers verdrongen weder andere tooneelen den ontvangen indruk.

Ofschoon het in de zalen eenigszins minder vol was geworden en reeds ongeveer een derde van de vereeniging heen getogen was, scheen daarentegen de dronkenschap zoo mogelijk nog hooger en nog meer algemeen hooger geklommen. Het was in zeker opzicht belangrijk om op te merken, hoe die in het tegenwoordige zonder geheugen of bewustheid voortlevende schepsels, in averechtsche klanken, gezonde, hoewel dwaas, verward dubbelzinnig uitgedrukte denkbeelden en gevoelens uitbrachten, welke meestal eer deden aan hun hart; hoe zij zonder argwaan of kwaad vermoeden de geheimste plooiën hunner ziel ontvouwden en niet schroomden een blik te doen werpen in de diepste schuilhoeken van hun gemoed. Zie! Hier klinkt er een paar voor meer dan den twintigsten keer, terwijl hunne glazen uitschietend met den grond een klaverblaadje institueeren, en de hand, vergeten dat zij eene flesch vasthoudt, naar beneden zakt en een afgeslagen hoed vol giet, welke baldadigheid een anderen slaplipper zoodanig in gramschap ontsteekt, dat hij het zwarte geval opraaft en in eene enkele teug ledigt, om het vervolgens voor alle voorzichtigheid maar op te zetten; welke nieuwe baldadigheid, daar het overige, dat de flesch bevat, nu op den grond verloren gaat, een tweeden dronkaard op zijne beurt zoo verontwaardigt, dat hij zich in zijne geheele lengte op den afzichtelijken vloer uitstrekt, met den mond open onder de stroomkruik des zonderlingen riviergods. Een derde, die zich bij hen wil voegen, schenkt bezijden zijn kelkje en over de tafel en, wegens den langs den

rand afdruijpenden wijn, den schoot van een der beide drinkers vol, die, zulks gewaarwordende, opvliegt en dreigt hem met zijne flesch de hersens als glazen te zullen inslaan, hetgeen de witte neger, die juist over de saluade der twee boezemvrienden den zegen uitspreekt, door zijne welsprekendheid verhoedt. Klaas valt zich tegen den post van eene deur de tanden door de lip; Piet, die reeds tweemaal lijk is geweest, scheurt zich van verhitting en benauwdheid hemd en borstrok van het lichaam; Laurens beproeft, of er ook gelegenheid bestaat zich den nek te breken op de dwarsbalken van de Noodzaal; Ewoud brandt zich bij het aansteken van zijne sigaar eene blaar op den neus; handen, haren, kleeren, alles kleeft; vloer, tafels, linnen, alles is een roode plas. Of men water of champagne drinkt, wie proeft het meer? Men zweert elkander eeuwige vriendschap; men verliest het evenwicht in omhelzingen van een kwartier! in de zekerheid, dat allen studenten zijn of althans geweest zijn, drinkt men met menschen wier namen men nimmer kennen zal; enkelen houden aanspraken zonder woorden of van een enkel woord, waaraan niemand het oor leent; anderen waren rond als spookgestalten, met een onweeglijken wrevel of een waanzinnigen glimlach op het gelaat, waarvan een nuchter mensch zou ijzen. Sommigen weenen om malle gezegden, welke zij ernstig opnemen, en jammeren, dat zij miskend worden en dat zij toch goede jongens zijn, en zijn ontroostbaar. Het is een spinneweb van verkeerd verstaan en verkeerd begripen. Velen overweldigt de slaap en zitten stom als Egyptische beelden.

- Ik wil naar de kasten!...
- Houd me dan maar beet; ik zal je wel naar je kast brengen.
- Vervloekt!.. Naar de kasten, zeg ik!..
- Zie je niet meer wie ik ben?
- Jawel.
- Geloof je, dat ik het goed met je meen?
- Waarachtig, kerel!
- Een arm dan, en vertrouw maar op mij!
- Je bent een ferme vent en dat ben je altijd geweest, en daarom gaan we nu ook samen naar de kasten.
- Welzeker! we gaan samen.

Op straat was hij onuitputtelijk in straatschenderijen, vergreep zich aan de huisbellen, schreeuwde als een mishandelde, schold op de roodkragen bij het voorbijgaan van de hoofdwacht, wierp zijn rotting mis naar eene stadslantaarn, sloeg hem stuk tegen een ijzeren hek, en het scheen, dat de lastige vent den trek naar de lupanaria, wier buurt zij beiden voorspoedig waren voorbijgezeild, geheel uit het hoofd had gezet, toen zijn vriend, uit vrees, dat zij anders nog wel eens, in plaats van in de kasten in de kast konden geraken, hem maar — edelste opoffering — op zijne eigene kast in zijn eigen bed bezorgde.

De dageraad breekt aan en nog duurt de nacht voor de feestvierders voort. Nochtans, het licht der lampen verflauwt en de levenskrachten, in den tuimelenden roes verspild, blijken uitgeput. De laatsten trekken af. Enkelen zijn ingedut en blijven. Gusje Van IJken met de zijnen gaat — een bezopen idee — ontbijten aan het Haagsche Schouw; Flanor met zijne jongens, allen vol zoeten wijns en zenuwachtig koud door den champagne en de nachtlucht, doch uit gewoonte stevig op de beenen, slenteren den langsten weg naar huis en raken de gladde Breestraat op.

Terwijl de vroolijke gasten, taai van gestel en het nachtbraken gewend, den dragonders voor de hoofdwacht sigaren aanbieden, komt daar — het is zeven uren — een oud wijfje op sloffen, met een snuifneus, een gelapten schoudermantel om en een huissleutel in de hand, voorbijgedribbeld. Dadelijk een kring geslagen om de tooverheks en er om heen gedanst.

— Laat me gaan! Laat me gaan, leelijkerds!

— Volschoone, dat ik u mijne hulde biede!

— Dat ik u kusse, godinne van mijn hart!

En Gustaaf nadert haar en werpt zijn arm, dien zij terugslaat, kwansuis hoffelijk om haar heen.

Een ander declameerend:

— En 't tranend oog hield klompen gomstof in.

Het wijf begon uit te varen. De jongelui beantwoordden elk scheldwoord met eene bespottung op den verliefdsten toon. Het wijf keef maar toe.

— Kwajongens! Spoelhonden! Een oud mensch! Je ziet immers, dat je een oud mensch voorhebt. Praat zoo tegen je sletten, maar niet tegen een ordentlijk mensch.

— Een ordentlijk mensch? Eene vermomde toovergodin!

En zij versperden haar opnieuw den weg en tikten haar op den neus, en trokken haar, dan bij muts, dan bij schoudermantel. Zij sloeg eene steeg in. De troep vervolgde zijn weg, drie onzer sjouwers gaven het echter niet op en holden haar achterna. Toen greep haar de wanhoop aan en begon zij te schreien. Dat bewoog de feestelingen toch een weinigje, en zij dropen mededoogend af naar het voorwaartstrekking clubje. Alleen Flanor bleef hardvochtig. Maar toen zijne makkers buiten het gezicht waren, keek hij nog eens om, of hij ook door iemand bespied werd, trok zijne beurs en — eerst vertrouwd het vrouwtje het spel nog maar half — en stopte haar een maf in de hand met de woorden:

— Daar, dat is voor ons plagen!

Een hooger geplaast gevoel had het geld den schenker in het aanzicht geworpen, maar Flanor kende het volk: het vrouwtje zou integendeel nog wel eens weder zoo geplaagd hebben willen worden.

— Waar heb je zoo lang gezeten?

— Ik wou eens zien, waar die tooverkol bleef, en toen hief Flanor een studentenliedje aan, minder om de Leidenaars te verschrikken dan wel om de gedachten af te leiden.

Gusje Van IJken had een ander geval. Voorbij De Vink — de jongens waren onbegrijpelijkerwijze nog altijd tierig en onvermoeid, en zongen, dat het schaterde over de weilanden — kwamen zij eene boerin tegen, die haar voorschoot voor haar aangezicht hield. Toen zij de studenten genaderd was, bleef zij stilstaan, liet haar boezelaar zakken en zeide, hen stoutmoedig aansprekende:

— Kijk me die vroolijkheid er eens aan, en ik ben zoo ongelukkig!

De jongelui zagen verwonderd op en kregen reeds lust haar voor het lapje te houden, toen haar bekreten gelaat, dat hun toen eerst in het oog viel, eenigen indruk op hen maakte en tot meer ernstige gedachten bracht.

— Wat scheelt er dan aan, moedertje?

— Mijne dochter, mijnheer!... Mijne dochter!... Zoo'n braaf kind!...

En zij veegde weder met den tip van haar schort.

— Die dochter van je is zeker, zeide de loszinnigste, een knappe meid.

— Ze is dood! snikte de boerin, alsof haar niets harders gezegd werd. En dat ik jullie nu zoo hoor zingen, dat doet me zoo aan!

— Maar vertel ons dan toch eens! zeide Gusje Van IJken goedmoedig.

— Ik zit thuis met acht kinderen, waarvan er vijf hun kost nog niet verdienen, en wij stonden al in 't krijt, want met de veeziekte waren we zoo ijselijk achteruitgegaan. En die natte zomers! We begonnen pas een beetje op ons verhaal te komen. Daar slaat me — nieuwe vloed van tranen — voor eene goede week het roodvonk in huis; eerst mijn man en toen gisteren in den avond mijne oudste, die nogal op trouwen stond. We hadden pas eene woning voor haar, onder Koudekerk, of de heeren daar bekend zijn. Daar zit ik nu met mijne acht kinderen en twee lijken boven aarde! Hoe het moet, dat weet de goede God in den Hemel alleen. Ik loop naar den landheer, die is advocaat. Maar zoo op eens...

Allen waren geroerd, minder door de lange klacht zelve dan wel door de diepe droefheid, welke uit den toon en het wezen der ongelukkige sprak, en zoodanig schokte die kreet van rouw hun met vreugd vervulden geest, dat zoo een hunner een pas geërfden schat bij zich had gedragen, hij hem zonder aarzelen voor de voeten der boerin geworpen had; want zoo is de jeugd, en dat is hare kroon en hare eer en de magnetische bekoring, welke haar met een zoo bevallig licht omgloort. Maar toen Gusje, zonder naar bed te zijn geweest, den volgenden morgen te twee uren op de Kroeg kwam, waar alles weder op den ouden, ordelijken voet was gekomen en vele schorre stemmen met verstopte neuzen — want eene soortgelijke soirée wordt meest gevolgd door eene algemeene griep — om bouillon ripen, en vele met bonte aangezichten en weggezinkene oogen over

couranten en tegen muren zaten te dutten, lag daar reeds, door de zorg van Van IJken — dat goede hart! — eene lijst ten behoeve van de ongelukkige, welke spoedig met namen bezaaid was.

— Welk eene schilderij, welk eene woest-, welk eene vuiligheid! Waar blijft de edele, de blanke, de zuivere, de schoone kunst, te midden van dien drek, te midden van dat uitbraaksel der dronkenschap!

Vergeeft het om der waarheid wille!

— Welk eene waarheid!

Gelooft mij vrij, gij zoudt verkeerd handelen uwe zonen, hen des anderen daags in hunne katterigheid betrappende, zult een nacht als zonde toe te rekenen! Zoo men slechts sterk genoeg is van inhoud, aan de zedelijkheid schaadt zoo'n feest niet. Ledigheid doet kwaad, geen feest. *In vino veritas* leidt aldaar tot de heilzaamste, de leerrijkste uitkomsten. Ge weet niet, hoeveel flinke, brave, ruime beginselen daar uit de diepten der ziel ontspringen. Hoe men er zijne menschen leert kennen! Als een storm den stroom der jeugd beroert, schittert, te midden van het opgestuwde slijk, dat zijn water grijs verft, menige korrel gouds. Voor het karakter is zoo'n nacht eene beproeving, eene leerschool; niet voor hij is doorgestaan durve men een stellig vonnis strijken: dan eerst weet men wat er in eene ziel omgaat; gedachten, beginselen, verwachtingen, sympathieën, antipathieën, vreugde en droefheid, liefde en haat, berouw en onschuld, doen en laten, alles, den ganschen hoorn zijns overvloeds heeft de jongeling voor uwe voeten uitgestort; dan eerst moge men zeggen: — ga weg van mij! — of: — kom aan mijn hart!

Gij hebt een afkeer van dronkenschap. En ik? Maar niet van die, welke zeldzame keeren den geest in verrukking brengt en het zenuwgestel een dikwijls heilzamen schok toebrengt. Zuiplappen zijn verachtelijk: zuiplap, smeerlap. Maar zoekt ze niet op eene partij als die wij schilderden! Zuiplappen hebben een afkeer van dergelijke vermaken: hun geest is te lam, hun lichaam te voos, hun gestel te zwak. Maar een ferme roes! het is iets heerlijks! De koninklijke drinkgelagen onzer krachtige vaderen mogen er van getuigen. Of zouden onze zoete Jansalietjes zich misschien zat en stom moeten pimpelen aan onzen gevoelijken jenever, dien Hollandschen opium?

Gij wijst als voorbeelden op studenten, die zich aan zulke luidruchtigheden onttrekken, en roemt hen. Hoe weinig kent gij de jeugd! Gelooft mij! het zijn doorgaans de beste, de ware, het zijn die van het echte ras niet, die zich bij dergelijke vreugdebedrijven op hunne kamers opsluiten. Het zijn de flauwerds, de onbeminden, de niet geziene, beducht voor de al te ronde openhartigheid van den roes; het zijn de zoete jongens, die een plasdankje pogen te verdienen bij zekere personen, van wie de heilige dag moet komen; het zijn de Hovelingen, die hunne ouders zand in de oogen willen strooien en

hunne professoren door zulk eene ingetogenheid trachten wijs te maken, dat zij zoo ontzaglijk werken, zoo braaf zijn en zulk een gruwel hebben van dergelijke goddelooze uitspattingen; zij zijn het, die achterblijven en bang zijn voor een snee in 't oor, uit vrees van iets kwaads te verklappen of een schelmschen streek onvoorzichtig te berde te brengen. Waarom het onder stoelen en banken gestoken? Ik voor mij ben op mijne hoede met die zoete jongetjes; hun aard ligt niet in de natuur, is niet in verhouding tot hun leeftijd, er niet mede in overeenstemming; dat oudemannetjesspel moet zijne redenen hebben en de ondervinding heeft maar al te dikwijls geleerd, dat, zoo men die gesuikerde vruchten doorbijt, men veelal op zeer bittere pitten stoot. Meest is al die vroomheid veinzerij; stille waters hebben diepe gronden. Waarom zou een fiksche jongen, met een gemoed, open voor de vermaken zijner jaren, schromen aan die vermaken deel te nemen, al zijn zij juist niet altijd verdedigbaar voor de balie van het bedaarde oordeel? De ware wijsheid heeft niet preutsch terug voor eene kortstondige dwaasheid, waaruit zij dikwijls nieuwe krachten schept.

Gaudeamus igitur,
Juvenes dum sumus.

Zouden die grijs-geborene kluizenaars de ware broeders wel zijn? Waarachtig! al die zelfbehaaglijke afzonderingen deugen niet. De jongens, blakende van eerezucht en van ijver, de knappe studenten, zij, op wie de maatschappij met recht kan hopen, hebben nooit gevreesd een enkel nachtje te verliezen. Zij geven zich niet ongaarne aan den stroom hunner jonge jaren over, zij zijn natuurlijk, zij zijn waar. Verre van mij, dat ik losbandigheid, dat ik liederlijkheid predike! De opvoeding heeft in de ziel zaden gelegd van godsdienst en van zedelijkheid; wij weten wat onze plicht ons gelast, wat hij ons verbiedt; wij hebben een geweten, dat ons nimmer te laat waarschuwt, dat ons zegt, hoe ver wij gaan mogen, wat wij verantwoord kunnen, wat niet. Die zaden te laten verstikken, die beginselen niet op te kweken, naar die stem niet te luisteren, zietdaar wat ik waarlijk niet verlang; maar die zaden, die beginselen, die stem, worden in zulk een nacht niet verstikt, niet gesmoord. In de jeugd woelt een overvloed van levensdarterheid door het lichaam en de ziel, welke moet uitgisten; *il faut que jeunesse se passe, qu'elle jette sa gourme*; de kurk van de flesch, anders springt zij! Belemmeren wij niet dwaselijk hare werking, uit vrees, dat geheel het zedelijke brouwsel bederve, maar bereiden wij dit vooraf zoodanig, dat het sterk genoeg zij, op het rechte oogenblik de gisting te doorstaan. De jonge mensch moet zich harden als het staal, moet zich storten, blijmoedig en oprecht, in den boezem der maatschappij, welke bij voorraad de zijne is, opdat hij er leering, welke er genoeg in is op te zamelen, uit trekke. Hij moet de verzoeken kennen, om er weder-

stand aan te kunnen bieden; den strijd wagen, om er zegevierend en deugdzamer uit terug te keeren. Hij moet zich, kalm en bedaard, boven verloksele, boven bespottingen, boven omstandigheden, weten te verheffen en nimmer, ten koste zijner zelfstandigheid, een enkel beginsel aan anderen, die er hem geen dank voor zullen weten en wie zijn zedelijk bestaan niet anders dan onverschillig kan zijn, opofferen. Menschen en zaken moet hij leeren aandurven; hij moet leeren, gelijk men het noemt, op zijne eigene beenen staan. Uwe leerschool is gevaarlijk, zegt gij; zegt liever, dat de jeugd een gevaarlijke tijd is: mijne leerschool is noodzakelijk; men moet er door heen. Alleen hebbe men, al voorthollende, verstand, zelfbewustheid, waakzaamheid genoeg, een helder genoeg inzicht in zich zelve — en hiertoe vermag de vroegere opvoeding bijna alles — om te gevoelen, hoe lang en tot waar, opdat men niet uit den adem of aan het struikelen rake en het Academieleven later opbreke.

— Gelief mij eens te volgen, mijnheer de doordraver! zoo het trappen klimmen u ten minste niet vermoeit. Op dit kleine, sombere hokje, den schemer, die er heerscht, dank wetende aan een even benauwd en donker binnenplaatsje, woont een jongeling, die óók het recht heeft onder uwe broeders geteld te worden, en die, al wordt hij niet op uwe feesten van Minerva aangetroffen, toch waarlijk, noch den naam van huichelaar, noch dien van mispunt verdient. Helaas! terwijl uwe dolzinnige liederen tot zijn dompig vertrekje doordrongen, knaagde hij wellicht op een stukje hard brood, en wie weet in hoevele weken hij geen vleesch proefde!

Ik beken het met schaamte, de armoede werd vergeten.

— Zij wordt het gemeenlijk, de schuchtere, de trotsche, de nijvere, terwijl godshuizen bedelaars koesteren en stedelijke regeeringen ze met kwistige roekeloosheid vermenigvuldigen. De arme jongen was geen lid van uwe Sociëteit, en al stond zij, volgens gebruik, op dien avond voor een iegelijk open, waar zou hij het geld voor eenige vertering gevonden hebben? Hem, dagelijks met de moeielijkheden des levens kampende, staat hem bovendien de muts naar de vreugd? Het lot van den behoeftigen student is hartverscheurend. Dat ik tranen vond om het naar waarheid te schetsen! Geene vrienden, ook geene kennissen, geene hulp, geene toespraak! hij staat alleen, hij verschuilt zich, hij verdwijnt, zonder aan iemand, behalve aan sommige professoren, blijken van zijn aanwezen te hebben gegeven. Ach! gij kent den strijd niet, dien hij dagelijks levert. Zoo gij de meid, die hem bedient, eens vroegt wat zij gezien heeft! Onbekend, vastgesnoerd aan zijne harde taak, beducht voor de toekomst, dikwijls ouderloos, vreemd aan den stand, waartoe hij behoort, nauwelijks een heer, zonder afleiding te midden der verleidingen, gretig naar de vermaken, die hem tartend omgeven, en eene maand moetende toekomen met eene schrale Beurs, wier bedrag menig rijkaard in één avond verkwist.

Maar dit, ziet gij, om op mijn eerste denkbeeld terug te komen, is wel de grootste ramp voor den behoeftigen student, dat zijn toestand hem dwingt een kamergeleerde te worden, hem terughoudt van den omgang met zijne tijdgenooten, hem onbekend doet blijven met menschen en zaken, onwetend hoe het toegaat in de maatschappij, waarin hij toch eenmaal eene betrekking hoopt te bekleeden en welke hem telkens in betrekking zal stellen tot jongelieden — hij is doorgaans Theologant of Literator — die het hem opgedragen zal zijn te leiden, te raden, te onderwijzen; dat zijn toestand, zijne levensontwikkeling onderdrukkende, zijn geheel volgend leven kan bederven. Daarom, gij, in gelukkiger omstandigheden door de blinde gunsten van het lot verkeerende, zorgt toch, bid ik u, dat uwe zonen, door eene onbekrompene opleiding en aan losse teugels gewoon, niet aan dezulken gelijk worden!

VI.

DISPUUT-COLLEGE.

- Vergun mij eene enkele vraag, vriend Klikspaan!
- Gaarne, Van Eider!
- Werken de studenten ook?
- Hoe ondeugend!
- Zij heeten toch studenten naar het studeeren, dat zij doen, en...
- En de uwe, wilt gij zeggen, zien wij altijd te feest, altijd boven hun theewater, altijd sjouwende, altijd joelende? Het is waar! En ik herhaal met de besten van vroegere en onze dagen:

'k Zegh nog eens: 't zijn geen studentes,
Die daar schrappen langs de straet,
Nocte dieque bibentes,
Roepen als een onverlaet.
En dan gladios gerentes
Tieren of zij waren mal,
's Nachts clamore stijf furentes,
Fij! dat staet doch niemendal.

Doch op den titel van ons boek staat: studentenleven, en wij moesten bij voorkeur die oogenblikken waarnemen, die omstandigheden grijpen, wanneer en waarin het Muzenbroedsel als zoodanig het treffendst kan afgeschilderd worden en het eigenaardigst in het licht treedt. In latere en meer bedaarde dagen, als wij ons zelve betrapten mochten, arbeidende aan een deftig, geleerd en noodwendig-Latijnsch werk: de *methodo studentis optimo*, zal het ons zeker eene niet onaangename taak zijn, de verschillende, door der voorgelachten wijsheid te boek gestelde en aangewezen hulpmiddelen ter vergadering van kennis en wetenschap — alsof niet ieder de zijne had! — met elkander te vergelijken, te toetsen aan een ideaal en uit die allen het allerbeste, dat is het alleromslachtigste, te ziften en aan te bevelen. Dat zou een diepzinnig werk zijn, naar gij ziet, waarvoor stellig een gouden eerepenning zou zijn in te wisselen, menig geleerde van bewondering zou opgetogen staan en evenveel lauweren zouden zijn te oogsten als het den vooruitgang der beschaving weinig voor-

deel zou aanbrengen. In ernst! de wijze, hoe men eigenlijk knap wordt, is niet onder vaste regels te brengen, want de werking van de vermogens der ziel is duizendvoudig. De richting van den geest, diens bevattelijkheid, de hoedanigheden van het verstand, de kracht van het geheugen, het juiste begrip, de vaardigheid, de helderheid, waarmede de gedachte zich uit hare windselen los wart en mededeelt, wie zal hun omvang, wie hunne verhouding tot elkander, bij ieder redelijk wezen verschillend, bepalen? De een begraaft zich onder boeken en sluit zich tusschen muren op; de ander moet met een enkel octavo en zijne wakkere overweging naar het opene veld. Deze versteekt zijne studie-uren en verschuilt ze achter de vermaken der wereld; wie zal zeggen — zal hij het zelf kunnen? — welke de oogenblikken zijns arbeids waren, en op welk eene onnaspeurbare wijze zoovele zaken, zoovele talen, zich in zijn hoofd opeengestapeld hebben, hoe hij tot die gewichtige slotsommen, tot die vroege mannelijke rijpheid geraakt is? Let eens op dien jongeling daar!

— Is hij ingedut en droomt hij?

Neen! hij peinst. Daar zijn er, die uren lang onbeweeglijk op eene zodenbank tegen een boomstam leunen, in afgetrokkene bespiegeling tusschen het dichte gebladerte verloren, en wier vindingrijke geest reuzenschreden maakt op het gebied der wetenschap. Vraag den zede-, den geschiedkundige, hoe hij die beroemde wijsgeer en navorscher geworden is; hij zal u wel is waar in zijne stille boekerij brengen, maar tevens spreken van eene geheime, onverklaarbare kracht, welke in hem lag, hem medesleepte, hem de oplossing van raadsels, voorwerpen dikwerf van de overpeinzingen der helden van het vak, onvoorzien ingaf, hem dreef langs ongebaande paden, naar onbezochte vlakten, hem boven zich zelve verhief, en zoo hij te gelijk een geloovig Christen is, zal hij, eere gevende wien eere toekomt, den vinger dankbaar ten hemel heffen. Gij gevoelt het nu zeker duidelijk, Van Eider! Hoe zou ik een studeerende afschilderen? Ik beroep mij op Bilderdijks Wijshheidzoeker:

Doch eenmaal kwam hij in de stad,
Waar iemand bij zijn boeken zat
En blad voor blad bekeek en keerde,
En deze zei men, dat studeerde;
En daar er geen geluid bij was,
Begreep de boer niet, dat hij las.

Wij zouden allen niet verder komen dan de boer: een man voor een boek! Het overige is een geheim tusschen hem en zijn geest, dat raadselachtige en zeer samengestelde weefsel, hetwelk wij, nietige wormen, niet zullen slagen te ontleden!

Maar ik wil u toch iets toonen. Wij kwamen Van der Wouden daar tegen, die ons pijlsnel voorbijvloog en zich met eenige woorden van een troepje jongelui afmaakte, dat hem poogde mede te troonen.

— Jongen, neen! riep hij, ik heb mijn tijd al staan te verbiljarten in De Pauw en te zes uren heb ik Dispuut — en toen zij nog niet dadelijk loslieten: — Waarachtig! ik kan niet! 't is op mijne eigene kast... Ik ben Praeses!.. Van avond bedank ik! Bonjour!..

En toen schoot hij door als een snoek.

Ik breng u op zijn Dispuut-College.

Er zijn Disputen bij de vleet aan de Leidsche Academie en voor alle Faculteiten: in de Juridische, Studiis sacrum en Cures; in de Philosophische, ad Majora; in de Medische, Erudiendo et Oblectando; — per angusta ad augusta is ad angusta — in de Theologische is er ook een; ja, zelfs is er een ten allen tijde bloeiend voor de Oostersche talen, Bereshith; voor de Hollandsche taal- en letterkunde, Belgicis Litteris sacrum, en voor de Verloskunde, Lucina; van welke Disputen, zoo zij niet ontaarden door zorgeloosheid, onbekwaamheid, smakeloosheid of moedwil der Leden, ieder zijne bijzondere nuttigheid, strekking en kleur heeft. Dat, hetwelk Van der Wouden bij zich wacht, is een Literarisch gezelschap. Zulk een, ten doel hebbende: Litterarum studia invicem promovenda atque excolenda, draagt wel de scherpste trekken van al hetgeen een Dispuut-College kenmerkt. Daar vindt men de allerjongste studenten, zij die nog leven in al de begoochelingen van hun stand; daar, vertegenwoordigers van iedereen, tot den oudsten Academischen leeftijd. Op dit onzijdige en voor ieder opengestelde veld der Letteren reiken alle Faculteiten elkander de hand en zit dikwerf de aan zijn Promotiedag grenzende Avuncul naast den onlangs ingelijfdten Candidaat. De overige Dispuut-Colleges zijn even bedrijvige, doch meer stille en nederige oefeningsperken; sodalitia, waar meer bejaarde studenten, tijdgenooten bovendien, zich ten zoeten arbeid rond het wasdoeken parallelogram scharen; de Literarische daarentegen zijn levendiger, luidruchtiger, meer naar buiten werkende vereenigingen — op wier tong zweven toch de namen van Inter nos amicitia, Tandem fit surculus arbor, Litterarum studio en Utile dulci niet? — en schamen zich, na de afgeloopene werkzaamheden, nimmer een vurig en tintelend feest, waartoe de gewone heffing van het souper, waaraan de jonge socius zich gaarne onderwerpt, wanneer voor de eerste maal de Vergadering ten zijnent wordt gehouden, eene ongezochte aanleiding en gelegenheid aanbiedt. Zoo lang er ijver voor de zaak, lust in het werk, hart voor het Gezelschap en kunde bij de Leden aanwezig blijven, behoeft een Dispuut nimmer voor eenig verval te vreezen en kan het, naast de andere inrichtingen van dezelfde soort, veilig zijn monopolie uitoefenen. Getuige Inter nos amicitia en Studiis, hetwelk vijf en twintig, Bereshith, hetwelk twee en twintig, Tandem, hetwelk dertig jaren telt, getuige vooral andere Gezelschappen, die zich naast deze wilden ver-

heffen en, hetzij in vergetelheid en duisternis, bleven voortstrompelen, hetzij weldra, door den samenloop van velerlei omstandigheden, meestal door eigene schuld, vervielen en, na luttel tijds op de sjees of liever op de flesch geraakt, weder gingen zopals zij gekomen waren, voor nog het geheele studentencorps er iets van vernomen had. Zoodra in een Dispuut, hoe bloeiend dan ook, flauwheid of tweedracht sluipt, is het er mede gedaan. Een enkel slecht Lid is voldoende, gelijk eene rotte stee aan een appel, een schurft schaap in eene kudde, om het gansche gezelschap te verkankeren en in slechten reuk te brengen. Blootgesteld aan den driftigen stroom, welke de Academieburgers van hun oorsprong naar hunne monding, van hunne inlijving naar hunne Promotie voert, is een Dispuut zijn ondergang nabij voor het zulks zelf vermoedt, en om het nog te redden worden — hoe dikwijls vruchteloos! — meer dan gewone veerkracht en liefde voor het Genootschap vereischt. Niet altijd echter zij de schuld van het verval eens Dispuuts aan de lauwheid van de Leden er van geweten; het loutere toeval speelt eene groote rol in hun levensloop, en meer dan de zee zijn zij onderhevig aan ebbe en vloed.

Zie Van der Wouden eens, welk eene beweging hij maakt op zijne kamer en hoe Dien de meid — gelukkig de cubicula, waar de juffrouw zelve de meid is! — zure gezichten trekt! Dan heeft hij dit vergeten, dan weder dat; nauwelijks is zij boven met het eene of zij moet weder de straat op voor het andere. Nu merkt hij, dat er geen turf genoeg zal zijn, dan weder pleegt hij raad over den kolenbak. Den strijkijzers, welke de natuur Dien onder de beenen heeft gebonden, zullen — zij voorziet het — niet veel rust gelaten worden, en het eenige, dat zij nog maar hoopt, is met een of anderen van de heiren van meheirs Dispuut een klein avontuurtje te hibben, ter vergoeding voor de vrijage met den dragonder, die nu tevergeefs op het hoekje van de Breestraat en de Papengracht in de kou — wij zijn in December — staat te verkleumen. Reeds heeft de klok zes geslagen. Alles is gereed, en Van der Wouden wacht de leden met eene aangestokene havanna. Maar nog heeft de slordige Verloen, bij wien de vorige Vergadering gehouden was, den Lessenaar niet gezonden. Te midden van overpeinzingen over het zoogenaamd rotte Lid, valt Dien de deur open, welke, gelijk meer op studentenkasten het geval is, niet opperbest sluit, met een vierkant voorwerp voor haren buik, dat zij met een zwaren zucht, als van iemand, die geheel buiten adem is, en al hare meidenonbehabbdheid op hare groote straathanden nederzet, hetgeen haren luim niet verbetert, en mompelt op den gemelijksten toon: — Alweer wat anders!

— Geef hier! — zegt Van der Wouden; — eindelijk! — en richt den gebruiuerden, met groen laken bekleeden, mitsgaders met inkt-, wijn- en kaarsvetvlekken afgezetten Lessenaar aan het eind der uit-

geschovene tafel op. Terwijl hij zich nog met deze belangrijke bezigheid onledig houdt, treedt de *Ab-Actis* binnen, het *Wetboek* onder den arm, en werpt terstond een blik op de Kist van het *Gezelschap*, ten einde zich van hare aanwezigheid te verzekeren. Spoedig volgen andere *Leden*. De schel gaat onophoudelijk, de trap is immer bezet. Het is maar luiden, klimmen, tikken, binnen roepen, wat men hoort. Dien zet eindelijk voor haar gemak de voordeur maar aan een kier, dewijl hare luiheid gaarne het gansche menschedom tot kiezen-trekkers, schacheraars, kinderen Abrahams met loterijbriefjes, schoensmeer en eksteroogenzalf toe, tot *Leden* van het *Dispuut* verklaren zou. Het speelt kwartier. Van der *Wouden* neemt als *Praeses* plaats aan het hoofd van de lange tafel, tegenover den *Lessenaar*, met den *Ab-Actis* aan zijne rechter- en den *Quaestor* aan zijne linkerzijde, opent de *Vergadering* met een hamerslag, herinnert de *Leden* aan het *Latijn* spreken, zegt: — *Tradantur opera!* — onderzoekt in hoever deze in orde zijn, beboet — iets waartoe de *Praeses* en de *Quaestor* alleen het recht hebben — hen, wier werk ontbreken mocht of datgeen, hetwelk of slordig geschreven of waarin een of ander tegen de wet mocht bevonden worden, en verzoekt den *Ab-Actis* de *Notulen* van de vorige *Vergadering* te lezen, waarover vervolgens der *Leden* goedkeuring of aanmerkingen worden ingewacht.

Daar zitten ze nu allen bijeen, de tien achtbare *Socii* van het sedert zoovele jaren bloeiende *Dispuut-College*, mitsgaders, zich verschuulende achter het hooge gebouw van den eerwaardigen *Lessenaar*, een tweetal veelbelovende *Candidaten*, de zekere waarborg voor den voortdurenden roem van het *Gezelschap*. Hoe genoeglijk, in een zoo gezelligen kring, onder een afwisselenden arbeid, *Muzenzonen* waardig, uit te rusten van zoovele meer vermoeiende en inspannende avonden en nachten, aan welken God dan ook gewijd! Er is iets vertrouwelijks, iets gemoedelijks, iets broederlijks in dat onderling verkeer van de *Leden* van een zelfde *Dispuut*; in dat onbekommerd en te goeder trouw blootleggen van al de hoedanigheden onzer geestvermogens, van de zwakke plaatsen onzer kennis, van de geheimen onzer ontwikkeling, van het gebruik van onzen tijd; in dat beurtelings flaters durven begaan, ja! dat dom durven wezen tegenover elkander. En zou dan een *Dispuut* niet eene bron van vriendschap mogen heeten, alwaar men niet alleen, gelijk aan den feestdisch, elkanders hart en inborst kennen, maar bovendien elkanders kundigheden leert beoordeelen en wegen; alwaar men de schatkist zijner kennis, ledig of gevuld, voor elkander ontsluit; de quantiteit van zijne wetenschap, de qualiteit van zijn verstand, openlegt en, steunende op wederkeerige bescheidenheid, gaarne, ieder op zijne beurt, al de windselen zijner eigenliefde gerustelijk wegwerpt?

De volle tafel brengt niet weinig bij tot den aangename aanblik van de nette, helder verlichte studentenkamer, waarin alles nu beoorlooflijk in orde gebracht en uit den voet is geruimd. Eene groote

lamp, welke op het punt van doorsnijding der beide diagonalen en bij gevolg in het midden van de tafel geplaatst is, beheerscht al de onderhoorige smeer- of waskaarsen, die zich meer nabij het Bestuur en boven op den Lessenaar bevinden, terwijl de gloeiende schijf der hulpzon — in het land der blinden is éénoog koning — zich vermetel tusschen de lichtstralen verheffende, welke van den Spreker in het oog des Voorzitters en omgekeerd vallen, den een buiten gevaar stelt van door het gezicht van den anderen beteuterd of afgetrokken te zullen worden. Eene pijpenla, met gouwenaars en dopjes gevuld, van welke laatsten den volgenden morgen zelfs geen overblijfsel meer zal teruggevonden worden — pijpedoppen stelen is geene zonde — staat, met het tabakskistje, het komfoor en de sigaren, zedig achter den Lessenaar; een blad met wijn- en bierglazen wordt liefelijk beschenken door het licht, dat vonkelend tusschen het geslepen glas speelt, terwijl wijnflesschen en kruiken met minerale wateren, najverigste mededingsters, dikwijls alhier genoopt tot eene gesuikerde omhelzing en strijdende verzvolgen, zich als vermanende torenspsiten uit de groene wasdoekenvlakte verheffen. Voeg hierbij de instrumenten van het Bestuur, de vellen wit papier, de schrijfbehoeften, den inktkoker, de langzaam zich uitbreidende wanorde, als die kelken gevuld en die flesschen en kruiken uit haar flank worden gerukt; voeg hierbij de menigvuldige plassen water en wijn en de gemorste asch, tusschen pennepleten inkruijpende of zich oplossende in het gestorte vocht, en gij zult u ten duidelijkste kunnen overtuigen, dat niet altijd, volgens den dichter, un beau désordre een uitwerksel der kunst is.

De Praeses beval, dat er Latijn zou worden gesproken, eene heerlijke bepaling der wet, niet daargesteld nochtans ter oefening, want ieder student weet bij ondervinding hoe zeer weinigen er zijn, die vlug genoeg met het Latijn omgaan, om het gedurig op al de gevallen des dagelijkschen levens toe te passen, en er zich vrij genoeg in bewegen, om er gelijk professor Peerlkamp, in schaatsen te rijden, geweren af te schieten, telegrafen te laten werken, stoomwegen te beschrijven, in een woord toeren mede te doen, der oude wereld onbekend, maar alleen, om den mond te snoeren van de Leden en door de heeren tot zwijgen hen te gelijk tot oplettendheid te dwingen, zoodat de gewone gesprekken zich tot den zeer beperkten woordenschat van: — da mihi vinum, aquam, ignem, pipam — en bij het vragen van gevoelens tot: — laudo, valde, magnopere laudo; improbo, valde, vehementer improbo — bepalen. Hoe ongelukkig, dat door eene zekere — hoe zal ik het noemen? — nalatigheid of toegeeflijkheid van het Bestuur, stilzwijgend verlof gegeven wordt tot het ontduiken van die wet, zoodat het gebod om Latijn te spreken eigenlijk ontaardt in een verbod om luiderstemme samenspraken aan te knoopen en de aandacht veeltijds, ten nadeele van de aanwezigheid en ter ontmoediging van den Spreker, op de hinderlijkste

wijze door een aanhoudend fluisteren wordt afgetrokken, hetwelk de Praeses, ter instandhouding van de bedoeling der wet en de ernstige stemming, gedurende de werkzaamheden onontbeerlijk, met al de strengheid der boeten behoorde te keer te gaan.

Nadat de Quaestor zich zelve een lesje gegeven heeft in het uitspreken van getallen in het Latijn, reikt de Praeses een der Leden en der straks ter hand gestelde geschriften over, met de woorden: — Praelegas orationem Latinam!

Waarop de Orator oprijst, zich voor den Lessenaar plaatst en over een onderwerp, uit de oude geschiedenis of de geschiedenis der oude letterkunde of wijsbegeerte, zijne toehoorders gedurende een half uur tijds bezig houdt.

Intusschen gaat de deur zachtjes open en, zonder dat de redenaar ophoudt of de orde eenigermate gestoord wordt, treedt een jongeling binnen, wien een zetel bereid wordt tusschen den Praeses en den Ab-Actis. Het is een zoogenaamde Avondkul, waarschijnlijk aldus geheeten naar het uur, waarop deze schuwe soort van torren gemeenlijk uitvliegt. Hij staat op zijne Promotie, en daar in langen tijd geen Latijn over zijne lippen is gekomen, wil hij voorzichtigheidshalve nog eens vooraf op zijn geliefd voormalig Dispuut opponeeren.

Heeft reeds, terwijl de Leden binnentraden en de Vergadering nog niet geopend was, de poortklok haar onaangenaam en hinderlijk gebombam doen hooren, thans, een uur later, wacht den Muzenzoon, op de Breestraat woonachtig, maar voornamelijk hem, die in eene aldaar gelegene woning juist zijne Oratio Latina voordraagt, bij winterdag eene nog droeviger plagerij. De taptoe nadert en, helaas! te gelijk, in de keten zijner rede, een volzin, allernoodzakelijkst ten goeden verstande van het volgende, of wel, helaas! de verklaring eener hoogst moeilijke plaats, door middel eener gissing, waarop de redenaar met recht meent trotsch te mogen wezen. Maar de taptoe is een romantiek, die de classieke taal wel zal weten te overtrommelen, en steeds harder en onverbiddelijker nadert het kalfsveld met het begeleidend klompengetrappel der straatjongens en het geschater der straatmadelieven. De redenaar houdt zich goed en verheft zijne stem. De taptoe niet minder. De leliën van des sprekers wangen gaan tot maand, weldra tot pionierozen over; de taptoe overwint, haalt — hoe barbaarsch! — de lachers naar hare zijde over, en terwijl alleen de beweging van des sprekers lippen aanduidt, dat hij voortspreekt, de toehoorders eene gaping van meer dan vijf minuten in de Oratio Latina ontwaren en de Cicero, op den teederen likdoren zijner eigenliefde getrapt, zich zelve, naar het Grieksche vers, honderd tongen en honderd longen toewenscht, is het met hem als met den man, oud en sat van dagen, van wien in het Boek Anonymi genaamd Deutero-jubilon geschreven staat: ende men segt dat deze man gesproken heeft, doch wij en hebben hetzelfde niet gehoord.

Daarna komt de Beoordeeling van de Oratio Latina, op de

vorige Vergadering gehouden, gemeenlijk een kort en niet veel beteekenend, weinig opgemerkt stukje. Ware zij dit niet, welk een gelukkige invloed zou de Beoordeeling op de gehalte der Oratio kunnen hebben!

Vervolgens! verbeeld u! — wij durven het nauwelijks fluisteren, uit vrees voor wraakneming vanwege de hooggeleerden jegens de jongere Leden, die nog over hun Propaedeutisch Examen zuchten — vervolgens geven de Leden zich zelven het vermaak van eene nabootsing der Literarische Colleges. Een der Socii — aldus drukt de wet de Werkzaamheid uit — interrogat de scriptore. Stel u een College van professor Bake voor, maar gegeven door een der collegeplichtigen zelven, terwijl de hoogleeraar zich misschien wel onder het gros der studenten verborgen houdt en aan de ondervraging van zijn leerling gaarne onderwerpt, doch tevens, gelijk de overige jongelieden, het recht heeft tot den ondervrager op zijne beurt vragen te richten, die dezen wel eens in het nauw konden brengen. Het is Collegetje-spelen, doch waar de professor wel eens minder knap is dan zijne Respondenten en ik wel zou willen wedden, dat dikwijls recte gezegd wordt, als het mis is, en ita, om er af te zijn. Het is Collegetje-spelen, waar al de gebreken der Propaedeutische Lessen, van den kant des hoogleeraars, zoowel als van dien der studenten, gelijk bij iedere navolging het geval is, vergroot uitkomen en zoo worden overdreven en volgens het voorbeeld nagedaan, dat ook zelfs hier — o schande! — de Latijnsche vertaling wordt medegebracht en opengeslagen ligt naast het oorspronkelijke Grieksch. Dat men zich voor zijn hoogleeraar niet schaamt, het zij zoo! maar hoe is het mogelijk, dat men niet voor zijne vrienden bloost!

De gewichtigste, de plechtigste, de bij uitnemendheid nuttige Werkzaamheid, de steunpilaar, de kroon en koningin aller Werkzaamheden, die als 't ware het groote middelpunt van den arbeid uitmaakt en om welke, als om eene zon, de voorafgaande Latijnsche en volgende Hollandsche Werkzaamheden, als zoovele planeten, wentelen, is het met, ouderwetsche formules omheinde Verdedigen der Stellingen of, om het kunstwoord te gebruiken: *thesium defensio et expositio*. Oefening in het Latijn spreken, het gebruik van die taal niet te ontwennen, de *copia verborum* niet te verliezen, ziedaar het groote doel. Het komt hier alleen op spreken aan, op voortspreken, op doorspreken, op het vinden van woorden, het bouwen van zinnen, op vlugheid, op vaardigheid, op radheid van tong, en de wet met hare dreigende zweep drijft *Defendens* en *Opponens* voort: *thesis, in qua defendenda aliquis causa cadit, in tabellis asterico notari debet: hoc autem obtinet quando defendens dubia solvens silet, dat den eenen — si concedit vel silet antequam tempus praeterierit censetur non opposuisse, dat den anderen geldt*. Vandaar dat ook minder op het gehalte der aan-

gevoerde gronden gelet wordt, en het genoeg is, dat men, doch steeds Latine, voortkletsse. Zoo men ook de gedurende iedere Vergadering verdedigde Stellingen nagaat, ziet men terstond, hoezeer door den aard van deze tot het gezegde doel wordt bijgedragen. Het is waar, de mensch, die in alles verdeeling zoekt en brengt en, als van Adams bloed, voor alles namen uitvindt, heeft de Stellingen, volgens hare natuur, in gewone en zoogenaamde lultheses verdeeld; doch, zoo men zich met de boeken in de hand van den stand der zaken poogt te overtuigen, is niets lichter dan tot het besluit te geraken, dat meest allen mogen gerekend worden tot het gebied der laatsten te behooren, en zoo er al eens eene van een degelijker inhoud, wezenlijker belangrijkheid of meer critische scherpzinnigheid, onder loopt, deze geacht mag worden als een beentje om te kluiven voor den Opponens ex ordine, zoo hij tanden in den bek heeft. Wie zal ons zeggen, hoe dikwijls, en zonder dat het pleit beslecht werd, er reeds aan de Leidse Academie is geredetwist, of het bewind van Augustus en Pericles hun vaderland voor- of nadeel hebbe aangebracht; of de uitvinding van de drukkunst eene weldaad of een onheil voor het menschdom zij te noemen; wie meer gevoel, wie meer genie had, Homerus of Virgilius, en welk stuk van een schrijver voor zijn meesterstuk te houden zij? Hoevele malen is er niet geijverd voor en tegen Hannibal, voor en tegen Alcibiades, op het punt van de doodstraf, op dat van Patriciërs en Plebejers! Hoevele woorden zijn er niet den nek gebroken om het voor eens en altijd uit te maken of nu wezenlijk Constantijn en Lodewijk XIV den naam van de Groote eigenlijk wel verdienen; of Cesar recht- of onrechtvaardiglijk is omgebracht en of zijn dood werkelijk een dienst of het tegendeel aan den staat bewezen was; wie grooter was, Philippus van Macedonië of zijn zoon Alexander, en of de eerste, tweede, derde of vijf en twintigste Punische oorlog billijkerwijze of niet door de Romeinen ondernomen zij! Adhuc sub judice lis est. En dit is ook goed en behoort zoo en daarop wordt het ook door beide schermutselaars, Defendens en Opponens, aangelegd. Het zou wellicht niet zonder een boek, uitvoeriger dan dat van den kapitein De Bast over de schermkunst, afloopen, zoo wij in eene fijne beschouwing wilden treden en eene spitsvindige ontleding ondernemen van de verschillende wijzen van uitvallen en afslaan met de tong, daar het juist de kunst is het tot geen bloedvergieten, veel minder tot een thessslag te laten komen; zoo wij schetsen wilden, hoe onhandig meestal de Defendens pareert, hoe onhandig op zijne beurt de Opponens zich van zijn argument afmaakt, het eerste het beste, dat hem in het oog valt, opdraapt en zijne partij — oneerlijke strijd! — voor de voeten werpt; hoe algemeen en arm de bewoordingen zijn, waarin men zijne gedachte kleedt: hoe menigmaal men dezelfde phrase op hare hielen rechtsomkeer laat maken en haar weder en nogmaals weder ten tooneele roept; welke listen men aan-

wendt om het tot de zeven minuten te brengen; hoe men zich met opzet verspreekt en de redeneering somwijlen, bij gebrek aan stof, in een zinledig geklap doet ontaarden; eindelijk, hoe schrandere de Defendens zijne Stellingen reeds van de voor hem veiligste en minst bezwaarlijk te verdedigen zijde vertoont, getuigen de twee volgende, met welke, al mogen er geene axiomata verdedigd worden, de eerstkomende volmondig zal instemmen en welke de Opponenten verleiden tot het verdraaien der waarheid en het spreken tegen het gezond verstand: Graecarum litterarum studium sine magno artium, disciplinarum, litterarumque incommodo negligi non potest; Coriolanus mihi superbus videtur; benevens eene menigte andere, al te vermoeiend om op te tellen. Doch wij hebben te veel eerbied voor het lofwaardige oogmerk der instelling, wij zijn te zeer overtuigd, dat de Werkzaamheid niet anders kan uitvalen, ja, zelfs behoort te bedoelen dan dat wij met eene bijtende spotternij deze nuttige genoeglijkheden eene wonde zouden toebrengen, welke ons naderhand zeker berouwen zou. En daarom, heeren studenten! spreekt Latijn, Latijn door dik en dun, in het honderd, zuiver of gebroken, maar handhaaft het, spreekt het, durft het spreken, het zal u ongetwijfeld ten voordeele zijn!

Het luidruchtig en ingespannen verdedigen der Stellingen, het vervolgens voorlezen van de betoogen harer onomstootelijke waarheid, expositiones geheeten, duurde langer dan een uur. De Leden zijn vermoeid en Van der Wouden commandeert rust.

— *Instituto intercapedinem pro triginta minutis.*

Nu vliegen allen op, zeggen het stikkend en stinkend benauwde, meestal voor zoovele personen te bekrompene vertrek, waar men elkander vanwege den tabakswalm nauwelijks meer kan onderscheiden, vaarwel en rukken de straat op. Deze vergalopeert zich in de gang aan de dikke Dien, die de juffrouw te hulp kermt, gene gilt zijne luchthartigheid in wildzang uit. Het eene troepje laat zich eens doorwaaien op een kuier langs de grachten, een tweede holt naar de Kroeg en bezwijkt voor de verloksele der biljarttafel, een derde slaat eene steeg, loopt eene haven in, aan welke mond reeds het niet zelden heviger pleegt te stormen dan op het ruime sop. Een half uur later hervindt men elkander weder in het straks verlatene vertrek en bespeurt, dat het gezelschap met ettelijke Avunculs vermeerderd is, waarvan later nog een paar, benevens een paar gasten, convivae, zullen binnentreden, van een van welke de gastheer juist — o, die poëtenclub! — volgend briefje ontvangt:

Oui, volontiers j'accepte, et vers la dixième heure
Je serai gai convive en ta haute demeure;
Vive alors le bon vin et le rire! Pour moi,
Je suis et je serai toujours et tout à toi,

WILLEM.

Ondertusschen hebben de vensters eene wyl opengestaan, de kamer is weder zuiver en koel geworden, men kan zich opnieuw met lust aan 't stoken en smoken begeven en zich vleien in een ommezien denzelfden heibrand van zooveen te zien teruggekeerd, waarin de disputeerende jeugd zich in een alles overtreffenden trap schijnt te behagen.

Weder slaat de hamer, weder nemen de Leden en Avunculs plaats, weder wordt de Vergadering geopend en thans verlof gegeven tot het spreken van de moedertaal, waarna de *Oratio Belgica* aanvangt.

Men pleegt deze Hollandsche Redevoering van dorheid, van zekere alledaagschheid te beschuldigen, van slechts zeldzaam de verdienste van eenige oorspronkelijkheid te bezitten en meestal uit verschillende bronnen vrij slaafsch te zijn bijeengebracht, vlekken, welke evenzeer op de Latijnsche kleven, doch in deze minder aanstootelijk gevonden worden, omdat het nu eenmaal algemeen aangenomen is, dat elk onderwerp, hoe onbeduidend, elke behandeling, hoe middelmatig ook, door de geleerde taal behoed en als het ware geheiligd wordt. Wat mij betreft, zoo het stuk in een vloeïenden, zuiveren, gezonden stijl is opgesteld, zie ik volstrekt geene reden het niet voldoende te vinden en er niet mede tevreden te zijn. In een Dispuut-College is het voornamelijk om de wetenschap, minder om de kunst; voornamelijk om zaken, minder om beschouwingen; voornamelijk om den inhoud, minder om den vorm te doen. Deze laatsten zijn van bijkomend belang, de eersten behooren onvoorwaardelijk op den voorgrond te worden gehouden, en zoo lang de Redenaar in zuivere taal iets aan uwe kennis weet toe te voegen en u leert wat gij niet wist, verdient hij geprezen te worden. Meer moogt, meer kunt gij niet eischen. Het overige: vorm, stijl, behandeling, is toegift. Bovendien valt de nasporing van alles wat tot eene feitelijke orde van zaken behoort, meer onder het bereik van ieders vermogen, terwijl, zoo gij bereidwilliger aan kunst, aan Rhetorica, aan gedachtenvlucht toegaapt, gij gevaar zoudt loopen het Gezelschap gedrochtelijkheden en belachelijkheden, welke het niet dan tot het grootste nadeel zouden strekken, te zien opdisschen door die Leden, die anders degelijke en fiksche doorwerkte wetenschappelijke stukken zouden leveren. Hem, die kunstzin heeft, zal het niet mogelijk zijn haar in zijn boezem op te sluiten; hij, wiens stijl door oefening, gemakkelijker, aangenamer, beeldrijker, krachtiger wordt; wiens denkvermogen zich door de jaren, door de studie, door wederkeerige wrijving ontwikkelt, zal niet kunnen verhinderen — want die hoedanigheden weven zich door het gansche intieme bestaan des menschen — zijne medeleden, al ware 't ondanks zich zelve, getuigen van zijne vorderingen te maken. Maar dwingt niets, houdt u vast aan uw plechtanker, hetwelk de wetenschap is, aan haar, welke uw voornamelijk doel moet blijven, en verheugt u, zoo dikwijls zij u in behaaglijke vormen

of van hooger standpunt dan uwe jaren medebrengen, komt toegevoeld!

De Beoordeeling van de Hollandsche Redevoering, op de vorige Vergadering gehouden, ontbreekt. Hoe kan het anders? Het was de beurt van den luien, slordigen Verloen haar te maken. Verloen was — men heeft het reeds vernomen — een van die Leden, die, gelijk men zegt, goed voor de kas zijn; een van die sloffe, onverschillige wezens, waarvan een enkel paar genoeg is, om het beste Dispuut binnen een enkel Academiejaar te gronde te richten; die, veel liever boete betalende, zelden of nooit eene Werkzaamheid vervullen, den arbeid der Leden meestal min of meer uit de hoogte beoordeelen, en, om zich uit de valsche stelling, waarin zij zich tegenover de anderen geplaatst hebben, te redden, den toon aannemen, alsof het hun eigenlijk niet der moeite waard is iets voor het Dispuut uit te voeren. Bij diezelfde soort van eigenwaan, eene gewoonte geworden, ten einde, gelijk wij aanmerkten, aan zijne ingeborene vadsigheid en nalatigheid een glimp te geven, voegde zich nog bij Verloen eene zoodanig bekrompene kortzichtigheid, dat het hem nooit was vergund geweest flauwtjes zelfs te vermoeden hetgeen buiten het bereik lag van zijn verstand en begrip, weshalve hij terstond de troostrijke gevolgtrekking had opgemaakt, dat hij alles reeds beet had. Zoo was het bij voorbeeld met het Latijn, waarin hij zich een feniks waande en dat hij dan ook wel vlug, doch onverstaanbaar slecht sprak, met vertrapting van de eenvoudigste taalregels, en te pas of te onpas te pas bracht, te midden van het onbedwongenste geschater, hetwelk hij, als ver boven de anderen verheven, altijd met een verachtelijk stilzwijgen had beantwoord, doch hem den vorigen keer toch derwijze het zuur scheen te hebben gegeven, dat hij in het naar huis gaan een der vrienden vooraf reeds het belangrijke nieuws had bekend gemaakt, dat hij op de eerstvolgende Vergadering, waarschijnlijk tot aller niet geringe vreugd, van zins was te bedanken. Zoo jammer, zoo gevaarlijk is het, slechte Leden in een Dispuut-Gezelschap toe te laten! Want het zal wel niet noodig wezen te verzekeren, dat Verloen reeds gedurende zijn Candidaatschap tastbare bewijzen van onkunde en van slecht humeur had gegeven. Doch men had hem uit medelijden — voornamelijk om den wil van die hem had voorgesteld — niet durven deballoteeren en ook, omdat het daarbij niet is te loochenen dat het demitteeren van een Candidaat altijd eene hoogst moeilijke zaak blijft. Vooreerst is het voor een student eene erge snee door het gezicht, en ten tweede kan deze bij een aankomeling licht een litteken achterlaten, dat op zijne Academische loopbaan een ongunstigen invloed heeft. Daarom drage men zooveel mogelijk zorg geene slechte Candidaten aan te nemen, want, nog eens! een enkel verkeerd Lid is voldoende om een kwaden geest in een Dispuut-College te brengen.

Men gaat over tot het Declameeren, hetgeen men gelieve te vertalen door voor de vuist spreken, en dat wel over de wonderlijkste en vreemdsoortigste onderwerpen: over Vieuxtemps, over de Egyptische Pyramiden, over het verband tusschen vergeven (*ignoscere*) en vergeven (*venenare*), over Andersens, over den geest van het tijdschrift: de *Recensent*, over Koning Willem II, over het landschap *Champagne*, over de *Kunstkroniek*, over de vraag of het Belgische bestuur zich ook van sommigen bediend kan hebben, om, onder den schijn van komplot, den generaal Van der Smissen tot zijne zijde over te halen, over de schroef van Archimedes, over het standbeeld van Rembrandt, enz., enz., enz. Indien de tijd, aan elke Declamatie te besteden, langer wezen kon, zoo ware het misschien niet onmogelijk, dat er voordeel uit deze Werkzaamheid te trekken ware; nu zijn het slechts heen en weder slingerende woorden, die, zoodra er eenige redeneering in de gedachte begint te komen en deze kennelijk naar een vast punt begint te streven, door den Voorzitter met den hamer afgebroken worden. Dat is waarlijk jammer! Doch men mag er, en met reden, aan twijfelen, of dergelijke arbeid eigenlijk wel in een gezelschap als hetwelk wij schilderen te huis behoort. De Improvisatie is eene te moeilijke kunst, om, wanneer ieders aandacht reeds door het aanhooren van eene lange reeks van stukken is afgemat, er op eene even vervelende als vermoeiende wijze de Vergadering mede te rekken. Niemand heeft meer lust tot luisteren, weinigen tot arbeiden, en zoo men welstaanshalve declameert, is het alleen om zijn goeden wil te toonen en de boete uit te halen, welke Verloen, die het toch, gelijk hij zegt, niet om het geld behoeft te laten, altijd gaarne betaalt. Zoodat men, naar mijn inzien, wel zou doen het Declameeren af te schaffen en door iets anders, of door niemandal, want het is nu lang genoeg, te vervangen.

De Praeses. — Heeft een der Leden ook iets voor te stellen tot groei en bloei van het Collegium?

Verloen opstaande, met een leeg glas in de hand en een zuur, hoewel eenigszins verlegen, gezicht. — Ja, Praeses! *Tempus buae aderam in hunc sodalitiū me jubet abeundum; habeo paucae verbae et valedico.*

Men kan zich het uitbundig geschater begrijpen bij den mallen inval van met een hetzij dan leeg of vol glas in de hand en in het Latijn voor zijn Lidmaatschap te bedanken. De kerel werd voor het laatst nog eens razend gemaakt, en zijne laffe poging tot bluf of geestigheid mislukte op de volkomenste wijs.

— Mijnheer Verloen! hernam de Praeses koel, met eene spotachtige bedaardheid, gij zult mij wel niet kwalijk gelieven te nemen, dat ik uwe sierlijke Latijnsche aanspraak maar in de moedertaal beantwoord. Het spijt de Leden natuurlijk, dat gij reeds zoo spoedig het Collegium verlaat, gelijk ik uit uwe woorden moet opmaken, zonder eens

den tijd af te wachten, dat gij het Avunculaat, zoo niet eischen, ten minste vragen kunt. Maar wij zouden ongaarne iemand in ons midden terughouden, die niet langer Lid van onze Vereeniging wenschte te zijn. Heeft iemand ook nog iets voor te stellen? vaart Van der Wouden in éénen adem voort, uit vrees, dat Verloen of, zooals men hem den verderen avond bleef noemen, Valedico, zich nog mocht bedenken.

— Niemand? Dan heb ik een treurigen plicht te vervullen, Mijne Heeren! Sedert bijna vier jaren ben ik Lid van dit Dispuut, en ieder uwer weet, hoezeer ik mij er aan verbonden gevoel. Doch zoowel als van komen, is er een tijd van gaan, en deze is thans voor mij aangebroken. Ik wil nog binnen dit Academiejaar mijn Doctoraal doen en ben van plan mijne Dissertatie thuis te schrijven, zoodat ik het al te druk krijg om mijne Werkzaamheden en mijne Waardigheid met de vereischte zorgvuldigheid waar te nemen. Ik leg derhalve hedenavond met mijn Praesidiaat ook mijn Lidmaatschap neder en beveel mij in het vriendschappelijke aandenken der Leden. Houdt u verzekerd, dat de avonden, in dezen kring doorgebracht, onder de aangenaamste van mijn Academieleven behooren en dat het mij altijd een waar genoegen zal zijn, om, zoo dikwijls zich daartoe de gelegenheid aanbiedt, als Avuncul de Vergaderingen bij te wonen.

— Ben je zot, mannetje? dat gaat zóó niet! Denk je daar zoo gemakkelijk af te komen? Toe, gauw! als er toch niet aan te doen is, bedank dan ten minste in verzen!

De inval vindt weerklank en het is als uit éénen mond: — in verzen! in verzen!

Men zou zich evenwel vergissen, zoo men meende, dat deze grap een blijk was van de geringe achting, welke men Van der Wouden toedroeg, of van onverschilligheid, omtrent het vertrek van den Praeses, en er zowat van voor het lapje houden onderliep. Integendeel, niemand, die meer algemeen in het Dispuut bemind was, en geen, die, wegens al hetgeen hij er voor had verricht, op die liefde meer recht had. Doch het vaarwel van den waarden Voorzitter kwam in geenen deele onverwacht; reeds meermalen had Van der Wouden verklaard het Gezelschap te willen verlaten, doch was telkens, door het gesmeek der Leden, die in hem een knappen kop, een vlijtigen medewerker, een hartelijken broeder, een plezierigen babbelaar en een bij uitstek geschikten, ijverigen, nauwlettenden Voorzitter vreesden te verliezen, van zijn voornemen terughouden, totdat het eindelijk onmogelijk bleek hem tot langer uitstel te bewegen en hij, voor veertien dagen, na den afloop der Vergadering, aan de Leden, ten stelligste had te kennen gegeven, dat hij op de volgende, de laatste voor de Kerstvacantie, bij gelegenheid van de herkiezing van 't Bestuur, afscheid van het Dispuut dacht te nemen. Maar Van der Wouden meende het met allen zoo goed en nam van zijne vrienden zoo heel weinig

kwalijk, en daarom was het, dat men hem, in deze treurige oogenblikken, zoo heftig en koddig bij zijn zwak — men is zeker zijne liedjes op het punch-brûlé-feest van Flanor niet vergeten — van Student-Auteur aan durfde tasten.

— Ja, Van der Wouden, je moet er aan! Daar is geen bidden voor, lieveling! Een vers, een vers! het is voor 't laatst!

— Komaan dan! zei de goede kerel opstaande, met een glimlach; maar dan moet ik eerst eens op mijne achterkamer.

En meteen reikte hij zijn hamer over aan het oudste Lid.

— Eene rare manier van zich op te winden!

Daar was Van der Wouden al terug, en met den nachtspiegel in de hoogte.

— Het ding is zoo bliksems vol; gaat eens even uit den weg!

Den boordevollen pot op de binnenplaats uit te werpen zou Van der Wouden, zoo hij zijn vrede liefhad, voor honderd gulden niet geraden zijn geweest, waarom hij de virgilius, wegens de bekrompenheid van de kamer, op dit oogenblik met een achttiental menschen gevuld, boven de hoofden der Leden overdroeg en met dezen, onder de vermaning van: — stoot niet! — het venster bereikte, het opende en op deze wijze den inhoud op de straat en ten deele op de stoep naar beneden kletste.

Na zich nogmaals verwijderd te hebben, komt hij spoedig terug en improviseert de volgende dichtregels, welke door allen met warme en dankbare toejuiching ontvangen worden.

Mij hebben boven 't hoofd vier zonnen reeds gedraaid,
Sinds ik als Candidaat hier 't eerst werd voorgedragen;
'k Heb lang de Kas bewaard, den Hamer zelfs gezwaaid,
En kwam van avond hier om mijn ontslag te vragen.
Maar niemand, die zijn baan niet gansch ten einde liep,
Heeft ooit met eenig recht nog van geluk gesproken:
De zangdrift, die zoo lang in 't hart der Leden sliep,
Is eindlijk, mij ten vloek, op heden losgebroken.
In 't Neerlandsch en 't Latijn heb ik hier vaak geöoreerd,
Veel Schrijvers hier verklaard en veel gedefendeerd;
Ik heb in dit Dispuut, zoo nuchteren als dronken,
Veel toosten ingesteld, veel bekers ingeschonken;
Maar ben 'k dien langen weg in proza doorgegaan,
Helaas! de laatste stap moet thans op rijm gedaan.
Doch neen! gij eischt het niet, gij kunt het niet verlangen,
Dat ik 't gevoel, dat 'k nauw in woorden op kan vangen,
Dat mij de borst beklemmt, nu ik deez' kring verlaat,
Deez' avond binden zal aan vorm van rijm en maat.
Valt reeds het afscheid zuur, o! spaart mij verder lijden!
Ik ben geen zwaan. Och, wilt mij van dien dwang bevrijden!
En gunt mij, dat ik hier een eind make aan mijn zang,
En mijn verroeste lier weer aan de wilgen hang!

Terstond wordt met algemeene stemmen de A b-A c t i s tot Van der Woudens opvolger benoemd, die hem vervolgens met deze woorden aanspreekt:

— Geachte Praeses! hoezeer het ons leed doet, dat gij uw voornemen om het Dispuut te verlaten niet langer hebt kunnen uitstellen, willen wij evenwel in dat voornemen berusten en u welmeenend, al is het dan ook maar in proza, dankzeggen voor al hetgeen gij voor het Dispuut hebt gedaan, zoo door uwen ijver in het vervullen der Werkzaamheden als door de behartiging van de belangen en den bloei van het Gezelschap. Wij bevelen ons ook van onze zijde in uwe vriendschap, waarop wij den grootsten prijs stellen, en het zal ons aangenaam zijn u zoo dikwijls mogelijk, krachtens uw Avunculaat, waartoe gij een dubbel recht hebt en waarvan het Diploma u ten spoedigste zal uitgereikt worden, aan onze Vergaderingen te zien deelnemen.

Toen werd er geklonken en, in navolging van een paar opgewonden heertjes, een algemeen: — Van der Wouden *sanitas* — aangeheven, hetwelk de gemoederen tot de heldere bewustheid bracht van de plezierige luim, waarin zij zich zelve betrapten.

Nu rees de nieuwe Praeses ten tweeden male op en zeide:

— Mijne Heeren! ik bedank u voor de eer mij te beurt gevallen, door mij tot uwen Praeses te benoemen; ik zal mijn best doen mij die betrekking waardig te maken, en al mijne pogingen aanwenden om u het verlies van den heer Van der Wouden zoo weinig mogelijk te doen gevoelen.

Toen ging men over tot het kiezen van een nieuwen *Ab-Actis*, waartoe — alles volgens den geregelden, in de groote maatschappij dikwijls maar al te ongelukkig geregelden loop van zaken — de *Quaestor*, toen tot het kiezen van een nieuwen *Quaestor*, waartoe de oudste *Socius* verkozen werd, die beiden, evenals de Voorzitter, in de meest gepaste en meest welsprekende bewoordingen, dezelfde omtrent, waarin zich de Praeses had uitgedrukt, voor de eer hun betoond, der Vergadering hunne dankbaarheid te kennen gaven. Alleen de nieuwe *Quaestor* sprak herhaaldelijk van het vertrouwen in hem gesteld, hetgeen eene alleszins doeltreffende en niet ongeurige wending in zijne rede teweegbracht.

Of bij al deze aandoenlijke, doch wel eenigszins landziekige plechtigheden, het glaasjes drinken en lijntjes trekken ijverig werd voortgezet, laat zich denken. Het rumoer en de levendigheid onder de heeren Leden staken dan ook meer dan gewoonlijk gedurende den loop der Vergadering het geval was op. Met een stevigen hamerslag gebod Van der Wouden stilte en, zijne stem verheffende, noodigde hij het Lagerhuis, te weten dat der twee Candidaten, die nog zaten te kijken als katten in een vreemd pakhuis, zich eens even op zijne ijskoude achterkamer te gaan oprisssen. Het Lagerhuis, dat wist hoe laat het was, sneed zonder eenige aanmerking de deur uit, waarna er eene bij uitstek belangrijke overweging tusschen de Leden plaats greep. Het gold de toekomst van het Gezelschap. Zouden de twee jeugdige ganzegatjes Lid gemaakt of wel, te licht bevonden, worden afgewezen?

— Laat de jongens maar weer binnenkomen; 't is zoo bliksems koud daar bij je achter!

— Niemand dus er tegen? — Tik! zegt de hamer. — De heeren Van Gaag en Vlieger zijn derhalve tot Leden van het Collegium aangenomen. — Tot dengeen, die vlak bij de deur zit. — Roep ze maar weer binnen!

— Hei! jullie! gauw! 't is al klaar, vat je?

En het Lagerhuis nam weder even stemmig en stilzwijgend als te voren zijne zitplaatsen in, onder den Lessenaar.

Nu verdiept het Bestuur zich in de meest vervelende en langwijlige, doch noodzakelijke finantiële en huishoudelijke besommeringen en maakt zich het verdere gedeelte des Collegiums deze drukten ten nutte, om hare geestdrift over een en ander in herhaalde libatiën lucht te geven, welke de tongen derwijze ontboeien, dat het Bestuur onophoudelijk afgetrokken wordt en de Praeses, hoezeer tevergeefs, telkens met klem van stem en kracht van hamer het silentium moet imponeeren. Zoo is er onder anderen eene verwarring in den Rooster der Werkzaamheden voor den volgenden keer. In het gedruis om hen heen kunnen Praeses en Ab-Actis elkander niet meer verstaan. Het hoofd loopt hun om. De Avunculs en Convivae, wien dit alles weinig schelen kan, ontzien zich niet den toon te geven.

— Mijne Heeren, weest dan toch stil!

Maar jawel!

— Ik beboet jullie allemaal!

Een oogenblik later is het weder hetzelfde.

— Ik zal mij — met den hamer op de tafel ranselende — voor het laatst nog eens laten gelden.

Gelukkig geraakt men eindelijk aan het inzamelen van Boeten en Contributiën, waarin ieder Lid op zijne beurt eenig belang heeft. Het getier wordt gebroken.

De Quaestor. — Verloen! Vijf gulden.

— Ben je bedonderd!

— Wil je 't gespecificeerd?

— Natuurlijk.

— Van de vorige Vergadering: — te laat gekomen, tien cent; de oratio Latina gemist, twee gulden; een boek uit de theca twee conciones langer dan toegestaan was gehouden, zestig cent; gevlekt teruggezonden, vijftig cent; omdat je toen geen geld bij je hadt, dertig cent; vandaag de Recensio Belgica gemist, een gulden; niet gedeclameerd, vijftig cent; te zamen vijf gulden.

Gemeesmuil. Verloen betaalt, zonder iets verder in het midden te brengen.

Wederom verheffen zich de gesprekken en het geginnegap, want Quaestor en Praeses zitten nu de duiten na te tellen en weten niet, hoe zij het over het bedrag eens worden en hunne boeken in

het gelijk zullen krijgen. Telkens, als zij meenen gereed te zijn, regent het donaties van de Avondkullen midden in de som. De Praeses heeft geen macht of lust meer om de orde te handhaven, en niemand zou de Vergadering niet voor afgeloopen en gesloten houden. Eindelijk zijn de zaken aan kant, wordt het geld behoorlijk bezorgd, haalt het Bestuur weder adem, en met een gelaat, waar de glans des genoegens als een blozende dageraad eensklaps over opgaat, staat de Ab-Actis op, en zie! door zijne hand staan daar de drie pocula: het poculum maximum, het poculum minus, het poculum parvum — het is ook de laatste vergadering van het jaar en er is veel heilrijks en gewichtigs voorgevallen — voor den Praeses op de tafel, hetgeen echter een Lid van Tandem niet weerhouden zou, bij eene zoodanige weelde van drinkbekers op Inter Nos, Inter Nos Amicitia voor Inter Nos Ebrietate uit te schelden en een Lid van dit laatste Collegium, in hetzelfde geval, Tandem voor geen Surculus in het zuipen, al kan het voor het overige nog maar steeds geen Arbor worden; want een weinigje najver en onverdraagzaamheid bestaat er tusschen de Disputen altijd, en dit is misschien niet kwaad.

Van der Wouden vat het Poculum maximum, schenkt het halverwegen vol en richt het woord tot de Candidaten.

— Meneeren! het is mij eene aangename taak u kennis te geven, dat gij dezen avond met eenparige stemmen tot Leden van dit Collegium zijt aangenomen, en u met die benoeming geluk te wenschen. Ik hoop, dat gij niets zult nalaten van wat strekken kan, om den groei en bloei van het Gezelschap te bevorderen en vertrouwd, dat de Leden nimmer reden zullen hebben zich de keuze, hedenavond gedaan, te berouwen. Behartigt de bijzondere belangen van dit Dispuut, gelijk het uw plicht is de algemeene belangen van het Studentencorps te behartigen, en toont u in alle opzichten den naam van Academieburgers waardig. Weest ijverig in uw werk, fideel in uwen omgang, in één woord aan ons symbolum getrouw, en strekt alzoo tot een sieraad van dezen kring, waarin ik u kan verzekeren, dat gij met evenveel vriendschap wordt ontvangen als wij ons overtuigd houden, dat gij er eene eer in stelt een gedeelte er van uit te maken. Mag ik u verzoeken de wetten te teekenen?

Klok! klok! klok! Het Poculum is ledig. Dat heb je meer gedaan, Van der Wouden!

Nu vat het oudste der twee nieuwe Leden het woord en begint eerst een beetje bedremmeld, doch weldra zich herstellend, aldus:

— Mijne Heeren! wij bedanken u... voor de eer... ons aangedaan, door ons wel in dit geacht Dispuut te willen... aannemen..... aannemen.. als Lid.. in dit geacht Dispuut. Wij hopen ons.. die eer.. waardig te maken en beloven alles te zullen aanwenden wat strekken kan tot den steeds toenemenden luister... van het Dispuut. Wij recommandeeren ons in de vriendschap der Leden, en het

zal er ons een bewijs van zijn, wanneer zij onze zwakke pogingen met toegeeflijkheid willen beschouwen.

— Hoezee! Hiep! hiep! hiep! hoezee! Daar ga je Vlieger! Daar ga je Van Gaag!

— Vervolgens schenkt de Praeses het Poculum minus in en reikt, met een korten toast, een Diploma over aan een onlangs tot Avuncul bevorderden Socius, terwijl hij terstond daarop het Poculum parvum in de hand neemt — een Voorzitter moet eene goede maag hebben, maar Van der Wouden kan er tegen — en een der Leden aldus spreekt:

— Gaarne neem ik dezen beker in de hand, niet alleen, wanneer het den roem van dit Dispuut, maar ook, wanneer het den roem van een zijner Leden geldt. Ontvang dan, geacht medelid! mijne oprechte gelukwenschingen, bij gelegenheid van uw zoo bij uitstek wel volbracht, ja — zoo een student aan de onderscheiding hechten mag — summis laudibus bekroond Examen. Dezelfde eer, u thans wedervaren, kenmerke al uwe volgende Academische stadia en werpe haren glans op ons Dispuut, dat zich steeds verheugt u onder zijne naastige en hartelijkste Leden te tellen.

Het koor: —

Daar was eens een meisje loos,
Die zou gaan varen, die zou gaan varen:
Daar was eens een meisje loos,
Die zou gaan varen al voor matroos.

— Verlangt nog iemand de bokaal?

— Waarachtig! wat denk je wel?

En de bokalen werden door allen, Sociis Avunculisque, de Conviven niet te vergeten, door sommigen tot snijdens toe, herhaalde malen met geestdrift en eene zee van woorden gedronken. Iedereen was dientengevolge meer dan gewoonlijk opgewonden, enkelen hadden zelfs mooi de hoogte. De Ab-Actis bezoop zich in koelen bloede, alleen van blijdschap Voorzitter te zijn geworden, en begaf zich lustig, te midden van een langen toast, in eene allerkoddigste vergelijking tusschen het dronken Wetboek, welks versche en overoude wijnvlakken, ieder van een feest getuigende, hij den volke vertoonde, en hem zelve, den bezopen Ab-Actis, die geene moeite spaarde om van zijn stoel in het vuur te rollen. Ja, zelfs werd er door een Theologant eene conditie gedronken in het karakter van den Kardinaal Pouf en wel zoo ongemeen dwaas, dat sommigen bijkans onder de tafel lagen te krimpen van het lachen en het maar als uit ééne mond een geroep was van: — schei er uit! wij sterven! wij stikken! — en het jongst aangenomen Lid, dat nog nooit zoo iets gehoord had, zijn buikje vasthoudende, met een piepstemmetje uitstamelde: — ik kan mijn water niet houden! — hetgeen de algemeene vroolijkheid ten top voerde, vooral toen de dronken Ab-Actis hem toevoegde:

— Als je je wijn maar houden kunt, is het nog niets, jongen!

Weldra begonnen de gemoederen toch wel wat al te driftig en hoog gestemd te geraken, zoodat de Praeses zeer wijselijk inzag, dat, wilde men nog een paar uurtjes genoeglijk met elkander doorbrengen, het zaak zou zijn een eind aan de Vergadering te maken, waarom hij, terwijl de klapperman van twaalven voorbijging, voor de laatste maal het *Poculum* aan de lippen bracht, den Leden eene aangename Kerstvacantie toewenschte, de hoop te kennen gevende, dat zij elkander daarna in gezondheid zouden mogen wederzien, en vervolgens den *Ab-Actis* verzocht de *Kladnotulen*, waarvan zijne verwarde en dubbelstaande tong gedurig *Knadlotungen* maakte, voor te lezen, hetgeen hem waarlijk nog beter gelukte dan men van een zoo dronken voorwerp zou verwacht hebben; op welke niemand iets aan te merken hebbende, de Praeses de Vergadering sloot, haar *adjourneerende*, den dag, na de Vacantie, op eene buitengewone Vergadering, nader te bepalen, ten huize van den heer *Suermalen*.

Toen rukte, terwijl het eten klaar gezet zou worden, de troep *oliebollen* nogmaals naar buiten, alvorens beloofd te hebben te halfsén precies terug te zullen wezen. Nauwelijks op straat en terwijl zij op de stoep nog allerlei gekheid stonden te verkoopen, hoorden zij Van der Wouden zijne ramen openschuiven en eene stem, die hun waar-schuwend toeriep:

— Past op de poëzie van de *virgilius*!

Maar, helaas! *Suermalen* gleed reeds deftig met den *Ab-actis*, dien hij onder den arm hield, door den half bevroren *palus in amabilis* heen.

Op den bepaalden tijd vulde zich het vertrek, voor de tweede maal en met hetzelfde gelukkige gevolg gelucht, met de een weinig te voren zoo verhitte *Studiosi*, die, al brachten zij nog een flauwen zweem van soezerigheid mede, buiten gelegenheid, ruimte en tijd genoeg gehad hadden, om op te koelen en te bekomen. De tafel prijkte met twee geduchte torens van op elkander gestapelde broodjes, omstuwd met den gewonen hovelingenstoet, wier namen luiden: boter, kaas, saucijs en rookvleesch. In het midden verhief de borst van een kalf zich fier omhoog, en aan een der hoeken strekte zich eene vesting uit van kopjes, schoteltjes, lepeltjes en alles wat tot *lafenis* dient, terwijl zich eene fontein van kokende chocolade, als een andere *Geyser*, onder de tafel verborg.

— Valt aan, meneeren! valt aan! als je moed hebt!

En de kopjes chocolade vervangen de glaasjes wijn.

— Wat heb ik daar een standje met Dien gehad! Het varken was naar bed gegaan.

Met verontwaardiging. — Naar bed!

— En hou je zoo'n meid?

— En klaag je daar niet over?

— Al wel drie keer liet ik de juffrouw bovenkomen, maar als ik mij dan boos maak is het terstond, met haar bol snoetje: — Nietwaar, mijnheer? die meid? zoo'n spook heb je van je leven niet gezien; ik zeg het honderdmaal tegen mijn man: wat of er mijnheer boven toch wel van zeit? Lui, lui, daar is geen schrift van, en dan nog wat anders ook, maar dat is tot daar aan toe. — En als ik dan zeg: — ja, maar, juffrouw! dat gaat zoo niet, daar moet een eind aan komen; als ik u was zou ik zoo'n schepsel geen uur langer in mijn huis willen hebben; dan zij daar weer gekscherend boven op: — In huis houden? Nietwaar? dat zeit mijn man wel honderdmaal. Vuil dat zij is! en alles, waar ze aan zit, ligt door de war! Zoo'n rare heb ik nog nooit over den vloer gehad... — Totdat ik eindelijk in den lach schiet, en wij beiden tegen elkander aan het schateren raken; en, och! mijne juffrouw is zoo'n goed, lief, rond, gul, opgeruimd wijf, dat ik er maar een speldje bij steek en alles met een Jantje van Leiden afloopt, hoewel ik eigenlijk wel geloof, dat zij met de meid onder ééne deken ligt.

— En jij in het midden?

— Wil jij wel eens heel gauw je bek houden?

— Hoe het zij, ik zou mij niet zoo laten donderen en het zou dadelijk zijn: zij er uit of ik.

Terwijl spreekt men aan het eene uiterste van de tafel over het gevolg aan het voorgevallene in den Schouwburg gegeven en aan het andere over het huis Lauernesse.

— En heb je ze toen uit haar bed gehaald?

— Stellig; met een paar trappen. Zij snorkte al als een oude mop. Nijdig, dat ik werd! Maar het was toch almachtig zot, zoo slaapdronken als zij uit haar nest viel en zoo kwaadaardig als zij nachtmuts en nachtjak uitgooide, dat hare lange manen langs hare bloote schouders vlogen. Gelukkig, dat niets gauwer uit- en aangekleed is dan eene meid. Haar bij eene lurf pakken en met eenige krachtige woorden hare kamer afboenen, was het werk van een oogenblik. Ik wou, dat je ze hier de tafel had zien dekken! Al mijne kwaadheid verging me. Evenwel, zoo kan het niet langer, morgen zal het er tusschen de juffrouw en mij eens duchtig spannen...

Zoo rollen de gesprekken voort, bont en grillig, luchtig en ernstig, wijs en dwaas, kalm en opgewonden. Onderwerpen van den meest verschillenden aard, personen, hooge en lage, en van de meest uiteenlopende eigenschappen, niets, niemand wordt met vrede gelaten, alles behandeld, alles onbeschroomd geprezen of gelaakt. Maar ziet gij ondertusschen wel, hoe gezwind al die broodjes verdwijnen en de chocoladeketel ten einde spoedt? Van het stuk vleesch vindt gij, als van de dooden, nog slechts de beenen, en weder is, door den sigarenwalm, welke ieder Lid in het vuur des gespreks van tusschen zijne kaken laat opstijgen, de kamer in een rookhok verkeerd. Eer men er

aan denkt, is het twee uren, en mogen al enkele plakkers zich nog, na het vertrek van de grootste helft, om het kacheltje scharen, een uur later is toch altijd de partij gewoonlijk afgeloopen en rekent hij, ten wiens huize de Vergadering plaats had, zich uiterst gelukkig, dat hij zijne vermoeide geestvermogens en lichaamskrachten op het zachte leger door een weldadigen slaap mag verkwikken; ja, hij roemt zich dubbel zalig, dat de groote dag voorbij is, toen hij, Lid geworden, het genoeg had de heeren voor het eerst op zijne kamer te zien. Toen kwam hij er zoo gemakkelijk niet af als nu; toen zou de chocolade een onwelkome drank, de kadetjes een onwelkom eten geweest zijn. Toen was het om wijn en warme spijs, toen om een feestje te doen; men spitste zich vast op den runderhaas met appelmoes uit den Burg, en zelfs de oudste Avuncul kwam smakkend en snuffelend aangezèt. Maar Van der Wouden was reeds lang deze linie gepasseerd, de schatting reeds lang geheven, de tol betaald, en... hoeveel malen reeds met woeker terugontvangen?

Zoo de belangen van een jongmensch mij slechts eenigszins na aan 't hart liggen, is mijne eerste zorg — en Klikje telt haar onder het gewichtigste wat hij voor hem doen kan — al mijne pogingen aan te wenden, hem als Candidaat voor te stellen of te doen stellen in een ter goeder naam en faam staand Dispuut-College. Er zijn nochtans vaders en leermeesters, die den jongen student bij zijne intrede in het Academieleven afraden Lid van een Dispuut te worden. Zoudt gij, vrienden! hunne redenen niet gaarne eens vernemen? Vaders en leermeesters zeggen er twee voor te hebben. Wij weten, dat, wanneer een jongeling de hoogeschool intreedt, de wet op het hooger onderwijs zorg draagt, dat hij een jaar lang voor spek en boonen loopt, met de handen over elkander zit, luibakt, leert lanterfant en afeert wat hij in de vijf laatste jaren van kennis in de classische vakken heeft opgegaderd. Een Dispuut nu is de voornamste band, welke den jongen student aan het werk houdt; eene wijkplaats tegen den nadeligen invloed der Propaedeutica, al is het waar, dat men er, in schijnbare tegenspraak, gedeeltelijk Propaedeutischen arbeid verricht; eene aanleiding, welke hem tot zelfoefening aanmoedigt en noodzaakt, menige voedzame gedachte bij hem doet ontstaan en zijn geest op minder alledaagsche punten in de geschiedenis of het gebied der Letteren vestigt. Men beschuldigt de Academische sodalitia van zonder doel saamgesteld te zijn. Zou ik mogen weten wat dit beteekent? Of is onderlinge oefening in de oude letterkunde en talen en het onophoudelijk spreken en schrijven van Latijn zoo nutteloos te achten? Een ander bezwaar is het volgende. Allen zijn het jongelieden; het eene lid is niet veel wijzer dan het andere, daardoor ontstaat werkelijk gevaar, dat deze gene en omgekeerd van den wal in de sloot helpe. Gekheid! die zoo spreken weten niet, hoe het op een Literarisch Dispuut-College toegaat en welke soort van studenten er

elkander ontmoeten. Van den wal in de sloot! Het is iets ondenkbaars en onmogelijks, evenals gelijke, dat hier beteekent, even geringe bekwaamheden. Weet, gij die aldus spreekt en die of nooit student zijt geweest of uw Academietijd mooi zijt vergeten, dat er Literatoren in worden gevonden, die hunne Promotie nabij zijn, die mogelijk van hun jus docendi reeds gebruik maken, mannen, die somtijds op het punt staan de vleugelen met lof in de geleerde wereld uit te slaan, en dat de sieraden der hoogeschool nooit gemist hebben ook als sieraden van een Dispuut-College uit te blinken, over welks Leden zij een opwekkenden invloed uitoefenden, eene beschermende hand uitspreidden, in wier borst zij eene verlevendigende eerezucht ontstaken.

Een ander doel, hetwelk een Dispuut-College zich voorstelt, is: *mutuas amicitias suavitate confirmare et stabilire*. Is het Dispuut voor den jongeling een heilzaam schild tegen vadsigheid en verstrooiing, hoeveel heilzamer voorzeker tegen de zedelijke misvorming, welke hem, den welig en schoon opgewassenen van geest en hart, zoo vaak aan den ingang der Academische wereld toeft. Niemand toch laat voor het eerst de deur van de Leeskamer van Minerva achter zich toevallen, die niet — ik spreek hier van geene tijdgenooten — een enkelen ouderen vriend onder die talrijke schaar van Muzenzonen telt, die zich zijner aantrekt, hem bij anderen aanbeveelt, de hoedanigheden van zijn hoofd en hart, zoo dit met zijne overtuiging strookt, op den voorgrond stelt en, meent hij het oprechtelijk wèl met de toekomst zijns jongeren broeders te Leiden, niet al zijne pogingen zal inspannen, om dezen in een of ander fiksch Dispuut te doen inlijven. Eenmaal daarin opgenomen en Klikspaan teekent zijne hand voor zijne behoudenis, tenzij kwade neigingen of elders opgewekte lusten hem het verkeerde deden najagen. Daar verbreedert hij zich met knappe jongens, die hij op prijs leert stellen, en ontwaart hij, dat het vuur der eerezucht zijne borst onwillekeurig prikkelt; daar opent zich voor zijn kneedbaar gemoed een genoeglijke, vriendschappelijke, smaakvolle kring, waarin het alleen aan hem ligt zich met opene armen te doen welkom heeten; daar omstrengelt hem een band, die hem ten nauwste aan zijne broeders, aan de Academische wereld, aan de wetenschap, veelzijdig vastnoert, die hem in onmiddellijke betrekking stelt — welk een liefelijke omgang! welk eene wijde keuze! — tot studenten van alle Faculteiten, van alle leeftijden.

De jonge student verbeeldt zich, dat die betrekking tusschen ouderen en jongeren niet dan gering kan en ook gering behoort te wèzen; hij verbeeldt zich, dat hij zich enkel aan zijne tijdgenooten moet aansluiten. Ten deele vergist hij zich. Zoo de ouderen wat meer tot hem geliefden af te dalen, om het gebruikelijke woord te bezigen, en elk voor zich het onder de heiligste Academieplichten rekende, zich het lot der jongeren aan te trekken, deze te leiden en te ontwikkelen, het onjuiste van dat begrip zou vooral moeten blijken, hun invloed

zou zich vooral krachtig doen gevoelen, naar aanleiding van een Dispuut, welks jongere Leden, alleen reeds door hunne tegenwoordigheid in zulk een Gezelschap, gedeeltelijk bewijzen, dat zij tot die soort van jongelui behooren, van wier toekomst zich de hoogeschool iets goeds beloven mag, aan wie derhalve eenige zorg, eenige toenadering ver van kwalijk besteed zouden wezen. Ten andere is 't — ik geef het toe — wel zeker waar, dat niets ongelukkiger op de Academische loopbaan van een jong student werkt dan wanneer hij zich, door eene zekere ijdelheid of eenige andere oorzaak gedreven, laat verleiden tot een genoegzaam uitsluitenden omgang met ouderen, welke hem van dien zijner tijdgenooten vervreemdt; doch even waar is het dat meer conversatie met hen dan nu gemeenlijk het geval is eene rijke bron van vreugde voor hem openen zou, en wij bidden, dat hij er naar trachte.

Ik heb mij nooit kunnen voorstellen, hoe de mensch zich altijd zoo streng tot den levens tijd, in zijne betrekkingen tot zijne medeschepselen, bepaalt. Men erkenne brave en slechte, edele en onedele, verstandige en dwaze, lieve en onaangename bestanddeelen in het groote menschenverbond, maar ouderdom en jeugd, men erkenne ze niet! Laat ons elkander toch niet meten naar den tijd en elkander, alsof het zonden waren, onze levensjaren toerekenen, ons, wier leven niet meer dan eene span en eene stip is. Zijn wij niet hier op aarde om elkander te leiden, te verbeteren, te vormen, lief te hebben, bij te staan, om met elkander dankbaar den vreugdekelk des levens, zoo ras geledigd, te drinken, ons aan elkander te wrijven en te toetsen, ons met dat doel te verheffen tot het sterkere, neder te buigen tot het zwakkere, en de bespiegelingen onzer korte vreemdelingschap tot eene stille vergelijking te doen strekken met de eeuwige volmaaktheid, die wij sidderend, maar vertrouwend te gemoet treden? Daartoe, menschen, ons dan vereenigd en aangeord! ons onderling niet af- en nagemeten volgens de verdeelingen des tijds, die van het stof is, maar naar de wetten der eeuwige zedelijkheid, welke aan ons geweten aanklopt en waarvoor de hemel geve, dat ons aller gemoed zich opene! In dien zin ons in de algemeenste menschelijkheid bewogen en opgelost; in dien zin, elk voor zich, zich zelve opengesteld voor iederen leeftijd, de armen uitgebreid over allen, allen toeroepende met blijde en luide stemme: — komt aan mijne borst, gij, die jong van jaren zijt en blond van kruin, opdat ik u wijze het rechte pad en leere de ware wijsheid, welke is de liefde; komt aan mijn hart, ouden van dagen, wier lok wit is als de sneeuw, en stort uit in mijn minder onderricht verstand de ondervinding, die in u woont, en de uitkomsten, die in u leven! — Vrienden! de kracht tot dit beginsel zij ons een teeken der Goddelijke liefde! Daarheen streve de groote, daarheen, in hare beperkte ruimte, op hare geringe schaal, de Academische maatschappij!

Des Zondags morgens, tusschen één en twee uren, ziet men gansche

studentenristen, langer dan de Breestraat breed is, door de stad slieren en de Kroeg bij geheele drommen overrompelen. Het zijn de Dispuut-Collegia, die Commentatie hielden: de Commentatie nu, veel nuttiger en doeltreffender dan haar homoniem, is eene soort van nabetrachting der voorgaande Vergadering, ingesteld ter zekerder instandhouding en bevestiging der vriendschap tusschen de Leden en opgeluisterd door waterchocolade, lange beschuitjes, bommetjes bitter en glaasjes madera.

Maar des zomers worden er nog nauwere banden gesloten. Als de mooie dagen aankomen en het Academiejaar ten einde spoedt, wordt over den iter annuum beraadslaagd, de Kas nagekeken en het doel der reis bepaald. Dan komen er voor het huis van een der Leden des Bestuurs een paar glazen wagens voor, met vier paarden bespannen en een of ander dollen Gerrit op den bok, welke de Leden des Dispuutgezelschaps, benevens enkele Avunculs, die hun pars virilis geliefden bij te passen, in luchtige kleeding innemen, en de reis vangt tot aller ploerten ergernis voor een tiental dagen aan. Dan wrijven zich Brouwer te Velp en Maiwald te Cleef in de handen; dan beven de Engelsche dames op de stoombooten achter hare groene sluiers, de Hollandsche schoonen op Beekhuizen achter hare groene parasols; dan ijzen de gezelschappen, die met dronken beesten bij nacht en met dronken feesten bij dag op allerhande wijzen geteisterd worden. Heel het vaderland rilt en siddert van Zomer- tot Hooimaand, en de commis-voyageurs nemen ijlings, met achterlating van al hun bluf, de vlucht, uit vrees van in handen der Leidsche Brammen te vallen. Zooveel opschudding! en dat voor een paar jongeluisvolle glazen wagens, voor een enkel Dispuut, dat zijne magere kas verteert! Wat zal het dan, in vredesnaam, zijn, wanneer eens de schatrijke kas van het studentencorps zal worden leeggestort en al de Leden van de Leidsche hoogeschool zich marschvaardig zullen verklaren; wanneer voor de Leidenaars geene rijtuigen, voor de Haarlemmers geen eten meer zal overschieten, en de Spaarnestad met hare omliggende dorpen zich plotseling door een leger van driehonderd razende roelanden en uitgelatene losgelatene zal besprongen zien, gezeten in eene reeks van rijtuigen, welke gedurende een vol uur niets zal doen dan aankomen. Dan voorzeker neemt de gansche bevolking, voor een tweeden hongersnood beducht, op extra spoortreinen de wijk naar Amsterdam, de landman vlucht radeloos van den akker, koeriers doorsnijden het land in de richting van al de groote militaire divisiën, Koning Willem ontbiedt al zijne ministers en de telegrafen laten al de letters van hun alfabet los.

BIJLAGE I.

DISPENSATIE VAN EXAMINA.

Het dezer dagen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant vermelde, omtrent eene dispensatie van de staats- en propaedeutische examina, tegen het door de regeering zelve ingeroepen gevoelen van den *Senatus Academicus* aan, trekt de algemeene verbazing. Ons bevreemdt voornamelijk, dat niemand zijne verwondering heeft te kennen gegeven over de houding van den *Senatus Academicus* na den geleden smaad. Immers is er, bij de groote bekendheid der zaak, van niets, dat naar een protest gelijk, gebleken.

De Staats-examina, hoe heilzaam ook, zijn geene uitvloeisels van de zucht om ons hooger onderwijs behoorlijk te hervormen. Waren zij het, men zou van een beginsel vernomen hebben, hetwelk zijne wortels in de Gymnasia had en tot aan een tweede Staats-examen, na de Promotie, reikte, een beginsel, waarin het besluit van 23 Mei 1845 niets meer was dan een schakel in den keten. Maar ons examen van immatriculatie staat los en op zich zelf, een nieuw meubel in een uitgewoond huis. Het was niets meer dan een niet ongelukkige inval van den Minister, die er mogelijk toe kwam, ten einde enkele stemmen tot zwijgen te brengen. Het besluit namelijk was niet zoozeer, gelijk men eerst dacht, om de Latijnsche scholen, de grondigheid van wier onderricht, voor zoover ons bekend is, nooit iemand in twijfel heeft getrokken, in het leven groepen, maar wegens de lichtvaardigheid, waarmede allen jongeheertjes, op bijzondere inrichtingen of te huis onderwezen, na een kortstondig en toegeeffijk *colloquium doctum*, dewijl zij een kapitaal van dertig gulden vertegenwoordigden, het Academisch burgerschap werd toegestaan. Het nadeel door dit misbruik aan de Hoogeschoolen toegebracht is verregaand geweest. Menigeen toch werd als student ingeschreven, die nooit voeten over den drempel der wetenschap had behooren te zetten en, door den aard der studiën van het eerste jaar nog meer van het spoor gebracht, niets deed dan den geest zijner tijdgenooten en zodoende weldra dien van het geheele studentencorps bederven. Den Minister zij dank, die er een schotje voor schoot! De maatregel evenwel moest algemeen treffen; daarom werden de leerlingen der Gymnasiën met de privaat-onderwezenen gelijk gesteld, en eigenbelang was het, dat zich het ijverigst tegen het koninklijk besluit verzette. Maar is, nu dezelfde hand verkracht wat zij straks bekrachtigde, datzelfde eigenbelang niet tegen die ontrouw aan beginsel, die onlogische handelwijze, koren op zijn molen, opgekomen? Zoo al niet van den *Senatus Academicus*, van de Faculteit der bespiegelende Wijsbegeerte en Lette.

ren althans, die uit den aard der zaak in nauwere betrekking tot de nieuwaankomenden en het Staats-examen zelf staat, was het te verwachten geweest, dat een ernstig protest ware uitgegaan.

Inderdaad, de belediging is grof. De hooge regeering wenscht door eene vergadering van geleerde mannen, een eerwaardig lichaam in den staat uitmakende, voorgelicht te worden. Dat lichaam voldoet aan het verlangen der regeering, en nu haast zich deze, met verguizing van pas genomen en streng toegepaste maatregelen, het tegenovergestelde te bevelen van wat de Staats-commissie als hare eenparige meening heeft kenbaar gemaakt. Ja, of de beker des hoons nog niet vol genoeg ware, schrijft zij den Voorzitter van het geraadpleegde lichaam de uitvoering voor van wat door dit met zijn gevoelen strijdig was gekeurd. Kan het erger! De regeering had hare berekening niet op een ontkenkend antwoord gemaakt, en had de Senaat gunstig geadviseerd, de regeering zou dan altijd zich de gelegenheid hebben zien opengesteld, op hem de schade en schande van het stuk over te laden. Nu de berekening faalde en de hooggeleerde heeren onhandelbaar bleken, ontging hun de draai om de ooren ook niet. Het werd nu eens ter deeg in 't licht gesteld, hoe weinig zij medetellen, en hun aan 't verstand gebracht, dat een verzoek om advies niet meer is dan eene formaliteit, waarop zij nimmermeer 't hart moeten hebben in een anderen dan in den geest der regeering te rapporteeren.

Aan de Hooggeleerden is door de hooge regeering de eer der wetenschap, de welstand der Hoogeschool, de bloei van het onderwijs toevertrouwd. De *Senatus Academicus* voldeed derhalve aan de vorderingen van zijne roeping en van zijn plicht, toen hij zich tegen de vrije toelating verklaarde. Maar hij had verder dienen te gaan, toen deze tegen zijn gevoelen gelast werd; hij had moeten volhouden door een deftig, ernstig protest.

Den Rector Magnificus en de Faculteit van bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren wachtte eene neteliger verwikkeling. De eerste zou als zoodanig dengeen, tegen wiens toelating hij zich verklaard had, eigenhandig op hoog bevel moeten inschrijven in het *album civium academicorum*; de laatste zou geroepen zijn eene verklaring af te leggen, waarnit stilzwijgend blijken zou, dat de hooge regeering haar tot de uitvoering had gedwongen van een besluit, dat zij verkeerd had geacht. Dit nu had bepaald door den Rector en de Faculteit der bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren moeten geweigerd zijn geworden, want de zucht tot gehoorzamen mag niet tot verzaking van beginselen verleiden. Regeering en Senaat streven vereenigd naar het welzijn der ontlukende geslachten, doch als de eerste de belangen van het hooger onderwijs grillig vertreedt en de perken en waarborgen, door haar zelve gesteld, door middel van nieuwe besluiten, omverhaalt, is het lichaam der Professoren geroepen den heiligen grond met klem te verdedigen. Dan wete ieder geleerde de waardigheid zijner betrekking, de onafhankelijkheid van zijn karakter tegen willekeur en gering-schatting eervol te handhaven, en liever dan de toevertrouwde belangen te verraden, liever dan de hand te leenen tot maatregelen, die hij nadeelig oordeelt en wier uitvoering hem bijgevolg vernedert, legge hij den toga af. Welk burger zou eene behandeling als deze dulden, hoeveel minder derhalve moest een achtbaar lichaam van geleerde mannen een zoodanigen smaad kunnen verdragen? Of moet dit maar lijdzaam met zich laten sollen als de kat met de muis? Het sluit den boom tegen gunst ten behoeve van onkunde. Open de boom! gelast de regeering. En de heeren zullen den sleutel gedwee uit den zak halen!

BIJLAGE II.

KIKMAN.

Kikman is een aanspreker, die op de Breestraat, tusschen het Stadhuis en de Koornbrugsteeg woont, en, zooals ieder eerzaam Leidenaar, een student houdt. Deze zijn toenmalige Heer, voor een paar jaren op zekeren avond met een nat zeil naar zijne kamer laveerende en den weg bijster geworden, vraagt aan een paar straatjongens: -- Kan je me-n ook zeggen waar of Kikman woont? -- Die woorden klinken hun in de ooren -- straatjongens-instinct! -- op de wijs van zekeren marsch, welken de taptoe, juist in dien tijd, nagenoeg iederen avond, blies, even gelijk de Latijnsche-schooljongens -- Latijnsche-schooljongens-instinct! -- in de twee eerste verzen van de Ilias de finale van het vierde bedrijf uit de Muette de Portici hooren. En men welgert onzer natie nog altijd muzikalen aanleg! Waarop de jongens, te gelijk antwoordende in vollen adem en op genoemde bekende wijs, het eerste zoo algemeen berucht geworden couplet... improviseerden. En men geeft voor que la poésie s'en va! Spoedig zongen het tien, spoedig honderd, spoedig duizend straatjongens, toen de schooljongens, toen de grootelui's-kinderen, toen de H. H. Studenten. Weldra was het lied in Den Haag, te Rotterdam, te Amsterdam, weldra in Den Bosch en te Groningen, waar Kikman in den beginne voor een fabelachtig wezen doorging. En men klaagt over gemis aan publieken geest! Maar de arme aanspreker was ondertusschen de bloed. Het was om razend te worden! Overal werd hij met het lied van Kikman begroet, op alle hoeken van straten en van boven alle onderdeuren, en, als 's avonds de taptoe ging, was het concert even vocaal als instrumentaal. Geene uitkomst voor den scherp vervolgte! Als hij eene weet had, schaterden het de meiden, zoodra zij zijne dikheid met den bril gewaarwerden, in zijn aangezicht uit, sloegen hem de deur voor den neus toe en lieten hem onverrichter zake staan; als hij in pontificaal een lijkstoet leidde, weergalmde de lucht van -- het lied had velerlei bijvoegselen gekregen: vires eundo --

Kan je me-n ook zeggen waar of Kikman woont,
Kikman woont,
Kikman woont,
Die met zijn dikke, vette kuiten voor de lijkkoets loopt,
Lijkkoets loopt,
Lijkkoets loopt...

Dan ging het weder met een ander couplet voort. Het was nooit uit en liep steeds rond, eene ware scie. De rima assonante voldeed.

Men beseft, dat de man rust noch duur had. Daarbij kwam, dat de naam ook zoo uitmuntend voor iets dergelijks geschikt was. Kikman! het woord was er immers voor geschapen! en het kikkergeluid, dat de jongens op Kik wisten te leggen, was voor iemand buiten het gild even onnavolgbaar als het van de potsierlijkste uitwerking was. Het ergste van deze grap was echter, dat 's mans bedrijf er door dreigde te verloop. Wie wilde zoo'n aanspreker meer gebruiken! De broodnijd der confraters stookte wellicht het vlammetje aan. Zeker was niemand erger in het ootje dan de be-

klagenswaardige Kikman. Eindelijk liep het zoo grof, dat hij het niet langer kon uitstaan en, om niet volslagen dol te worden, een laatste middel beproefde. Op zekeren avond namelijk onthaalde hij een troep jongens, die het verwenschte lied weder voor zijne deur stonden te zingen, op koek met koffie, hield hun in zijne wanhoop eene zielroerende aanspraak, benevens eene uitdeeling van centen, en deed hun de plechtige belofte afleggen, het lied van Kikman nimmermeer te zullen aanheffen, waarop natuurlijk de behoefte om, zoodra zij zich vol gestopt hadden, het lied met nog luider stem uit te braken, des te sterker bij de bengels ontwaakte. Ten gevolge van de muzikale proeven, die het vaderlandsche gemeen dagelijks op zijn van deed, werd de man van hartzeer en ook, wegens den teruggang zijner zaken, ziek. Helaas! het was om medelijden te krijgen; voor hem overleed geen enkel Leidenaar meer, en weldra zou hij zeker tot het droevige besluit hebben moeten komen, zelf maar te sterven en dan te zien, hoe zich zelven aan te zeggen, zoo niet het lied, na toch een geheel jaar te hebben gebloed, gelukkig door andere molodieën was verdrongen geworden, langzamerhand van de straat en uit het geheugen verdwenen en Kikmans noodlottige faam weldra in eene voor hem gezegende vergetelheid was geraakt.

BIJLAGE III.

Bleek het reeds, dat Klikspaan waarheid had gesproken, bij gelegenheid van het in Juni 1841 door de professoren der Literarische Faculteit genomene Besluit, thans bedroeft hij zich opnieuw over zijn invloed op de Theologische hooggeleerden. Het is waar, hij kan niet ontveinzen, dat hij wel eenigszins onbedachtzaam handelde met zijne afkeuring zoo luid te verkondigen, want nu is klaarblijkelijk de poes wakker gemaakt en de najver der Hooggeleerde Heeren opgewekt, daar het waarschijnlijk na de lezing was van hetgeen Klikspaan schreef, dat de professoren der Theologische Faculteit, ingelicht en aangemoedigd, een Besluit namen, geheel in denzelfden geest en nagenoeg van denzelfden inhoud als dat van de *NOBILISSIMA facultas philosophiae theoreticae et litterarum humaniorum*. Men mist hier echter de fmgeslepen tegenstelling der werkelijk aan deze hoogeschool studeerenden en de kweekelingen der Athenaea of allen, die niet binnen Leiden zelf hunne studiën voortzetten, alsmede schijnt uit Art. 6 te blijken, dat het den Pedellen aanvertrouwde ontvangen der bij het openen der colleges betaalde collegegelden minder angstvallig bepaald is dan bij het Besluit der professoren van de Literarische Faculteit. Voor het overige komt den Godgeleerden geleerden de eer toe van in hetzelfde voornemen door het nemen van dezelfde maatregelen geslaagd te zijn. Hun Besluit werd insgelijks, ten einde geen opzien te baren, kort voor de groote vacantie ingesmokkeld en is weder voorafgegaan door eenige fraaie beweeggronden, waarin uitdrukkelijk gezegd wordt, dat het genomen is in overeenstemming met de bepalingen van de Faculteit der bespiegelende Wijsbegeerte en Letteren, en vooropgezet, dat het strekken moet om aan het goede opzicht over de Theologische studenten en aan de geregelde orde van studie — het Besluit der Literarische Faculteit sprak van de orde in het Academisch onderwijs en den gang der studiën — bevorderlijk te zijn, welke orde van studie het professorendom meent te zullen bereiken door de Theologische studenten eerst, ten einde zich te verzekeren, dat geen enkele ontsnappe, in een Faculteitsregister te vangen en hen vervolgens met de collegegelden, voor nog de lessen gedurende een tweetal maanden door den kweekeling genoten zijn, te laten overko-

men. Of nu de Theologanten, ten gevolge hiervan, zooveel vlijtiger zullen studeeren, is nog onbewezen, en Klikspaan komt er voor uit, dat hij niet duidelijk gevoelt, hoe het een uit het ander zou volgen. Hem blijft het nog altijd centenlogica en de Academie eene industriële onderneming, ter exploitatie van de beurzen der ouders van de studeerenden, aan wier krediet en soliditeit de hoogleeraars zich in de eerste plaats vergrijpen.

Krachtens de Besluiten worden de Examina bij de Literarische Faculteit in de maanden Mei, Juni en September, bij de Theologische in de maanden Januari, Juni en September afgenomen. Klikspaan heeft hier voornamelijk tegen, dat deze beperking van alle Examina, bij zoo talrijke Faculteiten en door een zelfde personeel, aanhoudend door lessen ingespannen, tot slechts drie maanden in het jaar, voor de Examinatoren vermoedend wordt en alzoo niet dan bevorderlijk kan zijn aan de sleur, waartoe men bij het afnemen van Examina onwillekeurig geneigd is en die reeds zoo luide klachten wekt ¹⁾.

Klikspaan deed opmerken in welk opzicht het Besluit, dat hem thans bezig houdt, van minder ongunstige stemming omtrent de studenten was doordrongen dan dat van de Literarische professoren. Artikel 13 zou hem zijne woorden echter haast doen terugnemen. Daar staat: — „In den aanvang der maand December van ieder jaar, zal aan den Kerkeraad van de hervormde gemeente dezer stad eene lijst worden ingezonden, bevattende de namen en woonplaatsen der studenten, die in de vorige maand, als studenten in de Godgeleerdheid voor de hervormde kerk, op het register der Faculteit zijn ingeschreven, ten einde de Kerkeraad te beter in de gelegenheid zij, om toezicht te houden op jongelingen, welke zich voor de bediening van het heilig Evangelie vormen.” Tevergeefs zocht Klikspaan naar den zin daarvan. In het Reglement op het examen en de toelating tot het leeraarsambt in de hervormde kerk Art. 14 d. leest men: „Om tot het examen te worden toegelaten wordt vereischt: eene kerkelijke attestatie, mede inhoudende, dat de candidaat meer dan twee jaren lidmaat is van de hervormde kerk.” Nu heeft welke Kerkeraad ook volstrekt niets met de hoogeschool gemeen en de Theologische studenten staan onder geen nauwer toezicht dan elk ander lid der gemeente, want het getuigschrift van zedelijk gedrag is geenszins kerkelijk, maar blijft wel degelijk academisch, wordende afgegeven door de professoren. Bovendien is de in te leveren lijst overtollig door de jaarlijksche aangifte der studenten zelve, die, door in den Almanak de letter hunner faculteit achter hun naam te plaatsen, de Kerkeraden, zoo zij er belang in stellen, de gelegenheid bieden, zich met de namen van al degenen, die zich aan de beoefening der Godgeleerdheid toewijden, bekend te maken. Het artikel is dus of eene dwaasheid of slechts de vrucht van begeerte om iets der jeugd braaf kwetsends, al is het dan ook ijdel, in het Besluit te vlechten. Of eindelijk. . . Ja, meneeren! Klikspaan kan niet nalaten ongerust te wezen. Het betaamt op niets meer te vertrouwen, wantrouwen wordt plicht. Gij weet, vrienden! die vaderlijke zorg! Leest Art. 14 d. van het Reglement nog eens aandachtig over. „Om tot het examen te worden toegelaten wordt vereischt: eene kerkelijke attestatie, mede inhoudende dat de candidaat meer dan twee jaren lidmaat is van de hervormde kerk.” Latet *anguis in herba*. Maar dan moest immers, zegt gij, bepaald wezen, wat dan mede inhoudende? want het, reeds door het voorafgaande zoo ver ons bekend is ontzenuwde: onberispelijk in leer en leven, dat om het even op iederen leek wordt toegepast, is slechts eene formule en kan hier

¹⁾ Deze aanmerking kan de Faculteit van Wis- en Natuurkundige Wetenschappen, welke slechts negen kweekelingen telt, niet op zich toepassen, die eveneens de Examina, doch niet de Propaedeutische voor de Juristen, op drie vaste maanden bepaalt. Alleen kan Klikspaan wel begrijpen dat het ontijdig afleggen van Examina, waarvan haar Besluit spreekt, kan slaan op den tijd hoelang een College moet gehoord worden, minder hoe het slaan kan op den tijd wanneer het Examen moet worden afgelegd.

niet van eenige kracht zijn. Maar de vore des Artikels is breed en diep genoeg om er brandnetels in te zaaien. Niettemin blijft het toch altijd even duister, in hoe ver het duplicaat van eene in den Studenten-Almanak aanwezige naamlijst, al staan de namen dan in beide niet in dezelfde volgorde, een beter toezicht van een Kerkeraad op jongelingen, welke zich voor de bediening van het Evangelie vormen, kan bevorderen. Maar te verwonderen is het, dat de Theologische studenten, wilden zij kwaad zaad strooien en dwaasheid met dwaasheid, dwang met dwang vergelden, van hunnen kant geene lijst bij den Kerkeraad hebben ingediend, bevattende de namen en woonplaatsen van de Godgeleerde professoren, ten einde de Kerkeraad te beter in de gelegenheid zou zijn, om toezicht te houden op mannen, die zich aan de godsdienstige vorming van jongelingen en de openbare prediking van de Christelijke leer wijden.

Klikspaan nam de vrijheid het studentencorps, bij gelegenheid van het Besluit der professoren van de Literarische Faculteit, een weinigje na te rijden over de houding, welke het in zijn misnoegen had aangenomen. Hoe was zij thans? Veel beter. Thans was de zaak die niet meer van het geheele corps, dat, wegens de Propaedeutische colleges, in de meeste aangelegenheden van de Literarische Faculteit betrokken wordt, maar uitsluitend die van de Theologische studenten. Deze besloten zich per missive tot hunne Faculteit te wenden, waarop den heeren onderteekenaars van het stuk, zulks geschied zijnde, werd aangezegd voor de Besluitnemers te verschijnen. Men verhaalt, dat zij door deze op eene belachelijke wijze zouden zijn terecht gezet. Toen... Helaas! waarom niet, voortgegaan op het ingeslagen spoor, moedig onbeschoemd en kalm, gelijk voegt aan wie zijne tegenpartij alles heeft voorgegeven? Vrienden! halve maatregelen zijn gevaarlijker dan volslagene werkeloosheid. Waarom, nadat een officieel stuk, uit naam der Theologische studenten, bij de professoren was ingeleverd en een zoo weinig bevredigend onthaal ondervonden had, zich niet tot het College van Curatoren gewend, en, bij deze geen gehoor erlangende, niet opgeklommen tot den Minister van Binnenlandsche zaken? Bedenkt het in gemoede! hij, die in dergelijke gevallen halverwegen blijft staan en niet voorneemt, een eersten stap wagende, het uiterste te beproeven, geeft de maat zijner zwakheid aan, rijdt de klei en verliest meer in zedelijke waarde dan wanneer hij, zonder weerstand te bieden, den nek gebogen had. Gij sloegt den waren weg in; helaas! dat eene eerste nederlaag, hoedanig dan ook, wellicht aan een zeker gevoel van afhankelijkheid gepaard, waarop waarschijnlijk was gerekend, voldoende was u te mismoedigen!

Zoo gebeurde het in den loop van dezen zomer, dat eenige Utrechtsche studenten des nachts naar de woning van den hoogleeraar Van Lidt de Jende togen, die — gelijk de Arnheemsche courant van 11 Juni ll. meldt, welks verhaal hier in goed vertrouwen gevolgd wordt — goetvond zijne lessen, in plaats van in September nà in Mei vóór de groote vacantie te openen, met het oogmerk zijn Hooggeleerde onder het oog te brengen, dat zij desniettemin het honorarium moesten betalen en dit betaald testimonium overleggen voor lessen, welke nooit gegeven waren. Den hoogleeraar lustte het hierop in gramschap te ontsteken, vervolgde, bijgestaan door zijn amanuensis, zijne studenten met den blooten zwaarde, ontzag zich niet, steeds door zijn amanuensis bijgestaan, eene worsteling met de jongelingen zijner zorge toevertrouwd te ondernemen en leverde den volgenden dag eene gerechtelijke aanklacht tegen de verstoorders zijner professorale rust in, te gelijk dat deze eene aanklacht tegen den man der wetenschap indienden. Deze zooveel gerucht makende, met zooveel heftigheid opgezette zaak, schijnt evenwel kort daarna door beide partijen, door de Heeren studenten uit vrees voor een vonnis, door den professor uit grootere vrees voor een openbaar schandaal, dat hem wel eens onherroepelijk van al zijn dertig guldentjes had kunnen versteken en aan den algemeenen spot overgeven, gemodderd te zijn, ja! het nachtrumoer tot gelukkig gevolg gehad te hebben, dat leerlingen en leermeester op dezen oogenblik weder op de voldoende wijze verzoend zijn en de lessen in de Zoölogie regelmatig dan ooit worden gegeven. Men kan echter niet ontkennen, dat, lag den jongelingen aan het hooren van dit College zooveel gelegen, dat zij van

plan waren aan de nalatigheid des hoogleeraars, bij gebrek aan een ordentelijk College van Curatoren, paal en perk te stellen, het uur, dat zij, ten einde dit te bewerkstelligen, uitgekozen hadden, wel eenigszins ontijdig mocht heeten, en de aanklacht, ingeleverd alleen ten gevolge van den voorgevallen twist en de uitgedeelde oorvijgen, bezijden de hoofdzaak loopende, juist geschikt was hun eigenlijk oogmerk in de schaduw te stellen en schuld zou zijn geweest, dat ze, door niets anders dan hun wilden ijver en ondoordachte voortvarendheid, buiten eenige uitkomst ware gebleven. — Dat hebben zij verkeerd aangelegd! — was Klikspaans eerste uitroep, zoodra hij de malle geschiedenis vernam; — en — voegde hij er, nogal verwaand misschien, bij — ik wenschte, dat de zaak de mijne ware geweest.

— En wat zoudt gij dan wel gedaan hebben, Klikje? klinkt hem eene stem uit Utrecht in de ooren.

Het volgende: waren de klachten der studenten van dien aard geweest, als waarvan de rechtmatigheid en algemeenheid is gebleken, dan zou hij, had men goedgevonden de zorg voor die zaak eene Commissie op te dragen en hij tot het getal der gekozenen behoord, eenvoudig verlof gevraagd hebben zich naar den hoogleeraar te begeven. Van dezen zou hij, zonder iets meer, zijn getuigschrift hebben gevorderd en begonnen zijn de drie geeltjes op tafel neder te leggen. Daarop zou de Commissie, in het bezit van dit overtuigend bewijsstuk, een adres aan het College van Curatoren hebben opgesteld, hetwelk, door de studenten der Faculteit onderteevend, zou zijn opgezonden, beklag inhoudende over een hoogleeraar, die de lessen hem opgedragen en waarvoor hij *f* 2200 van den lande trekt, niet geeft, met voorbedachten rade bij elke aanvraag valsche verklaringen aflegt en voor *f* 30 met zijn naam eene moedwillige leugen bekrachtigt. Aan welk adres het College van Curatoren nauwelijks zou hebben voorbij kunnen zich te laten gelegen liggen, zonder zich openlijk en bepaald aan plichtverzuim schuldig te maken; had het daarvoor niet geschroomd, dan stond immers nog altijd de weg tot hoogere macht open voor eene nederige, maar krachtige bede om gehoor, en bood de pers meer dan één middel aan ter openbaarheid? Doch keeren wij tot het zoogenaamd Leidsch Athene terug.

Gij weet, Leidsche jongelui! hoezeer Klikspaan, sedert hij voor u zijne eerste letter op het papier zette, onophoudelijk geijverd heeft voor beterkoop onderwijs, meerdere gestrengheid in het uitreiken der graden, meer gevorderden leeftijd ter Academische inschrijving en, daarmede samenvloeiende, afschaffing der propaedeutica. Een paar Besluitnemers van verleden jaar schijnen het ook in dien geest begrepen te hebben en, sedert al hetgeen over dit een en ander in de Studenten-Typen en het Studentenleven te lezen staat ter hunner kennis gekomen is, nogal minder met het wetenschappelijke van hun stand te hebben opgekregen. Las men weder op de vorige series lectionum, dat de Grieksche en Latijnsche Colleges, benevens dat over de Algemeene Geschiedenis, gelijk sedert jaren het geval was, des Maandags, Dinsdags, Woensdags en Donderdags zouden gegeven worden, thans blijkt het uit de tegenwoordige, dat van elk dezer drie Colleges één uur, te weten dat van Donderdag, is afgenomen. Klikspaan wenscht er de nieuwaankomenden uit den grond zijns harten geluk mede, het is zooveel op de studiën gewonnen; of echter het inkrimpen van die Colleges bij de hoogleeraren uit eene oorzaak voortkwam als Klikspaan bedoelt, hieraan mag men twijfelen. Veeleer was het om het hoogleeraarsambt weder des te meer, zonder nadeel voor de beurs, tot eene sinecuur te verlagen; want zijn het de professoren niet, die in de eerste plaats, stellen zij nog eenig vertrouwen in hunne geleerdheid en den invloed van hun onderwijs, met de Propaedeutische lessen moeten ophebben, en dus, naar hunne wijze van zien en van hun standpunt, door de besnoeiing van die Colleges, hunne studenten wel degelijk benadeelen?

— Maar hadden zij het recht? vraagt een opgewonden standje.

Zeker! Ik zal u den chaos der wetten eens halen. Lees eens hier!

Art. 135. De college-gelden voor de lessen, waartoe ieder professor uit kracht van zijn beroep is gehouden, zijn op alle onze hoogeschoolen dezelfde, te weten: *f* 15.00

voor een college van tweemaal 's weeks, en f 30.00 voor een college van meer dan tweemaal 's weeks.

— Wij zijn inderdaad wel onnoozel, dachten de hooggeleerden, viermaal 's weeks een College te geven, dat één keer minder hetzelfde geld opbrengt.

Neen, neen, stelt u gerust! die heeren weten zeer wel wat zij doen en hoe ver zij kunnen gaan, en het is hun ook niet ontsnapt, dat er nooit eenige wet is uitgevaardigd, welke niet door der menschen toeleg kan verschalkt worden. Zoodra van den burger achting voor zich zelven en voor zijne betrekking, geweken is; zoodra geene eerezucht zijne borst meer doet kloppen, geen hooger dan een stoffelijk beginsel zijne handelingen bestuurt, is het gedaan met den staat en het volk. Maar zou Klikspaan zwijgen, omdat hier de wet, geëerbiedigd is het woord niet, maar niet verkracht wordt? „Zij” spreekt hij gaarne den schrijver van de Brieven over universiteiten en hooger onderwijs na, „zij (die de universiteiten samenstellen, waardoor hier, gelijk uit het vervolg en den samenhang blijkt, de professoren verstaan wordt) hebben geene dagelijksche kostwinning, en behooren zelfs, zooveel zulks de algemeene plichten van burgers toelaat, buiten het praktische leven te blijven, om zich geheel aan onderzoek, hoe ver ook in schijn van onmiddellijke toepassing, toe te wijden. Maar desnietteenstaande hebben zij andere en belangrijker plichten te vervullen, tegen wier verzuim geen wetboek ooit straffen zal bepalen, maar waarvan de veronachtzaming hen aan de billijke ongenade der regeering (?), en de verachting der geheele maatschappij blootstelt.”

Honte à eux! car, trop loin de l'atteinte des lois,
L'honnête homme peut seul les flétrir de sa voix!

En hertoe roept Klikspaan allen op, die eene pen kunnen houden en wie eene taal ten dienste staat, hun door het Opperwezen voorwaar niet geschonken, opdat zij hunne gedachte onder stoelen, banken of linten der afhankelijkheid zouden begraven; hertoe roept hij allen op, die het nog wèl meenen met de wetenschap en het opkomende geslacht, en niet wanhopen aan den geest van ons volk.

Zeer algemeen loopt het gerucht, dat — maar het is ongelooflijk — dat een der Propaedeutische hooggeleerden op het punt zou staan van op de sjees of eigenlijk op den spoorweg te raken, dat zeggen wil, de stad te verlaten, om zich elders te gaan vestigen, zonder nochtans — *mirabile dictu* — daarom zijn ambt neder te leggen. Verbeeldt u, dat de burgemeester van Utrecht eens te Voorschoten ging wonen! Welken invloed deze ongehoordheid op Lessen en Examina zal uitoefenen, en hoezeer uit een en ander blijkt, dat de zorg, waaraan de studenten, gelijk de Theologische professoren roemen, zijn toevertrouwd, niets meer dan een redekunstig sieraad is, late men daar; eveneens al de grappen, die reeds over dat vertrek worden verkocht, en dat men reeds half ernstig de vraag heeft geopperd — *omnia jam fiunt fieri quae posse negabam* — of nu de professor werkelijk, zooals sommigen beweren, zich nog de moeite zal geven een paar daagjes naar Leiden over te komen, dan wel — want ook zijn behoorlijke gehoorzalen, hoe onontbeerlijk ook, een wreed gemis aan onze hoogeschool; in de eenige, welke in het Academiegebouw aanwezig en voornamelijk voor de Propaedeutische lessen bestemd is, stond Klikspaan koude en rook uit en worden door de onverhinderde zon de oogen verblind, of het vuile regenwater, dat door de zoldering op het papier nederlekt, leidt de aandacht af en noodzaakt den student zijn plicht te verzuimen — dan wel, of de Propaedeutici — de eigenlijke Literatoren zijn nagenoeg geheel van openbaar onderricht verstoken — gedwongen zullen worden — waarschijnlijk bij een nieuw Besluit — zelve naar de plaats zijner inwoning heen te stroomen. Zoo het gerucht waarheid behelsde, zou het niet een onheilspellend, een bedroevend teeken zijn, hoe alle lust, alle schaamte, alle belangstelling in het aankomend geslacht, zijn uitgedoofd, hoe alle liefde en achting voor de waardigheid van hooggeleeraaar aan de Leidsche Academie plaats heeft gemaakt voor zucht naar gemak en naar loon zonder verdiensten, hoe de aloude achtbaarheid

onzer oudste hoogeschool te niet is gedaan, hoe de godinnen des zangs, der geschiedenis, der wijsbegeerte, niets meer dan een rentegevend voorwendsel zijn geworden, en zou men niet gerechtigd zijn zoo iemand het woord van den baron Walckenaer — en met meer recht dan waar deze het toepast — naar het hoofd te werpen: — le barbare! ¹⁾

Waarop Klikspaan zou voorstellen het College van Curatoren, hetwelk uit dit stuk zeker allerlei nieuws leeren en een beetje op de hoogte kan geraken, als eene nuttelooze weelde, af te schaffen, met oogmerk de presentiegelden en de reiskosten te bezuinigen, waarop Gedeputeerde Staten op hunne beurt, naar jaarlijksche gewoonte, a t r a n d o m zouden antwoorden: „met Heeren Curatoren der hoogeschool te Leiden mag men zich steeds verheugen over den bloei en luister der Vaderlandsche instelling, waaraan zoo vele roemrijke herinneringen zijn verbonden.” ²⁾

Men bewere niet lichtvaardig, dat de zaken, welke Klikspaan zich, in den geest van zijn arbeid, hoe onaangenaam het hem ook vallen mocht, geroepen vond naar zijne krachten te gispjen, van weinig, in de eerste plaats van weinig algemeen belang zijn. Niets van wat den geest openbaart mag der natie onverschillig wezen. De verschijnselen aan deze hoogeschool, geduld en bijgevolg zoogood als geoorloofd, laten zich met een enkel woord, hen ten volle kenschetsende, bestempelen: minachting voor de jeugd. En zou de gezindheid der hoogleeraren omtrent de studeerende jongelingschap, welke in de bedoelde handelwijze doorstraalt en jong en oud evenzeer bedroeft, geen invloed, geen noodlottigen invloed op diezelfde versmade jeugd, die men leert, als het ware uitnoodigt, zich zelve niet meer te achten, uitoefenen? Volslagen blind en verstompt moet men zijn het te ontkennen. Droevig genoeg zit zij verward in den doolhof van wetten en besluiten, wreed genoeg korten zij haar de wieken in de vlucht harer studiën; moet zij nu waarlijk nog, ten gevolge van de bemoeijingen harer leeraren, bij de ontevredenheid, welke ieder knap en degelijk student over de opleiding, welke hem zijn vaderland duur verkoopt, naar het vreemde land, alwaar hij gedwongen is zich, wil hij zich op de hoogte van zijn vak stellen, te gaan volmaken, mededraagt, ook nog voegen den ongunstigen indruk, welken het bijzondere gedrag zijner hoogleeraren hem in de ziel heeft geprent? Minachting voor de jeugd! zietdaar, waarop alles nederkomt; zietdaar, hetgeen de maatregelen van die men moest kunnen eerbiedigen ademen. Leidsche jongelingen! al versmaadt men heden uwe stem en ontkennt de macht uwer jaren, wanneer het vaderland in nood is, wanneer gij u bereid toont het geweer op den schouder te nemen en zege op zege behaalt, dan pocht men om strijd op de geestvervoering, welke uw moed in het veld en uw stand in de burgerlijke maatschappij aan geheel het leger mededeelen; dan, wanneer gij met mannelijke, onverschrokken dapperheid op den vijand aanrukt, kraait men het op preekstoelen en in dagorden uit, dat de geestdrift, welke u bezielt, als eene electricke vonk door de aderen vliegt van het gansche volk; en wanneer gij terugkeert uit het veld, steekt men de vlaggen uit, wordt gij door den breeden Senaat in plechtgewaad begroet en looft deze u met luider stemme als de bloem, de hoop, de keur, de helden der natie! Thans is, ja! na elf verloopene jaren, een nieuw geslacht aan onze hoogeschoolen verzezen; maar al blijkt het, dat de gedachte aan die voor het studentencorps zoo glorievolle dagen uit de herinnering van enkele hoogleeraren, zij, die dezelfde gebleven zijn, gewischt is, toen de Academische jeugd, dewijl men hare jaren, haar leven en haar bloed — ja, meer! — haren zedelijken invloed behoefde, werd hooggetild en gevleid, reeds voordat zij was uitgetogen, welke redenen mogen er dan nu bestaan, dat men haar heden vergulst, dat men de schweinegel slechts goed genoeg acht om voor onderwijs, dat er op toeloopt, vóór den tijd afgeperste duiten op te brengen, dat men zich om hare billijke klaagstemmen niet bekreunen wil en haar noopt innig gekwetst

¹⁾ Histoire de la vie et des poésies d'Horace, tome II, page 337.

²⁾ Zie Handelsblad van 16 Juli II.

uit te roepen: — „dat zij zich rechtmatig gekrenkt gevoelt door dit onverdiend, onrechtvaardig betoon van minachting!”

Hoe lang nog zal een dergelijke staat van zaken duren? Andere wetten! vrijzinniger, gestrenger! Wetten, die worden gehandhaafd! Wetten voor leermeester, zoowel als voor leerling! en bij andere wetten, beter toezicht! Het gebouw, het roemrijke gebouw, de vrucht van voorvaderlijke heldendeugd, zakt ineen. Maar niet gelapt, niet geknoeid, niet gepleisterd! Onder den voet er mede! afgebroken tot den grond, en dat het met een nieuwen luister op nieuwe grondvesten voor het oog der beschaafde wereld herrijze! Onze jeugd heeft behoefte, heeft dringende behoefte aan iets edelers, krachtigers, volledigers dan het vaderland haar aanbiedt; voor alles aan een bewijs van belangstelling, aan eene hand, die haar opheft, aan een mond, die haar verzekert, dat zij in een land, alwaar ouderdom eene verdienste is, niet meer om hare groene jeugd de weerlooze verschoppeling zal blijven. Ziet het aan, het lieve werk, in de studeerende jongelingschap! Verslapt hare veerkracht, verdooft haar vuur niet? Maar alles verroest en vermolmt. Redt, redt dan ten minste de hoogeschoolen; dat het dommelende vaderland ten minste nog eene zegenende hand over het geboren nageslacht, haren eenigen schat, van hare sponde uitstrekke! Of moeten wij, in tijden als wij beleven, dan alles — daar de minister van financiën in de vergaderzaal der Volksvertegenwoordigers de verklaring is komen afleggen: ¹⁾ „dat veel heeft samen-ge-loopen om den toestand van 's lands financiën min gunstig te doen zijn” — nu maar, baloorig en wuft, laten verkankeren, als een volk zonder initiatief, dat aan geene toekomst meer geloof?

BIJLAGE IV.

Bladz. 177, regel 9.

EEN DISPUUTREISJE.

(GETROKKEN UIT EEN DAGVERHAAL.)

EERSTE DAG.

Des nachts te twee uren stappen zes jongelingen in een rijtuig, hetwelk hen naar Rotterdam en vervolgens op de stoomboot naar Arnhem zal brengen, en, gelijk een hunner, een Theologant, aanmerkt, den Tabernakel gelijkt, als zijnde met een voorhang van hemelsblauw en purper scharlaken, hangende aan vier pilaren van sittimhout. De voerman valt in slaap, een der jongelingen vat de teugels. Tocht met de stoomboot. Het gezelschap maakt kennis met een kolonel, voorzien van een apengezicht, wiens naam, van binnen in zijne manteljas geschreven, terstond een der leden kenbaar wordt, en die een jongskén bij zich heeft, hetwelk de Geheimschrijver meent, in het Anatomisch Kabinet te Leiden op sterk water te hebben zien staan; over welke meening de kolonel zich aan tafel denkt te wreken door luidkeels uit te roepen: „ce ne sont que des écoliers!” Het gezelschap rukt, niet zonder gevolg, de poort van Arnhem binnen. Men besluit oogenblikkelijk naar Lent te rijden, alwaar het gezelschap te halféén 'snachts aankomt. Geene plaats. Een der leden houdt den

¹⁾ Zitting 20 December II.

waard eene hartroerende toespraak; nu gaat de deur open en blijkt het, nadat het geheele huis van onder tot boven doorzocht is geworden, dat niet meer dan ééne zeer mufte, doch vrij ruime zijkamer het vertrek is, waarmede het gezelschap zich zal dienen te behelpen, het aldaar staande ledikant voor den Praeses als veldoverste bestemmende, daar de overigen zich op den grond op een groot kermisbed zullen legeren. Eenig avondeten, hoe sober ook, is welkom. Terwijl de Praeses intrek neemt in zijne veldheerstent, genieten de overigen, in onderscheidene maten ontkleed, de zoete nachtlucht, die zij met tabaksdampen bewierookten. Menigwerf wordt aldus de schipbrug op en neder gewandeld, totdat allengs de een na den ander de algemeene slaapkamer binnentreedt, welke bijna geheel bed is. De slapende toestand van den veldheer mishaagt velen, daar zij van gevoelen zijn, dat zijn wakend oog van uit zijne hoogere legerstede onophoudelijk behoorde af te zien op zijne ter rust gaande troepen. Doch de menschelijke stem schijnt na herhaalde proefnemingen onvoldoende, om hem tot ontwaken te bewegen, waarom de Geheimschrijver, op den rand van het voeteneinde plaats nemende, zich door den langen Van Gaag een zoodanigen stoot laat toebrengen, dat hij, ten gevolge dezer kunstbewerking gordijnen en hemel in zijn val medesleepende, den Praeses in staat stelt onder daverend handgeklap eenige vloeken tot nachtgroet aan de juichende schare toe te duwen, die echter dadelijk onder de bouwvallen van zooveel pracht weder insluitert, steeds droomende van het verzezicht op Arnhem, hetwelk hem zoo geweldig getroffen heeft. Hierop besluit Vlieger dezen gelukwaardigen dag met een dans in het lange nachthemd en eene groote vuurvlam op het hoofd, waarin de pluim van zijn vaderlief staat te blaken.

TWEDE DAG.

Ontbijt met Rijschen wijn onder de lindeboomen. Vertrek van Lent. Het Nijmeegsche Stadhuis, het Valkenhof en het Belvédère worden bezichtigd, alsmede onderweg het goed van Jhr. Dommer te Ubbergen. Het gezelschap komt te Beek in het logement bij Beker, alwaar de verhevene ligging van den tuin boven den straatweg onze reizigers uitnoodigt elkander beurtelings de afdaling of opklimming te doen bespoedigen of te beletten. Te eten in de opene lucht schijnt den reizigers eene zonderlinge nieuwhed toe. Dit misschien, zoowel als de hoedanigheid van het middagmaal en de vroolijkende wijn, brengen de gemoederen tot dien trap van gisting, welke men uitgelatenheid noemt. Een der jongelui mist zijne pet en laat niet af van zoeken, hoe men hem ook verzekert, dat zijn hoofddekseel onder de omelet verscholen zit, hetgeen bij de ontdekking eene mengeling van vreugde en van schaamte in zijn binnenste doet ontstaan. De hitte van den dag en de gevolgen van het middagmaal brengen eene zekere zucht tot rust teweeg; groepswijze kiest men de graszode tot peluw, het kastanjeblad tot hemel. *Steeplechase* naar het meertje van Persingen, om te baden. Men springt in de meeste moddersloten, die men over wil. In het meertje is het water niet helderder dan in de sloten, die ieder zoo hebben toegemaakt. Bovendien wil de veervrouw hun de schuit niet vertrouwen, en handdoeken heeft zij niet. Terugtocht. Allen komen druipende te Beek weerom en vliegen dadelijk naar boven, om zich de natte kleederen uit te trekken, de Praeses evenwel niet, voor zich eerst nog eens door het zand te hebben gerold. De een komt te voorschijn met geleende pantalon en mullen, een ander in zijne onderbroek, een derde met eene lange jas des kasteleins aan 't lijf, een vierde en *frac*. Doch waar blijft de Praeses? Een tweetal wordt ter navorsching afgezonden en vindt zijn onschatbaar personeel te bed. Moedernaakt. De man heeft volstrekt geen schoon goed meer. Desniettemin noodigen hem de twee afgezanten uit, in de opene lucht te komen soupeeren. De naakte verklaart wil de willen blijven. De anderen vermeenen hem zulks niet te kunnen toestaan. Volgt een strijd, ongelijk zult gij zeggen: twee tegen één is moordenaarswerk. Tot naricht diene, dat de naakte partij een leger van lakens, dekens, kussens, benevens bed en matras, tot hare hulp gereed heeft, welke de aangevallene zoo behendig weet

aan te wenden, dat, hoezeer dit gansche leger in eene zonderlinge demoralisatie geraakt, hij der kuische Suzanna gelijk blijft, en ofschoon Suermalen een dicht woud in de diepte ontdekt, de heremiet zich aan zijn navorschend oog niet vertoont. Algemeene omwenteling van het ledikant; de naakte wordt volkomen onzichtbaar. Doch op eens verheft hij weder het woedende lichaam, wentelt het met bewonderenswaardige vlugheid een laken om, ontspringt het slagveld, neemt in die plooiën de ontzagwekkende houding aan van den gladiateur vainqueur en kijkt met bliken, glinsterende van toorn, de aanraders van de kamers af.

Nauwelijks van het lachen over het verhaal van het gevecht bekomen, aanschouwt het gezelschap weder een ander tooneel. Daar treedt de Praeses zelf de kamer binnen, waar zij zitten, gehuld in een sneeuw wit hemd, scherp afstekende tegen eene kuit met moorzwarde kousen, in wanhoop uitroepende: — kijkt, beesten! kan ik zoo beneden komen? — Collecte voor den ongelukkige. Hij wordt, dank zij eene broek van een der vrienden, in zegepraal teruggevoerd. De kurken vliegen van de champagneflesschen. Algemeene dronkenschap. De Praeses klimt, om zijne troepen te overzien, met eene kaars in de hand, in den top eens lindebooms.

DERDE DAG.

Tocht naar Berg en Dal. Worsteling. Men bevindt zich, naar huis keerende, voor een meer, dat het Wielermeer heet. Hoe verhit en bezweet ook, stort men er zich in en vergeet in het frissche water de vergeefsche reis van den vorigen dag. Terugkomst bij Beker aan tafel. Donderbui. De leden maken zich het liggen op den grond, nabij de overblijfselen van het middagmaal, gemakkelijk, door zich kussens te laten brengen, ten einde ooggetuigen te zijn van het ontzagwekkende tooneel. Men rijdt naar Cleef. Te Cranenburg begroet hen de hospes met een Latijnsch:

Studiosi homines
Semper sunt amabiles.

Algemeene opgewondenheid. Het gesprek wordt in de taal der geleerden voortgezet, het Iovivat van het begin tot het einde gezongen, menige flesch Rijsche wijn vermoord en Cranenburg verlaten onder het lied:

In sanitatem (hujus amici) bibas.

Bij Malwald worden zij met een: Leben die Studenten! ontvangen.

VIERDE DAG.

Wandeling door het zonnige Reichswald. De reizigers keeren vermoeid en misnoegd terug. Table d'hôte. Na het vertrek der dames en der meeste heeren, gaat men zich te buiten aan den wijn: men viert feest. De lange Van Gaag verlaat de zaal en legt het af. Vlieger vervult de rol van soeur de charité. Gevecht van den Praeses en den Geheimschrijver met een braaf Hollandsch burger, kort gebroekt, zwart gekoust, zwart gerokt, wit gedast. Het drietal ligt te worstelen op den grond, met wrakken van champagneglazen en wijnflesschen om zich heen. Het schreeuwen en schelden van den landgenoot smoort in de liederen en de toosten. Allen raken lijk. Een enkele wordt onder de viranda vergeten. De hartelijke alexandrijnen, die hij uitbraakt, doen hem ontdekken aan een tafeltje thee drinkende dames. Een acht-en-zeventigjarige leidt hem liefderijk, met behulp van den eenigen nuchteren kameraad, naar zijne kamer. Dalstein, die langzamerhand in het leven terugkomt en van jeugdige opgewondenheid staat te blazen, komt het voor, dat de bleekheid van Bergs gelaat in een ondraaglijk contrast verkeert met de zwarte kleur van zijn rok en beïjvert zich de harmonie te herstellen. Tevens oordeelt men het algemeen, ter versterking der ruggegraat, een zoo nuttig, ja, onmisbaar lichaamsdeel noodzakelijk, zooveel waters

op te offeren als eene lampetkan bevatten kan. De Praeses, eenige uren later eerst tot zich zelven komende, steekt het opgezwollene hoofd uit het venster, te midden van een gezelschap verwonderde dames, die zich vreedzaam in den schemer zitten te verlustigen, en zich vervolgens voor het bed van den langen Van Gaag plaatsende, die de oogten opent, zegt hij:

— *Ainsi que moi tu sors de ton tombeau;
De tes excès brillants tirant un nouvel être,
La nature à tous deux nous permet de renaître.*

— *Ami, is het antwoord.*

*Ami, vous revenez errer sur ce rivage,
Après avoir gémi dans un triste esclavage,
Et moi, je viens m'unir à tant d'êtres divers
Et reprendre ma place en ce vaste univers* ¹⁾.

Nadronkenschap. Men drinkt limonade en blanche tunique. Een der leden wordt door den Geheimschrijver naar de plaats des gemaks geleid. Zoodra de bezwaarde, met de kaars in de eene hand en met de andere zijn eenig wit kleedingstuk optrouseerende, in gloria heeft plaats genomen, kan de Geheimschrijver niet van zich verkrijgen, zijne makkers niet uit te noodigen, van dit verschielet getuigen te zijn. Allen komen hem aangapen, terwijl de angst van door hen, volgens hunne bedreigingen, in dien toestand te worden aangevallen, hem op verdedigingsmiddelen doet bedacht zijn, helaas! niet bij de hand. *Hicce feliciter peractis*, licht de verlostte het gezelschap voor naar hunne gezamenlijke kamer, waar de dag besloten wordt met eene française van vieren, ontworpen en uitgevoerd door de heeren Berg en Vlieger, die tot cavaliers verstreken aan de dames Suermalens en Van Gaagskiel, die onderscheidene malen het quarré overschrijden of in flauwte nederzigen. Hoe groote moeite zulks aan hare cavaliers veroorzaakt, kan men licht bespeffen, terwijl de gracie, waarmede onze lange Van Gaag dat stuk in het nachthemd uitvoert, boven alle beschrijving is.

VIJFDE DAG.

Het Dispuutcollege bezoekt de zwemschool. Zotte tooneelen. Hoe daar een der leden wordt beetgenomen! Het ontbijt wacht hun bij de terugkomst. Geen van allen durft het eerst voor het oog der gasten verschijnen, zoo'n slechten indruk, meenen zij, moeten hunne uitspattingen van den vorigen avond op deze gemaakt hebben. Einde-lijk worden toch de stoute schoenen aangetrokken, en

Gelijk een jonge vrouw, ter slaapzaal ingetreden,
Met maagdelijke schaamte en weigerende schreden,

bereikt het zestal de ontbijttafel. Het concert en bal van dien avond noodzaakt hen vervolgens zich stadwaarts te begeven, om emplettes te doen, en als zij van daar terugkomen, is het dominospel hunne eenige toevlucht, tot de etenskllok zich hooren laat. Uit eigenbelang, wegens het aanstaande bal, heeft men voorgenomen voor dezen dag alle studenticositeit aan den kapstok te hangen en zich zoo innemend en ingetogen te gedragen, dat men nauwelijks de vagebonden van gisteren in hen herkennen zal, welk voornemen dermate gelukkig slaagt, dat een heer een der leden aanspreekt om hem en zijne tochtgenooten te prijzen, die als jongelieden van fatsoen zich op eene fatsoenlijke manier vermaak weten te verschaffen, in tegenstelling van dien troep van gisteren, die zich als liederlijke zwijnen heeft aangesteld. Na het middagmaal begeeft men zich weder naar de stad, ten einde, gedrongen door de dankbaarheid, juffrouw Maiwald sedert gisteren verschuldigd, deze matrone een geschenk te koopen

¹⁾ St. LAMBERT, les saisons.

het Dispuutgezelschap waardig, hetgeen vervolgens met behoorlijken eerbied aangeboden en met plichtmatige erkentelijkheid aangenomen wordt.

Men kleedt zich voor het bal. Een der leden, wiens rok door midden is gescheurd en van wiens beide hemden slechts eenige flarden meer over zijn, verschijnt er met een flanellen borstlap tot overhemd, wollen sokken, in plaats van zijden kousen, schoenen met spijkers, in plaats van luchtige dansschoenen, en een geleend opperkleed. Na den afloop van de partij blijven de leden, in dekens gewikkeld, nog eenigen tijd aan het proeven van kruidenwijn in de opene lucht. Naar bed gaande, vinden zij den Praeses, die zich, afgemat van zoovele vermoeiende dagen, steelswijze aan het drinkgelag onttrokken heeft, in een zoeten sluimer gedompeld, welke plotseling gestoord wordt door het ineenzakken en ter neder ploffen van 's jongelings kribbe, veroorzaakt door het stilletjes uithalen van de pinnen, waarna de gevallen zondaar opstaande, den laarzentrekker met woede in de rondte zwaait en weder het sein geeft tot eene algemeene slaglevering, in welke ieders bed beurtelings tot veld van den uitgebarsten oorlog verstrekken moet. Eerst als de dageraad begint aan te lichten, wordt de vrede hersteld en heeft de slaap verlof te komen. Doch nauwelijks is de Geheimschrijver in den eersten sluimer gezonken, of het raam boven zijne kribbe wordt opengeschoven, en een Cleefsche vriend klimt, na menig avontuurtje in de stad, naar binnen, om de Academieburgers vaarwel te zeggen. Dadelijk springt de Geheimschrijver op en leidt hem rond voor al de bedden, elk der slapenden in het bijzonder het onverwachte bezoek luiderstemme aankondigende. Vlieger tracht terstond wijn machtig te worden, de lange Van Gaag is dadelijk bereid, naar zijn verhaal van de Cleefsche schoonen te luisteren, doch den Praeses verwekt de voorstelling eene krampachtige uitrekking in den rechterarm, welke in zijne stuiptrekkende beweging met de linkerwang des vreemdelings zoodanig in aanraking komt, dat hierdoor een klank wordt veroorzaakt, die bij de wakenden een luid gelach doet ontstaan, waarop de Voorzitter uitbultert: — denk je, dat ik het niet vervloek, om voor jullie plezier, jan domie! weer op te staan! je zoudt een mensch zich, sacrement! dood laten waken! Om halfvijf moeten we immers weer op, rakkers!

ZESDE DAG.

De Kellner wekt de heeren. Doch geene kans ziende hen wakker te krijgen, geeft hij den langen Van Gaag luidkeels te kennen, hem te hulp te komen. Eensklaps springt deze op, loopt de bedden bliksemsnel langs, trekt de vakerige Studiosi bij de beenen op den grond en noodzaakt hen op deze wijs het leger te verlaten. Spoedig zijn allen gereed en wordt het te kort komende geld uit de bijzondere beurzen bijgepast. Het rijtuig wordt ingespannen, juffrouw Maiwald zorgt, dat er eenige flesschen kruidenwijn in de calèche gepakt worden, en nu is het: — vaarwel, lief Cleef! — met een helder Iovivat. Te Nijmegen scheidt het gezelschap, en men geeft de hoop te kennen, elkander na de vacantie in goeden welstand binnen de Academiestad en op de Vergadering van het geliefde Dispuutcollege weder te zien.

OPHELDERINGEN.

Bladz. X, regel 15. Ik vind onder mijne adversaria volgend brokstuk uit eene rede, gehouden in het Engelsche parlement; als mijn geheugen mij niet bedriegt, is zij van Gladstone.

It is not satisfactory, Sir, in my mind, that people should go a begging for public office; in my mind public office should not be considered as favours bestowed upon individuals, but as opportunities for rendering useful, arduous and honourable services to the country. But if there be opportunity for such useful, arduous and honorable services, the conferring of these should not be held as a matter of favour from the state. That which is called patronage may be a curse and plague upon the country; and upon the whole, I am inclined to think that it is. But in the nature of things you cannot get rid of it altogether. There is indeed but one way in which it could be got rid of. This system of patronage is most rigidly employed in the entrance of public service. If a man wants to get his son into the navy or into the army — into any branch of civil service, even to a landing waitingship in the customs — it is a matter of political begging, a matter of political influence. (Hear, Hear.) I say this with great respect, in presence of a member of Parliament, who, I am sure, has had as little to do with this sort of thing as myself. I may be permitted to hope that the day is coming, when the basis of entrance to the public service for young men — I don't now speak of promotion for merit, for that could hardly be left open to competitive examination — but I trust the day is coming, when, as far as regards entrance into the public service for young men, nearly every office that can be named will be held up in the face of the country as the prize for the best candidate who offers himself to gain it. (Cheers.) It will, in my opinion, be a great and happy day, amid all the difficulties that attend this subject, if we can see, as I really begin to believe we shall see, these offices offered as the premiums and rewards of honourable exertion to the boys, who however they may have distinguished themselves by their talents, character and conduct at schools, feel that their natural career lies in the direction of rendering service to their country as the holders of public offices (Hear, hear.)

Bladz. 15, regel 19. In het jaar 1828, bij gelegenheid van de organisatie der schutterijen, verscheen in België een stel spotprenten, op ieder van welke de schutterij onder de type van een kruidenierachtig personage, Van der Snuif genaamd, voorkwam. Op eene er van onderwijst Van der Snuif eenige recruten; geen van allen staat stil. Conserits! roept hij, souvenez-vous que le premier mouvement de l'exercice est l'immobilité!

Bladz. 17, regel 9. Voor de menigvuldige fabrieken, waaraan Leyden zijnen toenmaligen bloei te danken had, was goed zuiver water in de grachten een eerste vereischte; van het jaar 1591 af, waren daartoe alle mogelijke, dikwijls zeer kostbare middelen in het werk gesteld, en in 1609 was daaraan de laatste hand gelegd. Het aanzien der stad was daardoor ook zeer verbeterd en lokte veel vreemdelingen uit om zich te Leyden neer te zetten. Doch eene gebeurtenis, waarvan men geen onheil vermoedde, vernielde in eens alles, waarvan men toen de vruchten zou gaan plukken. De stad lag namelijk tusschen twee Meeren, het Haarlemmer- en de Zoetermeersche Meer; de gemeenschap tusschen deze beiden was alleen door de Mare en Vliet, die door de stad passeerden; zoodra nu harde wind het water van de eene in de andere plas overdreef, ontstond een stroom en schuring in de grachten, die tot de verversching van het water zeer veel medewerkte. In 1614 werd de Zoetermeersche Meer droog gemaakt; nu hield de schuring in de grachten grootendeels op, en men ondervond dadelijk den last van vuil en stinkend water in de grachten. Dit schijnt jaarlijks te zijn toegenomen, zoodat in 1628 aan den landmeter J. P. Douw werd opgedragen, om nieuwe middelen ter verversching voor te slaan.

In 1629 heeft hij aan dezen last voldaan, door het indienen van een ruw ontwerp: aan dit plan schijnt echter geen gevolg te zijn gegeven, maar aan hem te zijn opgedragen om een nieuw voorstel in te dienen; ten gevolge daarvan heeft hij dan ook in 1633 eene uitvoerige memorie daarover ingeleverd, onder anderen inhoudende om door een kanaal versch water van den Yssel te laten instroomen en te Katwijk een uitlozingskanaal tot in zee te graven.

Hoe groot de last was, kan men ligt opmaken uit deze middelen, tot herstel voorgedragen; reeds meermalen waren er besmettelijke ziekten ontstaan, en in 1635 is eindelijk die stank in de grachten zoodanig toegenomen, dat er eene wezenlijke pestziekte uitbrak, waaraan van 23 Junij 1635 tot 29 December daaraan volgende 13,580 menschen bezweken zijn.

De toenmalige bloei van Leyden was alleen aan de gedurig vermeederde fabrieken te danken; de voornaamste waren brouwerijen, branderijen, verwerijen en fabrieken van wollen goederen en greinen; voor die allen was zuiver water de hoofdvereischte; en is het dan wonder, dat de stad Leyden, door de ondervinding geleerd, zich met alle magt verzette tegen elk plan tot droogmaking van het Meer, waarvan zeker nog grooter nadeelen te wachten waren; was het wonder, dat de groote Vroedschap die Resolutie van 1632 genomen heeft, waardoor zij een, voor het welzijn der stad, zoo hoogst gevaarlijk ontwerp voor altijd belette.

J. A. DE FREMERY, Memorie over de regten der stad Leyden op het Haarlemmer Meer, blz. 57—59.

Bladz. 21, regel 18. Gas zien, hetzelfde als: een stuk in (zijn kraag) hebben. In het koffiehuis van Franken in het Noordeinde brandde het eerst het gasportatif, waarmede thans de meeste winkels te Leiden verlicht worden. De nieuwsgierigheid dreef de Academische jeugd in grooten getale derwaarts, en dat zij duizelig werd bij het kijken in de vlam, en... in het glaasje, spreekt wel van zelf.

Bladz. 23, regel 6 v. o. De Colleges behoorden in het Academiegebouw, niet ten huize der Professoren, gegeven te worden, zooals, krachtens Art. 72 der Wetten en Besluiten, vrij staat. Professor Lulofs spreekt in zijne reis naar Baden, „van die geleerde hokken, waarin wij te Groningen onze voorlezingen nog altijd gedoemd zijn te houden.”

Bladz. 24, regel 15. De Tied, de Thor, de Mac, de Uil, Jan Polyp, Gajus, enz. Er is toch wel niets onschuldigers dan deze bijnamen. Zij zijn noch vernederend, noch bespottend, en geven geene de minste aanleiding tot verkleining van den eerbied, hoogleeraren verschuldigd. Waarom zou ik dan gearzeld hebben, ze in de gesprekken mijner studenten op te nemen?

Bladz. 28, regel 10. Tegen den tijd, dat de lessen eenen aanvang zouden nemen, schafte ik mij een riem papier, drie bossen pennen, een kan inkt, en twee porte-feuilles aan:

alle deze dingen zijn even zoo noodzakelijk voor eenen student, als geweer en patroon-tasch voor den soldaat. Om dit te begrijpen dient gij te weten, dat op meest alle collegiën geschreven wordt, dat wil zeggen, dat de professor zijne lessen zeer langzaam voorleest, en de studenten des professors woorden met radde vingers opschrijven. Dat ðit in het eerst een bijna ondoenlijk, altijd een zeer lastig werk is, behoef ik u niet te vertellen: bij iederen professor zit men gedurende den collegietijd gestadig te schrijven, naauwlijks tijd hebbende, om nu en dan uit den voorraad van verbeterde pennen eene andere te nemen, of zijne werktuiglijk kromstaande en met inkt bemorste vingers eens uit te rekken. Dit nu is mijne bezigheid gedurende bijna den geheelen morgen; de avond is voor het eigenlijke studeren bestemd. Wanneer ik des avonds op mijne kamer kom, om te studeren, dan zie ik er tegen op, om mijne dictaten in de hand te nemen: — wat zijn deze dictaten? Half leesbare, onregelmatig en dikwijls morsig geschrevene stukken, waaraan ik één of meer uren moet offeren, om ze met veel hoofdbreken nog eenigzins leesbaar te maken, in te vullen en er hier en daar een scheidteeken tussehen te voegen. Wanneer ik met dit vervelend werk bezig ben, denk ik wel eens bij mij zelven: is dit dictaten schrijven dan zoo volstrekt noodzakelijk? Is hetgeen ik thans doe geene tijdverkwisting? Welk nut zal ik er in het toekomstige van hebben, daar toch nooit bij mij de lust kan opkomen, deze slordige brokken weer na te lezen? Is er dan geene manier uit te denken, om ons op eene nuttiger en zoowel voor de professoren als studenten aangenamer wijze, hetzelfde te leeren? Er zijn zoovele boeken over alle wetenschappen geschreven, zou men dus niet boeken bestuderen kunnen, daar men dan, nadat wij deze boeken gelezen en herlezen hadden, ons over hetgeen wij weten moeten, konde ondervragen? Of zouden, gesteld dat er geene geschikte boeken voorhanden zijn, deze dictaten niet kunnen gedrukt worden ¹⁾, dan konden de professoren er jaarlijks, indien zij zulks noodig oordeelden, er altijd nog het een of ander bijvoegen?

VINDICAT ATQUE POLIT, Mengelingen door de Groninger Studenten, bl. 65—67.

Bladz. 28, regel 38. In het eerst schijnt Bronckhorst te hebben gedictéerd, doch, op verzoek van Curatoren aan hem en andere professoren, naderhand de wetten uit het hoofd te hebben verklaard, want:

„25 Sept. 1592 eindigde ik mijne lessen over den Codex, na het afhandelen van den titel de Usuris. De Curatoren begeerden, dat wij, met daarlating van de gewoonte om te dicteren, de wetten, door daarover te spreken, (viva voce) zouden verklaren.”

G. MEES AZ., Het dagboek van Everard Bronckhorst; zie den Overijsselschen Almanak voor 1844.

Bladz. 28, regel 42. De Senaat handhaaft alzoo de voorouderlijke gewoonte der honoraria, die nooit (?) nadeelige gevolgen hebben gehad op de waardigheid en het aanzien van den professoralen stand, en in allen geval niet kunnen afgeschafte worden zonder verkorting van verkregen rechten. Alleenlijk verklaren twee leden der Regtsgelerde Faculteit zich stellig tegen de honoraria, en oordeelen het welvoeglijker, dat de Regering, wie zooveel gelegen ligt aan den welstand en bloei der Academiën, het vaste tractement vermeerderde met die som, die thans door elk in het bijzonder uit de honoraria wordt gebeurd en de studenten zelve contributiën doe betalen, die de lands-uitgaven van het vermeerderd tractement ligtelijk zouden kunnen bestrijden. ²⁾

Punten van overweging medegedeeld door den Senaat der Academie te Leyden, 18 April 1828, bl. 14.

¹⁾ Enkele Professoren begrijpen dit thans ook.

²⁾ Dit stelsel heeft anders veel voor zich. De professoren geraakten dan buiten financiële betrekking met de studenten of derzelve familiën.

Geven de collegie-gelden ook aanleiding tot het doen ontstaan van onaangenaamheden of verkeerdheden in de betrekkingen tusschen hoogleeraren en studenten?

Geene de minste — wanneer de hoogleeraren en de studenten verstandig, bilijk en fatsoenlijk zijn. — Anders, veelvuldige.

Consideratien van Prof. H. W. TYDEMAN, te Leyden,
over de Punten van overweging betrekkelijk
het Academisch Onderwijs, 5 Julij 1828.

Mais voici le point vital de la constitution des universités en Hollande et en Allemagne. Le professeur a un traitement fixe convenable, mais il reçoit aussi une rétribution des élèves qui fréquentent ses cours ¹⁾. Je l'ai dit ailleurs, et je le répète, c'est là l'unique moyen d'avoir des professeurs zélés ²⁾ et des auditeurs assidus. Nulle invention ne peut remplacer cette condition fondamentale. Par exemple, l'appel qui se fait ou qui devrait se faire dans nos facultés de droit en France, est une pratique puérile, tyrannique et vaine. Qui oserait proposer de la transporter dans les facultés des sciences et des lettres? La vraie discipline d'un cours, la vraie garantie de l'assiduité est dans la rétribution des élèves, c'est aussi là qu'il faut chercher la garantie d'un auditoire sérieux qui réagit à son tour sur l'enseignement ³⁾. Alors plus de cours de luxe, plus de déclamations, de divagations, d'excursions perpétuelles hors du sujet. Tout cela, loin de repousser la jeunesse, l'attire naturellement, lorsqu'elle peut venir écouter tout cela pour rien et uniquement pour son plaisir; mais si, pour son argent, on ne lui donne que des phrases, les plus belles, si elles sont vides, ne suffiront plus ⁴⁾. Le professeur qui voudra un nombreux auditoire, dans le double intérêt de sa renommée et de sa bourse, fera effort pour être solide, substantiel, instructif, comme aujourd'hui je sais des professeurs, capables des donner un très-bon enseignement, et qui se tourmentent l'esprit pour faire, contre nature, un enseignement léger, à la portée ⁵⁾ de leurs bénévoles auditeurs. Je sais parfaitement que je prêche dans le désert et que je ne serai point écouté; cependant je ne cesserai de m'opposer à un usage qui n'a pas trente ans en France, et qui, depuis trente ans, a toujours été un abus manifeste, la règle et la pratique de toutes les universités du monde et la voix de l'expérience universelle.

v. COUSIN, De l'instruction publique en Hollande, p. 94.

Voor dit laatste woord valt zeker alle verdere redeneering, alsmede voor hetgeen volgt in de noot: c'était aussi l'avis de M. Cuvier. Waar zulk eene stem spreekt, zou men geneigd wezen nederig te zwijgen.

Collegegelden werden eerst in 1850 in de Oostenrijksche staten ingevoerd.

Ziehier hoe het te Parijs voor een Jurist is:

L'étudiant est obligé de s'inscrire chaque trimestre au secrétariat de la faculté pour faire acte de présence. Comme les études sont de quatre ans, il faut seize inscriptions pour le doctorat, chaque inscription est de 15 frs., ce qui fait une contribution de 60 frs., chaque année et de 240 frs., pour tout le temps des études.

l'Illustration, 3 Juillet 1847.

In een opstel in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 16 Juni 1848 worden terloops onderscheidene gebreken, ook dat van de propaedeutica, die, zegt de schrijver,

¹⁾ Waartoe deze rétribution, zoo het tractement convenable is?

²⁾ Tollen derhalve, die door gouden zweepen moeten gedreven worden.

³⁾ Dit wordt hier en daar in mijn tekst genoeg weersproken.

⁴⁾ Ik durf beweren, dat deze gedachte, althans hier te lande, nooit bij een student is opgekomen. Eer zou men ze juist lokken door vermakelijke of schitterende woorden. Maar om het geld! Papa betaalt immers! Kortom, ubi rerum testimonia adsunt non opus est verbis.

⁵⁾ Om namelijk, volgens des schrijvers meening, des te meer bénévoles auditeurs te lokken; want de portée komt hier eigenlijk minder te pas.

bij eene doelmatige uitbreiding van gymnasiaal onderricht van zelve zouden vervallen, gegispt, doch het volgende alleen kan hier ter plaatse dienen:

De betrekking tusschen professor en student deugt niet. De professoren drijven handel en genieten voor het monopolie nog eene aanzienlijke toelage van staatswege. Hoe meer hij wil weten, hoe meer de student moet betalen. Als te Delft, moesten de studenten liever jaarlijks in eens eene som ten behoeve van het rijk storten, waardoor het tractement der professoren zooveel zou verhoogd worden, dat zij de collegegelden niet meer zouden noodig hebben ¹⁾.

Bladz. 33, regel 38. De Regtsgeleerde Faculteit rekent zich bij deze gelegenheid verplicht, op te merken: dat het voorbereidende Examen, hetwelk door hare studenten moet worden afgelegd eer zij toegang kunnen verkrijgen tot de lessen der Faculteit, geenszins die vruchten schijnt te geven die zij er van gewenscht had. Indien de student bij zijne komst aan de hoogeschool voorbereid zal zijn, als met regt van hem moet geëischt worden, oordeelt de Faculteit het noodeloos, dat hij ook onwillig een geheel jaar afgehouden worde van die studiën, wier beoefening het doel is, dat hij zich voorstelt.

Punten van overweging medegedeeld door den Senaat der Academie te Leyden, bl. 8.

Van de Propaedeutische zou, dunkt mij, het College in de Mathesis het eenige zijn, dat te behouden ware, zoo men het namelijk niet door een behoorlijk College in de Logica wilde doen vervangen.

In een artikel van den Spectator (No. 1, 1861) getiteld: vrome wensch omtrent het hooger onderwijs, behandelt Prof. Van Vloten drie punten: de godgeleerde faculteit afgeschaft, eene der drie Universiteiten opgeheven; het derde punt betreft de voorbereidende studiën. Deze wenschte zijn Hooggel. (met velen) geheel op de Gymnasiën teruggebracht. Ik geloof, gaat hij voort, dat men, door den tijd van deze een enkel jaar te verlengen, zeer gemakkelijk de beide daaraan ter Hoogeschool gewijde jaren zou kunnen uitwinnen, en daar dan onmiddellijk met de studie voor 't als einddoel bestemde vak doen aanvangen. Ik heb daarbij zelfs den uitgedrukten wensch der reeds genoemde Staatscommissie op mijne hand; ook deze toch meent in hare Memorie, dat men misschien aan de gymnasiën hogere klassen zou kunnen toevoegen en alle propaedeutisch onderwijs aan de Hoogeschool afschaffen. Zij vindt slechts een — mijns inziens ligt te overkomen — hinderpaal voor de vervulling van dien wensch in den vorm van methode, waarin middelbaar en hooger onderwijs kenmerkend van elkaar onderscheiden zijn. Ik noemde dien hinderpaal niet onoverkomelijk, en doe dat te meer, omdat ik zijn gansche bestaan eigenlijk niet juist bevroed. Wat toch zijn voorbereidende studiën? Sluiten zij zich niet als van zelf aan de, evenzeer voorbereidende, leerjaren van 't gymnasium aan? en klimt in die gymnasiële leerjaren niet als van zelf en onwillekeurig het middelbare onderwijs in het laatste, het zoogenaamde Rectorsjaar, tot hooger onderwijs op? Waarom zou men dan niet, in het nieuw toegevoegde jaar — dat de propaedeutische studiën aan de Hoogeschool moet vervangen — in gelijke verhouding voortgaan? Waarom niet ook de jongelieden, die dit laatste jaar zijn ingetreden, bij dat gymnasiële onderwijs, zoo in onderricht als behandeling, min of meer op studentenvoet behandelen, en hen zoo allengs aan die betamelijke vrijheid gewennen, die hen later wacht en voor welker gepast gebruik zij dan nog te vatbaarder zullen zijn?

Het is een jongmensch, die zijn diploma te Delft verkregen heeft, eigenlijk onmo-

¹⁾ De laatste Almanak van het Leidsche Studentencorps verzekert, dat, mirabile dictu, de collegegelden van Prof. Opzoomer reeds geïnd waren voordat hij zijne oratio inauguralis had gehouden. De vraag zou beleedigend zijn, of ze wel werden gerestitueerd, toen de professor zich bedacht had.

gelijk te Leiden in de filosofie te doctoreren. Daar al de lessen te Delft in de moedertaal gegeven worden, heeft hij maar een enkel uur in zijn leven het Latijn en Grieksch noodig, het uur namelijk van zijn propaedeutisch examen — en voor dit enkele uur verzuimde hij zich voor te bereiden! Men ziet hoe heilloos en bemoeielijkend propaedeutische examina, in al hunne ongerijmdheid volgehouden, zouden werken.

Bladz. 36, regel 5. J. BAKE, Over de vertegenwoordiging der wetenschap blz. 59.

Bladz. 36, regel 33. Dat degelijke grammatica met esthetische waardeering te vereenigen is, blijkt uit volgende passage van Farrars Julian Home, blz. 110.

Hij studeerde met nauwkeurigheid en tevens met begrip van kunstschoon. Soms zijn die wijzen van studeeren niet vereenigd, en terwijl de een tevreden zal zijn met eene koude en dorre schatting van γρ's en τρον's, verkregen na het doorwaden van onuitsprekelijk vervelende en eindelooze Duitsche annotatiën, zal een ander zich tevreden stellen met het uitpluizen der algemeene bedoeling eener plaats, zonder eenige poging er de fijnere polsslagen van het gevoel in te ontdekken of er de meer teedere schakeeringen der gedachte in te onderscheiden. Zoomin mogelijk de uitleggers raadplegend, was Julian gewoon een zeker gedeelte van eenigen omvang zorgvuldig door te lezen, alleen met het oog op het goed verstand van des schrijvers taal: dan las hij het nog eens geheel over, ten einde de gedachte, die in de woorden lag, te waardeeren en te genieten, en ten laatste, als hij een boek of een gedicht ten einde had gebracht, doorliep hij het opnieuw in zijn geheel, met al den gloed en geestdrift, welke een volkomen verstaan schenkt.

Bladz. 49, regel 13. Handhaving der wetten. — Men zoude misschien het voorlezen en teekenen van Statuten of zelfs het afleggen van een Eed nuttig mogen noemen, doch de Senaat twijfelt, of zoodanige voorschriften bestendigen indruk en kracht zouden hebben. Hij houdt zich overtuigd, dat ook hier de meeste hope moet gebouwd worden op de te vernieuwen krachtadige pogingen, om geene dan bekwame jongelingen van 18 of 19 jaren tot het Academisch onderwijs toe te laten, en zoo veel mogelijk het Studeent zijn tot een woord van eervolle beteekenis te maken.

Punten van overweging medegeedeeld door den Senaat der Academie te Leyden, bl. 21.

Bladz. 49, regel 26. Een examen behoort gelijk te zijn aan een rooster, zooals men die in beeken en sloten ziet, waarmede men het vuil tegenhoudt ¹⁾. Of het evenwel voor hen, die admissie-examen moeten doen, niet grievend is, te zien, dat door de lafheid van sommige Rectoren telken jare niet weinige jongelieden de Studenten-Maatschappij bij verrassing worden binnengesmokkeld, is eene vraag, waarop wij het antwoord aan het geweten van den wetgever overlaten ²⁾.

Leidsche Studenten-Almanak voor 1861, bl. 377.

Bladz. 60, regel 27. Eene Latijnsche (en dus iedere) promotie is of eene loutere comedievertooning, waarbij van buiten geleerde lesjes worden voorgedragen en de onkunde zich hult in een waas van geleerdheid, of eene folterende pijniging.

Open brief aan Mr. J. HEEMSKERK, AZ. bl. 33.

Bladz. 62, regel 29. Bayle parle en quelque endroit de ses lettres des entremangeries professorales comme du régime ordinaire des Académies des Pays-Bas.

A. SAYOUX, le 18e siècle à l'étranger, II, p. 420.

De Senaat heeft rijpelijk alles overwogen, wat voor en tegen dit stelsel (het toe-

¹⁾ Dit wordt het niet, daar, na op het admissie-examen gedropen te zijn, de jongelieden zich terstond als student kunnen doen inschrijven.

²⁾ Een bewijs tegen het jus promovendi en voor het staats-examen.

kennen van graden) kan worden in het midden gebragt; maar hij is verplicht het toekennen van deze graden voor het vervolg te moeten afraden ¹⁾.

Inlichtingen of consideratiën van den Academischen Senaat der Hoogeschool te Utrecht, bl. 12.

Bladz. 87, regel 8. De twee Vlakken of het dorp in opschudding, Vaudeville, naar het Fransch: l'hydrophobe.

Bladz. 95, regel 15. Aan mijnen vriende den edelen Heere F. C. C. Tydeman, bij zijne bevordering tot Doctor in de beide Regten v. 26.

Bladz. 96, regel 9. Ter vijf en twintigjarige feestviering van den uittocht der jagercompagnie van Leydens Hoogeschool in 1815. (Brummen, 16 Julij 1840). — Nederlandsche Muzen-Almanak, 1842.

Bladz. 105, regel 2 v. o. Te voren was er geene bepaalde Studenten-Sociëteit; de Leidsche burgers en de studenten hadden er gezamenlijk eene bij Hoogenstraaten op de Breestraat (waar nu juffrouw Charidorp woont ²⁾). In 1814 is de eerste Studenten-Sociëteit Minerva opgericht bij Van den Heuvel in De twee Kolommen. Deze is gedissolveerd in 1818, wanneer eenige oud-leden eene nieuwe opgericht hebben, welke nu nog bestaat, hoewel niet in hetzelfde lokaal.

Bladz. 109, regel 14. Onbelangrijk zal het niemand zeker voorkomen hier het welsprekende manifest bewaard te vinden, in die dagen van tweespalt door den Rector Magnificus uitgevaardigd.

P. HOFMANN PEERLKAMP
Acad. Rect. Magn.

Adolescentibus Academicis S. P. D.

Non sine magno animi mei dolore accepi, orta esse quaedam inter cives Academicos dissidia, quae res, quam ipsa sit tristis et litterarum studiis perniciosam nemo vestrum non intelligit. De causis, de jure, et omnino de toto negotio nihil quaero. sed ea dissidia quodae finientur, hunc in felicissimis mei magistratus ac propemodum vitae diebus habebō. Quare quicumque aliquid ad consilium tam praeclarum afferre possint hos majorem in modum rogo ut afferant. Ita facite, optimi et generosi adolescentēs! vincite animos vestros, et sic cogitate quo difficilium hoc vestra sit aetate eo praeclariorem esse obsequi gloriam et conscientiam ingenuitatis perpetuam. Hoc ego vos oro atque obtestor per omnia quae vobis dulcia et cara sunt, per antiquam Academiae laudem et ipsa quorum causa huc venistis, ipsa litterarum studia, si nihil aliud facite meā causā. Magnum mihi praestiteris beneficium, cujus memoria huic menti semper haerebit infixā. Ita valete et me amate.

Leidae, 30 m. Oct. anno 1838.

Bladz. 109, regel 17.

Wie doet de toekomst duister zijn? Van Tets.

Wie ziet er door een zwart gordijn? Van Tets.

Wie ziet dat ontrouw en verraad

Daar achter op geschreven staat? Van Tets. (ter.)

Het lied van de vier heeren.

Bladz. 110, regel 18.

Lorsque de cette vie on fait apprentissage,

Non, ce n'est point assez de s'armer de candeur,

De baisser, en marchant, les yeux avec froideur;

Comme au creux d'un vallon le ruissau qui s'écoule,

¹⁾ Prof. H. W. Tydeman noemt het graden-systema in zijne Consideratiën: ons dagelijksch verdriet.

²⁾ Eenmaal Thorbecke woonde, thans het Leesmuseum is.

Il faut sur les deux bords toucher à cette foule,
 Réfléchir dans son cours bien des objets hideux,
 Parfois troubler ces eaux en passant trop près d'eux;
 Pour quelques rossignols chantant sur vos rivages,
 Vous entendrez gémir bien des oiseaux sauvages,
 Et les torrents viendront, et le flux de la mer,
 Parmi vos douces eaux mêlant son sel amer.
 Ce monde où l'on doit vivre, oh! jugeons-le, mon âme!
 Partout haine, bassesse, ou jalousie infâme;
 Nulle pitié, le sang, l'or dieu, la fausseté,
 Et sous tous ses aspects l'ignoble lâcheté!
 Non, ce n'est pas assez pour le chevreuil timide
 De n'aimer que les bois et la feuillée humide;
 Il a pour fuir les loups des pieds aériens,
 Et deux rameaux algus pour éventrer les chiens.

A. BRIEZEX, Marie, p. 73.

Bladz. 113, regel 3. Men vraagt eindelijk: of er geene nadere bepaling behoort gemaakt te worden over de inzameling der Collegie-gelden? Daar er geene algemeene bepalingen dienaangaande bestaan, meent de Senaat, dat het goed zoude zijn die vast te stellen, en dat het gevoeglijkste tijdvak daartoe zoude wezen het einde van den Cursus, onverminderd het regt, dat elk Student heeft en behoort te behouden, zoo dikwerf als hij wil, daarna hetzelfde Collegie te kunnen bijwonen.

Inlichtingen of consideratiën van den Academischen Senaat der Hoogeschool te Utrecht over de punten van overweging, bl. 17.

De Collegie-gelden moeten voor den loopenden cursus betaald worden vóór 1 Nov. Wij zullen ons geenszins veroorloven om de redenen te onderzoeken, waarom de Faculteit (litterarische) in der tijd dit besluit genomen heeft; wij betreuren het alleen, dat den nieuw aangekomen student, die dikwijls zijne leermeesters in de Humaniora nog niet eens van aanzien kent, zoodoende reeds dadelijk zijne geldelijke betrekking tot hen wordt op het harte gedrukt. Wij gelooven niet, dat dit strekken kan om zijnen eerbied voor zijne leidlieden op den weg der wetenschap te verhoogen.

Leidsche Studenten-Almanak voor 1861, p. 237.

Bladz. 114, regel 37. Onder het nazien der drukproeven ontvangen wij een naamloozen brief van iemand, die het, gelijk hij zich uitdrukt, gewaagd heeft zijn voet op de trede van het rijtuig te zetten, hetwelk ons naar de Promotie voert, en die Klikspan verzoekt het publiek te willen doen opmerken, hoezeer de onbillijkheid van het besluit van 26 Juni dezer dagen weder opnieuw is gebleken door den dood van een zijner pas aangekomene mede-studenten, die, voor zijne uitbetaalde f 195, niet eens ééne maand college heeft kunnen houden. Wij hadden er ons anders minder op toegelegd dezen ongunstigen kant van het besluit in het licht te stellen, daar wij dit reeds voldoende in den Studenten-Almanak, door de volgende zinsnede, gedaan oordeelden: — „Niemand,” zegt gij, „zette een voet op de trede van het rijtuig, zonder vooraf zijne volle reis betaald te hebben. De wagen mocht eens omvallen, de reiziger onderweg van reisplan veranderen, hetzij uit wispelturigheid, hetzij omdat het rijden hem blijkt te hinderen, de dood mocht hem overvallen, ik zelf, ik ondernemer mocht in het volvoeren der reis verhinderd worden — toch is en blijft mij de vracht, die heb ik beet, mijne winst is gemaakt, het geld heb ik in mijne handen, en — dat is het doel van mijne nering.”

Te voren, zegt men, zonden de professoren aan de betrekkingen rekeningen van de colleges, waarop de overledene geteekend had.

Bladz. 135, regel 31. De Pauw.

Bladz. 136, regel 12. Wamba is niemand anders dan de nar van Cedric den Sakser

uit Walter Scotts *Ivanhoe*, die, toen hij de rol van biechtvader bij zijn gevangen meester zou gaan vervullen, evenals meer gekken, met de taal der geleerden blufte.

Bladz. 147, regel 9. Het gedicht van Montgomery over de Universiteit van Oxford bevat o. a. eene satyrische voorstelling van een brooddronken en baldadig studentenfestijn, welke mogelijk schooner vrucht gedragen heeft dan eenige satyre immer deed, daar de Oxfordeche studenten niet alleen 't verstand hadden het hem volkomen wel af te nemen, maar hetwelk ook, zoo men wil, op de levenswijze aan de genoemde Universiteit een zeer merkbaaren invloed heeft gehad.

KOENEN, Over Robt. Montgomery.

Bladz. 153, regel 16. Aldus vervolgt het versje:

Syn dat niet zeer fixe gasten,
Die daer soo nyt schroeven gaen!
Sulcke maets met syden quasten
Soecken d'Academi aen!
Met de pluymen op de hoeden,
Met den degen aen de zy,
Siet wat maets de ouders broeden!
't Staet myn soon, student, al vry!
Dese weelderige geesten
Treden veel in Venus houck
Of in Bacchus droncke feesten:
Weynigh siense in der Bouck.

P. GODEWYCK, Wittebroodskinderen of bedorven jongelingen. (Dordt, 1641.)

Bladz. 155, regel 13. *Erudiendo et Oblectando* is een Medisch Dispuut-College; Theses en Bijdragen betrekkelijk Zoölogie en Anatomia comparata worden echter ook toegelaten. De Werkzaamheden bestaan in het doen van Quaestiones over een opgegeven gedeelte van Anatomia generalis (uit Sebastian), Materies Medica (Te Water) en Pathologie (Pruys Van der Hoeven); in het verdedigen van Theses; het doen van eene demonstratie op platen of op deelen van het menschelijk lichaam en het schriftelijk beantwoorden eener Quaestio.

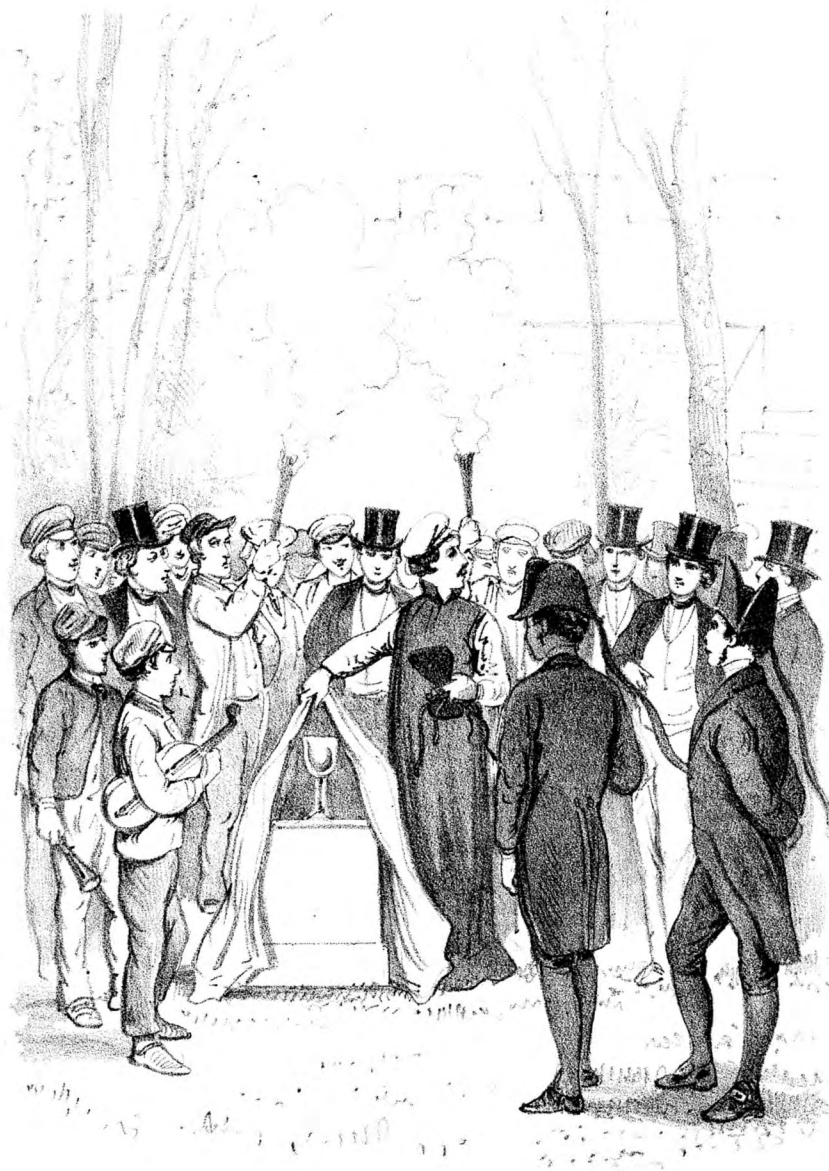
Bladz. 155, regel 34. Er bestaat een sprookje — meer is het niet — dat het gevolg van zekere genoegens, door de Leden van Tandem op een zomeruitstapje gesmaakt, een kind van het vrouwelijke geslacht zou geweest zijn, hetwelk, om redenen niet moeielijk te raden, door het gezelschap in massa zou aangenomen zijn geworden en deswege Tandemia gedoopt. Zij zou op kosten van de kas zijn opgevoed en thans als meid binnen Haarlem dienende. Men vergelijkte: le Francq van Berkhey, Academische Vertellingen, daarin de vertelling van de Braadpan op Sint-Nicolaas, waaruit later Klaasje Zevenster ontstond.

Bladz. 158, regel 34. Quelques professeurs ont conservé l'habitude de donner leurs leçons en latin. Il y a peu d'années M. Tydeman professait l'économie politique dans cette langue morte. Il est curieux de voir les tours de force auxquels se livre un esprit nourri de la sève latine pour traduire les idées de Jean Baptiste Say dans l'idiole de Cicéron. Le capital se disait sors, la rente reditus, le prix courant pretium naturale, l'intérêt usura, l'assignat pecunia chartaea, les lettres de change cambiales litterae. D'autres cours se font encore en latin, le code civil lui-même est expliqué et commenté dans cette prose antique, chargée d'un néologisme barbare. Tout cela est gravement puéril. A une science nouvelle et à des faits nouveaux il faut une langue vivante.

A. ESQUIROS, Revue des deux mondes, Mai 1856, p. 56.

STUDENTENLEVEN.

II.

DE REDERIJKERSKAMER VOOR UITERLIJKE
WELSPREKENDHEID.

In het Heeren-Logement bij den Heer Kramer te Leiden, minder breedvoerig, minder aanplakbiljetachtig en minder officieel de Burg geheeten, ligt aan het einde van de gang, nadat men ter linker den elleboog gemaakt heeft, eene lange, duistere, vrij ongezellige zaal, uitziende op eene ruime met lindeboomen beplante plaats, op het steile, voorheen zoo ouderwets deftige, met keurige schelpkrullen en fonteinen aangelegde, nu zoo rampzalig verminkte terras en op het zoogenaamde rondste gebouw der bekende wereld. Tot deze zaal geeft toegang eene met een lood aan een touw luidruchtig toevallende deur, welke van binnen met een grendel afgesloten kan worden en van buiten met het opschrift: Sociëteit, prijkt. Hier branden elken Woensdag om de andere week vijf lampen aan de zoldering en verlichten vier kaarsen de smalle tafel, welke, geheel aan het uiterste van het vertrek, de gansche breedte er van beslaat, terwijl een twaalfstal stoelen, met een armstoel in het midden, om die tafel, met uitzondering van den kant naar den ingang, geschikt staat, en een plumpe inktpot met drabbige inkt en pennen met zwaluwstaartige punten vóór den armstoel, midden op de tafel geplaatst is.

Gedurig zwaaien Leidenaars, door gewoonte zoowel als door het opschrift verleid, de deur open en steken hun neus door de opening, als wanneer de knecht, die in de nabijheid de wacht houdt, hen onmiddellijk verdrijft met de woorden:

— In de andere zaal, als je blijft, mijnheer!

Want, die men in deze, klokke zeven, verwacht, wie zijn het anders dan studenten, Leden van de Rederijkerskamer voor uiterlijke welsprekendheid binnen Leiden?

Op het einde van het jaar 1833 werd dit Gezelschap voor uiterlijke welsprekendheid — vrij oneigenaardig Rederijkerskamer gedoopt — opgericht door een achttal Studenten-Auteurs, wien eene dergelijke vereeniging, om hunne dichtelijke voortbrengselen minder gebrekkig te leeren voordragen en tevens — gelijk men algemeen geloofde — een bondgenootschap tot stand te brengen, dat hen, als ordelijk ingericht lichaam, nauwer aan elkander sloot, sedert langen tijd eene behoefte was geworden. Bij dit achttal voegden zich ettelijke Bijloopers. Wetten werden gemaakt, buitengewone vergaderingen gehouden, de Burgzaal — want men had een ruim lokaal noodig — voor den bepaalden avond in het vervolg besproken, en niet zonder een zekeren luister en niet zonder veel opspraak liep het scheepje van stapel.

De Rederijkerskamer moest iets meer dan gewoons zijn; zij moest eene kunst in hare bescherming nemen, welke de regeering, die de propaedeutische Colleges had uitgevonden, voor den Rechts-, den Godgeleerde nutteloos en van geene waarde had gerekend; zij moest eene gelegenheid openen voor ieder, die er behoefte aan gevoelde, zijne voordracht, door onderlingen raad en wederzijdsche oefening, te beschaven en te veredelen. Men wist algemeen, en de Rederijkers hadden er, naar hun aard van Studenten-Auteurs, geen geheim van gemaakt, dat de Kamer zich zelve, voor zij nog getoond had wat zij vermocht en bewezen, dat zij beginselen van leven in zich bevatte, nogal op eene zekere hoogte stelde; men wist, dat hare oprichters diegenen waren, die, geacht, ontzien, doch gehaat, de kroon des dichters voor hunne slapen vergden en de scherpte des vernufts, waar het pas gaf, op de tong droegen; men had vernomen, dat de Kamer somwijlen gasten zou toelaten, als beloofden hare werkzaamheden reeds een kunstgenot van den beginne af aan; dat de Secretaris jaarlijks, op den verjaardag der stichting, een verslag van de lotgevallen der Kamer zou leveren, alsof deze dier moeite waard konden zijn; dat eindelijk, hetgeen het ergste was, de leden zich vermeten zouden groote buitengewone vergaderingen te geven, waarop professoren, letterkundigen, dames zouden worden genoodigd; ja! dat men zelfs zich niet ontzien had — iets dat louter uit scherts door een der Rederijkers in eene opgewondene bui was voorgesteld — eene bepaling te maken, dat ieder nieuw ingelijfd lid gehouden zou wezen op den eersten avond zijner tegenwoordigheid eene aardigheid in het midden te brengen en zich te verbinden een groot man te zullen worden, tegen welke laatste noodzakelijkheid een ander Rederijker zich sterk zou uitgelaten hebben, door te beweren, dat elk Rederijker, door zijn lidmaatschap alleen, reeds per se een groot man was. De Kamer werd alzoo voor pedant verklaard en over haar, gelijk te voren over elk harer leden afzonderlijk, de Academische banvloek uitgesproken.

Wanneer ik die dagen nu voor mijn geest terugroep, zie ik nog de verwondering, de verbazing van het studentencorps, alsof het zeggen wilde: — wat durft gij, opgeblazene dwergen, bestaan! — en vervolgens dat schouderophalen, dien medelijdenden spot, waarmede de meesten, helaas! de mare dier voornemens ontvingen. Dat heette de Dichterclub, dat waren de romantici der hoogeschool — een pedante troep — die de handen ineensloegen en zich op den Leidschen Olymp een tempel wilden stichten, door welks muren beschermd, zij hunne trotsche kruin eene wijkplaats zouden bieden tegen de aanvallen der lage benedenwereld. Doch mocht gekrenkte eigenliefde of onzinnig vooroordeel met een glimlach de Rederijkerskamer de romantische club aan de Leidsche Academie schelden, haar wezenlijk te benadeelen was onmogelijk; er was dus geen gevaar en zij kon rustig voortgaan. Ja, weldra brak de zon achter die nevelen door; weldra plaatsten het talent, de humaniteit, de edele eerzucht, de ijver der pogingen van de leden de Kamer in dat licht, dien hoogen dunk, waarin zij sedert steeds gestaan heeft. Men zag in, dat het eenige doel der oprichting verspreiding, geene monopolisatie der kunst, zoowel als loutere, algemeene aanmoediging tot het beoefenen der uiterlijke welsprekendheid geweest was. Men was er getuige van, met hoeveel bereidwilligheid onervarene jongelingen opgenomen werden in den kring en met hoeveel zachtheid voortgeleid op den weg, dien zij begeerden. Eindelijk overtuigde men zich, dat geene beperking van genre en personeel in het wetboek, noch in het gemoed der Rederijkers was opgekomen, maar dat zij integendeel eene reine en onvooringeromene hulde brachten aan de kunst, aan de poëzie, aan de schoonheid, zonder onderscheid van persoon, van manier, van tijd of land.

Van de waarheid van dit een en ander doordrong men zich voornamelijk op de eerste groote buitengewone vergadering, anderhalf jaar na de oprichting, waarop het puik der Leidsche studenten genoodigd werd en een gastmaal volgde, hetwelk de gemoederen zoodanig in beweging bracht, de Auteurs, van eene zonderlinge gastvrijheid aangedaan, in een zoo gunstig daglicht stelde, dat alle hatelijke tegenkanting van stonde af aan een einde nam en de besten, de fideelsten, de meest-gezienen uit het studentencorps zich even hartelijk als oprecht met de Poëtenclub verzoenden. De Rederijkerskamer overwon en werd van dit tijdstip af aangemerkt, ook wel is waar een beetje, wegens de royaliteit van haar fijn souper, als iets nuttigs en eervols voor de hoogeschool, als eene instelling vooral, waarin een geest huisvestte, welke, zoo hij al niet de heerschende was van den dag, daarom toch niet als minder studentikoos mocht misprezen worden. De Poëtenclub had, gelijk men het uitdrukt, den duivel een kaarsje opgestoken. Nu sloeg zelfs het gevoel des algemeen tot het andere uiterste, dat der blinde bewondering, over.

Voortaan kon al wie Rederijker was het hoofd fier in de lucht stecken, de vlag der Rederijkers werd alom begroet, Rederijker werd een eeretitel, en sedert rolden hunne dagen langs de gladste baan, belommerd door de weligste laurieren, en vertoonde zich somwijlen een wolkje aan het zwerk, dan was het de damp van den kwistig gebranden wierook, die in de lucht opsteeg.

Het volgende jaar was men, door het welgelukken van deze eerste proeve, stoutmoediger geworden. Niet alleen voor studenten, ook voor hoogleeraars en andere bekwame mannen durfde men het wagen op te treden. Het was op den 18^{den} Maart 1835. Hooren wij het verslag van den Secretaris!

Welgemoed begaven zich de Rederijkers, des avonds te zeven uren, naar den Burg. Zij werden aan de deur van de vergaderzaal opgewacht door een viertal bedienden in groot kostuum, zooals zij gewoon zijn op bruiloftsfeesten en bals zich te vertoonen, geheel in 't zwart, uitgenomen de beenen, waarop zij, door de smettelooze witheid hunner kousen, ieders oogen trachtten te vestigen, alsof zij te kennen wilden geven: bij een ander komt het op het hoofd, bij ons op de beenen aan! De onpartijdigheid eischt echter te verklaren, dat dit buitengewone verschijnsel niet aan hunne fantaisie of coquette-rie was toe te schrijven, maar aan het besluit der Rederijkers, die dezen avond alles, tot zelfs de beenen der knechts, in harmonie met het geheel wilden zien. De zaal was reeds geheel in gereedheid; de lampen waren brandende, de pastilles geurden en de stoelen stonden geschaard, voor wier aanstaande bezitters de Rederijkers weldra zouden optreden.

De zaal, welke voor de gewone vereenigingen groot mag genoemd worden, was thans klein voor het aantal personen, dat zij bevatte. Een vijftigtal vulde haar, dat, in verscheidene groepen zich dooreenbewegende, duidelijk bewees, dat er niets bestaat, hetwelk meer verbindt en verbreedt dan de kunsten; alle verschil van jaren en kunde houdt op, waar de kunst het middelpunt is, om hetwelk men zich vereenigt. De verschillende vakken van geleerdheid zijn door bergreeksen vaneengescheiden, die men met aanhoudende vlijt en taai geduld moet overklimmen, wil men burgerrecht in dezen of genen staat erlangen, en wie er eens is ingelijfd, staat meestal in eene vijandige houding tegen zijne naburen; maar de kunsten omarmen elkander als de Gratiën op het veld der schoonheid, en ook zelfs de geleerdheid wordt daar toegelaten, om haar eentonig en zwaarmoedig leven in hare zachtere en reinere sfeer af te wisselen en te vervroolijken. Welk Theologisch of Medisch of ander Gezelschap, aan eene bijzondere wetenschap toegewijd, had het op zich durven nemen, die verwarde menigte te verzamelen en te plaatsen, om dan voor haar op te treden en haar een nuttigen en genoeglijken avond te doen doorbrengen? En echter dit was hun plan, dit stelden zij zich voor;

daarom was zoowel de grijze Van der Palm als de jongste student, dien zij genoodigd hadden, tot hen gekomen; daarom hadden zich leeraars en leerlingen van alle faculteiten bij hen vereenigd en wachtten met ongeduld het oogenblik af, waarop men zou aanvangen.

Met een kort woord opende de Praeses de bijeenkomst en de recieten namen een begin, zeven in getal en allen zeer gelukkig gekozen. De uitvoering der stukken was op de repetitie goed geslaagd, en vrijelijk kan men zeggen, dat ook thans waarheid en eenvoud door de Recitatooren werden in acht genomen en niet zonder uitwerking op het auditorium bleven. Ten minste na den afloop der vier eerste recieten mocht men in de pauze niet alleen den lof der gesproken hebbenden uit ieders mond vernemen, maar ook de wijze van de kunst te beoefenen werd onvoorwaardelijk goedgekeurd. Deze pauze had een geheel ander aanzien dan die van het vorige jaar; toen heerschte er eene uitbundige vroolijkheid, men lachte, men zong, men verheugde zich luid over het tot dusverre goed slagen der onderneming, waartegen men, alsof het een hooge berg ware geweest, had opgezien; thans sprak men bedaard over de recieten, en met belangstelling hoorde men de algemeene en bijzondere aanmerkingen der viri honorati aan. Het vorige jaar was de pauze voor de Rederijkers eene ontspanning of liever eene uitspanning, thans was zij veeleer een voortgang der werkzaamheden. Zij verschafte terechtwijzingen, ophelderingen op het voorgedragene, en de lippen, waarover geene woorden kwamen, namen de aangeboden spijzen tot zich; de tongen, die niet spraken, proefden de geuren der verschillende wijnen, die met eene milde hand werden rondgeschonken. In één woord, alles was leven en beweging.

Te elf uren plaatste men zich weder om de drie volgende recieten aan te hooren, en te middernacht sloot de Fiscus, op eene waardige en dichterlijke wijze, deze vergadering met eenige coupletten, waarvan de drie laatste hier ingevlochten worden.

Zietdaar, zietdaar het ideaal,
Dat eenmaal ons voor oogen zweefde,
Het doel, waarnaar ons pogen streefde:
De heerschappij op stem en taal.
Ach, waar 't geen ideaal gebleven!
Maar stalen borst noch koopren keel,
Maar tong noch lippen van fluweel
Zijn onzer jeugd ten deel gegeven.

Doch wie ook 't wit misprijzen moog,
Waar onze pogingen naar stonden,
Het heeft bij u genâ gevonden,
Verschoonbaar schijnen we in uw oog.
Dit tuigt ge ons, hier ter plaats verschenen,
Gij, wie welsprekendheid lauriert,
Gij, wie geleerdheids eerloof siert,
Om onzen ijver spoor te leenen.

Neemt onzen dank aan voor die gunst;
 Wij weten 't, dat geoefende ooren,
 Hoe scherp ook, met verschooning hooren;
 Het oordeel klinkt niet streng der kunst.
 O, wilt ook thans zoo vonnis uiten!
 Deelt ons uw raad, uwe uitspraak mee!
 En eindelijk, mocht uw plaudite
 Niet vruchtloos onze taak besluten!

Den naam van groote en buitengewone verdiende deze vergadering met recht. Zij was groot door de waarheid, waarmede de kunst, naar de krachten van weinig bedrevene jongelieden, gehuldigd werd, en buitengewoon, nademaal men vrij kan zeggen, dat de Burgzaal de bloem der Leidsche Academie tusschen hare vier muren besloten hield. De geachtste, de beroemdste mannen, Geel, Van Assen, Van der Hoop, meer anderen, de beschaafde jongelingen waren door de Rederijkers uitgenoodigd en luisterden met belangstelling toe. Goddelijke eigenschap der kunst, die hare jeugdige beoefenaars zelfs voor grijzen in de wetenschap doet voortreden, zonder dat zij zich aan vermetelheid schuldig maken! Zoodra zij eene harer zalen opent, al wordt zij er nog zoo onvolmaakt gediend, stroomt jong en oud, geleerd en ongeleerd er binnen; één gevoel, het gevoel voor het schoone, drijft hen voort, en ziet zich dat gevoel in zijne verwachtingen gedeeltelijk teleurgesteld, men besluit niet zelden uit de onvolmaaktheden der kunstenaars tot de volkomenheid der kunst!

Het was een vreemd naspel na zulk een dramatischen avond, en een vreemdeling zou met moeite den speler van het eerste stuk in dien van het tweede herkend hebben. Zoo stil en deftig men zich eenige uren te voren had gehouden, zoo uitgelaten en woest was men nu. De orde, volgens welke de vergadering geschikt was geweest, werd spoedig verbroken; stoelen, tafels, kandelaren werden naar de eene helft der zaal overgebracht, het andere gedeelte bleef in wanorde en duister. De lichten, die de Rederijkers beschenen en wier getal gedurig verminderde, gaven een roodachtig schijnsel van zich, borend door de dikke en benauwde atmosfeer. Velen hadden zich van hun opperkleed ontdaan en rookten, dronken, zongen. Hier stond er een op een tafeltje en trachtte met handen en voeten al schreeuwende stilte te verkrijgen, ten einde een toast te kunnen instellen, die uit geregelde wartaal zou bestaan; daar waren er twee in een hevig gesprek, waarin zij over eene besliste zaak vele woorden zonder zin wisselden; ginds zong men een koor uit de opera; daar sprak men over welsprekendheid en poëzie; en tusschen dit alles hoorde men gedurig het losbarsten eener flesch champagne. Dat nu onze Willem op den donkeren achtergrond den Oudejaarsnacht van Jean Paul nogmaals had voorgedragen, en er ware een bedrijf gespeeld, waardig in een drama van Hugo te worden opgenomen, eene orgie op den voorgrond en eene stem er achter: — *memento quia pulvis es.*

Een jaar later — stilstaan is achteruitgaan, zeide men toen, of schoon later het tegendeel werd bewezen — had eene soortgelijke vereeniging in de Stads-Gehoorzaal plaats en — wie zou het voor luttel jaren voorspeld hebben? — nagenoeg vierhonderd personen waren aanwezig, de helft waarvan dames. De Rederijkers waren uitgedost in feestgewaad, ja! de Staatsen, de Knapen en de Van der Stokken zouden de getuigenis kunnen afleggen, dat de Rederijkers op dien avond de mooiste mannen der aarde waren. Een half uur van onrust en van angst verstreek. De koetsen rolden, de gezelschappen traden binnen, de beide ceremoniemeesters geleidden de dames in de feestzaal, de knechts vlogen heen en weder. Daar sloeg het gewichtige uur! De deuren gingen open, de Rederijkers verschenen. Het moet verrukkelijk zijn geweest het oog over de verzamelde menigte te laten gaan! De leden waren op het orkest gezeten, dat met een tapijt overdekt was. Aan de linkerhand van het publiek stond een tafeltje, waarop het Wet- en Notulenboek, benevens de auteurs waaruit geciteerd zou worden, en aan hetwelk het Bestuur plaats nam. De overige leden zett'en zich in het rond langs den wand. Bijna alle Eereleden waren tegenwoordig. Nadat iedereen gezeten was en de stilte zich genoegzaam had gevestigd, stond de Voorzitter op en liet zich aldus hooren:

-- Walter Scott verhaalt ons van eenen afgeleefden bard, die, na eenen langen en vermoeienden tocht, in een herbergzaam kasteel ontvangen en verkwikt, in de benedenzaal, te midden zijner minderen, knapen en lijfeigenen der slotvoogdes, zich op zijne kunst beroemt en eindelijk der burchvrouw aan laat zeggen, dat hij bereid is eene proeve van zijn talent te doen hooren. Maar toen de oude, na bekomen verlof, ter hooge zaal optrad, en de hertogelijke gebiedster daar gezeteld zag, omringd van hare edelvrouwen; toen hij hare en aller oogen op zich zag gevestigd, aller ooren wachtende op zijne stem, toen ontzong hem de trots en de moed, en bijna wenschte hij inwendig, dat men zijn aanbod afgeslagen, hem niet toegelaten hadde. Het gaat ons als den grijsaard. Met vermetelheid hebben wij het gewaagd hier eene schaar bijeen te verzamelen van wat Leiden achtbaarst, geleerdst, beschaafdst, schoonst, edelst uitleveren kan; maar die schare voor ons te zien verschrikt en bestraft onze koenheid, en bijna berouwt ons het waagstuk. De Schotsche zanger, op zijne harp nedergebogen, gevoelde de minderheid zijner afgeleefde krachten, vergeleken bij wat er hier van werd geëischt, bij wat zij vroeger vermocht hadden; wij gevoelen het geheele gewicht der overtuiging, dat wij er nog ver af zijn iets te doen hooren der kunst waardig, die wij beoefenen, of het gehoor, waarmede wij vereerd zijn. Doch de vriendelijke welwillendheid der burchvrouw bemoedigde den zanger. Hij kon het haar aanzien, dat zij eene toegeevende hoorderesse zou zijn, want hij las op haar gelaat, dat zij genegen was behagen te scheppen tot in

de minste zijner pogingen. Dit herstelde hem van zijne huivering en versterkt hief hij aan. En indien wij, niet op ons zelven, maar op uwe toegevendheid betrouwen, zult gij ons even geduldig aanhooren? In die hoop open ik de vergadering.

Deze werd weder besloten met een luisterrijk feest, en de vleidendste uitslag zette de kroon op den ijver en den moed der Rederijkerskamer.

Sedert vervolgde de Kamer hare werkzaamheden stiller en zediger, hoewel onafgebroken; verschillende omstandigheden droegen er toe bij de scherpe kleur, welke de kweekelingen der Leidsche hoogeschool in den beginne zoo fel in de oogen had gestoken, te doen verbleeken; de Studenten-Auteurs, die haar opgericht hadden, verwoeien in de groote maatschappij; hare letterkundige strekking raakte min of meer uit de mode; de broederschap der leden werd minder innig, en langzamerhand werd de Rederijkerskamer niet veel meer dan een gewoon Dispuut-College voor uiterlijke welsprekendheid, met al deszelfs wisselvalligheden en kenmerkende verschijnselen, iets dat zij eigenlijk van hare stichting af reeds geweest was. Maar dat de ijver der leden niet verflauwt, al geven zij geene luidklinkende groote buitengewone vergaderingen meer, met dames en professors, in de Stads-Gehoorzaal; dat hunne talenten niet zijn verminderd; dat nog altijd jongelui, die gevoel voor het schoone en smaak voor poëzie hebben, er eene eer in stellen tot de Rederijkerskamer te behoo- ren; dat daar nog altijd de Godin der welluidendheid met het beste gevolg wordt aanbeden, de benijdenswaardige kunst der welbe- spraaktheid met lust beoefend en door onderlinge vriendschap en openhartigheid aangekweekt, zij kunnen het verklaren, die onder het kleine getal dergenen mochten behooren, die dezen winter, bij gele- genheid van de honderdste vergadering der Kamer, in de Burgzaal werden toegelaten. Daar keerden toen voor de Eereleden de gulden dagen terug; daar heerschten weder goede toon en goede smaak; daar vond men als in vroegeren tijd een uitgezocht gezelschap bij elkander en hadden zich de Rederijkers in de keuze hunner gasten even vrij- zinnig en onbekrompen getoond als weleer. Na zich gedurende zes jaren binnen den kring harer leden te hebben besloten gehouden, was het te vergeven, dat somtijds wel eens aan den bloei der Kamer, welke zoo weinig van zich hooren liet, en de gaven harer leden, die er zoo zelden openbare bewijzen van leverden, moest getwijfeld wor- den. Maar nu twijfelt niemand meer, die den laatsten zang van Ada van Holland, la mort du bandit van Delavigne, de boertige stuk- jes van Burlage heeft hooren voordragen, en de achting, der Kamer door het studentencorps bewezen, rust na een negenjarig bestaan op even duurzame grondslagen als te voren. Zoo ga zij voort, volhardend, vlijtig, zegevierend, en neme in haren schoot op al wie dingt naar den palm der welsprekendheid!

Den palm der welsprekendheid! Welken weg sloegen de stichters der Kamer in? Naar ons gevoelen, geenszins, wij willen het niet verzwijgen, den rechten. De Kamer was eenzijdig, dit was hare fout; zij miste een leidsman, dit haar ongeluk.

De strijd van het romantisme, welks geklikklak, uit Frankrijk tot ons overgekomen, hier te lande nagalmde, overmeesterde vele jeugdige hoofden en vond onder onze Studenten-Auteurs, leden der Rederijkerskamer, zijne dwependste en dolzinnigste voorvechters. De tijd van het blanke marmer is voorbij, riepen zij in hunne buitensporige geestdrift; wat nu behagen zal, moet zwaar verguld of kleurig geëmailleerd zijn. De stukken welke zij voordroegen, waren meestal zelfvervaardigde, romantische en sterk gedramatiseerde gedichten; zeer zelden erlangde het proza, het didactische of oratorische eene plaats. Door hunne wijze van voorstelling zelve deelden zij aan de onderwerpen hunner kunststudie een levendiger, schitterender tint mede; zij zochten met overdrijvende lust naar effecten, verrassende tegenstellingen, en zagen er, volgens de Fransche theorie, niet tegen op eenige verzen te verbroddelen, ten einde, gelijk het heette, die schade naderhand op een enkel met woeker terug te winnen. Deze soort van declamatie of liever kwakzalverij, welke van de ware kunst afweek, was al te veel en relief; zij stond tot de gewone, de natuurlijke, als het gedrevene metaal of gestempelde zilver tot de teekenkunst, en wij bepalen haar duidelijk, wanneer wij haar een streven noemen naar de dramatische voorstelling van lyrische, epische, didactische voortbrengselen. Een betreuenswaardig gevolg hiervan was, dat de Kamer slechts een beperkt hoekje van dat wijde veld der uiterlijke welsprekendheid, hetwelk voor haar lag, bearbeidde; dat zij hare oefeningen tot het voordragen van gedichten alleen, en nog wel van eene bijzondere soort, bepaalde, en reeds naar het aangenaamste en hoogste trachtte, terwijl zij nog de eenvoudige grondregels, hulpmiddelen en kunstgrepen der uiterlijke welsprekendheid niet verstond, ja, niet kende of vermoedde. Noch Vondel, noch Racine, noch Boileau werden opgevat; nooit het proza van Van der Palm of Fléchier, na voorafgaande voorbereiding, van den lessenaar voorgedragen. Naderhand, wel is waar, werd dit laatste in de Kamer ingevoerd, doch nooit zoodanig behartigd als het in de eerste plaats verdiende. De Kamer sloot zich op in hare dichtschool, wier manier zij in hare uitvoering zocht uit te drukken en weer te geven; zij verloor al meer en meer Holland en wat Hollandsch was uit het oog en begon over te hellen naar Frankrijk, van waar haar de onbekookte aangenomene invloed, onder wiens vreemd juk zij zich gewillig kromde, gedeeltelijk — want ook Byron had het zijne toegebracht — was aangewaaid.

Had de Rederijkerskamer zich bij hare oprichting slechts een meer practisch doel voorgesteld, wellicht ware zij voor deze min of

meer gevaarlijke afwijkingen, deze plastische overdrijving bewaard gebleven. Want eene kunst moet niet alleen schoon, zij moet ook, en dit is een hoofdvereischte, op hare wijze nuttig wezen. Jammer, dat de beschouwing der zaak van dezen meer ernstigen kant zoo onbestemd en schemerachtig in het brein der Rederijkers opkwam! Waartoe zou de beoefening der uiterlijke welsprekendheid bij de Kamer strekken? Zou zij er zich op toeleggen bekwame sprekers voor de balie en voor de Kamer der volksvertegenwoordiging, wegsleepende, indrukwekkende kanselredenaars te vormen? Zou zij er naar trachten het opgewekte kunstgevoel, op uiterlijke welsprekendheid toegepast, volgens bepaalde regels te begrijpen, te verfijnen, bruikbaar te maken? Zij verbeeldde het zich, zij maakte het zich wijs, en hare gebreken verbloemende, meende zij, in hare scheeve beschouwingen en valsche richting door geen teugel weerhouden, door geen vinger gewezen, dat zij, gelijk zij het herhaalde malen op het papier uitdrukte, naar eenvoud en waarheid streefde en, het tegendeel onderwijl najagende, hield zij beide niettemin steeds het hoogste, waarheen de kunst ons kan voeren, alsof deze te bereiken ware door enkel van buiten geleerde gedichten op te zeggen, gene langs den weg van opgesmuktheid en overlading.

De grondinrichting der vereeniging deugde niet. Elk Rederijker reciteerde ééns in de maand: dat was te weinig; na den afloop van het reciet nam de Voorzitter de gevoelens op van elk der leden: dat was de ware manier niet, en de leden waren misschien goede practici, maar stellig slechte theoristen. Het onbillijk bezwaar tegen het Dispuut-College ingebracht, dat het eene lid niet veel wijzer is dan het andere en daardoor werkelijk gevaar ontstaat, dat deze genen en omgekeerd van den wal in de sloot helpt, gold hier volkomen. De Rederijkerskamer miste een bekwamen leidsman. Het onderwijs der levende stem, hem, die zich op uiterlijke welsprekendheid toelegt, onontbeerlijk en dat alleen kunstvaardigheid, bedrevenheid, inzicht in de kunst schenkt, ontbrak haar geheel. Hare leden hadden in eene gaping in het nationale onderwijs, lager en hooger, zooveel mogelijk pogen te voorzien — eere hun! — maar het noodzakelijkste van alles, den man, die in een kunstvak, hetwelk geroepen is de wetenschap te schragen en ten deele aanlokkelijk en toegankelijk te maken, hier nog moet geboren worden, moest zij noodwendig ontberen. Wij hebben niet een enkel eigenlijk handboek voor beoefenaars van uiterlijke welsprekendheid, niet een enkel, hetwelk volledig, hetwelk zuiver Hollandsch is; de werken, die wij gebruiken, zijn uitheemsch, en doordien de regels, welke zij geven, op eigenschappen van vreemde talen gegrond zijn, zijn zij juist geschikt den jeugdigen beoefenaar op het verkeerde spoor te brengen. Maar al ware het, dat wij er een hadden...

— Het zou ten minste iets zijn, zult gij zeggen.

Het is waar, doch boeken zijn slechts dienstig voor hem, die reeds eene zekere hoogte bereikt en het slag heeft gekregen hunne aanwijzingen te vatten en toe te passen. Weg er mede voor elk ander; voor elk ander geldt alleen, is alleen goud waard de levende stem!

SCHETS

EENER HANDLEIDING

VOOR

BEOEFENAARS DER UITERLIJKE WELSPREKENDHEID.

HOOFDSTUK I.

DE STEM.

In het algemeen, zegt Bogaers, vordert de schoone voordracht, dat de stem aan helderheid en welluidendheid kracht en buigzaamheid pare.

HOOFDSTUK II.

DE UITSpraak.

Het allervoornaamste, dat de beoefenaar der uiterlijke welsprekendheid beoogen moet, is verstaan te worden: hij moet zich in de eerste plaats er op toeleggen zijne taal duidelijk en zuiver te spreken.

HOOFDSTUK III.

DE VOORDRACHT.

1. Over het karakter van het geheel.
2. Over het karakter der volzinnen.
3. Over het karakter der woorden.
4. Over den klemtoon.

HOOFDSTUK IV.

DE STEMBUIGING.

1. Het aanzetten van de stem in de hoogte of laagte. (Intonations.)
2. Schakeeringen. (Nuances.)
3. De kunst van scheiding en verbinding der onderdeelen van den volzin. (L'art de phraser.)

HOOFDSTUK V.

DE HOUDING.

HOOFDSTUK VI.

DE GEBAREN.

Ziedaar een geraamte! maar bekleed het, maak er een boek, een dik boek van en bestudeer het, zult gij veel verder komen?

Weinig landen, die zich beschaafd heeten, waar de kunst der uiterlijke welsprekendheid volkomener nul is dan in het onze. Onze beste sprekers, mannen van genie en hunne eigene meesters in het vak, zijn meestentijds geene kunstenaars en redden zich met hunne natuurlijke gaven, waardoor voornamelijk zij boven anderen uitblinken. Ons tooneel valt in duigen. Onder de gewelven der kerk zoowel als onder de lichtkroon van den schouwburg walgt den welopgevoeden man de weligste verscheidenheid van allerlei tongvallen, verkeerde klemtonen, gebrekkige spreekorganen, eene uitspraak niet te vergeten der moedertaal, den redenaar en tooneelspeler van hunne vroegste jeugd op de school, trots alle wetten van welluidendheid, woordafleiding en gezond verstand, zorgvuldig ingeprent. Helaas! wij leven in een China, waar de tong der kleinen, door allerlei willekeurigheden verdraaid, het behoorlijk uitspreken der moedertaal ten eeuwigden dage verleerd wordt, gelijk in dat andere China het voetje der vrouwen het loopen. Verwacht derhalve niet, dat ik mij te dezer plaatse vermoeien zal met het betoogen van de dringende behoefte aan een leeraar in de uiterlijke welsprekendheid aan onze hoogeschoolen — eene stem, bekwamer dan de mijne, heeft er zijn tijd aan verspild, en onze vermoldde hogere klassen hebben voorzeker, in de bewusteloosheid, waarin zij rondfladderen, van eene nationale letterkunde, nooit vermoed, dat zich stemmen verhieven, die erbarming smeekten — of dat ik de wijze breedvoerig uit elkander zal zetten, waarom ik meenen zou, dat de uiterlijke welsprekendheid aan onze Academische inrichtingen zou moeten onderwezen worden... Derhalve geene opleiding, geene voorbeelden! Of zal men enkele zeldzame mannen afreizen om hunne kunst te bespieden? hoewel wij knappe sprekers, gelijk zij hier te lande, zelf gevormd, worden aangetroffen, voor onbedrevenen, zonder eenig verder onderricht, in het algemeen niet voor de ware leidlieden houden, dewijl zij daarvoor met te veel eigenheden behept zijn, welke, hoezeer deze ook somwijlen harmonisch met hunne persoonlijkheid samen vloeien, echter strijden met den zuiveren smaak en, nagevolgd, onduldbaar zouden wezen. Zal men bovendien het bij de academische jeugd tot eene gewoonte maken Gods woord te leeren verkondigen met het oog op den voorganger en den geest gericht op de kunstigheid en het werktuiglijke der uitvoering?

Maar al is de Rederijkerskamer in hare pogingen van onmiddellijk en maatschappelijk nut minder geslaagd, dat zij, lichtzinnig en wuft, de kunst laag stellen en niet zwaar en ernstig genoeg hare eischen zou wegen, dat heeft men haar nooit nagegeven. Trouwens, dit blijkt genoegzaam uit de volgende woorden van den Voorzitter, waarmede hij, in een oogenblik van verslagenheid, waarom men ook de al te scherpe uitdrukking niet zoo heel streng en nauw moet op-

vatten, dat zich — ras voorbijgaand, gelukkig! — een somber ver schiet voor de Kamer scheen te openen, de leden aansprak. Na tot hen, die den kring verlieten, het woord gevoerd te hebben, ging hij aldus voort:

— Ten slotte een woord tot u, die overblijft! Na zoovele en zulke verliezen als zij dezer dagen ondergaat, wie onzer zal zeggen, dat de Rederijkerskamer bloeit? Drie zetels zijn plotseling leeggelaten, en wie zal ze waardig vervullen? Ziet rond u! daar is weinig hoop. Helaas, mijne heeren! de Rederijkerskamer ontvangt schok op schok. Zij kwijnt, zij sterft uit. Na drie jaren geschitterd te hebben, zal het haar duister worden en eindelijk nacht. Zij had hare opkomst, haren bloei; moet reeds nu het hatelijke woord ondergang de gewone volgreeds voltooiën? Werd deze witte zuil alleen opgericht om daar verval op te schrijven! Zult gij het dulden, mijne heeren? Ik weet, gij verdraagt het denkbeeld niet. Welnu dan, de Rederijkerskamer zal bloeien, zoo niet in de veelheid, dan in den ijver harer leden. Wij zullen dien ijver verdubbelen. Wij zullen toonen wat weinigen kunnen, zoo zij veel willen. Wij zullen ons genootschap onafhankelijk verklaren van den weinigen smaak, de geringe geestontwikkeling onzer tijdgenooten. Onzer zij niet die geest van lauwheid, twijfelzucht en jongensachtige speelschheid, welke die der eeuw is. Elke vurige, mannelijke ziel is zij een gruwel. Het strekt tot schande van Hollands jongelingschap, dat te midden van vijfhonderd studenten er schaars en traag gevonden worden, die onze ledige zitplaatsen kunnen of willen innemen. Maar het zou veel schandelijker voor ons zijn, zoo wij de onze niet waardiglijk handhaafden. Welaan dus! Niet getwijfeld aan onze krachten; geene moedeloosheid, geene traagheid, geene verslapping; niet gebeuzeld met ons doel, niet gespot met onze leus, niet gedroomd bij ons vaandel, niet ingeslapen op onze rechtmatige of vermeende lauweren! Het is eene edele en schoone kunst, die wij beoefenen; onze pogingen moeten evenredig zijn aan de grootheid van wat wij ons voorstellen. De naam: Rederijkerskamer voor uiterlijke welsprekendheid zij meer dan de titel van een gezelschap liefhebbers! Niemand onzer, of hij heeft nog veel te leeren, veel te verbeteren; niemand onzer of hij make het zich tot eene ernstige wet!

Neen! haar doel heeft de Kamer ten allen tijde bij uitstek hoog en moeielijk gesteld en met diep ontzag haren eerbied voor de kunst aan den dag gelegd; zij heeft de kunstmatige voordracht van dichtelijke voortbrengselen altijd beschouwd als eene der meest benijdenswaardige gaven, en dit alleen zou reeds eene belangrijke en beminlijke verdienste in haar zijn, zoo zij er bovendien geene andere bezat, welke ieder met ons op prijs zal weten te stellen. Door hare oprichting is eene instelling in het aanzijn geroepen, welke, slechts eenigszins anders gewijzigd, voor de hoogeschool van het grootste belang zou kunnen worden. Moge zij al geene redenaars vormen in den eigen-

lijken zin des woords, zij kweekt toch een aangenaam talent aan, dat geroepen is om op eene smaakvolle wijze in de samenleving op de geestbeschaving der meer bevoorrechte standen te werken, deze eenige neiging in te boezemen tot poëzie en ook in ons gezellig leven iets degelijkers deelgenootschap te doen erlangen dan het holle vermaak, het laffe gewauwel, geginnegap en getrippel, dat er zich met eene zoo onbillijke en gestadige voorliefde op toelegt enkel de zinnen te streelen. Eindelijk biedt zij den studenten, die zij mogelijk terughoudt van laffe, schadelijke en op den duur verdrietelijke uitspanningen, eene ongezochte gelegenheid aan, zich onmerkbaar met de meesterstukken en zodoende tevens met de geschiedenis onzer dichtkunde bekend te maken; zij verfijnt hun smaak, hun gevoel voor poëzie, voedt hun brein, bestuurt, veredelt hunne verbeelding, leert hun, door de gedurige en nauwgezette studie van en omgang met kunstgewrochten, den kunstenaar en de kunst nauwkeuriger beschouwen, juister hoogschatten, zich hoe langer hoe inniger met beide verbroederen en tooit hun geest met bloemen, den naar de behoeften dezer eeuw behoorlijk ontwikkelden man onontbeerlijk. Gelijk Bogaers in zijne uitmuntende prijsvraagbeantwoording zoo overtuigend zegt: — De meesterstukken van den ongebonden stijl, de edele scheppingen van het dichterlijk vernuft, zal men ze op hunne volle waarde zien schatten, de schoone voordracht moet ze plaatsen in het ware, in het gunstige licht. Dan ontdekken wij er voortreffelijkheden in, die wij vroeger niet bespeurden; dan roeren en verrukken zij ons, gelijk ze nog nimmer ons roerden en verrukten. Inderdaad! geen beter commentarius op een treffend vers of prozastuk, dan de volmaakte voorlezing of declamatie er van. Geen zekerder middel om diep in te dringen in den geest des schrijvers, en om al het schoone van het welgeschrevene volkomen te voelen, te genieten en te doen voelen en genieten, dan de studie om het, naar den eisch, voor te dragen, en de wèl uitgevoerde voordracht zelve. Zodoende brengt de kunst der uiterlijke welsprekendheid rijkelijk het hare toe ter verfijning van den smaak, ter uitbreiding van den schoonheidszin en ter aankweeking van het gevoel voor het ware en het goede.

Werd dezen winter de honderdste vergadering der Kamer plechtig gevierd, de vijftigste werd het niet minder. Zij viel op den 8sten November 1837. Men had besloten bij die gelegenheid een luisterrijk festijn aan te leggen en daartoe al de Eereleden, in de verschillende steden en dorpen des vaderlands verstrooid, opgeroepen. Op de naastvoorgaande bijeenkomst waren echter nog eenige bepalingen en mededeelingen noodzakelijk, tot welke men, na den afloop der werkzaamheden, overging. Onder anderen moest het Bestuur, bij monde van den Secretaris, rapport uitbrengen omtrent de ingekomene antwoorden op de brieven van uitnoodiging, den Eereleden toegezonden, waaruit bleek, dat de meesten er zich een feest van maakten zich nog eens in den

schoot eener zoo geliefkoosde Academische instelling, aan den boezem der Muzen, te komen koesteren en met de leden, die hen opgevolgd waren en, met even warme kunstvlucht bezielde, de zoo roemvol gevestigde inrichting handhaafden, aan den gullen, vroolijken disch aan te zitten. Zoo was er ook een brief uit de hofstad ontvangen, welken wij hier der vergetelheid ontrukken.

De in 's-Gravenhage gevestigde Eereden der Rederijkers-kamer voor uiterlijke welsprekendheid binnen Leiden aan den Secretaris dier Kamer.

Der Rederijkren Secretaris,
Die steeds voor zijne vrienden klaar is,
Als zijne hulp wordt ingewacht,
Als ook den zwaaijer van den hamer
Wordt door de Avunculs van de Kamer
De broederlijke groet gebracht.

Gij meldt dat binnen weinig dagen
't Classiek Lugdunum zal gewagen
Van 't vijftigste vergaderingfeest,
't Welk op den burg der Wassenaren
De leên der Kamer zal vergâren
En hen, die 'teenmaal zijn geweest.

Hebt dank, dat gij het hebt geschreven!
Aan ons zal nooit de schandsmet kleven,
Dat de oude geest is uitgedoofd
En, dood voor de inspraak van 't geweten,
Wij 't plechtig woord reeds zijn vergeten,
Door elk bij 't afscheid eens beloofd:

„Elk onzer blijft in 'tharte dragen
De Kamer; haren roem te schragen,
Dit hebben we ons ten plicht gesteld;
't Lugdunum van de Batavieren
Ziet ons door zijne straten zwieren,
Zoodra 't den roem der Kamer geldt.”

't Is feest! Wij komen! Niets gewisser!
De korte Floor en Abram Visscher
En Lau zijn meê daartoe bereid,
En elk der overige vrienden
Heeft ons, zoo hij slechts tijd kan vinden,
Zijn bijzijn plechtig toegezeid.

Ontwaak, mijn lier! Barst los, mijn snaren!
Gij zult na veertiendaag vergâren,
En nu gij de Eereden wacht,
Nu snellen wij te zamen henen
Naar 't kunstweekend Leidsch Athenen,
Waar ruim genot ons tegenlacht.

Men begrijpt lichtelijk, dat de gemoederen door dergelijke rijm-epistels, door de zorgen bovendien, welke de regeling der feestviering medebracht, alsmede die voor de vergadering zelve, welke men eenigszins plechtiger dan gewoonlijk wilde doen plaats grijpen, en door het blijde vooruitzicht van den grooten toevloed van honoraire leden, van wier vernuft en luim men zich het heerlijkste voortooverde, nogal eenigszins opgewonden waren geraakt, zoodat de Voorzitter meende den algemeenen geest, vóór men scheiden zou, niet gepaster te kunnen huldigen dan door eene flesch fijnen wijn te ontbieden en van den Secretaris de pokaal te verzoeken, welke deze terstond in haar mahoniehouten kistje met het bijbehorend sleuteltje voor den Voorzitter nederzette, die wachtte den beker uit zijn kerker te ontslaan tot de gevraagde flesch aangerukt en ontkurkt zou wezen. Zij verscheen. De Voorzitter greep het kistje en nam den sleutel; maar, helaas! het eerste wilde den laatste niet langer gehoorzamen en, of de sleutel zich al links en rechts in het gat wendde, het kistje bleef halsstarrig gesloten. De Voorzitter riep den Secretaris te hulp, die bij nader onderzoek beleed, dat de sleutel hem onbekend, dat het een vreemde sleutel was. De Jan, die Hanswyck genaamd werd, moest binnen staan, maar Hanswyck wist van niets. Alle mogelijke navorschingen werden in het werk gesteld, alle middelen beproefd. Vergeefs!

— Laat ons het kistje dan maar opensteken! sprak de Voorzitter, die zijn geduld verloor.

Toen leende een der Leden een dolkje, dat hij gewoon was aan een zijden lint onder zijn vest te dragen; de Voorzitter bracht het voorzichtig tusschen de reet van het kistje in de nabijheid van het slot, wong toen, en open sprong het.

— Bravo! Hoezee!

Smoot dien vreugdekreet! Neen! veeleer helaas! helaas drie- en duizendwerf! De pokaal, dat pronkjuweel, het geschenk van hem, dien de oprichters der Kamer tot hun Voorzitter gekozen hadden, het kostelijke glas, dat steeds zoo hartelijk en trouw lief en leed met de Kamer gedeeld had en nooit achter was gebleven, waar het om vreugde en dartelheid te doen was geweest, het lag gebroken in de met groen laken zoo zorgvuldig gevoerde bewaarplaats!

— De pokaal is kapot, meneeren!

Al de Rederijkers verbleekten, sprongen op, drongen zich om den Voorzitter: het was maar al te waar!

— Mijne heeren! gij ziet het, ging de Voorzitter voort, onze edele vriend is niet meer. Een geheimzinnige, een dichterlijke dood, een uiteinde, de pokaal der Rederijkerskamer waard, nam hem weg. Maar zullen wij nu zijne asch, als ware het de mantel van Bivalva, de vier winden of wel de harde klinkers dezer binnenplaats prijsgeven? Neen, voorwaar! dat zij verre! Rederijkers schuwen de ondankbaarheid. Bij Apollo! daartoe bewees dit glas der Kamer te veel diensten,

daartoe leende het te veel glans aan hare feesten, daartoe dronken wij te veel geestigheid, geestdrift en glorie uit den buik er van dan dat wij die heilige overblijfselen verachtelijk weg zouden werpen. Rederijkers! ik stel voor onze pokaal eene eervolle begrafenis te bereiden.

Een luid gejuich en handgeklap bezegelden dezen recht koddigen inval. Nu beval de Voorzitter, dat er gebeld zou worden. De Jan, die Hanswyck genaamd werd, trad weder binnen. Nogmaals werd er een scherp verhoor over hem ingesteld, men dreigde zelfs met de pijnbank, ja, noodigde hem uit om zich even te laten ophangen, zoo hij de waarheid niet oogenblikkelijk bekende; doch vruchteloos! zijn mond bleef stom. Toen bleek het duidelijk genoeg, dat deze zaak door het noodlot bestemd was voor eeuwig met een sluier omhuld te blijven, welken men het nu ook zonde oordeelde op te willen lichten, waarom de Voorzitter op bedrukten, doch zachtmoedigen toon zeide:

— Als dat zoo is, haal ons dan een bidder.

Hanswyck aarzelde. De Voorzitter bleef er echter ten ernstigste op aandringen. Toen Hanswyck zag, dat geene zijner uitvluchten baatte, nam hij een kort, maar heldhaftig besluit en onderstond zich te vragen of hij zelf niet voor bidder gebruikt kon worden. Dit vliegertje ging op, en Hanswyck werd voor dezen avond aangesteld tot ongepatenteerd bidder en doodgraver der Kamer.

— Haal eene spa en volg de heeren!

Toen nam elk Rederijker eene toorts in de hand, in den vorm eener vetkaars op een kandelaar, en ze begaven zich de statige trappen op en herbaalden driemaal den omgang om den trans van den Burg en wierpen een blik van welbehagen over de zwarte, hier en daar grillig verlichte stad, welke omlaag om hen sliep, en op den goeden Pauw, wiens Argusoogen nog waakten. Het jongste lid droeg het lijk. Hanswyck met de spa besloot den optocht. Eindelijk hield hij stil. Er werd dadelijk eene commissie benoemd, ten einde, volgens de wetten der onbedrieglijke meetkunde, het juiste middelpunt te vinden van het rondste gebouw der bekende wereld, terwijl onder deze hoogst gewichtige bezigheid, het droevige lied omhoogklonk:

Ach! 't pokaaltje is gestorven,
Slechts een viertal jaartjes oud!
'k Zag 't kapot in 't kistje liggen,
Ach! wat was 't pokaaltje koud!
Lap het maar, als je kan! lap het maar, als je kan!
Loerisje, Loerisje!...

De commissie. — Rederijkers! het juiste middelpunt is gevonden. De Voorzitter met eene holle stem. — Dan is het oogenblik daar. Op de plek genaderd, sloeg men een kring en zette de kaarsen voor zich neder op den grond.

— Hanswyck, doe je plicht!

Toen dolf Hanswyck een kuil. Het jongste lid legde er de scher-

ven in neder. Er heerschte eene aandoenlijke stilte. Ieder Rederijker wierp een schop aarde op het lijk. Daarop trad de Voorzitter voorwaarts naar het graf en sprak voor de vuist een lijkzang uit, die allen tot in hunne ingewanden roerde en, alsof het een redelijk wezen ware, op twee rijmen voortwandelde. Vervolgens zwoeren al de aanwezigen den plechtigen eed, dat zij in het vervolg der tijden nooit eene pokaal aan de lippen zouden brengen, zonder vooraf in bedevaart naar de rustplaats van de verloren lievelinge te zijn getogen. Eindelijk stelden de voormalige en de tegenwoordige Secretaris voor, op hunne kosten een gedenkteeken op de groeve van den beker te doen oprichten, hetwelk zij zich voorstelden over veertien dagen, bij gelegenheid van de vijftigste vergadering, op de doeltreffendste en ongewoonste wijze in te wijden. Een luid hoezee kondigde aan, hoe gelukkig dit voorstel ter voortzetting van de grap was bevonden, waarop elk zijne kaars weder in de hand vatte en, even langzaam als hij was opgestegen, onder het gezang van:

Ne pleurons pas sur le trépas du brave,
Chantons plutôt son immoralité!

de hooge trappen weder afdaalde.

In de Burgzaal teruggekeerd, vonden de Rederijkers — door wiens bestelling kwam niemand ooit ter ooren — de lampen op half licht gedraaid en midden in het vertrek de lange tafel overdekt met een wit laken, waarop niets stond dan zooveel borden als er personen tegenwoordig waren. Op elk bord lag één gebakken aardappel en één gebraden ui; voor elk bord stond een glaasje klare Schiedammer. Het was het lijkmaal van de pokaal.

Na veertien dagen brak de groote dag aan of liever daalde de plechtige avond. De vergadering was talrijk. Negen Eereleden waren verschenen. Met de Rederijkers was men juist twintig. Allen brandden van inwendig genoeg. De deur was in hare geheele lengte en breedte met volgend reusachtig programma bedekt.

PROGRAMMA

DER VIJFTIGSTE VERGADERING

VAN

DE REDERIJERSKAMER VOOR UITERLIJKE WELSPREKENDHEID.

-
1. Het openen der vergadering zal door een kanonschot worden bekend gemaakt.
 2. Men zal overgaan tot het niet-lezen der Notulen en tot het niet-inzamelen der Contributiën.

3. De gewone recieten zullen plaats hebben.
4. De eerste pauze wordt door een kanonschot aangekondigd.
5. De heropening der vergadering wordt door een kanonschot aangekondigd.
6. De Voorzitter zal de honoraire leden uitnoodigen tot het leveren van bijdragen.
7.
8. De tweede pauze wordt door een kanonschot aangekondigd.
9. Men gaat over tot de inwijding van het monument.
10. Regeling van den trein.
 - a. Twee fakkeldragers.
 - b. Twee bidders.
 - c. Een corps muzikanten.
 - d. De bewindvoerende Voorzitter der Kamer.
 - e. De respectieve bewindnedergelegdhebbende Voorzitteren der Kamer.
 - f. De twee afgetredene Geheimschrijveren der Kamer.
 - g. De twee afgetredene Schatbewaarderen der Kamer.
 - h. De Geheimschrijver en de Schatbewaarder.
 - i. De overige Dignitarissen der Kamer.
 - k. De afwezige Dignitarissen der Kamer.
 - l. De honoraire leden der Kamer naar rang van ancienneteit.
 - m. De leden der Kamer naar rang van ancienneteit.
11. De trein zal, onder observantie van allen ernst en stilte, zich begeeven:
 - a. Uit de vergaderzaal.
 - b. Door de gang.
 - c. Over de plaats, latende ter rechterhand den ombankten lindeboom.
 - d. Langs de trappen, slaande ter rechterzijde in naar den omgang van het rondste gebouw der bekende wereld.
 - e. De trein zal op hetzelfde punt nederdalen.
 - f. De trein begeeft zich naar het graf der pokaal, waar men zich in een kring schaart.
 - g. De bewindvoerende Voorzitter heft eene expresselijk daartoe vervaardigde Cantate aan, waarmede al de leden instemmen.
12. Onthuldiging der gedenkzuil.
13. Elk lid weent drie tranen op de gedenkzuil.
14. De trein zal zich in dezelfde orde en langs denzelfden weg naar de vergaderzaal terugbegeeven, met dien verstande, dat men op de plaats den ombankten lindeboom weder ter rechterzijde zal laten
15. Van het begin van den optocht tot aan de terugkomst der Rederijkers in hunne vergaderzaal zal er van minuut tot minuut een kanonschot worden gelost.
16. Verkwikking der Rederijkers.

Na den afloop der gewone werkzaamheden, die even nauwgezet en met meer vuur en inspanning dan ooit, wegens de tegenwoordigheid van zoovele Eereleden, waardoor ieders eerezucht zich gestreeld en geprikkeld gevoelde, vervuld werden, stelde de Voorzitter eene korte pauze in, na welke de uitgenoodigde Eereleden den luister van het feest verhoogden, door de Kamer op hunne gaven te vergasten, daardoor een nieuw bewijs gevende van hun onverflauwdén ijver voor de kunst en hunne bestendige, onvermoeide, loffelijke volharding. Nogmaals werd eene pauze ingesteld. De werkzaamheden waren afgevoerd.

De Rederijkers schaarden zich toen in de volgens het programma bevolene orde. Twee vuiliken met fakkels, oppassers van oppassers, liepen op scheeve hakken vooruit. Even zooveel voor deze treurige plechtigheid expresselijk vervaardigde kiklieden in vol kostuum volgden. Op hen volgde een jongen, die op eene viool kraste, en een ander met een fluitje, welke laatstgenoemde tevens sterk aan krepelgang leed en boven de rol van corps muzikanten, hetwelk hij met zijn maat geroepen was voor te stellen, nog die van treurpaard op zich had genomen, hoewel men nochtans niet vernomen had, dat de pokaal ooit te paard had gezeten. De bewindvoerende Voorzitter der Kamer droeg voor op zijne muts eene fazantenvlerk, op een vorig promotiemaal geroofd. De bewindnedergelegde Voorzitteren waren met groote bliken sterren op hunne rokken voorzien, waar hunne namen: Bernardus I en Nicolaüs I, cirkelwijze in prijkten. De Dignitarissen en leden, die in de onderscheidene inlijvingsgenootschappen van dien tijd, alias senaten, zitting hadden, hadden zich bij deze statelijke plechtigheid met al hunne ordeteekens behangen. De Geheimschrijver der Kamer, die de lijkrede zou houden, droeg een wijden mantel met opgeslagen kraag, die op den grond sleepte, de fluweelen voering uit achtbaarheid naar buiten, het gewaad van onder tot boven toegeknoopt, uit welks nauwe armspleten slechts zijne handen bij groote gelegenheden te voorschijn kwamen, en had een klein, laag petje zonder klep op drie haren. Aldus begaf de stoet zich voor- en opwaarts. Het volle orkest speelde, *adagio*: — Ach, mein lieber Augustyn! De knecht met de test en de sissers hield stand op de plaats en loste van minuut tot minuut het kanonschot. Eerst deed men weder een drievoudigen ommegang om de tinnen van den Burg, daalde vervolgens neder naar het plantsoen... Maar waarom schrikt gij? Is het misschien om die witte gedaante? Stelt u gerust! het is het laken, dat over het gedenkteeke hangt. Men schaaft zich in een kring om het juiste middelpunt en heft een Iovivat aan. Daarop treedt de Geheimschrijver naar voren, bijgelicht door de twee fakkeldragers, haalt door een der spleten van zijn mantel de redevoering voor den dag, geschreven op een stuk bordpapier, dat in den vorm van eene pokaal is geknipt en opgesierd met rouwranden, rouw-

strikken, zwarte ouwels, doodshoofden met gekruiste beenderen, en leest ernstig en slepend:

— Zeer bedroefde, alom vereerde Rederijkers! volvoerd is de treurige plicht, welken wij voor een paar weken op ons namen, bevredigd de schim van onzen beker, zijn roem vereeuwigd.

Na dezen eersten volzin sloeg de spreker den sluier weg van het gedenkteeken. Het was eene houten pyramide, vier voeten hoog, met onderscheidene kleuren gemarmerd en prijkende van boven met een wit beschilderden beker. Op het voetstuk stond tot grafschrift: *fortuna vitrea est; dum, cum splendet, frangitur*. Het geleek een honden- of kattenmonument. Toch kon het in zijne soort niet fraaier uitgedacht en uitgevoerd zijn geworden. Terwijl ieder zich in zijne bewondering toegaf, ging de Schatbewaarder rond ter inzameling van de drie tranen, welke ieder Rederijker verplicht was op het gedenkteeken te plengen.

— Verschiet ze maar! riep er een, ik heb ze niet bij me.

De spreker ging voort.

— Daar verrijst het beeld der uit bros kristal gesnedene pokaal, uit carrarisch marmer gehouden en op een voetstuk harer waardig, plechtig en verheven voor uw oog, en de dauw der aarde wordt geestrijk in haren kelk, en als de vogelen des hemels er uit drinken, zwieren en gieren zij begoocheld en dartel door de lucht, nooit gehoorde zangen slakende. Deze lauwertak — er een van onder zijn mantel van daan halende en er den houten beker mede omkransende — bekrone hare goede werken en hange er het zegel der algemeene goedkeuring aan. Welk een tooneel, toen de schim der zalige pokaal, door duizenden in zegepraal gedragen, uit de boot des helschen schuitenvoerders geheven werd! Allen waren door Bacchus bezielde. Caron lag bewusteloos ter neder; de riemen ontzegen de meesterhand; Pluto zonk Proserpina met nooit gekenden gloed in den arm; de drie rechters waren verteederd. Eere der dierbare, wier beeltenis de aarde met nieuw gezang, wier schim de velden des doods met ongewacht gezelschap verwondert! Der assche van het voorwerp, dat ons zoo dikwerf aanvuurde en moed insprak, waaruit wij dichterlijke bezieling, geestdrift, onsterfelijkheid dronken, hebben wij alzoo eene gedenkzuil en driemaal twintig tranen gewijd. Ja, deze gedenkzuil herinnert, dat in deze groeve sluimert de pokaal der Rederijkerskamer voor uiterlijke wel sprekendheid binnen Leiden; een beker, welke hoogmoediger schitterde, naarmate edeler druivenbloed in zijne gewelfde lendenen schuimde, een glas, dat de ontgloeier, de aanstoker was van onze taal, zoowel als van onzen geest; zij herinnert, dat de Rederijkerskamer ware verdiensten weet hoog te schatten en te beloonen, en dat eeuwen, wat zeg ik? dat Rederijkerskamers zullen voorbijgaan, terwijl de lof van de pokaal der Rederijkerskamer nooit zal ophouden op duizender lippen te zweven. Helaas! dat het haar niet mocht

vergund zijn te sneven op het bed van eer, maar dat zij door een aanval van beroerte moest worden weggerukt in den bloei harer jaren, terwijl zij zachtkens uitrustte van haren arbeid! Dit grafgesticht, broeders! vermaant ons het pad te volgen, eenmaal door dit glas betreden. Bedroefde groote mannen! laat ons onzen grootsten roem daarin stellen, dat wij gelijk worden aan dezen grooten ontslapene en geen oogenblik verzuimen zooveel druivennat te verzwelgen, dat de menigte, welke ons vergelijkt, niet bij pokalen, het ware te luttel, maar bij vaten en okshoofden, eene te zwakke uitdrukking bezigt. Dan eerst zullen wij, o roemvol bestaan! er met zekerheid op mogen rekenen eenmaal dezelfde hulde te ontvangen, welke thans dezen ver-eeuwigen beker te beurt valt. Ziet! reeds is het aanwezig, het kristal, ter bereiking van zoo edel een doel gevorderd! Phenix, gij verrijst uit uwe asch!

De respectieve bewindnedergelegdhebbende Voorzitteren der Kamer haalden, onder het uitspreken der laatste woorden, eene allerprachtigste pokaal te voorschijn, die zij, Joost weet hoe en waar, tot nu verstoep hadden gehouden en ten geschenke voor de Kamer bestemden.

— Het heilige zij deze vreedzame aard, het droef verleden der vergetelheid toevertrouwd, en roepen wij uit over deze laatste rustplaats van onzen geliefden drinkbeker als de heraut over het overschot der vorsten: — De beker is gestorven! Leve de beker!

— Leve de beker! klonk het als uit één mond, en onder een vroolijk *gaudeamus igitur* begaf men zich weder naar de zaal, waar een rijke dish de Rederijkers wachtte, waaraan men de uren van den nacht in gulle vroolijkheid en kout wegdrank en niet scheidde voor het licht aan den hemel stond en de nieuwe pokaal na een talloos tal wijnplengingen door elk Rederijker in het bijzonder herhaalde malen was ingewijd.

Maar hoe snel moest de onschuldige jokkernij van dezen avond, een genoeg, dat Rekerijkers alleen aldus genieten konden, worden bedorven! Hooren wij het verslag van den Secretaris: — Een barbaar, door den drank bedwemd, aan zijne vernielingzucht gehoor gevende, niet in staat de hooge bedoelingen te vatten, waarmede het gedenkteeken was opgericht, verwoestte het. Groot was de verontwaardiging der Rederijkers, en reeds bereidden zij zich de vernieling van het monument op eene geduchte wijze te straffen, toen een brief van het Collegium omnium in Belgio senatum supremum hun het leedwezen daarvan over hetgeen op eene partij door hetzelfde gegeven, gebeurd was, te kennen gaf en aanbod een nieuw gedenkteeken op te richten. De Rederijkers sloegen dit aanbod echter van de hand en richtten hunne pokaal een duurzamer gedenkteeken in hunne harten op.

Nadat de Kamer over al de vooroordeelen, welke haar in den beginne uit den aard der zaak en wegens de zonderlinge stelling harer

oprichters tegenover het Corps in den weg stonden, had gezegevierd, moest haar de eenige belediging, welke zij ooit te verdragen had, worden aangedaan door een medebroeder en worden toegelaten, dat men ze haar aandeed op eene partij, gegeven door het bestuur, dat het studentencorps toenmaals officieel vertegenwoordigde. Daden van dergelijken aard hebben het esprit de corps dan ook vermoord. Dronkenschap is geene verschooning. Een student, zij het dan ook een Barbaar — te weten een jongeling uit den zoogenaamden Achterhoek, eene Type, waarvoor wij den Secretaris dank weten — moest ontzag hebben voor wat door studenten is gedaan of gewrocht. Een student in huis was voorheen zoogoed als een ooievaar op het dak. Die tijden zijn, helaas! voorbij. Doch geen nood! waar de jeugd te zamen dringt, kan niets verloren blijven. Al plast en slaat men in het water, de stroom hereenigt zich terstond. De broederschap zal even levendig en prikkelbaar terugkeeren, anders gewijzigd, zooals de tijden het aanwijzen, maar van grondstof dezelfde: het ligt in de wet der natuur.

— Welk eene sombere bespotting van den dood! spreekt de verstandige; waarom die droeve schaduw over dat Jan-Klaassenspel, waarom dien treurtoon in dat bellengerammel van den narrenstok gemengd, waarom het rouwkleed tot hansworstenpak herschepen?

— En waart gijlieden dan zóó gelukkig, dat gij dat zwaard van Damocles, hetwelk dreigend boven uw hoofd hangt en u morgen kan nedervellen, kondet vergeten! roept gelijktijdig een wijsgeer, wien de dood een zwaard van Damocles is.

Wij laten Shakespeare antwoorden.

We were, fair queen,
 Twelve lads, that thought there was no more behind,
 But such a day to morrow as to day,
 And to be boy eternal.
 We were as twinn'd lambs, that did frisk i' the sun
 And bleat the one at the other: what we chang'd,
 Was innocence for innocence; we knew not
 The doctrine of ill-doing, no, nor dream'd
 That any did: had we pursu'd that life,
 And our weak spirits ne'er been higher rear'd,
 With stronger blood, we should have answer'd heaven
 Boldly: not guilty.

Alzoo hebben wij ons best gedaan den geest te schetsen, welke de hoofdcharaktertrek der Rederijkerskamer was. Tegenwoordig is diezelfde geest, in haren boezem nog altijd levendig, algemeen en die van het studentencorps geworden. Blufften de Rederijkers in hunne luim, dat zij groote mannen waren, ontegenzegglijk waren zij het Aca-

demisch in dien zin, dat zij hun tijd vooruit waren en de vroegere dagen der Kamer zich vasthechten aan eene latere orde van zaken. Vandaar wellicht een groot gedeelte van den afkeer, welken men de Kamer in den eersten tijd van haar bestaan betoonde. Thans heeft zich haar invloed uitgebreid en gevestigd; humaniteit heeft zij bevorderd, beschaafde vormen ontwikkeld, zin voor poëzie aangemoedigd, commilitones talenten van commilitones leeren huldigen, literarische scherts in het aanzijn geroepen. Eere der Rederijkerskamer!

SEMPRE CRESCENDO.

— Ik ging juist naar je toe, spreekt August half buiten adem den Student-Toonkunstenaar Van Vliezen aan, die met niet weinig gewichtigheid in de bewegingen en snelheid in de voeten zich naar de Stads-Gehoorzaal rept; heb je al iemand geïntroduceerd?

Nu wete men, dat de Student-Toonkunstenaar Van Vliezen dezen avond, zijnde die van Woensdag, op het veertiendaagsche concert van het Academische Muziekgezelschap *Sempre Crescendo* eene obligaatpartij zal vervullen op de viool en August, om niet langer, gelijk hij voorgeeft, in de verleiding te komen een avond te verliezen, maar eigenlijk, ten einde de Contributie te bezuinigen, in den loop van het verstreken jaar voor zijn Buitengewoon-Lidmaatschap bedankt heeft.

— Neen! ga maar mee! is het korte antwoord, en weldra zit August, krachtens Hoofdstuk I, § c, Art. 3 van de Wetten voor het Gezelschap, in de nog vrij ledige zaal op eene canapé tegen den wand van zijne angstige haast uit te blazen en staat zijn naam te prijken in het Gastenboek naast dien van zijn waardigen vriend Van Vliezen, die zich terstond na de inschrijving naar de kleine Gehoorzaal heeft weggemaakt, uit vrees van, door over den bepaalden tijd te verschijnen, in plaats van de boete, een gedeelte der Vergadering mis te loopen.

Langzamerhand wordt het voller in de zaal en treden de Muzenzonen binnen, weinigen alleen, minder nog, of zij moesten — daar zijn er — op een dubbeltje zien, met jassen en mantels aan, schuiven de rijen stoelen door, de tafeltjes, met pijpen en komfoortjes voorzien, langs en nemen plaats. Het gebrom vermeerderd. Nieuwsgierigheid drijft velen bij de eerste schreden naar den linkerhoek, alwaar, op

een rond tafeltje, in de nabijheid van een inktkoker en een tweetal pennen, het Gastenboek ligt, dat, als de gouden appels van den Hesperidentuin, door draken, in den tooi van Commissarissen, bewaakt wordt, wier vorschende blik, door een scherpzinnig herinneringsvermogen bijgestaan, oppast en uitvindt, of er ook wellicht onder de geïntroduceerden zijn, die reeds voor eene tweede maal, gedurende den laatsten driemaandelijkschen termijn, een concertavond met hunne tegenwoordigheid vereeren.

Niet dat het Gezelschap, door een dergelijk schijnbaar bekrompen verbod- en afsluitingstelsel, anderen wil afschrikken en versteken van het genoeg zijne werkzaamheden bij te wonen; doch reeds is het, wegens de beperktheid van het lokaal, genoodzaakt geweest een besluit te nemen, volgens hetwelk het getal der Buitengewone leden dat van tweehonderd niet mag te boven gaan, zou men zich niet dooddringen en de benauwdheid voor de heeren van het orkest volstrekt ondraaglijk worden; hoeveel te meer dan heeft het niet, bij eene bepaling, door welke de stoffelijke belangen zoozeer voor het aangename der bijeenkomsten zwichtten, moeten bedacht zijn op een maatregel, welke den toeloop, dien het introduceeren veroorzaken kon, verminderde. Want daar, gelijk wij reeds de vrijheid namen aan te merken, wie te Leiden verkiest te wonen zich een weinig behelpen moet — zoo moet men er zich ook die voor weinige jaren verrezene Stads-Gehoorzaal laten welgevalen, in wier plan de bouwmeester — meester! — en de ontzettend achtbaren, die het goedkeurden, zich schijnen beijverd te hebben al de gebreken, in een dusdanig gewrocht denkbaar, te vereenigen. Eene zaal, zonder voorvertrek; eene pijpenla, wier lage zoldering de aanwezigen op de schouders dreigt te zakken; eene zaal bovendien, rondom en overal wit gepleisterd, geene pleister op de wond, voorwaar! maar desnietteenstaande eene dans-, eene concert-, eene spreekzaal; eene danszaal, binnen welke door gangen, openslaande deuren en onvoegzame binnenplaatsen, bij gebrek aan lucht, al de tochten van den winter dringen en uit de reten van wier vloer een afzichtelijk stof van kalk en puin opdwarrelt, hetwelk de toisels, de kapsels, de boezems der dames bedekt, de rokken der heeren bepoeiert, de handschoenen van beiden besmet, allen den adem beneemt; eene concertzaal, waar de toon in zijne bliksemsnelle vaart tegen de kalken wanden terugslaat; eene spreekzaal, waar de alle verbeelding te boven gaande benauwdheid den redenaar afmat en de toehoorders bedwelmt en ontstemt; eene zaal, in één woord, Leiden, benevens den goeden smaak en het fijne doorzicht van die haar stichtten, overwaardig.

Hier en daar zitten eenige Leidenaars verspreid, voor het grootste gedeelte leden van het burger muziek-gezelschap *Musis sacrum*, van tijd tot tijd een enkel hoogleeraar, een enkel officier, doorgaans een paar *Medicinae* doctoren, academische lijfstukken.

Het meesterstuk is volgepropt. Robert, de alknecht, deelt de partijen om. Het is halfzeven geslagen, de Werkende Leden bezetten het orkest; de twee vleugels der ingangdeur er tegenover worden gesloten, het ebbenhouten stokje des q. q. op steen gebrachten Wetrens geeft het teeken, alles zwijgt, de instrumenten barsten los.

Voor nog de kweekelingen der Leidsche hoogeschool er zich, in navolging zeker der Duitsche universiteiten, op waren gaan toeleggen zich door uiterlijke teekenen, met name door het dragen van verschillend gekleurde petten, zichtbaar en bepaald tot clubs te organiseren — het jammervolste verschijnsel, dat zich misschien ooit onder hen vertoond heeft — kon reeds de stille opmerker het best op *Sempre* de onderlinge betrekkingen en de gewone *conversatie* der Leidsche jongelui onderkennen, alwaar elk zich met de zijnen, meestal op dezelfde plaats, om een tafeltje schaart en een kring sluit, waar zich zelden een vreemde inmengt. Thans valt een en ander van zelf in het oog en behoeft men niet meer naar *Sempre* te gaan om de infimiteiten der *Studiosi* te bespieden.

De Symphonie is ten einde, en reeds wordt het benauwd en ontsteekt de scherpe sigarendamp, welke zich alom verspreidt en de voorwerpen in een grauwen mist dreigt te hullen, Augusts zwakke oogen. Een bedreven pianospeler zet zich voor het klavier. Zijn stuk loopt onder overdrevene toejuichingen af. Een zanger vervangt hem. Een vreeselijk gestamp en gegil neemt den indruk zijner tonen weg. August houdt het niet langer uit. Hij woelt zich door een paar tafeltjes, eenige bezette stoelen en drommen jongelui heen, die geene plaats hebben kunnen vinden, nadert weldra, zonder verdere wederwaardigheden dan de zicht-, zoo niet verstaanbare ontevredenheid van die hij lastig viel jegens zich te hebben opgewekt, het tegen de deur hangende programma en ontdekt tot zijne groote smart, dat zijn vriend Van Vliezen eerst na de pauze speelt. Hij wil weg, maar wordt door eenige binnenkomende heeren teruggedrongen. Intusschen begint het laatste obligaat. Uit vreeze voor meer gestommel en op stille vermaning van een der Commissarissen bij het ronde tafeltje, blijft hij nog. De finale van de Symphonie jaagt velen op de straat. Er komt lucht, en binnen weinige oogenblikken is het pauze. Nu rukken zij allen uit, Bolus voorbij, die aan de deur, met zijne trommel op een stoel naast hem, de wacht houdt, vervullen, als waren het Borgers Leidsche wevers, de Breestraat met gedruis en laten, in den werkelijken zin, violen zorgen, terwijl zich in de groote zaal eenige groepjes opgewondene liefhebbers en dolle melomanen vormen, waarbij zich enkele jongens van smaak voegen, met wie het zeer mogelijk is een prettig gesprek aan te knoopen en een aangenaam half uurtje door te brengen.

Doch de zaal loopt weder vol, Robert verschijnt weder met partijen op het orkest, de leden klimmen het trapje weder op, de gesteendrukte directeur verheft zich weder in zijne qualiteit, en het Iovivat van

Sempre, het gezelschap, voor vol orkest bewerkt, door den verdienstelijken Le Lièvre opgedragen, gaat, uitbundig begroet, de Ouverture vooraf.

Herinnert gij u nog, jeugdige broeders aan het Leidsche Athene! wier lange haren, van achter nederdalende over den kraag uws fulpen gewaads, in den wind golven, glad gestreken langs uw voorhoofd, links en rechts, volgens het spoor uwer onberispelijke scheiding, dat dagelijksche struikelblok, die dagelijksche ergernis, die dagelijksche wanhoop, die telken etmale terugkeerende foltering, dwang en teleurstelling; herinnert gij u, ridderknapige platkopjes van thans! dat er een tijd was, toen de mode kuiven eischte, dat het stugge haar langs de slapen naar voren werd gebracht en de ooren bloot werden gedragen, dat in den hals het haar niet dan ter hoogte van stoppelen gedooft werd, dat voor uwe diergaarde geen pad hoegenaamd over den schedel was aangelegd, en de heeren, bij het binnenkomen van een vertrek en het lichten van den hoed, de helft hunner tien geboden in het dichte haarwoud staken en met herhaalde drift tegen de lokken in rameiden, opdat zich de pracht er van des te wilder zou verheffen en des te schitterender uitblinken? Maar die tijden zijn lang voorbij. Dat was in den eersten beginne van Sempres bestaan, in de dagen des strijds, bij het leggen der grondslagen, toen het getal van Werkende en Buitengewone leden nog zwak was en de middelen weinig toereikend mochten heeten. Ja, toen mocht inderdaad, bij het eerbiedig afnemen der petten op het hooren des geliefden lieds, ieder, die het wèl met de instelling meende, veilig met de handen in het haar zitten; thans zijn die dagen van angst voor de instandhouding des gezelschaps voorbij, Sempre heeft zich door alle moeielijkheden, door alle aanvallen van naijver en tweedracht, roemvol, ongeschonden heengeworsteld; Sempre is er sedert lang bovenop, het staat in vollen bloei, de meening sloeg vriendelijk om ten voordeele des Gezelschaps, en die thans, op de galerij gezeten, het studentenlied hoort aanheffen, aanschouwt zoovele handen als toehoorders, die met een zachte palm langs het ontbloote voorhoofd strijken, om er als het ware alle zorgen van af te veegen en de poëzie der lucht, gelijk Hasebroek de toonkunst noemt, met volle teugen te kunnen genieten.

Het is onuitstaanbaar benauwd. Is het nog mogelijk te zingen? De toehoorders gelijken schimmen in den sigarenwalm, het orkest is nauwelijks zichtbaar. Hoe wenscht August de lange pijpen terug? Die nu eindelijk volgt, is gelukkig Van Vliezen. De knechts zwieren in de verpoozingen tusschen de stukken door de stoelen heen en weder, met flesschen wijn, gevulde bierglazen en ledige kelkjes. De zaal is veel voller dan zij in den vooravond was. De theebezoeken bij de hoogleeraren zijn afgeloopen, en telkens laat een knecht, door eene hinderlijk piepende reet van de deur, een Muzenzoon binnenknijpen, die zijn werk af heeft en zijn vriend, met of bij wien hij den overigen tijd na

het concert zal doorbrengen, volgens afspraak, op Sempres Crescendo komt vinden, op welk geluid de geheele vergadering, want zoover schijnt de almacht der kunst, die steden bouwde en tijgers temde, heden niet te kunnen reiken, het hoofd omwendt, ten einde hare — hare nietigste! — nieuwsgierigheid te bevredigen.

Onder de bij het eindigen der pauze ingekomenen behoort een jonkman, die aan tafel, bij gelegenheid van een volbracht Candidaats van een der dischgenooten, menig glaasje te veel doodsloeg en vervolgens in De Pauw in likeurtjes heeft doorgewerkt. Onopgemerkt sloop hij de zaal binnen, en langen tijd snoerden hem eenige vrienden den mond. Onder het obligaat van Van Vliezen, dat eindelijk tot groot genoegen van August, wiens oogen traanden en wiens keel in vuur stond, een begin had genomen, was het evenwel onmogelijk hem langer bedaard te houden.

— Bravo! bravo!

Een der vrienden. — Zwijg, kerel!

— Eene flesch!

Een ander der vrienden. — Wees dan toch een oogenblik stil, beoerde vent!

Opstaande en zeer luid tot den obligatist, terwijl er in de handen wordt geklapt:

— Op die passasie
Drink ik een glasje.

Al de Commissarissen der Werkende leden. — St! St! St! St!

Al de vrienden. — Zwijg! Zwijg! Zwijg! Zwijg! Zwijg!

Al de Commissarissen der Werkende en der Buitengewone leden te zamen. — St! Stilte! St! Stilte! St! Stilte! St! Stilte!

Speelt Van Vliezen nog? De dronkeman breekt een glas en smijt het voetje met een fikschen vloek luidruchtig tegen den grond. De aandacht der meesten is ad hajos.

Gemompel.

Een van de toehoorders, een melomaan, woedend. — Smijt den kerel de zaal uit!

Een der Commissarissen begeeft zich met een ander op reis naar het schandaal door eene onoplosbare verwarring van ineengemetselde stoelen heen, waarop sommigen geklommen zijn. Geschoffel. De gramschap der Commissarissen stijgt, naarmate zijzelf het rumoer helpen vermeederen, maar zij houden zich goed. Het orkest is — een twee drie vier, een twee drie vier — verontwaardigd en vindt het — een twee drie vier, een twee drie vier — beestachtig en — een twee drie vier, een twee drie vier Het zatte heer vindt er geene schande in den obligatist na te neuriën.

De Commissaris, mezzo voce. — Wees stil!

— Had u iets te zeggen?

Poco agitato. — Dat je stil moest zijn.

De Commissarissen verwijderden zich een weinig. Na eene kunstige variatie met veel vaardigheid uitgevoerd, wordt er levendig in de handen geklapt. De dronkeman fluit op zijne vingers.

Een opgewonden standje uit den hoop. — Zet dien beroerling ampart!

De alt en de bas blikken bliksemend door de zaal. De commissarissen der Buitengewone leden, door de seinen der twee vorigen in het harnas gejaagd, rukken aan.

Tempo di marcia. — Je moet weg.

— Pluk starren!

Diminuendo. — Stil dan!

— Mag ik niet fluiten?

Forte. — Stil!

— Waarom mag ik niet fluiten? Fluiten is ook muziek; je mainteneert zelf fluiten...

De vrienden komen er weder tusschen, maar het wordt hoe langer hoe erger.

— Die kerel kan geen bliksem op zijn fiedel...

Geen antwoord.

Tot een der Commissarissen, die juist niet bekend staat als een sterk violoncellist. — Net zooveel als jij op je bas.

De bassist knoopt een gesprek — *vivace* — al fluisterend met den dronkeman aan, waarin de eerste: — het komt er niet op aan! — verscheidene malen herhaalt en dat eindigt met de voor allen zeer verstaanbaar uitgesprokene woorden:

— Je haält het immers al den donder uit je bas: als het niet waar is, laat ik me hangen!

Waarop de Musicus steigert en hem gebiedend — *con espressione* — het zwijgen oplegt, hetwelk geen ander gevolg heeft dan dat de dronkeman, alsof er niets gebeurde, oogenblikkelijk met eene Joodsche goochelaarstem doordraaft, het komfoortje in de hand nemende:

— En ik zal het je bewijzen, want: steekt het beest een komfoortje tusschen de pooten en maakt hem wijs, dat het een bas is, en het beest zal er geene enkele noot uit kunnen voor den dag brengen!

Nu spat de lang verkropte woede der acht Commissarissen plotseling op eene ontzettende wijze uit alle schuilhoeken huns gemoeds en een *tutti con furore*: — werkt hem er uit! Gooit hem er uit! Er uit! Er uit! — dreunt door de zaal, welk vonnis door een paar Commissarissen, benevens eenige verstoorde liefhebbers en zelfs enkele vrienden, onder de snerpendste kreten van het slachtoffer, dat zich met twee boven zijn hoofd uitgestokene armen tevergeefs verweert, onmiddellijk wordt ten uitvoer gebracht. Hoe kan iemand daarbij nog in de maat blijven!

August had gaarne van de gelegenheid gebruik gemaakt en was midden onder de verwarring ontglipt, doch reeds was de stroom weder

glad en de orde hersteld; deze wellicht opnieuw te storen, durfde hij niet; hij gaf zich over, hoorde Zeiler nog op de fagot poepen en zou juist de hand aan den knop van de piepende deur slaan, toen een zijner kennissen hem overhaalde om eene boterham bij hem te komen eten en tevens, daar het toch haast gedaan was, tot het einde toe te blijven. Hoe dankte hij den hemel, toen de frissche avondlucht weder in zijne opgedroogde longen drong, toen hij weder kleuren en vormen kon onderscheiden en het kristallijn zijner oogen niet langer aan de verschroeiing van den sigarendamp was blootgesteld!

— Ik kom nooit weer op *Sempre*, bromde hij gemelijk, toen hij zich op de levendige Breestraat een kuischen weg door de dartele meiden baande.

— En dat nu om één dronken vent?

— Niets van Van Vliezen te hooren, om wien ik enkel gekomen was! En dan die benauwdheid!..

— Men moet voor de kunst iets overhebben. Waarom rook je óók niet? En 't was immers je begeerte? Op dien bezopen kerel na, was het waarachtig een mooie avond.

Alle welke gegronde redenen August besloot met het refrein:

— Ik kom niet weer op *Sempre*.

Vergeeft, vrienden, leden en vereerders eener vereeniging, welke den geest der hoogeschool en den smaak harer burgers tot de grootste eer strekt! vergeeft eene schilderij, als welke wij van een avond op *Sempre Crescendo* ophingen, en het ongunstige licht, dat wij wellicht op het gezelschap geworpen hebben. Zoo gij er een middel op weet den indruk der muziek, een bespraakte droom, gelijk een onzer dichters haar noemt, in de tale des verstands, helder en zuiver weder te geven en uit de betrekkelijke kracht van dien indruk den bloei van *Sempre* af te leiden en de hoogte aan te wijzen, welke een gezelschap in de kunst heeft bereikt, welks lot, uit zijn Academischen aard, wisselvallig is als een *Dispuut-College*, op- en afgaand in waarde, in luister, in vermaardheid, naar de talenten, naar den ijver van zijn personeel, welks vergaderingen zelfs elke in het bijzonder afhankelijk zijn van een meer of minder gelukkig programma, *Klikspaan* zal zich overtuigd houden den bal misgeslagen te hebben en dat er een beter weg dan hij koos, ware te volgen geweest, om het Concert der Leidsche studenten te doen kennen. Tot zoolang blijft hij bij zijn oorspronkelijk doel en bij zijne eerste meening, dat het nuttiger is in een min of meer dramatisch kleed misbruiken te gispn en belachelijkheden bij te lichten dan te jagen naar eene onvolkomene verkondiging van verdiensten, welke *Sempre* trouwens ten aanzien van het studentencorps niet noodig heeft, terwijl het zelfs op zijne armen- en invitatie-concerten het publiek de duidelijkste blijken geeft van de liefde en den bijval, waarmede de toonkunst in zijn schoot wordt beoefend. Dan verlaat

Sempre de nauwe, lage, gepleisterde zaal op de Breesstraat voor den wel is waar veel ruimeren, doch in een ander opzicht voor zijn doel even ongunstigen Schouwburg. Ten einde een grooter aantal toehoorders te kunnen toelaten, betreft het een lokaal, waar de muziek klinkt als een pijpsteen in een vaderlief, en schenkt der toegestroomde burgerij de aalmoes zijner tonen.

Een gebelgd Leidenaar. — De aalmoes!

Eenmaal was er een tijd — toen de kuiven nog opstaken — dat, wanneer het jeugdige *Sempre Crescendo* een invitatie-concert gaf, de Leidsche Schouwburg een sierlijke salon geleeke. Het orkest was naar achter gebracht, de bak toegelegd en in twee vakken met stoelen gevuld, waarop de welgekleede dames, tot tusschen de kolommen wederzijds van het tooneel, plaats namen. De deur van den bak, welke naar de koffiekamer leidt, en hare wedergade aan de andere zijde waren daardoor voor dien avond opgeheven, en men kwam binnen door het voor deze gelegenheid behoorlijk ingerichte en verlichte amphitheater. Wegens den hoogerden vloer was de verdieping van de zaal lager en gezelliger; de dames in de loges, welke bij gevolg bereikbaar waren, leverden, samensmeltend met de dames beneden, een allerbevalligst overzicht; alles te zamen deed den goeden smaak van het bestuur van *Sempre* eer aan, alles maakte een behaaglijk, levendig, feestelijk geheel, en de muziek klonk niet slechter dan zij thans doet. Heden heeft die weelde uit. Aan de schouwburgzaal wordt voor geen cent meer veranderd. Gelijk verreweg de meeste heeren buiten het bereik der meeste dames staan, zoo zitten ook verreweg de meeste dames buiten het bereik van genen en, alsof het studenten waren, op de harde, vieze banken van den bak, in ongeoorloofde sigarenasch, overblijfsel en getuige van de voorstelling des vorigen avonds; de telkens krakend toevallende en winderig openzwaaiende deuren van de zaal zoowel als van het tooneelorkest, hetwelk ledig en ongebruikt blijft, maken door den onophoudelijken tocht de meisjes aan het bibberen en dwingen de verkleumende zicltjes tot het bergen harer blanke halsjes onder het satijn van gedonsde mantilles of het bont van kronkelende boa's. De koude grijpt haar weldra bij den neus, dien zij rood kleurt, bij de oogen, wien zij tranen ontperst, bij de keel, die als kippevel oppukkelt, en niet zelden gaan zij met de griep in de koets en liggen 's morgens bij den vlierpot te bed. Nu, zonder het naar achter gebrachte orkest, is de zaal te klein, de heeren kunnen heen noch weder, de dames, als haringen opeengepakt, zijn op eenige uitzonderingen na ontoegankelijk, die in de logefuiken in den volstrekten zin; men stikt en men bevriest, men hijgt naar lucht en men huivert; de zaal, aldus bezet, doet eene armzalige en smakelooze uitwerking; de pauze wordt door al deze ongeriefelijkheden voor de dames onuitsprekelijk vervelend en onaangenaam, en niet het minst, wegens den verfoeilijken tabaksmook, welke uit de koffiekamer bij dikke wolken de

concertzaal binnendringt. Voorzeker, de gelukkigsten van allen zijn nog diegenen der heeren, die, vrij willende zijn of zich bij den vreeselijken toeloop buiten het lokaal gesloten ziende, eene toevlucht hebben gezocht op de galerij, waar het wel benauwder, maar in het geheel niet tochtig is, de muziek beter klinkt en zij zich, met hunne kijkglazen gewapend, onopgemerkt kunnen verlustigen in het bange gekrioel der heeren, en beider kunne, de vrouwen in haren bonten tooi, de heeren in hun eentonig zwart laken, zich voordoen als een perk bloeiende hyacinten, in het vierkant door een pad van vette tuinaarde omgeven.

Een werkend lid. — Wat praat je? De Leidenaars komen toch; als het hun niet aanstaat, mogen zij wegblijven!

Klikspaan tot den gebelgden Leidenaar van zoo even. — Zeide ik u niet, dat het eene aalmoes was?

Maar hoe het mogelijk is in zulk een dampkring en un comfort muziek te kunnen en te willen genieten, gaat het verstand te boven. Waarom toch schaft men die zoogenaamde invitatie-concerten, waar men de dames zooveel ongemak laat lijden, geen enkel heer op gesteld is en de leden zelve niet meer mede ophebben, maar niet voor eens en altijd af? Er steekt nut, noch voordeel in: Sempres heeft Buitengewone leden genoeg.

Nu is het maar de vraag, of eenig concert ter wereld nut heeft en of er ooit iemand komt om te luisteren, ja of er daartoe de mogelijkheid bestaat. Een concert! Wat drukt het uit? welke is de bedoeling er van? waarvan is het de beteekenis? Het is de opvoering van algemeen verkrijgbare, voor het meerendeel algemeen bekende muziekstukken van allerlei stijl en kleur, allerlei soort en snit, allerlei gehalte en waarde, hooge en lage, classieke en romantische, geestelijke en wereldsche muziek, voor eene menigte, waarvan negentien twintigsten niet alleen niets begrijpen van de kunst, maar er bovendien noch belang in stellen, noch behagen in scheppen. Eene geleerd bewerkte symphonie wordt door Fransche variatiën op de viool, vervangen op hare beurt door een bravour-aria uit een Italiaansch zangspel en dit weder door een Duitsch concert voor het klavier, in tweeën gehakt; eene ernstige ouverture door oppervlakkige romances opgevolgd. Nog eens! welke meening kan in deze aaneengeschakelde opvoering van onsamenhangende kunstvoortbrengselen liggen, die elkander als zoovele tegenstrijdige kleuren in den geest der toehoorders verdringen? De voorstander zegt: — Om bij het publiek den zin voor toonkunst aan te wakkeren. — Helaas! is hij niet reeds wakker genoeg! Concerten — voegt hij er bij — zijn een beschaafd publiek in deze eeuw eene behoefte. — Juist, daar zit de knoop! De toonkunst is in de mode. Arme kunst, die in de mode is! Om de modezucht in deze muziekeeuw te huldigen, daarom alleen, heilige toonkunst, in de wuffe wereld verdwaald! worden de verhevenste akkoorden der meesters voor de voeten des publieks gesleept, daarom alleen de heerlijkste

compositiën verknipt, verknoeid, uit haar verband gerukt, van hare plaats genomen, losgesneden uit hare lijst. Beethoven, vrouwen zonder hart noemen uwe meesterstukken lief! Weber, mannen zonder tranen noemen uwe verzuchtingen aardig! Händel, Bach, Rameau, Mozart, Glück, Spohr, Cherubini, helden der kunst! schepsels zonder gevoel en gehoor vellen vonnis over uwe scheppingen. Hiervan nu dragen de concerten, hiervan de zoogenaamde muziekfeesten de schuld. Zij hebben de toonkunst verlaagd, zij hebben haar den tijdgeest, den voorbijgaanden smaak, hoe dikwijls wansmaak! den smaak van nuffen en fatten — onverschilligen van den beginne — de nukken van de wispelturige en dwaze menigte onderworpen en de toonkunst tot de eenige kunst genoemd, die verouderd en verschiet als het fatsoen van een kleed of het gebloemde van een vest. Homerus, Virgilius, Dante, Shakespeare, Goethe zullen onvergankelijke teekenen blijven van de verhevenheid des menschelijken scheppingsvermogens; de naam van Apelles en Phidias waait ons met al de frischheid der jeugd uit het oude Griekenland tegen; Raphael, Michel-Angelo, Holbein, Durer, Rembrandt, voor wier bezield paneel, door den vermogenden man met liefde en ontzag getroeteld, de vurige kunstenaar knielt, leven voort in de onvoorwaardelijke bewondering aller geslachten, en het is alsof hemelgeesten het kostbare erfdeel met hunne onbesmette vleugels overschaduwden en waken over het bovenmenschelijke heiligdom. Op die juweelen der edelste, meest omvattende geestbeschaving, op die toonbeelden van zedelijke grootheid houdt, alle eeuwen door, geheel het menschdom met eene gelijke verrukking de blikken gevestigd, staart er zich blind op, duizelt, zwijgt en aanbidt. Alleen de helden der toonkunst, de zonen der zachte, beminnelijke, liefelijke, bloemenstrooiende, sluimerzoete, welluidende Titania, gaan op of onder, naarmate ongeroepen het eischen; der willekeur van onbevoegden staat het vrij, als ware het eene kunst van welke Gods geest geweken was, over de muziek den rechterstaf te zwaaien; Allegri, Palestrina, Stradella zijn namen, die niet meer genoemd, meesters, die niet meer gehoord worden-scheppers, die men niet meer kent, kennen wil, kennen mag, kennen durft.

De muziek is tweeledig: gewijd en ongewijd. De eene behoort de kerk, de andere den schouwburg; de eene Gode, dien zij verheerlijkt, de andere den mensch, wiens hartstochten zij met hare tonen schildert. Wat hebben de ontheiligers gedaan? De Missen, de Oratorio's, de Psalmen hebben zij, alsof ze een tijdverdrijf waren, in de spelen der wereld gebracht; zij hebben de opera's verbrokkeld en stukgeknipt, en daar verheffen zich nu de godgewijde liederen in feestzalen, zonder betrekking of toepassing op de willekeurige gelegenheden, waarbij zij worden uitgevoerd, hoort men Ouvertures, gescheiden van de zangspelen, welker geest zij ademen, koren, welker zin verloren gaat, samspraken zonder aanleiding, slot en verband. Pieneman, wat zoudt

gij zeggen, zoo een paar matrozen, uit uwe voorstelling van De Ruiters dood gesneden, op deze of gene kunstbeschouwing ter tafel werden gebracht? — Maar de kunst, zegt men, de kunst! Een eenig persoon leest wel een tooneelstuk voor in een vertrek, waar . . . — Komt toch met geene kunst aan bij het publiek! speelt dan voor kunstenaars! deze alleen hebben het recht te oordeelen, deze alleen achter de schermen te staan.

Tusschen deze beiden staat eene derde muzieksort: de zuiver instrumentale, de kunst om haar zelve, zich zelve ten doel en door haren ernstigen aard meer overhellende naar de kerkelijke dan naar die van den schouwburg, de Symphonie in één woord, met hare kinderen en hovelingen. Voegt er het Lied bij!

— Zal deze ook niet voor het publiek mogen gebracht worden?

De hemel beware er haar voor! Het is kamermuziek, *Privat-musik*. Waarachtige liefhebbers, mannen van smaak en van hart, ingewijden alleen geldt deze muzieksort iets. Zij behoort uitgelezenen kringen, aandachtigen hoogschatters.

— Ik geloof, dat gij onrechtvaardig wordt. Of zoudt gij het publiek ook den toegang tot het tooneel en de tentoonstelling willen ontzeggen?

Neen, die kunsten staan hooger en spreken te luid tot het verstand. Het publiek ziet er tegen op en durft ze niet aan. Het kan er geen kwaad bij. Maar de muziek is de zwakste. Zij is eene vlinder: de minste onhandige aanraking beschadigt het fijne stof harer vleugels. Hoe! gij zoudt Beethoven, de hoogste uitdrukking dezer instrumentale muziek, den man wiens geheele wezen een korf was van gernisch en harmonie; dien God liefderijk met eene heilige doofheid sloeg, opdat hij niet meer het rumoer der aarde en het krakeel der menschen, maar ongehoorde melodieën zou vernemen, die hem van uit den hoogen hemel tegenzwerfden of als op serafijnenwieken nederdaalde op zijn klavier; hem, wiens wereld eene geestenwereld was van tonen, zich beurtelings op zijn wenk samentrekkend tot de verhevenste akkoorden, beurtelings uiteenstuivend als een heirleger hoorbare sterrenbeelden, van klanken, met wie hij leefde als een vriend, die hij gebood als een vorst, die hij de menschen welluidend verkondigde; dien man zoudt gij aan uwe modepoppen te verslinden geven! Goethe met zijn fijnen vriendenkring om zich heen en tegenover zich de kapel des groothertogs van Saksen-Weimar, die hem op zijn wensch Symphonieën voorspeelt of Quartetten doet hooren, ziedaar het ideaal! Maar niet in eene zaal, waar niemand zelfs gekomen is met het voornemen om den meester te begrijpen. De *airs variés*, de *caprices*, de *potpourris*, kortom de obligaten, kwakzalverijen door technici uitgevoerd en vrij algemeen door of voor dezulken geschreven, met eene *romance* tot zang er achter — zang dient er altijd bij — en een waltz van Strauss tot ouverture vooraf, deze moge het publiek ruimschoots genieten met den beuzelpraat,

waarin deze paarlen doorgaans gevat zijn; deze zijn er juist kost voor, deze eerst muziek naar de mode en naar den laatsten smaak, kruipende en zich met de wanstaltigste vleierij plooiende naar de grillen en invallen er van. Maar eene Mis! maar eene Symphonie! het zou zonde, maar een stuk uit eene opera, het zou jammer wezen. Leven de obligaten en de deunen!

Het scherm is gevallen na het tweede bedrijf van de Lucia. In de loge eener jonge dame treedt een heer, vraagt haar — de gewone vraag — hoe het stuk haar voldaan heeft — bevallen is — en bevreemdt hare nieuwsgierigheid, door haar op eenige der schoonheden van het laatste bedrijf voor te bereiden.

De jonge dame. — Zoodat Lucie alweer zingende sterft?

— Heeft u daar iets tegen, mevrouw?

— Hoe onnatuurlijk! Ik houd veel meer van vaudevilles.

— Het is mogelijk, mevrouw! maar er zijn niet veel vaudevilles, waarin gestorven wordt. Misschien wil u zeggen, dat een treurspel b. v. meer overeenkomt met de behoefte van uw geest dan een stuk, dat enkel zang is.

— Een treurspel? O, neen! dat's affreus vervelend. Eene opera is veel amusanter; maar ik vind het alleen gek, dat de menschen er altijd zingende in moeten sterven, en ik ben verzekerd, dat u er ook zoo over denkt.

— Vergeef mij, mevrouw! dat mijn gevoelen voor dezen keer van het uwe verschilt. Voor mij leeft achter dezen voorhang eene wereld, wier wezens, evenals de vogeltjes, al zingende spreken; zij zijn niet anders gebekt, en als zij sterven, blazen zij natuurlijk ook al zingende den adem uit. Veroordeelt u het dan ook, dat de personen van de treur- en blijspelen in verzen sterven?

— Ja, verzen!.. dat is waar!.. maar dat hoort men zoo niet.

— U zal mij toch wel willen toestemmen, dat het nog veel onredelijker is de personen beurtelings te laten zingen en spreken, zooals in het basterdgenre, dat men opéra-comique noemt.

— Hé, waarom? dat vind ik wel aardig, als 't zoo eens afwisselt.

— Ja, maar, mevrouw! het is onmogelijk. Toets de kunst, ik geef het toe, zoo weinig mogelijk aan de wezenlijkheid, maar bedenk tevens dat er toch altijd eên verstandelijk beginsel bestaan blijft, hetwelk de kunstenaar nooit verzaken mag. Zingend sterven is niets onnatuurlijks....

— Maar zingen is toch iets prettigs, iets vroolijks!...

— Herinnert u zich ook, dat Shakespeare ergens zegt:

I am never merry, when I hear sweet music,

en gevoelt u niet, hoeveel waarheid....

Het gordijn gaat op, de mevrouw is gered.

Ziedaar nu uw publiek, het publiek, dat de voortbrengsels der groote

vernuften aanhoort, beoordeelt! Onder de Symphonie hebben zij gefluisterd; de dames gehaspeld aan hare mantille, gespeeld met haren zakdoek, gesnoven aan haar reukfleschje, ja, zelfs misschien gegaapt achter haren waaier; de heeren geloerd door hun lorgnet, van den eenen voet op den anderen gedribbeld. Onder een pot-pourri uit Fra-Diavolo of variatiën op een thema uit le brasseur de Preston luisteren zij; och, neen! ook dat niet; zij kijken. Maar er is niets te zien. Onnoozele! Niets te zien? Zij kijken den zwoegenden virtuosoos de tonen uit zijn instrument en begrijpen maar niet, zeggen zij tot elkander, hoe hij het doet, en schudden van verbazing het hoofd; want in de kunstvaardigheid der voordracht schuilt thans voor de meesten de hoogste bedoeling en waarde der kunst.

Eene schilderij is voor de oogen, de muziek voor het gehoor en een orkest een onvermijdelijk, onontbeerlijk, maar belachelijk ding: al die stijve mannen op die tuitelachtige bankjes, met die geraamteachtige lessenaars voor zich, in allerlei wanstaltige houdingen gewrongen, somtijds voortjassende, dat hun het zweet langs het voorhoofd gudst, benevens den orkestmeester, die met zijne opzichtige gebaren en seinen de aandacht aftrekt en boven allen uitsteekt, terwijl elk muzikant een gedrochtelijk beeld achter zich op den muur werpt, en de schaduw van al de strijkstokken telkens als zoovele pijlen bij elke opstreek naar de zoldering vliegt! Demidoff gaf verleden winter concerten, waarop het orkest achter een gordijn verborgen was. Zoo iets scheen mij vroeger onmogelijk, wegens de vrees, dat een zoodanige maatregel nadeeligen invloed op het geluid zou hebben, doch nu de ondervinding deze bedenking heeft gelogenstraft, zou ik voorstellen, ook in het welbegrepen belang der kunst, dat de orkesten voortaan verborgen werden gehouden. De tonen zijn iets onzichtbaars en bevreugelds; het stuit mijn gevoel, als ik zien moet, hoe zij worden voortgebracht; ik wil mijn oog niet in de fabriek werpen, ik wil het speelwerk niet kinderachtig van binnen bekijken, ik wil niet gehouden zijn te weten, hoe de instrumenten elkander vervangen en wie aan de eerste viool zitten en wie het orkest bestuurt en wie eene witte das draagt en wie boordjes en wie een bril en wie kort haar, en al de verschillende geblazene en gestrekene noten uit elk afzonderlijk instrument als het ware zien oprijzen. Het moet één toon, één zin, één lichaam, één innig geheel, één instrument voor mij wezen. Een gordijn! o! hangt een gordijn voor het orkest!

— Maar de stand, de houding van den virtuosoos?

Wat gaan zij u aan? Ze zijn slechts middel. Zoo zij niet deugen, zal zijn spel het verraden, indien gij althans uzelf geleerd hebt — want ook dit is eene kunst en eene, welke inspanning vereischt — scherp en fijn toe te luisteren. Bovendien zijn zij alleen voor den kunstenaar belangrijk, en wat is het publiek anders dan de menigte minus dezen? Maar gij wilt zien, hoe de speler die verbazende toeren verricht,

met die pizzicati, die arpeggij goochelt, en of gij zijne behendigheid ook verschalken kunt in het werken met geluiden, welke gij niet begrijpen kunt, dat eene menschelijke hand bij machte is voort te brengen. Dat is het! Ook wilt gij zien, of de obligatist een knap mensch is, of hij een goeden kleermaker heeft, of zijn rok met een lintje is uitgemonsterd, of hij zijne oogen door zijn hoofd laat rollen of smeltend naar den hemel heft. In één woord, gij wilt — want de muziek dezer eeuw is voornamelijk gemaakt om te zien uitvoeren — op de hoogte zijn van alles wat er stoffelijks, werktuiglijks en uitwendigs in de muziek is, en als het geliefkoosde aria terugkeert, gaat er een gemurmel van glimlachende goedkeuring door de zaal. Arme toonkunst, in welke handen zijt gij gevallen, in welk gezelschap geraakt! En om dit alles nu, leden van *Sempre Crescendo*, gij, die haar op eene waardige wijze met al het vuur der jeugd onderhoudt en vereert, o! Klikspaan bidt u, leent de hand niet langer aan de algemeene heiligschennis, schaft, schaft uwe invitatie-concerten af en sluit u met uwe Muzen in de Stads-Gehoorzaal op!

Sempre Crescendo's vestiging dagteekent van December 1831.

Eenige kwakken, die zich te 's-Gravenhage niet zonder gelukkig gevolg op de beoefening der toonkunst toegelegd en een gezelschapje, aan die uitspanning gewijd, met den profetischen naam van *Sempre Crescendo* bestempeld hadden, bracht het toeval, met eenige kunstminnende kweekelingen van de Noordwijksche kostschool, als studenten nagenoeg gelijktijdig aan de Leidsche Universiteit en stelde hen aldaar in de gelegenheid de werkzaamheden terstond vereenigd te hervatten, zoodat zij de inrichting eenvoudig van de Hof- naar de Academiestad over te planten hadden. De wind was der muziek gunstiger dan den rijmlust; den Student-Toonkunstenaar viel een zachter lot ten deel dan den Student-Auteur. *Sempre* werd spoedig algemeen erkend en begrepen onder de roemvolle instellingen der Academie; allen beschouwden het een voorrecht zich als leden in de vereeniging te zien opgenomen, en wien het aan talent of aanleg ontbrak, smartte het toch, bij de concerten, waarvan ieder een zoo hoogen dunk koesterde, niet te kunnen toegelaten worden. Spoedig echter werd in deze behoefte, welke zich hoe langer hoe algemeener en dringender bij de Academische jeugd deed gevoelen, door de vrijzinnige inschikkelijkheid der leden, gepaard aan het welbegrepen belang, ter instandhouding van het gezelschap, voorzien en velen, na voorafgaande booning, onder den naam van Buitengewone leden, toegang verleend. Alzoo schonken de Leidsche studenten zich zelven eene oefenplaats in de toonkunst, gelijk zij zich later eene uitmuntende schermzaal verschafften, gelijk zij zich mogelijk in het vervolg eene behoorlijke manége — zeven magere knollen! — bezorgen zullen.

In den beginne beschoor het lot, ondanks al dien zegen, *Sempre*

nochtans zware tijden, en in de dagen van den Academischen strijd stond het meermalen op den rand des verderfs, maar thans is het meer dan ooit stevig in de Academische maatschappij geworteld en ziet het tegenwoordige geslacht met een trotsch welgevallen terug op den dag, toen het zich in het openbaar mocht verheugen in de verjaring van Sempres tienjarig bestaan en in het openbaar de verzekering ontvangen van den luister, dien het schenkt aan de hoogeschool, en de achting, die toekomt aan zijne welgeslaagde pogingen.

Doch te midden van Sempres voorspoed ontbrandde in zijn schoot een noodlottig vuur, een burgerkrijg, welke onophoudelijk voortsmulde, maar echter slechts dan vlammen uitsloeg, wanneer de wind der omstandigheden er feller zijn adem in blies, eene veete tusschen de Buitengewone en Werkende leden. — Meer rechten! riepen de eersten, gij beslist zonder ons! Geene besluiten, geene veranderingen in de wet dan na ons geraadpleegd te hebben! Uwe bepalingen, uwe vergaderingen houdt gij geheim! — Zij gaan u niet aan, was het antwoord. — De twist liep hoog. Hij werd gestild, verhief zich weder. Er kwam eene herziene wet.

Van den beginne af aan hebben de Buitengewone leden hun standpunt niet begrepen. In de eerste jaren na Sempres stichting was het de begeerte van de meeste studenten zich in de gelegenheid te zien gesteld de concerten van het gezelschap bij te wonen. Sempres van zijn kant verlangde geld, ten einde zich de noodige muziek te kunnen aanschaffen, en zoo kwam men elkander te gemoet: de studenten zouden tot de muzikale werkzaamheden toegelaten worden, tegen de matige contributie van $f0.75$, waarvoor de Werkende leden in staat zouden zijn de aanmerkelijke uitgaven, welke een redelijk uitgebreid repertoire medebrengt, te bestrijden. De wet wijst in haren geheelen geest zeer duidelijk het bedoelde standpunt aan. „Het gezelschap Sempres Crescendo,” leest men aan het hoofd, „heeft voornamelijk ten doel, om aan zulke van de studenten der Leidsche hoogeschool, welke daartoe de vereischte geschiktheid bezitten, gelegenheid te geven, om zich onderling te oefenen in de toonkunst; en verder, om ook aan die studenten, welke, schoon zelve geen werkend aandeel nemende aan de muzikale oefeningen, evenwel verlangen mochten dezelve bij te wonen, gelegenheid te geven, onder de volgende bepalingen, bij de concerten van het gezelschap tegenwoordig te zijn.” Ook is de keus uit de door de Buitengewone leden in te leveren lijst van twaalf kandidaten tot het Buitengewoon Commissariaat onmiddellijk afhankelijk van de Commissarissen der Werkende leden. „De Buitengewone leden,” staat er verder, „hebben het recht, de concerten, voor welke zij de contributie betaald hebben, bij te wonen, mits zich houdende aan de bepalingen dezer wetten.” Ook hebben hunne Commissarissen geene zitting in de vergaderingen der Werkende leden, terwijl op die vergaderingen door

de Werkende leden al die besluiten genomen, al die schikkingen, wetten en veranderingen in de wetten gemaakt worden, als welke door hen voor het gezelschap nuttig en noodig geacht worden. Zoodat de Buitengewone leden niets meer zijn dan het publiek en ook als zoodanig door de wetten des gezelschaps beschouwd worden. Hier tegen nu kwamen zij op. Het groote argument van de Buitengewone leden klonk: wij betalen, ergo moeten wij rechten hebben. Indien het argument niet te kwader trouw was, hetgeen niemand zal onderstellen, dan was het zachtst genomen eene dwaling. Van den beginne af aan, zeiden wij, hebben de Buitengewone leden hunne stelling, de voorwaarde, waarop zij tot Sempres concerten toegang hebben en de wet als het ware gebouwd is, niet begrepen. Wij hebben dit uit de geschiedenis en met de wet in de hand trachten te betoogen. De naam, Buitengewone leden, bracht hen in de maling, leden zijn zij eigenlijk niet; zij hebben alleen maar het recht — en dit is hun eenige — van te komen luisteren. Zij betalen, het is waar; maar niets meer dan hunne zitplaats, gelijk bij Hoedt en Bingley of bij Wetrens en Le Lièvre. Voor hun geld nog iets meer dan den toegang te eischen was onbillijk en onredelijk. — Zij handelen maar naar willekeur met ons geld! — heeft men hooren zeggen. Natuurlijk. Of vraagt gij ook Vrugt, Lubeck, Döhler, Ernst, Servais, Vieuxtemps of wie ook, rekening van het geld, waarvoor zij u op hunne gaven vergasten? Het zou immers al te gek wezen, en is 't het minder, ten aanzien van Sempres, dat u even vreemd is als elk ander concert, waarop gij niets meer dan uwe entrée betaalt, terwijl van beide het eenige onderscheid hierin bestaat, dat onder studenten een concert om de helft goedkoper is dan onder philisters? Ook hier heeft het publiek de toonkunst, na haar overrompeld te hebben, aan zich trachten te onderwerpen, doch het is Klikspaans vaste overtuiging, dat deze redeneering, welke zoo duidelijk en eenvoudig is, dat ieder onpartijdige haar sedert lang bij zichzelf zou hebben kunnen maken, die van allen is geworden, de veete reeds sedert lang gesmoord, de vrede reeds sedert lang gesloten is en dat, met de onafhankelijke vrijzinnigheid, eigen aan de jeugd en den hoogeschooltijd, Buitengewone en erkende Werkende leden de handen in elkander zullen slaan, om in Sempres gestadigen bloei de hoogeschool blijvenden luister bij te zetten. Kleingeestigheid zullen zij moedig en onverschrokken samenspannen steeds van zich te weren; liever zich gevoelige slagen getroosten dan lafhartig te bukken voor de kitteloorige bekrompenheid van muzikantentrots en steeds *Sempres Crescendo* een open tempel doen strekken voor ieder jongeling, wiens boezem zwanger gaat van melodieën.

Maar, past op, past op! Klikspaan houdt u bij den arm. De muziek is eene gevaarlijker feeks dan gij vermoedt.

Als de jongeling zich aan de banden der school ontworpen heeft

en met zijn schat van Grieksche, Romeinsche en meetkundige kennis vrij gevoelt in de Academiestad, barst plotseling, met al de hevigheid zijner achttien jaren, de vulkaan zijns gemoeds uit. Gelukkig, zoo hem de kracht der neigingen bewust is, waartegen het hem plicht zal zijn met al het strijdvermogen zijner rede op te werken; zoo hij den stroom der tijdelijke verrukking weet te bedwingen, welke hem als in eene zee van geestelijken wellust op hare zachte baren dreigt te laten afdrijven tegen de klippen, naar welke de Syrenen met haar zoet gefluit den niet-argwanende heenvleien! Onze eeuw, welke den kunstenaar niet meer alleen bekroont met lauweren, maar ook met titels en aanzien bekleedt, opheft tot de eerste kringen, omgeeft met een fantastischen stralenkrans; onze eeuw, welke den adel des bloeds een voortreffelijkeren, dien van verdiensten, ter zijde stelt; wier fijne en algemeene beschaving bij alle klassen des volks het begrip van de kunstvormen en het gevoel voor de schoone gedachte, zich in dicht, in marmer, op doek, in maatgeluid openbarende, zoo overmatig en onevenredig heeft tot helderheid gebracht en opgewekt, onze eeuw moest ook wel den invloed dezer verschijnselen, dezer stemming der maatschappij, aan de verschillende standen, inzonderheid aan dien, welke nog in de volheid van zijn levensgenot zonder bepaalden werkring rondstoeit, en wel het meest aan de beschaafde, het meest naar die richting der eeuw heengebogene, Academische jeugd, mededeelen. Vandaar die hartstochtelijke en overdrevene voorliefde van zoovele ongeroepenen voor de kunst in het algemeen, zonder het tegenwicht der critiek, welke vooringenomenheid — ziedaar de ramp! — hun een zoo jammerlijken afkeer inboezemt voor de wetenschap. Ach! hoevelen zijn er, wakkere koppen, fiksche geesten, jongens met een helder verstand, een duidelijk voorstellingsvermogen, eene juiste bevattning, een vaardig geheugen, rijk aan kennis, degelijk onderwezen, op de school blakende van vlijt en eerezucht, die in plaats van zich rekenschap te vragen van hunne toekomst, van hunne plichten, vrede te sluiten met hunne bestemming, hunne omstandigheden, de noodzakelijkheid en, gelijk zij spreken, de prozaïsche maatschappij; in plaats van zich met onderwerping en ijver toe te leggen op het gekozene vak, dat al de behoeften vervullen moet des mannelijken leeftijds, hunne beste, kostbaarste jaren, door de natuur tot den arbeid en de ontwikkeling des geestes bestemd, jaren later voor eeuwig verloren, ijdeltuitig verwaarloozen, verspillen, verbeuzelen, verfladderen! Gij allen — Studenten-Auteurs, thans zou Klikspaan u van eene ernstigere zijde kunnen teekenen! — gij, veelgeliefde jongelingen, wier dagen nutteloos te loor gaan in nietigheden of in droomerijen, welke zich nooit zullen verwezenlijken! gij, die toegeeft aan een toestand van geest, welke u voor eigenlijke studie onvatbaar maakt en ongeschikt, werpt toch die vreemde octavo's weg waarmede uwe tafel overdekt ligt! Is de natuurlijke spanning uwer zenuwen en het bosen

van uw twintigjarig hart dan niet toereikende; verheffen zich dan geene zuchten diep genoeg uit uwe van onbestemd verlangen en zoeten weemoed beklemde borst; gist de heete liefdestroom dan niet schuimend genoeg door uwe aderen en ruischt de behoefte naar iets ruimers en hoogers, naar iets uit onbekende sferen, niet weelderig genoeg om uwe slapen; komen er dan niet genoeg tranen langs uwe wimpers, als de zorgeloosheid, waarin gij baadt, uwe lotsbestemming niet toetsen wil en toch kommervol en troosteloos toetst aan de harde maatschappij, en gij u verdiept in hersenschimmige voornemens, ontoepasbare stellingen, schemerende idealen, zonder grondslag in de werkelijkheid, waarvoor gij terugdeinst, maar die onvermijdelijk aantikt, u mededoo-genloos verzwelgt, waarin het uwe roeping is te leven en tot aller heil werkzaam te wezen? Is de rijke poëzie, waarmede uwe jonge jaren u overstelpen en die u bedwelmt, wierook opstijgende uit uw eigen hart, u niet voldoende, en zoekt gij nog scherperen prikkel in dien oceaan van boekdeelen, welke de eene dag voortbrengt en de andere weder verslindt, eene scheeve wereldbeschouwing, eene zedekunde van sophisme, willekeur en eigenbaat prediken, noch den smaak veredelen, noch den geest verheffen en des te gevaarlijker zijn in een tijdperk, waarin deze beide, nog zoo luttel van het rijp en zelfstandig makende voedsel der kennis doordrongen, niet stevig genoeg staan om de gewetenlooze broodschrijvers der eeuw in al hunne leugentaal te peilen; in een tijdperk, waarin 's menschen vaste beginsels wortelschieten en in den maalstroom van gedachten, welke zich verdringen in zijn brein, van vraagstukken, welke zich opdringen aan zijn geest, de regels en wetten zich vormen zijns wandels, de raadsels zich beginnen op te lossen en eenige overtuigingen haar licht door de schemering werpen? Gij overspant uwe zenuwen, gij jaagt uwe verbeelding, zoowel als uwe denkkraft op den hol! Weg er mede! Het is vergif voor u, gij zuigt maneschijn en rozengeur. In plaats dat uw geest, door het heilzame brood der wetenschap, dien hefboom en steun der rede, versterkt, eenmaal, moedig en gespierd, zich, als het tijd is, aangordt, vervalt hij, vadsig, loom, week, onverzadigd, zonder geloof, zonder hoop, zonder liefde, in treurigen, ziekelijken, onwaardigen toestand, en wanneer het uur van handelen en strijden slaat, knaagt u een worm des verderfs en verteert u de wroeging der weerloosheid, daar gij voelt, dat u door eigene schuld kennis en veerkracht ontbreken. In Frankrijk schrikken dezulken plotseling wakker uit hun roes, gillen het uit in hunne wanhoop. Zij meenden kunstenaars, groote mannen en vernuften te zijn: 't was eene noodlottige leugen. Het leven wenkt; zij zijn onbekwaam, onbruikbaar. De maatschappij spoedt voort, zij zien zich buitengesloten. IJlt den vertrokken spoorwagen maar na, verdoolden! En dan grijpen zij roekeloos eene pistool of steken de kolen aan, aangespoord door een onvoorzichtiglijk ten tooneele gevoerd doorluchtig voorbeeld. Hier in ons vaderland troosten zij zich, mijmeren mismoedig

voort, tot de jaren komen, dat de driften der jeugd bekoeld zijn, dat zij elkander en zichzelf, aangemoedigd door eene of andere betrekking, wijsmaken, dat zij alevel toch knap zijn, en alzoo de reeds zoo treurige toekomst des lands, welks volk — hoe onverdraaglijk en vreeselijk de gedachte aan het verlies van nationaliteit ook zij — in zijne verbastering niets beters overschiet dan zich met een ander gezonder en milder bloed te vermaagschappen, al zekerder en onvermijdelijker voorbereiden.

Voor hen wier geestgesteldheid wij schilderen en wier getal, helaas! grooter is dan menig huisvader vermoedt, is de muziek niet de liefelijke, zachtzinnige vriendin, die hen bij de hand leidt in de bekoorlijke dreven der kunst, die hun gemoed beschaaft, hun smaak veredelt; zij is de gevaarlijke, bedrieglijke verleidster, de vleierende duivelin, die het gevoel prikkelt ten koste van de redeneering, den jongeling van studie en kennis wars maakt, van het zalig inspannend en oefenend denkvermogen, van die gymnastiek van den geest afkeerig maakt en hem zachtjes in den afgrond troont. Muziek, de werktuiglijkste kunst, is voor ieder, wiens oor een geheimen gang naar het hart heeft — en wie zal bekennen, dat hij zin voor die kunst mist? — meest van allen toegankelijk. Slavin der mode, heerscht zij met deze over Europa. Zij is de aangebedene, de gevierde, zij de kunst der eeuw; voor haar de sympathieën der volken. Niet voor den geleerde, niet voor den wijsgeer, niet voor den staatsman, niet voor den schilder, niet voor den dichter, wat zeg ik? zelfs niet voor den toondichter ligt het tegenwoordige geslacht op de knieën. Noch Rossini, noch Meyerbeer bewijst de menigte de laagheden welke zij nog somwijlen voor gekroonde hoofden veil heeft. Het zijn de obligatisten, de vocale en instrumentale acteurs, de tolken slechts, de uitvoerders van de voortbrengselen der meesters, de samenflansers van der meesters melodieën tot potpourris en airs variés, waarin hunne behendigheit op de snaren moge uitblinken, kwakzalvers in één woord, die, met balletspringsters op ééne lijn, de bedorven smaak des verblinden publieks in deszelfs dolzinnigen ijver met onbezonnen lof, brooddronkene eerbewijzen, honderdvoudig overdreven gejuich vervolgt. Voor hen en voor haar bloemruikers, eerkronen, juweelen, klinkende munt vooral. Hun portret hangt op straat, hun zegekar wordt afgespannen, hun lof ruischt in de dagbladen, hunne aankomst wordt openlijk afgekondigd. Wie deelt niet dezen roes der mode? Wie is alleen onder al die dwazen wijs? Een toonkunstenaar te zijn, een dezer afgoden der eeuw slechts min of meer van nabij te kennen, welk eene verleiding! welk een voorrecht! Wie biedt haar wederstand? De jeugd althans allerminst. Men droomt muziek, en zoodra schrap men niet mede in het orkest of men waant zich kunstenaar geboren. Vriendschap! wie denkt er meer aan? Is uw vriend fideel en bekwaam?

— Hij speelt goed bas.

Hoelang reeds is hij de vertrouwde van uw hart?

— Sedert hij componeert.

Uw beste vriend.

— Ik droeg hem mijn IJsgalop op.

Men verwondert zich, dat er nog andere onderwerpen van overweging of bespreking overschieten, en vraagt hun, die de opgewondene stemming minder deelen, waarover zij dan toch wel in godsnaam met hunne kennissen praten. Kortom, men is ingepakt en glijdt steeds voort op de glibberige baan. Nacht op nacht is het zingen, spelen en . . . wat er meer volgt:

't Is muziek, muziek, muziek,
Muziek tot over de ooren,

totdat eindelijk het muzikale vernuft, door de Promotie gesleept, in de groote maatschappij verschijnt als een leeghoofd en eene redelijke tweede viool, die razend veel noten gevreten heeft, wien de met eelt begroeide vingertoppen over de korte nagels gebogen zitten en die, na lang zwoegen, zweeten en martelen, er in geslaagd is ten koste zijner studie twee machteloze muziekstukjes bij elkander te haspelen.

En welke is dan nog deze kunst — laat ons haar eens van hare schaduwzijde bekijken — waaraan de jeugd zich met al de drift harer jaren zoo onbedachtzaam en bij voorkeur verslingert, waaraan zij, met verwaarloozing van wat haar onontbeerlijk is, al hare uren wijdt? Eene zinnelijke, nietwaar? welke veel meer de zenuwen dan de hersenen aandoet, het lichaam veel meer dan de ziel. Er is in zekeren zin iets dierlijks in de toonkunst . . .

— Maar gij verwerpt de muzikale gedachte toch niet?

Ik eisch niet meer van de toonkunst dan zij geven kan. Van nature onbestemd en nevelachtig, vermag zij niet meer dan de ziel te schokken of te streelen door in haar de algemeenste aandoeningen te doen ontstaan, te weten die alleen, welke zij vatbaar is op te wekken. Si elle ne précise pas les idées dans des lettres, zegt Lamartine, elle suscite des sensations et des sentiments illimités dans des sons. Zij vervult den mensch met moed en doet hem ruim van borst op den vijand aanrukken; zij koestert hem als een zoele lentedag of verrukt hem als eene bekoorlijke maagd; zij overstelpt hem met onuitsprekelijk geluk en laat in zijn boezem een verteederenden weemoed nederdalen; zij voert hem rond in de danszaal op het gesleep van de walsen en verplaatst hem te midden van de weelde der wereld bij de prachtige tooisels en de wulpsche wendingen der paren; zij doet hem, in peinzende droefgeestigheid verdiept, tot tranen toe bewogen en ontroerd, in zichzelf wegzinken; zij wekt in hem het scheppingsvermogen der fantasie; zij heft hem op tot wat verhevener is dan hij; van trap tot trap nadert hij allengs tot God, en dankbaar en vurig stemt hij in met den lof, dien hij in

het lied hoort galmen. Doch meer dan deze algemeene invloed — even algemeen als hare taal — is der toonkunst niet toegestaan. En dit is zóó waar, dat de ondervinding leert, hoedanig dezelfde muzikale gedachte bij verschillende personen naar hunne inborst, voorbijgaande stemming of lichamelijke samenstelling, verschillend gewijzigde gewaarwordingen teweegbrengt, ja, geheel uiteenlopende beelden en tooneelen voor den geest roept, en wordt ten overvloede voldoende bewezen door den zang, welke genoodzaakt is steeds den bijstand der dichtkunst in te roepen, ten einde door haar vermogen omschreven worde datgeen, waarin de spraak der noten te kort schiet. De muziek is eene kunst, welke bij uitsluiting de verbeelding prikkelt, zonder medewerking van het verstand. Zij stelt tot veel groots en gek in staat, want zij ontleert den jongeling het denken, en daar schuilt haar gevaar. Zij zet de hersenen op stal en jakkert de zenuwen af. Zachtjes laat men zich voortwiegelen en voorttroonen op het zoete geneurie en geeft zich, ten koste van alle verstandsontwikkeling, ten koste van de wetenschap, ten koste van de toekomst, van het waarachtig geluk des lateren levens, met al de toegeeflijkheid der jeugd aan de trouwelooze Muze der eeuw en der mode over. Wacht u, jonge studenten, zoo gij uzelfven liefhebt, voor muzikale clubs!

Onder de schoone kunsten bekleedt de toonkunst voorzeker den ondersten trap. Zij staat beneden de schilderkunst, wier vermogen van zich bevattelijk en bepaald te doen verstaan niet sluimerend ter neder ligt gelijk de meesterstukken der toondichters tot zij door den virtuoos uit hun schijndood opgewekt worden; beneden de bouw- en beeldhouwkunst, wier doel geheel maatschappelijk is en de groote mannen des verledenen in het marmer tracht te doen voortleven; ver beneden de dichtkunst, welke in haar onmetelijk gebied al de schoone kunsten als het ware opneemt en bovendien de heilige verkondigster is van het geheimste, teederste, verhevenste in de menschelijke ziel. Vandaar misschien de onverdraagzaamheid der musici, der liefhebbers, der half- en kwartgeleerden, een heirleger! Bij hunne eigene zwakheid, waarvan zij echter ver zijn zich rekenschap te geven of te vragen, dragen zij een onbestemd gevoel om van de zwakke zijde der kunst, waarmede zij tot in het redelooze en belachelijke dwepen en ophebben, en hunne eenzijdige ontwikkeling ziet najverig uit de hoogte neder op alles wat de hartstocht, waaraan zij alle verstandelijke volmaking ten offer brengen, hen volstrekt onvatbaar maakt te verstaan en te genieten, halen de schouders op voor Vondel en keeren Rembrandt den rug toe. Impopulariteit! dit is het groote doel, waarnaar zij streven. Het publiek den blinddoek zoo lang mogelijk voor de oogen gehouden! Toonkunst! het is iets geheimzinnigs, iets voor den oningewijden sterveling onbereikbaar, en zij sluiten zich angstvallig op in den toovercirkel hunner caste. Molière, de wijsgeer, die zoo diepe blikken in de menschelijke ziel wierp, riep zijne keukenmeid boven

en achtte het gezonde oordeel der onbeschaafde niet te gering om op haren afkeurenden uitroep een tooneel te veranderen. De werkplaatzen der penseel- en beitelkunstenaars staan open voor ieder, die lust heeft ze te bezoeken, en de schilder, zoowel als de beeldhouwer, voelt zich vereerd met iedere aanmerking, welke hem een teeken is van belangstelling in zijn arbeid, en bekent gaarne, dat hij dikwijls pleegt verbaasd te staan over het scherpzinnige oog en het natuurlijke kunstbegrip van menigen leek. Alleen de musicus houdt zich met verwaandheid in zijn zelfbehaaglijken trots opgesloten en bijt den vreemdeling toe, die eene beoordeeling waagt: — Is u kunstenaar? — en, als hij een ontkennend bescheid geeft, snoert hij hem met een medelijdenden glimlach den mond. Of wel zoo een blokker, wien nooit eenige melodie in de ooren gesuisd heeft en die reden zou hebben Apollo op zijne bloote knieën te danken, indien hem ooit eene draaglijke romance ware ingevallen, het eindelijk zoover gebracht heeft, dat hij, dank zij de vaste regels der wiskuntigste kunst, welke een wezen, zonder het minste gehoor, tot eene soort van componist zou kunnen verheffen, geene lieve, eenvoudige romance, o neen! maar iets oneindig diepers, een psalm of iets dergelijks, heeft samengesteld, welken een man van smaak vervelend durft vinden, frons de dilettant het voorhoofd tegen den kwalijk onderwezen bediller en vraagt hem met een gewichtig gelaat op zijn geweten af, of hij het wel begrijpt? Welk eene leerschool!

Om dezelfde reden, waarom wij voorstelden voortaan gordijnen voor de orkesten te hangen, en waarom, gelijk bij de schilderkunst het penseel, te weten de zichtbare behandeling, die zich somtijds door hare voortreffelijkheid bijna tot onderwerp zelf, van middel tot doel verheft, verdienstelijk kan wezen, daarom is bij de muziek de voordracht, de hoorbare opvoering, van bijzonder gewicht. Vandaar het aanzien den obligatisten geschonken, die het publiek in deszelfs opgewondenheid met de componisten verwisselt en hun de eer doet te beurt vallen, welke dezen toebehoort. Voor den toondichter zijn zij wat de tooneelspeler voor den tooneeldichter is. Maar terwijl elke andere kunst, zelfs die van het schouwspel, den kunstenaar niet dan na langdurige oefening en na schijnbaar onoverkomelijke moeielijkheden overwonnen te hebben, na jaren zwoegens, strijds, pijnigende twijfelingen, tot eene zekere hoogte opvoert, zien wij in de eerste virtuozen van Europa de jeugdigste namen in de kunst. De lof van Jaël en Vieuxtemps zweefde reeds op aller tongen, toen zij nauwelijks zestien jaren telden. Wie is de Eichhorns vergeten? De wonderkinderen op de piano worden ieder jaar menigvuldiger, en zouden wij dan eene kunst, wier uitvoering zoo belangrijk en zwaar geacht wordt, dat aan hare waarachtige scheppers en dichters hunne tolken voorgetrokken worden, en niettemin zoo vroeg in hare grootste volkomenheid te bereiken is, niet beneden de overigen mogen plaatsen en verdacht houden van niet veel meer dan oefening en kunstgreep te zijn?

— Maar zij hebben er ook al de uren hunner kindsheid aan opgeofferd, zegt gij, daar schuilt het geheim hunner vroege faam.

Zij dragen er ook de vruchten van. Welk eene armzalige ontwikkeling, na zulk eene geestmoordende opvoeding! In hen bevestigt het zich ten volle, dat de muziek buiten het verstand, ja, buiten het hart kan omgaan en geheel werktuiglijk blijven, zonder op te houden voortreffelijk te zijn. De meesten zijn weinig onderrichte menschen; zij lezen nooit; zij oordeelen scheef; zij zijn partijdig, smakeloos, flauw, onbetekenend; velen worden cijferaaars, loopen, met de leeraars aan onze hoogeschoolen, aan het lijntje der nijverheid en zien in hunne kunst niets hoogers dan eene broodwinning; zij maken een gedeelte van hun instrument uit, zonder hetwelk zij luttel waard zouden zijn, en missen gewoonlijk den ernst, welke aan eene ware kunstenaarsnatuur eigen is: hun gedrag zou er de bewijzen van kunnen leveren. Virtuozen zijn omwroeters, hun omgang deugt niet. Laat de jonge student op zijne hoede zijn!

De muziek is de eenige kunst, welke middelmatigheid duldt, waarin de middelmatigheid zich op haar gemak bevindt, ja, in zich zelve, en met eenig recht, behagen mag scheppen. De kermisblazer verschaft ons onder een opgeschoven raam aangename oogenblikken; niet ongaarne leenen wij het oor aan een muziekstuk, door een jong meisje met zekere vaardigheid op de piano uitgevoerd, en een lied, met eenige methode voorgedragen, voldoet en behaagt ons. Bewijst dit iets tegen de toonkunst? Geenszins, en ik zou schromen haar deze eigenschap, waardoor het gezellige verkeer zoozeer pleegt veraangenaamd te worden, als een verwijt aan te wijven, ware het niet, dat het diletantisme er zoo sterk door werd aangemoedigd, de kanker, welke ten allen tijde aan elke schoone kunst knaagt, doch aan geene onvermoeder dan aan de muziek, wegens den voortdurenden invloed der mode, wier bevelen zij volgt. Erkent gij diletanten? Ik niet. Liefhebber! kunstminnaar! het is een mooi woord voor prul en brekebeen. Hij behoort meer tot het publiek dan tot den kunstenaar, wiens toon hij zich aanmatigt. — Het is al heel sterk voor een liefhebber! vleit de menigte; dat zooveel zeggen wil als: — voor iemand, die er niet veel van te doen heeft, is het nogal zoo slecht niet. Want dit is het ergste: zij bepalen zich niet met te bewonderen, zij verlangen een werkend aandeel. In vroegeren tijd, toen de mensch nog niet bevroedde, dat de kunstenaar een bevoorrecht wezen is, hetwelk uit iederen stand der maatschappij kan opdagen, en nog zoo vrijzinnig niet ontwikkeld was om te begrijpen, dat de kunst en hare vertegenwoordigers boven en niet beneden eene hooge geboorte staan; toen de meer bevoordeelde standen niets anders in de kunst zagen dan een middel van tijdverdrijf en uitspanning, hetwelk zonder studie, zonder aanleg, alleen uit kracht van aanzien en vermogen te bereiken was, en een kunstenaar beschouwden als eene soort van hofnar, te buigen naar hunne gril he

inviel, zelfs in dien tijd werkte de tooverachtige aantrekkingskracht der kunst op die ingebeelde geesten, en ondanks hunne kleinachting konden zij, in hunne ijdelheid, geen weerstand bieden aan de verzoeking, om op hunne wijze ook eens een lauwertakje te plukken en, hiermede getooid, te toonen, dat een fatsoenlijk man slechts te verkiezen zou hebben, om even zoo beroemd te worden in die zoo hoog opgevijzelde en te gelijk zoo benijdenswaardige kunst als sommigen uit het volk, die er hun brood mede verdienden. Deze was de oorsprong van de zoogenaamde liefhebberij, en het was de toonkunst, waarop het publiek, als de lichtste, aangenaamste en vermakelijkste tevens, het gretigste aanviel.

Academieburgers, leden van *Sempre Crescendo!* al stelt *Klikspaan*, in uwe oogen onrechtvaardig misschien, de toonkunst lager dan de overige schoone kunsten, zijne aanmerkingen, op een paar na, golden minder het wezen der kunst, zelf dan wel de misbruiken, waartoe zij aanleiding geeft, en hij heeft meer het nadeel en gevaar willen aantoonen, welke hare onbesuisde en uitsluitende beoefening jonge studenten van meer dan éénen kant berokkent, die van de muziek hoofdvak in plaats van uitspanning maken en de wetenschap allengs beschouwen als eene lastige en vooral droge liefhebberij, dan eene kunst, welke zooveel uitstekends heeft gewrocht, zooveel tot de innerlijke beschaving toegebracht en hem zelve zooveel onuitsprekelijk zalige oogenblikken doen smaken, met een nijdig opzet aanranden. Hij geeft toe, dat er zich, op hetgeen hij in algemeene bewoordingen heeft moeten kenbaar maken, schoone en edele uitzonderingen onder de kunstenaars vallen te maken, en er zich, te midden van de musicerende jongelui, studenten bevinden, die èn door hunne grondige kennis van de wetten hunner lievelingskunst èn door hun meesterlijk spel èn door den ijver, waarmede zij de studie van de tot hun vak gekozen wetenschap voortzetten, schitterend sommige zijner beweringen logenstraffen en de heerlijke samensmelting, het zonderbare evenwicht schijnen te willen daarstellen tusschen kunst en wetenschap, welke *Klikspaan* zich altijd als het idiaal eens naar de behoeften dezer eeuw welopgevoeden jongelings gedroomd heeft. Ja, wat meer is, hij is overtuigd, dat alles wat is, van God komende, goed moet zijn, en dat, zoo het onveranderlijke, heilige beginsel, in de kunst aanwezig, meer en meer gemeene zaak met den tijdgeest maakt; zoo de kunst hoe langer hoe krachtiger tot het volk doordringt en, gevleugelde engel, zich tot onder de menigte omwandelende gestalte vernedert; zoo hare geheimzinnige windselen één voor één afvallen en zij hare vormen al wijder en wijder open en toegankelijk stelt voor het menschedom, het Zijn wil is, die alle, en derhalve ook deze dingen, aldus in zijne wijsheid verordent. Veelbeduidende verschijnselen van streving naar gelijkheid, vereffening, veralgemeening, verbintenis, eenheid doen zich op. Het waterpas der standen vestigt zich, de hooge kruinen dalen, de monarchie vervalt

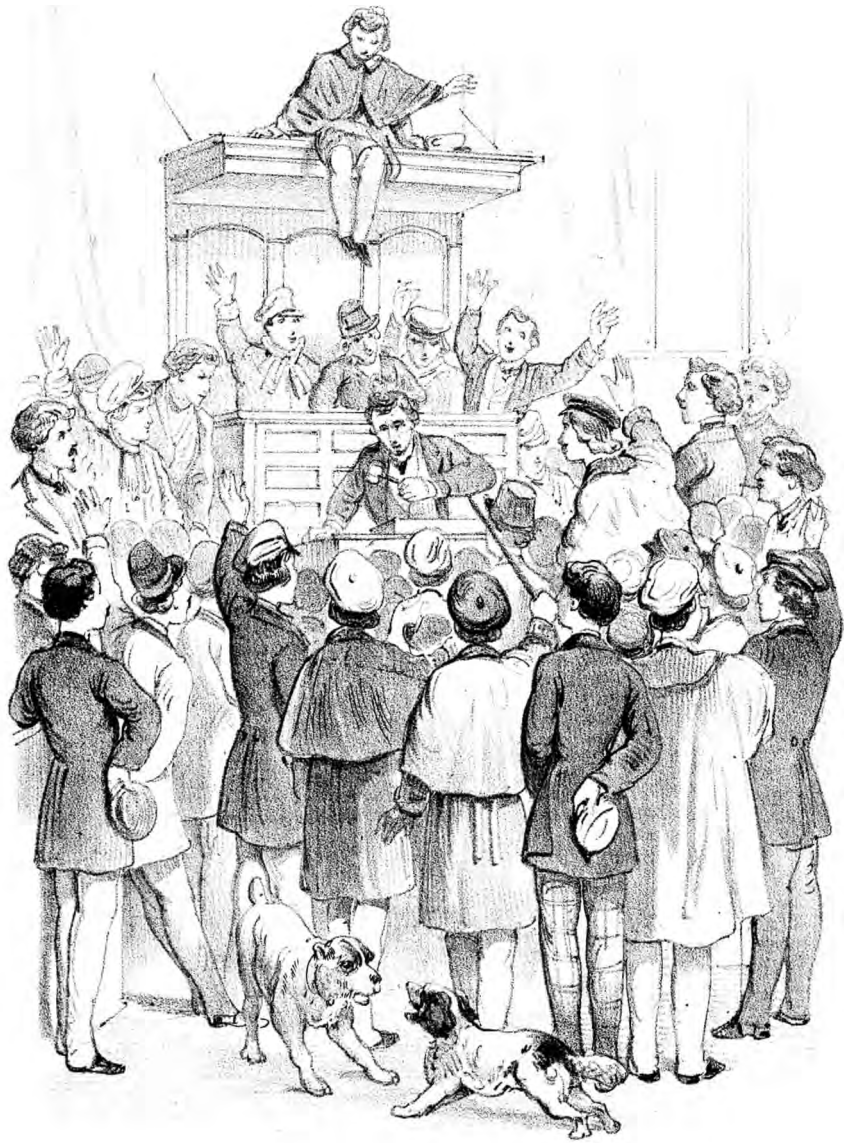
onder het constitutionalisme, de tafel der grondwet is eene zerk, waar-
 onder de onbepaalde macht begraven ligt; de kunstenaar richt zich
 op uit zijne afhankelijkheid; de perkamenten adel ligt, van zijne ont-
 leende glansen beroofd, voor de voeten der nijvere middelklasse, welke
 zich hoe langer hoe krachtiger ontwikkelt en thans eens voor al weet,
 dat het bloed der aloude baronnen niet zoeter smaakt dan het hare
 en dat de jonkheeren van gisteren voor al hun goud geen bijzondere
 tint voor het hunne van de genade des vorsten hebben kunnen koo-
 pen; de kleine staten werpen zich in de armen der groote mogend-
 heden, welke hen opnemen onder hare voogdijschap, eerlang in haren
 schoot, of wel vereenigen zich onderling in verbonden, welke hen tot
 een eerbiedwekkend geheel samen doen smelten. Grenzen, afstanden,
 tongvallen verdwijnen, en de engel Gods, die over de aarde klapwiek,
 wat is hij anders dan de bezielde en albezielende stoomwolk, zij, de
 bode der vriendschap, die de handen ineenvlecht, de maatschappij
 herschept, een nieuwen geest van gemeenschap over onzen wereldbol
 blaast: zij, de heraut des Almachtigen, die gelijkstrijkt, samensmeedt
 en de sombere afgronden vult met de hoovaardige bergen! Zij heersche,
 en eenmaal over den ganschen aardbodem, zoo de Almachtige het zóó
 ver komen laat, aanschouwen de nageslachten ééne taal, ééne dracht,
 één geloof, één rijk, één opperhoofd: zal deze waarachtig een stede-
 houder Gods zijn? Welnu! wie zegt ons, of de toonkunst in haren
 meer beperkten kring, niet, even zooals de stoom, eene kracht des
 Heeren is, eene roeping vervullende, noodzakelijk en onwederstaanbaar
 als de Almacht, onder wier bevelen zij klinkt, en, in één harmonisch
 akkoord op hare kolossale feesten alle standen, in één zuiver en zelfde
 geluid vereenigd, opnemende, het hare toebrenge, en zoo ook onze ne-
 derige Academische instelling, aan de vervulling dier wet van water-
 pas, waaraan onze eeuw gehoorzaamt.

En zouden wij nu durven morren en onze hand slaan aan het rad
 des geduchten werktuigs, dat haar zeker zou verbrijzelen? Wij open-
 baren slechts hetgeen wij rondom ons meenen te bespeuren en — het
 staat ons vrij — klagen en weenen er over en geven naar onze zwakke
 krachten raad, daar wij zien, hoe deze heerlijke en bewonderenswaar-
 dige toonkunst niettemin onze jongeren bederft, afkeert van de weten-
 schap, drijft in wuftheid; hoe weinig het ontlukende geslacht voor
 het vaderland belooft en wellicht rijpt tot de onmacht, waarmede God
 Nederland slaan wil, ter bereiking zijner oogmerken.

Keeren wij onzen blik van deze treurige en zwartgallige beschou-
 wingen en richten wij hem liever ootmoedig en zonder verder den
 sluier voorbarig te willen oplichten, weder naar u heen, zachtmoedige,
 vreedzame inrichting van vriendelijke jongelingen! Ja, voorzeker, alles
 wat bestaat is goed, het geringe zoowel als het machtige, en welke
 de bestemming ook van u zij, *Sempre Crescendo!* zijn wij niet
 gerechtigd na te vorschen; maar tot heden waren uwe vruchten zoet;

gij behoort tot de edelaardigste stichtingen, door de Leidsche jongelingschap tot stand gebracht; gij verheft het hart, verwijderd van smakeloze vermaken, legt een bewarend verglaas om het zachte gemoed. Ja, *Sempre Crescendo* werkt liefelijk op de zeden der studeerende jeugd, *emollit mores nec sinit esse feros*, het bekleedt een aanzienlijken rang onder de zusterlijke maatschappijen des vaderlands, en hartelijk stemmen wij in met den dichter van de *Masquerade*, als hij zingt:

Blijf gij bestaan, vereeniging van al
Wat toonkunst mint en ijvrig blijft betrachten!
Bloei onder ons in Leydens stille wal,
Wees onze lust en die der nageslachten!
Geen tweedracht brenge u immermeer ten val,
Maar ieder jaar vermeerde nog uw krachten!
Bevestig en verheerlijk uwen naam:
GROEI IMMER AAN in ijver, kunst en faam!

CONVOCATIE.

— Juffrouw!... juffrouw!... Het eten staat op tafel.

Wonderlijk! Anders paste Sophie altijd zoo stipt op haren tijd, en dezen middag heeft zij zich reeds tweemaal laten roepen. Eindelijk roept tante zelve, door de reet van de deur, dat de geheele gang van het schelle geluid trilt:

— Sophietje, kom dan toch! Het eten wordt koud. Wat doe je toch zoo lang op je kamer?

— Och... niets, lieve tante!... Ik zoek... Ik heb het al...

Sophietje, eene wilde kraai van eene meid, zocht evenwel niets en had ook niets gevonden; het was alleen maar eene kleine list van het lieve kind, want bommen zouden er losbranden, als tante er achter kwam, dat haar logeetje al dien tijd nieuwsgierig achter de gordijntjes had staan gluren. Wat kwamen er aan de overzij van het Rapenburg een boel studenten voorbij! — Hé, wie is dat, met zijne zwarte snorren? — O ja! daar heb je dien mijnheer van gisteren. — Heere, met wat een rare loopt neef daar! — Kijk me die poolsche jas en die lange haren! Wat een man! — En gaat dat alles naar de Academie? — Jongens! daar zou ik wel eens in willen koekeloeren.

Vier huizen verder sloeg, op den hoek van eene steeg, een geheel ander wezen, met geheel andere gewaarwordingen, de voorbijstroomende troepjes gade.

— Als ze maar het hart hebben, het minste of het geringste... bromde Leidens Politie-Commissaris, terwijl juist twee oude bekenden onbezorgd hem arm in arm voorbyslenterden. — Ze moeten maar... — en in zijn binnenste de macht berekenende, welke hij tegen eene zoodanige massa vermocht over te stellen, deed bezorgdheid hem de vin-

gers krampachtig om zijn wandelstok samenkrimpen. — Ik zal ze, sacrrr... Luid schaterend, huppelde een nieuw plukje den man van alssem en bittere gal voorbij.

Ge begrijpt, studiosi! het moest iets gewichtigs zijn, dat zooveel jongelingen, op een mistigen vijftienden November, te vier uren, in het kelderachtige, ongezellige Academiegebouw bijeenriep. Zich het genot van een rustig herkauwen te ontzeggen; het uurtje luiers tot vijven niet in den dampkring der Kroeg te gaan liggen genieten, terwijl het dommelend brein, dat eene courant, welke dan ook, doorkruipt, buiten staat is de Chineezzen niet met oesters en Hefftrich niet met Elliot te verwarren; waarlijk! iets dat u al die zaligheden kan doen opofferen, moet iets zijn, dat het gemoed aanpakt en opwindt.

Vandaar dan ook, dat, als er gehandeld zal worden over eene minder belangrijke zaak dan die, welke thans het studentencorps naar het groot Auditorium drijft; over een funus b. v., hetwelk te droevig is dan dat allen er gelijkelijk in deelen; over Serenades aan professoren, welke te opwekkelijk zijn, dan dat ieder zich, achter de blazers aangesloten, van harte aan de trappen en schoppen der nauw opgehoopte en door het grauw telkens opgestuwde broederschap onderwerpe; over rekenschap van gelden, hetgeen te mathematisch wordt geoordeeld dan dat veler hart er aan hange, meestal niemand, behalve de Praeses en de Secretaris van het Collegium, de een met een hamer, de ander met het oude, smoezelige quarto Notulen-boek, roodmarokijn van achter, paars gemarmerd op zij, gewapend, door weer en wind naar de Academie sjokt. Aldaar zal dan, met alle observantie der vormen, gene voor dezen met den hamer slaan en hem in den pluralis majesticus: — Mijne heeren, ik open de vergadering — toespreken; deze voor genen de Notulen, die hij zoo even in zijn bijzijn schreef, hardop voorlezen; gene wederom zich zelven met luider stemme afvragen, of de heeren ook aanmerkingen op de voorgelezene Notulen hebben. En dit kan er nog door; maar, helaas! daar zijn er sommigen van die zich leden van het Leidsche studentencorps heeten, die zich, echte porci epicurei, door geene Convocatie, hoe gewichtig het onderwerp ook in de oogen des algemeens zijn moge, laten bewegen hunne oude gewoonte vaarwel te zeggen van kwart over vieren achter de kachels van Minerva te komen druilen; die, wanneer de opgewondene menigte, met gloeiend gelaat en kokend bloed, van het groot Auditorium terugkomt en, dewijl het hart te vol is om met het overstorten er van te wachten tot zij dieper in de zaal gedrongen zal zijn, den ingang van de Leeskamer verstopt, hunne onverschillige blikken spotkend op den gonzend binnendringenden zwerm vestigen, met een minachtend glimlachje ieder luidruchtig troepje opnemen en zoo wijsneuzig en bedaard, alsof zij reeds tegenover de baker in de kraamkamer zaten, hun kopje koffie op hun gemak blijven omroeren en uitlepieren. Is het ook niet natuurlijk? Sommigen dier heeren zijn al Candidaten

in de rechten! En wie zou nu ook, als hij reeds zóó oud student is, zich nog met al die kinderachtigheden afgeven?

Vooze beroerlingen! Jongens, die reeds in uwe frissche jaren uw geest in witte das, zwarten rok, korte broek hult! Flauwerds, die er naar hunkert, om voor leden dier niet meer dwaze, dier, o! zoo wijze maatschappij gehouden te worden, waarin gij ten minste nimmer een ferm figuur zult slaan. Al dat schimpen op de handelingen, op de belangen uwer metgezellen en tijdgenooten, wat doet het anders dan uwe eigene kleine, nare, minne ziel in al hare lamheid ten toon stellen? Of is het niet juist den kindertijd eigen, te haken naar ouden leeftijd, zich deszelfs voorbijgaande positie te schamen, en is er wel eene onaangenamere kinderachtigheid dan die van den verwaanden knaap, die tusschen mal en dwaas is, te groot, gelijk men zegt, voor een servet, te klein voor een tafellaken? Ge staat op gelijke lijn met den kwâjongen van veertien jaar, die zich te ver gevorderd waant, om onder zijne broertjes te hoepelen en te tollen, maar liever sigaar-tjes rookt, verheerlijkt is, als de meisjes hem aankijken, en het kwalijk neemt, als de winkelknecht hem jonge heer noemt. Ja! ziet maar dikwijls in den spiegel, laat u een scheermes aansmeren en weest gelukkig in de blijde meening, dat de gele nestharen al welig aanwassen; nimmer zullen ze bij u tot een draaglijken baard opschieten, of, krijgt gij er ooit een — let er op! — dan zult ge in lateren tijd misopogon worden en die gulden jeugd terugwenschen, toen ge, zonder baard, een kinderlijker uiterlijk hadt.

En niet alleen gij, allen zullen wij ze eens terugwenschen, die heerlijke dagen van olim, die levendige Convocaties van onzen studententijd. Nog eenige jaren, en het hart draait ons om, bij het philisterachtige, landziekige, langdradige, omslachtige, afgemetene, slaperige in debatten en besluiten van vergaderingen, zooals de maatschappij die kent, en gij zucht: — helaas! neen! wij krijgen nooit iets gelijk eene Studenten-Convocatie terug. O! wanneer, als leden van Stedelijke Raden en Provinciale Staten, ja, zelfs van de Staten-Generaal, aanzienlijke vergaderzalen zich voor ons opensluiten, met welk een smachtend verdriet keert men zich ook daar, als Tantalus naar het wegvlietend water, naar den vervlogen Academietijd om! Bij iets doms mag men niet meer jouwen, bij iets vervelends niet meer gapen, bij iets lamlendigs niet meer schoffelen; men mag zich alleen vergenoegen, met zijn buurman in het oor te blazen, hoe dienzelfden spreker, nog student reeds het studentencorps trachtende te vervelen, telkens door een daverend handgeklap het stilzwijgen werd opgelegd. Ware men nog student onder studenten, hoe zou men, met gespierde taal, den kakelaar van zijn begin naar zijn einde sleuren! Maar de achtbaarheid der plaats, de waardigheid en de stand des sprekers, onze eigene betrekking... Neen! in ons binnenste moge het bonzen, koken, trillen, men moet uiterlijk zonder genade het beeld der bedaardheid zelve vertoonen;

gelukkig, zoo men zich een enkelen humanen, zoogenaamd parlementairen steek veroorloven kan!

Jongens! gaat ge eens even met mij mee naar de vergadering der Staten-Generaal? Daar verrijst juist de welsprekende man, de man der mannen, de Demosthenes der Kamer, wiens woord aller harten dwingt, aan wiens lippen ieder hangt. Dat treffen we, kerels! Nu als vinken geluisterd! Inderdaad! het zijn juiste en sierlijk gekozene beelden en uitdrukkingen. Heerlijk afgeronde volzinnen rollen uit zijne helder klinkende keel. Een numerus oratorius wat ben je me! Maar eilieve! let toch eens op dat evenmatig langzame spreken, op dien deftigen val in zijn toon; let op die oogen, die op bevel van 't overleg dreigen of schuilen, naar de stem zich kunstig bulderend verheft of liefталig fluistert; ziet naar die deining der handen, welke zoo netjes golvend heen en weder drijven! Hij doet het al heel mooi! Of het hem evenwel niet aan de innige, bezielende overtuiging van de waarheid der zaak, die hij verdedigt, aan de actio des harten ontbreken zou? Des redenaars laatste volzin raakt ten einde. Een handjes geven in het oneindige, een gedwarrel van gebuig, een gefluister van bewondering, een opzien tot den ervaren spreker. Hoe was dat anders in de dagen van olim! Edelmogende Heeren! herinnert gij u nog die Studenten-Convocatie, gehouden tot het nemen van maatregelen, bij het onrechtvaardig in de kast plakken van eenigen onder ons? Daar had uw tegenwoordige spreker het eens moeten wagen, om met galmende declamaties en mooie, overdachte woorden voor den dag te komen! Ziet gij het nog, hoe daar plotseling een van de gegijzelden binnenstormt? Zoo even vrijgelaten, is hij van 's-Gravenstein recht toe naar de Academie gerend. Woedend vraagt hij het woord. — Meneeren!... — er volgen drie krampachtige zenuwtrekkingen, ten einde de woorden, welke er niet uit willen, doortocht te banen. Nog eens een zierend: — O, die.... — Dreigend, huilend hief hij zijne vuist in de hoogte; toen viel hij uitgeput neder. Zegt het, Edelmogende Heeren! het daarop volgende wraakgeschrei van vriend en vijand, die eenstemmige verontwaardiging, herinnert gij ze u nog?

— Ja! zegt gij, goedmoedig lachend, en een ieder, die den blik op vroegere jaren vestigt, zal het u nazeggen: — Heere Joosje! wat dwaaze, opgewondene standjes waren we toen!

Hoewel zelf nog zoo'n opgewonden standje, ben ik toch niet dwaas genoeg eene dergelijke handelwijze, bij hooger gewicht der zaken, van meer gevorderden leeftijd te verlangen. Maar, o! het beginsel, waaruit zij voortvloeyde, zou ik zoo gaarne in de maatschappij terugvinden, frischheid des harten, kenbaar in het vaardig geven zoowel als ontvangen van krachtige indrukken, inwendige fiksheid, noemt het zooals gij wilt, ik noem het: leven van het gevoel.

Eene vergelijking! Terwijl ge nog student zijt, springt wat gij gevoelt slootje, een heel smal, nietig slootje, dat de harten van elkander scheidt.

Wip! zegt het uit het eene hart, en zoo komt het, zonder missen, tot het andere over. Is het te zwak, dan valt het, voor het den overkant bereikt, in de sloot en verdrinkt. Wat niet sterk genoeg is om over te wippen, denkt gij, moet den sprong maar niet eens wagen, en dat is braaf van u gedacht. Maakt ge dus kennis met een plezierigen vent, met een vent, die u aanstaat, dan weet gij immers al gauw, hij, door een ferm handdruk, gij, door eene fiksche terugkneep, dat vriendschap -- wip! wip! -- over en weer uit de harten is overgesprongen. Vreugd heerscht in uwe ziel, gij vertelt het hem juichend; jolig vliegt hij op, wrijft zich de handen, valt u om den hals; daar is alweer iets heelhuids overgekomen. Zoo is het met droefheid, met luim, met mistroostigheid, met studie, in één woord, met al wat in het hart woont.

Maar gij promoveert tot lid der maatschappij. O jé! wat wordt op eens het slootje breed en diep; zoo breed, dat wat gij voelt treurig op den oever blijft staan. Eenige vruchteloze pogingen, en weldra wordt het gevoel zelf, het jeugdige, vrije, losse, onergdenkende gevoel, het wakkere springen ontwend. Wat is er het gevolg van? Zonder gevaar van in de sloot te raken, vermag men den overkant niet meer op de gewone wijze te bereiken. Zoo men wil overkomen, heeft men eene brug noodig. Ieder bouwt er nu eene, en zoo wandelt, in het vervolg, langs dien weg, alles van den eenen mensch tot den anderen over; het zijn de vormen. Nu geen omgang meer, zonder een sleep van buigingen; geene vreugde meer, zonder plichtplegingen; geene droefheid meer zonder rouwbeklag en lange gezichten; deze voortaan zijn de weg. En, wat het beroerde van de zaak is, in vorigen tijd bereikten de zwakke springers meestal de overzij niet; nu die noodbrug ligt, is dat gedaan; men komt in de noodzakelijkheid critiek aan te wenden, want o! hoevelen van de zwakke halzen komen, hinkend en trekkebeenend, over; hoevelen, die lam zijn, hoevelen, die eene ruggetering hebben, hoevelen, die zoo ijl en schraal zijn als een haar!

Medestudenten, wier harten nog niet door breede stroomen gescheiden zijn, komt! smaken we volop het genot, dat het bezit van een frisch en krachtig gevoel ons schenkt! Niet lang tijd meer! Ook wij zullen welhaast de brug moeten betreden. Pijnlijk zal het ons vallen en moeilijk. Menigmaal zullen wij in den beginne het oude loopje nog eens nemen en het sprongetje wagen; maar, evenals Bertolotto zijne vlooiën, zullen ook wij de springkracht, het levensbestanddeel van ons gevoel, lam dienen te knijpen. Droevige ondervinding zal het ons leeren, dat bij velen, ja! bij de meesten, de overkant glad bejzeld is, zoodat, kwamen wij al over de breede sloot heen, wij toch akelig naar beneden zouden glijden en tot het bewustzijn komen, dat geen zekerder weg dan die over de brug leidt ons tot onzen naaste brengt.

Geloof gij het niet? Kijk dan maar eens even de maatschappij in! Zijn niet alle wijzen van zich aan anderen mede te deelen, op alle

plaatsen, bij alle gelegenheden, in het bijzondere zoowel als in het openbare leven, op eene en dezelfde leest geschoeid? Eene en dezelfde is de wet tot het maken van indruk, zoowel voor kansel en balie als voor danszaal en feestdisch; zij bestaat in het in acht nemen der eens aangenomene, laat ons zeggen klassieke vormen. Ginds noemt men het voordracht, hier noemt men het fatsoen. Kunstmatige voordracht in de rede, wat is zij anders dan zoogenaamde manieren in de wereld? Zijn zij niet beide dezelfde vorm, verschillende stof; beiden niet een en dezelfde, de eenmaal voor fraai aangenome snede van het kleed, waarmede men zijne menschheid bedekt; beide niet evenzeer de uitingwijze der oorspronkelijke natuur, besnoeid naar de wetten van de hemel moge weten welk aesthetisch gevoel?

O, die rampzalige vormen! Maar, ik bid u, denkt niet, dat ik die om hunzelve wille veroordeel! De vormen zelve eerbiedig ik; ik kijf er alleen op, om hetgeen men er van gemaakt heeft; alleen hunne overdrijving haat ik. Ik ben het met Chesterfield eens: — Ceremony is the superstition of politeness as well as of religion, but as it serves as a defense for both, it must not be entirely proscribed — en met Joubert: il ne faut pas décrier les beaux dehors, car ils offrent les apparences naturelles des belles réalités. Ik leef nu eenmaal in eene wereld, waar men het mooi vindt den schoonen omtrek des lichaams in een cylinderachtigen pilotcoat of zwabberigen kuitendecker te verbergen. Evenmin als ik nu in puris zal gaan loopen — ik zou het onder de Nieuw-Zeelanders doen, want de aesthetiek dier natie schijnt zulks doeltreffender te vinden — evenmin zal ik de telgen van mijn brein naakt voor den dag brengen, zoodra de menschen het beter vinden, dat ik haar eene korte broek aantrekke, eene deftige bef om den hals hange en een eerbiedwaardigen steek op den schedel drukke. Neen, meer nog! Ik vind ze — men kan het niet anders van een kweekeling der maatschappij verwachten — ik vind ze schoon, de vormen, door de maatschappij tot schoone vormen geslagen. Hoewel ik de reden niet weet, vind ik een marmeren Apollobeeld mooi en een getatoueerden Ta-Ta-Bahi-Bah afgrijpselijk; een meisje, dat als een klomp vleesch voor eene piano zit en met krommen rug en lompe vingers kunststukken uitvoert, al speelt zij als een engel van gevoel, vind ik beroerd, en eerst, als ik mijne oogen dichtknijp, kan ik zeggen, dat het mooi is. Het gevoel zich uitend in schoone vormen, bezielde door waarheid, die er kleurig, tintelend doorheen straalt, zegt het, die samenweving, die ineensmelting van beide tot een geheel, wie erkent haar niet voor ideaal? Ideaal! want — en dit spijt mij — omdat de volkomene en evenredige ontwikkeling, het bestendig evenwicht van beide in één persoon, zoo weinig wordt aangetroffen, is men wel genoodzaakt zijn hart voornamelijk op eene van beide schalen te leggen. En ziet, dit geloof ik nu het punt van onderscheid tusschen vroegeren en lateren

leeftijd: deze zegt: — wilt ge mijne gunst verdienen, zoo gebruik jegens mij de eens geijkte vormen — gene daarentegen: — laat mij bespeuren, dat ge voelt, dat ge waar zijt, zonder dat treft gij mij nooit.

Ja, voorzeker! hierin ligt het onderscheid tusschen den macrocosmus der maatschappij en den microcosmus der Academie. Verbeeld u een jong mensch, in wiens toon, in wiens handelingen, in wiens kleeding en uiterlijk, hoe fatsoenlijk en welgesneden voor het overige ook, noch frischheid, noch fiksheid, noch geest, noch kracht, noch openheid, noch gehalte, noch belangstelling doorstraalt. Zou het geen wanklank zijn, indien een medestudent zoo'n blok verdedigde met te zeggen: — Ja! maar de man kleedt zich onberispelijk, niemand komt met meer gemak een salon binnen, niemand draagt nettere handschoenen, op niemands arm heeft een meisje onder het walsen met meer bevalligheid en zekerheid geleund... het overige raakt mij niet? — Maar brengt dienzelfden man daarentegen eens in de maatschappij! Ziet hoeveel opgang hij daar maakt, hoe de dames hem met oplettendheden overladen! Ach! hoe menigmaal heb ik daar een lieven, charmanten jongen hooren noemen, van wien ik u op mijn woord van eer kan betuigen, dat ik, na hem jaren lang te hebben gekend, nog niet weet of hij lief en charmant, ja! zelfs of hij een jongen is.

Vertegenwoordigers van het toongevend publiek! wordt boos en slaat mij in alle vormen op mijn gezicht, ik kan het niet gebeteren; maar weet ge met wie ik u gelijkstel? Met de teedergevoelige dame, die flauw valt, omdat zij, op het tooneel, de oude juffrouw Hoedt met zeer veel handgebaar, borstgejaag en ooggedraai den hongerdood ziet sterven, maar met een vies gezicht het venster verlaat, als een onooglijke bedelaar, op den ongekunsteld rauwen toon des hongers om een stuk brood smeekt. Meer eerbied heb ik voor de vierkante boerenmeid, die, boven in den engelenbak naast haren vrijer gezeten, met schalken blik op dat treurtooneel nederziet, maar, als zij den volgenden morgen met hare melk rondloopt en een armen schobberd tegenkomt, die met hollen buik, holle kaken, holle stem haar zijn nood klaagt, hare emmers nederzet, hare boterham met roggebrood en kaas van tusschen de plooiën harer rokken te voorschijn haalt, er hem eene fiksche homp van mededeelt en, na met haar ruige schort zich de oogen te hebben afgeveegd, voortsjokt, bij zich zelve bedenkende, dat het toch alevel wat te zeggen is! Lieve, fijne, overgevoelige dametjes, ik bid u! eens eventjes oogjes dicht en de vingertjes voor de ooren! Kom ik ooit zoo'n deern tegen, al is het op de pantoffel met mijn meisje aan den arm — een schop aan alle vormen! — die meid pak ik in de bouten en ze krijgt een zoen, dat het klinkt.

Vier keeren bromde de zware Academiëklok met eene stem als had zij het land, dat de tijd haar op haren ouden dag nog maar geene rust wilde laten. De laatste troepjes, die nog buiten staan te praten,

gaan het hooge ijzeren hek door, en het luidruchtig gezang van een paar Muzenzonen, dat buiten al niet fraai was, maar onder de dampige gewelven des portaaIs tot helmuziek steigert, stroomt de aankomenden naar het groot Auditorium vooruit. Het groot Auditorium! Eerwaardig lokaal,

Van vroeger glans nog schemerende straal!

dat, niet minder dan de Haagsche Loterijzaal, u er op moogt beroemen, de meest verschillende tooneelen binnen uwe muren te hebben aanschouwd; dat vette nonnen gebeden hoordet prevelen en uitgemergelde geleerden ziet binnenschuiven op de maat van krassende violen; dat diepe geleerdheid vernaamt, zoo dikwijls een versche professor zijne stem voor het eerst binnen uwen omtrek verhief, en ook wel mindere geleerdheid, zoo dikwijls diezelfde professor naderhand, *jure suo*, opponeeren wou; dat getuige waart van algemeene opgewondenheid, bij het uitspreken van het *dixi* der jaarlijksche Oratie, van persoonlijke neerslachtigheid, bij het nederleggen van het winstgevend Secretariaat; getuige waart van tooneelen van hoogen ernst en smartelijken rouw, wanneer de lof van den door den dood weggeroofden Hemsterhuis of Rau, de weemoedige herinnering aan zoovele andere schrandere en dierbare vernuften uwe ruimte vervulde, van tooneelen van goedwillige scherts, zoo dikwijls men de verdiensten van Heeren Curatoren als zoodanig verhief; dat met dezelfde onverstoorbare rust de non in haren sluier en den dandy in zijn frak, den gemaskerden boogschutter en den baardrager met zijn rouwstrik, den Leidschen jager in zijn boomgroene pak en den openbaar doctoreerende in zijn pikzwarte omvat hebt; in uwe muurspleten hortend middeleeuwsch barbaarsch naast het kernachtige Latijn van een Ruhnkenius hebt hangen; Brugmans' stem krachtig hoordet aandringen, Hollandsch leuteren onder het College van.... Doch genoeg. Op! sluimerende dichters van het studentencorps! Te lang reeds heeft de lier, naast de veerkracht der ziel, aan den spijker gehangen! Aan de pompen! Aan de pompen! Is de dichtader uitgeput? Ziet, als Israël bij Meriba, zoo houdt ook de smachtende Redactie van den Almanak de uitgedroogde emmers op!

Midden in den vorsten kathedr staat, met ongedekten hoofde, de Praeses Collegii Civitatis Academicæ Lugduno-Batavae Supremi, ten halven lijve zichtbaar en omtogen door een lichtblauwen dampkrans van kronkelenden sigarenrook. Hij is op het punt de vergadering te openen en wacht slechts zoo lang, tot die luidruchtig binnenkomenden hunne banken zullen beklommen hebben. Naast hem leunt op den kant van het ongefatoeseneerde blok hout de Secretaris, die niets anders te doen heeft dan te lezen en dus enkel zijn hoofd vertoont. Achter beiden, in den hooger en kathedr, hangt een beminlijk viertal, hetwelk zijne acht beenen, in broederlijke omhelzing,

op de zitbank neergeschlamierd heeft, met vier buiken den lessenaar troetelt, vier hoofden omhoog, vier luie ellebogen, als booze jongens op school, over de tafel, naar voren steekt; aan beide kanten op de trappen, de gracieuzelijk omhooggaande draperie van met mantels en andere groote lappen laken omhangene en omwondene, staande en leunende personen, meestal leden van het Collegium en mannen, die de voor-aanzitting op maaltijden beminnen, deze plaats gekozen hebbende, om met hunne oogen op de tegenover hen vergaderde menigte den zekersten invloed uit te oefenen; boven op het klankbord eindelijk een eenzame, gewikkeld in zijn mantel, die zijne beenen, als twee zwaarden van Damocles, naar beneden laat afhangen, en, terwijl hij bedaard zijne sigaar rookt, op een bijwijlen vuurspuwenden demon gelijk, die met welgevallen op zijn zwarten, golvenden dienaarstoet nederziet.

Zietdaar het middelpunt, den tabernakel des grooten Auditoriums, tot welks Heilige der dienstdoende priesterschap anders alleen op de Promotie de toegang verleend is, welks Allerheiligste slechts eenmaal 's jaars, op den achtsten Februari, de aftredende hoogepriester binnentreedt. Als het aan de Joden is overgeleverd, is het in eere; nu heerschen de Heidenen. Hetzelfde geldt omtrent het overige van het lokaal. Geen onderscheid nu tusschen het hoekje, waar, op den grooten verzoendag, de Curatoren van hunne werkzaamheden gedurende het afgelopen jaar zouden kunnen gezegd worden uit te rusten, indien niet juist het nemen van die rust meestal de eenige werkzaamheid was, welke de Groot-Edel-Achtbaren zich getroosten, dat hoekje, waar Morpheus gewoon is tegen de pinguis, de crassa Minerva te velde te trekken, en den overkant, waar, bij plechtige gelegenheden, de *Senatus amplissimus* wordt ingestopt, en men de veelvormige steken, als zoovele gedrochtelijke monsters, het heilige land ziet bewaken, beide nu overgegeven aan tegen den kant der banken aanleunende, op den voorkant der banken zittende of hoog in de lucht uitstekende figuren. Niemand, die niet de kussens op de zitplaatsen versmaadt en tot rustplaats doet strekken aan zijne honden, waarvan er hier en daar een zijn treurigen snuit schilderachtig tusschen de beenen van den voor hem staanden meester door, naar buiten steekt. In het midden zijn alle doorgangen bezet, de banken opgevuld met opeenvolgende rijen van wezens, die voorover hangen, op leuningën zitten en op banken rechtop staan, opdat alzoo de achtersten over de voorsten kunnen heenkijken en zoo doende het onbewust overleg, uit zich zelf, in het weinig amphitheaterverswijze opgaan der zitplaatsen voorzie.

Doch er is stilte gekomen. De hamer valt.

— Mijne heeren! Ik open de vergadering en verzoek den Ab-Actis de Notulen der vorige vergadering te lezen.

— *Ὁνδεροδ ἀχτ ἐν ζεστῆστε σπεργυδερῆγγ οὐαν ἐτ στυδερτενοοψ ὀπ Μανδαγ . . . enz.*

Weetje: een rij soldaten zonder geweer, zooals professor Geel herinnert. Geen een accentje er op, dat, naar Matthiäs theorie, een hooger nootje, een re'tje of een mi'tje, zou moeten verbeelden; vervloekt onmuzikaal! allemaal utten! eene vervelende partij!

De Secretaris leest voort:

— . . . op Maandag, den tweeden November, in het groot Auditorium. De Praeses opent de vergadering en brengt ter kennis van het studentencorps het overlijden van den Weledelen Heer P. J. Ferbeeck, Philosophiae studiosus. Hij stelt voor den gewonen rouw van zes weken aan te nemen. Aangenomen. Verder stelt de heer De Bries voor, zoodra de sneeuw het zal toestaan, eene sledevaart te houden. Nadat de heeren Dandels, Van der Guyt en Mijnders de onderhavige zaak, elk uit een verschillend, doch met de meening van het algemeen overeenkomstig oogpunt beschouwd en over en weder herhaaldelijk het woord hebben gevoerd, wordt het voorstel met algemeene stemmen aangenomen. Men besluit verder, dat, in afwachting van den winter, alvast de noodige voorbereidselen, als het huren en op sleden stellen der booten en wagens, zullen gemaakt worden. Eindelijk stelt men voor, eene Commissie ter regeling van de plechtigheid te benoemen. De Praeses verwittigt, dat de stembussen, tot morgenavond, op de Sociëteit Minerva zullen geopend zijn. Porro nihil actum. De Praeses sluit de vergadering.

— Heeft iemand iets op de Notulen aan te merken?

Handgeklap! het gewone antwoord, helaas! op de Notulen, al zijn ze ook nog zoo onnauwkeurig. Leden van het Collegium, zorgt dus, dat gij een Secretaris kiest, die een geweten heeft!

— Mijne heeren! vervolgt, na een oogenblik ademhalens, de Praeses, het Collegium heeft deze vergadering belegd. . . .

— Mag ik eens eventjes het woord, Praeses? valt de man in, die boven op het klankbord zit, terwijl hij de pet afneemt en tusschen zijne beenen door, op den Praeses naar de laagte het oog vestigt.

— Mijne heeren! mijnheer Dandels het woord!

Allen zien omhoog. Alleen de Secretaris blijft over zijn papier gebukt.

— Praeses, mag iemand, die geen student is, hier tegenwoordig zijn?

De Praeses met verbaasden blik en ernstige stem zich tot de vergadering wendende. — Al wie geen lid is van het studentencorps wordt verzocht, voor wij verder gaan, deze vergadering te verlaten.

Plank! doet meteen de hamer, die altijd suppleeren moet wat er misschien in kracht aan de woorden ontbreekt.

Diepe stilte. Een ieder ziet zijn buurman aan en rekt vervolgens den hals uit, om de vergaderde menigte in oogenschouw te nemen. Spoedig rust aller spotachtige blik op een bleek, lang, onnoozel aangezicht, dat, op de derde bank gezeten, alleen niet rondkijkt, maar rood wordende tot tusschen de bakkebaarden, recht voor zich heen ziet, met een gelaat alsof hij niet weet, hoe dit eindigen moet. Ja!

het stond in het boek des noodlots geschreven, dat een ongelukkige broeder van een nog ongelukkiger jong studentje er op dezen vijftienden November zou inloopen. Het mannetje was voor een paar nachten bij zijn broertje komen logeeren, en dit had al zijn best gedaan om het het leven aangenaam te maken. Zoo had het het dan ook naar de Convocatie medegenomen en, vervuld met het hooge denkbeeld dat hij zijn broeder nu van het studentzijn kon geven en hem nu en dan gewichtig aankijkende, zich stilletjes, maar toch statig, naast hem nedergezet. Lacy! hoe kort duurt die vreugde! Die beroerde mijnheer Dandels! En toch durft hij hem niet aan. Er wordt hardop gelachen. Wat kan de incurrens doen? Vragend ziet hij broertje aan, of misschien de laatste hoop, dat het niet hem geldt, verlevendigd worde. Maar neen! hij ziet genoeg. Dat sippe gezicht, die ter neder geslagene oogen! . . . Welaan! Hij springt uit de bank. Maar nu moet hij nog al die rijen voorbij, die heel uit de hoogte, glimlachend op hem neerzien! Toch houdt hij zich goed, en, langzaam voortstappend, bij iederen tred zijn stok hard neerzettend, welk eentonig geluid onwillekeurig op de lachspieren der aanwezigen werkt, verlaat hij de zaal. Maar, neen, beste jongen! zoo stilletjes kunnen wij u toch niet laten afdruipeu! Op eens hoort ge achter u, uit twee longen, op bekende voois:

Die man die wordt

en tweehonderd jongelui vallen met woedend plezier in:

Ampart gezet,
ampart gezet!

totdat een daverend gejuich, hetwelk den oliebak boven als eene onstuimige zee doet opgolven — arme Kaiser! — aan het feest een einde maakt. Op straat hoort de man nog de hem narollende donderslagen . . .

— Meneeren, hervat de Praeses, zoodra het gezang bedaarde, gelijk u bekend is, werd op de vorige Convocatie door een onzer het voorstel gedaan, in den loop van den winter eene glansrijke sledevaart te houden. Er waren, zooals gij u herinneren zult, slechts zeer weinig leden van het studentencorps op die vergadering aanwezig, waarschijnlijk wel, omdat zij niet belegd was met oogmerk om over eene of andere wijze van feestviering te handelen, maar enkel om aan het Corps kennis te geven van het overlijden van den Heer P. J. Ferbeeck. Doch, meneeren! het is bovendien weldra gebleken, dat het voorstel van den heer De Bries eigenlijk minder in den geest viel der jongelui, misschien ook wel door de bedenking, dat sneeuw en vorst beide hachelijke en wispelturige zaken zijn, en het juist daardoor wel eens gebeuren kon, dat onze groote Achtste voor de oogen des algemeens onbemerkt voorbijging; zeker is het althans, dat al te weinig op de lijst der deelnemers teekenden dan dat onze sledevaart zou kunnen doorgaan. Waarom het Collegium, na met Commissarissen ter regeling van de sledevaart gesproken te hebben, deze vergadering belegd heeft, opdat wij thans,

in grooteren getale dan laatst, een ander plan zouden kunnen beraamen, volgens hetwelk door ons, op den aanstaanden jaardag der Academie, te handelen zij. Wat onze kas betreft, wij rekenen op den achtsten Februari aanstaande, na aftrek van alle onkosten, ongeveer *f* 3300 over te hebben.....

— Mooi zoo!

— Heerlijk!

— Leve de kas!

— Hoerah!

Applaudissemens prolongés, zooals Guizot in zijne *histoire générale de la civilisation en Europe* van zijne toehoorders getuigt.

— Zoodat gij ziet, meneeren! gaat de Praeses voort, dat wij wel iets kunnen doen.

— Nogal!

— Daar het Collegium er nu van overtuigd is, dat ook gij allen den Achtste eene feestvierende gezindheid toedraagt, den Achtste, meneeren! een gewichtigen dag voor onze Academie....

— Een van je gewichtigste!

— Zoo stelt het Collegium voor, op den eerstkomenden dies natalis, vanwege het studentencorps, een gekostumeerden optocht te doen houden, zich vleiende, dat zijn voorstel meer dan het vorige met den geest van ons Corps overeenkomstig zij. Evenwel heeft er iemand iets op tegen?

— Ja, Praeses! klinkt het plotseling midden uit een troepje, hetwelk den doorgang voor de professorenbank verstoppt.

Aller blikken richten zich naar den kant, van waar de stem opstijgt.

— Wie is dat? fluisteren de verst afstaanden.

Die de achterste banken vullen, klimmen op de leuning, met oogmerk om, gedurende den overigen tijd, in puntig evenwicht er op te blijven hangen.

— Meneeren! mijnheer Laats het woord.

Laats! toen hij aan de hoogeschool kwam, een vlugge, flinke borst, maar al gauw door een paar stadgenooten, aan wier leiding hij zich had toevertrouwd, ingepakt en door deze ingelijfd in eene club, wier leden, met laakbare eenzijdigheid, slechts éene ontwikkeling, die der maagholte, eerbiedigden, één doel voor hoofddoel erkenden, prikkeling des vleesches, met haar onvermijdelijke gevolg, verstomping van den geest. Ach! dat er altijd bedrieglijke loodsen zullen wezen, die den onervaren zeebouwer op dergelijke klippen der Academiezee te gronde doen gaan! Te gronde? Helaas! het is maar al te waar! In den beginne moge nog de heldere bewustheid van hetgeen de geest met vasten wil vermag den ingetogene moed en krachten schenken om zich uit den fulpen arm, die hem omstrengelt, los te woelen, de snelle voort- en vooruitgang van hen, die terzelfder tijde de ouderlijke

haven verlieten, moge dien moed verhoogen, die krachten verdubbelen, één oogenblik van rust te midden van den strijd is genoeg tot des jongelings verderf; één enkele golfslag slaat hem in de doodelijke omknelling terug, waaruit gestadige inspanning hem nagenoeg verlost had. Dan komt afmatting, dan moedeloosheid. Het berouwvol, maar reeds sluimerziek oog bemerkt nog wel, hoe, een voor een, alle tochtgenooten voorbij stevenen, maar de veerkracht ontbreekt. Eene stuiptrekking! Zoo hij bij hen was, hen inhaalde! Maar, neen! ook die laatsten verdwijnen. Nu kust met rozenlippen Verleiding zijne lodderige wimpers geheel dicht, neuriet hem uit den laatsten kommer, streelt zijne vadsige leden met hare lange, zachte vingers, wiegt hem in de zorgeloosheid haars molligen schoots, waait de overleggende gedachte met haren pauweveren waaier uit zijn omtrek, giet over zijne slapen de geurkruik ledig der wellustige lichtzinnigheid: de jongeling heeft zich overgegeven. Hoe zoo, vriend! stilstand, te midden eener maatschappij, waar ons alles beweging, alles voortgang toeroept! Wakker! wakker! Maar hij sluimert door. Geene redding meer! geen troost! Droom dan voort in den tuimelenden roes der gedachteloosheid, welke een Academische opium voor eene wijle kan schenken! Zelfs voor de knaging der wroeging, voor den heilzamen schok, de electricke vonk der wanhoop, is hij gestorven, en onder het bruisend geweld der baren slaat weldra het gehavende schip uiteen, zoo niet, schoone slaper! wiens kasteel met zulk eene menigte van groote en kleine boomen, struiken, struweelen, en dorens in en door elkander begroeid is, dat er geen mensch of dier bij of omtrent kan komen, eene teedere prinses tot u nadert, voor wie alle groote en kleine boomen, dorens, struiken en struweelen ter zijde wijken en de gevaarlijke betoovering vliedt.

Op zulk eene klip was Laats gestooten. Jammer van den fikschen aanleg, jammer van het goede hart! en dat ook hij de waarheid moest helpen bevestigen, dat het doorgaans de beste inborst is, welke zich aan de Academie het beruchtst maakt; dat het juist de voortreffelijkste eigenschappen zijn, welke het snelst en lichtst in hare tegenovergestelden ontaarden; dat de diepste verachting hem moet te beurt vallen, die zich anders de hoogste toegenegenheid zou hebben waardig gemaakt; dat de koesterende stralen eener zon, welke eene Academiewereld verkwikt zouden hebben, achter donkere wolken van flauwheid en wangedrag verduisterd worden en de flikkeringen schijnen van het eenzaam en onopgemerkt wegterende nachtlicht, dat alleen dienstig is, om den onbesuisd dansenden muggenkrans te vervroolijken, die vroeg of laat in deszelfs vlam den ondergang zal vinden. Zie hem aan, onzen Laats! Daar staat hij nu, omringd door trawanten, ver beneden hem in aanleg en ontwikkeling, op zijne woorden wachtende, en zoo diep was hij gevallen dat de blikken, de huldebetooningen van dezen hem niet ongevallig waren, ja, hij er hoogmoedig op was de eerste te wezen onder die minsten.

Deze zoogenaamde club van Laats had voorgenomen zich, evenmin als met de voorgestelde sledevaart, met het plan van het Collegium, zoodra dit haar ter oore was gekomen, te vereenigen. Een optocht! Wat had men daaraan? Zoo'n beroerde, nare, koude liefhebberij, welke u met allerhande Bivalva's op ééne lijn stelt en dikwijls een lameling en een fluim, omdat hij de oudste is, de eerste rol schenkt. Jongens! als men het er eens door kon krijgen, dat er een jool, een algemeen bacchanaal werd aangelegd, een gloeiend feest, een feest, welks weerga desgelijks nog nooit was aanschouwd, een feest, verbeeld je! waarmee de heele kas tot het laatste centje naar de haaien ging! In één woord, de club besloot het voorstel des Collegiums tegen te werken, en Laats zou, zoowel omdat hij de eenige daarvoor berekend was, alsook dewijl hij nog het meest van al de leden der club zich op populariteit mocht beroemen — iets dat onder sjouwers van beroep zelden in den algemeenen zin het geval is — beproeven het te doen ketsen.

De muts in de hand, begint hij met radde tong:

— Praeses! ik zie mij genoodzaakt tegen het Collegium te velde te trekken. Ik weet, meneeren! dat het eene moeielijke taak is, een gevoelen, hetwelk door uwe vertegenwoordigers verdedigd wordt en als zoodanig reeds de goedkeuring van de meeste jongelui heeft verworven, om zoo'n gevoelen, zeg ik, aan te vallen. Toch waag ik het, er rond voor uit te komen, dat ik een optocht afkeur. Meneeren! ik voel, dat ik de waarheid verdedig, en daar ik nu meen, dat het de plicht is van ieder, hier tegenwoordig, om ridderlijk uit te komen voor hetgeen hij als waarheid beschouwt, zoo zal ik, zelfs op gevaar van te worden uitgefloten — hetgeen mij ondertusschen minder zou bevallen — trachten mijn gevoelen mede te deelen, kan het zijn, het tot het uwe te maken. Dus, een oogenblikje attentie, meneeren, als je blijft! zooals pias tot de boeren zei. Het Collegium stelt voor den Achtste met een gekostumeerden optocht te vieren. Waarom? Omdat die dag, een feestdag voor de Academie, ook voor ons, studenten, een feestdag behoort te zijn. Best! Het doel is dus, ons op dien dag het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. *At qui ergo* moet, wil hij aan het doel beantwoorden, een optocht voor ons plezierig zijn. Goed! Maar laat ons eens kijken, of hij werkelijk plezierig is. Eene lieve geschiedenis, meneeren! Al dat plezier, geloof mij, je kunt het wel op. Ik kan daaromtrent bij ondervinding spreken. Bij de vorige *massacra*de, al ben ik nog altijd geen *Candidaat, pars magna fui*, of liever *parva, parvissima!* heila! *minima* wil ik zeggen; want ik was toen als jong studentje — en op die schijnt het bij zoo'n gelegenheid minder aan te komen — onder de boogschutters gestopt. Daar marcheer je dan, drie godganschelijke uren achter elkander, voetje voor voetje en bibberende van de kou, in den winter en in een luchtig plunjetje, midden door de versche paardevijgen; voordat je vier huizen ver bent, heb je oliepoeten; en dan komt daar nog bij de mogelijkheid dat je uit het Zuien ettelijke

Wind- regen- hagel- weerlicht- donder- bliksembuien

op je ziel krijgt. Heerlijk! Dat's nommer één. Pleizierig, nietwaar? Ten tweede: wat heb je om dat verdriet te verdrijven? Geen duivel. Één klein fleschje met rum, dat, voor je halverweg bent, al op is, kun je in eene plooi van je tabbaard steken; in eene tweede zit je zakdoek, en meer plooiën ben je niet rijk. Nu wil je ten minste lullen. Goed, je kunt lullen; want je loopt meestal twee aan twee, of je moet al heel ongelukkig wezen en veroordeeld zijn om met eene groote vlag in de lucht te kuieren, dat je de armen lam worden. Maar, meneeren! wie staat er je voor in, dat je nevenman niet een diepdenker zal wezen, waar je de woorden met eene tang uit moet halen, en al is dat zoo niet, dan is hij nog geen kennis; en dan drie uren lang! Bedenkt eens, meneeren! drie uren lang met eenzelfden man in gesprek! Je kunt op zulke oogenblikken toch niet over de onsterfelijkheid van de ziel loopen redeneeren. Ferm! Maar je kunt rondkijken, zal men zeggen; daar is heel wat te zien. O, meneeren, kijkt zelf! Het is om dol te worden, als je daar heen stapt en dan bedenkt, hoeveel jeugdige gezichtjes je daar boven uit de vensters liggen te bewonderen, zonder dat je eenigszins in staat bent over dier goedgeconditioneerdheid te oordeelen. Die beroerde stikwalm van driehonderd fakkels maakt, dat je menigmaal eene grootoudevrouw voor d'er kleindochter aanziet. Allemaal planzier, daar je luizig het land van krijgt. En bleef het nog bij een dubbeltje, 'k zweeg nog! zooals pater Brom tegen de gemeente zei. Maar, neen! Op den avond van eene mascarade geniet alles in Leiden volop; geene ziel die zich niet in genot en wellust wentelt, behalve drie soorten van wezens: de boeven op 's-Gravenstein, de geconsigneerde Rector magnificus, wiens deur de trein niet voorbijkomt, en de jongelui, die aan den optocht deelnemen. Die zien er geen lor van. Dat noemen de heeren nu plezier hebben. Lekker! Ik voor mijn part, ik gun je de pret. — Met verandering van stem. — En dat zou het gebruik zijn, dat wij van onze kas wilden maken? — Met stemverheffing en op minder alledaagschen toon. Neen, meneeren! het kan niet zijn, dat je den Achtste op zoodanig eene wijze ten feestdag maken zoudt. Den dag der Academie moeten wij op echte studentenwijze vieren. Verre van ons die stijfheid in houding, die afgemetenheid in gebaren, welke het kostuum van de middeleeuwen meebrengt. Komt! de luchthartige student ageere liever in zijne vrije, natuurlijke, hem aangeborene en ingeschapene rol! Ik stel een feest, een oprecht studentenfeest voor, waar wij niet aan het gesprek met dien eenige naast ons zullen gebonden zijn, maar allen, met volle pokalen, het welzijn aan allen zullen toeroepen; een feest, meneeren! waar dezelfde rang door ouden en jongen wordt bekleed. Leden van een studentencorps, dat verbroedering ten doel heeft, vieren wij eene plechtigheid, waar de deelnemers niet vorsten en ridders, niet onderdanen

en slaven, neen, meneeren! waar de dischgenooten broeders zijn!

Daverende toejuichingen rollen het Auditorium door.

Na eerst, door eene onderhoudende voorstelling, de aandacht, in het bijzonder die van het jongere geslacht, aan het lijntje gekregen te hebben, had Laats, door op eens zijne peroratie met de hem eigene voortvarendheid van stem en beweeglijkheid van gebaren te hebben uitgegalmd, een groot gedeelte zijner toehoorders medegesleept, en nu sloegen deze, als waren zij razend geworden, met hunne stokken op zerken en tegen beschotten en zett'en, door de wonderlijkste verdraaiingen van mond en oog hun ijverig getrappel op vloer en banken kracht bij en wuifden met de petten omhoog en riepen:

— Hoerah!

De zaak van het Collegium scheen reddeloos verloren. Maar nog heeft het geraas geen einde, of het klinkt weder: — Mijnheer Dandels het woord! — en driftig de pet naast zich op het klankbord neder-smijtende, valt deze plotseling in:

— Is dit dan nu het oordeel van de meerderheid? Eene mooie waarheid, die waarheid van mijnheer Laats! Gelooft die mijnheer dan waarlijk, dat er voor ons, studenten aan de Leidsche Academie, geen ander genot bestaat dan dat van den buik? Neen, meneeren dat is geene waarheid, dat hopen en weten wij. Dat is eene leugen. Leden van het studentencorps! gij zult het hedenmiddag toonen, dat al die fraaie redeneeringen niet de uwe en van nul en geener waarde zijn. Waarom zou ik u en mij dan nog ophouden met ze te refelleeren? Eene vraag slechts? Meneeren! Ik zie er onderscheidene onder ons, die, hoewel voor vijf jaren student zijnde, toen geen aandeel namen aan de mascarade en zich dus, volgens hetgeen wij zoo even hoorden, op den avond der feestviering hoogst gelukkig hebben moeten achten. Was er iemand onder deze, ik vraag het hun hier thans op hun geweten af, die zich werkelijk verheugd gevoelde, toen hij dien, zoo het heet, bibberenden troep voorbij zag komen? Waren er niet veeleer onder hen, bij wie toen eene heimelijke spijt opkwam, dat zij niet hadden verkiezen mede te doen?

Allen zwijgen.

— Bij mij niet! roept op eens, de stem zottelijk onnoozel verdraaid, met oogmerk om de lachers op zijn kant te krijgen, een Laatsiaansch hagje, dat voor een paar jaren het Gymnasium eerst verliet. Maar Dandels heeft met bliksemsnelheid het schreeuwertje in het oog gekregen en vaart met een Catilinarischen uitval voort:

— Neen, mijnheer Larda! bij u niet! u moest toen nog geboren worden. Daar ziet gij het, meneeren! welke middelen ter overreding die partij daar zich niet schaamt te gebruiken!

Gemor en dreigementen stijgen brommend en onverstaanbaar van uit de laagte naar Dandels omhoog. Hij spreekt door:

— Het stilzwijgen van al de overigen strekt het niet ten duidelijk-

sten bewijze van de nietigheid en spitsvondigheid van wat tegen het voorstel van het Collegium is ingebracht? En wat stelt men er voor in de plaats? Een feest! Eten en drinken! Is dat dan het toppunt van zaligheden? Ik op mijne beurt zou dat hooggeroemde plezier van een ruwen aflegboel hier kunnen gaan ontleden; ook ik kon hier sarcastisch uitroepen: het af te leggen! het in het eerste kwartier af te leggen: heerlijkheid der heerlijkheden! Dronken elkander op het gezicht te timmeren! Geduwd, geknooid, gestompt, gewurgd te worden! o, overloop van broederliefde en studenticositeit! Ook ik kon, evenals mijnheer Laats, de jongeren onder ons op sluwe wijze tot mijn gevoelen trachten over te halen, door hun te vragen, of zij op een dergelijk feest alleen op broederhanden en niet ook tegelijk op broedervuisten rekenen. Ik doe het niet. Zulke vragen komen hier niet te pas. Neen, meneeren! het is bij u de vraag niet wat plezierig

— Edele zelfopoffering! laat zich op priesterlijk zalvenden toon een sjouwer ontvallen.

— Ik spreek natuurlijk altijd onder verbetering van dien mijnheer daar; hoe heet hij ook?

Iemand, die aan den sjouwer het land heeft. — Die heet niet.

De sjouwer kijkt woedend om.

De Praeses — Klikspaan vergat te doen opmerken, dat het onze goede Flanor is, die de vergadering bestuurt, maar ouder en bedaarder dan voorheen: hij is doctorandus, draagt een hoed, heeft een bril opgezet, zijne snorren afgeschoren en de schaar van Van der Meer door zijne lange lokken gejaagd — Flanor bewoog reeds de lippen en den hamer, toen Dandels voortging:

— Bij u, meneeren! dien persoon daar altijd uitgezonderd, is het alleen de vraag, wat ons voegt. Het voegt ons op den Achtste te toonen, aan de buitenwereld te toonen, dat wij in het welzijn, in de glorie onzer hoogeschool belang stellen. Niet een dozijn dronken knechten achter tafel, neen, meneeren! het geheele vaderland moet het weten, al de dagbladen het vermelden, dat die dag onze feestdag is. En

Onderwijl beginnen drie honden, onder de banken door, krijgertje te spelen, ten gevolge van wier luidruchtige vroolijkheid, waarbij zich de verbiedende stemmen hunner meesters voegen, wel wat verloren gaat van de uitwerking van Dandels' woorden.

— Hoe . . . toonen? Door te vieren, dat geene andere corporatie ons kan nadoen. Wij studenten alleen, wij kunnen door onze eenheid, door den aard onzer zelfs meest uiteenlopende studiën, daardoor dat wij een staat op onszelven vormen, wij alleen kunnen zoodanig een optocht daarstellen. Bij plechtige gelegenheden op kosten van ongelijken binnenskamers te eten en te drinken, wij laten het aan hoogheemraden en regenten van weeshuizen over! Op den Achtste is het onze plicht, dat wij ons boven zwelgerijen, boven hoogheemraden en regenten van weeshuizen verheffen. Een optocht dus, meneeren!

dat vordert de eer van de Academie, dat de eer van het studentencorps. Bovenal, ons studentencorps vordert het, vordert het thans, dat er een gehouden worde. Meneeren! wij hebben iets noodig, dat ons gezamenlijk boeit, bezighoudt, om hetzelfde belang schaart, ten behoeve van het esprit de corps. Dat iets vinden wij in een optocht. Geloof mij! dat onophoudelijk beschikken en beredderen, dat één punt hebben om hetwelk aller hart, gedurende drie maanden, draait, het is een krachtig middel ter handhaving, ter aanwakking van het esprit de corps. Ook ik zeg het dus en roep het, met meer recht, geloof ik, dan mijnheer Laats, u allen toe: leden van een studentencorps, dat verbroedering ten doel heeft, vieren wij een feest, dat verbroedering bevordert, een feest onzer waardig, een feest, dat niemand ons nadoet! Leve de optocht! Hoerah!

En — hoerah! — riep met Dandels de golvende menigte en allen wuifden als Dandels met de petten en allen...

— Een nare boel! veranderlijk als de wind! — zegt wellicht deze of gene zwartgefokte wijsgeer, terwijl hij een gewichtig gelaat aanneemt en zich eene toekomst schildert, somber als zijn blik, waarin hij het vaderland aan staatsmannen, de kerk aan geestelijken ziet overgeleverd, die van meeningen verwisselen naar de weerhaan draait. Zacht een beetje, oude paai! Gij trekt het wat al te ver en ziet de reden niet in van die veranderlijkheid, welke u zoo gemelijk doet kijken. Zij is eenvoudig deze: in hunne onverschillige lichtzinnigheid bekommeren de jongelui zich te weinig om het onderwerp, dat op eene vergadering behandeld wordt; zij nemen de moeite niet er vooraf een oogenblik over na te denken. Elk argument, voor en tegen, valt derhalve, daar het nieuw is en verrast, min of meer sierlijk opgedischt en door opgewondene taal wordt aanprezen, in een verschen grond, waar het terstond wortel schiet en het onkruid te gelijk met de tarwe opkomt. Scheldt nu vrij op die flauwheid, op die onzelfstandigheid, op die beginselloosheid van het opkomende geslacht, van ganscher harte juich ik met mond, armen en beenen u toe. Maar op deze eigenschappen uwe vrees voor zoodanig eene wankelende toekomst, vol kleurwisselingen van cameleons, vol gedaanteveranderingen van Proteusen te bouwen!... Neen, oude! het draaien der meeningen in de groote maatschappij rust op geheel anderen grondslag. In de studentenwereld zondigt men, omdat men de zaken niet doorzien, niet doordacht heeft en men zich gaarne door eene zekere lijdzaamheid des gevoels, zonder tegenwicht van het gezond verstand, schaperig laat medesleepen; in de maatschappelijke, o! daar al te zeer met voorbedachten rade; hier, omdat men onbekookt van de eene in de andere en van de andere weder naar de vorige beweegredenen gesleept wordt; daar omdat het eigenbelang spreekt en het Ik wordt gehuldigd en aangebeden.

— Praeses, het woord! buldert Laats.

Flanor. — Op uwe beurt, mijnheer! Drie zijn er voor u. Mijnheer Van Dou heeft het woord.

— Praeses, het woord! — zoo had, reeds voor Dandels de helft zijner redevoering had uitgesproken, een klein, bleek, pieperig ventje, met een smal en ingetrokken buikje, dat naast Laats stond, uit eene verroeste keel geroepen. Het was een sjonwer, doch waar niemendal bij zat; een mannetje van wien de Rabbijnen, zoo zij het genoeg hadden gehad hem te ontmoeten, ongetwijfeld zouden rondverteld hebben, dat een engel hem in zijne jonge jaren met eene kool vuurs de lippen gezegd had; want, indien iemand, hij was zwaar van tong en moeielijk ter sprake. Het was in eene onvoorzichtige opwelling van edele verontwaardiging geweest, dat hij om het woord geroepen had; maar, ach! hoe spoedig werd het hem raar in zijn binnenste, toen de Praeses hem door een wenk met den hamer te kennen gaf, dat zijn wensch verhoord was. Groen en geel werd het hem voor de oogen, bij de gedachte, dat hij zoo aanstonds beginnen moest. Waarmede zou hij? Meneeren, ik drink... — wij hebben zoo even den toost gehoord... — met dit glas... — er zijn reeds vele toosten gedronken... — ik heet u welkom aan dezen vriendendisch... alle mogelijke soortgelijke inleidingen en aanheffen bij drinkgelagen, welke hij gewoon was te baat te nemen, schoten hem door de hersens, doch geene enkele kwam hier te pas, wou hier deugen. Daar eindigt reeds Dandels! Daar hoort hij zijn eigen naam noemen!... O, zalige kracht des nooddwangs! Als een bliksemstraal schiet hem het woord aangezien te binnen, en op langzamen, plechtigen toon vangt hij aan, terwijl hij den rechterarm statig doet rijzen en dalen en zijne oogen rechtuit in het niet blijven staren, of hij misschien nog de woorden en zaken in het ijdel luchtruim lezen moge, welke hij zelf niet begrijpt, hoe hij ze vangen zal.

— Aangezien, meneeren! ik tot mijne groote smart heb moeten hooren, van mijnheer Dandels, meneeren! die daar zoo even gezegd heeft, dat wij met allerhande middelen probeerden de jongelui, die van ons in gevoelen verschillen, en die daarom alleen verschillen, omdat zij niet genoeg begrijpen wat echt studentikoos is, meneeren! noch ook wat er tot de plichten van een Academieburger behoort, zoo voel ik mij gedrongen te zeggen, meneeren! dat dat eene infame leugen is. Neen, meneeren! het is niet door u op te winden, dat ik het zal trachten te bereiken; het is veeleer daarom, omdat ik weet, meneeren! dat de eensgezindheid en het esprit de corps u aan het harte gaan, daarom alleen is het, meneeren! dat ik het u zeggen zal. Twaalf onder ons dan, meneeren! hebben zich plechtig verbonden, om, indien het plan, dat het Collegium voorstelde, van eene mascarade te vieren, meneeren! en dat plan door de meerderheid onder u werd aangenomen, tegen alle mogelijke idee van studenticositeit, die we hopen, onder u niet zal worden uitgedoofd, aangezien ze altijd aan de Leidsche Academie is bloeiend geweest, meneeren! Wij hopen dus, dat u niet alleen op hetgeen mijnheer Laats gezegd heeft, maar ook op hetgeen

ik heb trachten in het midden te brengen, en dat ik meende in het midden te brengen, en dat ik meende te moeten zeggen, aangezien de eer van de Leidsche Academie mij insgelijks aan het harte gaat, meneeren! en het me in mijne ziel zou spijten, meneeren! indien de oudste jongelui en die in vorigen tijd het meest te zeggen hadden, meneeren! zooals het ook recht was en billijk, en zooals het altijd geweest is; zoodat het al heel anders met het studentencorps moet gesteld zijn, indien zij zich nu lieten leiden door een mijnheer Dandels, dien men nergens ziet, en die, wed ik, Toon Muller nog nooit eene flesch Champagne heeft laten verdienen...

— Ha! ha! ha! ha! klinkt het op eens uit volle borst, over aller hoofden heen.

Onze vriend daar boven had het reeds lang bar genoeg gehad. Beter dan iemand had hij van zijne verhevene zitplaats opgemerkt en er zich mede vermaakt, hoe Laats, hoorende hoe mooi Van Dou bezig was al het gewonnen land den vijand af te staan, reeds dadelijk bij het begin van die onverstaanbare redevoering zijn nevenman telkens een stomp had gegeven, met oogmerk hem te doen begrijpen, dat hij zoo spoedig mogelijk te zwijgen had. De brave Van Dou had evenwel iedere knooi voor eene aanhitsing tot vuriger spreken genomen, zoodat Dandels het onuitsprekelijke genoeg had, te zien, hoe die twee vrienden, die het zoo goed met elkander meenden, de een den ander van den wal in de sloot hielpen, met het gevolg, dat naarmate klimmende opgewondenheid uit het steeds feller fonkelend oog van den eenen flonkerde, stijgende wanhoop op des anderen gelaat te lezen stond. Doch toen de verheveling eindelijk ook het krachtige argument vernam, waarmede zijn persoon werd aangevallen, kon hij niet langer. Schaterend barstte hij uit, dat hem de tranen over de wangen rolden, en allen — want aan de hoogeschool kan onzin op den toon der hoogste wijsheid uitgekraamd den geest nog tot scherts en vrolijkheid stemmen — ware het in lateren tijd ook zoo! — allen deden van harte mede. Van Dou kroop terug met een neus van eene el en een gezicht van oude lappen, en kreeg van den woedenden Laats nog eene wraakzuchtige kneep op den koop toe.

Nu heeft Dierstra het woord, een man *ex sine nomine plebe* die het, ja! goed meent, maar het kleine gebrek heeft, dat zijne hersens òf te weinig wendingen hebben, en hij dus dom, òf er te veel, en hij dus verward is. Van uit de Curatorenbank vangt hij aan:

— Neen, Praeses! niets, weet u, maar omdat wij toch zien, dat wij er niet allemaal voor zijn, zoo wou ik voorstellen om de Sociëteit te koopen. Weet u, namelijk dit, dat wij de kas bewaren, totdat wij genoeg geld hebben, was mijn plan, en dan, als wij genoeg hebben, daarna de Sociëteit koopen. Die konden wij dan aan de Sociëteit verhuren, weet u; ik meen, de studenticorps aan de leden, en dan Commissarissen daarvoor kiezen, en dan zouden wij boven meteen bo-

venkamers hebben, weet u, voor de vergaderingen, meen ik, en dan zou het goedkooper en beter zijn. Dat wou ik voorstellen, als de heeren er niet tegen hebben, om te doen, weet u.

— Neen, stik! — Ben je beroerd! — Loop naar den duvel! — snauwt het hem van alle kanten tegen, waarop hij, de schouders ophalende, weder gaat zitten, om zijn buurman met een: — neen! maar weet je, ze begrijpen het niet! — lastig te vallen.

Eigenlijk gezegd, was het ook geenszins zoo'n dwaas plan en zou men het er wellicht op elke Convocatie door kunnen krijgen — wat toch geven de jongelui om hunne kas! — alleen op de tegenwoordige onmogelijk, want men was heden te zamen gekomen om te beraadslagen, hoe de kas er door te lappen, en het zou ongerijmd wezen eenige poging te willen aanwenden, om haar door belegging te wearen. De kas moet op! dit staat heden vast en is studentenlogica.

Daar verheft zich Roetz, een stevige Kapenaar. Kapenaars! een ferm ras, meneeren! Jongens met een hart, dat Holland tot schering behield, ofschoon het Engeland tot inslag bekwam; kerels, die in levenden lijve toonen wat er van Hollanders groeien kon, zoo deze, in plaats van koek met koffie, wat meer beaf en wat meer porter innamen, in hunne jeugd wat meer leerden boksen en zwemmen, in plaats van kienen en dammen, maar bovenal, indien zij zoo beleefd waren van, bij wijze van tegenbezoek, voor eenigen tijd aan het Athenaeum Austro-Africanum te gaan studeeren, opdat hunne overtollige lymphatische deelen zich, langs de krachtige zonnestrallen opgetrokken, met de wolken mochten vermengen.

— Mijne heer! ik heef wat te voegen bij de speech van mijnheer Dandels. Mijnheer Dandels heeft it getoond gehad, dat it de eer van onze Corps is, dat door de mascarade zal vermeerderd zijn, en de eer van de Academie, dat

Laats. — 'k Schijt in de eer van de Academie!

— Ik merk zoo, mijnheer! U had anders al zoo goed de perfectum kunnen zeggen. U heef it al lank gedaan; ik wist dat. Maar dat u it niet in mij doet, waarschuw ik jou, hoor je? Ik will spreken, jij zwijgen; want de woord is aan mij. Meneeren! we wil voortgaan. — Daar zijn verder, als ik goed heef begrepen van mijnheer Van Dou, maar een seer beetien onder ons, dat voor de feesvieren zijn; een stuk of elf, twaalf, dat is all

— Mijnheer Roetz, u vergist u! — klinkt het op eens van de meer achterwaartsche banken.

De stem kwam uit een lang houtig personage, dat men aan zijne flemende stem dadelijk voor Beckers herkent; Beckers, die o! zoo lang reeds, o! zooveel moeite had gedaan, om zich in de club van Laats in te dringen, maar tot nog toe slijb gevangen hebbende, thans weder eens eene poging wilde wagen, om zich opnieuw te poussieren.

— U vergist u; niet alleen die heeren — op Laats en de zijnen wijzende — ook ik, bij voorbeeld, ben er tegen.

Roezt gaat bedaard voort.

— Mijne heer! ik heef mij vergis. Er had door mij gezegd gehad moeten gewees hebben

— Nou ja!

— . . er zijn twaalf voor de feesvieren en dan nog mijnheer Beckers. — Met eene lichte buiging tot gemelden Academieburger. — Excuseer me, mijnheer! — Sou nu de een of ander, daar ze vreezen, dat er vijandskap sal komen, om den vrede te bewaren, die plan afkeuren? Well meneeren! Twaalf, en mijnheer Beckers, sijn er tegen. Maar immers toch de veel grootere boel, wel onderd sijn tegen de fees. Soodat je ziet, mijnheer Van Dou! jou argioument van self verval. Maar nog iets, meneeren! Die studentencorps is toch altijd bij elkander vriendskappelijk onderling gewees, soo dikwijls er eene mascarade gehad is geworden. Dan kom de fees altijd van selvers achteraan, en die fees, die van selvers opkom, is altijd pleisieriger — o, dat komt niet bij! — als de fees, die met studie is ingesteld. Sie je well, meneeren! soo krijg dus, door de mascarade, die heeren, dat de feesvieren willen, ook haar sin; en it is daarom, dat ik de propositie heb, die goeije voorstel van de Collegium stellig aan te nemen, als de eenige middel, die aan allebei de partijen te samen tevredenheid verskaf.

— Sakkerloot, dat 's waar ook, mannen! Leve de mascarade! — roept een opgewonden soesje uit den hoop, en het daarop onmiddellijk volgende gejuich der menigte bewijst genoeg, dat Laats de nederlaag zal krijgen.

Wel verheft deze zich nog wiens spreekbeurt nu gekomen is, en zwaait met de hand, ten einde der vergaderde menigte het stilzwijgen op te leggen, maar zoowel door de bijgebrachte redenen der vorige sprekers als door het te dezer gelegenheid gehoudene gedrag van de club, is de groote hoop van zijn voorstel afkeerig geworden; buitendien, de debatten beginnen te vervelen, daar een ieder zich nu eene vaste meening gevormd heeft. Niet zoodra is zijn donderend: — Meneeren! — midden door het geraas heengedrongen, of tegenover hem staat een ander op, die insgelijks: — Meneeren! — brult, en als nu de club in luide kreten hare verontwaardiging doet uitbarsten, zet de gansche vergadering het op een algemeen geschreeuw en getrappel. De Praeses moge met gespannen longen stilte gebieden, van alle kanten vliegen hem de woorden: — Neen! — Ja! — Hoerah! — 't Woord, Praeses! — Stemmen! — en duizend andere vijandig in het aangezicht. De spaniëls, door al dat getier verontrust, beginnen te janken; de newfoundlanders, door al dat leven verstoord, te grommen; de bulldogs raken aan het bassen; de keezen kunnen hun gekef niet bedwingen, en de honden maken zich in het algemeen zoodanig van den boventoon meester, dat, niemand verder zijn gevoelen vermogende te ont-

wikkelen, een iegelijk zijne toevlucht neemt tot zijne handen, voeten en andere geraas wekkende deelen des lichaams, knuppels en hetgeen de zakken des gewaads voor hards verbergen niet uitgezonderd. In één woord, plotseling stormen van alle zijden en uit alle hoeken, van noord en zuid, van zenith en nadir, door den dampkring van het zoo aanstonds doodstille Auditorium rollende stroomen van gestamp, gebrul, gesis, geschoffel, getrommel, geroffel, geblaf, gefluit, geratel, gejang, gekletter, getrappel, vliegend, bruisend, hortend, daverend, ontploffend, door, over, tegen elkander in, tot zij zich eindelijk in een dof gonzenden, suizenden rommelenden, brommenden stortvloed van geluiden oplossen, welke de ruiten doet rinkinken, den grond dreunen, de muren trillen.

Hier ziet gij een onbekenden Academiebroeder, wiens nijdig fonkelende blik verzengende vlammen uitwerpt; daar een leelijk gezicht, welks wijd opgesperde kaken en toegeknepene oogleden van zijne ijdele pogingen getuigen, het oorverdoovend rumoer door het geweld zijner stem te bedwingen; ginds pakt onverwacht eene gansche rij personen, met wanhopende handtasting, de niets kwaads vermoedende broeders vóór hen verraderlijk van achter aan: eene bouwvallige bank! en aan een der uiteinden een van woede en ongeduld trappendel wezen! Geraden? Midden uit dien wat verderen zwarten hoop verheft zich een boven allen; hij gooit zijn lichaam voorover, steekt den arm, denklijk om het woord te vragen, venijnig vooruit, maar het leven laat slechts de gebarentaal toe. Dat men zich aan de harmonie der Academiesferen maar niet gewent! Elders werpt een lange, slanke jongen zijn crispin met een nijdigen omzwaai over den schouder heen, als stond hij op staanden voet te vertrekken. Op den achtergrond steekt een dik bobbertje met opgezwollene en karmozijne koonen — een ondergaand zonnetje aan den gezichteinder — zijne vier vingers in den mond, met oogmerk wellicht om een schel fluitje door den kretendwarrel heen te priemen. Vlak bij ontwaart ge een sterveling, die in korte schuddingen met het hoofd het einde van zijn geduld te kennen geeft, verachtende neusvleugels en mondhoeken zet en rammelende lippen vertoont, welke niet stilstaan: zoo de man eens verwenningen stond te braken! Boven op het klankbord steeds Dandels, die, met de pet in den nek en vooruitvliegend bovenlijf, zijne gebalde vuisten, als een razende, om zich heensmijt: zou hij misschien het sjambaal nog meer willen aanhitsen? Geen enkel hoekje, waar het niet draait, niet woelt, niet krioelt, niet wiegelt, niet schommelt. Overal rondom, gespartel en gewentel, gewemel en gewriemel. Een harmonisch geheel van krakende, sissende, klaterende, brullende, donderende tonen, zichtbaar door de hoekigste, hortendste, scherpste, stootendste, wildste, onderscheidenste, vreemdsoortigste gebaren uitgedrukt; een wedstrijd van beweging en geluid, een zondvloed van verwarring, welke in het bonzend en fluitend rondstormen er van de ooren suizen, in zijn krinkelend dwarrelen de oogen doet schemeren.

Ondertusschen draait de Praeses, met borstelende haren en opengerukt vest, naar alle kanten rond; zijne linkerhand zet onophoudelijk den buitensporigen bril terecht, zijne rechter zwaait onvermoeid den hamer dan her-, dan derwaarts. Het zweet loopt hem tappelings langs beide zijden van het aangezicht, en de smartelijkste kreten breken zich pijnlijk baan uit zijne heesche en uitgeputte keel.

— Stilte, meneeren!

Ongehoorzaamde slagen met den hamer.

— Meneeeren!

Vruchteloos kloppen.

— Meneeeeren! Stilte! Ssssst! Een oogenblikje, meneeren!

Een polsslag verademing. Daarvan gebruik gemaakt!

Met een geweldig teeken den bedoelden persoon met den sceppter aanwijzende: — Mijnheer Menschenhaat en Berouw heeft het woord!

De goede Mijnders, die daar vlak voor den Praeses was opgerezen, een schraal, verschrompeld voedsterling der Muzen, met een eenigszins zwaarmoedigen trek om den mond en sluikhaar om het knikker-tje, had dien dramatischen bijnaam, op een guren winteravond, dat er een scherpe noordenwind woei, opgedaan, toen hij, bij een zijner kennissen op eene boterham verzocht, met blauw gevrozen neus en rood betraande oogen bij dezen aantikte. Bijnamen klinken nogal eens vrij puriteinsch: Kill-Sin-Pimple-of-Witham, Praise-God-Palmer, Fight-the-good-fight-of-Faith-White-of-Emer, if-Christ-had-not-died-for-you-you-had-been-damned-Barebone, en bevelen zich weinig, wegens hunne kortheid aan, doch zeker daardoor zijn zij, al schijnt het ook een paradox, meest geschikt voor Academisch gebruik. Flanor, een van Mijnders vertrouwdste vrienden, was er dan ook, onder al het geraas, dat hem bestormde en overdonderde, zoo weinig op bedacht, de achtbaarheid der plaats en het onderscheid tusschen nomen en cognomen in acht te nemen, dat hij, bij het plotseling en algemeen gelach, verbaasd en half verstoord bleef rondkijken, tot de Secretaris hem de noodige opheldering gegeven had. Menschenhaat en Berouw lachte even goedmoedig en gul als al de overigen mede en, zoodra het publiek zich genoeg aan zijn bijnaam verkwikt had, sprak hij met zijne gewone bedaardheid:

— Meneeren! ik geloof, dat het voorstel genoeg is toegelicht. Derhalve zou ik er voor zijn, dat wij maar tot de stemming overgingen.

Algemeene kreet. — Stemmen! Stemmen!

— Stilte, meneeren! Ik verzoek dus, dat, die er tegen zijn, de petten opzetten.

— Waar tegen zijn, Praeses?

De Praeses kwaad wordende en hevig met den hamer beukende. — Meneeren, wil je stil zijn? Stilte! zeg ik. Ik zeg, dat, die er tegen zijn, aan het voorstel van de heeren Laats en Van Dou gevolg te geven,

die, namelijk, voor het voorstel van het Collegium zijn van een optocht te vieren, ik zeg, dat, die daar tegen zijn, dat die de petten opzetten.

Vergeeft het den Praeses! Wij weten het, hij is een ferme vent, een knappe kerel, en geen beteren voorzeker zou het studentencorps tot zijn hoofdvertegenwoordiger hebben kunnen verkiezen, maar onder zulk een roezemoezen zou Beëlzebul zelf, overduiveld, druipstaartend de plaat poetsen. Verwondert het u dan, dat de Praeses eene zegswijze, even duister en verward als de voorgaande, gebruikt? Een ieder is op het punt een luid gemor te doen opgaan, waardoor de Praeses, heelemaal van zijn stuk, gevaar zou loopen de zaak nog meer in het riet te sturen, maar plotseling roept Dandels met eene stem, wier schelle trillingen, door alle dampen, hoeken en gaten door, helder heendringen:

— Dus! die vóór den optocht zijn, petten op, jongens!

En na een oogenblikkelijk gewirwar van armen en mutsen, ziet het begeerig rondspiedend oog, dat, behalve de club, slechts hier en daar een enkele de ontbloote kruin omhoogsteekt, en hoe een jong studentje, dat juist het oog op de ongedekte club vestigt, de hand, als ware het eene aardigheid, met een zekeren glimlach op de wangen, naar de pet brengt, om die vervolgens zoetjes, onbespeurd en als schaamde hij er zich over, zijne maag dicht langs, weder naar omhoog te laten glijden.

De uitslag der stemming wordt door een daverend handgeklap der meerderheid begroet: eene beroerde gewoonte, zegt Piet Kole, juist geschikt om twist en tweedracht, waarvoor de gemoederen dan juist, door het versche der nederlaag, meest vatbaar zijn, teweeg te brengen. En welke eene onedelmoedigheid! Luidruchtig zijne vreugd aan den dag te leggen over datgeen, waarover een medebroeder naast u de teleurstelling op het gelaat staat te lezen. Maar gewoonte is eene tweede natuur.

— Meneeren! het voorstel om, op den aanstaanden dies natalis, een gekostumeerden optocht te houden, is dus aangenomen, en het zal wel niet noodig zijn, dat wij tot eene telling overgaan. Daar de sledevaart niet doorgaat, vervalt van zelf de Commissie, tot de regeling benoemd. Wij brengen deze echter, uit naam van het studentencorps, voor haren reeds betoonden ijver onzen hartelijken dank toe. Wij weten, uit onze herhaalde gesprekken met haar over dat onderwerp, dat zij in de tegenwoordige schikking genoeg neemt, en oordeelen het bijgevolg onnoodig haar onze verontschuldigungen te maken omtrent een plan, dat, ten gevolge van den loop der omstandigheden, hare pogingen vruchteloos maakt. Wij bevelen ons, voor het vervolg, in hare welwillendheid aan.

Handgeklap. De Praeses vervolgt:

— Thans hebben wij nog te spreken over het onderwerp van den optocht. Ten einde de beraadslagingen eenvoudig en gemakkelijk te maken, stelt het Collegium voor de intrede van Alexander den Grooten in Jeruzalem. Heeft iemand hieromtrent een ander idée?

Laats, woedend en razend. — Ik, Praeses! Meneeren! dat onderwerp vind ik veel te besneden.

Het Laatsiaansche hagje, Larda. — Ik heb een ander plan: den uittocht van de dieren uit de ark. Dan kan mijnheer Dandels, die hier toch de dux gregis schijnt te zijn, voor Noach spelen, het Collegium voor zijne familie en jullie voor het vee.

Dandels. — Een heerlijk plan, meneeren! Één ding slechts hoop ik, dat de club van mijnheer Laats zich niet onttrekken zal; want wie zouden wij ooit geschikter kunnen vinden, om de verschillende ezelen buffelsoorten te vertegenwoordigen?

— Kom hier, beroerling! dan zal ik je voor je snoet trappen.

— Liever niet, jongetje! want dan zou Noach heusch moeten toen, dat hij zijne dieren op hunne huid weet te zitten. Wat belief je? Zoo eventjes!

En een heerlijke moulinet-slag wordt kosteloos aan het publiek vertoond.

De Praeses. — Stilte, meneeren! Geene personaliteiten! Ik vraag nogmaals, of iemand iets op het door het Collegium voorgestelde plan heeft aan te merken.

Eene stem uit de menigte. — Praeses! ik alleen dit, dat wij, naar ik denken zou, moeilijk getrouw zullen kunnen blijven aan de geschiedenis.

— Maar wij kunnen toch, met vrij groote waarschijnlijkheid, de hoofdpersonen bepalen, die bij den intocht binnen Jeruzalem zijn of kunnen zijn tegenwoordig geweest. Bovendien is toch eigenlijk het voornaamste doel, de kostumes van den tijd zoo getrouw mogelijk terug te geven, en daartoe zijn wij, wat de Joodsche betreft, door een groot aantal monographieën, wat de Grieksche, door de bereidvaardigheid van den directeur van het Museum van Oudheden, ruimschoots in staat gesteld. Eindelijk gaf het Collegium aan dit onderwerp de voorkeur, omdat men zonder aan de waarheid te kort te doen, er eene groote verscheidenheid van kleederdrachten bij kan ten toon spreiden, als Perzische, Syrische, enz. en dat niet van je minst prachtige!

Gelach.

— Meneeren! heeft iemand er verder nog iets tegen?

Allen zwijgen. De beraadslagingen zouden te geleerd worden voor eene algemeene vergadering.

— Dan is het aangenomen, meneeren! Nu hebben wij u nog maar alleen te verwittigen, dat, tot den dertigsten November, eene lijst op de Sociëteit zal gelegd worden, waarop de heeren, die aan de mascarade wenschen deel te nemen, verzocht worden te teekenen. Degenen, die te paard wenschen te zitten, verzoeken wij, dit er bij te voegen. Voor die heeren, die geen lid van de Kroeg zijn, zal er eene lijst bij mij aan huis liggen. Langer dan tot den dertigste kunnen wij de lijst niet open laten, want eerst na het sluiten er van kunnen wij tot het be-

noemen van eene Commissie overgaan, die de handen dan toch al vol genoeg zal hebben. Verder — laat mij eens zien! . . . Neen! . . . — hebben wij niets. — Na eene tusschenpoozing. — Heeft iemand nog iets voor te stellen?

Dierstra. — Ja, Praeses! weet u, u sprak daar zoo even van eene Commissie; maar denkt u er wel aan, om de orde, weet u, op den dag zelve, Praeses! Moeten daar niet Commissarissen voor gekozen worden, wou ik vragen, om die te handhaven? Tien, bij voorbeeld, wou ik voorstellen.

— Mijnheer Dierstra, ik begrijp u niet. Spreekt u van eene Commissie voor de mascarade?

— Neen, maar, Praeses! ik meen niet van die Commissie, weet u.

— Mijnheer! wat meent u dan?

— Praeses! ik meen Commissarissen voor de mascarade, op den dag zelve, weet u, van den Achste. Dat zal wel noodig zijn, dacht mij, voor de orde, weet u, Praeses!

— U wil dus commissarissen doen verkiezen, die niet eene Commissie uitmaken, tegenover diegenen, die wel eene Commissie uitmaken?

— Ja, Praeses! juist, weet u, om de orde van den optocht, meen ik.

— Ja, mijnheer! weet u, dat zou eene verandering in de wet zijn, weet u; en zoo u die wilt voorstellen, moet zulks eerst door u aan het Collegium voorgesteld worden, weet u.

— O, zoo, Praeses! dat wist ik niet. Neem mij niet kwalijk. Dan trek ik het in.

— Heeft iemand verder nog iets voor te stellen? vraagt de Praeses nog eens.

Maar de algemeene spotlust en joligheid, waarmede het laatste bedrijf de gemoederen vervuld heeft, doet de woorden krachteloos op elks trommelvlies afstuiten.

— Niemand niet? Dan heeft het Collegium nog iets in het midden te brengen. Een paar voorbeelden uit de laatste dagen zouden ten bewijze kunnen aangevoerd worden, dat sommigen onzer zich niet ontzien, door het inslaan van glazen, het aanheffen van minder stichtelijke zangstukjes, als anderszins, molesten aan te doen aan die burgers van Leiden, wier zonen studenten en leden van ons Corps zijn, alsmede aan die, bij wie op dat oogenblik jongelui genoodigd waren, en die derhalve, ten gevolge van het bewijzen van beleefdheden aan Academieburgers, op hunne beurt recht op aller beleefdheid en bescherming zouden hebben. Meneeren! zulks zou voor eenige jaren niet geschied zijn. Toen was ieder huis reeds daardoor beveiligd, dat er een student in vertoefde. De ruiten er in te slaan, den gevel er van te beteren, den belkpop er af te draaien, de rust er van door vuile of smadelijke kreten te verstoren, rekende men eene schande, dikwijls eene straf, den student zelve aangedaan, en was voor de geheele stad een teeken dat hij bij het Corps niet gezien was. Meneeren! het Col-

legium, waaraan alles wat strekken moet om de eer der Academie te handhaven is aanbevolen, meende niets anders te behoeven dan eenvoudig aan deze aloude, voorvaderlijke gewoonte, het natuurlijke uitvloeisel van de toenmalige en, hopen wij, ook van de tegenwoordige zeden, te herinneren. Bedenkt, meneeren! dat de verwaarloozing van een heilig studentengebruik voor het esprit de corps en de onderlinge broederschap, welke ik weet, dat in uwe harten leven, een heilloos en bedroevend teeken zou wezen; bedenkt, meneeren, leden van eene maatschappij, welke zich zelve eerbied verschuldigd is, dat het gemeen staat!

Plank! doet de hamer.

— En nu sluit ik de vergadering.

Daverende toejuichingen, aanduidende, dat de laatste echt Flanorische volzinnen van den Praeses volkomen begrepen zijn, en de drommen raken in beweging.

Eerst overal wurmen, dringen, wringen, wriemelen, om zich uit banken en vriendenjassen los te warren.

— Bonjour, Piet!

— Zoo, Jantje, was jij hier ook?

— Dag, Sooph!

— 'k Feliciteer je, Dandels!

— Ferm afgeloopen!

Dit zijn de eenige tusschenwerpsels, die men al voortdringende uitstoot, naarmate men meer of minder kennissen wordt voorbijgeperst. Eindelijk, men is buiten! en wacht op binnenplaats of Rapenburg zijne vrienden op, ten einde met deze zwermswijze naar het Kroeggebouw te vliegen. De oppositie kijkt nijdig, loopt langzaam, bekvecht met diegenen der vrienden, die van eene tegenovergestelde meening waren, zweert bij hoog en laag, dat zij uit het Corps gaan en herhaalt, dat ze 't een kinderachtigen, flauwen boel vinden. Maar morgen zijn zij al zoo boos niet meer, en overmorgen drinken Dandels en Laats het af met een glaasje gentiaan, en overovermorgen ziet de laatste dezer beide zelfs de inteekenlijst eens in en zegt met een knikje tot Roezt, die toevallig tegen den lessenaar leunt, dat het goed gaat, en den vierden dag zegt hij tegen Mijnders, nadat deze een kwartier lang met hem heeft staan redekavelen, terwijl hij eene pen opvat:

— Nu ja, kom aan! ik doe mee.

En de club volgt.

Daar hebt gij den student! Onmogelijk, dat deze een bedaard toeschouwer blijve, waar hij medebroeders in rep en roer ziet! Meedoen, dat is de lust, de leus, het wachtwoord zijns levens, dat de spoorslag zijner handelingen, dat de eeuwige en eenige raad, welken zijn daemonium hem toefluistert.

Op een zomerschen namiddag dwaalt Herman, na eene verkwikkende

wandeling, de Koepoort weder binnen. Onder Lammen bleef hij staan luisteren naar het vroolijke gekweel der vogeltjes, naar het gebulk der melkkoeien, die elkander uit de verte toeloeiden; bij den ooievaar, die op zijne roode kousen deftig door de weide stapte en vorstelijk de wurmpjes de genade des oppikkens bewees; bij het elzenhaantje, dat zijn donkerblauw aan het vale groen van deszelfs lievelingsstruik huwde; bij de vlugge mieren, die pas hare kunstige zalen tot vergaderschuren voor den wintervoorraad begonnen waren in te richten; bij den Leidenaar, die aan de legerplaats der Spaansche benden het spartelvischje uit den Vliet wipte; ja! bij welke nietigheden niet al meer! Als over de geheele natuur, was er vrede en rust gedaald over zijne ziel. Daar loopt hij op eens, aan den hoek van de Koepoortsgracht, een standje in den mond! Zes jongelui, hem niet dan van aangezichte bekend, verlustigen zich met, in het voorportaal van den broodbakker Teunissen, gratis eene voorstelling van de Grieken bij de Thermopylae te geven, terwijl, tot groot ongerief van het gebogene vensterglas in de winkeldeur, een twintigtal ploert-Perzianen er op in beuken. Meedoen! roept zijn binnenste, ondanks de kalme stemming zijns gemoeds, ondanks de onbekendheid met de kampioenen, ondanks de hachelijke kans van den strijd, en acht dagen lang verkondigt de fonkelende blik, welken hij van tusschen opgezwollene oogleden met onnatuurlijk somber gekleurde slagschaduwen uitgemonsterd, elken Leidenaar toebliksem, hoe diep hij hen beneden het redeloze vee stelt.

De burgemeester van Leiden, dat wil zeggen, een Curator van de Leidsche hoogeschool, is in hem afgetreden, een ander benoemd in zijne plaats. De HH. studenten bieden Zijn-WelEd.-Achtb. in zijne gewezen betrekking tot de Academie eene serenade aan. Piet heeft reeds gedurende vier op elkander volgende jaren den negenden Februari met een katterig gelaat begroet.

— Jongen, neen! Piet! — denkt hij dezen keer — niet meegaan! Je bent er te oud voor, en wat heb je er aan?

En, zich op zijne kamer opsluitende, haalt hij het Wetboek van Koophandel voor den dag. Doch weldra doet zich, luider en luider, het naderend geschreeuw en gejoel van den begeleidenden troep Leidsche barbaren vernemen.

— Eventjes reis kijken! hé, Piet?

En — wip! — is hij de trap af en staat reeds op stoep.

Daar draaft hem de beminde broederstoet met lantaarnaanstekers- uiterlijk voorbij. — Meedoen, jongens! — Hij vliegt, al is het op muilen, in hun midden, en een arm meer houdt den dreigenden stok boven de ontbloote kruin van Leidens burgerij, en: — Petten af! — brult het den verbouwereerden ploert uit éne keel meer in het oor.

Welk een lieve lenteschmer! Na een dag in noeste vlijt te hebben doorgebracht, gaat Kees in zijne eenzaamheid een Breesstraat-en-Rapenburgje pakken. O! hoe die zachte en frissche lucht, welke hare ge-

balsemde tochtjes hem toewiegt, hem zaligheid in het hart blaast! Neen! hij bemerkt niet, dat hij verlaten daar heen doolt. Nu eens leent hij het oor aan het ruischen der linden van het Rapenburg, dan weder rolt hem de trillende slag des nachtegaals van uit den plantentuin tegen of boeit hem die ster, wier nog zwak geflonker door het tanende blauw des hemels breekt. Elke ademtocht gaat hem zoo weelderig diep en ruim naar binnen. Met elken polsslag voelt hij het bloed zoo evenmatig, zoo gemakkelijk, zoo gezond door zijne aderen vloeien, en in dat volmaakte evenwicht tusschen ziel en lichaam doordringt hem het besef, dat het toch heerlijk is mensch en jong te zijn en op deze aard te leven. Maar wat hoort hij? Door de zwijgende schemering golven zacht wegstervende tonen de gracht langs. Luisterend vervolgt hij zijn weg. Het is alsof de muziek weldra zwijgt; maar op eens stuiven luidruchtige kreten van uit Minerva's tuin dwarrelend omhoog. Broeders viere daar feest. Meedoen! roept het hart, meedoen! het heerlijke leven genieten!

Ach! dat hij het kon! Maar, neen! hij moet voorbij. Hoe menigmaal had reeds het vroolijke feestgejuich hem de ziel verbitterd! Hij kan, hij mag niet meedoen. Hoe drukt hem zijne armoede thans in al hare ontberingen met verduizendvuldigde zwaarte op het hart! Geen lid van de Kroeg, geen lid van Sempre, geen deelgenoot aan feesten, geen metgezel in vroolijke tochtjes! Uitgesloten van alles, dat zoovele makers bezielt, verbindt, verbreedert, ontwikkelt, veredelt!

Doch neen! van alles is hij niet uitgesloten. Ook hem is de gelegenheid aangeboden zich aan de algemeene zaak der medebroeders aan te sluiten, onder hen zich eene practische baan te openen, onder hen zich te doen gelden. Zijn er niet bijeenkomsten, tot welke de titel van lid van het studentencorps alleen — en wie is het niet? — den toegang opent, waarin hij, die dezen titel het meest verdient, de eerste rol vervullen zal: de algemeene convocatiën van het studentencorps? Daar zijn zij verzameld, de voedsterlingen van Minerva; allen zonder onderscheid, propaedeutici en doctorandi, aanzienlijken en behoeftigen, gezienen en vergetenen, beruchten en versmaden, allen onder, door, naast elkander. Opgeheven is het verschil van studie, van omgang, van geboorte, van provincie, dat hen elders te ras van elkander verwijdert en vervreemdt; daar gevoelen allen zich verbonden en vereenigd; daar is de rang, dien allen bekleeden, één rang, gelijk het recht, dat allen bezitten, één recht is, en één de geest, dien allen ademen, gelijk het onderwerp, dat allen bezielt. Daarheen dus, al wie het lot met karige hand zijn deel heeft toegemeten! Naar de Convocatie, al wie uzelf ter neder gedrukt gevoelt, bij de bewustheid van onbekend te zijn, ongewaardeerd door hen, wier belangstelling, wier ingenomenheid, wier liefde u ter harte gaan! Neen, begraaft u niet op uwe kamer, met het wanhopige besluit om in afgetrokkenene en verslindende studiën het gevoel uwer verlatenheid te smoren. Niet

later eerst, reeds nu vermoogt gij u door eigene verdiensten op het lot te wreken. Blijft u vormen voor de geleerde wereld, het is wel! maar die even noodzakelijke, die even edele ontwikkeling, welke niet de boeken, welke alleen het verkeer met uwe tijdgenooten kan schenken, uwe praktische vorming voor de maatschappij, ontzegt ze u niet in de bitterheid uws gemoeds. Vraagt het u af, wat gij er rijker om zijt, of al een weidsche titel van dubbelen Doctor voor uw naam prijke, zoo ge dien meer benijdenswaardigen, dien meer verheven naam van mensch, den naam van maatschappelijk gevormd en bruikbaar burger ontbeert. Zie! daar schuift de doctor umbraticus, schuchter en verlaten, u voorbij. Die man denkt in het Grieksch; zijne lexica mogen het bewijzen! Die man droomt Latijn; geen onderwerp zoo hoog, geene wijsbegeerte zoo diep, welke hij niet veracht, tenzij ze hem in de taal der geleerdheid worden toegediend. En toch, wat heeft de maatschappij, ondanks al deze oudheidkundige optuiging, aan zulk een wezen? Ban hem er uit! sluit hem op, voor eeuwig, in zijn studeervertrek, opdat hij er — o zegen! — achter zijne hoog opgestapelde boekenschaars voor den openbaren glans der zon wegduike; opdat hij er, op zijne folianten, zijne eenige vrienden, den laatsten adem uitblaze, er verga! Geen kerkhof, waar hij naast teederder geliefde betrekkingen zal rusten en wederkeeren tot stof! want is er eene zaliger bewustheid voor hem denkbaar dan dat 't stof van hem wezen zal, hetwelk tusschen zijne lieve boeken zal inkruipen? Doch neen, in het zonlicht met hem! Daar kan hij grooter nut stichten, al is het ook dat van den boosdoener, wanneer hij wordt gegeeseld en gebrandmerkt, dat namelijk van den beschonken Heloot voor het oog der Lacedemonische jongelingschap. Ziet op hem, jeugdige reizigers door de velden der wetenschap, en leert eenzijdige ontwikkeling schuwen! Schrikt terug voor eene toekomst aan zijn levenslot gelijk! Zijn verschrompeld wezen vermaant u, dat gij op den tocht naar uwe bestemming niet slechts den statigen heirweg der strenge en bespiegelende wetenschap betreden, dat gij ook de zijpaden van het onderlinge verkeer bij wijlen inslaan en in al hunne aanminnige kronkelingen volgen moet. In het Academiegebouw zijn de broeders verzameld. Vlieg in hun midden! doe er u gelden! Toon vrij wat een schrandere kop, een krachtige geest vermag en oefen er den invloed uit, tot welken gij, in uwe betrekking van Academieburger, geroepen zijt. Erkenning van verdiensten is een grondtrek van het jeugdige hart: gij zult op de Volksvergaderingen naar waarde geschat worden en onder het gebied uwer rede zich de aanmatigendste hoofden zien buigen.

Al wie, in het algemeen, behoefte gevoelt, zich in het verkeer met metgezellen op te scherpen en te volmaken, snelle naar de convocatie! Daar zal men zich verkwikken in een schaars in dien zin en die volmaaktheid ons omgevenden dampkring van ware studentie-

cositeit. Of meent men wellicht, dat deze alleen schuimende bekers en volgeladene tafels eischt; dat ze zich niet anders dan in lichtzinnige verkwisting en doldriftige buitensporigheid vermag te uiten? Neen! levendiger dan onder de ruwste feesten, overweldigender dan onder de schromelijkste slaplipperijen stroomt ware studentengeest op algemeene Convocatiën u toe. Is het niet de levendige bewustheid, dat men student is, welke de menigte naar de vergaderingen heendrijft en er zich, door de onderlinge wrijving verhoogd, op de ondubbelzinnigste wijze uitdrukt? Gluur eens even, bid ik u, door een reetje, Sociëteits- of, liever nog, Faculteits-Vergaderingen binnen! Welk een onderscheid! Hoe weinigen slechts zijn daar tegenwoordig! hoe deftig en afgemeten gaat alles daar toe! Ja, maar gisteren waren het studenten, die algemeene, thans zijn het leden eener Faculteit, eener bijzondere inrichting of vereeniging, die bepaalde, huishoudelijke belangen, belangen — getuigt het, gij, die het weet! — van een gansch afzonderlijken aard, als zoodanigen behandelen. En hoe weinigen zijn er, helaas! wie de bewustheid hunner plichten van Literator, Theologant of Jurist zoozeer aanspreekt als het tintelend gevoel van student te wezen hunne ziel aangrijpt en hun het hart doorgloeit.

Dit gevoel alleen, boven dat van jeugd, van onbezorgdheid, van onbeschaamdheid; die bezielende, scheppende bewustheid is het van Student te zijn, lid van een lichaam, dat in den staat een staat op zich zelve daarstelt, overstaande tegen de groote maatschappij, en jegens welks leden men wederkeerig en uitsluitend een weet ik wat in den boezem gevoelt, die bewustheid is het, welke de handelingen der jongelui zoozeer van die van alle overige tijdgenooten en standen onderscheidt. Breng den student op de algemeene Convocatie, waar studenten, die studenten-belangen verdedigen, hem omstuwen! De electriciteit, door deze wrijving opgewekt, knettert, van alle kanten, op alle omringende voorwerpen over. Overal die gloed, die eigenaardige atmosfeer, in welks glans ieder onderwerp zich hult; die levendige tint over alles uitgespreid; dat flinkerende licht, hetwelk door alle handelingen heenstraalt; overal die dwarreling, die gudsing, die lavavloed, vermetel, ja, somtijds verzengend in zijn wentelen, maar zegenrijk en vruchtbaar makend in zijne bekoeling, wanneer hij stolt tot hecht en duurzaam graniet!

Studenticositeit! O, dat goede oude woord, hetwelk de verschillendste tafereelen der Academiewereld hun eigenaardig aanzien geeft! Ja, ik heb het aanschouwd, dat zielvervoerend oogenblik, als allen, rondom den langen disch geschaard, bij hunne vlaggen en tropeeën, den beker in de hand, terwijl de koninklijke muziek door de Gehoorzaal ruischt, uit volle borst het statig *Iovivat* doen weergalmen; gevoeld den broederzin, welke op dien stond het gemoed verheft, het hart doet bonzen, wanneer het oog op vroolijk stralende oogen staart, overal

broeders begroet! Ik heb mij gemengd, te dikwijls, helaas! onder die in somber rouwgewaad gehulde schare, welke zich bij den morgenstond plechtig en zwijgend in het Academiegebouw verzamelt om van daar den zwarten treurstoet te ontmoet te treden, welke den geliefden medebroeder naar zijne laatste rustplaats voert, en ik behoef niet te vragen, hoe gij, mijne vrienden! te moede waart, als gij op den akker Gods, met ontbloote kruin en nedergebogen hoofd, u in treurige stilte om den grafkuil geschaard hadt, die zooveel beminnelijks en hoopvols ontving.

Maar wie vermag al die verschillende tooneelen te herdenken, waarover studentengeest vroolijk klapwiekend heenstrijkt of op bedaarder pennen rustig blijft hangen? Waar en hoe ook zich openbarend, zij is schoon, edel, hartverheffend, de echte studenticositeit, bemoedigend, bij het vooruitzicht, dat men met eene zoo fideele broederschaar, als een troep feestelingen, de groote maatschappij zal innemen. Eerbied voor haar, in het joelen der vreugd, in het nokken der smart, in het straffe van den ernst, in het dolle van de dwaasheid! eerbied voor haar, gelijk zij zich bij voorkeur in geheel haren omvang vertoont, wanneer, op de algemeene Convocatie, de groote menigte zich harts-tochtelijk verzamelt! Want hier is het de fonkeling en de zenuwkracht van de lente des levens, hier de beweeglijkheid der jeugd, die schittert en straalt als een juweel bij het waslicht der kronen; hier het teugellooze hart, in zijne driftige opwelling de dammen verbrijzelend en zich uitstortend in al de oprechtheid van zijne overweldigende aandoeningen. Maar te gelijk zijn het hier jonge mannen, die, verstandelijke wezens, werken op den geest, hunne belangen aan den toets der rede onderwerpen en hunne handelingen inrichten naar de inspraak van het wikkend, beoordeelend, beslissend verstand. Hier niet meer de ruwste vuist, die den scepter der heerschappij zwaait; niet meer de sterkste maag, die onder tafel zuipt; niet meer de krachtigste long, die overschreeuwt en den boventoon voert. Het is hier vooral het zedelijke overwicht, dat gehuldigd wordt; het zijn werkelijke verdiensten, die gelden, die geëerbiedigd worden, voor wie de menigte buigt!

En dan worden er nog sommigen aangetroffen, die het beneden hunne waardigheid rekenen op eene algemeene Convocatie tegenwoordig te zijn!

SCHOUWBURG.

Op de Series lectionum in academia Lugduno-Batava habendarum vindt men: — M. Siegenbeek exercitia oratoria moderabitur, horâ, auditoribus commodâ; — J. M. Schrant praecepta stili Neêrlandi seu Eloquentiae, nec non Oratoriae artis externae, tradet diebus Mercurii, Jovis et Veneris, Horâ II. Drie uren dus voor de regels, één uur, zoo het althans geen verdichtsel is, voor de toepassing. En Klikspaan durfde beweren, dat er weinig beschaafde landen zijn, waar de kunst der uiterlijke welsprekendheid bedroevender werd verwaarloosd dan in het onze! Maar het kwam zeker, dat hij niet aan dat derde College dacht, hetwelk eenmaal 's weeks, meestal des Maan- somtijds ook wel des Donderdags, van zessen tot tien na den middag, door professor Hoedt en professor Bingley gegeven wordt. Wij zijn daar juist de Oude Vest opgedraaid, en de twee lantaarns boven de twee deuren van het gebouw, waarop Schouwburg te lezen staat, branden. Daar worden de lessen gegeven, het voorbeeld en de praktijk bij den regel van professor Schrant en professor Siegenbeek. Zij schijnen vlijtiger dan zekere andere bezocht te worden, want hier koopt men het getuigschrift om tegenwoordig te zijn, bij de heeren van de Series om weg te blijven. Laat ons eens hospiteeren! Ik sta verbaasd. Welk eene aangename, vriendelijke, zindelijke, opwekkelijke Collekamer, helder geverfd en versierd met kransen en festoenen van goud en kleur; alles frisch en blinkend, de zitplaatsen van rood trjip en de achterwanden donkerblauw. Dat is iets anders dan de sombere, ongeriefelijke, armoedige hokken, zoo geheel aan den toestand onzer hoogeschool en het vaderlandsch zoogenaamd hooger onderwijs geëvenredigd, dat ons stiefmoederlijk de wetenschap, in on-

telbare bladen over Europa heengespreid, gaarne zou verbieden, althans — beschimmeld kruim, verschaalde wijn — door den mond eens Academischen trechters ingiet en toemeet, langs dien door- en omweg alleen, op verbeurte des getuigschrifts, voerende tot de doctorale bul, sleutel aller wetenschappelijke bevoegdheid, geijkt en erkend. En daarom er nogmaals en nogmaals op aangedrongen en volhard in den wensch naar het gezegende uur, waarop de hooge regeering, welke in hare jongste bezuinigingen ten aanzien van het Academisch onderwijs weder opnieuw blijken heeft gegeven, hoe hoog de geldnood moet geklommen zijn, den volke verkondige, dat 's lands penningen tot de wetenschappelijke opleiding der natie niet langer toereiken, de hoogeschoolboel, hetzij dan ten gevolge van de grootste volksramp — maar het zal hare lichtzijde wezen! — alzoo worde opgeredderd en de Hollandse hoe langs zoo meer onttaarde jeugd den weg opgedrongen naar het vreemde land, hare eenige redding!

Des Maandags gaat de student naar de Komédie, dit staat vast, inzonderheid bij de jongere voedsterlingen van Minerva; deze zijn niet te houden, en Klikspaan kent er, in wier ziel niet eens het denkbeeld opkomt der mogelijkheid, dien avond op zijne kast te slijten, die werkelijk aan den schouwburg zijn verslaafd en telken acht dage zonder missen te vinden zijn op hetzelfde hoekje van den bak. Intusschen sterft deze soort jaarlijks meer en meer uit en is het getal der trouwe schouwburggangers in de beide laatste winters aanmerkelijk gedaald. Om welke redenen? Omdat de jongelui te deftig worden? Maar de Academische maatschappij wordt immers onophoudelijk met schooljeugd aangevuld. Omdat hunne eischen te hoog zijn? Maar dit kan onmogelijk het geval zijn bij eene kunst, welke in al haren omvang de meesten, die nog weinig gezien hebben, vreemd is. Omdat er een geest van studie en onderzoek in het corps is gevaren? Maar hij wijkt meer en meer. Zou het veeleer niet wezen — vergeeft het, vrienden! zoo uw Klikje u om den wil der waarheid hard moet vallen — dat voor den nauwkeurigen waarnemer het onbezocht blijven van den schouwburg tot de teekenen des tijds behoorde, medewerkende tot dien klaarlijkkelijken geest van kracht, van werkeloosheid, van slaperigheid, vadsige verveling en lauwe onverschilligheid, welke als een fatsoenlijk kleed over u is heengeworpen en u als eene trage boa omstrengelt? Behalve die er uit gewoonte heengingen, voor meer dan de helft studentjes, die pas kwamen kijken, Domineeszoons, die vaders gebod overtraden, dorpelingen en bovenlanders, die in de Academiestad voor het eerst een voet in eene schouwburgzaal zett'en, zag men er ook nog de Studenten-Auteurs, benevens de Rederijkers, toen in vollen bloei, met letterkundigen kunstzin, ernstig en scherp toeluisteren. Thans zijn het slechts degenen, die of tijdelijk of steeds geen lust in het werk hebben, wie het affiche bij toeval in de hand kwam of aan een draad geregen en hangende tegen den schoorsteen-

mantel in het oog viel, degenen, die vernemen, dat er iets nieuws wordt vertoond of met vier en twintig stuivers op zak de Oude Vest langs komen, die niet verschijnen om zich te ontspannen door kunstgenot en om kennis te maken met een familiestuk van Kotzebue of van Iffland, Partijwoede of het Geweten, want zij weten niet eens welke soort van stukken de Nederduitsche Tooneelsten nog het minst slecht geven, of de familiestukken van Kotzebue en van Iffland het toeluisteren waard zijn, en hoe de voornaamste heeten, en het is hun ook tamelijk hetzelfde, maar alleen om van lediggang te verwisselen, den avond te dooden, koffiehuis te houden en leven te schoppen. Ziedaar voor twee derden het Academisch personeel van den bak. Het spreekt nochtans van zelf, dat dit niet meer zoo talrijk zijn kan als voor een achttal jaren, toen het in den geest viel den schouwburg te bezoeken en een sterke wind den kant van het tooneel opwoei, zoo sterk zelfs, dat er weinige winters te voren een stukje met zang, door een Leidsch student vervaardigd, op den Leidschen schouwburg met het gelukkigste gevolg — gij vermoedt de verrukking der scharen en den toeloop der broeders — ten tooneele gevoerd was; toen enkelen — de Comediehengst bestond nog — de lijfstukken van het repertoire grootendeels van buiten kenden, een beroemd woord, eene treffende tirade van Schouten of van Stoopendaal luistergraag en ademloos opvingen en de buurt in de tusschenbedrijven aandachtig maakten op de schoonheden van het stuk en over die van de uitvoering onderhielden. De bak, in plaats van ontoereikend, is thans zelden meer, zelfs onder het Nastukje, wanneer de menigte vermeerderd is met allen, die na halfnegen voor half geld zijn toegelaten, volkomen bezet; de luidruchtige galerij dreigt machtiger te zijn dan hij en zou hem eerbied kunnen inboezemen; in het amphitheater zitten ettelijke winkeldochters, benevens andere deftige of ook wel minder deftige burgerjuffrouwen, en de enkele dames, die zich in de loges wagen, slechts hier en daar met eenige gouden en zilveren epauletten gegarneerd, zitten er te kijk, te koop en te spot. Het is nog altijd gelijk voorheen: daar zit de Diplomaat, met witte glacé handschoenen aan, den bak eene gratis-voorstelling te geven, daar zitten een paar jonge, stijve meisjes, een paar oude, magere dames en de moeder der jonge, stijve meisjes. De jonge, stijve meisjes zijn de zusters van den Student-Leidenaar; de oude, magere dames zijn de gelogeerde nichten van den Student-Leidenaar. Achter dit vijftal verschuilt zich een wezen, bleek van wrevel en bak-sehnsucht, wien de verveling telkens den mond openspalkt en met wien de jongens van den bak, om zijne verzuchtende figuur, den gek scheren. Het is... Heb ik noodig het te zeggen? Zijne moeder en zusters hadden lust om met de logeetjes naar de Comedie te gaan, en papa heeft geen tijd. Daarenboven, als men een zoon heeft! Arme Student-Leidenaar!

Hoe geheel anders, wanneer een Fransch operagezelschap eene

voorstelling heeft aangekondigd. Dan loopen amphitheater en loges vol van opgedrilde dames, en de heeren moeten dikwerf eene toevlucht in den bak zoeken, daar op betere rangen alle zitplaatsen reeds eene week te voren besproken waren. Vanwaar die omkeer, die voorkeur? Gij vermoedt zulks: het stuk is vreemd, de taal is Fransch, en de slaven der mode verheugen zich te gelijk in muziek, in zang en ook dikwijls in dans. Maar eene geheel andere is de reden, welke men voorwendt. Dames zouden niet meer in den Hollandschen schouwburg durven verschijnen, wegens de verregaande ongeregeldheden aldaar door de studenten bedreven, de onaangenaamheden, waaraan men er blootstaat.

— En wel in de Fransche, dames?

De zaal is toch dezelfde, ook de jongelui zijn dezelfde en als de Fransche tooneelsten overkomen, zijn er zelfs nog vrij wat meer aanwezig dan bij de Hollandsche. Waarlijk, vraagt u zelve voor de ongerijmdheid verschooning! Iedereen, zonder de studenten uit te zonderen, geeft gaarne toe, dat het enkele malen in den bak, ja, in de loges van den Hollandschen schouwburg anders is toegegaan dan wel betaamde; maar levert gij zelve, dames, niet het voldingendste bewijs, dat, zoo fatsoenlijke vrouwen er zich met hare dochters door hare echtgenooten lieten geleiden, hare tegenwoordigheid op eene plaats, waar zij dan niet langer tot de uitzonderingen zouden behooren, de Academische jeugd van alle baldadigheid zou terughouden, eene betere houding zou mededeelen aan deze openbare uitspanning, velen aldus de zoo dikwijls onaangename en treurige gevolgen eener algemeene overtreding besparen en medewerken tot de bevordering eener algemeene humaniteit, hetgeen, inzonderheid in eene Academiestad, burgerplicht is.

In de beide laatste winters had de Fransche troep uit Amsterdam medelijden met het zich verkniezende Leiden, verstoken van alles wat de beschaafde standen tot elkander brengt en toon, geeft aan het onderlinge verkeer. Dat toen ons gezellige zaaltje telkens propvol mocht heeten, herinnert zich ieder Academieburger. In meer dan in één opzicht kwetste zulks Klikspaans vaderlandsch gevoel; maar, dacht hij, voor het verwaarloozen van den schouwburg op Maandag zijn onderscheidene verontschuldgingen bij te brengen, welke hij bereid is aan te nemen en te eerbiedigen, en al waren de gaven der vreemde tooneelsten niets meer dan zeer alledaagsch, hun spel leverde ten minste niets stuitends op, het beviel door afwezigheid van gebreken, de voorstelling bezorgde der burgerij een aangenaam avondje, hetwelk de huisgezinnen, in hunne eenzelveheid, belette al te zeer van elkander te vervreemden, en waarop de Leidsche dames en juffertjes, door een blik over den bak, in staat waren te bemerken, dat er altijd ordentelijke en knappe jongens te Leiden studeerden, waarop de student zich wederkeerig door eigene oogen overtuigen mocht, dat er te Leiden

toch nog dames en meisjes woonden, die er niet al te leelijk van ge-
laat en te binnensteedsch van houding en kleeding uitzagen, eene
gelegenheid, welke zich in de Academiestad niet dan bij uitzondering
aanbiedt. Maar hun, die zich in hunne studentenwereld opgesloten
houden en gevaar loopen in den Academischen broederkring allengs
een beetje te verwilderen, den meesten derhalve — ik heb er gekend,
die met de Promotie voor de deur, den Student-Leidenaar vroegen, wie
daar woonde, als hij op de wandeling den pet aflichte voor een van de aan-
zienlijkste huizen der stad, met de schoonste dochttertjes van de we-
reld voor de glazen — moet het een wonderlijken en raadselachtigen
indruk geven telkens al diezelfde Leidenaars, Leidenaarsters en Lei-
denaarstertjes, bij elke voorstelling van den Franschen troep, ten ge-
volge van het abonnement, van achter dezelfde loge deur te zien
opdagen, klauteren over dezelfde banken, zitten op dezelfde plaatsjes,
zonder aan die wezens eenigen naam, stand en hoedanigheid te kun-
nen verbinden of toeschrijven. Vandaar allerlei koddige bijnamen en
uitduidingen, van witte, van vette, van pikneus, van brutaaltje, van
oioevaar, van kastanjetje, van monstermortier, van bocheljoen, van
gefriseerde garnaal, allerlei dwaze en averechtsche onderstellingen en
opvattingen, allerlei onbeschaamde aangapingen, alsof Minerva's kroost
aan de wezenlijkheid der verschijning twijfelde en een of anderen
steenen hermes meende voor te hebben, allerlei potsierlijke uitleggin-
gen die kant noch wal raken, door anderen, die een ziertje meer van
de Leidsche buitenwereld meenen opgelopen te hebben, te berde ge-
bracht, allerlei... Maar Klikje klikte reeds te veel, hij doe er het zwij-
gen toe, roepe stilte door de zaal, neme den hoed af bij het Wilhel-
mus en het Lovivat en doe het voorscherm opgaan, ten einde het
stuk een aanvang neme!

Als Klikspaan, achter Diplomaten en Studenten-Leidenaars verscho-
len of onbespeurd onder den bonten troep vermengd, zijn goedigen
blik over de Leidsche jeugd liet waren, hoe dikwijls rezen dan in
zijne liefde voor het geslacht der toekomst meewarige bespiegelingen
bij hem op, welke hem medevoerden ver van het tooneel der verdich-
ting en geklonken hielden aan het tooneel der werkelijkheid en des
levens van hen, wier blik oplettend en ingespannen naar de schermen
gericht was, van hen, die, in hun geluksstaat en de droomen hunner
twintig jaren, zoo weinig wisten van hetgeen voor de deur zou staan,
zoodra de Promotie hun die wel geopend, maar tevens ook voor eeuwig
achter de hielen zou hebben toegesmeten en dwingen zou de toeschie-
tende omstandigheden in de armen te vallen; als hij bedacht, hoe het
geschapen stond met den staat, met Europa, met zedelijkheid en be-
schaving, kunst en wetenschap; als hij afdaalde tot de inrichting,
wier schoot de vaderlandsche jeugd had opgenomen, tot de wetten,
waaraan zij verplicht was te gehoorzamen, en nedersteeg in dat

bloeiende gemoed, en hoorde — het gezang van het vogeltje in de onweerswolk — de vreugdekreten van dat onbekommerde hart, en zag den lach gestempeld op die donzige koonen, waarlangs nog zoovele tranen vloeien zouden, voordat het lichaam rust zou vinden in het graf en de geest bij den Schepper! Van den mensch tot den mensch, wat is het, dat zich wederkeerig openbaart? De schors, het uitwendige, de vorm, het tastbare, zichtbare, stoffelijke, maatschappelijke deel, meer of min verschillend en kenbaar naar de niet onderdrukbaar eigenaardigheid des persoons. Dusdanig ook deelt zich de student, zooals hij daar in dichte rijen opeengepakt, aandachtig, onbeweeglijk, maar geboeid aan eene wereld van hartstocht, van betoovering en schijn, nederzit, aan de menigte mede. Maar Klikspaan vond het der moeite waard dieper in de jeugd, den bloesem des levens, neder te dalen; de jeugd! de mensch zich zelven nieuw, naar zich zelven nieuwsgierig; de natuur, den hartstocht, zijn eigen gemoed, een inwendig onbegrepen gevoel, hetwelk in hem woelt, hem te gelijk voedt en verteert, ondervragend en, angstig wachtend op het antwoord, dat hem de tijd in aderen en hersenen zal gieten, de mensch bij elken morgengroet ontwikkelend, zich door elke plaatsverwisseling uitbreidende en versterkende, door ieder voorwerp getroffen, ieder woord in zich opnemende, overleggende; de jeugd! de schoonheid des lichaams, gehuwd aan het liefalligste des harten, het innemend-belangrijke des tastens en rondfladderens van den vlinder of liever nog van de honigbij, aansnellende op den voorgevoelden geur van onzichtbare bloemen; het oprecht en heilig gelooven aan schimmen en volmaaktheden met het stof onbestaanbaar, aan schijn gestalten, welke zij voor waarheden houdt, voor wie zij, ridderlijk en waanziek als don Quichotte, eene lans zou breken, haar bloed zou over hebben, en die aan hare omhelzing ontvlieden; het bouwen van stelsels, bij de eerste ondervinding in duigen, doch even spoedig met hunne eigene puinhoopen tot andere verbouwd; de onbedorvene bedorvenheid, het reine in het onzuivere, het onzuivere in het reine; een onverklaarbare baaierd van plichtbesef en begeerlijkheid, van zwakte en kracht, van teerheid en ruwheid, van vleeschelijke en geestelijke lusten, die met de vlam der ziel het lichaam sloopen. Neen! Klikspaan heeft niet tevergeefs in de Hollandsche jeugd gespied en haar den boezem opengetarnd, opdat hij de snelle slagen van haar hart tellen en het schuim zou proeven van haar heete bloed; niet vruchteloos haar den schedel opgelicht en den wasem harer geheimste overdenkingen, harer bedektste bespiegelingen opgevangen; niet tevergeefs het oor gelegd aan haren mond, de gordijnen van haar ledikant opengeschoven en de zuchten van haren strijd betrapt. Hij kent haar. En nu daalde op de hoofden dier menigte, welke beneden hem of om hem heen geschaard stoeide en schaterde in de zaal des vermaaks, zijn smeekgebed, dat uit die schemering geen duister, maar licht, dat uit dien strijd geene nederlaag,

maar zege en vrede mocht geboren worden. Uit haar stralend oog straalde wel is waar breidelooze vreugd, maar op den bodem van haar gemoed had hij het oog gevestigd, het lag voor hem open en bloot als dat van den lijder voor den helderzienden slaper in magnetischen toestand. Hij weet maar al te wel hoezeer de ziel van elken jongeling peillooze afgronden, onbegrijpelijke onregelmatigheden, laakbare daden door tegenstrijdige deugden, dwaze driften door vroege levenswijsheid onverklaarbaar, hij weet wat niet al eene jeugdige ziel — een druppel met ontelbare monsters, die elkaar bekampen en verslinden — inhoudt, eene wereld van maagdelijke schaamte en beestelijken lust, van geloof en spot, van brooddronkenheid en overleg, van lichtzinnigheid en zwaarmoedigheid, van dweperij en waarheidszin, van wuftheid en ernst, uit welk innerlijk leven van ieder dezer thans aan de lippen der vertooners geboeiden, als de parel uit de schelp, een leerrijk, een opbouwend, een aandoenlijk verhaal van lach en tranen zou te lichten zijn.

— Maar, geboeid, zegt gij, aan de lippen der vertooners? Hoe is het mogelijk!

Nietwaar? en dat niet over elke voorstelling in ons vaderland een veroordeelend gefluit, het bewijs voor den goeden smaak des algemeenens, oorverdoovend opgaat? Want wij hebben geen schouwtooneel meer, en niemand betwist het; de waarheid is tot vervelens toe afgezaagd. Zegt het namelijk iets, of men al een zes- of achttal verdienstelijke spelers kunne aanwijzen, nog niet eens, ten einde een draaglijk geheel te vormen, tot een enkel gezelschap verbonden, bij wie zich bovendien zeldzaam jongere begaafdheden aansluiten, onvermijdelijk ondergaande in de nabuurschap der rampzaligheden, wier geknoei zich straffeloos aan het ook voor kunst onverschillige en versletene volk telken avond opdringt. Doch zoo 't in het genot der gekte tooneelgewrochten zelve is, afgezien van de wijze, waarop zij uitgevoerd worden, dat de beschaafde man zich van maatschappelijke bezigheden denkt te verpoezen, hoezeer vindt hij zich bedrogen! Fransche en Duitsche melodramen zijn het, van het grofst letterkundig allooi, slecht gemetseld, ruw geschaafd, ronsebonsachtig gedacht, best voor verafstaanden en hooggezetenen, eene Schipbreuk der Medusa, een Steven Langer uit Glogau, een Kaspar Hauser, eene Johanna II, koningin van Napels, een Moord in het woud van Bondy, vodden van de ergste soort, parels van het morsigste water, welke een degelijk gevormd man zich zelve kwalijk neemt onderhoudend te vinden; stukken te huis op de Parijsche Boulevardtooneelen, die men tegenwoordig hier te lande op de groote schouwburgen, ten gerieve van matrozen en dienstmeiden, ten tooneele voert, terwijl de hoogere standen als uilskuikens toezien en de zelfstandigheid en het kunstbegrip missen om ze afgrijselijk te vinden en de belediging door een luidruchtig en openlijk teeken van eenparige

afkeuring te wreken. Tot onvertaalbare zangspelletjes ziet hij zich veroordeeld, die zeden schilderen en uitdrukkingen bezigen, vreemd aan het Hollandsche spraakgebruik, welke twee derden der toeschouwers dan ook niet begrijpen. Maar een voortbrengsel van eigen bodem, een oorspronkelijk tooneelstuk — ook dit is honderdmaal aangevoerd — blijft vergeten en veracht. Op enkele uitzonderingen na, op een stuk na van Wiselius, een van Van der Hoop, een van H. H. Klyn, twee van Hilman en van Schimmel — men kan ze met den vinger aanwijzen — de Neven en den onsterfelijken Gysbrecht van Aemstel, moet alles uitheemsch wezen. Voor den begaafden jongeling, wien het voornemen in de borst mocht gloeien om zich aan het drama te wijden, noch aanmoediging, noch toekomst, daar Langendijk, Belderdijk, Van Walré, Feith — wat zegt een enkel stuk, dezer dagen als bij uitzondering voor het voetlicht gesleept? — Van Halmael, Van Hemert, en wie meer, door Alex. Van Ray, Gravé, Mienikus, en hoe die lappers meer mogen heeten, verdrongen en verslagen worden. Maar ik verg te veel. Inderdaad, zouden onzen tooneelbroddelaars de namen van die eersten onzer dichters wel eens bekend zijn, zouden zij wel ooit over de vaderlandsche tooneelpoëzie hebben nagedacht, zouden zij wel weten wat poëzie is? Zonder overdrijving gesproken, ik twijfel er aan. Zich breuken en bloedspuwingen gillen om de gunsten van den engelenbak te verdienen — welk eene eierzucht! — ziedaar het toppunt hunner kunst! Mochten zij het werkelijk doen, zij, die aan het misleiden, het verwennen van den smaak onzes volks, aan het verval der moedertaal, zoo ijverig arbeiden!

Tot het verval der moedertaal en ook tot het verval harer uitspraak, van welke laatste inzonderheid de tooneelspeler de groote wetgever behoorde te wezen. Maar zij kennen niet eens de taal, welke zij uitspreken. Kom maar eens mede, zoo gij moed hebt, en luister naar onze misselijke zoogenaamde Nastukken, toonbeelden van wat het Hollandsch oor al niet geleerd heeft te verdragen en het Hollandsch oor zelfs niet zou behooren te verstaan. Alle, vertalingen, maar geen stijl, veel minder taal. Zoo onze tooneelstukken iets van taal begrepen, zou het hun immers onmogelijk zijn zulk geklad op te spelen; maar onze cabotins vermoeden niet eens, dat hunne bij de el aanbestede knoeierijen slecht zijn en draven er maar dapper op door, alsof niet stuk en uitvoering al de rotte appels van de wereld waard waren. Toch luistert het goedaardige publiek, glimlacht, ja, klapt in de handen. En dat woont tusschen Duitschland en Frankrijk! Nu de uitspraak van die taal! Algemeene regel en waarschuwing: wilt gij weten, hoe het Hollandsch niet behoort te worden gesproken, zoo ga en zet u neder in den Amsterdamschen, in den 's-Gravenhaagschen schouwburg, luister en ijs! Allerlei tongvallen, allerlei kruiwagentaal. Hier plat Rotterdamsch, daar plat Haagsch, ginds plat Amsterdamsch. Dan weder werktuiglijke gebreken: eene dikke tong, een korte adem,

eene heesche, onbuigzame, houten keel, een broddelbek, waarin de lettergrepen onverstaanbaar in elkander vloeien, als woorden op vochtig papier, eene punch-, eene jeneverstem, eene stem, noch door studie geleid, noch door vlijtige oefening gekneed; nergens eene stem, die, liefelijk gebogen, aangenaam klinkt; alles op een zeker vast deuntje, even belachelijk als zelfbehaaglijk en aanmatigend opgedreund, voor geen halven cent natuur, taalfouten, waarvoor een schooljongen op de billen zou krijgen, bij het mud, en de verzen, zoo zij er zich aan bezondigen, naar willekeur verkort en verlengd, wemelen van hiaten en verkeerde klemtonen. Welk een samenloop! Voeg daarbij de walgelijke aanwensels, de bespottelijke tuschenwerpsels, de zotte toon- en stemwendingen, waarvan hunne voordracht overvloeit, en gij hebt een schouwtooneel, dat een oordeel, op den volgenden lagen voet geschoeid, volkomen wettigt: „Mevrouw Iburg speelde niet onverdienstelijk; Mevrouw Sablairoles speelde met meer losheid dan... de Heer J. Van der Grijp, die, vooral wat zijn zang betreft, zeer veel te wenschen overliet. Beter voldeed ons zijn broeder, wien wij bij dezen gaarne den lof toekennen, welke hem vroeger nooit mocht geschonken worden, van zijne rol gekend te hebben. Mevrouw Ruffa verdient onze erkentenis voor de wijze, waarop zij de sprakelooze Suzanna voorstelde. Mevrouw Gartman was tamelijk. Mevrouw Iburg kon men slechts een weinig overdrijving ten laste leggen. Het overige personeel was vrij wel. De uitvoering van het tweede stukje had beter kunnen zijn, hoewel Hammecher en Vink waarlijk hun best deden. De laatste ga zoo voort, hij zegge echter geen veel voor veel en neme een taalmeester.”

Dat heet eerst beneden de critiek zijn, eene critiek nochtans het onderwerp waardig!

Doch wij spraken nog niet over de plastische uitvoering. Hoe zou zij, na hetgeen boven werd aangemerkt, eenigszins voldoende kunnen wezen? Aan de platte uitspraak, aan de weinig verfijnde opvoeding, welke den tooneelspeler blijkt ten deel te zijn gevallen, hechten zich natuurlijk de linksche bewegingen, de burgermansplichtplegingen, de gemaaktheid in manieren, de gemeenheid in voorkomen, de omslachtigste hoffelijkheid op de ongelukkigste oogenblikken, in één woord, de mislukte fatsoenlijkheid. De juffertjes staan verlegen in hare rijke kleederen, de heeren weten niet wat zij in hunne zijden rokken en blikken harnassen beginnen zullen. Hammecher, met zijne ronde armpjes, draait als een tol in zijn ongewonen lionstooi, die hem niet past, en Gyswyt, met zijn fluweelen tong, vindt zich aanbiddelijk in zijn ministeriële morgenjapon, waarmede hij niet overweg kan; allen staan in hun zondagspak, als keken zij overal in spiegels, gestadig van vreemdigheid houdingen aan te nemen en wandelen door een salon of een paleis als katten door eens anders pakhuis, terwijl ieder hunner blikken den toeschouwer als het ware toeroept: — Hier ben ik, vindt je me niet mooi? — Niet dat Klikspaan den tooneelstenen

hunne burgerlijkheid, welke hen op de planken verraadt — doch als kunstenaars niet verraden moest — onedelmoedig en uit de hoogte als een verwijt wil toerekenen, hun hunne afkomst voor de voeten werpen en zou verlangen, dat een tooneelspeler tot de groote wereld behoorde. Zulk eene ongerijmdheid is verre van hem; maar zij moesten, waren zij werkelijk kunstenaars, 's menschen hartstocht en inborst niet alleen, maar ook het uitwendige van den persoon, het maatschappelijke, dat aan hem is, gewijzigd naar zijn stand, zijne betrekking, zijne geboorte, zijn vermogen, zijn vaderland, zijne woonplaats en omgevingen, ernstig bestudeerd, fijn geschakeerd en smaakvol geëvenredigd, in de kunst weten over te brengen. Hij zou wenschen, dat hunne houding en hun toon de eischen onzer beschaving niet kwetsten, en zij, afziende, opmerkende, radende en vattende, al wat buiten hun maatschappelijken stand en kring lag voor een bepaalden tijd in zich wisten op te nemen, opdat hunne eigene persoonlijkheid verging en versmolt in die van het wezen, dat zij geroepen waren te bezielen en in zijne totaliteit uit de koude letter op te bouwen; dat het de schepping was van des dichters fantasie, die leefde, sprak, handelde en ademde, en niet meer de belastingschuldige Hoedt of Bingley of wie ook, die van buiten geleerde woorden op eene aangename voys kwam uitgalmen, het geheim, waarom het gezond verstand onzer studenten in zoo luidruchtig gelach op de treffendste oogenblikken uitbarst en opkomt tegen eene tweevoudigheid, welke aanleiding moet geven tot de ondeugendste dubbelzinnigheden en vermakelijkste verwarvingen. Neen, het zijn geene acteurs, die wij hebben; het zijn mannen en vrouwen, die rollen opzeggen; maar kunstenaars!... De sukkels hebben er nooit aan gedacht. Kunstenaars! Hemel! het zijn ploerten. Rousseau heeft wel gelijk, als hij in zijne Emile zegt: — *le monde est plein d'artisans et d'artistes qui n'ont point le talent naturel de l'art qu'ils exercent et dans lequel on les a poussés dès leur bas âge, soit déterminé par d'autres circonstances, soit trompé par un zèle apparent qui les eût portés de même vers tout autre art, s'ils l'avaient vu pratiquer aussi tôt.* Gij maakt u ten hunnen koste vroolijk, meneeren! en gij hebt gelijk. Zij weten zich op het tooneel noch te houden, noch te gedragen. Zoo zij er zich niet door zwetsen, wind en brullen overheen zetten en doorheen slaan, verkeeren zij in eene aaneenschakeling van verlegenheden. Het is ten onzent voldoende een tooneelspeler te zien optreden, om reeds genoeg van hem te hebben. Geen een verstaat, hoe eene kamer binnen te komen of te verlaten. Hij spreekt een vorst aan en zet, na gegroet te hebben, den hoed weer op het hoofd; eene vrouw, hij keert zich hondsch om. Het eenige, dat een Hollandsch tooneelist er nog eenigszins bij het groote publiek bovenop houdt, het is geene natuurlijkheid, geen eenvoud, geene diepte, geen vernuft, geen kunstzin, geene ingenomenheid met het vak — een sine qua non —

geen oor voor taal of dicht, geene fijnheid van spel, geene afwisselende verscheidenheid in de eenheid van deszelfs persoonlijkheid; het is juist die reeds gelaakte manier, dat zeker trantje namelijk, een slag om wel is waar alles op ééne leest te schoeien en over één kam te scheren, maar tevens — door op alles, beweren wij — op niets schipbreuk te lijden, voor niets de vlag te strijken; eenzelfde kunstje om in eene alles omwoelende eentonigheid alles op te dreunen, uit te flappen en over elke moeielijkheid op eene ezelsbrug heen te stappen. Een schrikrecept, een recept voor toorn, een recept voor vleierij, een recept voor groet, een recept voor minachting, een recept voor liefdebetoon, eeuwig en onveranderlijk hetzelfde, bereid in dezelfde apotheek, in welke omstandigheden en bij welk temperament ook, zonder missen toegediend en bijwijlen gekruid met vlagen valsch vernuft en grove smakeloosheid. En zoo loopt de vertooning van stapel!

Maar, aan den anderen kant, wie trekt zich het vaderlandsche tooneel aan, wie poogt het op te heffen, wie steekt het de hand toe, wie zoekt onze tooneelsten uit hunne verachteloozing te redden, wie toont hun den weg, wie wijst hun de fouten, wie wekt bij hen den lang uitgedoofden moed weder op, wiens invloed lokt de beschaafdere standen weder naar den Hollandschen schouwburg, wiens pen, wiens tong doet den afgekeerden, den verstompten kunstzin bij volk en schouwspeler opwaken? Men klaagt wel en heft schouders en oogen naar boven, maar, als naar gewoonte, zit men al zeurende bij de pakken neder. Wie steekt handen uit de mouw, wie? Verleent de hooge regeering bescherming en aanmoediging? Gij voert mij met rede te geoet, dat het thans geene oogenblikken zijn om tijd en geld aan kunst en wetenschap te besteden; doch, afgezien van deze gegronde bedenking, meent gij, dat zij iets van een Hollandsch tooneel vermoeden zou? En wie heeft ooit hare aandacht er op gevestigd? Wat deden, wat doen onze eerste mannen, onze tegenwoordige dichters en bellettristen? Zij verzamelen zich tot maatschappijen, waar wekelijks de volzinnenvereering voor een cathederafgod op de knieën ligt, waar mogelijk over het verval van het vaderlandsche tooneel met schepels ach en wee in rhetorische bloemspraak geredekaveld en verhandeld wordt; doch gehandeld? en de Gids zit gemelijk te knorren in zijn hoek. Gelooft ook hij niet meer aan eene toekomst? En toch berusten de gaven der uiterlijke welsprekendheid voor het grootste deel bij voorkeur bij onze letterkundigen. Wanneer zullen zij hunne denkbeelden over eene zuivere uitspraak onzer moedertaal, op etymologische beginselen geschoeid, kenbaar maken; wanneer zich meer bepaald op de theorie en praktijk van eene verwaarloosde kunst, ook uit een oogpunt van algemeen nut, gaan toeleggen; wanneer de hoofden bijeensteken en het niet beneden zich achten hunne ondervindingen, hunne lessen mondeling mede te deelen aan veelbelovende kinderen, die zij zouden wenschen op te leiden tot een vak, dat met uitsterven bedreigd

wordt en waarin ook al onze vorige luister voorbij, de voorvaderlijke overlevering weg is? Woorden in den wind gesproken! want is het wonder, dat in het vaderland der verwaande en domme onverschilligheid het tooneel, de grootste trots van elk volk, dat zich zelf eenige letterkundige waarde toekent en zich zijne taal niet schaamt, het tooneel, waar de stoffelijke en de onstoffelijke kunst, de poëzie des levens en de poëzie des ideaals samenvloeien; het tooneel, dat, uit den boezem van den natuurmensch ontsproten, zoo machtig en zegenrijk op de hoogere ontwikkeling der natiën werkt, verkwijnt en, in het stof vertredene bloem, met een liederlijk geweten van den bodem des lands wordt weggevaagd?

Klikspaan beschuldigde de Academische jeugd van niet meer met dezelfde bedoelingen als vroeger in den Leidschen schouwburg op te komen. Maar hij bedacht niet, welk eene aanzienlijke verachtering de troep sedert de laatste jaren ondergaan heeft. Zij heeft den talentvollen Van Hanswyck verloren, die gemakkelijker van spreektoon en gebaar met waarheid en eenvoud, bij eene meesterlijk volgehoudene grappigheid, wist te vereenigen, en nu in een rampspoedigen ouderdom, het gevolg zijns besluits, waarvan de Studenten-dichters zongen:

Thalla voelt zich 't hart verpletten,
Want Hanswyck gaat een kroeg opzetten,

zijn roem in den Amsterdamschen tooneelstal overleeft. Rosenveldt, zijn mededinger, wiens comische ader tot verhevenheid zwellen kon, wiens koele hardvochtigheid den lach tot huivering kon doen stollen, waart rond als eene verstootene schim langs de kermissen, als ware hij de minste zijner dolende kunstbroeders. Het blij-, het kluchtspel werd door beider gemis onuitvoerbaar. Jansje Hoedt, de schalke deern, de geestige soubrette, ons levend vaudeville, was het tooneel al te vervallen en zij verborg haar snoeperig gezichtje en haar prettig stemmetje, door een deftig huwelijk, in de stille samenleving eener binnenstad. Het tooneelspel werd de nekslag toegebracht door den dood des grooten Stoopendaals. Eere zijner nagedachtenis en hulde aan zijne verdiensten, ofschoon niet eene enkele stem zich verhief om den lande aan te zeggen, welk een uitstekend kunstenaar ontslapen was! Die man, meneeren! verstond zijne taal; die man sprak Hollandsch, zuiver, eenvoudig, dagelijksch Hollandsch, gelijk gij en ik, wij allen het spreken, zonder zich echter aan onze onregelmatige afwijkingen en slordige samensmeltingen te bezondigen, zonder te kort te doen aan de wetten der taalkunde en woordafleiding, te gelijk eischen der kunst; geene taal, zich beurtelings stijf, gemaakt, gewrongen, onwelluidend en bespottelijk tot het geschrevene woord in al zijne gedrukte letters, door angstvallige onwetendheid nog met wanklinkende en overtollige toevoegsels beladen, verheffende, om die overdrevene opgesmukt-

heid zonder overgang af te wisselen met de platheid der straat, de burgerlijkheid des tongvals, de opzettelijke gebrekkigheid — maar deze altijd mislukt — des modetoons; maar de taal van het gewone leven, uitgesproken volgens de natuur des bodems; een voorbeeld, een ideaal, iets Van der Palmachtigs op het tooneel. En welk eene stem! hoe diep drong zij door tot de ziel, hoe overtuigd sprak zij tot het hart, hoe onwederstaanbaar deed zij tranen wellen in het oog van ieder, die nog gevoel had voor bloedverwantschap, voor haarden en altaren, voor vaderschap en ouderdom, voor zielenadel, beginsel en moed, voor den moed eener voorvaderlijke rondborstigheid. Zijn uiterlijk! iets eenvoudigs, iets eerwaardigs, iets, dat vertrouwen, eerbied inboezemde, opzien verwekte. Herinnert u den niet al te hoog opgeschoten, eenigszins gezetten en voorovergebogen grijsaard, meestal in uniform, hetzij in de Jagers, hetzij in *Revenge Praag!* Stoopendaal op het tooneel geleek eenigszins, dunkt mij, op Koning Willem I, gelijk wij hem in de dagen des vertrouwens, van zijne morgenwandelingen door het Haagsche Bosch aan den arm zijner geliefde dochter zagen terugkeeren. O, maar die stem! zoo krachtig, zoo rond, zoo braaf, zoo onuitsprekelijk sympathiek bij de mannelijke aandoenlijkheid van zijn blik. Die man, meneeren! was te huis op het tooneel! Het was voor hem eene binnen-, eene huishoudkamer, waarin hij leefde en behoorde, waarin hij zat bij het vuur, te midden van zijne kinderen en kindskinderen, aan de ontbijttafel; hij was er gelukkig en bedroefd, hij lachte en schreide er, hij bad en schertste er, hij vermaande en prees er, hij ontving er door elkander den veldoverste en den pastoor, den afgezant en den pachter; hij behoefde er niet verwonderd in rond te gluren, hij was te huis; in den duister zou hij er den weg hebben gevonden; hij wist, waar alles stond en alles lag, de krasse grijsaard! Dat was daar zijn stil en achtenswaardig leventje van alle dagen, waar, al kwam er somwijlen eene donderbui tusschen, de vader en grootvader, bemind en ontzien, zijn eerlijken ouden dag sleet. Wie geeft ons die heerlijke avonden terug? Stoopendaal, dat toonbeeld van huiselijkheid, van vaderlijk gezag, van zachtmoedige liefde, van vastheid van karakter, gegrond op degelijkheid van beginselen, op deugd en op duur volbrachten burgerplicht, sloot ze mede in het graf en liet geene opvolgers na. Wie zal ons nu de huisvaders spelen? wie ons, weldadige invloed des waren kunstenaars! langs den weg des schouwtooneels, onze vaders en den heiligen kring des huisgezins leeren achten en beminnen, op de schoolbank der uitspanning het ontzag inprenten, dat welgedragene grijze haren verdienen, de waarde doen gevoelen van het ouderlijke dak en ons ontgloeien voor vroomheid, oprechtheid en moed, rampspoed en onrecht te groot? Maar laat ons liever den hemel dankzeggen, dat hij Stoopendaal aan ons ontluikend kunstgevoel getoond heeft!

Twee verdienstelijke tooneelkunstenaars — wij bepalen ons bij het

Haagsche tooneel — zijn nog in leven: Schouten en Stoopendaals weduwe. Gij herinnert mij, dat Schouten vermindert. Het is waar, de jaren beginnen aan den onvermoeiden man te knagen, en zijne altijd schorre stem is niet vrij van gemanierdheid, maar neemt zijne gemakkelijheid in acht, de tastbare waarheid van zijn spel, de natuur in zoovele gezegden bespied en op de daad betrapt, zijne bij den voorgestelden persoon passende manieren, zijne onafhankelijkheid van de zaal, in één woord brengt u zijne gewichtigste rollen, zijn van Posert te binnen in het eerste bedrijf en zijne meesterlijke, zoo juist gevatte houding tegenover de vrouw des Spelers. Ik geef toe, dat juffrouw Stoopendaal, als zij figuren uit de hoogere standen voorstelt, zoowel als in het treurspel, ongemeen zwak is; maar zoo gij haar in hare rollen van huismoeder, bedrijvig, opgeruimd, gemoedelijk, naast haren echtgenoot, elkander beurtelings opwekkend en aanvurend, tegen elkander wedijverend, gezien hebt, gij moogt op Ifland te zeggen hebben, maar Stoopendaals vrouw hebt gij in de vrijmoedigheid van haar spel gehuldigd en zijt, in uwe ingenomenheid, over hare eenigszins platte uitspraak heengestapt. Arme vrouw, hoe zal uw hart zich in zijn rouw openrijten, wanneer gij optreedt en lachen moet aan de zijde eens echtgenoots, die de uwe niet meer is, en eene andere stem dan die van uwen Stoopendaal u, na zoovele jaren speel- en echtgenootschap, in de samenspraak antwoordt! Want — en hier school wel het geheim van de eenheid en de warmte van uw spel — uw echtvriend in uw hart bleef uw echtvriend in de kunst; hetgeen de toeschouwer als voortreffelijke tooneelwaarheid toejuichte, was de stem der trouw, sprekende uit uw gemoed, en voor u beiden was het tooneel een ander tehuis, geene wereld van verloochening en van verdichting.

Met wie bleven wij geschoren? Met middelmatigheden, gelijk Hoedt, Ruffa en den opgeblazen Bingley, *le petit fils du grand homme*, den ploert der ploerten, wien het op het voorhoofd te lezen staat: — ik ben nu eigenlijk de directeur, Guillot, pasteur de ce troupeau, hoe vindt je me? — evenals zijn mede-ondernemer, op enkele uitzonderingen na, herinneringen van zijn vader Ward, volstrekt verwerpelijk, maar altijd opgeschikt. De oude juffrouw Hoedt, de *jeune première* van den troep... Het is lastig, dat de lichamelijke persoonlijkheid eens tooneelspelers zoozeer met zijne waarde als kunstenaar samenhangt, dat in hare onafscheidbaarheid de laatste moeielijk te behandelen valt zonder de eerste op de spraak te brengen. Doch wij zullen het kwalijke voorbeeld niet geven van ons door deze bedenking te laten afschrikken, maar, verzekerd van ons goed recht, de meeningen des algemeen even onbewimpeld en vrijmoedig als altijd met de onze samenvatten en openbaren. Juffrouw Hoedt, een uitgemergeld knekelhuis met een aamborstig gegiegaag, dat op de longen der toehoorders pijnlijk en afmattend terugwerkt, heeft de gaaf van heviger de lachspieren in beweging te brengen, naarmate zij, op het ondraaglijke dreuntje,

waaraan haar geluid ten voertuig strekt, pogingen tot het tegenovergestelde aanwendt. Juffrouw Sablairolles, een kort potjerol en dik schuddegatje, dat op een winkelochterstoon adellijke dames nabootst, eene leerling van het geraamte, is door hetzelfde, zoo iets goeds in haar stak, volkomen bedorven; thans is hare eenige verdienste niet oud te wezen, en sommigen der Academiebroeders, die vinden, dat zij er goed uitziet, verbeelden zich, dat die hoedanigheid invloed op haar spel heeft, hoewel zij er toch zeker wel achter de toonbank moeten kennen, die der moeite meer waard zijn dan zij. Juffrouw Vink is het type eener dienstmeid, en het verhevene harer kunst bepaalt zich met onbeschaamde oogen de heeren in den bak toe te lonken. De vette Wicart, met hare geberstene borrelstem, is, om voor haar gewichtige redenen, des Maandags niet meer op de planken aanwezig. Zij ruste in vergetelheid! De familie Van der Grijp, Leidenaars, de ellendigsten onder de ellendigen, en het overige tuig, niet waard, dat men het noeme en de hemel weet uit welke hoeken en gaten bijeen-gemorreld, zietdaar het Gezelschap der Zuid-Hollandsche Tooneelsten onder directie van de Heeren Hoedt en Bingley, gevestigd in de hofstad, elke week zijne gaven in de Academiestad ten toon spreidende en, in vereeniging met de hoogleeraren Siegenbeek en Schrant, College gevende in de uiterlijke welsprekendheid.

Maar is het wel, na al het aangevoerde, en nu men weet op welk eene wijze dramatische lessen gegeven worden, te verwonderen, dat men, gelijk op sommige andere Colleges, wanordelijkheden te betreuren heeft, welke — algemeene regel — niet den student, maar den hoogleeraren te wijten zijn, met dien verstande, dat, waar aan des hoogleeraars spreekgestoelte, des hoogleeraars kachel, den hoogleeraar zelve, eene schendige hand geslagen wordt, waar eene moedwillige tong des hooggeleerden geleerde en van buiten geleerde uien, met oorspronkelijke kanteekeningen *ex tempore* versiert, eene moedwillige vuist zijne stem overtrommelt, een moedwillige vingerknip zijne wang een pijpsteen, bode van ongeduld, toezendt, het kwaad in zijn oorsprong niet bij den leerling, maar bij den leermeester ligt, en als afdoend geneesmiddel een nauwkeurig onderzoek behoorde te worden ingesteld, in plaats dat nu de hoogleeraar aan zijn eigen lot overgelaten, ten blijk van de achteloosheid des bestuurs omtrent Academische belangen, genoodzaakt is zijn eigen rechter, hoedanig is bekend, te wezen?

Van Mieris bericht in zijne Beschrijving der stad Leiden, dat de Schouwburg aldaar in den jare 1705 door den bekwamen tooneelspeler en directeur, Jacob Van Rijndorp, gebouwd is. Vier en dertig jaren geleden werd hij geheel vernieuwd, den vierden December 1809 heropend en hem, bij besluit van 10 Juli 1827, door den Edelachtbaren Raad eene jaarlijksche toelage toegestaan van *f* 1000, welke echter op 26

Januari l. l., bij gelegenheid van deszelfs beruchte maatregelen ter begunstiging van den kastelein der Stads-Gehoorzaal, op de helft verminderd is. Gelijk reeds werd aangestipt, is de zaal geheel nieuw geverfd, opgemaakt en versierd, en deden de eigenaars in de laatste jaren onderscheidene nieuwe en smaakvolle decoratiën vervaardigen, waarvoor zij de goedkeuring der Academische jeugd, zij toch, die waarschijnlijk weldra geheel alleen den schouwburg zal in stand houden, ruimschoots inoogsten.

Toen Klikspaan jong student was, las hij met groote witte letters op den rug der drie voorste banken van den bak: studenten-banken. Kort daarna werd de zaal geverfd, en de letters, hetzij opzet of verzuim, verdwenen; het recht evenwel bleef gelden en, op dat recht gesteld, bleef ieder zich bij voorkeur op die plaats nederzetten en deed elken Leidenaar met goede woorden of fiksche vuisten ophoepelen. Langzamerhand echter werd uw dienaar ouder, bedaarder, wellevender, met hem zijne tijdgenooten, en ontzag een burger van de stad zich niet eene hem niet toekomende plaats in te nemen, een burger van de hoogeschool was te wel opgebracht om van zijn recht gebruik te maken, te meer daar wij weten, dat zulks in dergelijke gevallen zelden bij minnelijke schikking geschiedt. Eindelijk liep het toch al te erg; men zag den Leidenaar, alsof het zoo behoorde, wekelijks de studenten-banken bezetten, en den student, achter in den bak teruggedrongen, vergeefs naar een hoekje omzien, dat hem verpoozen mocht van het ongemakkelijke hangen tegen de beschotten van het amphitheater, waartoe de toenmaals eivolle zaal hem noodzaakte. Op eene algemeene Convocatie besloot men derhalve de Regeering van Leiden een recht te herinneren, hetwelk den studenten sedert onheuglijke jaren toekwam, en wendde zich beleefdelyk tot haar, ten einde de overschilderde letters weder op de bank geplaatst te krijgen. Doch de Regeering verkoos in hare vaderlykheid partij te kiezen voor hare burgerij, gaf eene voor het studentencorps minder eervolle en minder juiste uitlegging aan het verdwijnen der woorden en volhardde in het beweren, dat zijn recht het zou afgenomen zijn, dat het Corps het verbeurd zou hebben. Wij willen geene oude koeien uit de sloot halen, wij willen enkele leden eener regeering, die reeds zooveel onaangenaams ondervond, de herinnering aan de onaangenaamheden besparen, welke zij zich door eene even kleingeestige als onheusche handelwijze op den hals haalde, maar alleen het tegenwoordige geslacht op een tijd wijzen, toen het nog eenheid en veerkracht genoeg bleek te bezitten om eendrachtig en vastbesloten voor zijne rechten op te komen. Geen Academieburger zette een voet meer in den schouwburg, elken Maandag was de bak ledig en woest, en niet eer hield de wekelijksche schade voor de eigenaars op, dan — en hierop was het knap en slim van den beginne af aangelegd — nadat zij, door hun eigenbelang gedreven, voor de jongelui de kastanjes bij de regeering hadden uit het vuur

gehaald en de woorden besprokene plaats en, bij toenadering en verdrag, op de drie voorste banken prijkten.

Een Reglement van orde en politie voor den schouwburg, hetwelk 1 Juli 1842 hernieuwd werd en eenige verandering onderging, is op de binnendeuren van het lokaal aangeplakt. Dat zulk een Reglement ontbeerlijk is in eene Academiestad, elk ingezetene, elk student zal het toestemmen. Wee de ongelukkige dame, die, eenzaam en van alle toespraak verstoken, ingesloten tusschen officieren, studenten en de twee knieën van haren geleider achter haar, zich, als eene uitzondering op de voorste bank der loge vertoont! Hare verlegene houding valt den scherpzienden spitsboef in het oog, zij is der heidenen prijs. Welk eerbiedwaardig steunpilaar van den Leidschen bak zag niet den verboden tabaksrook midden uit de drommen opstijgen en den schouwburg tot eene kroeg verlagen? Welk dier Leidenaren sidderde niet, wanneer hij, te midden van zijn genot, de mare vernam, dat juist eene Promotiepartij binnen de muren der stad gevierd werd, en de feestelingen straks met woest getier en ruw misbaar, overspannen door scherts en wijn, dwaaselijk toegetakeld en uitgemonsterd, met den Doctor aan de spits, de zaal binnenstoven? Hoe verbleekte Bingley in zijne kleedkamer, juffrouw Hoedt achter haar vermiljoen, wanneer een oneerbiedig toeschouwer zich verstoutte, over het orkest heen, een gesprek met juffrouw Iburg of mijnheer Van Briessen, in of buiten de rol, aan te knoopen! Maar niet alleen bij dergelijke bijzondere gelegenheden, welke uitzonderingen mogen genoemd worden, ook in gewone omstandigheden zou de troep reden hebben om te smelten van angst, zoo onze tooneelsten nog om eenig oordeel gaven of de mogelijkheid inzagen, zich uit hunne middelmatigheid, om het zachtste woord te kiezen, te verheffen. Het is niet te ontkennen, de oordeelvellingen van de jongelui vallen doorgaans wel wat kras en rauw uit; ze zijn scherp, kwetsend, ondubbelzinnig en banen zich een al te luidruchtigen, al te onbesuisden doortocht. Maar zijn zij minder juist, minder *ad rerum*, om eene van Bivalva's geliefkoosde uitdrukkingen te bezigen? Zij spruiten wel is waar voort uit een onbewusten, maar ook onbedorven kunstsmaak, uit een natuurlijk gevoel, dat geraakt wordt door, dat opstaat tegen onhandigheid, onwaarheid, onwetendheid; tegen onvoeglijkheid van taal, van voorkomen, van fatsoen; het Academische publiek heeft een zeer gezond en juist oordeel, al is ook de kunst zelve des tooneels het in hare hoogste volkomenheid vreemd; het is gevat, wreed, onmeedoogend, doodend, en het vonnis uit zich, gelijk alles in de studentenwereld, zonder omzien of bedenken, ongekunsteld, vrij, bar, zonder zich aan iemand te storen of om iets te bekreunen. Het bepaalt zich veelal bij eene enkele sylbe, hardop uitgeschreeuwd, bij een schaterlach, die helder door de zaal klinkt. Maar zoo daar een opmerker of kenner verscholen zat, ik verzeker, hij zou verbaasd staan over de gegrondheid, de puntigheid van de uitspraak,

over de tijdigheid, de treffende welsprekendheid van den lach; hij zou opkrijgen met de schrandere critiek van dat publiek en eerbied voor de kiem van kunstgevoel, aanwezig in den geest der jonge spring-in-'t-velden, al kwam dan ook zijne bezadigheid en zijn ernst tegen den toon op, waarop het oordeel werd uitgebracht. Tegen dit alles nu waarschuwt dit Reglement, is het de politie bevolen te waken.

Wij zullen hier niet noodeloos herhalen hetgeen alreeds in onzen letterarbeid ten dienste der studeerende jeugd tegen de politie verspreid ligt, noch hetgeen wij omtrent het schadelijke en dubbel onbillijke van gevangenisstraf voor studenten aanmerkten; evenmin willen wij herinneren aan de vele gevallen, waarin de Leidsche politie zich als ziel- en krachteloos tegenover studenten getoond heeft, noch ook de schandelijke gebeurtenis te berde brengen, welke verleden jaar zoovele ouders met de verderfelijke lauwheid onzen landaard eigen vernamen, toen eenige baldadige jongelui — waarom tegen het passende bijvoeglijke naamwoord opgezien? — die in hunne beschonkenheid op het tooneel gesprongen waren, bijkans door de wacht overhoop werden gestoken. Hoe de geheele zaak zich eigenlijk toegedragen heeft, wie zal het bepalen? Wie de orders gaf, het bleef in het midden. Hoe al die soldaten eensklaps met geveld geweer verraderlijk van achter het nederhangende scherm konden te voorschijn komen, terwijl het toenmalige Reglement slechts van twee manschappen sprak, achter de schermen geplaatst, en geenszins, gelijk het later ten gevolge van het voorval gearresteerde, van eene behoorlijke militaire macht ter beschikking van de politie, werd tot den huidigen dag niet opgehelderd. Maar zeker is het, dat er bloed stroomde en alleen door het bestel eener beschermende Voorzienigheid onherstelbare onheilen werden afgewend; zeker, dat het eene ongehoordheid is, wie de openbaarheid niet genoeg ten schandpaal kan strekken, op eene dergelijke wijze los te gaan op weerloozen niet alleen, maar op jongelingen, schuldig wel is waar, doch aan een licht en niet meer dan kinderachtig vergrijp en van wie de maatschappij toch eenmaal hare bruikbaarste burgers verwacht.

Doch waartoe in dezen treurigen doolhof langer rondgezworven? De vraag volsta, of het niet beter ware volstrekt geen toezicht dan zulk een als dat, hetwelk de hoogeschool sedert een reeks van jaren bedroeft? Zoodra eene politie niet krachtig, niet onverbiddelijk gestreng is, niet door hare tegenwoordigheid alleen het kwaad voorkomt, belet, door hare verschijning alleen stuit, moge zij met recht eene ramp geheeten worden. Ziet het aan de Leidsche hoogeschool! Daar weifelt zij, daar is zij ten spot en ten speelbal, gevaarlijk speelgoed nochtans! De student schept er behagen, stelt er eene eer in, haar telkens op de proef te stellen, uit te lachen, te sarren, te trotseeren, met haar te sollen en te worstelen, zich met haar te meten, haar bij elke gelegenheid met hoon en spot, daar de broeders juichen, te overstelpen.

Wel verre dat zij, in hare bedaarde en onverschrokken rechtvaardigheid, eerbied zou inboezemen, boezemt zij ten hoogste medelijden in. Men veracht haar als dralend, aarzelend en laf; men weet, waar het haar faalt en hapert; men heeft er plezier in haar hare onbeholpenheid onder den neus te wrijven, haar lastig en moeielijk te vallen, haar telkens in machteloze nijdigheid uit haar vel te doen springen, haar bijtend vocht in de toegebrachte speldeprikken te doen druppelen. Hare halve maatregelen worden in den wind geslagen; zij moest het er naar maken, dat zij in eere was, als eene, zeker gevreesde, misschien gehate, maar waardige en door de meest bezadigden heilzaam en noodzakelijk geoordeelde overmacht, met krasse, degelijke, door en door fatsoenlijke mannen aan het hoofd. Dikwijls keert de student verwinnaar uit den strijd; dit doet de deur toe en zegt alles. Het geeft hem moed, zet hem tot opzettelijke ongeregelheden aan en beneemt der politie alle zedelijke overmacht. Ware zij sterk en opgewassen tegen die, waartegen zij het zijn moest, zij zou onbuigzaam, maar beleefd wezen; nu is zij valsch, grof, brutaal, maar zwak en daardoor zich zelve ongelijk. Zij durft niet, zij tast niet door, haren hoogen toon palmt zij in, zij neemt hare toevlucht tot listen en streken, die beneden haar zijn en van hare machteloosheid getuigen. Haar arm, die van staal moest zijn, is van sajet. In plaats derhalve, dat zij het kwaad, gelijk wij aanmerkten, uit zekerheid van straf, fnuikt of afwendt, in plaats dat zij de losbandigheid beteugelt en door een enkelen wenk den al te onstuimigen vloed der jeugd in hare bedding doet terugkeeren, lokt zij de ordeloosheid uit, stoekt zij, door hoop op zege, de oproerigheid aan. Voorzeker, zonder politiecommissarissen, die het de student zoo zalig vindt te treiteren, daar zij het zich van tijd tot tijd door die zij niet aan durven laten doen; zonder dienders, allen Leidenaars, voorheen onder den naam van Roodkragen befaamd, thans als huisknechts uitgedost, terwijl de student van elders komt; zonder stille wachten en klapwakers, wier wapen het een zoo heerlijke roem is veroverd te hebben, ontstond er vrij wat minder nachtrumoor. Jongens! welk een pret! dan rollen wij des nachts als bezopen tobben langs de straat, de stad vervullende met zang en dans, maar onthouden ons, met eene gemaakte ingetogenheid, van de minste straatschenderij; zoudt gij voor den klepper vreezen? is de leus, en eene eerewacht van klapperlieden en stille wachten volgt den stoet; den ganschen nacht houdt de bende hen bezig, die hen bij het scheiden dapper uitjouwte, en des morgens verneemt de ingezetene, dat er op onderscheidene plaatsen van de stad huisbraken gepleegd zijn door dieven, die nog altijd moeten gevat worden. Nog eens, zoodra zij krachteloos en belabberd is, mag de politie, vooral in eene Academiestad, eene ramp heeten, want in de onregelmatigheid van hare werking ligt een valstrik, gespannen aan de Academische jongelingschap. De kans, welke deze voorziet, van overwinning, doet haar vergripen, aan-

randingen wagen, waartegen de wet strengere straffen beveelt dan eene studentengrap moesten te beurt vallen en welke de argelooze Muzenzoon meestal jammerlijk en droevig boet.

De Academische tucht — zoovele voorbeelden, en allermeeft het gebeurde in den schouwburg, bewijzen het — is verkeerdelijk met de maatschappelijke gelijkgesteld, en op eene daad van jongensachtigen loszin, op een dollemanszet, een inval van onbesuisden jool of eene licht te vergeven en weinig beteekenende overtreding, na een vroolijk glas wijn, wordt onbillijkerwijze eene straf toegepast, gevaarlijk voor de eer eens vaders, voor den naam eens huisgezins, voor het wel-slagen eener loopbaan. Een student, om reden juist, dat hij student is, dat hij als zoodanig buiten de maatschappij staat, dat zijn stand eigenlijk geen stand, hoogstens een stand van voorbijgaanden aard en van uitzondering is, moest niet uit hetzelfde oogpunt als ieder ander gewoon beschuldigde door het wetboek beschouwd, met dezelfde maat gemeten worden, daar zijne vergrijpen, immers naar ieders overtuiging, in geheel andere oorzaken en beweegredenen hun grondslag vinden dan bij gewone aangeklaagden het geval is. Men wenscht het voormalige zoogenaamde *forum privilegiatum* in al den omvang er van niet terug, doch iets in het leven te roepen, dat er naar zweemde, zou een van de niet minst gewichtige overwegingen der regeering, vertrouwen wij, uitmaken, zoo deze een vast genoeg geloof in de toekomst van het Hollandsche volk en van de opkomende geslachten toonde te bezitten, ten einde weldra in eene der dringendste behoeften onzer hoogeschoolen, zal hare sloping dagelijks niet iets wenschelijks worden, te voorzien, eene academische wet namelijk, op geheel andere beginselen dan de tegenwoordige geschoeid, eene wet op het hooger onderwijs, welke niet langer minachting voor de jeugd en kloosterdwang harer studiën predikt, ten gerieve van een, krachtens de bestaande verordeningen, op haar terend *Sinecuraat*.

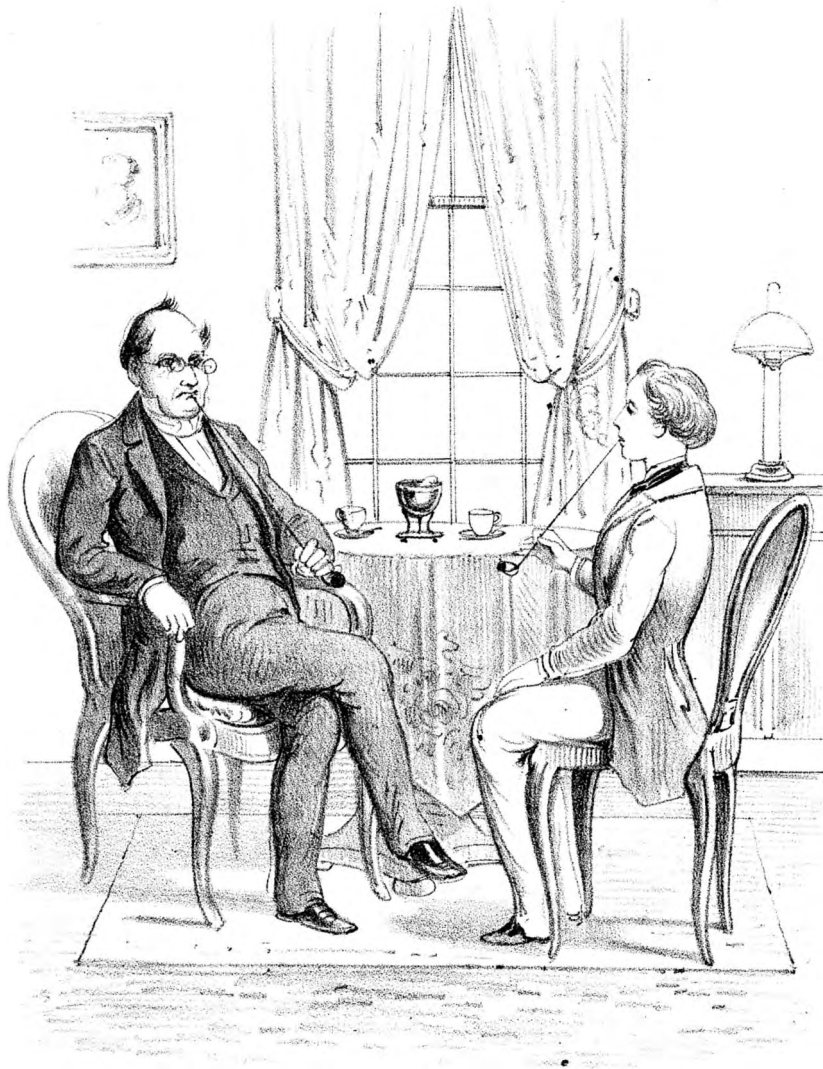
Op Minerva legt een student al geeuwende de type — of liever de typ (teip) — uit de hand en roept om een curaçaotje, terwijl hij eene nieuwe manilla opsteekt.

— Die dingen komen immers nog altijd uit? vraagt hem een overbuurman naar den bekenden weg.

— Ja, maar *cela finira à force de durer*, zooals de Gasconjer van het slechte weer zei.

Ik dank je voor de dankbaarheid, meneeren! maar kan Klikspaan het helpen, zoo hij drie jaren ouder is geworden, sedert hij zijne eerste pen ten uwen dienste versneed, toen de verschijning van elke nieuwe type eene gebeurtenis mocht heeten, een vroolijken morgen op de Kroeg, eene versche opgewondenheid aan tafel gaf; toen elke volzin herhaald werd door het gansche studentencorps en wortel schoot in het gemeenschappelijk leven daarvan? Hij moet er voor uitkomen, hij is

ernstiger geworden en zijne bladen zijn zwarter gekleurd. Dat komt door het standpunt van waar hij thans uwe zaken inziet; want al voortschrijvende en voortdenkende heeft zich veel voor hem ontwikkeld en opgelost; zijn boek — neemt het hem niet kwalijk! — duurt en valt daardoor zoo lang, en voor u, die eene eeuwigdurende jeugd op hem vooruit hebt, wordt hij in zijne rijpere jaren te deftig en te betoogend. Het publiek, dat behagen schepte in zijne blaadjes, zich voedde met zijn geest en zijne gevoelens aanhing, verdween genoegzaam, en het tegenwoordige geslacht heeft reeds geen glimlach meer voor hem over en geeft niet meer om de woorden, welke hij spreekt in het belang der hoogeschool. Indien zijne laatste stukken minder luchtig en kluchtig uitvallen, de onderwerpen brengen het mede. Duidt het hem echter niet ten kwade, dat hij, niettegenstaande dit alles, zijn werk, naar belofte en op de aangelegde schaal, moedig en beraden voltooit, dat de omstandigheden en de tijd zijn toon droefgeestiger en gemoedelijker maken dan wel aan een lossen studentenarbeid betaamde en de zwaarmoedige overtuiging bij hem vaststaat, dat de man des volks, die eindelijk het besluit neemt zijn hansworstenpak uit te trekken en er tegen begint op te zien, ten gevalle van een voorbijgaanden opgang, een aan zijn leeftijd minder voegend karakter op te houden, al heel spoedig den naam van knorrig, vervelend en naar krijgt.

THEE.

Ziet eens, hoe ingetogen die heeren studenten in hun beste pak daaraan wandelen! Maar de stadhuis klok speelt. Schieten hunne voeten vleugels aan? Waar gaat dat zoo heen, meneertjes? en op hoe'n ongewoon uur! veel te laat voor een diner en nog te vroeg voor een avondbezoek, terwijl uwe broeders aan het biljart of op de wandeling hunne spijsvertering behartigen!

— Naar den professor! Wij gaan Thee slaan.

Een voorvaderlijk gebruik! Er moest een band zijn tusschen den hoogleeraar en den Muzenzoon: die band is, niet de wetenschap, maar de zoogenaamde Thee. Eenmaal 's weeks, meest in de eerste dagen, heeft de hoogleeraar een namiddaguur, veelal dat van vijf tot zes of van zes tot zeven, vastgesteld, ten einde zijne leerlingen op een kopje thee en een pijpje tabak te onthalen, hen van een ander oogpunt dan van den kathedrader gade te slaan en op eene andere plaats dan in de Collegiekamer waar te nemen. Meestal heeft de student de oplettendheid, zich tweemaal in het jaar op deze vereenigingen te laten vinden en wordt een Examen of eene Promotie gemeenlijk door een dergelyk bezoek voorafgegaan en gevolgd. Zoodat, treft gij de verschillende faculteiten, in eenigen harer leden, gehoed en gerokt, vertegenwoordigd, op gemeld uur op Leidens leege straten aan, zoo zweert bij den Styx: het zijn Theeslagers.

Frederik, een Jurist, en Jan, een Medicus, die nog — achterlijk genoeg! — met eene witte das Thee slaat, komen, hollende door de Nieuwsteeg, bij het Fransche weeshuis, Huibert tegen, die in een vliegende storm van haast de Choorsteeg uitschiet. Frederik had slijb gevangen en rende naar een anderen geleerde, die op hetzelfde uur thee schonk. Huibert had dezelfde voornemens als Frederik.

— Weet je dan niet, herinnerde Jan spotachtig, dat hij op het Col-

lege gezegd heeft, dezen middag -- zijne stem nabootsende -- het genoeg niet te kunnen hebben jongelui bij zich te zien?

Den wijzen Frederik was nochtans, evenzeer als den snellen Huibert, het College, ook dezen morgen, te vroeg geweest.

Intusschen ijlt Huibert met Frederik en Jan het Pieterskerkje om en schelt bij zijn hooggeleerdheid aan. De Medicus vlucht, zoodra het dienstmeisje heeft opengedaan, naar den hoogleeraar zijner Faculteit, wien heden zijne hulde te beurt zal vallen, en onze heeren treden binnen. Een stemmig en ouderwetsch gemeubeld vertrek ontvangt hen, door den schemeravond niet al te kwistig verlicht. Een aantal H.H. studenten zitten als Egyptische tempelbeelden, met lange pijpen, om de tafel, welke met theekopjes en rookgerij bedekt is. Professor heeft zijne plaats in het midden of bij winterdag naast de kachel. Een zware damp hangt om aller gestalten. Zoodra Frederik en Huibert binnenkomen, verlaat de professor zijn zetel, en sommigen der bezoekers, die weten, dat de regels der studenticositeit omtrent dit geval niets voorschrijven, doch de wiskunstige noodzakelijkheid bevroeden van een wijderen kring te openen, opdat er voor een paar stoelen ruimte ontstaan zou, besluiten in staande houding hunne twee broeders binnen de professorale woning te verwelkomen, hetgeen eene geweldige opschudding onder het gezelschap teweegbrengt en plotseling het belangrijke gesprek afbreekt. De professor is onderwijl nader getreden en reikt beiden de hand.

Tot Frederik. — Hoe vaar je, mijnheer Suermalen? Wees zoo goed plaats te nemen. — Tot Huibert. — Mijnheer!.. Mag ik weten, wien ik het plezier heb?..

— Hoorsma, professor!

— Ik ken u niet, mijnheer! Is u Jurist?

— Zeker, professor!

— Laat ons dan nader kennis maken; neem plaats!

Doch Hoorsma schijnt, evenals Frederik, voor professors uitnoodiging doof. Op eens vliegt deze naar de schel en een paar jongelui elkander omver hem na: twee stoelen, de oorzaak van den opstand en wijder geslagen kring, kwamen te kort!

— Betje! nog twee stoelen! klinkt het door de gang, en weldra stelt het dienstmeisje, dat met twee stoelen bij den rug onder de armen komt aanzeulen, het gezelschap in de gelegenheid weder tot rust te geraken.

De ijverige Jurist, doch slordige collegeganger, schepte reeds moed en was blijde, dat hem de bui over het hoofd was gewaaid, want hij wist wat dat: — ik ken u niet — beduidde; doch hoezeer had de goede jongen buiten den waard gerekend! Professor schijnt heden in eene slechte luim of hij kan Huiberts uiterlijk niet velen. Nauwelijks is de zitting voortgezet of zijn hooggeleerde vervolgt, het slachtoffer als eene ratelslang aanziende:

- Komt u van Deventer?
- Ik vraag excuus, professor!
- Van Amsterdam?
- Ik vraag excuus, professor!

Het zweet brak hem door de poriën.

- Van Utrecht? gaat de hoogleeraar onverschrokken voort.

Van Academie veranderd! Dit was eene halve belediging. Huibert bloosde. Duizend hatelijkheden kwamen hem op de lippen, doch hij deed verstandig, hij verbeet zich en zweeg.

- Van Utrecht? herhaalde de hoogleeraar.

— Neen!

— Mijnheer heeft derhalve zijn Propaedeutisch aan onze hoogeschool gedaan? Reeds lang geleden?

- Voor een paar jaren, professor!

— En dus over een paar jaren het Candidaats, nietwaar? Nu, wij zullen zien. Maar houd toch vooral trouw College, dat raad ik u ten sterkste aan. Een uur College bij mij is nuttiger dan eene maand lang blokken op uwe kamer. Rookt u niet?

De meid, die onder dit gesprek de kopjes had opgehaald, welke mevrouw in eene andere kamer, omgeven door de kinderen, nu voor de tweede maal zou gaan inschenken, bood juist den beiden laatst gekomen heeren een gouvenaar aan uit de glimmend opgewrevene mahoniehouten pijpenla.

- 'k Dank je! stamelde Huibert, zonder zich zelve te verstaan.

— Kom! moedigde hem de hoogleeraar aan, die eene wiek van tabak in de geslagene wonde zocht te leggen.

Niettegenstaande zijne weigering had Huibert er echter reeds eene werktuiglijk met bevende hand aangegrepen. Ach! hij had reden ont-hutst te wezen. Juist zou hij den hoogleeraar over zijn Candidaats hebben aangesproken, waarmede hij klaar was en dat hij nog zoo gaarne vóór de groote vacantie had willen afleggen. Maar de hoogleeraar vermoedde zulks en de verzuimde Collegia moesten ingepeperd worden, want voor stoelen en banken te dicteeren, daarvoor schroomt eens professors eigenliefde nog meer dan een jong student voor den naam van kul. Dat Huibert ook zoo onvoorzichtig kon wezen, ondanks ieders waarschuwing! Het is waar, hij was een vlugge en knappe kop en kon als Jurist de hoogeschool gelijk zij is misschien ontberen, maar hij volgde in zijne wijze van studie de beginselen van zijn gezond verstand. Hoe dikwijls werd hij door zijne meer geroutineerde vrienden onderhanden genomen! Hij lachte hen dan uit, sloeg hunne vermaningen in den wind, en daar moet het dartele vischje nu toch ook op zijne beurt de fuik in! Schrik echter niet al te zeer, lieve vriend! Bedenk, dat uw hoogleeraar slechts één tegen vier is en niet altijd even grimmig; de anderen zijn u wellicht meer dan hun Collega toegenegen; laat hen om u kijken en vechten, wees slim en vlug, vlei

en stóok, werp uwe netten in het troebele water, divide ut imperes, en houd in het oog, dat er met de Goden schikkingen te maken zijn.

De kopjes zijn voor de tweede maal rondgedeeld. Wegens het voorvallene met Huibert, is er geene beweging meer in de tongen te krijgen; de heeren zijn schuw geworden, de slakken kropen terug in hare huisjes en tókken bij de ruwe aanraking de voelhorens naar binnen. Professor tracht op de verstijfden galvanische proeven te nemen en het spraakdeel, *similia similibus*, weder los te krijgen. Hij moedigt aan tot een tweede pijpje en is juist de trap op, om eene aardigheid in zijne achterzolders op te schommelen, toen Frederik, voornemens het den professor gemakkelijk te maken, invalt:

— Professor! het is vandaag al heel mooi weer.

— Ja, mijnheer Suermalen! bijt de hoogleeraar hem kortaf toe en zegt in het algemeen: — Is het ulieden reeds bekend, dat professor Vlodere ons verlaat?

— Heeft hij dan toch, roept een der aanwezigen, een breede vent met een hoog voorhoofd, op een helderen, onbelemmerden toon, en met de verbazing der verontwaardiging, het beroep naar Groningen aangenomen?

— Ik hoorde het dezen morgen verzekeren.

— Dat zou in vorige tijden niet gebeurd zijn, professor! van Leiden naar Groningen!

— Zijne vrouw is er vandaan.

— Het is een onherstelbaar verlies.

— Men noemt den knapsten onzer Leidsche advocaten als zijn opvolger.

De breede vent merkt, dat hij met zijn bijvoeglijk naamwoord wel had kunnen thuis blijven en lurkt eens aan zijne pijp. Gelukkig gaat de deur open, en een dwerg-studentje dribbelt op den hoogleeraar aan. Sommigen meesmuilen tegen elkander. Het kereltje krijgt eene kleur als bloed en mompelt iets verwards tusschen de tanden, terwijl de meid hem een stoel achternadraagt.

— Ga zitten, mijnheer!

Algemeene stilte. Langzaam trekt het manneken een paar wijde handschoenen uit, welke hij in zijn hoed onder zijn stoel bergt, en onderstaat zich overmoedig, alhoewel stamelend, te beweren, dat het mooi weer is.

— Ik moet er nu wel stellig van overtuigd wezen, mijnheer! voegt professor, eindelijk ongeduldig geworden, hem bits toe; mijnheer Volmer is hier het eerst gekomen en heeft gezegd, dat het mooi weer was; toen heeft mijnheer Asting mij hetzelfde verzekerd; bijna op hetzelfde oogenblik heeft mijnheer Stavelen mij zijne meening omtrent de schoonheid van het weer insgelijks medegedeeld; vervolgens bevestigde mijnheer Flaam de waarheid dezer gevoelens ook al, benevens deze vier heeren, die te gelijk binnenkwamen, later nog mijnheer Suermalen, en daarbij laat mij de dag nog overvloedig toe mij zelve met eigene oogen van de juistheid der thesis te verzekeren.

Het ongelukje smelt, verliest het gevoel zijner indentiteit, ziet noch hoort meer, vergaat, en om geene andere reden bekruipt hem allengs weder de bewustheid van zich zelven dan om hem zich met een in zijn angst aan gruis geknepen pijpekop te doen hervinden; ja, nooit ware zij geheel teruggekeerd, indien hem niet zijn half leeggedronken theekopje bijna op hetzelfde oogenblik uit de zweetende hand over de zwarte pantalon ware gegleden, hetgeen een hagje in de vroolijke verwarring en terwijl professor met zijn zakdoek aan den gang is, ter zijde doet aanmerken, dat men zich niet behoeft te verwonderen, zoo iemand, die het hoofd verloren heeft, zulks op alle mogelijke koppen zoekt te wreken.

Er wordt weder gebeld. Twee heeren op de stoep. Zoo laat nog! het is reeds bijna halfzeven. De professor gluurt de kamer rond; elf heeren! addeert hij; mogelijk, bedenkt hij nijdig, komen zij reeds van mijn Collega, die hen niet ontvangen heeft, steekt het hoofd door de reet van de deur en werpt de meid in het voorbijgaan naar de voordeur toe:

— Niet t'huis, hoor! 't is vol!

— Professor t'huis?

— Mijnheer, zegt de meid, die rood als bloed wordt, het spijt perfester ijselijk, maar daar binnen al zooveel heeren binnen, dat het perfester wel spijt, maar dat perfester de heeren vriendelijk verzoekt het eens te willen hervatten.

— Professor steekt de kaartjes, na kennismeming der namen, onverschillig in den zak en vraagt op een zeker gestomacheerd toontje, of professor Pelzen bijgeval ook uit de stad is, hetgeen toestemmend beantwoord zijnde, den hoogleeraar schijnt te verleiden de kaartjes nog eens uit den zak te halen en aandachtig met een rimpelend voorhoofd te bekijken.

De afgewezenen stonden in gala op straat, zonder te weten waarheen. Halfzeven, en te zeven uren nergens elders thee, waar ook in de stad; geene kennissen te huis en geene bezoeken te maken! Dan nog liever de verveling van de Thee! zoo waren zij ten minste in hunne voornemens niet bedrogen geworden en hadden zich niet te vergeefs in hunne beste plunje gestoken. Een der twee blijkt echter spoedig getroost, want van achter de zorgvuldig toegeschovene gordijntjes zien de Theeslagers den eenen met een zuur gezicht, vloekende en tierende, achter de huizen verdwijnen, terwijl de andere hem vroolijk op den rug klopt, en rekenen uit, dat den teleurgestelde niets anders zal overschieten dan, na zich even schielijk uit- als een half uur te voren aangekleed te hebben, bij zijn metgezel een fideel kopje thee te gaan slobberen, waarin twee derden van het gezelschap zich voorstelt hem klokke zeven te gaan betrappen.

Reeds zitten de heeren gedurende een groot kwartier bij elkander, en nog zijn er geene andere dan onbeduidende woorden gewisseld, en

nog altijd kruipt het teutige gesprek, gedwongen, traag, kwijnend, ongelijkmatig, bij horten en stooten voort. De breede vent verbeeldt zich de partij te moeten opwinden. Hij is een dapper College- en Theehengst, een geleerde, maar verwaande jongen, die liever met professoren dan met studenten omgaat en van tijd tot tijd lust heeft te beproeven, hoe hem de toga zou staan.

— Zal het dictaat voor uw nieuwe College na de vacantie klaar zijn? vraagt hij met zijne heldere stem.

Een teeder punt, dat maar beter onaangeroerd bleef. De jonge geleerde is onhandig. Doch de professor antwoordt met zelfvoldoening:

— Het is reeds klaar, mijnheer!

Na een driejarigen arbeid! Nu tast de jonge mensch door en treedt in bijzonderheden omtrent den tak der rechtsgeleerdheid, welken de hoogleeraar onderwijst; de hoogleeraar van zijnen kant scheidt behagen in de vrijmoedige ontwikkeling zijner gezonde denkbeelden, en de samenspraak wordt degelijk, belangrijk, zelfs eenigszins diep, maar in de omstandigheden wel wat heel afgetrokken, dewijl de ééne helft er geen deel aan verkiest en de andere geen deel aan vermag of durft te nemen.

Geen der pijpemannen had ook nog een woord gesproken, en de nijldige blikken, welke sommigen der figuranten op de solopartij wierpen, duiden dan ook maar al te kennelijk aan, hoe kwalijk hunne meerdere beschroomdheid of beperktere kennis den deftigen jongeling die pedante uitkramery van hooge geleerdheid nemen, van wier bron allen den sleutel hebben. De hoogleeraar schijnt het te bespeuren en breekt af: de koning van het feest begreep, dat het betaamde elk dier stommen de tong even te ontboeien.

— Waar is u vandaan? vroeg hij, zich tot Asting wendende.

Maar deze was derwijze in zijn tabakzuigen verdiept en in zijne stilzwijgendheid verloren, dat hij professors vraag niet eens gewaard werd en zijne oogen onafgebroken op den rand der tafel hield gevestigd. Zijn buurman stoot hem aan. Verschrikt en verwonderd, kijkt hij op, alsof hem kwaad geschiedde.

— Professor vraagt je iets.

Zenuwachtige trilling. Hij zit rechtop, zijn oog richt zich op den mond van den hoogleeraar, want zijn blik zou hij niet wederstaan, de pijp wijkt van zijne lippen en een blos verft zijne kaken.

— Ik vraag etc. . . .

— Waar of u vandaan is, mijnheer!

— Van Dordt, professor!

— Eene oude stad, mijnheer!

— Ja, Professor!

Een oogenblik stilte. Asting zich vermannende:

— Wij hebben er nog de Gravenstraat.

— O ja! waarin graaf Dirk werd doodgeschoten.

Nu volgden ettelijke geschiedkundige zinsneden van den hoogleeraar, welke onbeantwoord bleven.

— U schijnt nogal van rijden te houden, ging deze tot een volgenden voort.

Maar de student, die beducht was voor een steek over die dagelijksche uitspanning en reeds iets stekeligs in het dubbelzinnige der vraag dacht te bespeuren, durfde niet antwoorden en zweeg.

— Laatst kwam ik u tegen.... Nietwaar?.... Was dat een eigen paard?

— Neen, professor! het was Sincère uit de Manége, de groene schimmel, of u die kent.

Uitbarsting van gelach. Frederik Suermalen echter, die den professor beter kende dan de overigen, sloeg brutaler door en hield het gesprek vrij langen tijd op de been door de herhaalde vertragingen in het aankomen van den spoorwagen op te tellen, trad daarna, ten aanhoore der tien hem aangapende broeders, in een ernstig vergelijk omtrent de verschillende vaderlandsche wijzen van vervoer, bij welke beschouwing de jeugdige Volmer het waagde eene passage uit d'Arlincourts Pélerin aan te halen, met welken romantischen schrijver de classieke hoogleeraar door een schouder-ophalen te kennen gaf volstrekt onbekend te wezen, en voortgaande, hief de eerste het vraagstuk, nopens het verval der trekschuiten, tot de hoogste hoogte, waartoe deze overweging vatbaar was, ja! sloeg zelfs een paar vermete uien, welke den studenten door een zedig lachje de gelegenheid schonken van hunne tegenwoordigheid luide te doen blijken en den professor door een goedkeurend opgetrokken plooitje om den mond eene zijner menschelijke zijden te verraden.

— Heb ik ook, vroeg de professor tot een ander, het genoeg kunnen hebben met mijnheer uw vader laatst naar Utrecht te reizen?

— Vader is in de Oost, professor!

— Bij het vertrek, hoorde ik van de passagierslijst den naam van Bregere afroepen, welken mijne collegelijst mij herinnerde.

— Professor noemt mij bij de Responsie wel meer zoo, merkte de toegesprokene bescheiden aan — ook deze gesprekken hadden iets van eene Responsie — maar de naam wordt eigenlijk op zijn Fransch uitgesproken: Brégère.

— De Breegers, professor! valt Frederik in, van zijne gemeenzaamheid, omdat hij aan den ondervraagde een pik heeft, misbruik makende, is eene geheel andere familie; door zijn toon duidelijk te kennen gevende: de Breegers zijn fatsoenlijk, maar de Brégères zijn niet veel bijzonders.

Nu was het vrij algemeen bekend, dat de vader van dezen student juist niet om zijne deugden naar de Oost geraakt was, en 't was hard dat de zoon, dubbel beklagenswaard, hier boeten moest voor wat de vader had misdreven. Op deze scherpe aanmerking van Frederik, wier

zin niemand ontsnapt was, volgde eene algemeene en afkeurende stilte, want Brégère was nogal gezien en Frederiks uitval meer dan onedelmoedig. Brégère keek op zijn neus, en de professor, die op den neus van Brégère keek, bemerkte terstond, dat achter zijne onschuldige vraag iets meer zitten moest dan hij had kunnen vermoeden.

Ondertusschen stonden de kopjes met de lepeltjes er in, waartegen de vliegen met kregel zelf behagen opklauterden.

— Een derde kopje?

Hoe dorstig ook, wie zou het hebben gewaagd! Ook de tweede pijp was tot asch versmookt, en de meeste lagen reeds op de tafel met den kop over boord, als waren zij het slachtoffer harer eigene geuren.

— Stopt nog eens! herhaalde de professor, maar men wist, hoe de uitnoodiging gemeend was en waaraan men zich te houden had.

Bij de diepe stilte, welke tusschenbeide heerschte, zagen een paar vrienden elkander aan. Een paar anderen bemerkten zulks en doken schichtig en snel naar hun hoed onder den stoel, maar juist hadden zij al hunne spieren saamgespannen, om van hun zetel te rijzen, toen de hoogleeraar, een anderen inval beet grijpende, een lid der Redactie van den Studenten-Almanak vroeg, niet omdat hem het ding belang inboezemde, doch alleen omdat hij begreep geluid van zich te moeten geven:

— Hoe staat het met de Bijdragen?

Allen waren terstond weder uit het veld en niemand durfde op des professors stem meer eene poging tot vertrek aanwenden. Onderwijl zaten de vier voorbarigen met de handen aan de randen hunner hoeden vast — de hoogleeraar scheen de beweging niet opgemerkt te hebben — wat zouden zij beginnen? Gelukkig werden zij door Frederik gered. Op dat heuglijke teeken vlogen allen op; de pijpen, die nog niet uit waren, werden nedergeworpen, men drong elkander voorbij, ja, tegen professor aan, en de deur was te nauw voor de haast der heeren, die zich bijna den tijd niet gunden den hoogleeraar bedaard en ordentelijk de hand te reiken, behoorlijk goeden avond te wenschen en het decorum te bewaren totdat de deur van het vertrek zich achter hen gesloten zou hebben en zij, geholpen door het dienstmeisje, voor welken bijstand de een het lekkertje door een zoen, de ander door een begeerlijk kneepje schadeloos stelde, uit een baaiert van jassen en mantels, achteloos op de bank in het voorhuis neergesmeten, hun eigendom zouden pogen te vinden.

Aldus eindigde deze wederkeerige pijniging. De student juichte in de vrije lucht en de professor in zijn tabakswalm.

— Eene pijniging?

Niets minder. Wie toch zal beweren, dat het bezoek voldoening geeft? Staat het zelfs niet veeleer te bezien wie het meest opgetogen is, dat men vertrekt, de bezoeker of de bezochte? Want eene bezoeking is het, en met recht. Voor beiden. Men moest die

dwang-Thees afschaffen, die aangekleede, aanbevolene, ja, van ter zijde bevolene opwachtingen, zooals er nooit anders dan bij hoogleeraren gemaakt worden. Leerlingen en leermeesters bevinden zich immers op een valsch standpunt tegenover elkander: de eersten durven de laatsten niet aan, want als mensch, als burger, als vriend, als huisvader, kennen zij hem volstrekt niet en als geleerde te weinig; hoevelen die nooit eenige, of zoo al, geene andere taal dan die van Latium met hem wisselden! Zij schromen zich onvoorzichtig uit te laten, snaren aan te roeren, welke onoplosbare dissonanten aangeven en onaangename echo's nalaten in het geheugen des mans, die een onbetwistbaren invloed heeft op eene Academische loopbaan. De meesten zijn bang zich met hem op een geleerd terrein te begeven, en slechts een zeer enkele pakt door zijne stoute tong den professor in, terwijl hij den praat voor zich alleen bemachtigt en daardoor al de anderen — gij weet wat het zegt voor pedant door te gaan — tegen zich inneemt. Men rookt dus gewoonlijk liever stilletjes voort, slurpt gedwee thee en zit te denken over zijn eerste woord tot op het oogenblik, dat de onverschrokkenste het sein des afscheids en der verlossing geeft. Welk eene beproeving! Het is een voor- of een nasmaak des Examens.

Aan den anderen kant weet ook de professor weinig meer van zijne studenten dan dezen van hem. Het is hem bekend, of zij trouw College houden, of zij zuiver Latijn spreken, niet altijd herinnert hij zich hun naam. Voegt hierbij het weinige slag, dat beiden hebben om een algemeen gesprek levendig te houden; de jongelui, waaronder van het groenste groen, zijn bedeesd en bedremmeld, maar de hoogleeraar behoorde immers de kunst te verstaan en er zich op toe te leggen hen los te schudden en op hun gemak te stellen? Doch de deftige, de strenge geleerde heeft vooreerst te weinig op met den lossen, gladden gezelschapstoon dan dat hij zich ooit zou vernederen in het voeren van zoodanige gesprekken als welke den man van de wereld — waarom zou een hoogleeraar zich dien naam schamen? — kenmerken. Vervolgens heeft hij weinig lust om wat hem zooveel moeite kost voor studenten te beproeven, die hij elk niet meer dan een paar malen 's jaars op een dergelijken voet te spreken krijgt. Den student drukt van zijn kant het besef van niet vrij te zijn en dat een bezoek bij een hoogleeraar iets anders moest wezen dan het is; hij gevoelt zich daarbij geheel uit zijne gewoonten, uit zijne sfeer gerukt; het is hem alsof hij in eene verouderde wereld, in eene lagere, stijvere dan die, waarin hij te huis behoort, verplaatst is, en menig jongeling, zoo hupsch, zoo geestig in de salons zijner geboorteplaats, wordt in de kinderkamer des hoogleeraars eene onhandelbare hark. Zelden bewijst het gezin of de vrouw des professors een student de eer van zijn of haar gezelschap, misschien wel, omdat het bij den professor nog eene wet schijnt het vertrek binnin zestig minuten in een bokkinghang her-

schapen te hebben, zoodat, waagt men het later eene familie, waar dames zijn, eene visite te brengen, het schalke dochttertje u met een ondeugend oogje en een opgetrokken neusje halfluide vraagt, of je weer op Thee bent geweest? In ieder fatsoenlijk huis is het heel moeielijk zich vóór zevenen te laten aandienen; maar bij een hoogleeraar is men verplicht, wil men niet afgescheept worden, klokke vijf of zes op stoep te staan; reeds voordat de klok zich doet hooren, dwaalt men om het huis rond als kwakken, die den claviger wachten, en voor de klepel koud is, staan allen voor de deur, terwijl ieder het glaasje likeur in De Pauw betreurt en zich herinnert hoe'n benauwend verduwingsmiddel slappe thee is.

Mijn vriend Van Eyder. — Hoe dan toch wel een professoraal huis houden zou ingericht zijn en hoe vroeg die geleerden wel eten?

Gusje Van Yken beweert, dat geleerden nooit iets anders eten dan letters en die *corii magistri* ofte wel leermeesters, volgens 's heertjes woordafleiding, dezen taaien kost van den ochtend tot den avond op tafel hebben. Doch Klikspaan is eerder van meening, dat zij, door een even laat gesteld etensuur als dat van iederen anderen Leidenaar, zich en hunne jongelui liever benauwen dan, het stelsel ontrouw, de oude sleur van het gewone voorvaderlijke theeuur te verlaten.

Een professor. — En, mijnheer! omdat een hoogleeraar niet, zooals ieder ander, over latere avonduren beschikken kan en gewoonlijk te zeven uren zijne studeerkamer reeds heeft opgezocht.

Ik heb allen eerbied voor de werkzaamheid van uwen hooggeleerde, maar geloof, dat, zoo de verdeeling van onzen Hollandschen dag geschikter ware, wij ons zouden mogen verheugen die onwaarderebare hoedanigheid nog meer vruchten te zien dragen dan nu het geval is en de samenleving er bij winnen zou. Een van beiden: of de dag wordt door het vroegtijdig middagmaal in twee gelijke deelen gesplitst, gelijk bij onze voorvaders; of de avond door het later gestelde aan den voormiddag opgeofferd, gelijk thans. In het eerste geval is het raadzaam, door eene behoorlijke verdeeling van tijd, de strengere bezigheden met der geestkracht heilzame uitspanningen af te wisselen; in het tweede, den voormiddag aan de studie, de wetenschap, de plichten des levens te wijden en de uren van den avond aan de gezellige vreugd, de beschavende vermaken, de zoetheden der samenleving. Bij ons echter blijft men, bij eene moderne dagverdeeling, steeds aan de oude verdeeling der bezigheden hechten en bedenkt niet, dat naar de veranderde gewoonten ook de levenswijze dient veranderd. Des morgens — men staat in ons land niet vroeg op — geeft de hoogleeraar zijne vele Lessen, neemt Examina af, houdt aanspraken bij Promotiën en doet Medici eeden zweren. Een paar uren vrij misschien, eene korte wandeling, het etensuur is reeds daar. Veel te schielijk na het middagmaal sloft hij — *plenius venter non studet libenter* — naar de boekenkamer en propt de wetenschap op de aardappelen,

belet beider verkleinzing en hindert het een door het ander. Hij droogt, hij verroest ook; de lach wijkt, de groeven kerven het aangezicht, het gezellige vermaak der met vrouwen liefvallig opgeluisterde kringen wordt met hoovaardigen zin als lichtzinnig en tijdverkwistend afgewezen, en de ontoegankelijke geleerde wordt ten laatste ontoegankelijk zelfs voor de eerezucht naar buitenlandschen roem, zoodat hem weinig anders overblijft dan zich in zijne zelfvoldoening en verachtering zorgvuldig opgesloten en geblinddoekt te houden en dat stelsel angstvallig toe te passen op hen vooral, die onder zijn gebied geraken en in zijne moddersloot dreigen te stikken. Derhalve meer tijd, bij gepaster tijdverdeeling! Vroeger dag, meer Professoren, minder Lessen, en de Examina ook uit dit oogpunt afgenomen door eene bijzondere en afzonderlijke commissie! Want misschien is eene der oorzaken van de dofheid, waarin wij ons volk verzonken zien, hoe dwaas zulks in het oog van velen ook klinken moge, de verkeerde verdeeling van den dag en de bezigheden, door eene ongelukkige gehechtheid aan het oude, die kinderachtige kwaal der afgeleefden, bij het voormalige gehandhaafd, welke, gepaard aan een neer-, daar waar men moest opzien, de menschen verlamt.

Welk eene verschrikkelijkheid voor het jonge bloedje, pas aangekomen, of voor het kwade geweten, hetwelk zich bewust is toegegeven te hebben aan de guurheid van het jaargetijde en de koesterende warmte der legerstede! Hij durfde het niet langer laten; hij waagde het aan te schellen aan de bel der hooggeleerdheid. Wel was hij alleen en nog zag hij geene medebroeders aansnellen, doch zij zouden wel ras volgen, en wie wist bovendien, of de kamer niet reeds vol was? Zoo hij eens belet mocht krijgen! Een straal van moed, een straal van hoop! De deur wordt geopend.

— Is de professor thuis?

— Ja wel, mijnheer!

En daar staat hij in eene holle kamer, waar hem de grijze hoogleeraar in sombere eenzaamheid te gemoet treedt. Alleen onder vier oogen met het voorwerp van zijn angst, zijner siddering, waarmede hij nog nooit Hollandsch, ja zelfs, hij herinnert het zich, beiden zullen het zich, vreest hij, ter kwader ure herinneren, nog nooit Latijn gesproken heeft! Onder vier oogen een geheel uur lang, twee lange pijpen en twee volle koppen heete thee lang! en geene redding! Een Examen duurt maar drie kwartier! De muis met de kat in één hok. Och, dat hij als de hond, want zijne beteustering kent geene palen, onopgemerkt mocht gaan koesten in een hoek! Het studentje heeft nog niet wat men toon heet, en die van den hoogleeraar werd tusschen het stille stof der boeken gesmoord; beiden hebben elkaar dus niets te zeggen, weten niet wat ze met elkaar zullen aanvangen en, al vriest het een pop dik in het uur, beiden hebben de parels zweet, welke hun tusschen de vingers opkomen, niet noodig, om overtuigd te zijn, dat een dergelijk bezoek

eene spaarkachel is, welke den besten Sterkman de loef afsteekt.

De professor zoowel als de student zien het gewrongene, het pijnlijke, het onvertrouwelijke van eene dergelijke op een bepaalden dag en vast uur ingestelde audiëntie flauwelijk in, doch of de oorzaak er van bij beiden tot dadelijke helderheid gekomen is, zou ik niet durven beslissen. Getuigen de verschillende stelsels der professoren, welke houding door hen tegenover de jongelui moet worden aangenomen. Het is noodig, beweert de eene hoogleeraar, dat men de professor blijve! Hij is stijf, ingetrokken, afdalend vriendelijk en spreekt bij uitsluiting over het vak. Zijn Thee is een College, dat in de moedertaal gegeven wordt, alwaar tabak geoorloofd is, natuurlijk thee wordt gediend en blikkers worden gereden. Een ander is een tegenovergesteld gevoelen toegedaan.

— Op mijn Thee hang ik de toga aan den kapstok, schud alle geleerdheid af en keuvel even vrank en vrij met mijne jongelui, alsof ik zelf nog student ware.

Zijn Thee onttaardt al spoedig, ofschoon het niet noodig is, in een schuitenpraatje. Onbeteekenende onderwerpen of liever onbeteekenend behandelde, want, gelijk Voltaire het fijn opmerkte:

Il n'est pas de petits objets
Pour qui les voit avec génie;

onderwerpen, toegankelijk voor den onbeduidendsten vlegel en waarover het vrij staat de meest alledaagsche meeningen te uiten, als over het hooge water en het vallen der blaren; over den invloed van dit laatste en het natte weder op veler gemoed; over het verkieslijke van den winter boven den zomer voor de studiën; over de genoegens van den brandenden haard en de lange avonden, zijn aldaar wekelijksche kost, welke met weinig gefruite en herhaaldelijk opgewarmde uien door den hoogleeraar wordt opgestoofd. Een derde — en dit is zeker eene verbetering — laat zijne vrouw bij het bezoek tegenwoordig zijn; dit verhindert het smoken en maakt het gesprek, waaraan zij deel neemt, dat zij somtijds leidt, algemeener en vloeiender. De meesten toonen zich alzoo met de aangenomene wijze van jongelui te ontvangen tamelijk onbevredigd, zijn het met zich zelve er niet over eens en zouden gaarne iets anders weten. Enkelen, dunkt mij, vonden het rechte spoor. Zij waren van oordeel, dat er iets vernederends in een vastgesteld en uitsluitend uur gelegen is, hetwelk den student uit den familie- en vriendenkring des hoogleeraars weert, en dat zulks den schijn kon hebben, alsof hij gehouden werd beneden het gewone peil te staan en ongeschikt om, anders dan bij uitzondering, op den voet van ieder ander fatsoenlijk man behandeld en ontvangen te worden; zij schaften het druillige, stijve, ongeriefelijke Thee-uur af, lichtten dat kruis van de schouders hunner jongelui en van hunne eigene, stelden hun huis met dat van elk ander gezin gelijk en telken dage

voor iedereen, en derhalve ook voor ieder Academieburger, tot welke faculteit ook behorende, open, waardoor van zelf alle uitzonderende kenmerken vervielen en voor achtbare, doch onhandige stroefheid minzame, beschaafde en beschavende wellevendheid plaats maakte.

Klikspaan heeft wel eens bij vroegere gelegenheid van ter zijde den wensch te kennen gegeven, dat de hoogleeraren der Academische jeugd een gemeenzamer toe- en omgang mochten verleen. Zoolang de tegenwoordige stelling der professoren tegenover de studeerende jongelingschap onveranderd blijft, zal hij bij dien wensch volharden en staande houden, dat zulks aangener en bevredigender vruchten zou opleveren dan de halve toelating, welke haar nu in het wekelijksche Thee-uur en de meestal onaangename woordenwisselingen, welke in de spreekkamers der hooggeleerden plegen plaats te grijpen, geschonken wordt. Thans zijn de hoogleeraars niet veel meer dan schoolmeesters; zij bedillen, bevitten, beneuzelen het Corps; zij gaan de gewoonten, de eigenheden, de gangen van elk student in het bijzonder na, schamen zich niet er somtijds bespieders en aandragers op na te houden, maar kunnen er toch slechts ten halve achter komen. Zij houden rekening van degenen, die trouw, minder vlijtig en in het geheel niet hunne Lessen volgen; de onnoozele ouders, die niet beter weten, komen, hoe onbekend ook, hun raad vragen -- en welken raad! -- omtrent de studie, en inlichtingen -- hoedanige! -- omtrent het gedrag hunner zonen, welken raad en welke inlichtingen de hoogleeraars echter nooit in staat zijn voldoende en naar waarheid te geven. De ouders zijn bij hen aan een geheel verkeerd kantoor. De clarissimi dalen af tot beuzelarijen, vallen hunne leerlingen lastig over kleinigheden en rijden hen na over bijzonderheden, die, uit hoe lofwaardig eene bron die bemoeialligheden ook voortspruiten, nauwere banden eerst het recht geven aan te roeren. Ware het nu mogelijk deze vaderlijke toenadering bij allen te handhaven en zijne belangstelling en warme toegenegenheid evenmatig uit te gieten over dien grooten hoop, dien men geroepen is wetenschappelijk op te leiden; ware de stelling van raadsman, van vriend, van pleegvader houdbaar; kon men instaan voor het karakter en de gezindheid der jongelui, opdat men zich aan geene misvattingen blootstelde en aan het gevaar de spot te worden eens doortrapten en onverbeterlijken ondeugds, die uwe zuiverste bedoelingen, ten zijnen kluchttooneele opgevoerd, sleepte door het alcohol zijner scherts en uwe gemoedelijkste briefjes, met zijne even potsierlijke als onbarmhartige noten opgeluisterd, liet rijden door De Pauw en wandelen langs de Breestraat! Doch aan eene hoogeschool zijn deze lieftallige en, in weerwil van de bedoeling, vrij ruw afgeweerde bemoeiingen de ongerijmdheid zelve en leiden, zoowel bij de jongelui, die hier, als mannen optredende, vast genoeg in hunne schoenen behooren te staan, en in eigene oogen ook werkelijk staan, om geen paedagoog in dien zin meer noodig te hebben, tot afkeer, als bij den

hoogleeraar tot tijdverlies en teleurstelling. Al die nijdige Collegedwang, al die weigeringen ter toelating tot Examina, al die verdere afdwalingen en afdalingen tot nietigheden en onwaardige kibbelarijen en plagerijen, wanneer zullen zij ophouden? Zij zijn beneden hoogescholen. De student, hij hebbe College gehouden of niet — de wijze hoe hij achter de kennis gekomen is moet wien ook onverschillig zijn en, is de Academie wat zij behoort te wezen, hij zal ze voorzeker buiten haar niet zoeken — melde zich eenvoudig aan tot het Examen, en, zoo hij onkundig is, hij druipe! De stand van een hoogleeraar is veel hooger dan de wet dien onderstelt en de professoren zelven hem genomen hebben. Aangenamer ook, dunkt mij; vooral rustiger, onafhankelijker. Velen willen, dat het hoogleeraarsambt sommigen alleruitstekendsten mannen zal geschonken worden, enkel als eene hulde aan hunne geleerdheid, als eene vaste gelegenheid voor hen ter bevordering van beschaving, wetenschap of kunst, zonder door de beslommeringen des levens, de afleidingen der wereld gestoord te worden, als een *otium cum dignitate* van de *oratio inauguralis* af, wetenschappelijke ministers zonder portefeuille. Een hoogleeraar, op zoodanige wijze in de Academiestad gevestigd, zou aldaar de vlam der wetenschap doen branden, zijn merkwaardig vernuft, zijne veelomvattende kennis voor begeerige jongelingen eene veilige vraagbaak, zijne gestadige tegenwoordigheid een levend voorbeeld, zijn nog steeds wassende roem een edele prikkel zijn. Het onmiddellijk en eigenlijk onderwijs zou onder hun invloed aan mindere goden worden opgedragen. Ik zie echter niet in, dat een paar uren geleerde en opwekkende toespraak dagelijks tot de studeerende scharen, in denzelfden persoon onvereinigbaar zou wezen. Maar de tijdruimte en de kalme, ongestoorde overdenking van het boekvertrek ware in de noodwendige verwijdering van het druk en lastig getier der studentenwereld te vinden. De professoren intusschen moeten nu, allen zonder onderscheid, midden in het gewoel der hoogeschool staan, doch zijn er ver boven verheven; zij dalen niet af tot den leerling; de leerling zoeke hen, klimme tot den hooggeleerde op. Want de professor voedt niet op, hij onderwijst. De professor is een *landsbeampte*, zegt de wet; als zoodanig ook vervulle hij zijne plichten! Hij geve met ijver en lust de hem opgelegde Lessen; zijn stand waardig en zijn naam vereeuwigend, verrijke hij de wetenschap met de gewrochten zijner pen, doe hij haar voortwaarts streven op het pad des onderzoeks en der waarheid; des avonds moge hij, uitrustende en zich ontspannende van zijne geliefde taak, zijn huis bij het schijnen der lampen openstellen onverschillig voor jongelingschap en ouderdom, voor tegenwoordige, zoowel als voor toekomstige vermaardheid, en gewis zal het ook daar den man, die de achtbare wetenschap in het bevallige kleed der opgeruimde samenleving weet te steken, wiens kennis en schranderheid, wiens hogere en fijner bewerkte geest zich in zijn dagelijkschen omgang zeker

zal verraden, niet aan gretige bezoekers en leergrage toehoorders ontbreken. Thans is de hoogleeraar eene prooi voor allen zonder onderscheid, die hun naam op zijne collegelijst gesteld hebben; rijp en groen rijdt hem op, waardig en onwaardig kost hem tijd, moeite en last. Het moest eene eer zijn den hoogleeraar te naderen; de onwilligen en onmachtigen, die nu de toegangen verstoppen, zouden wegblijven, de fiksche koppen alleen, de jongens van geest en van veerkracht — zij behoeven daarom geene Koormbergen te zijn — in het oog vallen, en de hoogleeraar zou optreden als een wijsgeer van het oude Hellas, omstuwd door een den meester waardigen stoet. Wij willen niemand, en ook weder ons zelve niet, door een blik in het tegenwoordige bedroeven, en de bij vorige eeuwen vergeleken luttele, schamele eer — een jan en alleman toegesmeten ordelint — in het licht stellen, welke heden den geleerde wedervaart, de redenen niet opsommen, welke de mannen der wetenschap van hunne zedelijke kracht en het heilzame ontzag, dat hun zou toekomen, berooven, noch opzoeken om welke oorzaken de wetenschappen niet meer eene roeping, maar eene nering zijn geworden; doch zeker is het, dat het ambt van hoogleeraar in zooverre met de positie van Aflegger gelijkstaat, dat beiden, in den onedelen zin, te gelijk eene sinecuur en een voorwendsel zijn.

Laat toch de leiband los, mijne heeren! Een professor is geen m e s j e u.

— Geleerde man! zoo spreekt de regeering, het vaderland legt u jaarlijks eene aanzienlijke som toe; zet u neder in de stille Academiestad, leef er vrij en onbekommerd; arbeid er tot uwen eigen roem, tot dien van uw land, tot bevordering van den bloei, de ontwikkeling der wetenschap, en wijs er, alzoo doende, tevens den weg aan de jongeren, die er aan uwe lippen zullen komen hangen!

Al ware het nu, dat eene nooit te onderstellen vakrigheid en lusteloosheid hunne gehoorzalen ledig liet, zou het hun beroemden naam verminderen, bid ik u, indien eenige onverschillige en smakeloze, eenige luie en domme jongens liever het uur voor hun onderwijs bestemd in de kolfbaan, aan het spoorwegstation of te bed doorbrachten? Maar onze geleerde heeren denken daar geheel anders over. Bij den eenen is het malle behoefte om wijsheid te tappen, bij den anderen onbegrijpelijke naijver op zijne ambtgenooten, vrees van minder toehoorders te lokken dan zijn buurman, welke beweegredenen hun elk middel goed doen achten om de studenten onder alle misselijke en verbazende bedreigingen te verplichten op de Collegia tegenwoordig te zijn, alsof zij zelve en niet de studenten bij het onderwijs belang hadden.

— Maar, beweren de hoogleeraars, de studenten behooren College te houden, de wet gebiedt zulks, het is hun plicht.

Ik geef u groot gelijk, mijne heeren! Zorgt derhalve, dat uwe Lessen belangrijk, maar, in de eerste plaats, dat zij onontbeerlijk zijn, of de bijtjes zullen den honing toch van elders vergaderen. Men maakt zich in het algemeen van het hoogleersambt eene valsche voorstelling.

Neen! de opvoeding der jeugd is den professor niet aanvertrouwd. Hare studiën te richten, haar te leiden naar en in de wetenschap, haar orde en licht te doen vinden in het vreemde vak, in haren boezem het vuur te ontsteken, levendig en blakend te houden, verder gaat de bevoegdheid van den hoogleeraar niet, meer vermag hij in geen geval dan de jeugd zelve zoekt en van hem begeert. Hij is niet meer dan een wegwijzer. Zijn College spore aan tot eigene, zelfstandige werkzaamheid, wekke den lust op meer van het in boeiende en schoone taal voorgedragene onderwerp te weten, leide tot de begeerte, om te onderzoeken, na te slaan, te vinden, laat ons het eigenlijke woord noemen, te studeeren. De wetenschap schrikt door hare wezenlijke of vermeende dorheid den ongedurigen jongeling eerst af, de hoogleeraar bezitte de gaaf door bevattelijke voordracht, door een enkel woord, een enkel feit, de herinnering aan eene ontdekking, door eene of andere schrandere opmerking, door rijkdom van kennis de schil des zuren appels met een aangenaam zoet te bestrijken, des jongelings nieuwsgierigheid te prikkelen, op te wekken, hem te winnen voor het vak. Vóór deze het zich zelve bewust is, betrapt hij zich op spranken van liefde voor zijne wetenschap, alle tegenzin of opzien is geweken voor ware belangstelling, doorzettenden ijver; het geraamte heeft vleesch en bloed gekregen. Nu kan de hoogleeraar met hem doen wat hij verkiest, hij is ingepakt en deinst voor het dorste, dat hem ook geenszins dor meer is, niet terug. De beroemde Arnold Van Rugby wist het wel, toen hij schreef: — *it is not knowledge, but the means of gaining knowledge which he had to teach*; — en tot zijne leerlingen sprak: — *you are here, not to read, but to learn how to read. La mission du professeur est de gagner les coeurs à la science.* Wie zegt dit? Een professeur: Laboulaye. De wetenschap is vrij; kennis, verzameld buiten de Academie, is, ten afgrijzen nochtans van sommigen onzer hoogleeraren, in vele omstandigheden zeer denkbaar: en met hoe weinig eigenlijk gezegde Lessen — ik spreek hier niet zoozeer van de genees-, de werktuigkunde en die vakken, waar zich de praktijk nauw aan de theorie sluit — kan de jongeling tegenwoordig niet volstaan, nu de geleerden in al de talen van Europa, door middel van talloze werken, tot de opkomende geslachten het woord voeren! Ja, het is zelfs naar onze beschouwing mogelijk, dat een hoogleeraar jongelingen ontvangt, die nooit een zijner lessen bijwoonden en die hij toch gaarne erkent als zeer verdienstelijke studenten.

— Welke beginselen!

Ik zie het, geleerde heer! u wordt kwalijk. Een oogenblikje geduld, ik heb hier iets om u bij te brengen.

Het is dringend noodzakelijk, dat er tegen de Afleggers gewaakt en zooveel mogelijk perk gesteld worde aan hunne omzwervingen en hun invloed binnen de Academiestad. Te dien einde, maar te dien

einde alleen zou Klikspaan den professoren eene zekere macht over de studenten toebeschikt wenschen. Hij herinnerde zoo even reeds aan zijne bepaling van den Aflegger, maar het geldt thans meer eene tusschensoort, welke hij, ter plaatse waar het behoord had, minder in al hare kleuren op den voorgrond stelde en gaarne den naam zou geven van de Lions. Sedert verscheidene jaren namelijk — zou het niet sedert de stichting onzer hoogeschool wezen? — ziet men een troep door Leiden ledig loopen, die of met het voornemen om niet anders dan deugnietrij te plegen van de Latijnsche school gekomen, of wel, zooals gemeenlijk, ongelukkiger wijze, door toeval, zekere voorgeschiedheid en karakterloosheid, onder verkeerde makkers gevallen, allen lust tot studie hebben verloren, alle mogelijkheid van Examen opgegeven en alle voornemens van Promotie laten varen. Niettemin blijft de soort, welke ik hier voornamelijk op het oog heb, eene soort, dieper bedorven dan de broeders van den gilde, minder vadsig, doch Mephistophelistischer en het in hunne helsche zucht om alle kwaad listig voort te planten muntende op tijdgenoot en aankomeling, hangen op de Kroeg, dweilen over straat, alle zaden van deugdelijkheid bij zwakkeren en jongeren verstikken, allen aanleg tot wetenschap uitroeien, alle vonken van goeden smaak, geestdrift en ordentelijkheid uitblusschen. Zij hebben zich, naar het schijnt, aan het studentschap voor altijd vastgeklampt en doen het gelden — op welk eene wijze! — als eene betrekking in de maatschappij. De slechtsten overlegden reeds bij zich zelve als kinderen, dat zij te kriegelig waren om op eene kantoorbank geprikt te zitten en te lui of te slof voor soldaat: verzot op onafhankelijkheid, prétexte admirable, zooals Léon Gozlan zegt, *pour ne pas avouer qu'on haït l'application d'esprit et le travail des mains*, lachte het studentenleventje hun toe als een luilekkerlandje van pret en dartelheid; onder het voorwendsel van studeeren — o, die oudelui van de jongelui! — stevenden zij de wijde wereld der liberteit in naar Leiden, en nu den heer uitgehangen, den baas gespeeld, gebramd, gesjouwd, gezwijnd, hunne beste jaren verspild, hunne kostbaarste sappen vermorst, den schuldenlast verzwaard en jaar op jaar hooger opgestapeld, tot papa de sjees laat inspanssen en met hen naar de Academie van Harderwijk rijdt! Dat nu deze soort van Afleggers allen maar Bivalva's waren! doch, helaas! al legt Bivalva het ook af, de meesten zijn in hoevele opzichten niet het tegendeel. Vandaar juist het gevaarlijke, het verleidelijke huns daarzijns binnen de Academiestad; vandaar, dat wij maatregelen ter hunner verwijdering afsmeeken, dat wie het voegde zorg moest dragen het studentschap een overgangs-, louterings-, verzelfstandigingstijdvak als het is te doen blijven buiten-, geene vaste stelling, geene soort van titel worden in de maatschappij, en de hoogeschool geene wijdopenstaande poort tot allerlei lediggang, lichtmiserij en geestverpesting, tot verguizing van alle degelijkheid en ernst, welke bij het wetenschappe-

lijk opgeleid wordende geslacht juist zoo zorgvuldig mogelijk dienden bewaard en aangekweekt. Ach! wat zijn zij aardig en jolig en royaal, die pieteten, en wat schijnen zij rijk, badende in allerhande weelde en genot! Hoe vliegen knecht, winkelier, stalhouder en zoo voorts op den minsten hunner wenken! Hoe staat ieder voor hen met den hoed in de hand! Hoe is ieder bereid hun geringste verlangen te bevredigen, hunne voorbijgaandste gril, hun ongerijmdsten inval in te willigen en het beleedigende woord te ontvangen met een lach van tevredenheid! Want wenken, verlangens, grillen, invallen, ook beleedigingen misschien, brengen rente op. Papa, die eenmaal weten zal,

Hoe 't zootje, in plaats van daaglijksch brood,
Zelfs zijn krediet heeft opgegeten,

is een solide man, en alles, plegen het eigenbelang en de sluwe onderdanigheid te zeggen, komt terecht. Hoe moet niet die zekere gemakkelijheid, die koffiehuisstoon de jongeren overbluft en overduveld doen staan; die eigenaardige, krasse spreektrant, getruffeld met malle zetten, gekruid met roekelooze en godverzakende uien, gepeperd met puntige en schitterende dwaziteiten, doorspekt met krachtige en vooral royale vloekwoorden, den pas aankomende in zijne bevreemding van bewondering en bedondering op den rug doen vallen en tot zelfverheffende nabootsing verlokken! Wel is waar, kan hij zich in den beginne moeielijk ontveinzen, dat die taal dikwijls vuil, gemeen, hard en onmeedoogend is, maar hoe grappig en tooverachtig slecht! en die ze spreken, zijn zij niet veel te lief gekleed, om een beweren van gemeenheid te staven? In de eenzaamheid van zijne kamer zegt zijn binnenste hem nog somtijds wel, dat in het sollen met gevoel, het beentje lichten aan te huis ingeprente nauwgezetheden, het vertrappen van teerhartige gemoedelijkheden door die eerste meeneeren; dat in hun zachtjes schroeien van de weeke plekken des harten, hun langzaam vergiftigen van de liefelijkheden der ziel, hun dansend en lachend overstappen van de bezwaren des gewetens, hun onbarmhartig wegdringen van de poëzie der jeugd, hun overspotten van de stemmen der liefde en der natuur, hun sleepen van des Allerhoogsten naam door drinkgelagen en bordeelen, hun wegschateren van tranen en versmoren van zuchten, wel iets rampzaligs en Satanisch gelegen is; doch de jonge student houdt zich ongaarne anders dan gelijk hij zich voorstelt, dat het in de studentenwereld behoort. Eerst schrikt hij wel terug voor die snerpende woorden, welke als een sirocco de zachte eigenschappen der ziel opdrogen, voor dat opzijkakelen van heilige plichten en dat zich heenzetten over edele bezwaren. Doch alles is zoo aardig, zoo prettig, zoo vermakelijk en gaat zoo van zelf. Hij begint zich zoo groot, zoo wijs te gevoelen; hij bloost bijna over zijne weekheid van voorheen. Het is de stem der wereld en der rede, maakt hij zich diets, welke tot hem komt; de tijden der

mijmeringen, der nevelende fantasieën zijn voorbij; thans eerst omhelst hij de waarheid, en weldra betrapt hij zich, al geeuwende, op de verlegenheid van niet meer te weten wat hij aan zijne moeder zal schrijven, haar, die in elk woord van haren dierbaren zoon een ademtucht zijner kinderliefde placht op te vangen en eene bron tot dankbaarheid vond aan haren God.

Vrouwen, bloemen, adel des harten, gehechtheid aan beginselen, stem des waarschuwendes gewetens, waar is uw zalige invloed! Die vrienden, ziet! hoe dapper is hun gang, hoe smaakvol hun tooi! hoe wijkt ieder voor hen op zij! hoe bluffen zij op hunne beeren, hoe sidderen de Leidenaars! hoe knap weten zij hunne bevelen door koffiehuis en langs wenteltrap te drillen, hoe snel vliegt, hoe juist treft hun spot, hoe ver hebben zij zich boven al die bekrompenheden en vooroordeelen opgeschroefd, in wier banden het slaafsche ploertendom rondwoelt! Eene enkele ui en het kroeggebouw schatert! Een enkele kwinkslag en een brave jongen is zedelijk vermoord! Welk een opgang, zoo zij zich dronken in De Pauw vertoonen, en hoe menig een er dan inloopt! Hun omgang is eene pest, hun lommer giftig als dat van den Pohon-Upas, hun verfoeilijk bestaan de verste overdrijving, de zwartste schaduwzijde der zoozeer en te recht aangeprezene vrijheid des Academischen levens. Ach! hoe zich losgescheurd? Maar neen! liever den wellustigen tooverbeker aan de lippen blijven klemmen: verleid te worden is zoo zoet! Wat de jongeling las in zijne Fransche romans krijgt lichaam, wordt wezenlijkheid; wat hij er in vernam van de Parijsche jeugd, van de viveurs, van de roués, wordt nu door hem toegepast. Voort maar, voort! Voortgedraafd, gehold, gesuizebold! Champagne! Emma! Kaarten en dobbelsteenen! Vertering en verstrooiing! Weg met de eenzaamheid, weg met de overdenking! voort maar, voort! male agere et laetari! En de jongen is naar hart en naar geest voor de poes. Ongekende behoeften zijn ontwaakt, onstuimige hartstochten opgezweept; anderen mede te sleepen, ziedaar op zijne beurt zijne eenige studie geworden; alsof het eene aandrift tot wraak ware, roept zijn heldsche gemoed om slachtoffers; de steeds gebiedender eischen der zinnelijkheid, de dorst naar drank en naar vermaak dienen bevredigd; een onafgebroken zwijnmelroes houdt hem in den stroom der vergetelheid krampachtig onder; hij slaat zijn geweten door om zijne maagruimte uit te leggen, en zijne fel verhitte jeugd jaagt naar eene verzadiging, welke terugwijkt tot zoo lang het haar eenmaal vergund wordt deze, ten koste zijner lichamelijke en zedelijke krachten, in den vorm eener onvermoeibaar geeselende kastijding, in den arm te zinken, ten einde de jongeling, afgeleefd, verwelkt, verstompt, verliederlijkt en eene schim gelijk, met zijne kweldnivelen in het hart, doch het blanketsel des lossen vermaaks op de kaken, door Leidens straten heenware en voortga te verleiden, gelijk hij het eenmaal gedaan werd.

Eens begeerde een dergelijk beklagenswaardig wezen een professor te spreken, die hem bij zich in de zijkamer liet. Ziet hier het antwoord, dat hij bekwam!

— Mijnheer! in ernst, ik mag u den goeden raad niet schuldig blijven, Leiden waarlijk liever te verlaten. Ik kan 't mij reeds moeielijk begrijpen, en vrees het te doen, waarom u zich hier gevestigd heeft. Openbare gemakkelikheden zijn hier weinig, en niet op dien voet en in die volmaaktheid als ik onderstel, dat u ze wenscht en als ze in de groote steden aan de orde van den dag zijn; avondvereeningingen vinden hier insgelijks zeldzaam plaats; ook meen ik, dat men u op onze schaarsche partijen nimmer aantreft; het is hier alles te klein, te stil, te burgerlijk voor u; Leiden, mijnheer! is eene stad, waar gestudeerd wordt. Inderdaad, begeef u naar Londen of naar Parijs, naar Den Haag ten minste of naar Amsterdam; daar zal u beter op uwe plaats zijn dan hier; u kan er daarenboven uw systema reeds op de Latijnsche schooljeugd toepassen, en wij zullen althans het voorrecht hebben, dat uw invloed alhier niet meer onmiddellijk de Academie in rep en roer en bedaarde jongens op den hol brenge.

Onbegrijpelijk, nietwaar? is het, voor hem, die eenigermate met deze omstandigheid aan onze hoogeschoolen bekend is, dat tegen een zoodanig groot kwaad, hetwelk den geest der studeerende jongelingschap verkankert en hare veerkracht verlamt, haar niet alleen afkeerig van, maar tevens ongeschikt maakt tot de studie, haar doet versuffen en verdorren, en den staat met naar lichaam ziekelijke en naar ziel verbasterde burgers bedreigt, dat tegen eene ramp, welke zoo verderfelijke gevolgen na zich sleept, nooit eenig behoedmiddel, tenzij eene amotie door middel van Promotie, is aangewend.

Ziet hier wat Klikspaan niet geheel ondoeltreffend zou achten!

Overwegende, dat het studentschap geene maatschappelijke betrekking is, noch mag worden, maar enkel eene wetenschappelijke voorbereiding, en binnen een tijdsverloop van weinige jaren, na voldoende Examina en daarop gevolgde Promotie, eindigt; dat het verder door eene veeljarige ondervinding gebleken is, welk een hoogst nadeeligen invloed degenen op het corps der studeerenden uitoefenen, die, deze bestemming der hoogeschool miskennende, haar verkeerdelijk als een vast verblijf en een toevluchtsoord beschouwen, en eerst na een veel te lang gerekten tijd en op een boven den gewonen leeftijd der studenten gekomen ouderdom, meest tot aller braven en wijzen vreugde, aftrekken, zonder het minste blijk van wetenschappelijke plannen, laat staan van vorderingen gegeven te hebben, stelt hij het volgende voor:

Elk student, die zich in de maand December van zijn derde Academiejaar nog niet tot eenig Examen heeft aangemeld, zal uitgenoodigd worden om voor de hoogleeraren zijner Faculteit te verschijnen, ten einde op vragen te antwoorden, welke hem door dezen over zijne voornemens en den gang zijner werkzaamheden zullen worden gedaan,

en de verklaringen te geven, welke van hem omtrent zijne studiën zullen worden gevorderd, opdat uit deze de redenen blijken mogen, welke hem tot op dezen tijd het Examen deden uitstellen. Worden deze antwoorden en verklaringen voldoende bevonden, zoodat de hoogleeraren zekere waarborgen voor de vlijt en den wetenschappelijken toeleg van den jongeling verkregen hebben, zoo zal het hem vergund wezen zijne studiën vrijelijk voort te zetten, zonder de minste tijdsbepaling of verplichting tot eenige verdere rekenschap; zoo niet, wordt zijn naam stilletjes, na kennisgeving aan de ouders, van het Album civium Academicorum geschrapt en hem daardoor het vermogen benomen aan de hoogeschool, waar zulks plaats heeft, een Examen af te leggen.

Door een dergelijken, naar ons oordeel zeer uitvoerbaren maatregel, welke altijd met geslotene deuren zou moeten geschieden, werd den verdwaalden jongeling, vóór het te laat was, eene geschikte gelegenheid aangeboden om de Academie te verlaten en, tot inkeer gekomen en van zijne verkeerde vrienden afgerukt, desverkiezende aan eene andere een nieuw leven te beginnen.

Vervolgens zouden wij de Relegatie strenger, openbaarder, indrukwekkender, in hare eer verlangen hersteld te zien. Van den officier van justitie zou de uitvoerende macht eindelijk moeten overgaan op de Curatoren, de Arrondissements-rechtbank ten laatste op eene hooge Academische vierschaar uitloopen en alle correctioneële vonnissen samengepakt, moeten losbreken in een onherroepelijk vonnis, door de Academische machten geveld. Na schriftelijke en geheime waarschuwing van den Rector Magnificus, na eene daarop gevolgde officiële missive van het college van Curatoren, dat zich ook te gelijker tijde tot de ouders of voogden des schuldigen, opdat dezen doeltreffende voorzorgen kunnen beramen, behoorde te wenden, zou voor den *Senatus Amplissimus*, door de Curatoren plechtig tot eene openbare zitting bijeengeroepen, de schuldige worden gedagvaard, die in eene opzettelijke rede door den voorzittenden Curator zou worden aangesproken, waarin hem de redenen zouden worden blootgelegd, waarom hij, geen gehoor gegeven hebbende aan de vermanende stemmen des Rectors en der Curatoren, vervallen wordt verklaard van zijn Academisch burgerrecht en den toegang tot alle vaderlandsche hoogeschoolen ontzegd. Afschriften van dit vonnis zouden worden opgezonden aan den minister van Binnenlandsche Zaken en aan den burgemeester van de stad der inwoning des veroordeelden; het zou geplaatst worden in de Staatscourant en in het dagblad der Academiestad, en aangeplakt, gedurende drie maanden, in de Academische kooien van al de vaderlandsche hoogeschoolen en athenaea. Tegenwoordig is de Relegatie stilzwijgend afgeschaft, en het *Consilium abeundi* niet meer dan een grapje, eene andere soort van Promotie, gelijk een dolleman het, op het oogeblik zelf van het vonnis, bluffende noemen durfde.

— Maar zoo nu het slechthoofd, hetzij ouderloos, hetzij uit ver verwijderde streken vandaan, hetzij onafhankelijk door eigen vermogen en het ouderlijk gezag ontwassen, eens volhardt in de Academiestad te blijven rondslechteren, wraak te oefenen, strikken te spannen en met zijn bedorven adem den dampkring der wetenschap te verpesten?

Waakt gij dan op, edele kiemen van jeugdige fierheid, van mannelijke geestkracht! en dat bij het eensgezinde Corps de verworpingel verguizing alleen en toegekeerde ruggen ontmoete!

— En gelooft gij dan werkelijk, Klikspaan! het kwaad, dat gij bedoelt, door deze machtspreuk te zullen overwonnen hebben?

Hoe zou ik het ooit! Maar toch zooveel mogelijk geknakt. Het kwaad, naar mijne overtuiging, is niet uit te roeien, en zelfs in de Academiesche, zoowel als in de groote maatschappij onmisbaar, ja, heilzaam, als een ontwikkelend en nuttig bestanddeel. Ook in de apotheek treft men vergiften aan. De Academieburgers moeten het kwaad leeren onderkennen en doorgronden, de gevaren loopen en ontvlieden, de verleidingen trotseeren; de wrijving der jeugd mag even weinig verhinderd als hare vrijheid besnoeid worden. Maar daarom is het niettemin plicht te waken en te verhoeden, dat het booze zaad al te welig opschiete; of zoudt gij meenen, dat het schoffelen overbodig ware, dewijl het onkruid, trots de vlijtigste pogingen, bij den eersten regen het hoofd toch weder volhardend uit den grond beurt?

Een volksvertegenwoordiger, die, behalve met het vertrouwen der natie, met het opperbestuur der Leidsche hoogeschool bekleed is, zeide laatst, bij gelegenheid van de beraadslagingen over de verkiezing des heeren Telting: — Er behooren middelen uitgedacht te worden, om dat nietstemmen te beletten. — Hoe gaarne hoorden wij den onvermoeiden en welgezinden man dezen volzin met eene geringe verandering als Curator herhalen en verklaren: — Er behooren middelen uitgedacht te worden om dat nietstudeeren te beletten!

OMGANG.

Gij brengt uwen jongen naar de universiteit, en het is u bang om het hart, uithoofde van den lieven zoon, opgekweekt met zooveel zorg en behoedzaamheid, en die nu — welk een overgang! — in dien gevaarvollen, morsigen poel staat geworpen te worden, zoo rijk aan drekstof en draaikolken.

Opschudding onder de menigte. — Matig een beetje uwe uitdrukkingen, Klikspaan, of ge zult er rekenschap van geven!

Het was een onvoorzichtig woord, vrienden! ik beken het en bid nederig om vergeving. Waarom moest ook de slotsom mijner bevinding zoo weinig gunstig zijn? Maar, geduld slechts! evenals het mij gegaan is, zal het u gaan; de liefelijke rozenkleur, waarin uwe bedrieglijke verbeelding thans alle voorwerpen hult, zal verbleeken tot een onrein grauw, verdorren tot een droevig geel. De geest, ziet gij! staat niet stil; de wentelende jaren werpen een ernstiger tint over de dingen om ons heen en in ons zelve; en Gode zij er dank voor toegebracht, dat het zoo is, want die beweging, die verkleuring, is een gevolg van den voortgang des verstands, hetwelk als een stoomdamp onzen geest vooruitduwt. Doch verre zij het daarom van mij, dat ik, wegens diezelfde bevinding, mij zelve plotseling ongelijk, de streng doorsnijde en breke met al wat ik vier jaren lang als vaste overtuiging verkondigde. Neen! eere der Academische jeugd, die ik in al hare schoon- en vrijheden gehandhaafd en gevierd heb; eere hare onbelemmerd uitschietende, welige, rijke, onbesnoeide eigenschappen; eere der oprechtheid van haren handdruk, het fiere, het belangelooze, het grootmoedige, het milde beginsel, dat kenschetsend in haar ligt opgesloten; gezegend de liefelijke geur, welke opstijgt uit haren uitbottenden bloemknop, en dank haren vrij uitgegoten overschuimenden overvloed op mijne paden uitgestort! Maar niettemin, al roerende in hare plassen, al duikende in hare diepten en haar water in alle rich-

tingen bevarende, zag ik veel uit haren schoot opborrelen en te voorschijn springen, dat stinkend en drassig was en verderfelijke bestanddeelen inhield; een bezinksel naar boven komen, in staat om het klare kristal harer golven te verstoren, haren wilden stroom te verstoppem en, buiten zijne bedding getreden, te herscheppen in een leelijk moeras, waaruit enkel kwade dampen zouden opstijgen. De wieling, door mij in haar water veroorzaakt, deed meer schadelijken droesem loslaten, welke op hare oppervlakte voortdreef en tegen den oever aanspoelde, dan ik aanvankelijk gemeend had, en daarom is het, dat ik, de gevaren kennende, welke de hoogeschool

— Klikspaan, je bent een pruik! Gevaren! Zie jij ze? Wie ziet ze? Niemand ziet ze. Allemaal gekheid!

Een oproerig geschreeuw uit bijna zeshonderd monden versmoort mijne stem. Dat ik het woord nog eens mocht meester worden! — Meneeren! ik ben het volkomen met u eens. Meneeeren! gij ziet, gij kent de gevaren geenszins. Daartoe werden zij u, voor gij aan de hoogeschool kwaamt, door bevoegden en onbevoegden, door ouders en vreemden, zoowel uit liefderijke en angstvallige voorzorg als uit onverdraagzame betweterij en onverdraaglijke moeiialligheid, met veel te zwarte en veel te harde verven tot vervelens toe afgeschilderd. Eenmaal werkelijk te midden van de studentenwereld verplaatst en nadat gij, gedurende uwe eerste Academiemaanden, elk student voor een verregaand monster hadt aangezien, zocht gij tevergeefs naar die vroeger aangewezen klippen en bemerktet al spoedig, dat de gansche Academische jeugd nogal zoo heel slecht niet was en zij zich in eene gelijkmatige broederlijkheid, eene eenparige minzaamheid bewoog, hun leventje op eene vrij effene en gemakkelijke baan voortrolde, alle armen voor elkander openstonden. Dienstvaardige voorkomendheid kwam u op den drempel des Academischen lusthofs te gemoet, hielp u voort, lichtte u in, beijverde zich om u heen, en al de zwarigheden des levens vervielen en effenden zich in het paradijs van weelde en genoeg, hetwelk zich voor uwe zeventien jaren,

the age 'twixt boy and youth,
When thought is speech, and speech is truth,

ontsloten had. Wat had men u toch voorgepraat van gevaren? laffe, zotte, leugenachtige spooksels, waarvoor men u had bang gemaakt! En toch bestaan zij maar al te wezenlijk; maar uwe oogen zijn op dat punt blind. Uwe eigene, onbedrevene jeugd, de onontwikeldheid van uw opmerkingsvermogen, de ingenomenheid met den kring, waarin gij u vindt verplaatst, alles loopt samen om u te begoochelen, het zinsbedrog op te wekken en te onderhouden, de waarheid voor uwen geest te verdraaien, voor uw gezicht te verbloemen. Hoe weinigen onder u, die met den geest des onderscheids van goed en kwaad zijn toegeerust! hoe weinigen in wier ziel de opvoeding vruchtbare zaden

van vormenden godsdienst en christelijke zedelijkheid gestrooid heeft! Hoezeer wenschte ik u eens even buiten de lijst te kunnen doen treden! Maar van het tafereel, dat gij te beschouwen zoudt hebben, maakt gij een deel uit; die wereld, die maatschappij is de uwe, in het gedrang ijlt gij mede, en uwe oogen zijn met een rozenkleurig katarakt bedekt. Het gaat u als de bevolkingen der groote steden, ten tijde van den Aziatischen braakloop. Op het punt van door den slooper bereikt te worden, werd door haar in de ijzingwekkende verwachting een gekerm een angstmisbaar aangeheven, dat alom vernomen werd. Armen, zorgeloos omtrent hunne nooddruft; rijken, hunne schatten vergeten, slaakten vereenigd hunne jammertonen. De dagbladen verbreidden met iederen dag nieuwe berichten van de verwoestingen, door het grimmige wangedrocht op zijne strooptochten aangericht en de mare van zijne naderspoedende schreden. Weldra! het eerste offer viel. Eene rilling voer door de menigte, en in den beklemden boezem nokte als een doodsnik, waarop alles in eene verpletterende stilte, de voorbode van die des grafs, terugzong en een rouwfloers van bedruktheid de plaats verving van den bonten tooi, waarin de gegoeden en bevalligen de thans geslotene schouwburgen en danszalen nog onlangs binnenhuppelden. Rondom werden menschenlevens opgeëischt. De wetenschap schoot te kort, de arm des doodgravers verlamde, een ieder, wachtende zijn uur af, zat neder in zak en asch. Doch alras bedacht men, dat reeds verscheidene dagen verlopen waren sedert de plaag de vesten was binnengedrongen en men toch nog niet dood was; men betastte zich eens, waagde het in de kunstig gezuiverde lucht wat dieper adem te scheppen en kon zich, hoe ongaarne in den aanvang ook, niet ontveinzen, dat men zich vrij wel bevond. Ook had men vernomen, dat de cholera zich bij voorkeur bepaalde standen boven andere tot hare prooi koos en kon men zich daarbij menig voorbeeld te binnen brengen van kennissen, die van de ziekte waren opgekomen. Hierdoor aangemoedigd, beproefde men weder eens, of men het glimlachen nog niet verleerd was; men zag eens in den spiegel, streek zich eens over de maagholte, beproefde het zich aan te kleeden als te voren, ja, zelfs de straat eens op te gaan en zich bloot te stellen aan de buitenlucht, door den adem des monsters onmiddellijk verpest. Wie zou gezegd hebben, dat er gevaar bestond? De stad had hetzelfde aanzien behouden, de wijken schenen even bevolkt, alles ging zijn gang als gewoonlijk; de werkman zong onder den arbeid, de straatjongen tolde, de werkmeid schrobde, het juffertje dribbelde boodschapjes, de beurs ging aan, de gaarkeuken rookte, de kroegen schaterden evenals altijd. Spoedig drong men ook weder algemeen de in dezen tusschentijd heropende zalen des vermaaks welgemoed binnen. — Wij zijn nu toch eenmaal in het schuitje! dacht men; en het is hier in de stad nogal zoo bijzonder erg niet. — Het duurde niet lang, of men belachte zijn eigen overdreven angst.

bespotten allen, die nog geloof hechtten aan eenig gevaar, er eenige vrees voor aan den dag legden, en ontkende op het stelligst, dat er eenige de minste reden van bezorgdheid aanwezig was. En toch dreigde het gevaar wel terdege, even wezenlijk als het u beloert in uwe Academische maatschappij; want, gelijk de bevolking tijdens de Oostersche ziekte, omgeeft het u van allen kant; maar vandaar juist uw argelooze vrede te midden van den strijd. Gij staat er in, gij zijt er aan gewoon, mede vertrouwd geraakt, zelfs eenigermate een gedeelte van geworden. Vraag niet: is het hier of is het daar? Het is waar de balletjes van den goochelaar zijn, nergens en overal.

Nog iets. Gij meent — men preekt het u voor — dat de ondeugd zich steeds in al hare afschuwelijkheid vertoont, zich in al haren driersten moedwil openbaart en zich opdringt met zoodanig een onmiskenbaar galgebrokken gezicht en blikken van past-op-hier-ben-ik, dat men wel een Robert-le-Diable moet zijn, om zijn hart en vertrouwen een vriend weg te schenken, wiens inborst zoo onbedrieglijk op zijn gelaat gemerkteekend staat. Grove, zorgwekkende dwaling! De hemel gawe, dat ze eene waarheid ware! Doch Satan is listiger. Niet alleen, dat hij juist de natuurlijkste, de edelste eigenschappen der jeugd aanwendt en zich gedienschtig vlijt naar de neigingen en begeerlijkheden des vleesches, maar hij legt er zich op toe de ondeugd, de onvergeeflijkste, de verfoeilijkste, de vloekwaardigste, een glimp van behaaglijkheid, een voorkomen, alsof zij beminnelijk, verschoonlijk, grappig, studentikoos ware, mede te deelen. Neen, het kwaad is geen bietebauw, die verschrikt, schuw maakt en naar wapentuig doet omzien; het sluipt zachtjes op vilten hoeven aan, gelijk het paardenvolk, dat Lear op zijne schoonzonen wilde afsturen, en

When I have stolen upon these sons-in-law,
Then, kill, kill, kill, kill, kill, kill.

Het kwaad komt op oogenblikken van zwakte, van lichtvaardigheid, van losse en onbewaakte stemming, ook op oogenblikken van land, aan de deur tikken. Zoo gij: — binnen! — roept, zijt gij verloren. Het haakt u vast bij den een of anderen uwer vele en levende harts-tochten, leidt uw geweten af, slaat vriendelijk en behulpzaam uwe boeken toe, zingt uw verstand in slaap, ontzenuwt behendig uwen wil, hitst uwe verbeelding op en houdt u oppermachtig onder zijne klauw. Vreest niet, dat het u in zijn gemeenen duivelentooi verzoeke, met lonken, welke het vuur van zijne liederlijkheid, van zijn lagen brand, verzegend en baatzuchtig uitschieten. Onder het mom van jeugd en schoonheid wenkt, trekt, sleept Satan het slachtoffer naar zich toe. Hij trekt het pak aan, dat hij begeert, en treedt op in alle kenbare karakters. Bij den Muzenzoon is hij geestig, jolig, uig, opgewonden, elegant, vrijzinnig, toegeeflijk, redenrijk, overredend; hij is een prettig gezelschap, een baas bij de flesch, een fijn man bij de kaart,

een phenix op de snaren, die de bezwaren onder een liedje uit den weg cijfert en zich avonden lang vermaakt met calêches naar Den Haag te laten inspannen; een onnaspeurlijk kunstenaar, die loos en boos de draden van geluk en verdriet, waaruit het leven is saamgesponnen, met verwonderlijke bedrevenheid uit elkander haalt: hij weeft er twee afzonderlijke kleederstukken van, en, wanneer het feestgewaad dolzinnig aan flarden is gedanst, werpt hij zijne prooi, als ware het uit mededoogen, zijn andere kleed, den mantel der wroeging, des berouws en der rampzaligheid, met een grijnzenden schaterlach om de leden. Hij vervolgt u als eene hoer; hij besluipst u als eene slang; hij komt als een ongeluk. Hij steekt zijn fulpen arm gemoedelijk en broederlijk onder den uwen; hij is de valsche vriend, uw Yago, uw Mephisto, de sophistische ontleder uwer ziel; hij spreekt u moed in, breekt uwe deugd af onder zijn voorzichtigen spot en zijne fatsoenlijke geringschatting, doet over uwe reine gedachte, uw nog kalm geweten, uw reeds wankelend beginsel den bedwelmenden walm van zijn toortslicht opgaan en troont u mede.

Waartoe herhaald waarheen? Herleest veeleer wat Klikspaan over de belangen der studeerende jeugd en het verloren jaar der voorbereiding aanstipte op een wel is waar dikwijls vreemden toon van luim en bonte jokkernij, welke noch voor de berispelijkste tooneelen, noch voor de gemeenste taal terugdeinsde, doch terwijl aan dat alles toch iets hoogers: ernst, liefde en eenheid, ten ongetwijfelden grondslag lag. Geeft u de moeite er die laatste bestanddeelen, in zoovele verspreide wenken, op zoo menige bladzijde voorhanden, uit af te zonderen, neemt ze ter harte, tracht er uw voordeel mede te doen, en mocht zijne pen door uw gezond verstand, uw natuurlijk gevoel, uw onbevangene waarheidsliefde, waardig geoordeeld worden ten regel te strekken van uw Academischen wandel!

Maar, hebt gij uwe duivelen om u heen in de slechte voorbeelden, welke de Academische maatschappij oplevert, aan u opdringt en u voorstelt in het schelste licht, terwijl de beteren zich achter hunne zedige blinden schuil houden; in den lediggang, die bij dag en bij nacht straatslijpt en langs en om u heen dweilt, terwijl de opgeruimde vlijt, de gelijkmatige tevredenheid, zich uit haren aard minder aanhoudend, luidruchtig en in het oog loopend openbaren; in de vaak kinderachtige en zouteloze verstrooiingen, welke u medesleepen, uwe kostbaarste uren versnipperen, de steunpunten van uwen geest ondergraven, u, verdoofd en duizelend, in wuftheid, in smakeeloosheid, in onbeduidendheid doen ondergaan en gelijk spinnen uw brein en uw hart tegelijk ledig zuigen; erger duivelen, onontvliedbaarder dwingelanden, draagt gij in eigen boezem, waartegen het u dringend zij aanbevolen zonder wankelmoedigheid te waken. Gevoelt gij ze, gewaar-schuwde en opmerkzaam gemaakt, niet reeds omgieren door uwe karakterlooze jongelingsjaren, vallende in een tijdvak van overgang,

lichamelijk en zedelijk beide, en bijgevolg van weifelzucht, onbesliste keuze en ten halve gevestigde overtuigingen? voelt gij ze niet door uwe hersenen varen, als uw vulcanisch gestel u aanzet tot het opvolgen van den eerst opgekomen of ingefluisterden lust; wordt gij ze niet gewaar in uwe opgewondene stemming, in uwe zenuwachtige en gretige ontvankelijkheid voor de vreemdsoortigste, zonderlingste, tegenstrijdigste indrukken? Het dierlijk en het geestelijk leven breiden zich uit; in uw gemoed en in uwe lendenen beslecht zich een strijd tusschen de maagdelijkheid der kindsheid en de mannelijkheid des gevormden leeftijds; de verbeelding weet van geen sluimer en slingert ziel en lichaam afmattend heen en weer; de vrijheid opent tallooze paden, allen uitnoodigend openstaande, langs gapende afgronden. Welk pad ingeslagen? Eene onwederstaanbare zucht naar al wat schittert en ratelt bevangt den ervaringloozen ijdeltuit, de rammelaar des vermaaks begoochelt hem, de ingeborene zucht tot navolging ontwaakt. Komt aan! alle zeilen bijgezet! opgang gemaakt! leven geschopt! bluf geslagen! voorwaarts! En, helaas! het averechtsche pad des roems, als door een helsen vinger aangewezen, ingedwaald!

Tegen deze duivels, uw eigen binnenste beroerende en bij u zelven gehuisvest, het pantser aangegord, u telken ure gewapend gehouden en den schimp getrotseerd! Gij leeft in eene heete, verzengende streek; de lucht, welke er heerscht, jaagt rusteloos en woelt ongedurig, doch in deze zelfs kunt gij tot kalmte geraken, tot u zelven keeren, de overdenking tot u inroepen, u aan den invloed des kwaads onttrekken, macht krijgen over u zelven en naar welgevallen het eeuwige zeegeklot der bandeloze jeugd voor u doen verstommen of ruischen, van het oogenblik dat gij u bekeert tot de wetenschap en u wendt tot de studie, opdat zij voor u uit de ordeloosheid die orde en uit de mateeloosheid die maat scheppen, als waaraan uwe niet al te gestrenge jeugd eene veroorloofde behoefte heeft; van het oogenblik dat gij niet langer schroomt een onbevooroordeelden blik in uw eigen gemoed en uwe toekomst te werpen, en, gebogen voor het altaar der Muzen, om dier bijstand bidt, ten einde u kracht en standvastigheid te midden van de verleidingen, welke u aanlokken, verleend worde, hare hand u schrage op het vel bestookte pad en verdedige tegen de aanvallen uwer eigene driften, welke ziedende in uwe hijgende borst opbruisen; van het oogenblik dat gij u onafhankelijk stelt van de drommen, die kwistziek, lichtvaardig en kortzichtig om u heen dolen of onder uwe vensters joelen, en gij, de muitende scharen ontvlucht, het niet eer onderneemt u weder onder haar getier te mengen en gehoor te geven aan de billijke eischen der broederlijke samenleving en der gezellige jeugd dan nadat het zoet gefluit der verleiding de aantrekkelijkheid er van voor u verloren hebbe en de opwellingen uws gemoeds aan het bedaren zijn.

Zegt, vrienden! hebt gij er wel ooit over nagedacht, welke de aller-

eerste bron, de oorspronkelijke kiem zou wezen der ondeugden van de jeugd, bij hen ten minste — het grootste getal! — die niet boos van hart, die alleen maar zwak, schuchter en kinderachtig zijn, die hopen zich gezien te zullen maken, die zoo gaarne meedoen, die niet durven laten en ijhoofdig voorthollen op de schaterende en rinkinkende baan van overmoedig feestgebaar, uittartende roekeloosheid en zinsverbijsterende zelfverguizing? Het is de ijdelheid. Om eene zeepebel, welke op het minste windje uit elkaar barst, om eene sneeuwvlok, welke op het geringste vonkje smelt, vernielt men een gansch levensbestaan, bederft men vijftig jaren, waarvan men rekenschap aan die ze ons ter leen en ten woeker schonk, verschuldigd is. Om eene verkeerde eigenliefde te bevredigen, om een flauwen roem bij meestal flauwerds vol te houden, bewondering door welke middelen en van wien ook, van de ellendigsten, de verachtelijksten, uit te lokken, heeft men den geur zijner ziel en de bloem zijns lichaams over. Eene verspilde jeugd slaat eene ongeneeslijke wond, en een tot nutteloosheid en ziekelijkheid veroordeeld leven is de wrange vrucht eens booms, onder wiens lommer men beschonken, speelziek, eer- en standvergeten, de beste jaren des levens verbeuzeld en verkwist heeft; want eerst later wreken zich de vergrijpen der jeugd op lichaam en op ziel, welke zich beide gelijkelijk bevekt hebben, en voeren met zich in hun gevolg het naberouw, dien slippedrager der zonde.

De ijdelheid! Geen machtiger heer! Met dien tooversleutel buigt een kind den wederspanningste, maakt een rekel zich meester van den ongenaakbaarsten Diplomaat, vult de minste der minsten de vuilste kasten met de onbedorvenste zielen en laat in de hoogste harten de laagste zonden neder. Een: — durft gij niet? — het spooksel van een mal figuur zijn voldoende. Wat zijn er met het woord kul al niet deugden gesmoord! Gij zijt de speelbal uwer zucht naar populariteit; uw verstand zwicht, op alles daalt een nevel, geheel uwe persoonlijkheid vernietigt zich of keert zich om; het overprikkelende vermaak, de mode, het welstaan, in de plaats van de ontwikkeling en de beschaving van den geest, nemen geheel de zedelijke huishouding in, slaan de zintuigen in boeien, en weldra staat de beminnelijke, hoopvolle, zedige jongeling, uit vrees alleen van aan een dollen troep brammen te mishagen, herschapen in een aanmatigenden zwetser, een ondraaglijken kwast, een akeligen bluff, een nietsbeteekenend leeghoofd of, erger nog! in een liederlijk en verloren zwijn. O, zegen over, eerbied voor den jongen, die: neen! durft zeggen!

Dronkenschap en ontucht, bij zoovelen, bij de meesten, kinderen enkel der ijdelheid, zijn de wegen, welke tot eene zoodanige uitkomst leiden. Vreest niet, dat het mij lust, hier eene beschuldigende stem te verheffen tegen hen, die zich enkele malen aan den vervroolijkenden wijn te buiten gaan, hetzij midden onder het gejoel van een zeldzaam geworden Academiefeest, waaraan het elken Academieburger plicht

zou wezen deel te nemen, hetzij bij gelegenheid, dat eene heuglijke gebeurtenis hen aanspoort hunne vrienden te vergasten op de luide verkondiging huns geluks, wanneer een gulle toost, een stevige roes onontbeerlijk zijn, ten einde aan de innerlijke verrukking des harten lucht te geven. Neen, voorwaar! die gelukkige tinteling, bewerkster van eene zoo weldadige stemming der ziel, wie zou haar wraken? die geestige ebrietas, welke licht werpt in de geheimste schuilhoeken des gemoeds, de hartelijkste betuigingen, de welmeenendste, de teederste gevoelens op de lippen roept, de poorten der oprechtheid wagenwijd opent en waarin de verborgenste liefelijkheden naakt spartelen. Maar verachting, smaad en tranen over die beklagenswaardige ebriosi, slaven des dranks, wandelende jenevervaten, die zomer en winter door eene in baloorigheid gestadig onderhoudende verhitting vervolgd, een gedistilleerd vocht, dat hen van het hoofd tot de voeten doordringt, uitzweeten en zich, in een zonderlingen en bezopen wedijver met de praeparaten van het Anatomisch Kabinet, reeds bij hun leven op liquor gezet hebben; die, Academische heloten, des morgens te negen uren niet nog, maar reeds, met wankelenden voet, ingevallene kaken, ontstokene oogleden, door Leidens stegen suizebollende heensloffen en van wie Willem Zandvoort met verbazing getuigt, dat zij sedert acht dagen niet nuchter gezien zijn.

— Ma....

Valt mij niet in de rede! Ik heb het voorzien, gij wilt de partij nemen van de Leidsche hoogeschool, haar verontschuldigen, hare eer ophouden. Spaart u de moeite! Uw ijver is eene minder ondankbare taak waardig. Want, ziet! de waarheid kan immers, helaas! niet verholen en de kwaal niet ontveinsd worden: de dronkenschap breidt zich uit, ook zij heeft eene beminnelijke, behaaglijke, half fashionable inkleeding gekregen, ook voor haar is een euphemistisch woordenboek uitgedacht. Het staat goed zat te zijn. De dronken soes legt geene schande in, hij stelt zich niet ten toon. Hij is welkom, men vindt hem aardig, men gaapt hem aan, men slaat een kringetje om hem heen, men juicht hem toe, men gaat voort hem te voeren, uit vrees, dat zijne ader mocht opdrogen. Hoe haken bij dit voorbeeld — ook eene soort van College — zijne, vooral zijne jeugdigste makkers er naar, ook eens op hunne beurt, en zulks wel ten spoedigste, ja, op staanden voet, koning van zoo'n groep te worden, dank zij den invloed van den zoeten wijn; wat zeg ik? neen! van de heete, scherpe, verschroeiende, hunne nog maar korteling uitgezette longen aantastende en verderende likeurtjes, welke zij ook al uit ijdelheid naar binnen wippen. Want het is een grapje, een wedstrijd, wie er het meest zal doodslaan. Zou de jonge studiosus achterblijven, de vlag strijken, de minste zijn, het er bij laten zitten en het afleggen? Daarin althans zal hij het niet. Men verneemt dat hij zelden meer nuchter aan ta fel verschijnt. Gij gist het overige van den avond. Naar een boek

of een fideel gesprek staat hem de muts niet. Hij krijgt de kasten-, ik wil zeggen de kamervrees. Na het middagmaal de reeks van borreltjes derhalve voortgezet en den morgenstond begroet met het champagneglas in de hand! En dit is nog geenszins het onherstelbare punt, want het is, wel bezien, nog slechts eene aaneenschakeling van in elkander vloeiende feesten, welke den armen drenkeling in zijn roes onderhoudt! maar eindelijk komt het oogenblik, dat hij uit de langdurige spanning ontwaakt; hij gevoelt zich mat, lam, huiverig, op, voor de som van welke aandoeningen het woord katterig is uitgedacht. De koorts is af, maar zijne leden beven, en zijn gelaat draagt de kenmerken van den hartstocht, die hem bevangen hield. Opnieuw gezopen! Gezopen, als ware het tot herstel! zich opgewonden tot de gewone hoogte der alledaagsche nuchterheid, beneden wier peil hij dagelijks dieper en dieper zinkt. De gewoonte wordt behoeftig; hij is verloren, hij is een dronkaard, een lap geworden, hoe spoedig een smeerlap!

En die langzame en afschuwelijke zelfmoord wordt gepleegd, zonder dat het scharlaken der schaamte iemand het hoofd tusschen de handen doet verbergen, neen! terwijl men er zich veeleer op verhoovaardigt en er zich eene schare Academieburgers opdoet, ten einde in de handen te klappen en den beschreienswaardige voort te helpen, aan te porren, als zijn ijver bekoelt, zijne volharding verslapt. Gebluft op de flesschen, die men stouwen kan! — die voor een paar staat, is geen knip voor zijn neus waard! — op den langen tijd, welken men zonder kotsen blijft! Groempt — de verbazing kent geene perken — snijdt eene pokaal van twee flesschen met champagne en terstond daarop, wel verre van 't af te leggen — hier stijgt de bewondering ten top — roept hij heel bedaard, zijn glas bijhoudende: — Willem, schenk eens gauw in, om me wat door te spoelen! — en tot belooning wordt 's helden naam met diamant vereeuwigd op het glas. Het is vreeselijk en hartverscheurend, voor wie nog iets met de jeugd opheeft, iets van haar verwacht. Veel meer! Het is vernederend voor de menschheid, onteerend voor den Hollandschen volksaard, maar bij uitnemendheid voor den geest eener hoogeschool. Alle schaamte, alle terughouding is er voortaan bij den jongeling uit: hij is er overheen, door de wol geverfd; het slachtoffer meent, dat het studentikoos, dat het kranig staat! Niet alleen dronken te zijn, maar zich dronken te vertoonen, wat begeeren zijne jeugdige leermeesters van hem, zij, die hem dat zoo deden inzien? Kijk! dat heet ik nu iemand vern.....! Thans bepaalt hij zich ook niet langer bij het stille Batavische Lugdunum. Dank zij den door onzen spoorweg zoozeer verkorten afstand, vliegt hij als een vorstje naar de hof- en de hoofdstad — men is er het schouwspel van beschonkene meneeren minder gewoon dan bij ons — hij ontziet zich zelfs niet meer, in de stad zijner ouders in dien wandelenden toestand rond te zwerven, winkels in te draaien, waar hij

tot nog toe de onderscheiding genoot, toekomende aan zijn maatschappelijken stand, aldaar het zotte figuur, dat hij juist ducht en vliedt, te slaan en zich eindelijk, gestruikeld over de straatsteenen of over de punten zijner eigene laarzen, door ploerten — maar daar zijn ze goed voor! fluistert zijn duivelsche drogredenaar — te laten oprapen, wie hij dikwijls een hoogen naam toestamelt, opdat zij hem voor de aanzienlijke woning zijner ouders of verwanten nederleggen.

Meent niet, gij wien deze bladen zijn opgedragen, wanneer gij uw oog laat vallen in een boek, hetwelk gij enkel voor uwe zonen geschreven waant, dat de in het algemeen zoo toegeevende Klikspaan de zaak met al te zwarte verven afschildert. Hoezeer wenschte hij het! doch het drinken houdt gelijken tred met den meer en meer veldwinnenden lediggang, de tweede oorzaak er van, en het is maar al te zeer bekend, dat er meer dan één onder de bloem des vaderlands verkeert, op wien de menigte het koele woord aan den drank toepast, wiens treurige hartstocht, met bedekte kwalen, den nasleep van zusterlijke dierlijkheden, verwickeld, hem in zijne onmacht tot den walgelijksten Bivalva verlaagt. Waar moet het heen, met de voorname geslachten, met de vermogenden des lands, met de rijkst gezegenden naar den geest? Waar moet het heen met hen, wier zonen zich verwaten en hardnekkig bederven en voor het maatschappelijk leven vernielen, die zich droevige dagen, eene zwakke gezondheid, een ziekelijk kroost, prangende wroeging, moedwillig voorbereiden? Waar moet het heen met den staat, die zich in zijne vooruitzichten, als een landman in zijn oogst, zal blijken verrekend te hebben en eene gansch mislukte, en toch jeugdige bende, waaronder — het zij niet te dikwijls herhaald! — zonen van de eersten, de aanzienlijksten, de invloedrijksten uit den lande, zijne verwachtingen, zijne hoop, wat zeg ik? zijne dringendste belangen en behoeften te leur stelt?

Zal ik spreken over het spel, ook al een gevolg van den lediggang, dat oorkussen des duivels, en van slecht gestoffeerde bovenkamers, eene hersenschimmige artsensij tegen verveling en lusteloosheid, wanneer voor het oogenblik de andere prikkels verstompt zijn en niet meer willen baten; bij den een vuige dorst naar geld, afgunst in het mom van uitspanning, de kap der vreugde over de holle kaken des nijds: bij den ander het vervangen van den gloeienden lavabeker uit het Lootsje; bij een derde het pogen om ongebreidelde beeren, met aan den makker wettig en zoogenaamd eerlijk afgestolen goud, muilbanden aan te leggen? Maar — laat er ons dankbaar voor zijn! — de kaart, de dobbelsteenen rusten, die hartstocht smeult. Geen windje evenwel, of de vlam slaat uit, welke niets dan zij zelve kan blusschen.

Liever leide ik mijne vrienden, daar de nacht gevallen is en de maan haren bleeken glans in de ramen der Pieterskerk werpt, naar eene dier inrichtingen, met een pijnlijken glimlach bij stoomfabrieken vergeleken, wegens de snelheid, waarmede aldaar bloeiende jongelingen

tot afgeleefde grijsaards rijpen. Reeds hoort gij in de verte de valsche viool of de bezopene gitaar, de tolk der gehuichelde pret. De deur staat aan. Naar binnen! Naar boven! langs die trap, voor zooveel, een geheel dierbaar leven lang, noodlottig en grievend! Naar de bokken!

— Afschuwelijk! beestachtig! walgelijk!

Noemt haar eenvoudig vies en rot! Verwonderlijk! De welopgevoede jongeling deinst er niet voor terug, schaamt zich niet zich te koesteren aan die schaamteloze borsten, zich in dierlijkheid te wentelen over dien veilen schoot; hij, de aanzienlijkste, de adellijkste misschien, hij, aan weelde, zindelijkheid en welvoeglijkheid gewoon, ontziet zich niet; hij smijdt de achting voor zich zelven ver genoeg weg, om zich de waarde der geboorte, de eischen des hoogen levens, den toon der fatsoenlijke vrouw te ontwennen voor de brooddronkenheden des bordeels, voor de grove lakens, de morsige peluw, het gore stroo der bedstede en de rauwe punchkreten, de woeste vloektaal der liefdelooze hoeren. De zachtvaardigste, de teederhartigste, de voorheen, de gisteren nog, zoo zedige, stille, nette, ja, beschroomde jongeling smelt telken avond naar het hol der afgrijselijke pest, en daar, tusschen de knieën van een schepsel, hetwelk de kunne zijner moeder draagt, leert hij zich achting voor zich zelven, achting voor de vrouw, achting, liefde en ontzag voor haar, die hem eerlijk onder het hart gedragen heeft, ontzeggen en de hemel beware ons welke zondige vergelijkingen kweken! In plaats van zich, naar den men zou zeggen natuurlijken aandrang zijner jaren, op te heffen tot al wat schoon, edel, verheven en goed is, duikt hij neder tot in de vuilste spelonken, schoeit zich welgevallig op de leest des laagsten, des meest verlorenen, des meest beoedelden gemeens, des slechtsten gezelschaps, scherpt zijn lust, neigt en wringt zijn geest naar het schuim, naar de heffe der maatschappij en bevindt zich maar al te zeer op zijn gemak en gevoelt zich op zijne plaats, waar ongedierte wand en huid hebben ingenomen. Dat heet hij menschenkennis opdoen en hij verbeeldt zich — de duivel blaast het hem in — aldus zich 't ontvankelijkst te stellen — de eenige studie, welke hem boeit — tot het begrip van sommige vergiftige boeken, waarmede schrijvers bij de el en het broodje zich niet onzien Europa te verpesten en den letterroem van hun vaderland te bezwalken.

Maar de onwederstaanbre stem der wulpschheid laat zich middelerwjl hooren. De poorten der middeleeuwsche gevangenis worden opengegendeld, rijtuigen met Muzenzonen, in blakende vlam, snorren den 's-Gravenhaagschen weg op.

— Naar de Kalvermarkt! roept eene stem door het portier.

Daar ten minste is de ondeugd verguld en vernist, daar wordt de opgewekte zinnelijkheid inderdaad voor een oogenblik betooverd, daar wordt de aanstoot vermeden, daar over het afschuwelijke geraamte

een bevallige mantel geplooid, daar de leugen, als ware zij de naakte godin der waarheid zelve, in 't tricot gestoken, daar een bevallig en bestendig glimlachend mom vastgehecht voor een gelaat, waarop vaak de tranen van de wanhoop en de sporen van den wellust onuitwischbare teekenen nalieten, daar het pad, dat ter hel voert, eene hel, welke reeds met deze aardsche dagen aanvangt en binnen de palen van dit ondermaansche leven valt, met de bedwelmendste bloemen en zangerigste bosschages beplant. Maar hetzij in grauwe lomp en in donzig satijn en bestikt fluweel, hetzij gehurkt in een hoek van uw krot, bij het walmend licht eener vetkaars, of smaakvol aangebogen naar den meest overlegden smaak en op Oostersche divans tusschen welriekende dampkruiden gestoofd, terwijl de glans van het waslicht de zwelling uwer bevalligheden vervoerender ten toon spreidt en uwe kunstige blankheid tot eene aanlokkelijker natuur verheft, vloek over uw hoofd, deerniswaardige verworpelingen! vloek, maar tevens tranen over u, roofsters van de bloem en de eer der jeugd, van de maagdelijkheid onzer jongelingschap, van de eerste geuren der lente, over u, die het staartje der verschaalde flesch met een grinniklach de toekomstige echtgenoot overreikt! eerlooze klaploopsters op wat der kuische, der gevierde, der beminnelijke, der met alle huiselijke deugden en hoedanigheden gekroonde jonkvrouw wettig toebehoort!

Men verhaalt van vier gulzige heemraden, die zich te Lisse vijf en twintig pond hombaars lieten voorzetten. De kastelein stond versteld en vreesde een misverstand, doch weldra ging het raadselachtig gordijn voor hem op. De uitgeleerde lekkerbekken bepaalden zich met alleen de hommen uit de visch te lichten en wierpen het overblijvende onachtzaam weg, alsof het enkel ingewand en graten, en slechts meer goed genoeg voor de poes ware geweest. Zietdaar, meneeren! het beeld van de lichtekooi, zietdaar het beeld van den student.

Bleef het slechts bij dit alles! Maar veeltijds worden de rollen verwisseld. De student neemt, als had hij hare streken in zijn vuilen omgang afgezien, de rol zijner hoeren op zich, en het lichtgeloovige meisje wordt de prooi van den lichtzinnigen Muzenzoon. Het is als overviel hem eene vlag van kwaadaardige zucht om den hoon zijns geslachts aan dat der vrouw te vergelden, bij de eene terug te stelen wat de andere hem heeft weggekaapt en tevens, als uit eene grap, hetzelfde bedrog te plegen aan den echtgenoot als de gevallene vrouw aan die harer kunne. Bij sommigen is het vrees, welke hen terughoudt, voorzichtigheid, zorg voor hun goeden naam, wijze bekommernis voor de toekomst, instinkt van zelfbehoud en te gelijk een zeker gevoel, dat de overhand in hen heeft, een kuische zin, een onbestemd besef van eigenwaarde, tevens eene preutsche schaamachtigheid misschien en een afschuw van alles wat gewetenloos is, wat van dien aard openbaar mocht worden en van liefde — laat ons het woord niet bezoedelen! — van gemeenschap, die betaald wordt. Maar de zelfzucht sluit, hoe

spoedig! zijn hart allen toegang tot medelijden met de lammeren, die hij op de slachtbank zijner kortstondige natuurdrift sleept; hij zet zich over zijne voorbijjagende gemoedsbezwaren heen en wordt van ontuchtig misdadig. Bij anderen, bij den onstuimigen lichtmis, maar die van het gestreelde vleesch haast genoeg krijgt, wiens lichaam, als dat des dronkaards, van vurige behoefte vergaat en om verscher, scherper prikkelslagen roept, is het moedwillige ondeugd, vermeteleele nieuwsgierigheid naar weder anders gesmaakte geneugten, geruste, baldadige slechthartigheid. Wie van beiden, de eerste verkloekt door zijn onbesuisden en onverzaadbaren hartstocht, de andere koelbloedig azende op onbeproofde slachtoffers, is de schuldigste? Beiden toch, zich mollig latende afdrijven op den stroom der loszinnigheid, zagen er, de een rockeloos, de ander met overleg, niet tegen op, zich om een gril van lust, om het genoegen van de bede des vleesches in te willigen en eenige oogenblikken min of meer schuldig, doch altijd verdrietelijk genot, uit eene aardigheid, ja, uit vuilen wedijver, te vergrijpen aan een menschelijk bestaan, een bloemknop van den stengel te rukken en hem daarna, fange après sa chûte, onverschillig in het slijk te trappen; beiden, de een niet minder dan de ander, hebben een menschenleven, dat zij ter ellende of ter ondeugd veroordeelden, op hunne rekening; beiden zijn booswichten, op wier hoofd het allerzwaarste vonnis nederkome, beiden zedelijke moordenaars.

Dit een en ander nu heet: vijf jaren gevoelen, dat men leeft; hetgeen vertolkt worde: vijf jaren de kracht des mans vermorsen, vijf jaren den geest des mans verlammen, vijf jaren beide uitputten en knakken, en vervolgens op het garstig overschot der geuren van de jeugd, op de onmacht des vroegtijdigen ouderdoms, op de verbitterde ziel, welke in haar vervallen en uitgebeerd hulsel weeklaagt van naberouw en knarsetandt van spijt, de jonge gade onthaald, haar de oudbakken korstjes toegediend, van de brastafel overgeschoten, en hare onschuld te laat omtrent de met zoo'n zwierigen tooi bedekte afgrijpseljkheden der buitensporigheid ingelicht!

Zie 't bandloos loshoofd, dat, verzonken in de lust,
 Zijn heete tochten viert en meer dan dierlijk bluscht,
 In hoerschhoot bij schoot zijn jeugd ten roof kooft brengen
 En zelfs aan 't stinkendst vuur zijn vleugels durft te zengen.
 Hoe baadt hij in 't vermaak! Hoe stort zijn ziel zich uit!
 O zalig, wierd zijn drift in 't eerst vergrijp gestuit!
 Maar neen, hij mag, verdwaasd, in ingebeeld genieten,
 't Onschatbaar levenssap baldadig gaan vergieten;
 De menschlijkheid ontzet', de schaamte beve er van,
 Natuur herstelt, hergeeft, zoolang zij geven kan.
 Haar toevloed heeft geen eind. Haar tranen mogen leken,
 Zij laat den onverlaat zijn wellust niet ontbreken.
 Zij offert merg en spier, en voeding op, en geest.
 Doch eiudlijk, 't is gedaan, haar krachten zijn geweest.

Het lichaam smolt, de vonk van de uitgedoofde reden
 Smoort angstig, als in 't slijk, indien niet uitgetreden;
 De walging van zich zelv, ziedaar de laatste straf,
 En 't uitgemergeld rif zinkt ramm'lend in het graf.

Spotter, glimlach niet om den dichter! vrees veeleer, dat die lichttelende lach des twijfels eenmaal, tot dien van vertwijfeling omgeslagen, tegen u opsta, wanneer meer nadenken, meer ernst, met godsdienstzin, wie weet het! gepaard, zich aan de afgezonderder en stiller levenswijze van rijpere jaren opdringen; wanneer de vaderzegen — en uwe onvruchtbaarheid heeft reden tot dankbaarheid — u ontzegd wordt, of wanneer, door eene nog zwaardere kastijding, de schennis, welke gij aan uw ontwikkelingstijdperk pleegdet, zich wreekt in het vergiftigde bloed van uw kroost, dat zich vóór diens zomer verlept ten grave sleept, terwijl de striemen des verwijts den echtgenoot verwittigen, dat hij zijne aardsche zaligheid verbeurd heeft; wanneer, in den zonneshijn der blijde bruidegomsdagen, oude, vergetene, schijnbaar uitgeroeide, doch verraderlijk sluimerende, valschelijk genezene en op hare luimen liggende kwalen u, daar ge voor den kansel staat en uwe hand de blanke vingers eener vertrouwende gade omvat, als waren het uit het verledene opgedoemde spookgestalten, op den schouder kloppen, zeggende met een sarrenden lach, terwijl de pijn, die nooit haar plicht vergeet, u door de nieren vaart en den bloedstroom in uwe aderen doet stollen: — hier zijn wij, uwe getrouwe Paranymfen! wij brengen u den groet des heils! — Dan houdt gij u, alsof gij uwe oude vrienden, te gelijk uwe voormalige dwingelanden, niet meer kent, gij ontwijkt hunne omhelzing en wijst hen af; maar zij geven het niet op, zij staan op hun recht, zij doen zich gelden, zij vervolgen u onvermoeid, zij klampen zich aan u vast, en weldra sluit gij niet meer de jonge, frissche, vroolijke, behaaglijke en weelderige bruid in uwe armen, maar sleept gij aan uwe zijde een schepsel voort, zwak, krank, verouderd en ganschelijk vervallen, wier oog dof, wier wang vaal, wier houding in elkaar gezakt, wier geheele uitzicht en persoon droevig en beklaglijk is geworden, die zich zelve een last, een hinder, een gruwel is, die met hare schoonste vooruitzichten gebroken, de bekoorlijkheden des levens, welke haar toelachten, heeft opgegeven, wier moed is uitgebluscht, wier genoegen vergaan, wier droombeelden verijdeld zijn. Dat zult gij gedaan hebben, wiens zoo ontijdig uitgebroken kanker, voor wiens volkomene uitroeiing geen geneesheer ooit instond, een steeds noodlottig blakend vuur niet heeft kunnen bedwingen; gij, wiens jeugdige baldadigheid de vrouw, wier liefde u tot den haren had uitverkoren, eene pok, die niet vergaat, heeft ingeënt; gij, die der trots hare smetten vlekkelooze lïderes, in wier tegenwoordigheid gij de schuldige oogen niet durft opslaan, een vroegen dood — het loon harer toegenegenheid — voorbereidt, welke smartelijk en maar al te schoorvoetend nadert. Arme vrouwen, langs

zoo verschillende wegen, met zoo onderscheidene gevolgen, opgeofferd aan de grillen des mans! Bittere vruchten van den Academischen omgang! Moord aan de onschuld der jonge dochter; moord aan uw kroost; moord aan uwe gade; moord aan uw eigen zedelijk, aan uw lichamenlijk en maatschappelijk bestaan; brandmerking met de littekenen der vuile zonde, welke u telkens als gifsap over een met diepe voren gekorven aangezicht uitslaat; afgrijzen te gelijk van allen, wier blik u treft; dood van alle verheffing, van alle veerkracht, van allen levenslust, van alle werkzaam streven; verdorring van het hart, verlies van het zintuig; verkwijning, versuffing, vernieling, nimmer slapende vrees, waanzin, vloek van de aarde, vloek van den hemel!... En gaat nu heen en kruipt, zoo gij moed hebt, op de geilste uwer lichtekooven!

Gelukkig, driewerf gelukkig hij, die zich nog rein losrukt uit den baaierd van in deze en zoovele andere bladzijden met woorden van afwisselenden ernst en boert, gemoedelijkheid en kracht, afgeschilderde en gegispte verdwaling, niet als ondeugd en misdaad nochtans door eene verwende, zich in slaap wiegende, wufte en oppervlakkige jeugd erkend! Gelukkig, die, in plaats van zich goedgeloovig aan den liefelijk ruischenden vloed toe te vertrouwen en een speelbal van diens golven te worden, gewaarwordt hoe grijs en doodsch in diens slibberig water zijne trekken zich van den oever spiegelen, terwijl zijn gewaarschuwd gemoed terugschrikt, bij de bange kreten dergenen, die vergaan; die, wel verre van, met zoovele anderen, door ijdelheid, vreesachtigheid, karakterloosheid en het voorbeeld verlost om het woeste tooneel te beklommen en zich onder de spelende rijen te mengen, tersluik er van afgestegen, nederzit in den bak, van daar bedaard en welgemoed aan de vertooning deelneemt en de zedelessen bekooft en overweegt uit de handeling geboren; die in één woord zich niet in, maar over het drukke tafereel plaatst, want, sprak gisteren de meest bezielde onzer dichters, wij mogen alles beschouwen, mits wij er niet in leven; die dat rumoer van ijdeltuiterij en zelfvergooing niet in zijn eigen zelf opneemt, maar van zich zelven naar buiten afdringt, ten einde het aandachtig en op een afstand, als eene school en eene les, ja, waarom niet? uit lager gezichtspunt, als een kluchtspel en een tijdverdrijf, vreemd aan hem, aan zijn doel en zijn wandel, waar te nemen; die eindelijk zich kracht en zelfstandigheid genoeg toekent, om, gelijk men het noemt, terecht te komen. Driewerf gelukkig insgelijks de jongeling, die zich wijs, sterk, arbeidzaam en handig genoeg weet, om van tijd tot tijd aan de dartelheid zijner jaren en zijne jeugdige ongestadigheid toe te geven, den teugel te vieren aan het tijdelijk kittelen van zijn bloed, zich te werpen midden in den maalstroom, welke hem niet zal verslinden en onder welks stormvlagen hij nooit de kuische teergevoeligheid zijns harten en de reinheid zijner beginselen zal verzaken; die de bonte dwarreling der Academische ongebondenheden niet domweg ter goeder trouw aanneemt als iets

bestendigs en normaals, waarin zijne rampzalige en lichtgeloovige zwakheid of kinderachtigheid gelooft en welke hem te laat eene bedrieglijke slang zal blijken, die hem met hare ringen omwindt, wier prooi hij onherroepelijk wordt; wien de feestwierook en de nachtruoeren niet naar de hersenen stijgen en de champagneroes het brein niet zoozeer in bedwelming houdt, dat het zich in het blind vertrouwen daarvan aan den eerst toetredende overgeeft. Gelukkig hij, die met gezond verstand en gezonde levensregelen gewapend, het: — tot hier toe en niet verder! — als leenspreuk op zijn schild gegrift heeft, mits hij zorg drage, dat zij hem niet tot een gemakkelijk en rekkelijk verdrag strekke met zijn in slaap geneuried geweten, en die de brullende noodstormen tart, terwijl zijne stevige vuist het roer zijner kiel omklemt en zijn oog onverwrikt op zijne poolster gevestigd blijft; gezegend, wiens hart zuiver, wiens ziel onbevlekt zich uit den Academischen omgang, welken hij — geen druiloor, geen lamlende, geen huichelaar — gekend en ondervonden heeft en moet hebben, gelouterd en beproefd loswoelt!

Één ding slechts, behalve het verstand, dat zoo dikwijls wankelt, behalve den goeden wil, die al te ras faalt, de beginselen, die al te vaak uitwijken en zich laten kneden, kan redden op deze glibberige baan, in deze onvermijdbare branding: het is de vriendschap, zij, de parel op dien drabbigen bodem. Naar deze gedoken! Want gij hebt toch niet gemeend, dat zij het was, tegen wier invloed Klikje uitvoer? De hemel verhoede het! Neen! de ware vriendschap is geenszins de ijhoofdige tooverkol, die, straks verwaaide damp, opstijgt uit den tintelenden zwijmelkroes en een kortstondig leven schept uit de losse betrekking van feestgenoot. Zij is bereid uit vaster, taaier, duurzamer stof, een lommerrijken boom gelijk, welke zijne sappige wortels diep in de zedelijkheid geschoten heeft. Zij, eene reine dochter des hemels, de mannelijke behoefte der krachtvolle jeugd, reeds dikwerf over de kinderjaren haren vroegen zegen verbreidende; zij, de zuster der liefde, wier paden zij met de haren — zalige dwaling! — onherkenbaar door elkander slingert; zij, de groote hartstocht van alle oorspronkelijke en levenslustige volken; die manhaftig, die edel, die deugdzaam, die groot maakt, die het gemoed verheft, de ziel doet gloren, het hart van zouten weemoed vervult, die eenige, zooals een wijsgeerig geneeskundige gezegd heeft, wier overmaat niet is af te keuren, zij is het behoed-, het voorname redmiddel.

Klikspaan raadde bij herhaling den student den omgang met Leidse familiën af en spande al zijne pogingen in, om, wat er aanleiding toe zou kunnen geven, af te snijden. Met voordacht. En hij volhardt in zijn opzet, zoolang Leiden volhardt Leiden te blijven. Want, zegt het! welk genoeg kan het den jongeling baren, welk nut hem stichten, in eene stad, ten eenenmale van gezellige samenleving ver-

stoken en eigenlijk afkeerig, aan wier vereenigingen hij voor zijne uitwendige vorming — de meeste deftige Leidenaars geven het toe — zoo bijzonder veel niet hebben kan; in eene stad, alwaar — slecht besnaard klavier — de grondstoffen eener volledige sociëteit gemist worden, evenals de helft der partijen in de slecht bezette koren der groote opera's op den schouwburg er van; waar men dezelfde weinig talrijke ingezetenen — vaste figuranten, *invités et invitées* van het vaudeville, vaste kaarten aan den disch en het onvermijdelijke whist-tafeltje, bij elk volgend feest slechts nieuw doorgeschud — op iedere bijeenkomst zonder missen terugvindt; waar, als in de kerk, de beide kunnen hare bezoeken, door middel, als ware het een doorgang tusschen het gestoelte, van het middagmaal, zorgvuldig van elkaar afgescheiden houden, de heer en vrouw des huizes 'smorgens worden opgehouden door aanschellende dames en des avonds — op den betamelijken tijd — onderhouden door de schaarsche heeren, die zich nog wel tot een theebezoek leenen willen; waar niet een enkel mensch woont, die in den eigenlijken zin gezegd kan worden menschen te zien en het ook desverkiezende zou kunnen; — welke voldoening kan het den student geven, of hij al aan de tien huizen — het grootste getal genomen — waar hij zich heeft laten voorstellen, hoogstens een paar keeren gedurende een winterseizoen op een souper, eene grootere of kleinere partij of een zeldzaam diner, een afdoener, wordt uitgenoodigd? Tijdverlies, niets dan tijdverlies en uit te sparen onkosten aan witte handschoenen! De eerste stijfheid wordt nooit door eenige nadere bekendschap vervangen, door eenige latere gemeenzaamheid vergoed, en alle gulhartigheid, waaraan de student zoozeer behoefte heeft, blijft hem vreemd in een kring, welke door volgehouden afstand alle toenadering afwijst.

Maar bovendien was er nog eene tweede beweegreden. De student leeft buiten de groote maatschappij en behoort zich, in zijn tijdperk van voorbereiding, niet meer binnen haar te begeven dan met de voorloopige eischen van zijne vorming als man van de wereld strookt. Daarom behoorde elk student niet meer dan één of eenige zeer weinige huizen te hebben, doch waar het hem dan ook vrijstond in en uit te loopen, naar het hem geviel, en waar hij aanzat, als het hem lustte; een paar huisgezinnen, die hem het recht hadden gegeven, hen, zoo goed als een kind van den huize, in zijne vertrouwelijkheid op te nemen, wie hij zijne nooden klaagde, zijne feilen bekende, bij wie hij bij ziekte en in droefheid bijstand en troost vond en raad in moeilijke omstandigheden, na onvoorzichtige stappen; in één woord bij wie hij in den waren zin beleefdheid, vriendschap, steun ondervond, en wier herinnering noch drukke beroepsbezigheden, noch zwervende of verstrooide levensloop ooit slagen zouden uit zijn geheugen te wischen; door aan welke terug te denken zijne als het ware herborene jeugd versche stralen uitschoot en het rustigste, het meest bevredi-

gende, het meest schuldelooze gedeelte zijns Academielevens zich weder weldadig en aandoenlijk ontsloot. Doch zulke huizen vindt men te Leiden niet; eensdeels, omdat men geene kans ziet, er geen slag van heeft, jongelui op hun gemak te zetten; anderdeels, omdat men er te weinig op is ingericht; eindelijk, omdat men het niet verkiest, er geen lust in heeft. Evenwel, hoe gemakkelijk, hoe eenvoudig zou het wezen! Wist men slechts, had men er maar ooit over nagedacht, welk eene groote weldaad het den student, die dagelijks bij een of anderen ploert een misselijk voedsel moet gaan halen, het gastvrije verlot bewezen ware: — jongen, je komt bij ons eten zoo dikwijls als je lust hebt! — zonder daarbij den dwang van eene voorafgaande boodschap te verbinden of van na het maal deftig te blijven hangen, welke hem noodzaken zou zijne partij biljart in De Pauw mis te loopen. Geen omslag voor den student, welke hem afschrikt; het voorrecht, zich met de huisgenooten gelijk gesteld te zien, volsta! Meer nog. Had men er slechts ooit over nagedacht, welk eene groote weldaad men aan zijne ziel beweest! Maar men bevroedt niet, hoezeer zulks hem van veel verkeers zou terughouden, hoe een huisgezin, waar hij met zoo veel hupsche vriendschap werd toegelaten, hem een heilzame band zou zijn, somtijds een beetje lastig misschien, doch welken de fiksche jongen toch gaarne eerbiedigde en op prijs stelde, welke hem belette zich, minder teugelloos althans, aan allerlei losbandigheid te verslingeren, in den gestadigen omgang met zijne makkers te verwilderen en zijn zin te sluiten voor het fatsoenlijke, het liefallige, het vrouwelijke, dat zijne jonkheid aankleeft, en wel zoozeer, dat het sterkste blijk van de afdoling eens students eertijds was, dat hij de familiën verwaarloosde en liet loopen in wier schoot hij op den aangewezen voet — in vroegere dagen was hij in het geheel niet zeldzaam — werd ontvangen.

— Maar, zegt men, de aankomende student is zoo vervelend, zoo taai, zoo groen! en hebben wij hem eindelijk ontbolsterd, na vreese-lijke avonden met hem te hebben doorgestaan en ondoorkoombare dagen te hebben opgescheept gezeten, dan vertrekt hij, en wij zien hem nooit terug.

Met uw verlot! niet altijd. Niet allen zijn vervelend, niet allen taai, niet allen even groen, het ware een slecht compliment aan onze huiselijke opvoeding en den toon der gezinnen in onze vaderlandsche steden; niet allen ziet men nooit terug. Maar, dit voor een oogenblik toegestemd, de inwoner van Leiden is inwoner van eene Academiestad, waar alles strekken moet — moest — en samenloopen tot de vorming der opkomende geslachten, en als zoodanig rust op hem eene stille, zedelijke, maatschappelijke verplichting, den jongeling door een vroolijk, gezellig, ongedwongen, dagelijksch en huiselijk verkeer op te leiden tot een aangenaam, wellevend, gezelschappelijk mensch, die zich goed voordoet en wiens toon en manieren ongekunstelde, bevallige, gemakkelijke fatsoenlijkheid ademen; de verplichting hem in een zijden net te verstrikken, dat hem

van veel kwaads, van kroeglooperij, slecht gezelschap en het ruime veld van verdere ongebondenheden terughoudt, en door dit alles zijn gevoel van eer, van eigenwaarde, te onderhouden en te versterken. Maar deze eeuw, wier afstootende onverschilligheid iederen last, iederen plicht, die zijne rente niet in tastbare specie opbrengt, van de hand wijst, slaat mijne warme belanstelling met hare gewone zelfzucht terug en duwt mij, wel verre van zich te hebben laten overreden, spottend toe:

— Of ik niet een professoraat voor den *b o n t o n* zou willen in het leven roepen, tenzij mijn voorslag tot de bezuinigingen van den tijd behoorde.

Doch Klikspaan gaat het nog meer verbruïen. Elk student, die ze zoekt, heeft op die beleefdheden dezelfde aanspraak, hetzelfde recht, zijn vader voere de baronnenkroon op zijne kaartjes of teekene boekverkooper of apotheker achter zijn burgerlijken naam, en terecht schreef Klikspaan: — de student staat zoowel buiten zijne familie als buiten de maatschappij: indien hij zelf geene vlekken op zich werpt, is hij vlekkeloos. — En voorheen was dit zoo. Leiden ten minste mocht er zich, bij tegenstelling, op beroemen. Maar hoe is de geest ook ten dezen aanzien veranderd! De student wordt nagerekend. Hij mocht wel met zijn geslachtboom op zak van huis komen. Het talent, het gedrag, de kennis, het innerlijke gehalte — de fatsoenlijksten zijn de flauwsten — geldt niet; er wordt slechts gevraagd, wie men is, min die lastige eigenschappen. En derhalve, studenten van het Leidsch Athene, bepaalt u binnen uwen kring! daar buiten ligt voor u niets aanlokkelijks, niets begeerlijks, en slaat *T h e e* uit den treure!

Een schrijver, met wien Klikspaan zich gaarne verbroedert en vereenzelvigd, schreef voor weinige jaren: — hoe onze vriendschap eigenlijk is aangekomen, zou ik waarlijk niet weten te zeggen, maar op een goeden dag stonden wij, zonder het te weten, als vrienden naast elkander, en op de gedachte, dat een van ons beiden het eerst zou moeten sterven, voelden wij, dat er tranen uit onze oogen liepen, want de oude geschiedenis van Philemon en Baucis herleeft in ieder hart, door de liefde of de vriendschap verrast. — Dat zijn de ware vriendschappen! Geene overdachte verbintenis, geene Academische belangen, geene uitnoodiging tot omgang, geene min of meer aangebrachte of niet rechtstreeks natuurlijke, in den loop der omstandigheden liggende verbroedering; maar iets noodzakelijks, iets plotselijks, iets toevalligs, iets onbewusts, iets werktuiglijks, iets onwillekeurigs, laat ons zeggen, iets goddelijks, iets, dat voorzien was en voorbestemd, hetwelk in ons werkt buiten de samenstreving des verlangens, en den eenen vriend den anderen later vragen doet, hoe, waar en wanneer hunne vriendschap hun toch is aangewaaid. Dat kiezen van vrienden, waarvan men zoo dikwerf rept, erkent gij het, Academieburgers! zoo iemand, rechters in deze hartezaak? Men komt er aan, men raakt er in; kiezen is de fout juist. Men zie slechts toe, dat men onder geene ver-

keerden valle en zich in dat geval ten spoedigste redde! Die ondervinding grijpt meestal op het einde van het eerste studiejaar plaats, wanneer de student zit begint te krijgen; dat heet men uit elkander loopen; de eerste kennissen houdt men zelden allen; doch zij, die na de dunning aanblijven, dat zijn de ware.

Ja, de vriendschap, de echte, de kernachtige hartstocht der jeugd, de engel, die het gemoed balsemt en heiligt, zij is het ware redmiddel, als men onverhoeds en hoe dikwijls ongewapend te midden eener vreemde maatschappij gesmeten wordt, waar zooveel wordt geleden, gestreden, ondervonden! Gelijk de trilling van het geluid tegen het glas de zandkorrels tot regelmatige figuren schikt, zoo ook schikt de Academische bevolking zich van zelf in clubben op de trilling der vriendschap. En wraakt zulks niet, gij, die van eene algemeene, doch thans vooral onmogelijke broederschap droomt! Clubben zijn onontbeerlijk; zonder haar is de Academische samenleving ondenkbaar; zij zijn een noodwendig gevolg van het samenzijn zelf. Maar zoo heilzaam, zoo beschermend werkende als zij zich openbaren, wanneer zij zich vriendschappelijk, welgezind en toegenegen aan elkander aansluiten en zich, waar het de algemeene belangen geldt, vereenigen tot een saamverbonden en op hetzelfde doel aansnellend geheel, zoo moorddadig is haar invloed, zoodra zij zich wangunstig en vijandig tegen de overige verbroederings aankanten, wier samensmelting de ondeelbare eenheid van het studentencorps daartelt; zoodra zij eene heerschzuchtige en oppermachtige houding tegenover elkander aannemen, ongemerkt onder den naam van clubgeest door het ten toon spreiden van uiterlijke teekenen veld winnende, en eene club aanzien, posten en gezag voor zich alleen zou eischen en willen bedingen. Dan vertoont de hoogeschool het schouwspel van een algemeenen en treurigen kampstrijd; dan verbrokkelt zich het Corps; dan zaaien nijd en tweedracht zwakheid, schandaal en dood; dan juichen de haters. Daarom, waakt en ziet toe, dat de liefde niet worde uitgebluscht in uwe harten, de ijverzucht niet in uw binnenste ontwake! Maar zoodanig zijn de clubben eene onloochenbare waarheid, eene wiskundige noodzakelijkheid in de Academische huishouding, dat het tegen den student bewijst, die er buiten staat. Hij heeft geene Club, wil zeggen: hij is gemistrouwd, hij is verschopt of hij is gehaat. Nog liever gehaat dan gemistrouwd en allerminst lief verschopt!

Gemistrouwd is inzonderheid de Allemansvriend, vertegenwoordiger der karakterloosheid, der plooibaarheid naar ieders wil; huurling van den eerste den beste, die bij toeval een metgezel zoekt voor eene wandeling of een partner aan de biljart- of dominotafel; speelbal, zelfs tegen zijn verlangen, van ieder, die tot eigen genoegen zijne blootheid, zijne nietigheid, tot het goede of tot het kwade keert, naar de omstandigheden zulks medebrengen. Niet dat hij zich indringt, want hij wordt eer aangehaald, dank zij een vriendelijk voorkomen,

een vroolijken toon, dank zij vooral eene middelmatigheid, welke weigert zich boven wien ook te verheffen, niemand aanstoot geeft en zich steeds dienstvaardig tegen den muur schikt, om ieder te laten voorbijgaan. Hij heeft geen gevoelen dan dat van anderen, hij is wit papier en staat believend gereed voor Jan, Piet of Klaas, die de hand op hem wil leggen. Doch niet terstond, maar allengs, maar spoedig toch, wordt men gewaar, dat hij voor elkeen denzelfden glimlach, denzelfden handdruk, dezelfde halve vertrouweljkheid, welke zijne heele is, dezelfde meegaande inschikkelijkheid, hetzelfde eeuwige ja, dat geen neen durft wezen, ten dienste heeft; dat het hem, ofschoon hij geest en verstand genoeg heeft, welke hem zijn opgang gedeeltelijk dan ook bezorgd hebben en er hem boven op houden, aan innigheid, aan levendig gevoel, aan oprechtheid, aan fermitieit, aan kordaatheid, aan oorspronkelijkheid hapert, en dat, hetgeen men in den aanvang als eene hoedanigheid in hem geprezen en bemind heeft, niet anders dan het gevolg is van eene afwezigheid van meening, karakter en beginsel, welke in ieder zijner daden doorstraalt. Van nu af begint men den slungel niet erg meer te vertrouwen, want hij logeert slechts in de clubben, neemt misschien hare leden in hunne onderlinge verstandhouding waar en de geheimen harer huishouding op, brieft over, al is het dan ook niet met kwade inzichten, laat zich uit lobbesachtigheid uithooren, babbelt, pleegt min of meer verraad, ten einde toch met ieder wel te blijven, gaat door voor een lastigen, hinderlijken kijk-in-den-pot, krijgt eindelijk zelfs den onverdienden naam van valsch, en die nog het voordeeligtst over hem denken, vellen hun gunstigst oordeel, wanneer zij hem een goeden jongen noemen, beschouwen hem als een schadeloos, vermakelijk en gemakkelijk huisdier en gebruiken hem als een tijdverdrijf en een handlanger, die opzit, pootjes geeft, pakjes in den bek draagt en aan de bel trekt.

Maar wacht u voor den Verschoppeling, die, verstooten uit zijne oorspronkelijke club, om zijne figuur bij de menigte te redden, zich in eene andere, nooit met algemeene, maar met eene kleine meerderheid van stemmen, indrong en eene kunstmatige vriendschap aanknoopte, bij het eerste dubbelzinnige woord weder onaangenaam verbroken; die, door zijn noodlot, zijne eigene inborst en de schele oogen van de minderheid der club, welke hem niet lijden mag, vervolgd en weggekeken, aldus verscheidene broederschappen doorliep en, tot groot nadeel van zijn karakter, al lager en droeviger en jammerlijker en wanhopiger viel, om weldra der Academische wereld het omgekeerde van den Allemansvriend, het beeld van den Allemansvijand te vertoonen. Zijt op uwe hoede met dezen, dat hij zich niet aan u en uwe vrienden vastklemme! want gewis deugt hij niet, gij zult u zijn omgang beklagen en hij draagt geschreven op het voorhoofd: beproefd en doorgevallen, gewogen en te licht bevonden.

Neen! dan nog veel liever gehaat! want ook dit is een toestand

in de Academische maatschappij. Maar, ik bid u, begaat toch de onrechtvaardigheid niet, te gelooven, dat allen, die met den vloek der meerderheid beladen gaan, hem, ik zeg niet, somtijds niet eenigermate verdiend hebben, maar dat zij wezenlijk zoo ergerlijk, zoo onuitstaanbaar en ondraaglijk, ja, zoo slecht, valsch en beroerd zouden wezen als ik vrees, dat gij het de menigte nazweert. Vooreerst is een flink uit één stuk gehouwen, oorspronkelijk, onafhankelijk karakter ondenkbaar zonder vijanden, tegen wier schaduw het naar zijne hoedanigheden des te scherper afsteekt, maar ontspringen veeltijds de hoedanigheden, welke het eigenlijke gehaat zijn verwekken, of uit een ongunstig uiterlijk, niet altijd, Gode zij dank! den spiegel eener boosaardige ziel, hetwelk een zoo grooten invloed uitoefent op het leggen van vriendschapsbanden of op het vestigen van een weerzin, welken men zich, bij moedig doortasten, zoozeer verheugen zou overwonnen te hebben, of komen uit de meer en meer gevierde zucht voort om geestig te zijn en steken te geven — ook al eene ijdelheid! — uit een overmeesterend en ongelukkig zwak om, ondanks zich zelven, *potius amicum quam dictum perdere*, hetwelk jongens van geest en van hart in een vrij hatelijk licht pleegt te stellen. Toch meenen zij het waarlijk zoo kwaad niet. Het is onbetoomde zucht om te doen lachen, om aardig te zijn en den fijnen opmerker uit te hangen, prikkelbaarheid van den fikschen, gezonden, gaarne vrij beoordeelenden kop, die zich gedurig stoot aan de bekrompene meeningen, de scheeve opvattingen, de talrijke bespottelijkheden zijner makkers en aan zijne waarheidsliefde de liefderijke toegevendheid opoffert, wiens vurige jeugd te ver gaat, niet spaart, niet ontziet, die van zijne tong eene zweep maakt, waarmede hij doorslaat tot de paarden op den hol gaan en hij er zelfs met eene gekneusde ribbenkast afkomt, maar die tot tranen toe bewogen zou wezen, als hem ter ooren kwam, dat hij in zijne blinde vaart een ander overreden of gekwetst had. Geestig en puntig te zijn is eene gave, hatelijk te zijn is hare overdrijving; men houde het onderscheid wel in het oog! Geestig en puntig te zijn is een gevaarlijk sieraad; omzichtig worde het bestuurd, oplettend en gestreng betoomd, zal men zich niet toegeven in eene venijnige, meedoogenlooze richting van geest, welke hoogst verderfelijck op het hart kan terugwerken. Men treft zeker aan de hoogeschool adders, die vergif spuwen en zwadder achterlaten, waar zij schuifelen, doch hij, die, hoewel gemeden door den grooten hoop, verwijderd gehouden uit de betrekkingen, waarvoor hij ter bevordering van het algemeene welzijn uitnemendst berekend ware, echter nog op een tiental boezemvrienden roemen kan, op eene club, die hem waarachtig liefheeft, aanhangt, verdedigt en hem om de zachtaardigheid van zijn hart de poetsen kwijtscheldt welke zijn hoofd het speelt, hij is Klikspaans man, wien deze gaarne de hand reikt en voor wien hij met zelfverloochening de ongenade van het Corps zou trotseeren.

Maar gezien, wel te onderscheiden van in trek, getapt te zijn, dat is toch het ware; den Academischen, den studentengeest te gevoelen en te begrijpen; zich nuttig en aangenaam te maken naar zijn stand en leeftijd; zich nauw in te sluiten in zijn vriendenkring, zich nauw aan te sluiten aan de vriendenkringen der broeders; een algemeen band en bloedverwantschap, streng gehandhaafd, tusschen Academieburgers aan te nemen; de vriend der zijnen, een makker van allen te zijn; een woord, een handdruk, een groet voor ieder student zonder onderscheid over te hebben; de zaak der jeugd met de hoogste ingenomenheid ter harte te nemen, de algemeene rechten, de algemeene belangen met klem van redenen en daden te doen gelden; te zijn de vroolijke haai, de grappige ui, het opgewonden standje, de knappe kop, de ferme, de zelfstandige vent, die meesleept en zich niet laat meesleepen; ontzag, liefde, achting in te boezemen en te verdienen; zodoende, zonder kabaal of kuiperij of onderkruiperij, allengs te worden iemand, wien geen enkele het recht betwist de leider der scharen te wezen, met beleid en onverschrokken aan te snellen, waar het gevaar dreigt, de volharding verfauwt, de geest kwijnt; de man te zijn dien opene armen omhelzen, wien gejuich inhaalt, wien ieder den broederlijken groet, waarop voorheen ieder student als zoodanig aanspraak had, niet zonder eenige hoovaardigheid, de jongeren vooral, het eerst toebrengt; de man, wien alle posten toevloeien, die alle maatregelen neemt, alle voorstellen doet, alle zaken regelt, alle twisten bijlegt, alle ongeregeldheden stilt; wiens gevoelen, krachtens aller toestemming, bovendrijft en beslist; die bij dit alles zijn roem volhoudt en bestendig in het strijdperk der wetenschap door kunde en vlijt zijn omgang steunt, zijne faam staaft; den hulpeloozen, den bedrukten, den miskenden, den besluiteloozen broeder — den geringsten, den jongsten — met raad en daad, met hoofd en hart te gemoet komt, bijstaat, voorthelpt, opbeurt; die geene moeiten ontziet, geene lasten vreest; wiens oordeel de baak, wiens zacht gemoed de toevlucht van allen is, die aller bezwaren en gelukjes deelt, aller tranen en vreugden vertrouwelijk in zijn boezem ontvangt; eene soort van allengs, omnibus consentientibus, tot dictator opgegroeiden makker, op wiens beeld, het beeld der ideale fideliteit, zijne tijdgenooten dankbaar en opgetogen staren, en die eindelijk der hoogeschool, welke hem betreurt en zijne herinnering door overlevering en volksverhaal bij de volgende geslachten levendig en in waarde houdt, vaarwel zegt, om op ruimer tooneel grooter zegen te verspreiden.

Een dampkring van vriendschap suist om u heen. Gelukkig hij, wiens toegenegenheden, van de kinderschool gedagteekend, zich aan de hoogeschool reeds gevestigd en in het dagelijksch leven vastgenageld en ingeworteld vinden! Dan zet hij slechts op breeder schaal, met hooger zin en dieper inzicht de innige verknochtheid voort en, te midden der studiën, der vermaken en uitspattingen, wordt zij een

oefenperk van wederkeerige vorming, ontwikkeling, beschaving, opvoeding. Vertrouwelijkheid, oprechtheid, rondborstigheit, deugden door de vriendschap geteeld en aangekweekt, hoe beminnelijk eene richting schenkt gij niet aan de mannelijke ziel, die veerkracht en levensmoed uit uwen zegenrijken schoot put! Vriendschap, niet de ijdele streefster naar enkel loszinnige dwaasheden en gegrond op den wuften roes des vermaaks, den ellendigen roem der zwelgerij, maar op zedelijker grondslag opgetrokken, op onderlinge studie en veredeling des gemoeds gegrondvest, geschraagd door hartstochtelijke, levenwekkende, onverflauwende, volmakende liefde voor den persoon zelve, hoe moet zij niet de jeugd verengelen en als met een straalkrans omgloren; hoe moeten hare milde bronwateren een jongeling niet vervullen met gezonden zin voor schoonheid en voor deugd, en gelukkig op zijne geheele bewerktuiging terugwerken! Stelt u voor of, is het noodig, verlevendigt slechts het beeld: twee menschengestalten, dooreengestremgeld, aaneengeklonken, incengesmolten, hand in hand, hart aan hart, vereenzelvigd door het jeugdige leven voortwandellende, bewust van de onomstootelijke vastheid hunner vriendschap! Hoe welgemoed, hoe verheerlijkt, hoe rustig en vreedzaam door aardse zaligheid, zweven zij aldus, als langs een bloemrijken beemd, de Academische baan door, zich sterk wetende, wegens den steun aan eene beminde ziel verstrekt, waarvoor men zich verantwoordelijk gesteld heeft en wier dierbare troost ons op hare beurt in de bitterste smarten het rijkst toestroomt. Spreek niet van menschelijke ondeugd; naakt en als op de ontleedtafel schroomt de vriend geenszins zich voor den vriend uit te strekken en zelf hem met den vinger te wijzen op de treurigste feilen, de geheimste wonden, de vuilste zweren, want de vriendschap, de poëzie der jeugd, het brood, dat Klikspaan u toereikt, loutert wat zij aanroert; zij ontziet niets, werpt alle banden der achterhoudendheit, alle sluiers des veroordeels, alle dekmantels der schamelheit, alle windseilen der schaamte weg, zet zich over alles heen en werpt over den bedorven mensch een bovenaardschen glans, welke hem in het bevangen oog des vertrouwden doet schitteren gelijk eene ster.

Evenals de liefde heeft de vriendschap, eene niet minder teedere bloem dan zij, hare teleurstellingen, hare misrekeningen, hare droefheden, hare gemelijk- en verdrieteljkheden, haren nijd en drift, haren najjver en wanhoop. Als de liefde, want die mint lijdt, vindt zij zich verloochend en bedrogen; als zij, kwijnt zij weg onder miskenning, verwaarloozing en onverschilligheit; als zij, wordt zij wreed verscheurd, fel geschokt, diep gekwetst en aan heviger hartstochten opgeofferd. Maar ook dan, eerbied voor de vervlogene dagen, voor de bespiede zwakheden, voor de toevertrouwde geheimen, en de nauwe banden niet oplopend en roekeloos doorgehakt, maar voorzichtig, ontziende en zachtmoedig losgestrikt, ongevoelig geslaakt, zonder bitterheit, zonder toorn, zonder wraakzucht. De scheidng zij eene verwijdering

en worde van beide zijden langzaam, kiesch en mededoogend volbracht, opdat de wond niet te grievend geslagen, de genezing des te spoediger bewerkstelligd, en het woord des wijsgeers, dat van alle vijanden hij wiens vriend men geweest is de gevaarlijkste zou wezen, gelogenstrafft worde. Men verlieze niet uit het oog, dat eerst nadat de verkoeling heeft plaats gegrepen, de moeielijkste plichten aanvangen, en gelijk gij dierbare betrekkingen met liefde en waardeering ter aarde bestelt, zoo wentelt ook, het zij dan met een gebroken hart, christelijk en verzoenend eene stomme zerk over het graf eener voormalige vriendschap en strooit bloemen op haren toegeworpen grafkuil. zoo dikwijls het zoet verleden voor uwe herinnering ontwaakt, uw hart zich week gevoelt en, vervreemd, zich naar gelukkiger dagen van vervlogene broederschap weemoedig terugdweept.

— Maar, zucht men, geschiedt zulks na den Academietijd niet altijd min of meer? De afstand der woonplaats, de wisselvalligheden van het lot, de drukten, het gebondene van een ambt, de maatschappelijke gloriezucht en naijver, de schakel der voorgeschevene plichtplegingen van de groote samenleving, de dwingelandij der verliefdheid, de eischen des huwelijken staats!... — Te zamen, schrijft een dichter, verlaat men de haven, of wel, uit naburige havens vertrokken, ontmoet men elkander op dezelfde reede; men onthaalt er elkander terstond, men hijscht er voor elkander al de wimpels ten top, samen verblijft men er, wachtende op den gunstigen wind, ja, zeilt zelfs, ten smaldeel vereenigd, uit, en hetzelfde koeltje blaast zijn adem in de wimpels; maar als de avond van de eerste dagreize valt, verwijdert de een zich reeds van den ander; als de nacht aanbreekt, verliest men elkander onvoorziens uit het oog, en zoo men de bevriende kiel nog al eens tegenkomt, dan is het slechts om haar snel en angstig in dezen of genen storm voorbij te stevenen, en men geraakt elkander weder kwijt voor altoos. — En elders: — Waar zijn zij heen, die vrienden van denzelfden leeftijd, die nauw vereenigde broeders, opwassende, nog onbekend, maar die allen tot eene roemrijke loopbaan voorbestemd schenen? Wat is er geworden van die tengere heesters, weleer binnen dezelfde omheining vergaderd? Zij zijn elk opgeschoten naar ieders bijzonderen aard; hun gebladerte, dat zich eerst zoo aangenaam door elkander slingerde, is begonnen zich onderling te schaden en te verstikken; in het onweer zijn hunne kruinen beurtelings tegen elkander aangestooten; sommigen zijn gestorven, omdat er geene zon bij kon; anderen is men genoodzaakt geweest te verplanten, en daar staan zij nu, hoe ver niet van elkander! groenende sparren, prachtige kastanjeboomen, aan de glooing der heuvelen, in den schoot der dalen of, droeve wilgen, aan den oever der stroomen.

Die kleur is te zwart, lieve vrienden! die schilderij te treurig! Hecht er niet al te nauwgezet geloof aan! Zoo akelig zijn voorwaar onze vooruitzichten niet. En al mogen deze droefgeestige beschouwin-

gen in uitgestrekter rijken, bij zelfzuchtiger, bedrijviger volken, verstrooier van gedachte, vreemder aan gemoedsleven, een schijn van waarheid erlangen, onze Hollandsche landaard is er te hartelijk en te gehecht toe aan al wat hij door een liefdekus den stempel des eigendoms op het voorhoofd gedrukt heeft, ons vaderland beknopt genoeg, om elkander aan de dichtgesmedene keten der vriendschap vast te houden en elkanders wederzijdsche schreden en lotgevallen met belangstelling te volgen.

Wie uwer fluisterde daar zuchtend: — Maar de dood?

Wees gerust, wie ge ook zijt! De vriendschap, de beschermengel der jeugd, die, toen kwade hartstochten en booze neigingen ons be-laagden en bestormden, hare beveiligende wieken over ons heeft uit-gestrekt, de geest der vriendschap kent geen einde en reikt over het graf. O! eenmaal, aan die betere overzij, in dat eeuwige vaderland zijne verlorene geliefden te omhelzen, beiden opgelost in het onmetelijk geluk der eindelooze gelukzaligheid, is het niet, gelijk het mij is, beminnelijke broeders! een uwer liefelijkste, meest bemoedigende, meest troostrijke droombeelden? Gij dan, die, terwijl gij den beker der jeugd in den broederlijken feestgroet te zamen ledigdet, wreedaardig van elkander werdt gescheurd door den onverbiddelijken dood en wier Academiezon, in het verscheiden des waarden makkers, des bondge-noots, wiens blijde toekomst u en hem zooveel genots voorspelde, zoo-veel liefelijks had toegezegd, getaand is; gij, van wier niet te stelpen tranen en hartverscheurend snikgeluid een vroegtijdig graf kan ge-tuigen, weest welgemoed, weest gerust, schreit niet langer, heft de oogen ten hemel, werwaarts de vertrouwde uws harten is heengevaren, en vernietigt u ootmoedig en geduldig in den wil Desgenen, die ook u daarheen wenkt!

Maar houdt niet op, zoolang het u gegeven is bij elkander te zijn, de vriendschap te voeden en te onderhouden; de warmste verkoelt door verwaarloozing en haar onbetreden pad wast vol dorens en onkruid. Daarom bezweer ik u, laten eerzucht en wereldsche verstrooiingen geene overmacht op u verkrijgen en de stem des gevoels in uwe borst niet vermoren. Niet alleen zijt gij dit verplicht aan u zelven als mensch en vriend, maar tevens aan het vaderland en u zelven als burger. De tijden der Thebaansche legioenen hebben uit, doch zoo vriendschap — ijdele droom, voorwaar! — eens de leus, het wachtwoord der toekomst werd! zoo in hare eenheid zich alle partijen, alle gevoelens mochten ontbinden en samensmelten, welk eene krachtsontwikkeling, de kracht der eendracht, welk eene stevigheid, de stevigheid eens beginsels, eener onverderfelijke overtuiging, welk een groot pand van vooruitgang, behoud en duurzaamheid!

B E S L U I T.

Klikspaans taak is afgeweven, zijne baan afgeloopen, zijne rol afgespeeld. Hij heeft uitgeschaterd, uitgehold. Zijn woord is gesproken; het is tijd, dat hij aftrede. Comus drukt hem voor het laatst de hand; de waarschuwende tijd rukt de veeren van zijne pen af; zijne jeugd ligt in den Academischen vloed, welke het kleinoed op de voorbijstroomende golven daarvan medevoert. Daar worden zijne haren plotseling grauw, zijn fluweelen jasje rafelt uit elkaar, zijn luchtig mutsje glijdt hem van het hoofd, zijne vlugge vingers worden stram, zijne hooge leest vouwt zich samen. Klikspaan gaat heen, Klikspaan sterft. Ziet hem zieltogende nederliggen! Het is met hem gedaan; weldra zal het afgeloopen wezen. Hoort! hij stamelt, hij zucht u voor eeuwig en allerlaatst vaarwel toe.

— Tochtgenooten! spreekt hij met afgebrokene stem, en zijne bevende handen strekken zich in eene zwakke poging ter zegening naar het studentencorps uit; jeugdige tochtgenooten op de baan der wetenschap, hebt dank voor zoo menige blijde ervaring, door mij, gedurende mijne omwandeling onder u, aan u beleefd! Wat ik bedoelde weet gij. Velde ik enkele malen een onvoorzichtig of een al te streng oordeel; ben ik somtijds te ver gegaan, heeft mijn ijver zich bedrogen en uw gevoel van eigenwaarde gekwetst, dewijl mijne liefde u, gelijk ik het in de dagen mijns overmoeds uitdrukte, trachtte te kneden naar het ideaal, dat mij door de ziel woelde, vergeeft het mij! twijfelt niet aan mijn hart en laat ons scheiden in vrede en vriendschap! Later zult gij zelve uw zegel hechten aan vele mijner uitspraken, waartegen de trots, die u zoo wèl staat, thans mogelijk opkomt. Nu ergert gij u zeker aan wat uw dorst naar onafhankelijkheid een inbreuk schijnt op de rechten der jeugd, waarvoor uw vriend toch zoo dikwerf in de bres sprong; maar ik beroep mij van het tegenwoordige op datzelfde

geslacht, wanneer de roes der jongelingschap zal uitgeslapen wezen. Dan gebeurt het wellicht op een of ander woelig Academiefest, dat de van overal samengevloeide broeders van weleer Klikspaans vergeten graf erkentelijk opzoeken, er de nakomelingschap, die onze plaats binnen Leiden bekleedt, in plechtige bedevaart heen leiden en bij de stille zerk met bewogen harte fluisteren:

HIER RUST

DIE HET WÈL MEEËDE MET DE ACADEMISCHE JEUGD.

BIJLAGE I.

WUFTHEID.

Het is niet te loochenen, de kwaal onzer jongelingschap — waarom het vleiend of angstig verzwegen? — is Wuftheid, noemt het Flaauwheid, zoo gij wilt; overdrijving der in onze bladen zoo dikwerf geprezene en aanbevolene humaniteit. Onze jeugd besteedt te veel tijd voor haren spiegel, geeft te veel toe aan de fladderzucht der wereld, leert in het salon minder de geestige luchtigheid der gesprekken van diegenen, wier kunde en smaak, wier menschen- en wereldkennis het anders zoo ijdel geklap der samenleving tot eene der aangenaamste en moeielijkste maatschappelijke kunsten weten te verheffen, dan het slag om in kleurlooze bewoordingen de praatjes van den dag op te disschen, oordeelen te vellen op de pof en in gestereotypeerde zinsneden en plichtplegingen hunne opwachting te maken bij de dames en haar toe te spreken in afgeluisterde zegswijzen. In één woord, zij krijgen in de vereenigingen der wereld inzonderheid den trant beet van dien naren modetoon, welke de onwetendheid vergoedt en maar al te dikwijls voor goeden toon doorgaat, gangbare munt, ten behoeve van iedere maat van verstand, welke den geestrijke onbeteekenend en den onbeteekenende draaglijk maakt, een praat, waarbij men zich enkel ten doel stelt geluid van zich te geven, zonder dat het iemand in het hoofd behoeft te komen — vandaar het geheim, dat onze zoogenaamd beschaafde kringen zoo uiterst aantrekkelijk maakt — dat men bijeen is, om elkander door afwisseling en wisseling van denkbeelden, door wederzijdsche vlugheid van opvatting, fijnheid van beschouwing, vaardigheid van tong, door het snel en geleidelijk te pas brengen en aaneenschakelen van allerlei aan plaats en oogenblik voegende en ontleende invallen en onderwerpen, door de handigheid van over vluchtende nietigheden een zeker bewarend vernis van belangrijkheid te leggen, het leven te veraangename en den tijd op het onderhoudendst door te brengen. Helaas! voeren zij zelven somtijds niet maar al te dikwijls die nuchtere scherts van den saletjonker, die ledige scherts der onbekwaamheid en des waans, die onvoltooide volzinnen, die onoprechte manier van beleefdheid en hoffelijkheid, op hunne studentenkamer en onder hunne makkers over?

Vraagt gij u wel eens af, onbekende vrienden! wat de hoogeschool toch eigenlijk is, en tracht gij wel genoegzaam door te dringen in uw levenstoestand, gedurende de jaren, dat gij den naam van Academieburger draagt? Denkt gij er wel eens over na, dat het de tijd is der vorming, der ontwikkeling, der rijping — wat zeg ik? — der onherroepelijke beslissing voor het volgend leven, welken men er doorbrengt, en

dat de jaren aan de Academie verbeuzeld, zich in lateren leeftijd gevoeliger wreken dan men het op zijn twintigste jaar bevroedt?

Gelooft niet, bid ik u, dat Klikspaan, na bijna drie jaren innige, onophoudelijke, hoewel belangelooze en onbezoldigde betrekking tot het Leidsche studentencorps, op eens de zwarte toga aantrekt, zijn glimlach als een masker aflegt en de bokkensprongen van zijn stijl, de waarheden zijner pen, de buitensporigheden zijner taal, als zonden beschouwt, welke hem het geweten benauwen! Klikspaan is onveranderd, en nog en steeds en zonder ophouden roept hij het uit, dat de verzamelde jeugd vroolijkheid aan hare lente verschuldigd is en ook de studentikoze uitspattingen, door welke ieder man zich moet en, heeft zijne vroegere opleiding hem vast in de schoenen gesteld, ook heelhuids kan heenslaan, een der noodzakelijke, onmiskenbare Academische bestanddeelen uitmaken. Maar bij al zijne grappen ziet Klikspaan, als hem eens, gelijk heden, eene ernstige bui overvalt, de hoogere bestemming der hoogeschool niet voorbij, en dat zij in de eerste plaats bestaat, om den jongeling op de veelzijdigste wijs te ontwikkelen en de neigingen zijns geestes te leiden en voorgoed te vestigen. Gaat hij er heen als jongeling, hij komt er vandaan als man. Vaste beginselen, zekere overtuigingen kenmerken zijne persoonlijkheid, en zijn hoofd voert eene wetenschap mede, welke hem in staat stelt een nuttig burger des lands, een waardig lid der maatschappij te worden. De bekrompenen — de meesten, helaas! — zien haar aan voor eene inrichting, waar rechts-, waar genees-, waar oude letterkunde en godgeleerdheid onderwezen worden, op dezelfde wijze gelijk op de kinderscholen lezen, schrijven, rekenen, op de Latijnsche de klassische talen worden aangeleerd. Maar wie voegt niet, bij het denkbeeld aan de genoemde vakken, tevens dat van volkomene zoo wijsgeerige als zedelijke en verstandelijke vorming? Men schijnt over het algemeen van de waarheid niet genoeg doordrongen, dat er op de hoogeschool nog iets buiten de wetenschap in den mensch moet omgaan. Toch ware het zaak zich deze eigen te maken, bij zich zelven tot zekerheid, tot bewustheid, tot helderheid te brengen, er zich in te wikkelen als een vaandrig in het overwonnen vaandel en haar de vuurkolom te doen zijn, welke voor ons uitging door het Academische leven. De wetenschap, het gekozen vak, zij steeds de spil; doch hoeveel, dat er zich om heen schaart! Elke andere wetenschap, die ons toespreekt; elke taal, die ons aantrekt; elk tijdvak, dat ons boeit; elke dichter, die ons streelt; ieder onderwerp van studie en navorsching, dat ons belang inboezemt, en de zoete kunsten, die verpoezen van den strengen arbeid. Eene universiteit, zouden wij haast geschreven hebben, is een brandpunt van wetenschappelijke beschaving, waar ook graden verleend worden. Binnen muren, waar alle kunsten en wetenschappen als het ware te zamen zijn geroepen; op een leeftijd, waarin zich het denkvermogen opent, voor het onzinnelijke vatbaar wordt en de ziel vleugels aanschiet naar het onbekende buiten en in zich zelve, welk oord, welk tijdstip ware geschikter en doeltreffender, om den edelen trek van den jeugdigen mensch tot hoogere volmaking zijns bestaans te bevredigen, hem, blootgesteld aan de wrijving en den invloed zijner tijdgenooten, af te doen dalen in zich zelven, in te wijden in de kennis van zijn eigen aanleg en gemoed?

Maar nu glijdt de Wuftheid, die moeder der onverschilligheid, met een zinneloozen lach over de oppervlakte heen. Traag, sluit zij zich op in het op de nauwste wijze beperkte vak, geeft zich gemakkelijk over aan de sleur, ontzegt, ontwent zich het worstelen en denken. Het geweten slumert in, de geest verliest zijne kracht, vreest zich in zijne eigene diepten te verliezen, durft zich zelven geene vragen voorleggen, die hij afkeerig zou zijn op te lossen, en geeft zich zelven hoe langer hoe meer aan gemakzucht. Door deze verderfelijke Wuftheid overmeesterd, sluit de jongeling zich zelven zijn eigen hart, gelijk dat van hen, met wie hij het leven intreedt, en smijt de sleutels onbezonnen in den vloed der gewetenlooze zorgeloosheid. Zich zelven wordt hij voortaan een gesloten boek. In opzettelijke blindheid rolt hij voort. Geen voorwerp meer, waarvan zijn verstand den zin tracht te vatten. Hij doolt om als in eene wereld van schijn gestalten; de natuur met hare geheimzinnige krach-

ten schijnt hem een tooneelscherm, door raderwerk in beweging gezet, en de mensch, dat is hij zelf, slaapwandelaar in het stof, voorbestemd tot eene beslissende ontwakning in den geest, de mensch is den dartele eene Hoffmansche Olympia, eene fraai aangekleede pop, welke zich volgens vaste wetten beweegt en op bepaalde tijden bepaalde woorden uitspreekt. Hij vermoedt niet, dat er nog iets diepers in den mensch schuilt dan zijne zichtbare wendingen openbaren. Het stoffelijke, het lichamelijke alleen treft zijne zintuigen. Al het overige ligt buiten hem. De wetenschap is hem dorre en doode woorden en fetten; de wereld des wijsgeers, de wereld der fantasie, de wereld der aanbidding begrijpt, bevroedt, gevoelt, gist hij zelfs niet. Hoe zou hij het? de Heide is dood in hem.

De Wuftheid knakt het denkvermogen, fnuikt de vaart der ontwikkeling, werpt de ziel in het slijk, berooft het verkoelde hart van de weldadige, ons in gelukkige bewondering voor anderen oplossende geestvervoering en laat hare beklagenswaardige prooi niets anders dan de onvruchtbare gave van een verstandeloozen, spottenden, ijdel kwikslag, de treurige maat, waarnaar alles door haar gemeten wordt. De muziek, de harmonie, de orde des heelals,

Die een schepter van gezag
Over nachtbeurt voert en dag,

ontgaat hem,

aan den keten,
Uitgespannen door den tijd,
Mee als schakel ingevlijd.

Hij is doof. O! van zulk eenen, toonkunstenaar! mogen wij met recht zeggen, dat hij in de hoogste beteekenis geen gehoor heeft. Hij hecht zich vast aan de kleinigheden des levens, maakt zich zelven het nietig middelpunt van even nietige gezelschappen en verliest zich, aan de vergankelijkheden der aarde verknocht, in de zee van zotte tuimelzucht en droevige verdwaasheid, welke, in de taal der mode, de wereld heet. Ziet gij, vrienden! zulk een toestand is moordend voor den geest, zoo-wel als voor het hart. Gewis! de mensch is toch tot iets beters, iets voortreffelijkers geschapen! En hoe spoedig wordt men verleid, hoe spoedig in lichtzinnigheid medegesleept door de bekoorlijke strikken der hedendaagsche weelde en uitwendige beschaving; hoe licht door eene aaneenschakeling van vermaken, afleidingen, verstrooiingen bedorven voor de studie, voor de eenzaamheid, voor de kalme overpeinzing, voor den ernst, waarmede het plicht is, dat de jongeling in het heiligdom zijns gewetens afdale, zich zelven onderzoekte en in de voor zijn tijdelijk, ja, eeuwig heil belangrijkste overwegingen trede.

Klikspaan waarschuwde tegen boeken, roepende: weg van u, het is vergif! En zeker, ook deze, hoeveel brengen zij toe aan de Wuftheid onzes tijds! Verre van hem, dat hij, zoon der eeuw, op een eigenwijzen toon een kruistocht predike tegen de hedendaagsche letterkunde; doch zeker is het, dat, vooral de Fransche, op jeugdige gemoederen allernadeeligst werkt en de kunstvoortbrengselen van een land, welks schrijvers zich aansluiten aan de mannen der nijverheid, hunne studeerkamer in eene fabriek veranderen, zonder te denken aan de verplichtingen des kunstenaars en de eischen der kunst, geschrift op geschrift stapelen, met het vulge doel alleen om hunne tijdelijke have te vermeerderen, daartoe, in plaats van als lichtende sterren, met het oog op de eeuwige schoonheid, de beschaving voor te gaan, laaghartig den smaak des algemeens inwilligen en met voorbedachten rade de verbeelding hunner landgenooten bederven, dat dergelijke kunstgewrochten geen heilzaam voedsel voor de jeugd kunnen opleveren. Ik zwijg hier nog van den noodlottigen invloed, welken die van zedeloze beginselen uitgaande wereldbeschouwing, die alle bezwaren der deugd onder den naam van vooroordeelen arglistig uit den weg ruimende en omverhalende strekking op het weeke en kneedbare hart van den jongeling moeten hebben. He^t

ijverig uitgestrooide zaad komt dan ook in de jeugdige ziel als onkruid op, vernielt haar maatschappelijk en werkt, om het zoo eens uit te drukken, op tijd. Oververzadiging volgt ieder laatstverslonden verhaal; al die zonder orde, zonder keuze, zonder doel doorgeloopene romannetjes en tijdschriften laten geene enkele opbouwende gedachte achter; niets dan den verderfelijken, sloopenden, algemeenen indruk bewaart het slachtoffer als een gifdrank in zijn hart. Hij prikkelt zich de zinnen stomp, ontwricht zijne rede in den gemeenzamen omgang met beginsellooze scheppingen, is zelden in staat den naam eens te noemen van den schrijver, die zijn talent leende aan de verdelging van zooveler inwendig bestaan, en ontwaakt eindelijk uit den roes -- want vroeg of laat ontwaakt men altijd -- even ledig van hoofd als ooit te voren en lediger van hart, terwijl eene eeuwige walging hem vervolgt.

Het zou gewis voor een door kunstgevoel aangetrokken gemoed weinig verkieslijk zijn zich aan de Academie vreemd te houden aan de uitstekende en gezonde gewrochten der pers, welke ten onzent of bij onze naburen in het licht verschijnen, maar dan wete hij te schiften, leze met den geest des onderscheids of bidde van den hemel eene trouwe en liefderijke hand af, die hem met wijze bezorgdheid en teedere strengheid het voedsel des geestes aanreike. Op het gebied der kunst behoorde een student eigenlijk zoo weinig mogelijk in het tegenwoordige, zooveel mogelijk in het verledene te leven. Zal hij iets aan het tootsel zijns geestes hebben toegebracht, als hij die onoverzienbare vlakke van al die op hetzelfde patroon geknipte en door naschrijvers bij elkaar gelapte romannen heeft trachten af te draven, een veld, dat, als in een benauwd droom, dagelijks uitgestrekter blijkt, naarmate men vordert? Indien zich bij hem zelven de een niet om den ander in zijn geheugen verdrongen geeft, zal het publiek er zich gewis na een half jaar niet meer aan laten gelegen liggen en zal hij zich zelfs niet eens in het voorrecht verheugen mogen, er op een assemblée een paar phrases over aan den man of liever aan de vrouw te brengen. Neen! de waarlijk degelijke jongeling behoort zich, met al het begrip zijner eigenwaarde, boven dien voorbijtrekkenden stoet van octavootjes, welke de eerste kwade wind, dat is de laatst opkomende schrijver, als ter haast opgezette kaartenhuizen, voor altijd omverblaast, heen te zetten, en, liever dan om te zwerven op die zee van drijfzand, zich, gelijk Alice aan het kruis, als aan een plechtanker vast te hechten aan die onvergankelijke gedenkteekenen des menschelijken vernufts, welke van alle eeuwen en alle geslachten zijn. Naar de meesterstukken moet hij heen; niet alleen slechte, evenzeer middelmatige boeken zijn de pest voor de jeugd, want zij ontzenuwen zijn kunstgevoel, zijn fijnen smaak, en wat zijn de meeste hedendaagsche romans anders dan navolgingen van navolgingen? Zelve vervalt zij er door tot middelmatigheid. Wensch de jongeling in de schoone letteren der beschaafde volken van Europa uitspanning te zoeken -- en wie zou het niet? -- hij doorleze met oordeel en onderzoek de meesterstukken van Engeland, Frankrijk en Duitschland! Haakt hij naar romans, hij ga tot Richardson, Smollett, Fielding, Scott, en bij de nieuweren tot Manzoni, Bulwer en Dickens; Frankrijk biedt zijne klassieke opvoeding de hand in zijne groote mannen uit de eeuw van Lodewijk XIV, in zijne welsprekende prozaschrijvers, zijne onverwelkbare tooneeldichters. In deze zoekte hij de kern, uit deze putte hij het merg, zuige hij den honing! en zoo gij dwepen wilt, beminnelijke jongeling! zoo neem uw Schiller uit de kast, en uw gevoelig hart zal in zijn milden dampkring niet verharden of verschrompelen, maar zich veredelen, verheffen, dankbaar en zalig uitzetten. Doch wat spreek ik? De groote Shakespeare leeft immers voort door alle tijden heen, weldadig en koesterend als eene zon, even verkwikkend, even jeugdig, even nieuw, even eenig, onvergelyklijk en onovertroffen, als toen hij zijne eerste stralen schoot over zijn machtig eiland van denkers en Elisabeths roemvol hof. O! de jongeling, die dezen leert verstaan, dezen weet te genieten, te schatten!.. Geluk, dierbare vriend, geluk! reik mij de hand! val aan mijn hals! Gij zijt gered! gij zijt voor Wuftheid, voor de tering der ziel bewaard!

BIJLAGE II.

AAN

DE COMMISSIE VOOR DE REDACTIE

VAN DEN

STUDENTEN-ALMANAK.

MIJNE HEEREN!

In den Studenten-Almanak voor het jaar 1844, welke voor weinige dagen door uwe zorg het licht zag, staat een stukje, getiteld: losse gedachten over Recenseeren, dat op mijne werken, uitgegeven onder den naam van Klikspaan, en op de jaarlijks daaraan toegevoegde beoordeeling van den Studenten-Almanak zinspeelt en dat ik mij derhalve even openbaar aantrek als het, door middel van de drukpers, gemaakt is. Den schoen, die mij past, trek ik aan. Dit stuk, hetwelk men een reusachtigen steek onder water zou mogen noemen, is, volgens den opsteller zelven, geschreven, om eene Recensie te voorkomen en moeilijk op iemand anders dan op mij toe te passen.

De Tijdschriften toch, die zich aan den Studenten-Almanak lieten gelegen liggen, waren, voor zoover mij bekend is: de Vriend des Vaderlands, de Gids, de Recensent ook der Recensenten, de Studenten-typen en het Studentenleven. De onderstelling, dat de beide eerstgenoemde Tijdschriften zouden gemeend zijn, dunkt mij de ongerijmdheid zelve, daar het toch wel niet anders, de Recensent uitgezonderd, die het, meen ik, bij dien énen keer liet, dan op verzoek, door toezending van een exemplaar, der voorgaande Redactiën zal geweest zijn, dat de Vriend des Vaderlands sedert verscheidene, de Gids sedert de laatste jaren, eene beoordeeling van het Academisch jaarboekje gaven. De Studenten-typen en het Studentenleven blijven dus alleen over, waarin, nu drie jaren geleden voor de eerste maal en vervolgens tegen iedere Kerstvacantie, Klikspaan zich beijverde eene uitvoerige beoordeeling te leveren.

Dit, mijne heeren! was mijn wensch op den voorgrond te stellen, alvorens ik de vergunning verzocht voort te gaan en in eenige bijzonderheden te treden.

Het is nu juist vier jaren geleden, dat zich binnen de Academiestad eene stem verhief, welke zich scheen voorgenomen te hebben, de studeerende jongelingschap onder vaste beelden brengende, een zoo volledig mogelijk tafereel op te hangen van de maatschappij der Leidsche Academieburgers. Het was die van Klikspaan. In de meer dan gewone toejuichingen, waarmede zij de voldoening smaakte gehoord te worden, vond zij eene krachtige aanmoediging, en de Schrijver der bij afleveringen en ongelijke tusschenpoozingen elkander opvolgende schetsen zag in den opgang van zijn letterarbeid eene reden, om zijn ijver niet te doen verflauwen, maar dapper en volhardend op den vrijwillig Ingeslagen weg voort te gaan. Die Schrijver was een jongmensch, die wel niet meer dadelijk binnen, maar toch vlak naast het studenten-

corps stond, die, zijne jaren in aanmerking genomen, op dien tijd nog tot het studentencorps zou hebben kunnen behooren, die gedurende een Academieburgerschap van zes jaren ruim gelegenheid had gehad, om op te merken, te onthouden en gevolgtrekkingen te maken, en die nu roeping gevoelde, om in den naar zijne meening meest aannemelijken vorm die soort van gedenkschriften zijns studenten-tijdperks een volgend Academisch geslacht, niet uit louter vermaak, maar ter verbetering, zoo mogelijk, van den verslaptten geest en het trage onderwijs, ter bevordering van wat degelijk, vrijzinnig en in het algemeen van alles, waaraan behoefte ontstaan was, mede te deelen. Daartoe verscheen hij niet in zijn eigen pak. Opdat hij eene duidelijker en verstaanbaarder taal zou kunnen voeren en meer gereedelijk ingang vinden bij de menigte, trok hij het allengs meer en meer versleten en thans nagenoeg doorschijnend geworden gewaad van een student aan en gaf zich zelven den, helaas! zoo beucht geworden naam van Klikspaan. Maar die naam was geen bloote pseudonym; het was een karakter, een karakter, geheel verschillend van dat van den Schrijver zelve: de woordenkeus, de stijl, de toon van het werk zijn daar om er ten bewijze van te verstrekken. Het was een studentikoos masker. De Schrijver speelde eene rol, Klikspaan was geheel student, oud-student, de goede, de ware student; de Schrijver van de Typen had zich zelve in eene Type omgeschapen, en hij trachtte die letterkundige stelling, dien min of meer dramatischen kunstgreep, met meer, dat te pas zou kunnen komen, in de Inleiding van zijn eerste werk aan te geven.

Hij rekende op eenigen invloed. Hij had daarom gewenscht, dat zij, voor wie hij schreef, zijn streven beter begrepen, er meer recht aan gedaan hadden; doch zeker verwachtte hij niet, dat een arbeid, waarin hij zoowel al zijn geest als al zijn hart beheerscht, gelijk beide zijn, door zijne ingenomenheid met de zaak eener verwaarloosde jongelingschap, uitstortte, door miskenning en vijandige aanvallen zou ontluisterd worden, van den kant diergenen juist, voor wier zedelijke ontwikkeling, waardiger erkenning en dierbaarste belangen hij nooit geaarzeld had zich het misnoegen op den hals te halen van hen, wier gezag, naar zijne wijze van zien, hare schreden belemmerde, voor wie hij over had gehad zich zelve, waarschijnlijk voor altijd, de poorten te sluiten, aan wier binnentreden de eerezucht van latere dagen eene in zijne oogen vrij dwaze behoefte gevoelt. Allengs — waarom het ontveinsd, daar hij zijn leed er over, gelijk gij het u misschien zult herinneren, bij het einde van zijn hoofdstuk over den Schouwburg uitdrukte — nam die belangstelling der studenten eenigermate af, en ofschoon de verspreiding van het werk er geenszins door leed, dewijl het zijne vaste lezers langzamerhand ook onder een grooter publiek gevonden had, betreurde hij echter, dat de maatschappij, welke hij bij voorkeur tot zijn onderwerp had gekozen, zijne pogingen met zekeren onwil was begonnen aan te zien. Hij schreef zulks toe aan het verschil tusschen zijn eerste werk en zijn laatste, verschil, waarmede hij trouwens rekent zich zelve te mogen gelukwenschen, daar hij het zich voorstelt als een gevolg van den zedelijken vooruitgang, welchen ieder mensch ondervindt, hoewel het hem toch, zoover hij weet, nooit aan zijne eerste beginselen ontrouw deed wezen en de lijn breken, sedert vier jaren getrokken. Maar, stemt het toe! hoe was het toch wel anders mogelijk, of, onophoudelijk nadenkende over, turende op, onderzoekende en besprekende hetzelfde onderwerp en het in zich zelve om- en weder omwentelende, deze gestadige bespiegeling moest hem tot hoe langer hoe veelvuldiger en gewichtiger ontdekkingen, slotsommen, tot nieuwe denkbeelden en inzichten leiden, deze allen zich hoe langer hoe breeder ontwikkelen, uitbreiden, bij den Schrijver tot voller rijpheid komen, hem opvoeren tot een hooger standpunt, hoe sterker in één woord hij het met zich zelve eens moest worden omtrent verscheidene punten, welke gedurende de beide eerste jaren in zijn brein nog in het onzekere en weifelende duister gedompeld lagen. Het zedelijk bestanddeel bekam van lieverlede meer de overhand; Klikspaans schetsen helden allengs van de schildery naar het betoog over; de bron van den ernst zwol, de ader van de boert droogde op, en dit verschijnsel in het samenweefsel van des Schrijvers gewrochten beviel niet zoodanig

aan de twintigjarige jeugd als de hansworsterijen van de studenten-typen, waarvan ik thans echter twijfel of het grootste gedeelte mijner lezers toch de eenheid van zin wel gevat heeft.

Daarbij kwam, dat het studentenleven den student minder onvoorwaardelijk verhief dan de typen. De Schrijver had namelijk, al nauwer en oplettender waarnemende, bespeurd, dat zekere neiging der studeerende menigte eigen was, welke hem in strijd scheen met de degelijkheid, die hij zoo gaarne met de vrijheid, den Academieburger toekomende, en hare eenigszins luidruchtige vermakelijkheden en uitspattingen, die veiligheidskleppen der jeugd, verzoende. Hij vond deze neiging in hetgeen door hem zoo vaak onder den naam van Wuftheid omschreven is, en met dien sleutel in de hand, ontgrendelde hij vele geheime valluiken en bracht hij licht in schemerende en raadselachtige schuilhoeken van den tegenwoordigen Academischen geest. Tegen deze neiging zag hij niet op krachtig te velde te trekken, want hij meende, dat zijne bedoelingen als zuiver, gemoedelijk en belangeloos erkend werden en men in zijn openbartig aandringen den ijver van een gestrengen, ja, het zij! al te gestrengen vriend wettigde, niet de kwade trouw zocht te ontdekken van een partijdigen vijand, want de Wuftheid was hem de ondermijnende en ontzenuwende kwaal en kanker der jeugd, een gevolg van de lauwheid, den stilstand en de middelmatigheid, welke het vaderland tot een van de achterlijkste rijken der beschaafde wereld vernederen.

Uit hetzelfde oogpunt en ten einde elke gelegenheid aan te grijpen, welke nut kon stichten en licht aanbrengen, wendde hij zich, altijd in zijn aangenomen karakter, tot den Studenten-Almanak. Een boekje voor de studentenwereld, dat het publiek op de hoogte van de poëtische en belletteristische uitspanningen der studenten pleegt te stellen, critisch beschouwd in een arbeid, gewijd aan de belangen der studeerende jeugd, waar stond de beoordeeling beter op hare plaats! De eerste maal beoordeelde hem de Schrijver als het ware terloops, doch hij werd ongelukkig verkeerd verstaan. Hij dacht ongelijk te hebben en een jaar later leverde hij een breedvoerig en geleidelijk uiteengezet betoog. Tot des Schrijvers blijdschap mocht evenwel de inhoud van den Studenten-Almanak de uitspraak, in haar geheel samengetrokken, niet ongunstig doen uitvallen en zelfs de meest gevoelige eigenliefde ongedeerd laten. Verleden jaar werd de beoordeeling op dezelfde wijze behandeld, doch het gevoelen over den Almanak kon voor een groot gedeelte niet zoo goedkeurend zijn. Lag de schuld aan den Schrijver? of, heeft hij misgezien, zoo gelieft het aan te toonen! Maar nergens geloofte hij iemand beledigd, onbillijk gegispt of zijne aanmerkingen niet met gezonde redenen te hebben gestaafd; nergens bestaan, neen! schemeren zelfs blijken, dat hij naar een minder zuiver doel dan bevordering van het schoone en goede binnen de Academiewereld gestreefd heeft.

Het was natuurlijk mijn voornemen ook thans — het zou voor de laatste maal geweest zijn — van den Studenten-Almanak verslag uit te brengen, en reeds had ik hem nauwkeurig tot dat einde doorgelezen, toen het laatste stuk, geschreven met veel warmte van overtuiging, doch in eene tegen mijne werken zeer vijandige stemming, mij van voornemen deed veranderen. Want hoezeer ik oordeel, dat eene vrije pen berispelijk handelt en een laakbaar voorbeeld stelt, door, overtuigd van wel te doen en mogelijk eenig nut teweeg te brengen, nochtans te wijken voor zoodanig geschrijf, geef ik niettemin toe, gevoelende, dat ook standvastigheid, in enkele gevallen, hardnekkigheid, het oogmerk, hetwelk men tracht te bereiken, juist kan doen missen. De harde taal van de *losse Gedachten* heeft bovendien zeker veel meer ingang bij de groote menigte gevonden dan mijner gematigdheid zou ten deel vallen, en binnen weinige weken zal Klikspaans stem toch voor altijd verstommen en de zonderlinge betrekking opgehouden hebben, welke hem sedert vier jaren aan de Leidse hoogeschool verbindt.

Ik zal mij derhalve de moeite sparen, mijne heeren! uwe aandacht verder te vestigen op een zoo weinig doordacht stukje als hetwelk door uwe zorg in den Studenten-Almanak verscheen, en voeg hier nog slechts ten slotte bij dat het mij, meer dan ik

te dezer plaats kan uitdrukken, bedroeft eene even vijandige uitlegging te zien gegeven aan, als onvrijzinnige en bekrompene gezindheid betoond omtrent de werken welke mijne belangstelling en genegenheid tot de oudste onzer hoogeschoolen en het Corps harer kweekelingen in het licht riep, en wel door de meest letterkundige Commissie uit het lichaam der Academiebürgers.

Ik heb de eer te zijn,

MIJNE HEEREN,

Uw Dienaar,
De Schrijver van de Studenten-typen
en het Studentenleven.

BIJLAGE III.

NASCHRIFT.

Zekere P. Kikkert, leermeester in de teekenkunde, gaf in den jare 1798 te Amsterdam een boekje uit, getiteld: *Proeve van etskundige uitspanningen, drie verzamelingen, elke van zes plaatjes, bevattende, waarvan het laatste zestal de afbeelding vertoont, naar het leven geteekend, van onderscheidene destijds befaamde Leidenaars, met toepasselijke gedichtjes daaronder, als: van Jean Baptiste Fertez, een kleedermakersknecht, die met de woede behept was van op zijne manier door dik en dun Fransch te spreken, waarvan het bijgaande versje geen onaardig staaltje geeft, en wiens mort devant tomba binnen Leiden sur la 10 Sept. 1796, viel zijnde 54 ans; van Klaas Langenakker, een toenmaligen Dauw Lem, met wien hij meer dan ééne overeenkomst had; van den zoogenaamden Jan Rondekot, pakjesdrager aan het Haarlemsche veer; van zekere oude bedelaarster, Merytje Van Harten, omstreeks de Marepoort en in andere wijken van Leiden bekend onder den kluchtigen naam van kluit water en brei; van Gerrit, bijgenaamd de Doctor, evenals Jan Zwanenburg de Schilder, wiens conterfeitsel met een zijner origneeltjes in het eerste zestal van Kikkert werd opgenomen, een Leidsche gek, in den trant, verbeeld ik mij, zooals wij den goedaardigen generaal Sakki gekend hebben, voor eenige jaren in het Cecllagasthuis dezer wereld overleden, die in ongestoorde vreugd voor een cent een liedje floot, de taptoe nabootste of met snorren en bakkebaarden van wagensmeer, een jagerspet, het geschenk van een voormalig uitgetrokken Muzenzoon, op het hoofd, en een geheele uniform, afzetsels, bandelier, sterren op de borst, met wit krijt door een spotboef over zijne jas heen geteekend, daarheen stapte, of wel gelijk wij heden nog gekke Geert, de knorrige sprokkelaarster, ontmoeten, benevens gekke Aal, dwepende met den diender, haren ingebeelden minnaar, en het poppetje, hun kind, waarmede zij aan hare borst des Zaterdags hare aalmoezen ophalende, rondanst, en eindelijk het afbeeldsel van Dorus, den gebochelden oppasser van de Heeren in het Staten-College, welke bediening den armen slokkerd niet meer dan wekelijks een dubbeltje van ieder opbracht. Nog had Kikkert er het portret van Leidens grooten dichter, Elias Van Boren, willen bijvoegen;*

Maar och! hij was needrig en hield van geen eer:
Hij had het vernomen, men zag hem niet meer;

hij weigerde althans zich tot Kikkerts doel te leenen. Doch in plaats van zijne gelijkenis wordt ons een zijner dichtgewrochten medegedeeld, dat van zijne halsstarrigheid getuigt en hem misschien beter wedergeeft dan het de etsnaald van Kikkert zou gedaan hebben.

Eerzaam Heer Burger Kikkert,
 Op u verzoek erken ikke,
 Burger Kikkert, Uwé als Schilder;
 Geloof ik, gij zijt een goet portretmkkker.
 Gij noemt mij Poet na den trant,
 En ik wil niet hangen aan de want,
 En dat vooral bij een groot Heer,
 Ik bedank u wel deegelijk voor deze keer.

Een soortgelijk werkje, meer Academisch toegepast, zou ik niet onaardig oordeelen. Ziet hier wat ik mij voorstellen zou! Uit te geven een Academisch Album, bevattende een stel portretten van Academische lijfstukken, hetwelk ieder student een aangenaam aandenken aan zijn verblijf te Leiden zou opleveren, als: van den zoo jammerlijk na zeven en twintig jaren dienst bij het Corps ampant gezetten Toon Muller; van den ouden stokke-Mozes met zijn zoon; van Robert, den alknecht; van de hupsche moeder Schlette met hare beide dochtertjes; van den Bravo, die van een vagebond een geschikt individu wordt; van Cent uit De Pauw, tot wiens portret niet lang geleden reeds pogingen werden in het werk gesteld, en van wie er al meer toe konden gebracht worden. Dit Album zou worden verrijkt met een tekst in den geest van dien der verongelukte Nederlanden; vier bladzijden zouden voldoende zijn, om de uitlegging van den persoon, van zijn karakter en zijne hoedanigheden te geven, terwijl de plaatjes in dezelfde manier konden bewerkt worden, tenzij men steendruk verkoos in plaats van houtsnee, en portretten ten halven lijve boven beelden ten voeten uit, tenzij men daarbij aan bijschriften onder de platen, als b. v. die van G. Brandt onder de afbeeldingen der Romeinsche Keizers, de voorkeur schonk boven tekst, gelijk die, welken Hildebrand gaf bij de voorstellingen in de Nederlanden.

Voorzeker ware iets dergelijks licht te ondernemen, en de uitvoering zou het minste bezwaar wezen. Inderdaad, het baart verwondering, dat de geest van industrie, welke alle landen en standen doordringt, noch Springer, noch Van Baak, noch Arnz, die reeds, door de bevallige uitgave van Grietjes des Wafelbakstertjes portret, eene zoo gelukkige proeve nam, een soortgelijk denkbeeld ingaf, en een schrijver van den tekst ware spoedig genoeg gevonden in eene stad, onder wier studeerende jeugd zoo menig een bekwaam is iets geestigs en passends te leveren. Ik houd mij verzekerd, dat de uitgave van een dusdanig Academisch Album ieder Academieburger welkom en de inteekeelijst spoedig met een genoegzaam aantal namen bedekt zou wezen. Want, ziet! er komt een tijd, en de jeugd begrijpt zulks reeds te midden harer lente, dat men minder in het toekomende dan in het verledene leeft, dat men zich met uitgestrekte armen naar de meer en meer vliedende Eurydice des doordartelden toeneigt en de gevaarlijke zwijmeldrank uit de Lethe, welken men zoo onbezonnen inzwol, om zich niet dan wanneer het te laat was te herinneren, ons eene walg en eene gifteug geworden is. Dan zijn ons de geringste teekenen, de onbeduidendste merkpalen onzer afgelegde stappen, de flauwste, de koddigste terugspiegelingen des voorbijgevloeden eene weldaad, en wij knielen neder voor een zijden strikje of kussen aanbiddend en weenend het blad eener verdroogde bloem.

BIJLAGE IV.

NA HET STUDENTENLEVEN.

EEN PROTEST.

Flanor staat op zijne promotie en wandelt met eenige pas aangekomenen — gelukkige tijden van herstelde eenheid en belangstelling! — een Rapenburg- en Breestraatje om. Plotseling houdt hij stil, vat zijne vriendjes bij de hand en roept uit, op den toon eener zekere verwonderde opgetogenheid:

— Zou hij 't wezen, kerels!

Al de jonge studentjes: — Wie?

— Klikspaan.

— Klikspaan! Waar, waar?

— Ginder, voor ons uit.

— Laten we hem inhalen! Je kent hem immers zoo goed? Zeg hem, dat hij ons een plaatsje in zijn hart geve!

Het troepje versnelt den pas en bereikt weldra den ouden lieveling, dien Flanor van achter recht hartelijk om den hals grijpt met de woorden:

— Wat voor aanbiddelijk poleraar baggerde voor jou den tallsman van de jeugd op, oolijke guit van een Klik, dat je bent?

Maar hij deinst terug van verbazing, want hij heeft zich vergist. De persoon, die, verschrikt, het hoofd naar hem toedraait, is niemand minder dan de gewenschte. En toch zijn het wel dezelfde kleeren. Het fluweelen jasje, dat zoovele feesten heugt en welks voering boekdeelen van herinneringen bevat, welks schouder bovendien de moet draagt van het ter sluk afgetarnde roode lapje; het eigenaardige petje, dat bij het opgetogen hoerah zoo hoovaardig door de lucht zwaalde, zoo eerbiedig ter aarde boog bij het voorvaderlijke *Io vivat*: men zou geen student moeten zijn, om ze niet te herkennen. Maar ze zijn oud, versleten, uitgerafeld, afgedankt. Wie dorst ze, op de voddemarkt geraakt, oprapen en koopen? Hun toestand zelf en hun snit geven, wie de flauwheid begaat ze aan te trekken, immers onmiddellijk over aan de Academische politie. Gevaarlijke afleggers, Dejanira hemden, voorwaar! Ieder die ze draagt, loopt er ongetwijfeld in, want Minerva, die ze, naar men verhaalt, zelve weefde, liet ze door Sint-Niklaas (December 1839) aan haren bevoorrechten voedsterling, die toch zijn schoen niet bij haar staan had en eer op eene roede van Hare Majesteit had gerekend, door den schoorsteen toereiken.

Wien anders dan Klikspaan zouden ze ook passen? Hoe zou niet ieder een mal figuur slaan in het pak en er in uitzien als een smerige kleerkoop, nu het is afgedragen, nu zijne loopbaan volbracht, zijne rol is afgespeeld en het met zijn Heer het heeft afgelegd!

Hoor eens, hoe'n standje ze den valschen Klikspaan schoppen; hoe'n heftig en nijdig gejuw — dat der teleurstelling — hem begroet; hoe de jonge studentjes, die op de kennismaking gevestigd hadden — Flanor, die hen opwindt, aan het hoofd — hem uitlachen met zijn faux air en hem voor een..., voor een dit en een dat uitmaken, hem onder den neus wrijven, dat hij niet eens de eer heeft gehad Klikspaan te wezen, en hem dreigen!... Maar de uitgeluchte kiest ijlings het hazenpad en poetst hem door een steegje, waarin zijne beangstigde verbeelding hem nog lang met de scheldwoorden en spotnamen der verontwaardigde broeders nazit. Wee den vent, als hij de Kroeg voorbij durft!

OPHELDERINGEN.

Bladz. 7, regel 22. L. R. BEYNEN, lotgevallen der Rederijders-Kamer voor uiterlijke welsprekendheid binnen Leyden, gedurende het tweede jaar van derzelve bestaan, October 1835, bl. 33.

Bladz. 17, regel 39. Er is zoo weinig hier te lande voor het werktuiglijke van het vak gedaan, dat wij er niet eens Hollandsche namen voor hebben.

Bladz. 19, regel 21. De meeste menschen worden zonder aanleg voor de kunst der uiterlijke welsprekendheid geboren en zijn echter door hun ambt geroepen er eenig talent in te toonen. Daarom zou de voorname en waarlijk hoogst nuttige strekking van het bedoeld Academisch onderwijs minder zijn kunstenaars in het vak aan te kweeken dan onuitstaanbare sprekers en redenaars draaglijk te maken.

Bladz. 21, regel 30. Antwoord op de prijsvraag: „Waarin bestaat de uiterlijke welsprekendheid? Welke zijn hare voordeelen, en op welke wijze zoude derzelve beoefening in ons vaderland het best kunnen bevorderd worden?”

Nieuwe werken der Hollandsche maatschappij van fraaie kunsten en wetenschappen, 1e deel, 1840.

Bladz. 28, regel 6. CH. DURAND, Souvenirs poétiques; van Speyk.

Bladz. 35, regel 10. Winter's tale, I, 2.

Bladz. 47, regel 34. Dit is ook geschied: de invitatie-concerten zijn afgeschaft.

Bladz. 49, regel 26. La musique est l'art démocratique par excellence. La peinture et la sculpture sont des arts essentiellement aristocratiques, qui demandent, pour être compris, une longue familiarité avec tout ce qui est élevé et grand. Les secrets qu'elles contiennent sont refusés au pauvre, à l'ignorant, et pour prendre une expression plus générale, à tous les novices de la vie et de la sagesse. Au contraire la musique est une initiatrice. Vous pouvez vous présenter pour écouter ses accents avec une âme toute neuve, sans lien avec le passé, sans parenté avec l'histoire; elle ne vous fera pas rougir de votre ignorance et de votre condition d'orphelin ou de parvenu social, car elle vous parlera un langage qui peut se comprendre sous toutes les latitudes.

E. MONTÉGUT, un dialogue sur l'influence de la musique; revue des deux mondes.

Bladz. 51, regel 14. Venez entendre ce joueur de flûte, il joue si admirablement bien qu'on jurerait entendre un violon. Eh quoi! vous n'avez pas encore entendu ce fa-

meux violon (tous les violons sont fameux depuis dix ans)! Il domine si bien son instrument, il le plie si heureusement à sa fantaisie, que lorsqu'il joue on croirait entendre une flûte. Cela étant ainsi, je me demande pourquoi une flûte ne serait pas indifféremment un violon et un violon une flûte, et où est la nécessité qu'il y ait deux instruments pour arriver à un but qu'un seul remplirait. Dans quelques années le plus grand éloge qu'on pourra faire d'un joueur de violon, consistera à dire qu'en l'écoutant on est presque convaincu qu'il joue du violon.

L. GOZLAN, Mouton; revue de Paris, Août 1841.

Bladz. 54, regel 1. Un chant s'élève, bizarre et beau, composé de voix très-hautes et de voix très-graves, sorte de mélodie monotone qui vient peut-être de Byzance. Les musiciens sont cachés: on ne sait pas d'où cette mélodie sort; elle flotte et monte dans l'air rougeâtre et sombre, comme une voix incorporelle, dans la cave resplendissante d'une fée ou d'un génie.

H. TAINÉ, voyage en Italie II p. 350.

Bladz. 55, regel 34. In het begin van 1840 telde Sempre Crescendo 27 liefhebbers en 19 meesters: het getal van instrumentaal-sologevers bedroeg toen 10.

Bladz. 56, regel 27. Ondanks wat zij bedoelden, staan de Buitengewone Leden, krachtens de herziene wet van het Muziekgezelschap, veeleer onder nog strenger voogdij van de Werkende dan vroeger. Artt. 10 en 11 van de oude Wetluidden aldus:

ART. 10.

In alle buitengewone gevallen zullen door de Commissarissen der Werkende Leden buitengewone maatregelen kunnen genomen worden, zullende zij evenwel gehouden zijn, zoo spoedig mogelijk hiervan aan de Werkende Leden kennis te geven, om zich bij dezelve over die maatregelen te verantwoorden.

ART. 11.

Indien de buitengewone maatregelen betrekking hebben op de Buitengewone Leden, zullen dezelve in overeenstemming met derzelver Commissarissen worden genomen; altijd behoudens verantwoording als boven.

In de herziene Wet is dit laatste art. weggelaten, zoodat het voortaan den Commissarissen der Werkende Leden vrijstaat buitengewone maatregelen betrekking hebbende op de Buitengewone Leden te nemen, zonder er derzelver Commissarissen in te kennen.

Tusschen Artt. 6 en 7 (Hoofdstuk I) behoorde de volgende bepaling ingelascht te worden:

„Op het Buitengewoon Lid echter, dat de Academie verlaat, doch te Leiden woonachtig blijft, is Art. 2 § C. van toepassing.”

Bladz. 58, regel 35. De volgende bijzonderheid erlange te dezer plaats de eervolle vermelding, waarop zij recht heeft.

Flamme, geboren aan de Kaap de goede Hoop, student in de Medicijnen, sedert 1834 werkend en later eereid van Sempre Crescendo, hetwelk hij in 1837 een paar muziekstukken voor vol orkest ter gedachtenis vereerde, overleed te Heidelberg, alwaar wel een graf in eigendom voor zijn stoffelijk overschot op het kerkhof van die stad werd aangekocht, doch, wegens het niet toereiken der bij zijn dood beschikbaar gevondene gelden, door geen grafschrift of gedenkteeken, naar de aldaar heerschende gewoonte, werd aangewezen, en men steeds het nader goedvinden zijner nabestaanden inwachtte. Onderwijl verliep er meer dan een jaar; des overledenen vrienden alleen kenden de plek, waar de jongeling rustte, en zijne betrekkingen lieten niets van zich hooren. Doch thans getuigt een zedig monument en het opschrift op den steen, dat Sempre Crescendo, Muziekgezelschap van de burgers der Leidsche hoogeschool, jegens een Academiebroeder de plichten der pligteit niet uit het oog heeft verloren. Men leest er namelijk:

IOH. FRED. JOSEPH. FLAMME
 E. PROMONTORIO. BONAE. SPEI
 COLLEGI. MUSIC. CIVIUM
 ACADEMIAE. LVGDVNO. BATAVAE
 CVI. SEMP. CRESCENDO. NOMEN
 SOCIO
 EIVSDEM. COLLEGI. SOCI
 PONI CVRAVERVNT.
 NAT. CALL. SEPTEMBRES ANNI. CIOIOCCCXIV.
 MORT. HEIDELBERGAE XII. CALL. AVGVSTI. A. CIOIOCCCXXVII.

Bladz. 60, regel 8. Je ne songe jamais à la manière dont j'ai été conduit dans mes études, que les larmes ne m'en viennent aux yeux. C'est dans l'âge au-dessous de vingt ans que les meilleurs coups se ruent: c'est alors qu'il faut faire son emplette.
 BAYLE.

Bladz. 61, regel 36. A. DE VIGNY, Chatterton.

Bladz. 63, regel 37. Oui, il faut beaucoup d'instinct pour faire et pour sentir la musique. ¹⁾

GRÉTRY, essais sur la musique, III. 241.

Bladz. 64, regel 30. Disons aussi que souvent les effets vagues de la musique instrumentale n'agissent que respectivement à l'organisation de l'individu que les reçoit; c'est un nuage qui se promène dans les airs; le guerrier y voit l'image d'un combat; la jeune villageoise voit le troupeau que conduit son amant.

GRÉTRY, essais sur la musique, III. 271.

Bladz. 64, regel 35. Het gebied der muziek vangt aan, waar dat des woords eindigt.

Haagsche courant, feuilleton.

Bladz. 66, regel 18. Quant à Rameau, ce fut sans doute un grand homme; on ne peut lui contester la gloire d'avoir révélé le premier le secret de l'harmonie et enlevé la musique aux tâtonnements de la routine. Mais ce fut la profondeur même de ses connaissances dans la théorie, qui l'égara dans la pratique: trop souvent il substitua la science à l'art et l'art au génie.
 l'Abbé ARNAUD.

Bladz. 67, regel 6. Een voorbeeld uit duizenden, waaruit men tevens de heerlijke redactie onzer kranten kan gewaar worden!

's Gravenhage 4 Oct. — In deze residentie is aangekomen een twaalfjarig jongeling, genaamd Michael Angelo Russo, te Napels geboren. Deze jongeling was nauwelijks vijf jaren oud, toen hij reeds de moeielijkste aria's uit de grootste (!!) opera's uitmunten en ten uitvoer bracht en algemeenen bijval verwierf. Op zijn negende jaar was hij op de piano zoo zeer gevorderd, dat hij reeds in de muzikale wereld alom bekend was. Verleden jaar liet de jonge Russo zich voor het eerst op een concert te Parijs hooren, met medewerking van de grootste hedendaagsche toonkunstenaars. Na verscheidene landen doorreisd te hebben, heeft hij kortelings ook Londen bezocht, alwaar hij zich aan het hof bijzonder onderscheiden en de algemeene (!) bewondering van de Koningin en andere hooge personen gaande gemaakt heeft. Men voorspelt zich te recht de genoeglijkste avonden van dien jeugdigen virtuuoos.

Handelsblad, 6 Oct. 1842.

Ja, burgerlui! men moet het zien om het te gelooven. Gelieft acht te geven op de explicatie of uitlegging! Zoo even wordt begin gemaakt. Militairen en dienstboden betalen de helft.

¹⁾ Derhalve geene medewerking van het verstand.

Bladz. 67, regel 19. Si c'est de tous les arts le plus cultivé, c'est que c'en est le plus facile. Il n'y a pas lieu de tant crier au miracle, parce qu'on y atteint quelque distinction. En effet, on fait de la musique sur toutes les bornes et dans toutes les loges de portier. On bat la grosse caisse à chaque instant pour de petits musiciens, phénomènes de huit à dix ans, et on n'a jamais vu se produire à cet âge, voué aux confitures, de grand peintre ou de grand écrivain. Il y a des jeux d'enfants, suite de petits cartons, portant chacun une mesure de musique, qui, placée dans n'importe quel ordre, forme un air fort quelconque, à la vérité, mais enfin un air. On n'a pas encore vu de machine à faire des vers ou des tableaux. Il y a, enfin, un tas d'animaux qui sont musiciens, chiens savants, linottes, perroquets, serins. Pas un rime ni dessine.

Feuilleton de l'Indépendance, 12 Janvier 1851.

Bladz. 67, regel 24. J'ai fâché été depuis que M. W*** (een zanger van verdienste te Londen) d'ailleurs excellent homme, ne semble pas avoir, hors de son art, l'ombre de sens commun. Je n'en ai pourtant pas été fort surpris, ayant déjà assez souvent trouvé que ce bel art occupe généralement sans partage l'entendement de ses professeurs ou de ses amateurs les plus zélés; j'entends de ceux qui à la connaissance et au goût de la musique, unissent une grande habileté d'exécution. Cette excellence d'exécution est nécessairement le fruit du travail de la meilleure partie de la vie; elle s'acquiert presque entièrement par les doigts, en même temps qu'elle demande toute l'attention du musicien ou plutôt du joueur d'instrument; l'artiste pourtant et surtout le compositeur, qui, ainsi que M. W***, sait émouvoir ses auditeurs et inspirer des sentiments et de l'enthousiasme, ne saurait être une simple machine; il faut qu'il sente ce qu'il fait sentir: il est poète enfin; mais dans une langue qui n'est que sentimentale et passionnée, et point du tout dialectique. Celle qui sert aux usages ordinaires de la vie et du raisonnement, la langue parlée enfin, lui est presque étrangère, et non seulement il n'en a pas l'usage, mais il forme à peine aucune des conceptions dont elle est l'organe parmi les hommes. Un tel être dût paraître un enfant et un imbécile.

SIMOND, voyage en Angleterre, t. II. p. 39.

Het zit bij mij niet alleen in de ooren, zooals bij sommige kenners, wier gehoorzenuwen meer met hun maag, dan met hun ziel in verband staan. O, ik kan er mij dikwijls aan ergeren, wanneer ik de bezoldigde dienaars van Polyhymnia, onder de uitvoering van een heerlijke muziek, daarvan niet meer zie gevoelen dan de instrumenten, die zij behandelen. Vast in de maat, ze zijn het verwonderlijk: met den bril op den neus en den strijkstok in de hand, zitten zij te tellen als metrometers; nauwelijks is hun tijd om te spelen gekomen, of wip! gaat de viool naar de kin en kras! gaat de stok over de snaar! laat er rondom hen gebeuren wat wil, zij vertrekken er geen oor naar en blijven geheel notenblad; maar hun gewaarwordingen daaronder! leest ze op hunne dommelige, levenlooze, houten aangezichten! zij voelen niets van de verrukkende harmonie, die om hen ruischt; zij blijven koud als steen te midden van dien vuurvloed, die van rondom hen op het sidderend gehoor nederbruist, hun nuchter hoofd bemerkt niets van de bedwelming, die zich van hun snaren op de opgewonden menigte stort. Ja, wat meer is! zij zelve werken mede tot de betoofering, die u overmeestert; ook hun spel is een schalm in de magische keten, die u onzichtbaar omslingert; maar de ongelukkigen! zij zijn daarbij slechts doode werktuigen; hun invloed op u is die van de doove hamers, die onder de hand des kunstenaars de snaren der piano treffen; zij geven geluid van zich gelijk de windharp, die geen aandoening heeft van de koeltjes, waaronder haar zangerig hout zucht; zij zijn eenigermate gelijk aan „die werklieden vreemd van Israël, die de bouwstoffen bijeenbrachten voor den prachtige tempel, waarin het hun nooit vergund zou zijn binnen te treden.” O, ik beken het met schaamte en spijt, dat ik een oningewijde ben; ik kom er voor uit, dat ik van deze Leviten hares altaars het eenvoudigste onderricht

in haar geheimen zou moeten ontvangen. Maar toch! ik sta in mijn oogen hooger dan zij, ik, die de harp in het hart drage, welke zij op hun knechtslivrei voeren.

JONATHAN, waarheid en droomen, bl. 77-79.

Tot zoover het oordeel van een beminnaar der ware, klassieke toonkunst, wien als Klikspaan het gezicht hindert van een orkest en wiens luim daardoor, langs een eenigszins onbillijken weg, tot het besluit komt, om hetwelk wij zijn gevoelens aanhalen.

Bladz. 68, regel 12. Och; al is men maar iemand, die op een concert zijn hand met zekere majesteit onder zijn kin kan leggen, en zijn oogen toeknijpen met diep gevoel, om ze niet dan bij een point d'orgue schielijk en geheel verward, en als kwam men uit een andere wereld (uit de wereld der inbeelding bij voorbeeld) open te doen; — of al slaat men er zelfs maar met zekere wijsheid de maat met het opgevouwen affiche of met den gelegeerden wijsvinger; of al heeft men maar even den slag om bij het wederkeeren van het thema in een groot muziekstuk een lachjen, liefst een zenuwachtig lachjen voort te brengen, dat met telegraphische duidelijkheid zegt: „we zijn weer thuis!” — of al heeft men maar alleen de vereischte bekwaamheid om van eene zangeres, die algemeen bevallen heeft, met eene diep noodlottig neergelaten wenkbrauw en allerbedenklijkst hoofdschudden te zeggen: „weinig methode;” — of den takt om klassieke van romantieke muziek te onderscheiden en te zeggen: „ik hoorde toch liever Lafond of Beriot dan de Eichhorns of Ernst;” — ik zou zeggen, al heeft men maar eens een blad muziek gecopieerd; — met een van alle deze musikale eigenschappen toegerust, heeft men eens vooral de faculteit op de rest van 't heeal met verachting neêr te zien, en alle verdere creaturen, zoodra ze zich iets omtrent de Goddelijke Toonkunst verstouten, in haar aangezicht te verklaren dat ze niet musikaal zijn. Die onbeschaamdheid hebben de speelmannen, hoornblazers, doedelaars, tokkelaars en trommelslagers op de kunstenaars van andere vakken vooruit.

HILDEBRAND, Camera Obscura, bl. 58.

Bladz. 68, regel 14. De muziek is niets anders dan een verrijnde zenuwprikkel, niets meer voor het oor dan hetgene eene vereeniging van geuren voor den neus is.

 — Gij ziet (uit Beethovens symfonie in A. Kruis) hoe dwaas het is muziek in woorden te willen overbrengen.

— De zang- of tooneelcomponist, hervatte nu Doloroso, is toch verplicht zijne toonen, akkoorden en melodiën op bepaalde woorden aan te wenden en door muziek hetzelfde uit te drukken, wat de woorden beteekenen.

— Strijk de woorden door, zeide Raymond, en niemand zal weten, wat er gaande is. Wat houdt gij voor het glansrijkste stuk van Spontini's Vesta alsche Maagd?

— De finale van het tweede bedrijf, antwoordden Doloroso, Lodewijk en Julia allen te gelijk.

— Zeer zeker, hernam Raymond. Onlangs speelde ik aan iemand die dat Zangspel nog niet kende, de finale zonder den zang voor, en de toehoorder zeide, dat het een recht aardige wals was. Wat zoude ik zeggen? Het rythmus van het koor is een levendige $\frac{3}{4}$ maat, waarin walsen het meest geschreven worden. Neen, geene denkbeelden en voorstellingen laten zich in muziek uitdrukken, althans niet algemeen verstaanbaar bepalen: alzoo kan de componist ook niet klagen, dat een ander in zijne compositie dat niet gevonden heeft, wat hij er door heeft willen te kennen geven. Gij zult mij wellicht antwoorden, dat het aangehaalde voorbeeld hier niet te pas komt, omdat hier de maat het verschil der opvatting bewerkt. Maar had hier Spontini door de muziek, door melodie en harmonie, werkelijk dat uitgedrukt, wat zijn denkbeeld was, zoo zoude hem iedereen, zonder op de maat te letten, moeten verstaan.

 — Armzalig is elke kunst welke voortbrengsels telkenreize slechts door groote voorbereidselen en hulpmiddelen kunnen waargenomen worden. De muziek staat in dit opzicht op den laagsten trap en geen kunstenaar is beklagenswaardiger dan een

muzikant. Eene schilderij, een standbeeld, een gebouw verrukken, zonder nadere voorbereiding, ieders oog, zoodra zij afgewerkt zijn; de aanblik is slechts noodig, om in de schilder-, beeldhouw- en bouwkunst, van het kunstwerk genot te kunnen hebben; evenzoo behoeft men een gedicht slechts te lezen, om den indruk te bekomen, dien de dichter heeft willen daarstellen; maar een muzikaal kunstgewrocht, een partituur ligt voor ons als een raadsel. Een geoefend partituurlezer zelfs, die in staat zou zijn zich de uitvoering der compositie te verbeelden, zou toch op die manier nog geenszins den indruk bekomen, dien de werkelijke opvoering teweegbrengt. Een partituurlezer moet een ingewijde zijn. Maar zal de inhoud eener partituur voor de ooren verstaanbaar worden gemaakt, of de compositie uitgevoerd worden, wat wordter dan al niet vereischt!... Nu is eindelijk de componist zoover gekomen als de schilder, de beeldhouwer, de bouwkunstenaar of de dichter zich reeds op dien oogenblik bevonden, waarin zij de laatste hand aan hun werk gelegd hadden. Zij zijn klaar, en iedereen kan hun werk zoo lang hij wil beschouwen. Maar zelfs nu is een muzikant nog zoover niet, want de toonen verdwijnen, en zoo dikwerf als zij weder in het leven teruggeroepen worden, moeten al die menschen, welke in de uitvoering medegewerkt hebben, of anderen in hunne plaats, zich weder tot eenen uren langen arbeid vereenigen.

 De muziek is slechts eene kunst der mode; hare vormen wisselen af, evenals de mode. Daarom duurt het tijdperk van bloei, zelfs der meestgeliefde componisten, slechts eenige jaren. Men kan gevoeglijk aanmerken, dat alle tien jaren een nieuwe modevorm in de muziek geboren wordt. Zoo zijn Bach, Händel, Porpora, Leonardo, Leo, Pergoleze, enz. reeds oudheden. Mozart begint ook reeds te verouderen, spoedig zal hij ook eene schoone oudheid zijn. Eindelijk volgt de vergetelheid. En hoe kan het anders zijn? Het jaar heeft 365 dagen. De werken der toonkunst zijn zoovele, en zij vermeederen dagelijks zoo zeer, dat men verscheidene jaren achtereen dagelijks één derzelve zou kunnen laten uitvoeren. Het eene muziekwerk verdringt natuurlijk het andere; men moet het oude wel laten liggen, om het nieuwe slechts te kunnen hooren. Alzoo is ook de tijd, als zoodanig, aan de muziek vijandig.

GUSTAV NICOLAÏ, de vijand van muziek.

Bladz. 75, regel 10. Jammer slechts, dat men getuigt, dat de algemeene kwaal onzer Natie, gebrek aan Burgerzin of *Esprit public*, ook hier werkt en de vlijtigsten en zedigsten zich veelal met die vergaderingen luttel bemoeien. Dit behoorde niet alzoo te zijn.

Consideratiën van Prof. H. W. TYDEMAN, over de punten van overweging, blz. 31.

Bladz. 75, regel 40. Natuurlijk is in niets dan in den naam alleen op het bekende geschrift van Julianus Apostata gezinspeeld. Het onderscheid tusschen de toenmalige en de tegenwoordige philopogonie zou er immers al te groot toe wezen. Een punt slechts is er, waarin onze philopogonen met die van vroegere dagen overeenkomen, daar spotters hun bij voortdaring kunnen toewerpen: *τον άνθρωπον υπερβαίνειτε εκ γασθρων μάλλον η δια του σπινθηρος*. Cf. Jul. Opp. p. 339. A.

Bladz. 82, regel 27. BEELOO, 's Gravenhage, vs. 2.

Bladz. 85, regel 12. De Gids, III. bl. 37.

Bladz. 92, regel 22. G. VAN EFFEN, *Hollandsche Spectator*, I, bl. 12.

Bladz. 98, regel 20. Een sprookje der Rabijnen met betrekking tot Mozes. Exodus IV, vs. 10, namelijk, in den meest letterlijken zin opvattende, verklaarden zij de betuiging: „want ik ben swaer van monde, ende swaer van tonge,” voor eene bekentenis van Mozes, dat hij het ongeluk had van te hakkelen. Dit gebrek zou hij te danken hebben gehad aan den engel Gabriël, die hem, op driejarigen ouderdom, onder de gedaante van een der Egyptische wijzen verschenen was, en, door eene gloeiende kool vuurs op zijn mond te leggen, hem deerlijk de spraakorganen had verlamd.

Bladz. 89, regel 33. Sedert dezen winter heeft het tooneelgezelschap van Hoedt en Bingley zijne vertooningen binnen Leiden gestaakt en zou voortaan de stad waarschijnlijk van dramatische voorstellingen zijn verstoken gebleven, zonder eenige studenten, die zich tot de directie van de Amsterdamsche tooneelisten wendden, ten gevolge van welk aanzoek Hamlet, Othello en Inez de Castro achtereenvolgens werden opgevoerd.

Bladz. 92, regel 24. La voix est un organe, il faut qu'il obéisse. Il faut savoir jouer sur cet instrument. Il ne suffit pas qu'on sente l'effet, il faut avoir appris à l'exprimer.

L' Illustration.

Bladz. 93, regel 4. Après tout, ce théâtre est français, ces acteurs sont français; tout cela nous est, ou devrait nous être étranger. Quand on ne peut pas se composer ses pièces, il faudrait savoir se passer de celles d'autrui, et faire ce sacrifice à l'intérêt comme à la dignité de sa nation. Celles-ci, en effet, composées pour un autre peuple, effacent, par leur insensible action, la physionomie du nôtre. Elles lui inculquent les passions, les préjugés, les haines et les sympathies d'un public français; elles transforment pendant trois heures de temps, et quatre fois par semaine, ces citoyens de Genève en bourgeois de Dôle ou de Dyon. Ils applaudissent à Bonaparte qui leur prit leur pays, ils hurlent contre tels qui le leur rendirent, ils battent des mains au couplet sur la conquête, au couplet sur le chevalier français, sur le grenadier français... Les premières fois je ne comprenais rien à ces acclamations, et aujourd'hui, tout ce que j'y comprends, c'est que ce peuple, fait, par son passé, par son évisme et par ses moeurs, pour se suffire à lui-même et qui d'ailleurs est fier de sa modeste patrie, se réduit pourtant, à n'être sur son propre théâtre, qui l'écho de cette tourbe déjà si naïve, qui, sur les théâtres de France trépigne on applaudit, au gré des vaudevillistes et des histrions.

B. TOPFFER, le Presbytère, I, 462.

Bladz. 96, regel 31. Aussitôt le voilà qui se met à la recherche de toutes les voix fraîches et belles: il appelle à lui tous les enfans pauvres qui ont de la voix; il fait afficher au coin de tous les carrefours qu'on ait à les lui amener, quel que soit leur âge, et que lui les nourrira, les habillera, les élèvera, et qui plus est, qu'il en fera de grands artistes. En vain il avait une commission pour vingt-quatre élèves: il accepte tous ceux qu'on lui présente; il en prend trente-six, il en prend quarante. Si l'argent du gouvernement ne suffit pas à cette oeuvre, Choron y mettra l'argent qui reste.... Choron est le maître de Duprez, d'Hippolyte Monpou et de Mlle Rachel.

J. JANIN, Choron; Musée des Familles, Mai 1843.

Bladz. 99, regel 42. Il faut être belle d'abord et ensuite il faut être intelligente avec un peu de coeur.

J. J., Feuilleton du journal des débats.

Bladz. 104, regel 32. Toezicht op de jongelieden kan, mijns bedunkens, uitgeoefend worden, wat het gedrag betreft, door de gewone Politie (maar die voorzeker in eene Academiestad buitengewoon georganiseerd moet zijn).

Consideratiën van Prof. H. W. TYDEMAN, over de punten van overweging, bl. 30.

„Wat moedwil, brooddronkenheid, ongeregeldheden van allerlei aard betreft, groot is volgens de wet het gezag van iederen Senaat en zijn er pesten der Academie, men banne ze zonder bedenken: alle braven zullen juichen en er hunne leermeesters des te hooger om achten. Voorts doe de Politie, wat haar plicht haar gebiedt, en dat noeme ik niet alleen te vatten en in bewaring te brengen, die kwaad gedaan hebben, maar vooral zooveel mogelijk toe te zien en voor te komen, dat er geen kwaad gedaan worde. Overal is dit Politierecht, maar vooral in Academiesteden.” Dezen

morgen in van Heusdes gulden boek, over den aard en de strekking van hooger onderwijs, lezende, ontmoette ik voorgaande zinsnede, welke mij trof en wier toepassing op de laatste gebeurtenissen aan onze Academie niemand ontgaan kan. Daarom meen ik het niet ondoeltreffend haar in ons Tijdschrift, aan de onderscheidene belangen der studenten gewijd, op te nemen, en niemand te kort te doen, wanneer ik hier bijvoeg, dat iedereen, wien de zorg der Politie in Academiesteden is toevertrouwd, wèl zal handelen met zich deze regels van den edelen wijsgeer, die het zoo goed met ons, jonge lieden, en het toekomstig lot van het vaderland meent, in het gemoed te prenten, opdat men het kwaad in het vervolg of voorkome of ten minste in zijne eerste beginselen hoe eer hoe beter stulte, in plaats van, nadat het gelegenheid is gelaten zijn teugel op eene meer en meer losbandige wijze bot te vieren, de reputatie van jonge menschen naderhand door eenschandaal, hetwelk door het geheele land opzien baart, op het spel te zetten, waardoor men hen in de publieke opinie, zoo al niet verloren doet gaan, evenwel aanmerkelijk doet dalen. — T.

Leiden den 18 Januarij 1836.

Jur. Stud.

Minerva, Tijdschrift voor Studenten, bl. 142.

Bladz. 112, regel 12. 8 Nov. 1624. Dewijl Meursius en Daniel Heinsius gedurende een vierendeeljaars geen onderwijs hadden gegeven, werd hun het tractement van dat vierendeeljaars gekort.

G. MEES AZ., het dagboek van Everard Bronckhorst:
Overijsselsche Almanak voor 1844.

Bladz. 113, regel 19. Un chemin de fer conduit de Harlem à Amsterdam. Ce trajet est fort curieux. Que l'on se figure trois routes parallèles et droites, ne s'éloignant jamais l'une de l'autre, et toutes les trois transportant leurs voyageurs de manières différentes, l'une en bateau sur un canal, l'autre en voiture sur une chaussée, et la dernière en wagon sur des rails! Voilà le tableau que m'offrit le chemin de Harlem. Rien de plus extraordinaire que ce mouvement continu et varié de personnes, explorent à la fois et sur la même ligne toutes les façons possibles de changer de place. Il ne manquait pour compléter le spectacle qu'une file de ballons au-dessus de ma tête.

D'ARLINCOURT, le pèlerin, 323.

Bladz. 118, regel 29. Zie Studenten-Almanak 1840, bl. 162.

Bladz. 123, regel 6. Lion; voor het meerendeel hetzelfde als roué, homme sans principes et sans mœurs, qui donne à ses vices des dehors brillants.

Bladz. 123, regel 28. Les Méandres; le Fifre.

Bladz. 125, regel 1 v. o. Heureux dans ce monde imprévoyant et facile, mais où on nes'arrête pas, Murger faisait de la misère de la jeunesse le poème de la gaieté.

l'Illustration.

Bladz. 127, regel 37. Het is even zoo van belang, dat zij ook door de ondervinding overtuigd zijn, dat diegenen, die door hun gedrag kwade voorbeelden op eene Hoogeschool zijn, daarvan zullen worden verwijderd. Het is alzoo nuttig, dat zij, door vaderlijke onderhandsche en vervolgens meer plechtige terechtwijzingen, van den kwaden weg worden afgehouden en, zoo dit mogelijk is, tot den goeden worden teruggebracht.

Inlichtingen of consideratiën van den Academischen Senaat der Hoogeschool te Utrecht over de punten van overweging, bl. 24.

Bladz. 130, regel 34. WALTER SCOTT. Marmion, C. II, intr.

Bladz. 139, regel 37. Onze jongelingen zijn grijsaards met minder ondervinding, met meer brandende driften. De geestdrift ontbreekt hun, daarom begeeren zij verhitting, prikkeling, bedwelming; zij begeeren door boeken hun zenuwgestel te

schokken en zich onophoudelijk als buiten zichzelf te brengen. Spreek hen niet van die ernstige geschriften, waarin denkbeelden en stijl altijd eene wijze gematigdheid bewaren; deze schijnen hun droog en zouteloos. Hun verhemelte, door sterke dranken verstompt, vindt in den edelen wijn geenen smaak meer; wat zij drinken moet branden, zullen zij het proeven.

G. DE FELICE, beroep van een Christen, aan de letterkundigen onzer dagen gerigt, bl. 81.

Bladz. 141, regel 32. Quoique le spectacle de la fille perdue, étalée en plein air, louée au premier venu, soit triste, il y en a un autre plus triste encore; c'est celui de pauvres et beaux jeunes gens, étudiants pour la plupart, apprentis ou surnuméraires, qui vont jeter au mauvais lieu leur innocence et souvent leur premier amour. Les malheureux prennent dans ces maisons infâmes le mépris de la femme, et lorsque le mariage, plus tard, vient à eux, il les trouve presque tous l'âme fiévreuse, le corps malade, les illusions mortes, le cœur étéint, meilleurs, en un mot, pour le cercueil que pour le lit nuptial.

A. ESQUIROS, les vierges folles, p. 159.

Bladz. 142, regel 4. BILDERDIJK, de ziekte der geleerden.

Bladz. 143, regel 12. Een geacht geneesheer schrijft mij het volgende:

. . . „Gij vraagt mij, in hoeverre venerische ongesteldheden invloed op het moreel van den mensch, op de werking van zijn verstand, op de prikkelbaarheid van zijn gevoel hebben, in hoeverre zij hem de fijne puntjes benemen en hem hebetereen. Die vraag is inderdaad niet gemakkelijk te beantwoorden. Zij is, voor zooverre mij bekend is, door niemand ex professo behandeld. Intusschen zou ik toch wel durven beweren, dat die invloed bestaat, ten minste bestaan kan en wel door middel van den somatischen, zoowel als van den psychischen weg.

1°. Langs den somatischen weg. Ik doel hier minder op de zoogenaamde primaire en op de geheel plaatselijke, dan wel op de secundaire en constitutioneele syphilis. Reken ik, welk eene reeks van kwalen en martelingen zij dan teweeg kan brengen, die den mensch vóór den tijd oud doen worden en hem voorzeker de fijne puntjes benemen, dan zou ik geen oogenblik aarzelen om de syphilis grooten invloed op den geest toe te schrijven, vooral indien ik bedenke, welke het lichaam sterk aangrijpende kuren de syphiliticus dikwerf moet doorstaan, waaronder wel de kwikkuren in hare verschillende vormen in de eerste plaats genoemd moeten worden. Fabbri beweerde reeds in de vorige eeuw omtrent het kwik, dat het in staat was psychische ziekten voort te brengen; Esquirol schrijft 107 gevallen van krankzinnigheid aan de werking van het kwik toe en bij Perfect heb ik 3 gevallen opgeteekend gevonden van syphilitischen, die, na het gebruik van kwik, krankzinnig werden.

2°. Langs den psychischen weg. Langs dezen geloof ik, dat de syphilis nog meer op den geest influenceert. De gevallen van monomania syphilitica of van hypochondria zijn mij reeds oneindige malen voorgekomen, namelijk, dat personen, die, ééns geïnfecteerd geweest, zich maar op geenerlei wijze laten overtuigen, dat zij genezen zijn, of althans telkens recidive vreezen, of onder elke lichamelijke gewaarwording telkens den syphilitischen vijand verborgen wane¹⁾: ik zou u daarvan inderdaad interessante voorbeelden kunnen bijbrengen, alsmede van menschen, die, op verder gevorderden leeftijd, de ziekten hunner kinderen nog altijd aan in hunne jeugd geleedene infectie toeschrijven²⁾ en nu wezenlijk een aan monomanie grenzenden angst en eene schrikkelijke zelfkwelling daardoor onderhouden. . . . In één woord, al is in al deze gevallen de invloed der syphilis op de verdierlijking, verstomping en aliénatie van

¹⁾ Natuurlijk! daar het bekend is, dat de wetenschap bij de syphilis nooit, gelijk bij andere kwalen, voor eene volslagene genezing kan instaan.

²⁾ En waarom zulks niet op goeden grond, daar de geneeskunde de ziekte nooit voor radicaal genezen verklaart?

's menschen hoofd en hart ook al niet direct te noemen, zoo brengt zij toch zoovele roerselen in zijne ziel teweeg, dat zij ook in dit opzicht als eene treurige, maar belangrijke plaag te beschouwen is.

Les dangereux effets du libertinage tiennent moins à la déperdition de la liqueur séminale, qui n'a pas toujours lieu, qu'à l'énorme dépense de l'influx nerveux nécessaire pour entretenir l'éréthisme général, l'exaltation de la pensée, et pour produire la secousse épileptiforme qui accompagne tout acte des organes générateurs. Ces effets sont d'autant plus marqués, que le corps n'a pas atteint ou qu'il a dépassé la période de la vie, assignée pour la propagation de l'espèce. Ce serait une grave et bien funeste erreur que de regarder les premiers signes de la puberté comme la preuve de l'aptitude aux fonctions génératrices. A cette époque critique de développement rien n'est plus dangereux que de troubler les efforts de l'organisme pour arriver à la formation complète.

J. A. T. DESCURET, la médecine des passions, p. 485.

Bladz. 143, regel 12. Ik verberg mij niet, dat de gevaarlijke neigingen, in dit laatste hoofdstuk aangewezen, sterker wellicht nog bij jongelingen uit andere klassen der maatschappij heerschende zijn, doch dit was geene reden, om er niet eene vermanende schilderij van op te hangen, wanneer men in het oog hield ze voornamelijk van hare Academische zijde te nemen en ze te vertoonen zooals zij door het leven aan de hoogeschool aangewakkerd en gewijzigd worden. Ook werden zij in zooverre slechts afgekeurd als de inwilliging er van op de maatschappelijke orde en voortplanting invloed uitoefent, om welke reden meer bijzonder de dwalingen van den hartstocht waarschuwing verdienen.

Bladz. 144, regel 30. Le premier sentiment dont un jeune homme élevé soigneusement est susceptible n'est pas l'amour, c'est l'amitié.

J. J. ROUSSEAU, Emile, livre II.

Bladz. 144, regel 33. Dans les premiers temps de la vie, l'amitié se nourrit de sa propre flamme, elle est pleine d'abandon et de dévouement, ses élans sont généreux autant que sublimes, et son héroïsme est souvent comparable à celui de l'amour.

ALBERT, physiologie des passions, vol. II.

Bladz. 145, regel 28. Verscheidene winters achtereen gaven eenige studenten een bal aan de ingezetenen van Leiden, hetwelk ieder der deelhebbers *f* 14 kostte: inderdaad eene al te groote som en welke niet in verhouding stond tot de genotene beleefdheden, maar: het geld moet er toch aan! was de leus, en dan beter op zulk eene wijze dan op eene andere! Ik geef het toe, en de gezindheid, waarmede de partij gegeven werd, strekt de humaniteit der Academie tot eer: maar de Leidenaars hadden bezwaar moeten vinden, om te komen dansen op kosten van de oudelui dier heeren, waarvan zij velen niet eens van aangezichte kenden, die ook geene vriendelikheden te reciprocieren hadden en het bal voornamelijk beschouwden als eene gelegenheid om hunne dochters eens te zien dansen. Een student, beweert ik, behoort alleen maar beleefdheid te genieten. Maar, antwoordt men, het bal werd altijd teruggegeven en men werd ook niet door al de deelnemers, maar slechts door diegenen hunner, die men meer bepaald kende en zag, uitgenoodigd. Waarop ik op mijne beurt antwoord, dat door het contrabal de *f* 14 niet werden gerestitueerd en de gasten wel degelijk, ofschoon door slechts een enkelen persoon genoodigd, op aller kosten de partij genoten, daar die enkele met zijne contributie alleen niet ver gekomen zou zijn. In allen gevalle bestond er geene reden, om die partij volgende winters te herhalen en dan steeds de eersten te zijn, vooral in eene stad, waar, zoo men van een casino rept, door de meeste inwoners hunne handteekening op de lijst wordt geweigerd.

Bladz. 147, regel 2 v. o. Wat derhalve de verkiezing van vrienden aangaat, hiervan kan ik weinig zeggen. Ik twijfel zelf sterk, of er wel eenige verkiezing plaats heeft.

Een zekere trek, eene nelging van ons hart, bezorgt ons, in weerwil van onze rede, zelfs buiten ons weten, de voorwerpen van onze vriendschap, even gelijk een diergelijke trek de voorwerpen voor onze liefde uitkipt.

De Spectator der Studenten, 1774, bl. 171.

Bladz. 148, regel 27. Dit is toch veeltijds, helaas! het geval; vandaar, dat het woord club meestal in malam partem wordt gebezigd.

Bladz. 152, regel 37. Ces liens formés dans les premiers beaux jours, dans ces jours qui se développent riches d'espérances, ces liens-là sont absolus. On n'entrevoit alors, ni pour le moment ni pour l'éternité, aucun sujet possible de discorde. Ce premier engagement se place bien plus haut qu'une alliance contractée à l'autel entre deux amoureux, car elle est pure et ne se hausse sur aucun désir dont la satisfaction laisse craindre un pas en arrière; et voilà ce qui fait qu'il semble impossible qu'on renonce jamais à une affection de jeunesse, même lorsque de menaçantes différences se déclarent et reviennent à la charge pour la battre en brèche.

GOETHE, lettres à la comtesse Stolberg, 1820. Zie het opstel van E. BLAZE in de Revue des deux mondes, Décembre 1842.

Bladz. 153, regel 30. STE BEUVE, Volupté.

Bladz. 153, regel 42. STE BEUVE, les Consolations, p. 20.

Bladz. 159, regel 44. Au berceau des nouvelles doctrines littéraires, lorsque le peuple badaud se précipitait avec joie, en suivant l'étendard des réformateurs, il fallait dire ce qui résulterait de ce mouvement exagéré; anarchie de l'intelligence, morcellement des idées, découps des théories, satiété de la foule, dégoût général; il fallait se heurter de bonne heure contre la ferveur nouvelle, contre l'adoption du style effréné, contre les fanfaronnades du vice, les massacres de la langue française, l'amour du solécisme, le cynisme des tableaux, surtout le défaut d'unité, l'air dandy, le mépris du public, la prétention des ébauches, la crudité des couleurs et le matérialisme d'un genre qui ne s'adresse qu'à l'homme sensuel et oublie l'homme moral.

PHILARÈTE CHASLES, feuilleton du Journal des Débats, Sept. 1837.

Bladz. 163, regel 37. Daar die Beoordeelingen door den tijd alle belang verloren hebben en geene waarde meer bezitten, heb ik gemeend ze in deze nieuwe uitgave achterwege te moeten laten.

Bladz. 164, regel 5. Zoodanig was dan, helaas! de uitkomst van een boek, hetwelk, geschreven met een warm gemoed, doch met de drieste ontoegeeffijkheid en in den harden toon der jeugd, toen, zooals Heine zegt, die Flamme der Wahrheit mich mehr erhitzte als erleuchtete, veeleer geschikt was te verbitteren dan te verbeteren. Reeds dadelijk bij de voltooiing had de schrijver reden een zijner toenmalige vrienden half ontmoedigd toe te zingen:

Ach, bijval schonk het mij slechts luttel, meerder smaad!
't Gaf, ja! den schrijver naam, maar 't deed den jongling kwaad,
En 'k zag met schimp of spot beloond mijn vurig pogen;

en zeker mocht hij in zijne gemoedsstemming, na het geval met de Redactie van den Studenten-Almanak, met Shakespeare uitroepen:

Feel
How sharper than a serpents tooth it is
To have a thankless child!

Bladz. 164, regel 3 v. o. Elias Van Boren, schoolmeester te Leiden, leefde aldaar in de laatste helft der achttiende eeuw. Zijne vermaardheid overtrof zijne onbekwaamheid.

Hij gaf in 1774 eene beschrijving in rijm uit van het tweede jubilé der Leidsche Academie en woonde op de Middelste gracht. De schoolmeester, die meer in het glas dan in de boeken zag, verstrekte op het laatst van zijn leven ten speelbal van menig lustig gezelschap, alwaar hij dan zijn dichttalent ten toon spreidde.

Zie VAN DER AA, woordenboek van Nederlandsche dichters, in voce.

Bladz. 164, regel 1 v. o. — BILDERDIJK, Romoald.

Bladz. 166, regel 1. Onder den titel van: na het studentenleven, is onlangs het eerste stukje: de Proponent, als een vervolg op Klikspaans studentenarbeid, te Amsterdam bij J. C. Meijer van de pers gekomen. Een groot deel van het publiek heeft, op den dubbelzinnigen titel af, deze nieuwe typen insgelijks aan Klikspaan toegeschreven.

